HE 175/2026 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2027

HELSINKI 2026

ISSN 1237-4318

Edita Prima Oy, Helsinki 2026

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysosiin ehdotetaan,

että eduskunta hyväksyisi oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2027.

Helsingissä 21.9.2026

Pääministeri

PETTERI ORPO

Valtiovarainministeri *Riikka Purra*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT . . . . . **Y 7**
1. Yhteenveto . . . . . Y 7
2. Talouden näkymät . . . . . Y 12
2.1 Suhdannenäkymät . . . . . Y 12
2.2 Julkisen talouden näkymät . . . . . Y 13
3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka . . . . . Y 16
3.1 Talous- ja finanssipolitiikan linja . . . . . Y 16
3.2 Julkisen talouden hoitoa ohjaavat tavoitteet ja säännöt . . . . . Y 17
3.3 Valtiovarainministeriön arvio finanssipoliittisten sääntöjen ja tavoitteiden noudattamisesta . . . . . Y 19
3.4 Valtioneuvoston arvio . . . . . Y 21
4. Talousarvioesityksen tuloarviot . . . . . Y 23
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset . . . . . Y 24
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys . . . . . Y 25
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu . . . . . Y 26
4.4 Verotuet . . . . . Y 26
4.5 Muiden tulojen arviot . . . . . Y 27
5. Talousarvioesityksen määrärahat . . . . . Y 28
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys . . . . . Y 29
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain . . . . . Y 32
5.3 Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka . . . . . Y 64
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot . . . . . Y 66
6. Kestävä kehitys . . . . . Y 67
7. Lapsibudjetointi . . . . . Y 73
8. Hallinnon kehittäminen . . . . . Y 78
8.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen . . . . . Y 78
8.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen . . . . . Y 80
8.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka . . . . . Y 81
9. Hyvinvointialueiden talous . . . . . Y 81
9.1 Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet . . . . . Y 81
9.2 Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus . . . . . Y 85
9.3 Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista . . . . . Y 86
10. Kuntatalous . . . . . Y 88
10.1 Kuntien valtionavut . . . . . Y 88
10.2 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen . . . . . Y 91
11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous . . . . . Y 91
11.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot . . . . . Y 91
11.2 Liikelaitokset . . . . . Y 97
11.3 Valtion omistajapolitiikka . . . . . Y 98
11.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna . . . . . Y 98
12. Valtiontalouden yhdistellyt laskelmat, vastuut, investoinnit ja oma pääoma Y 99

12.1 Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2026 . . . . . Y 99
12.2 Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tase 30.6.2026 . . . . . Y 102
12.3 Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut . . . . . Y 106
12.4 Liikenneväylien korjausvelka . . . . . Y 108
12.5 Valtion investoinnit . . . . . Y 109
12.6 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet . . . . . Y 111
12.7 Negatiivinen oma pääoma . . . . . Y 111

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2027 1
Taulukko-osa 1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 25
Yleiset määräykset 25

Tuloarviot 1 34
11. Verot ja veronluonteiset tulot 1 34
12. Sekalaiset tulot 2 62
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset 4 88
15. Lainat 5 92

Määrärahat 6 95
21. Eduskunta 6 95
22. Tasavallan presidentti 6 104
23. Valtioneuvoston kanslia 7 109
24. Ulkoministeriön hallinnonala 8 126
25. Oikeusministeriön hallinnonala 8 156
26. Sisäministeriön hallinnonala 9 188
27. Puolustusministeriön hallinnonala 11 245
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala 11 277
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala 14 349
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala 16 448
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala 18 531
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala 18 577
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala 20 648
35. Ympäristöministeriön hallinnonala 23 746
36. Valtionvelan korot 24 784

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Suomen talouden kasvu on ollut alkuvuonna 2026 selvästi odotettua nopeampaa. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,6 % v. 2026 ja 1,8 % v. 2027. Tuotannon kasvun nopeutumisen odotetaan kääntävän työllisyyden kasvuun loppuvuoden 2026 aikana ja työllisten määrän ennustetaan kasvavan noin prosentin v. 2027. Kuluttajahinnat nousevat v. 2026—2027 noin 2 % vuodessa.

Julkinen talous

Talouskasvun vahvistuminen tukee julkista taloutta, mutta vaikutus jää vielä rajalliseksi. Vuonna 2026 julkisyhteisöjen alijäämä syvenee 4,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Alijäämää kasvattaa erityisesti puolustushankintojen voimakas lisääntyminen. Vuonna 2027 alijäämäksi arvioidaan 4,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkinen velka nousee edellisvuosia hitaammin ja on vuoden 2027 lopussa 91,2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoa, kääntää Suomen talous kestävään kasvuun ja kääntää hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus on hallituskauden aikana päättänyt useista julkisen talouden sopeutuskokonaisuuksista velkaantumiskehityksen taittamiseksi sekä työllisyys- ja kasvutoimista talouskasvun edellytysten parantamiseksi. Toimien toimeenpanoa jatketaan v. 2027.

Viime vuosien vaimea talouskasvu on vaikeuttanut velkasuhteen vakauttamista ja viivästyttänyt toimeenpantujen rakennepoliittisten työllisyystoimenpiteiden työllisyyttä ja julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta. Lisäksi korkeat puolustusmenot ja velanhoitokulut ylläpitävät velkaantumista. Osa päätetyistä kasvutoimista myös kasvattaa v. 2027 alijäämää, jota toimien synnyttämä talouskasvu myöhemmin pienentää.

Liiallisen alijäämän menettely

Suomi on tammikuusta 2026 lähtien ollut EU:n liiallisen alijäämän menettelyssä (EDP), jossa Suomen tulee rajoittaa nettomenojen kasvua v. 2026—2028 enintään korjaavan nettomenopolun mukaiseksi. Komissio totesi kesäkuussa Suomen ryhtyneen vuoden 2026 osalta tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuoden 2027 osalta on riski, että nettomenot kasvavat korjaavassa nettomenopolussa edellytettyä nopeammin eikä korjaavaa nettomenopolkua siten noudatettaisi.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 92,5 mrd. euroa, mikä on 1,7 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2026 verrattuna selittävät mm. lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,2 mrd. euroa) sekä korkomenojen nousu (1,2 mrd. euroa). Toisaalta menoja vähentävät pääministeri Orpon hallituksen linjaamat uudistukset ja menosäästöt (n. 0,9 mrd. euroa).

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 80,2 mrd. euroa v. 2027. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on 69,6 mrd. euroa (87 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 2,1 % v. 2027 eli 1,4 mrd. euroa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan supistuvan 1,6 % eli 1,3 mrd. euroa v. 2027. Supistumista selittää merkittäviltä osin vuodelle 2026 kohdistunut kertaluonteinen lakkautetun Valtion asuntorahaston kassan tuloutus.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Vuoden 2027 talousarvioesitys on 12,3 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee 0,6 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon ja paranee 1,0 mrd. eurolla verrattuna vuodelle 2026 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvio). Vuoden 2026 alijäämäarvioissa ei ole huomioitu Valtion asuntorahaston lakkauttamisesta aiheutuvaa kertaluonteista tuloutusta (n. 2,3 mrd. euroa), jolla ei ole vaikutusta velanottoon. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan 4,4 % suhteessa BKT:hen v. 2027.

Vuoden 2027 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan n. 213 mrd. euroa, mikä on 70,1 % suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 4,4 mrd. euroa, mikä on 1,2 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2025 tilinpäätös	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys	Muutos, % 2026—2027
Ansio- ja pääomatuloverot	26 090	26 480	27 182	3
Yhteisövero	5 388	5 783	5 709	-1
Arvonlisävero	22 610	23 736	24 757	4
Muut verot	11 530	12 226	11 977	-2
Muut tulot	10 989	13 233	10 563	-20
Yhteensä	76 606	81 458	80 189	-2
Nettolainanotto ja velanhallinta[1)]	16 428	9 372	12 325	32
Tuloarviot yhteensä	93 034	90 830	92 514	2

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2025 tilinpäätös	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys	Muutos, % 2026—2027
Kulutusmenot	22 066	21 151	21 939	4
Siirtomenot	62 617	65 349	65 104	-0
Sijoitusmenot	1 464	1 006	893	-11
Muut menot	3 181	3 323	4 578	38
Määrärahat yhteensä	89 327	90 830	92 514	2
Tilinpäätösalijäämä (ml. edelliset vuodet)	-2 219			

[1)] Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja -1 376 milj. euroa v. 2025.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Pääministeri Orpon hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Valtiontalouden kehysjärjestelmä on keskeinen hallituksen finanssipolitiikan ohjauksen väline ja uskottavan talouspolitiikan perusta. Hallitusohjelman kirjauksia ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehyksen mahdollistamissa rajoissa.

Vuoden 2027 kehystaso on 79 532 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 79 078 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2027 jakamaton varaus on 154 milj. euroa, jonka lisäksi on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Ks. tarkemmin luvusta 5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

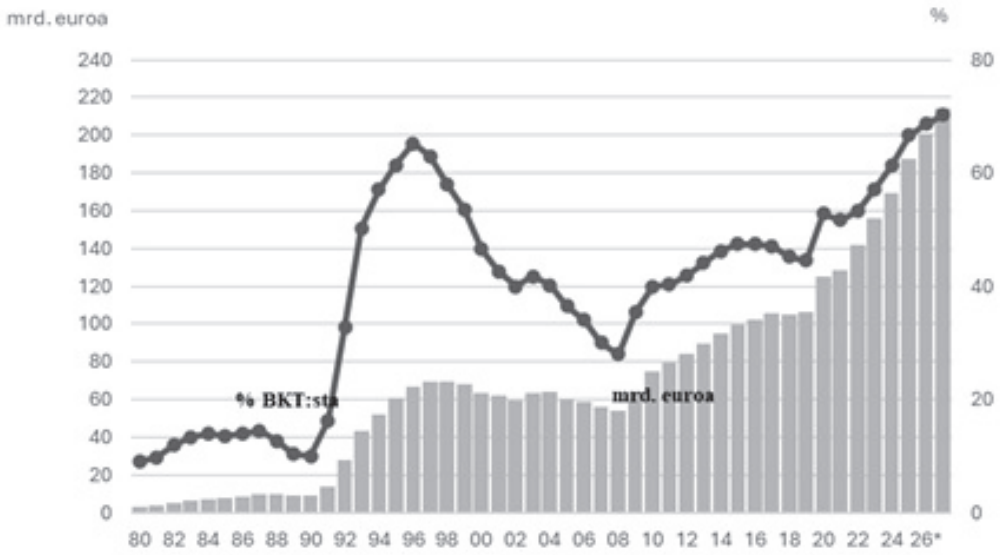

Hallituksen päättämien toimenpidekokonaisuuksien vaikutus talousarvioon

Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeutustoimista hallitusohjelmassa, kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa ja vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä. Kokonaisuudet sisältävät menosäästöjen lisäksi menolisäyksiä ja tuloja lisääviä toimia.

Kun huomioidaan em. sopeutuskokonaisuudet, talousarvioesitykseen sisältyy budjetin määrärahoja vähentäviä säästöjä nettona yhteensä n. 4,3 mrd. euroa, mikä on n. 0,9 mrd. euroa enemmän kuin v. 2026.[1)] Lisäksi verosopeutustoimet lisäävät verotuloja yhteensä n. 1,5 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla.

Näiden sopeutustoimien lisäksi hallitus päätti kevään 2025 puoliväliriihessä toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvutoimien rahoittamiseksi. Kasvutoimien kokonaisuus heikentää budjettitalouden tasapainoa staattisesti arvioituna vajaalla 1,3 mrd. eurolla v. 2027. Lisäksi kevään 2026 kehysriihessä hallitus linjasi uusista n. 0,4 mrd. euron säästöistä. Niillä korvataan eli

[1)] Tarkastelu sisältää vain toimenpidekokonaisuuden suorat valtion menoihin ja tuloihin vaikuttavat toimet, eikä siinä siten ole huomioitu esim. toimenpidekokonaisuuteen kuuluvien rakenteellisten työllisyystoimien julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta tai toimia, jotka riippuvat myös hyvinvointialueiden sopeutuspäätöksistä.

uudelleen kohdennetaan joitain aiemmin tehtyjä sopeutustoimia, minkä lisäksi säästöillä varmistetaan menokehysten noudattaminen ja rahoitetaan kehysriihessä päätettyjä uusia kasvutoimia.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2. Määrärahat hallinnonaloittain.

Veroperustemuutokset

Pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään yhteensä 230 milj. eurolla v. 2027. Ansiotuloveroperusteisiin tehdään hallitusohjelman mukaiset indeksitarkistukset kaikilla tulotasoilla. Yhteisöverokantaa alennetaan kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin. Verotuottoja pienentää lisäksi korkovähennysrajoituksen poikkeus huoltovarmuuskriittisille infrastruktuurihankkeille. Lisäksi alennetaan liikennepolttoaineiden hiilidioksidiverokomponenttia ja ajoneuvoveron perusveroa.

Ks. tarkemmin luvusta 4. Talousarvioesityksen tuloarviot.

Hyvinvointialueiden talous

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 27,5 mrd. euroa. Rahoitus kasvaa n. 0,36 mrd. euroa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna pääosin vuoden 2027 kustannustasoon siirtymisen seurauksena. Rahoituksen 2,71 prosentin indeksikorotus lisää määrärahaa n. 718 milj. euroa, ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu kasvu n. 248 milj. euroa. Vuodesta 2027 alkaen palvelutarpeen kasvusta huomioidaan kuitenkin vain 60 %, mikä vähentää rahoitusta n. 61 milj. euroa. Vuoden 2025 tilinpäätöksiin perustuva jälkikäteistarkistus vähentää rahoitusta n. 395 milj. eurolla. Lisäksi rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasausten muutokset.

Ks. tarkemmin luvusta 9. Hyvinvointialueiden talous.

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin ehdotetaan n. 5,8 mrd. euroa ja valtionavut vähenevät n. 3 % vuodesta 2026. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,8 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset n. 0,6 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,4 mrd. euroa. Peruspalvelujen valtionosuuden tasoa laskee indeksikorotukseen tehtävä 2,8 prosenttiyksikön vähennys, perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden kasvu vuoden 2025 toteuman perusteella sekä valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistus. Toisaalta kuntien tehtävämuutokset ja indeksikorotukset vaikuttavat valtionosuutta korottavasti.

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden nettovaikutus kuntatalouteen vaihtelee. Hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta n. 150 milj. eurolla v. 2027 vuoteen 2026 verrattuna. Kun tarkastellaan hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, nettovaikutus on yhteensä n. 50 milj. euroa kuntataloutta vahvistava v. 2027. Luvussa ei ole huomioitu sitä, että vuosina 2024—2025 toteutettu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisu kasvatti kuntien verotuloja ja vähensi kuntatyöantajien maksurasitusta n. 100 milj. eurolla vuodessa.

Ks. tarkemmin luvusta 10. Kuntatalous.

2. Talouden näkymät

Talousarvioesitys perustuu valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan makrotalouden ennusteeseen. Talouspolitiikan arviointineuvosto on itsenäisenä finanssipolitiikan valvojana vahvistanut makrotalouden ennusteen.

2.1. Suhdannenäkymät

Suomen talouden kasvu on ollut alkuvuonna 2026 selvästi odotettua nopeampaa. Kasvun piristyminen näkyy laajasti kaikilla päätoimialoilla, ja näkymät ovat kirkastuneet sekä yrityksissä että kotitalouksissa. Viennin kasvu on jatkunut ja yksityinen kulutus näyttää myös kääntyneen kasvuun. Puolustushankinnat, datakeskukset ja energiasiirtymä lisäävät investointeja, mutta asuntorakentaminen on edelleen heikkoa ja sen toipuminen alkaa vasta v. 2027. Kasvun vahvistumisesta huolimatta talouden kuva ei ole yksiselitteisesti myönteinen. Työllisten määrä alenee edelleen ja hintojen sekä korkojen nousu hidastaa kasvua sekä kuluvana että ensi vuonna. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,6 % v. 2026 ja 1,8 % v. 2027.

Inflaatio on kiihtynyt kuluvana vuonna erityisesti energian hintojen nousun myötä. Ennusteessa oletetaan Hormuzin salmen kriisin jäävän melko lyhyeksi, joten öljyn kallistuminen ei välity laaja-alaisesti muihin kuluttajahintoihin. Kuluttajahinnat nousevat v. 2026—2027 noin 2 % vuodessa.

Tuotannon kasvun nopeutumisen odotetaan kääntävän työllisyyden kasvuun loppuvuoden 2026 aikana ja työllisten määrän ennustetaan kasvavan noin prosentin v. 2027. Työttömyysaste laskee kuitenkin hitaasti pitkäaikaistyöttömien suuren määrän takia.

Kansantalouden kehitys

	2024	2025	2026*	2027*
BKT:n arvo, mrd. euroa	276,2	281,7	292,9	304,6
BKT, määrän muutos, %	0,9	0,8	1,6	1,8
Työttömyysaste, %	8,4	9,7	10,3	9,9
Työllisyysaste, %	72,1	71,4	71,0	71,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,6	0,3	2,0	1,9
Pitkä korko, 10 v, %	2,9	3,0	3,3	3,3

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2027

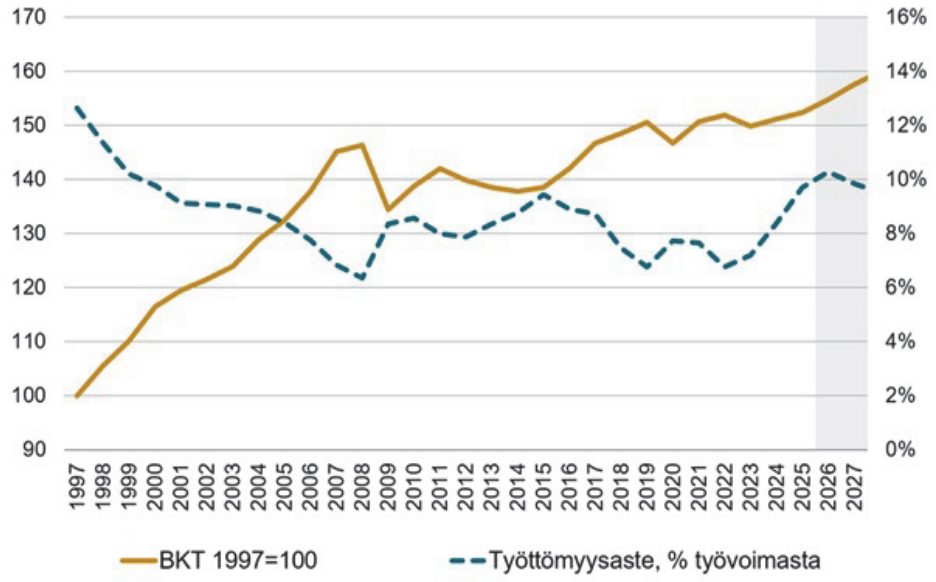

2.2. Julkisen talouden näkymät

Julkinen talous pysyy sitkeästi alijäämäisenä. Menoja kasvattavat erityisesti puolustus- ja korkomenot, samalla kun veronkevennykset vaimentavat sopeutustoimien alijäämää pienentävää vaikutusta. Talouskasvun vahvistuminen tukee julkista taloutta, mutta vaikutus jää vielä rajalliseksi. Vuonna 2027 alijäämä heikkenee 4,5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkinen velka nousee edellisvuosia hitaammin ja on 91,2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2027.

Vuonna 2026 julkisyhteisöjen alijäämä syvenee 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Alijäämää kasvattaa erityisesti puolustushankintojen voimakas lisääntyminen. Vaikka veronkevennykset hidastavat verotulojen kasvua, verotulojen kehitys pysyy talouskasvun vahvistumisen myötä melko hyvänä. Menojen kasvua hillitsevät osaltaan voimaan tulevat sopeutustoimet.

Vuonna 2027 alijäämä heikkenee edelleen 4,5 prosenttiin. Korkomenot kasvavat edelleen nopeasti. Puolustushankinnat jatkuvat yhä korkealla tasolla. Eläkemenot kasvavat myös parin hitaamman kasvuvuoden jälkeen nopeammin, kun kiihtyvä inflaatio kasvattaa indeksitarkistuksia.

Julkisyhteisöjen velkasuhde nousee 90,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2026. Velkasuhteen kasvu hidastuu vuoden 2026 1,7 prosenttiyksiköstä 1,1 prosenttiyksikköön v. 2027 velkasuhteen

noustessa 91,2 prosenttiin. Kasvua hidastavat osaltaan talouskasvun elpyminen sekä vuoden 2027 suurempi talousarviosiirto Valtion eläkerahastosta.

Valtionhallinnon alijäämä syvenee vuonna 2026 lähes viiteen prosenttiin suhteessa BKT:hen. Verotulojen kasvua hidastavat ansiotuloverotuksen kevennykset, mutta talouskasvun vahvistuminen tukee veropohjaa. Vuonna 2027 alijäämä pienenee tilapäisesti 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen, mitä tukee Valtion eläkerahaston noin miljardin euron kertaluonteinen talousarviosiirto. Lisäksi valtion menoja hillitsevät vuosina 2026 ja 2027 voimaan tulevat sopeutustoimet. Vuoden 2027 jälkeen alijäämä kuitenkin kasvaa uudelleen ja pysyy ennustejakson lopulla noin viiden prosentin tasolla suhteessa BKT:hen.

Kuntahallinnon rahoitusasema pysyy ennustejaksolla alijäämäisenä, keskimäärin noin -0,3 prosentissa suhteessa BKT:hen. Alijäämän taustalla ovat kulutusmenojen kasvu, korkea investointitaso ja valtionosuuksiin tehtävät leikkaukset. Alijäämä supistuu hieman ennustejakson lopulla, kun osa valtionosuuksiin kohdistuvista leikkauksista päättyy ja henkilöstömenojen kasvu hidastuu voimassa olevien palkkasopimusten päättyessä.

Hyvinvointialueiden rahoitusasema vahvistui v. 2025 tasapainon tuntumaan, ja v. 2026 se säilyy vielä hieman ylijäämäisenä. Vuodesta 2027 alkaen rahoitusasema kuitenkin heikkenee vähitellen menojen kasvaessa tuloja nopeammin. Synkkenevää kehitystä selittävät erityisesti palkkaratkaisujen sekä väestön ikääntymisen aiheuttamat menopaineet, kun taas rahoituksen kasvu jää niitä hitaammaksi.

Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän arvioidaan olevan 0,9 % suhteessa BKT:hen v. 2026 ja 0,4 % suhteessa BKT:hen v. 2027. Työeläkelaitokset ovat ylijäämäisiä 1,0 % suhteessa BKT:hen v. 2026, minkä jälkeen ylijäämä supistuu 0,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2027 erityisesti Valtion eläkerahastosta tehtävän ylimääräisen talousarviosiirron seurauksena. Työeläkelaitosten ylijäämäisyyttä tukevat omaisuustulot ja työeläkemaksutuotot. Muut sosiaaliturvarahastot ovat v. 2026 alijäämäisiä 0,1 % suhteessa BKT:hen. Vuonna 2027 sektorin rahoitusaseman arvioidaan pysyvän -0,1 prosentissa suhteessa BKT:hen erityisesti työttömyysvakuutusmaksujen alentamisen myötä.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% suhteessa BKT:hen	2024	2025	2026*	2027*
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	42,4	42,4	41,8
Julkisyhteisöjen menot	57,8	57,5	57,7	57,1
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-4,3	-3,8	-4,2	-4,5
— Valtionhallinto	-3,7	-4,1	-4,9	-4,4
— Kuntahallinto	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4
— Hyvinvointialueet	-0,6	0,0	0,1	-0,1
— Työeläkelaitokset	0,8	0,9	1,0	0,5
— Muut sosiaaliturvarahastot	-0,5	-0,3	-0,1	-0,1

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% suhteessa BKT:hen	2024	2025	2026*	2027*
Perusjäämä	-2,8	-2,2	-2,4	-2,5
Rakenteellinen jäämä	-2,9	-2,4	-3,1	-3,9
Julkisyhteisöjen bruttovelka	82,5	88,5	90,1	91,2
Valtionvelka[1)]	61,3	66,6	68,7	70,1

[1)] VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivittyneiden tuloarvioiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmaan

Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavia tekijöitä, kansantalouden tilinpidon mukaan, % suhteessa BKT:hen[1)]

	2026	2027
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2026	-4,6	-4,6
Valtio:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,3	0,3
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1	0,0
Paikallishallinto:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0	0,0
Työeläkerahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,2	0,1
Muut sosiaaliturvarahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	-0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0	0,0
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2026	-4,2	-4,5

[1)] Pyöristyksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

Julkisyhteisöjen bruttovelka ja valtionvelka, syksy 2026 (kevään 2026 julkisen talouden suunnitelman arvio), % suhteessa BKT:hen

	2025	2026	2027
Julkisyhteisöjen velka	88,5	90,1	91,2
	(88,5)	(91,2)	(92,8)
Valtionvelka	66,6	68,7	70,1
	(66,9)	(69,4)	(71,2)

Julkisyhteisöjen bruttovelan ja valtionvelan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan olevan v. 2027 matalammalla tasolla kuin mitä kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmassa arvioitiin. Syynä ovat tarkentuneet tilastotiedot ja muuttunut näkemys talouskasvusta.

3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoa, kääntää Suomen talous kestävään kasvuun ja taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

3.1. Talous- ja finanssipolitiikan linja

Hallituksen tärkein talouspoliittinen tavoite on saada aikaan kestävää kasvua. Kasvun tukemiseksi hallitus on päättänyt sekä hallitusohjelmassa että hallituskauden aikana useista kasvutoimien kokonaisuuksista.

Hallitus on toteuttanut mm. merkittäviä rakenteellisia työllisyystoimia, jotka parantavat työnteon kannustimia sekä vahvistavat työmarkkinoiden joustavuutta. Hallitus tukee kestävää talouskasvua myös hallitusohjelman mukaisella määräaikaisella investointiohjelmalla. Investointiohjelma koostuu panostuksista työvoiman liikkuvuuden, vientivetoisen teollisuuden ja elinkeinoelämän kannalta tärkeisiin väylähankkeisiin, korjausvelan purkuun ja raidehankkeiden edistämiseen kaikkialla Suomessa. Lisäksi työnteon kannustimia, kotitalouksien ostovoimaa ja yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan verotoimin. T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitusta kasvatetaan siten, että valtuuksien ja määrärahojen määrä v. 2030 vastaa 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Hallituksen finanssipolitiikan tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta ja kääntää Suomen velkaantumiskehitys. Hallitus on päättänyt yhteensä n. 10 mrd. euron toimenpidekokonaisuudesta velkasuhteen vakauttamiseksi. Kokonaisuuteen kuuluvia toimia on päätetty hallitusohjelmassa sekä keväällä 2024 ja syksyllä 2025. Sopeutustoimien toimeenpanoa jatketaan edelleen v. 2027.

Toimenpidekokonaisuudesta n. 5 mrd. euroa muodostuu vuoden 2027 tasolla julkisen talouden menoja sopeuttavista toimista ja n. 1,5 mrd. euroa verotoimenpiteistä. Lisäksi toimenpidekoko-

naisuuteen sisältyy 0,9 mrd. euroa toimia, jotka edellyttävät hyvinvointialueiden omia päätöksiä taloutensa vahvistamiseksi, sekä n. 0,5 mrd. euroa velkaa alentavia toimia, joilla ei ole vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan. Toimenpidekokonaisuuteen sisältyvät myös rakennepoliittiset työllisyyttä lisäävät toimet, joilla hallitusohjelmassa tavoiteltiin julkisen talouden vahvistumista n. 2 mrd. eurolla. Tähän mennessä toteutettujen työllisyystoimien arvioitu pitkän aikavälin rakenteellinen vaikutus ylittää tavoitellun tason, mutta heikko suhdannetilanne viivästyttää työllisyystoimien julkista taloutta vahvistavan merkittävän vaikutuksen hallituskauden jälkeiseen aikaan.

Osa talouskasvun vahvistamiseksi päätetyistä toimista heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa v. 2027. Pääosin omaisuustuloilla rahoitettavan investointiohjelman menot jakaantuvat usealle vuodelle ja ovat n. 0,9 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Määräaikaisina panostuksina ne eivät kuitenkaan pysyvästi heikennä rahoitusasemaa. Lisäksi hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2025 päättämä kasvutoimien kokonaisuus, eli talouskasvua vauhdittavat veronkevennykset ja niiden rahoittamiseksi linjatut sopeutustoimet, heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa vuoden 2027 tasolla n. 1,3 mrd. euroa, kun toimien suotuisaa vaikutusta talouskasvuun ei ole huomioitu.

Näiden lisäksi hallituskauden aikana on päätetty turvallisuusympäristön muutoksen vuoksi ja valtion menokehyksen puitteissa muihin ennakoimattomiin tarpeisiin määrärahalisäyksistä, jotka ovat yhteensä n. 1,3 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla.

3.2. Julkisen talouden hoitoa ohjaavat tavoitteet ja säännöt

Hallitusohjelmassa asetetut talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet

Hallitusohjelmassaan hallitus asetti seuraavat keskeiset talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet:

— Julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Pitkän aikavälin tavoite on pohjoismainen talouskasvu ja velan suhde bruttokansantuotteeseen.

— Julkisen talouden rahoitusasema kohenee siten, että julkisen talouden alijäämä on korkeintaan 1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden aikana eli vuoteen 2027 mennessä.

— Työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin.

— Työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottumiseen v. 2031.

Veropolitiikalla hallitus tavoittelee kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallituksen veropolitiikka kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta.

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista. Vaalikauden kehys asetettiin julkisen ta-

louden suunnitelmassa 9.10.2023. Vuosien 2025—2028 julkisen talouden suunnitelmassa kehystasoa alennettiin keväällä 2024 tehtyjen säästöpäätösten vuoksi. Kehystasoa alennettiin myös keväällä 2025 kasvutoimien rahoitukseen kohdistettujen säästöjen myötä.

Kansallisen finanssipoliittisen lain mukainen tavoitteenasetanta

Vuoden 2026 alussa voimaan tulleen finanssipoliittisen lain (Laki julkisen talouden hoitamisesta, 1440/2025) mukaan julkisen talouden hoitoa ohjataan valtioneuvoston asettamilla valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettua nimellistä rahoitusasemaa koskevilla tavoitteilla.

Uusi tavoitteenasetanta tulee muodollisesti voimaan vasta vaalikaudella 2027—2031. Valtioneuvosto asetti 30.10.2025 finanssipoliittisen parlamentaarisen työryhmän, joka sopi 25.2.2026 ylivaalikautisen tavoitteen vuosille 2027—2033 noin 3 prosenttiin sekä alustavan vaalikauden tavoitteen vuodelle 2031 2—2,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen valtion- ja paikallishallinnon yhteenlasketulle alijäämälle. Vaalikauden tavoite päivitetään joulukuussa 2026. Molemmat tavoitteet asetetaan muodollisesti syksyllä 2027 vaalikauden ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa, jossa esitetään myös toimenpiteet vaalikauden tavoitteen saavuttamiseksi.

Liiallisen alijäämän menettely ja korjaava nettomenopolku

Euroopan unionin neuvosto päätti 20.1.2026 SEUT 126 artiklan 6 kohdan mukaisesti liiallisen alijäämän olemassaolosta Suomessa ja antoi samalla suosituksen sen korjaamiseksi SEUT 126 artiklan 7 kohdan mukaisesti. Suosituksessa neuvosto suosittaa nettomenojen[1)] enimmäiskasvun rajoittamista v. 2026—2028 (korjaava nettomenopolku) ja liiallisen alijäämän tilanteen lopettamista viimeistään v. 2028.

Suomi raportoi neuvoston päätöksen sisältämän määräajan mukaisesti ensimmäisen kerran liiallisen alijäämän korjaamiseksi tehdyistä toimista osana vuosittaista 30.4.2026 julkaistua edistymisraporttia, jossa valtiovarainministeriö myös pyysi talouspolitiikan arviointineuvostosta annetun lain (1441/2025) 1 §:n 2 momentin 4 b kohdan mukaisesti talouspolitiikan arviointineuvostoa laatimaan vakaus- ja kasvusopimuksen korjaavaa osaa koskevan asetuksen (1467/97) 3 artiklan 5 kohdan mukaisen ei-sitovan selvityksen liiallisen alijäämän menettelyn tavoitteiden saavuttamiseksi toteutettujen ja suunniteltujen toimenpiteiden riittävyydestä.[2)] Komission arvio tulokselisiin toimiin ryhtymisestä julkaistiin 3.6.2026 osana komission kevätpakettia. Talouspolitiikan arviointineuvosto julkaisi arvionsa 6.8.2026. Finanssipoliittisen lain 7 §:n mukaan, jos valtioneuvosto ei ryhdy talouspolitiikan arviointineuvoston siitä annetun lain 1 §:n 2 momentin 4 b kohdan

---

[1)] Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 kohdan mukaan ’nettomenoilla’ tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä. Nettomenoilla tarkoitetaan näin ollen julkisyhteisöjen menoja, joista on vähennetty eriä, joiden kehitykseen kansallisilla hallituksilla on vain rajallisia mahdollisuuksia vaikuttaa tai joiden vaikutus on vain väliaikainen. Lisäksi sallitaan menojen kasvu siinä tapauksessa, että tuloja on vastaavasti kasvatettu.

[2)] Valtiovarainministeriö pyysi talouspolitiikan arviointineuvostoa laatimaan myös ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen (2024/1263) 23 artiklassa tarkoitetun arvion siitä, vastaavatko vuotuisessa edistymisraportissa ilmoitetut julkisen talouden toteumatiedot neuvoston asettamaa nettomenopolkua, ja jos pitää tarpeellisena, em. analyysin mahdollisen poikkeaman taustalla olevista tekijöistä.

nojalla esittämiin toimenpiteisiin, valtioneuvoston tulee julkisesti perustella menettelynsä kahden kuukauden kuluessa arvion antamisesta. Suomi raportoi EU:lle korjaavista toimista seuraavan kerran lokakuussa vuoden 2027 alustavassa talousarviosuunnitelmassa.

3.3. Valtiovarainministeriön arvio finanssipoliittisten sääntöjen ja tavoitteiden noudattamisesta

Hallitusohjelman tavoitteiden saavuttaminen

Valtiovarainministeriön ennusteessa velkasuhde kasvaa vaalikauden lopulla ja julkisen talouden alijäämä on 4,5 % suhteessa BKT:hen v. 2027. Hallitusohjelmassa asetettuja julkisyhteisöjen velan BKT-suhteen vakauttamista ja alijäämää koskevia tavoitteita ei siten ennusteen valossa olla saavuttamassa. Tavoitteiden saavuttamista ovat vaikeuttaneet mm. heikko suhdannetilanne sekä korko- ja puolustusmenojen kasvu.

Tähän mennessä toteutuneiden hallituksen toimien arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan rakenteellisesti työllisyyttä noin 105 000 hengellä ja julkista taloutta yhteensä n. 2,5 mrd. eurolla kasvavan työllisyyden kautta. Toimien arvioitu vaikutus ylittää siten hallitusohjelman liitteessä D tavoitellun 100 000 lisätyöllisen ja 2,0 mrd. euron julkista taloutta vahvistavan vaikutuksen. Kyseessä on rakenteellinen pidemmän aikavälin vaikutus, ja suhdannetilanne vaikuttaa siihen, millaisella aikataululla toimenpiteiden täysi vaikutus toteutuu.

Korjaavan nettomenopolun noudattaminen

Liiallisen alijäämän menettelyssä annettujen suositusten toimeenpanon ja tuloksellisten toimien arviointi perustuvat neuvoston suosituksen mukaisen korjaavan nettomenopolun noudattamiseen. Komissio perustaa alustavan arvionsa tuloksellisista toimista ennusteeseen nettomenojen kehityksestä ja arvioi tilanteen uudelleen nettomenojen toteumatietojen perusteella. Liiallisen alijäämän menettely voi edetä pääasiallisesti vain toteumatietojen perusteella. Poikkeamia korjaavalta nettomenopolulta seurataan toteutuneiden poikkeamien perusteella komission kullekin jäsenvaltiolle perustaman korjaavan valvontatilin avulla. EDP-suosituksen noudattamista arvioitaessa huomioidaan kansallinen ns. puolustuspoikkeuslauseke[1)]. Puolustusmenojen kasvu huomioidaan ns. laajennetulla korjaavalla valvontatilillä[2)].

Alla olevassa taulukossa esitetään korjaavan nettomenopolun sallima nettomenojen kasvu sekä nettomenojen kasvu valtiovarainministeriön syksyn ennusteen mukaan. Puolustusmenojen kasvu vuoteen 2021 verrattuna on BKT:hen suhteutettuna valtiovarainministeriön syksyn ennusteen mukaan 1,5 % v. 2026, 1,5 % v. 2027 ja 1,7 % v. 2028. Komissio on osana kevätpakettia ehdottanut puolustusta koskevan kansallisen poikkeuslausekkeen laajentamista toimiin, joilla vahvistetaan Euroopan energiajärjestelmän rakenteellista turvallisuutta ja resilienssiä sekä nopeutetaan siirtymää fossiilisista polttoaineista. Suomella on kuitenkin rajalliset mahdollisuudet hyödyntää

[1)] Suomi haki huhtikuussa 2025 kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointia kasvaneiden puolustusmenojen takia osana neuvoston käynnistämää koordinoitua aktivointia. Neuvosto hyväksyi 8.7.2025 suosituksen kansallisen poikkeuslausekkeen aktivoinnista vuosille 2025—2028.

[2)] Tuloksellisten toimien arviointia ja korjaavan valvontatilin toimintaa on selitetty keskipitkän aikavälin suunnitelman vuosittaisessa seurantaraportissa (Suomen edistymisraportti 2026).

poikkeuslausekkeen laajentamista puolustusmenojen kasvun saavutettua v. 2026 poikkeuslausekkeen enimmäismäärän, poikkeuslausekkeen ehdot täyttävien jo tehtyjen toimien ollessa suhteellisen vähäisiä ja Suomen kestävyysriskien ollessa jo korkealla tasolla. Poikkeuslausekkeen käytön laajentaminen myös kasvattaisi seuraavan hallituskauden sopeutustarvetta ja edellyttäisi EU:n suuntaan sitoutumista välttämättömän lisäsopeutuksen toteuttamiseen seuraavissa keskipitkän aikavälin suunnitelmissa.

Korjaava nettomenopolku ja nettomenojen muutos, %

	2025	2026	2027	2028
Korjaava nettomenopolku	1,2	1,3	1,5	1,8
Nettomenojen kasvu	-0,1	4,1	3,4	3,3

Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuoden 2025 nettomenojen supistuminen sekä puolustuspoikkeuslausekkeen sallima jousto huomioiden Suomi noudattaisi korjaavaa nettomenopolkua v. 2026.[1)] Komissio totesi 3.6.2026 Suomen ryhtyneen tuloksellisiin toimiin tässä vaiheessa (arvio koski vuotta 2026 ja kumulatiivisesti vuosia 2025—2026) ja että liiallisen alijäämän menettely jätetään lepäämään. Myös talouspolitiikan arviointineuvosto toteaa, että ”hallituksen tekemät korjaavat toimet ovat riittäviä vastaamaan liiallisen alijäämän menettelyn vaatimuksiin vuoden 2026 osalta”. Valtiovarainministeriön arvion mukaan korjaavalta nettomenopolulta poiketaan v. 2027 ja — komission lukujen vastatessa valtiovarainministeriön syksyn ennustetta — komission arvio Suomen vuoden 2027 alustavasta talousarviosuunnitelmasta olisi, että vuoden 2027 osalta Suomella on riski korjaavan nettomenopolun noudattamatta jättämisestä. Näin ollen poikkeaman toteutuessa tämän suuruisena keväällä 2028 tehtävässä arviossa EU:ssa voitaisiin katsoa, että Suomi ei ole ryhtynyt tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi, mistä saattaisi seurata menettelyn eskalaatio. Poikkeama ei kuitenkaan ylitä ns. olennaisen noudattamatta jättämisen rajaa eikä valtiovarainministeriön arvion mukaan syksyllä 2027 ole riskiä, että komissio katsoisi kyseessä olevan erityisen vakava noudattamatta jättäminen, joka antaisi komissiolle mahdollisuuden pyytää jäsenvaltiota tekemään uuden talousarvion tai edetä liiallisen alijäämän menettelyssä. Poikkeaman toteutuessa toteumatiedoissa komissio tekee kokonaisarvion, jossa tulisi valtiovarainministeriön arvion mukaan huomioida Lähi-idän kriisin seurauksena kasvanut globaali epävarmuus, korkealla pysyvä työttömyys ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio.

Talouspolitiikan arviointineuvoston mukaan ”puolustusmenoja koskevasta poikkeuslausekkeesta huolimatta on kuitenkin olemassa merkittävä riski siitä, että Suomi ylittää voimassa olevan korjaavan nettomenopolun salliman nettomenojen enimmäiskasvun vuonna 2027 ja varsinkin vuonna 2028” ja, että ”toistaiseksi päätetyt toimet eivät vaikuta riittävän korjaavalla nettomenopolulla pysymiseen vuoden 2026 jälkeen”. Arviointineuvosto toteaa, että ”pitkäjänteisen talouspolitiikan näkökulmasta olisi toivottavaa, että hallitus päättäisi julkista taloutta lähivuosina vahvistavista lisätoimista jo syksyn 2026 budjettiriihessä. Vähintäänkin hallituksen tulisi välttää sellaisia uusia

[1)] Korjaavan nettomenopolun noudattamista arvioitaessa vuoden 2025 toteutunutta nettomenojen kasvua verrataan komission syksyn 2025 ennusteeseen (1,2 %) ja tästä seuraava negatiivinen poikkeama (credit) kirjataan korjaavalle valvontatilille. Tämä poikkeama kumuloituu seuraaville vuosille ja tulee huomioiduksi näin ollen korjaavan nettomenopolun noudattamisen tarkastelussa vuosina 2026—2028.

päätöksiä, jotka kokonaisuutena kasvattavat nettomenoja tai muuten heikentävät julkista taloutta vuoden 2026 jälkeen.” Kuten jo keväällä arvioitiin, v. 2028 poikkeama nousee niin korkeaksi, että ilman vuoteen 2028 kohdistuvia merkittäviä sopeutustoimia valtiovarainministeriön arvion mukaan on olemassa riski, että syksyllä 2027 komissio voisi pitää poikkeamaa jopa erityisen vakavana noudattamatta jättämisenä, mikä mahdollistaisi uuden talousarvioesityksen pyytämistä Suomelta.

Valvontatilin laskenta, % suhteessa BKT:hen

	2026	2027	2028
Korjaava valvontatili			
Vuosipoikkeama	1,5	1,0	0,8
Kertynyt poikkeama	0,8	1,8	2,5
Laajennettu korjaava valvontatili			
Kertynyt poikkeama (JTS kevät 2026)	-0,6 (-0,7)	0,3 (0,2)	1,0 (0,9)

Puolustuspoikkeuslausekkeen hyödyntämisestä johtuen liiallinen alijäämä korjaantuu korjaavan nettomenopolun antamaa määräaikaa hitaammin. Julkisyhteisöjen nimellinen alijäämä jää yli 3 prosentin v. 2028 valtiovarainministeriön syksyn ennusteen perusteella, eikä liiallinen alijäämä näin ollen korjaantuisi v. 2028. Lisäaikaa liiallisen alijäämän korjaamiseen on mahdollista saada, jos korjaavaa nettomenopolkua on noudatettu. Korjaavan nettomenopolun noudattaminen v. 2028 edellyttää myös v. 2027 mahdollisesti kertyneiden poikkeamien korjaamista v. 2028. Tämän seurauksena vuoden 2028 sopeutustarve voi kasvaa huomattavaksi.

Julkisen talouden kehitystä koskevissa luvuissa ja arvioissa ei valtiovarainministeriön arvion mukaan ole julkisen talouden suunnitelmaa koskevan valtioneuvoston asetuksen (202/2026) 3 §:n mukaisia olennaisia poikkeuksia kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmasta. Sekä alijäämäettä velkaennusteet sekä arvio poikkeamasta korjaavalta nettomenopolulta ovat pysyneet pitkälti samalla tasolla kuin keväällä 2026 arvioitiin.

Eduskuntavaalien jälkeen aloittava uusi hallitus laatii vaalikaudelle 2027—2031 uuden keskipitkän aikavälin suunnitelman. Suunnitelma laaditaan kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön mukaisesti siten, että suunnitelman luonnos, pitäen sisällään nettomenopolun ja finanssipoliittisen parlamentaarisen työryhmän jo päättämän sopeutuskauden pidennyksen perustana olevat rakenteelliset uudistukset ja investoinnit, sisältyy hallitusohjelmaan. Komission viiteura pyydetään marras-joulukuussa 2026 kansallista tavoitteenasettelua varten.

3.4. Valtioneuvoston arvio

Finanssipoliittisen lain 5 §:n mukaan valtioneuvosto laatii kokonaisarvion 3 §:n nojalla asettamansa vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamisesta vähintään julkisen talouden suunnitelman vuosittaisen tarkistuksen ja valtion talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Lisäksi 5 §:n mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos kokonaisarvion mukaan vaalikauden rahoitusasematavoitetta tultaisiin rikkomaan, koko julkisen talouden kuluvan tai seuraavan vuoden arvioitu

nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -2,5 % (ns. ennakkovaroitussäännös), tai jos Euroopan unionin komissio tai neuvosto on jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen monenvälisen valvonnan yhteydessä arvioinut olevan olemassa riski, että Suomi poikkeaa neuvoston Suomelle 2 §:ssä tarkoitetun asetuksen nojalla hyväksymästä nettomenopolusta.

Finanssipoliittisen lain mukaisesti vaalikauden tavoite asetetaan ensimmäisen kerran muodollisesti vasta syksyllä 2027 vaalikauden ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa. Näin ollen valtioneuvoston arviota vaalikauden tavoitteen saavuttamisesta ei voida esittää tällä vaalikaudella. Edellä mainittu ennakkovaroitussäännös tulee voimaan vasta v. 2031, joten arviot sen noudattamisesta jäävät tämän jälkeiseen aikaan. Valtioneuvoston arvio keskittyy tästä syystä arvioimaan Suomen liiallisen alijäämän menettelyssä saamien suositusten noudattamista.

Valtioneuvosto yhtyy valtiovarainministeriön edellä esittämään arvioon siitä, että vuoden 2026 osalta tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi on ryhdytty, kuten myös komissio kesäkuussa 2026 arvioi, ja että vuoden 2027 osalta on riski korjaavan nettomenopolun noudattamatta jättämisestä. Myös talouspolitiikan arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiota merkittävään riskiin korjaavan nettomenopolun salliman nettomenojen enimmäiskasvun ylittymisestä v. 2027 ja pitänyt toivottavana, että hallitus päättäisi julkista taloutta lähivuosina vahvistavista lisätoimista jo syksyn 2026 budjettiriihessä. Arviointineuvosto toteaa myös, että valtioneuvoston tulisi vähintäänkin välttää sellaisia uusia päätöksiä, jotka kokonaisuutena kasvattavat nettomenoja tai muuten heikentävät julkista taloutta vuoden 2026 jälkeen.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota hallitusohjelmassa ja hallituskauden aikana, viimeksi keväällä 2026, päätettyihin mittaviin sopeutustoimiin, joita toimeenpannaan myös vuoden 2027 talousarviossa. Jo päätettyjen sopeutustoimien julkista taloutta vahvistava vaikutus kasvaa edelleen v. 2028. Valtioneuvoston päättämistä merkittävistä sopeutustoimista huolimatta julkisen talouden tilanne pysyy kuitenkin vaikeana erityisesti kasvavien korko- ja puolustusmenojen vuoksi. Valtioneuvosto on huomioinut arviointineuvoston arvion ja pidättäytynyt uusista julkista taloutta olennaisesti heikentävistä linjauksista.

Valtioneuvosto katsoo, että uudet nopeasti valmistellut sopeutustoimet heikentäisivät yritysten ja kuluttajien luottamusta ja voisivat tukahduttaa alkanutta talouskasvua, mistä syystä valtioneuvosto pidättäytyi talousarvioneuvotteluissa uusien yllättävien sopeutuspäätösten tekemisestä. Valtioneuvosto on toteuttanut merkittäviä kasvutoimia. Toimet on toteutettu valtion menokehyksiä kunnioittaen.

Lisäksi valtioneuvosto pitää perusteltuna, että jos vuoden 2027 poikkeama vahvistuu toteumatiedoissa keväällä 2028, komissio kokonaisarviossaan ottaa huomioon, että poikkeamaa selittää Lähi-idän kriisin seurauksena kasvanut globaali epävarmuus, korkealla pysyvä työttömyys ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio.

Valtioneuvosto yhtyy myös valtiovarainministeriön ja talouspolitiikan arviointineuvoston huoleen korjaavaan nettomenopolkuun syntyvästä merkittävästä poikkeamasta v. 2028, joka ajoittuu seuraavalle vaalikaudelle. Valtioneuvosto korostaa, että liiallisen alijäämän poistaminen ja Suomen julkisen talouden velkakestävyyden varmistaminen edellyttävät mittavia huolella valmisteltuja sopeutustoimia ja rakenteellisia uudistuksia. Lähes kaikki eduskuntaryhmät ovat lokakuussa

2025 sitoutuneet parlamentaariseen sopimukseen julkisen talouden hoitamisesta. Finanssipoliittinen parlamentaarinen työryhmä on helmikuussa 2026 sopinut alustavasta vaalikauden tavoitteesta, jonka saavuttaminen edellyttää sopeutustoimien jatkamista. Kaikki puolueet ovat valmiita huomattaviin julkista taloutta vahvistaviin toimiin tulevalla hallituskaudella.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 80,2 mrd. euroa v. 2027. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 69,6 mrd. euroa (87 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 2,1 % v. 2027 eli 1,4 mrd. euroa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan supistuvan 1,6 % eli 1,3 mrd. euroa v. 2027. Supistumista selittää merkittävin osin vuodelle 2026 kohdistunut kertaluonteinen lakkautetun Valtion asuntorahaston kassan tuloutus (n. 2,3 mrd. euroa).

Tuloarviot osastoittain vuosina 2025—2027[1)]

Tunnus	Osasto	v. 2025 tilinpäätös milj. €	v. 2026 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2027 esitys milj. €	Muutos 2026—2027 milj. €	Muutos 2026—2027 %
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	65 617	68 225	69 625	1 400	2
12.	Sekalaiset tulot	7 880	10 095	8 027	-2 068	-20
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 846	3 067	2 465	-601	-20
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	263	71	71	0	0
	Yhteensä	**76 606**	**81 458**	**80 189**	**-1 269**	**-2**
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	16 428	9 372	12 325	2 953	32
	Yhteensä	**93 034**	**90 830**	**92 514**	**1 684**	**2**

[1)] Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2006—2027. Kunkin verolajin tuoton kehitykseen on vaikuttanut se, miten kyseisen veron veropohja on kehittynyt ja minkälaisia veroperustemuutoksia veroon on tehty. Vuonna 2023 voimaan tullut sote-uudistus kasvatti merkittävästi valtion verotuloja ansio- ja pääomatuloverosta sekä yhteisöverosta. Kun sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle, verotuloja siirrettiin kunnilta valtiolle. Sote-uudistuksesta johtuen ansio- ja pääomatulovero on kasvanut valtion suurimmaksi yksittäiseksi tulonlähteeksi. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on pitänyt maltillisena osaltaan se, että yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena.

Arvonlisäveron tuoton kasvua vuosina 2025—2027 selittävät osin yksityisen kulutuksen kasvu ja valtion hävittäjähankinnat. Energiaverojen osalta nimelliset verotasot ovat tarkastelujaksolla

pääosin nousseet, mutta verotuottoja ovat vähentäneet verollisen kulutuksen alentuminen ja siirtyminen kevyemmin verotettuihin energiatuotteisiin. Viime vuosina energiaverojen tuoton laskua ovat myös selittäneet veronalennukset.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2006—2027 (milj. euroa)

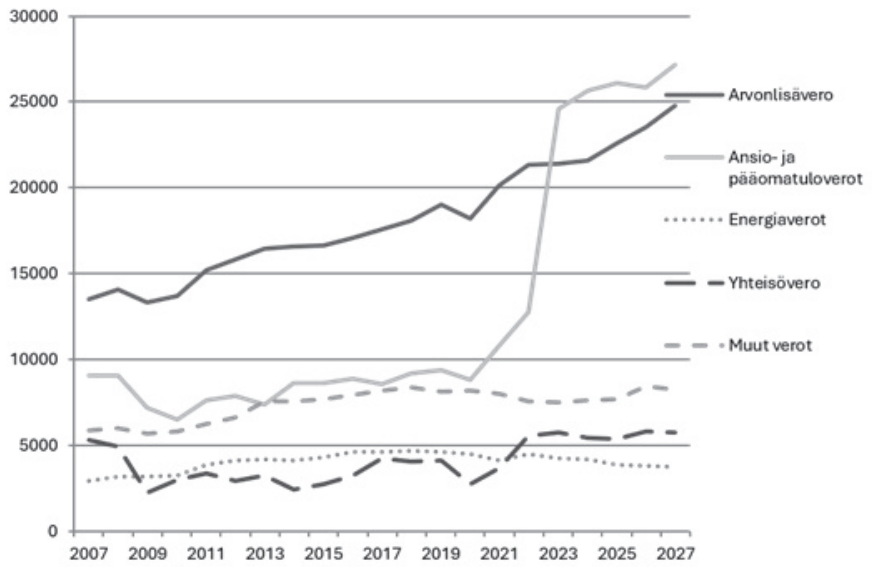

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallitusohjelman mukaan hallituksen veropolitiikka kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitusohjelmaan sisältyvien verotoimien lisäksi hallitus päätti julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi kevään 2024 kehysriihen yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista. Kevään 2025 kehysriihen ja syksyn 2025 talousarvioneuvottelun yhteydessä hallitus päätti useista verotoimista talouskasvun tukemiseksi sekä veronkiristyksistä kasvutoimien rahoittamiseksi ja julkisen talouden vahvistamiseksi.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen tehtävä keskeisin muutos on pieni- ja keskituloisten työn verotuksen keventäminen työtulovähennystä kasvattamalla. Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus tehdään täysimääräisenä kaikilla tulotasoilla. Lisäksi ansiotuloverotukseen tehdään eräitä pienempiä muutoksia.

Muista veroperustemuutoksista merkittävin on yhteisöverokannan alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin. Verotuottoja pienentää lisäksi korkovähennysrajoituksen poikkeus huoltovarmuuskriittisille infrastruktuurihankkeille sekä liikennepolttoaineiden ja ajoneuvoveron

perusveron veronalennus. Alkoholi- ja tupakkaverotusta puolestaan korotetaan. Rahapelien toimilupamarkkinaan siirtymisen yhteydessä tapahtuvat veroperustemuutokset kasvattavat lisäksi yhteisöveron ja arpajaisveron tuottoa.

Tarkemmin veroperustemuutoksia on kuvattu osaston 11 verolajikohtaisilla momenteilla.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2027 (kokonaisveroaste)

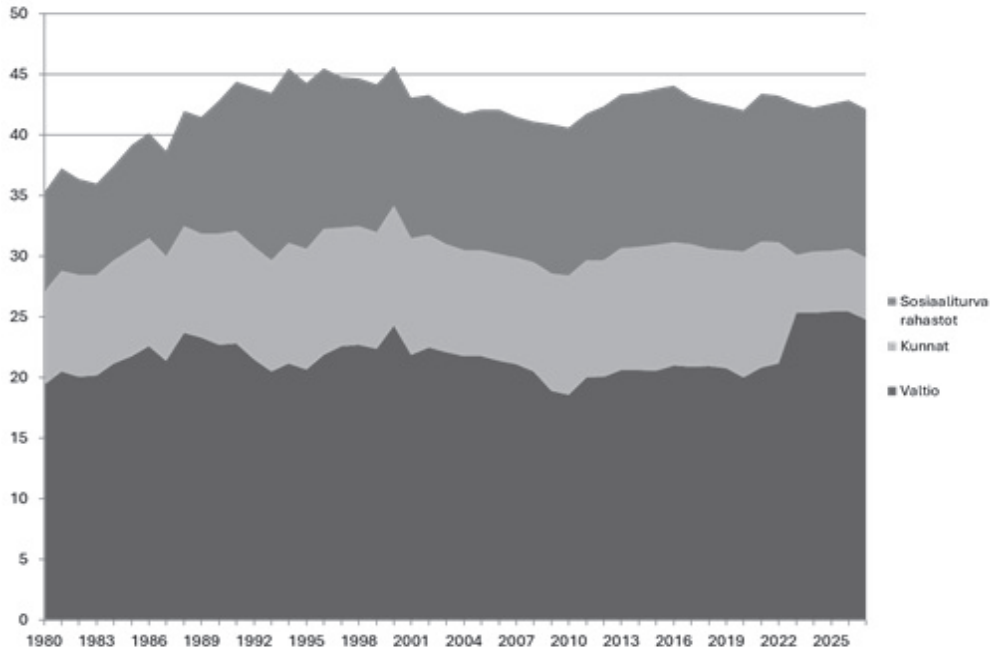

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2024	2025	2026	2027
		vuosimuutos, %		
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,9	1,9	2,6	3,9
— palkkatulot	2,4	2,2	3,1	4,3
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	6,1	1,2	1,6	3,1
— pääomatulot	10,0	8,6	5,4	2,1
Ansiotasoindeksi	3,4	3,1	3,6	3,2
Toimintaylijäämä	1,1	0,9	4,5	3,7

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2024	2025	2026	2027
		vuosimuutos, %		
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	-0,2	-0,5	4,5	2,5
Arvonlisäveron pohja	0,6	-0,3	4,7	3,7
Bensiinin kulutus	2,6	-1,2	-2,4	-3,8
Dieselöljyn kulutus	-1,7	-5,1	-2,3	-3,4
Sähkö, veroluokan 1 kulutus	3,7	-2,3	7,7	4,9
Verollisen alkoholin kulutus	-3,0	-3,8	-1,6	-1,1
Rekisteröitävät uudet henkilöautot (kpl)	74 100	71 900	75 000	83 000
Kuluttajahintaindeksi	1,6	0,3	2,0	1,9

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1 %-yks.	556 (ml. maksut), josta valtio 341
	Eläketulot	1 %-yks.	178, josta valtio 123
Pääomatulovero	Pääomatulot	1 %-yks.	50
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1 %-yks.	77, josta valtio 59
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1 %-yks.	154
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	11
	Dieselin kulutus	1 %	11
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	14
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	7

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukia on määritelty vuodelle 2027 yhteensä 182 kappaletta. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla. Verotukien määrää vähentää vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun verovähennyksen poistuminen.

4.5. Muiden tulojen arviot

Sekalaiset tulot (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys	2026—2027 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	7 880	10 095	8 027	-20
— siirto valtion eläkerahastosta	2 350	2 495	3 886	56
— EU-tulot	1 880	2 276	1 630	-40
—päästöoikeuksien huutokauppatulot	410	428	360	-16
— muut	3 240	4 896	2 421	-20

Korkotulot ja voiton tuloutukset (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys	2026—2027 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	2 846	3 067	2 465	-20
— korkotulot	271	177	208	18
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 937	2 260	1 638	-28
— osuus rahapelitoiminnan voitosta	478	450	435	-3
— osuus Suomen Pankin voitosta	0	15	15	0
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	161	164	169	3

Valtion sekalaisiksi tuloiksi arvioidaan 8 mrd. euroa, mikä on 2,1 mrd. euroa vuoden 2026 varsinaista talousarviota vähemmän. Vähenemistä selittää pitkälti Valtion asuntorahaston lakkauttaminen ja sulauttaminen talousarvioon 1.1.2026. Lakkautuksen yhteydessä rahaston jäljellä oleva kassa tuloutettiin talousarvioon.

Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa Valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 3,9 mrd. euron suuruinen talousarviosiirto. Siirto on 67,5 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Hallitus on päättänyt kasvattaa talousarviosiirtoa kolmesti vaalikauden aikana. Siirtoa korotettiin 1,2 prosenttiyksiköllä vuodesta 2026 alkaen, ja v. 2027 talousarviosiirtoa korotetaan tilapäisesti 18,7 prosenttiyksiköllä. Syksyllä 2025 budjettiriihen yhteydessä päätetyn talousarviosiirron korotuksen voidaan arvioida vastaavan lisäksi n. 1,8 prosenttiyksikön pysyvää korotusta talousarviosiirtoon vuodesta 2027 alkaen. Valtion eläkerahastoa koskevaa lainsäädäntöä päivitetään vielä siten, että rahastosta valtion talousarvioon siirrettävää määrää nostetaan aiemmin vahvistettujen ja linjattujen lisäsiirtojen lisäksi 1,8 prosenttiyksiköllä v. 2027.

Sekalaisiin tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän sekalaisia tuloja 1,6 mrd. euroa. EU:lta saatavat tulot vähenevät verrattuna vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon, sillä v. 2027 EU:n elpymis- ja palautumisvälineestä ei kerry enää tuloja. Myös päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot muodostavat merkittävän sekalaisten tulojen kokonaisuuden, sillä tuloja arvioidaan kertyvän 0,4 mrd. euroa v. 2027.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia ennakoidaan kertyvän 2,5 mrd. euroa, joka on 0,6 mrd. euroa vuoden 2026 varsinaista talousarviota vähemmän. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot supistuvat 1,6 mrd. euroon, koska hallituksen investointiohjelman rahoitukseen liittyvät tulot pienenevät. Valtion osuuden Veikkauksen rahapelitoiminnan voitosta arvioidaan olevan 0,4 mrd. euroa v. 2027.

Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Tilikaudelta 2025 Suomen Pankin tulos oli 0 euroa, minkä vuoksi tilitettävää ei syntynyt. Vuodelle 2026 oletetaan tuloutukseksi 0,015 mrd. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 0,17 mrd. euroa, joka muodostuu täysin Metsähallituksen tuloutuksesta.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 92,5 mrd. euroa, mikä on 1,7 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2026 verrattuna selittävät mm. lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,2 mrd. euroa) sekä korkomenojen nousu (1,2 mrd. euroa). Toisaalta menoja vähentävät pääministeri Orpon hallituksen linjaamat uudistukset ja menosäästöt (n. 0,9 mrd. euroa).

Vuonna 2027 menot ovat n. 0,5 mrd. euroa suuremmat kuin keväällä 2026 laaditussa kehyspäätöksessä arvioitiin. Kasvua selittää pääasiassa korkomenoarvion kasvu runsaat 0,3 mrd. euroa sekä muut tarkentuneet tarvearviot. Kun huomioidaan ennakoitu valtion menojen hintaindeksin n. 2,2 prosentin nousu, hallinnonalojen määrärahojen (kaikki muut menot pl. korkomenot) volyymin arvioidaan v. 2027 supistuvan n. 1,5 % vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2025—2027[1)]

Tunnus	Pääluokka	v. 2025 tilinpäätös milj. €	v. 2026 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2027 esitys milj. €	Muutos 2026—2027 milj. €	Muutos 2026—2027 %
21.	Eduskunta	141	149	151	2	1
22.	Tasavallan presidentti	49	30	18	-12	-41
23.	Valtioneuvoston kanslia	426	244	245	1	1
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 208	1 151	1 148	-3	-0
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	1 246	1 243	1 307	64	5
26.	Sisäministeriön hallinnonala	2 424	2 094	2 202	108	5
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	6 833	6 398	7 016	618	10
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	40 231	41 852	42 429	577	1
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	8 582	8 997	9 180	183	2
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 650	2 557	2 621	63	2
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	4 030	3 936	3 726	-210	-5

Määrärahat pääluokittain vuosina 2025—2027[1)]

32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 915	3 549	2 626	-923	-26
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	15 295	14 885	14 932	47	0
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	286	496	478	-18	-4
36.	Valtionvelan korot	3 013	3 246	4 434	1 188	37
	Yhteensä	**89 327**	**90 830**	**92 514**	**1 684**	**2**

[1)] Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaaliseen vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Menosäännön tarkoituksena on rajoittaa veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärää sekä varmistaa valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka.

Valtiontalouden kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvan, palkkaturvan, yleisen asumistuen sekä perustoimeentulotuen menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä. Kehys ei myöskään kata valtion budjettitalouden ulkopuolisia rahastoja eikä muuta budjettivaltion ulkopuolista valtiontaloutta. Kehyksen piiriin luetaan kuitenkin Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) talous siltä osin, kuin talousarvion perusteluissa otetaan kantaa sen menojen määriin.

Vaalikauden kehyksestä vuosille 2024—2027 päätettiin osana hallituksen ensimmäistä julkisen talouden suunnitelmaa 9.10.2023. Kevään 2024, kevään 2025 ja kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmissa hallitus päätti laskea vuoden 2027 kehystä yhteensä n. 1 238 milj. eurolla sisältäen lisätalousarviovarauksen alentamisen 100 milj. eurolla.

Kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmassa vuoden 2027 menokehys muutettiin vuoden 2027 hinta- ja kustannustasoon lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksikorotettavien menojen osalta. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä vuoksi vuoden 2026 kehysmenojen hintakorjausta korotetaan nettomääräisesti yhteensä n. 132 milj. eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti osaan menoista kohdistetaan indeksijäädytyksiä ja -jarruja, mikä alentaa menotasoa ja hintakorjauksen määrää.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2027
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2026:	
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, hyvinvointialueiden rahoitus, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut)	47,5
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot (Puolustusvoimien menojen indeksitarkistus, hävittäjähankinnan valuuttakurssimenot, valtion palkkojen sopimusratkaisu 2025—2028)	84,0
Yhteensä	131,5

Kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteelliset muutokset, jotka korottavat vuoden 2027 kehystasoa n. 52 milj. eurolla kevään 2026 kehyspäätökseen nähden. Kevään kehyspäätöksen jälkeen tehdyt rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Hallitusohjelman mukainen määräaikainen investointiohjelma otetaan huomioon kehystason rakennekorjauksena, eli vaalikauden kehystä nostetaan menoja vastaavasti. Investointiohjelmaan lukeutuvia määrärahoja sisältyy talousarvioesitykseen nettona 11,6 milj. euroa kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmaa enemmän, mikä huomioidaan kehystasoa korottavana tekijänä. Osa investointiohjelman laajennuksesta rahoitetaan kuitenkin keväällä 2025 tehdyn kehysvarauksen puitteissa.

Venäjän hyökkäyssodan vuoksi Ukrainan tukemiseksi tarkoitettu uusi ja tilapäinen puolustusmateriaali-, siviilimateriaali- ja humanitaarinen apu katetaan kehyksen ulkopuolisena. Em. kahdenvälisiin tai monenkeskisiin sopimuksiin perustuvat menot otetaan huomioon kehystason rakennekorjauksena, eli vaalikauden kehystä nostetaan menoja vastaavasti. Talousarvioesitykseen sisältyy 3 milj. euron lisäys Ukrainan tukeen verrattuna kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmaan, mikä huomioidaan kehystasoa korottavana tekijänä.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2027
25.20.01	Ulosottolaitoksen myyntimaksut ja täytäntöönpanomaksut huomioidaan jatkossa nettobudjetoituna toimintamenomomentilla. Aiemmin maksut ovat sisältyneet momentille 12.25.20. Sekä tulo- että menomomentille tehdään samansuuruinen vähennys.	-2,5
26.30.20	Ukrainalle annettava siviilimateriaaliapu. Kehyksen ulkopuolista menoa kehyssäännön mukaisesti.	3,0
28.99.99	Tekninen muutos. Hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistukseen oli varauduttu kevään 2025 kehyspäätöksessä. Tähän tarkoitukseen varattu määräraha ja kehysvaraus eivät ole käytettävissä muiden menojen katteeksi, koska muutoin hallitusohjelmassa linjatut hyvinvointialueiden omat säästötoimet eivät toisi säästöjä koko julkisen talouden tasolla. Varautumista voidaan hyvinvointialueiden vuoden 2025 tilinpäätösarviotietojen valossa alentaa vuoden 2027 osalta, joten kehystasoa alennetaan vastaavasti.	-50,0
29.40.51	Ajoitusmuutos Suomen Akatemian tutkimusmäärärahojen maksatuksessa.	1,3

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2027
29.90.50	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelman laajennuksessa, johon varauduttiin kevään 2025 kehyspäätöksessä yhteensä 200 milj. euron kehysvarauksella. Garden Helsinki -hankkeen ehdollinen investointiavustus vuosilta 2028—2031 palautuu jakamattomaan varaukseen ja kumoaa siten tältä osin kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmassa tehdyn ajoitusmuutoksen.	26,3
31.10.20, 31.10.30, 31.10.77	Väyläverkon kehittämishankkeet sekä avustukset MAL-sopimusten mukaisiin hankkeisiin. Hankkeet ovat osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	15,6
31.10.77, 12.31.10	EAKR-ohjelmaan sisältyvien väylähankkeiden 70 prosentin EU-rahoitusosuutta vastaava määräraha. Läpivirtauserä, jota vastaava korvaus tuloutuu momentille 12.31.10.	7,9
32.01.04	Ajoitusmuutos GTK Mintecin koetehdaskokonaisuuden maksatuksissa vuodelta 2028 vuodelle 2027.	25,0
32.20.40	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelmaan sisältyvän Puhtaan siirtymän investointitukiohjelman maksatuksissa.	35,0
33.10.54, 33.10.57, 33.20.52	Yleistukilain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan aiemmin linjatusta poiketen vasta 1.4.2027. Kyseessä on perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla, jolloin kehystasoa lasketaan määräraha-arvion kasvua vastaavasti.	-0,5
33.10.57	Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen ja vaikutus kulukorvaukseen vähentää kuntien peruspalveluiden valtionosuutta ja kasvattaa perustoimeentulotuen menoja vastaavasti. Kyseessä on perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla, jolloin kehystasoa lasketaan määräraha-arvion kasvua vastaavasti.	-5,3
33.10.57	Terveydenhuollon asiakasmaksujen keväällä 2026 linjattu korotus lisää perustoimeentulotuen menoja. Kyseessä on perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla, jolloin kehystasoa lasketaan määräraha-arvion kasvua vastaavasti.	-3,0
33.20.52	Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen. Kyseessä on perustemuutos kehyksen ulkopuolisella momentilla, jolloin kehystasoa nostetaan määräraha-arvion laskua vastaavasti.	3,5
33.30.60	Kela-korvausten 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeiluun varatun määrärahan tarvearvion lasku. Hanke on osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa lasketaan määrärahavähennystä vastaavasti.	-4,0
	Yhteensä	52,3

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2027 kehystaso on 79 532 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 79 078 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2027 jakamaton varaus on 154 milj. euroa, jonka lisäksi on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Osa budjettitalouden menoista on kehyksen ulkopuolisia. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa linjatun kehyssäännön mukaan kehyksen ulkopuolelle luokitellaan suhdanteiden mukaisesti muuttuvat menot eli työttömyysturvan, asumistuen, perustoimeentulotuen sekä palkkaturvan menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin siltä osin, kuin niiden perusteisiin tehdään muutoksia. Kehyksen ulkopuolelle jäävät myös mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäverome-

not, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Vuonna 2027 kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan n. 13,4 mrd. euroa, joka on n. 0,9 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Valtion velanhoitomenojen arvioidaan olevan n. 4,3 mrd. euroa, joka 1,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Kehyksen ulkopuolisista menoista erityisesti EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot vähenevät. Toisaalta kehyksen ulkopuolisista menoista kasvavat mm. arvonlisäveromenot.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, mrd. euroa

	2026 TA	2027 TAE
Suhdanneluonteiset menot	4,2	4,2
Veroperustemuutosten kompensaatiot kunnille	-0,3	-0,2
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1,4	1,3
Korkomenot	3,2	4,3
Finanssisijoitukset	0,3	0,2
Tekniset läpivirtauserät	0,5	0,6
Arvonlisäveromäärärahat	1,9	2,2
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	0,6	0,6
EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	0,4	0,02
Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukimenot ja takauskorvaukset	0,2	0,1
Yhteensä	**12,5**	**13,4**

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Hallituksen päättämien sopeutustoimien kokonaisuudet

Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeutustoimista hallitusohjelmassa, kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa ja vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä. Kokonaisuudet sisältävät menosäästöjen lisäksi menolisäyksiä ja tuloja lisääviä toimia.

Kun huomioidaan hallitusohjelman (liite B) toimet, kevään 2024 lisäsopeutustoimet (ja molempia täsmentävät päätökset keväältä 2025 ja keväältä 2026) sekä syksyllä 2025 päätetyt uudet lisäsopeutustoimet, ovat valtion budjettitalouden määrärahoihin kohdentuvat säästöt nettona yhteensä n. 4,3 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Lisäksi verosopeutustoimet lisäävät verotuloja yhteensä n. 1,5 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla.

Talousarvioesityksessä on huomioitu em. kokonaisuuksien valtion budjettitalouteen kohdentuvat menosäästöt ja menolisäykset sekä tulojen lisäykset. Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet ja kohdentuminen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt linjausten tekemisen jälkeen.

Hallituksen päättämien sopeutuskokonaisuuksien vaikutus valtion budjettitalouden määrärahoihin (netto) v. 2026—2027, mrd. euroa

	2026	2027	Muutos 2026—2027
Hallitusohjelman (liite B) mukaiset toimet[1)]	-2,1	-2,8	-0,8
Kevään 2024 lisäsopeutustoimet	-1,3	-1,2	0,1
Syksyn 2025 lisäsopeutustoimet	-0,1	-0,4	-0,2
Yhteensä	**-3,5**	**-4,3**	**-0,9**

[1)] Keväällä 2025 ja keväällä 2026 päätetyt, aiempia säästöjä täsmentävät toimet on sisällytetty tälle riville.

Edellä kuvattujen julkista taloutta vahvistavien toimien lisäksi hallitus päätti kevään 2025 puoliväliriihessä toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvutoimien rahoittamiseksi. Osana kasvutoimien rahoitusta päätetyt sopeutustoimet vähentävät budjetin määrärahoja n. 0,2 mrd. euroa ja lisäävät budjettitalouden tuloja n. 0,6 mrd. euroa. Kasvutoimien kokonaisuus heikentää budjettitalouden tasapainoa staattisesti arvioituna vajaalla 1,3 mrd. eurolla v. 2027. Luvussa on huomioitu veronalennukset sekä niiden rahoittamiseksi päätetyt menosäästöt, veronkiristykset ja muut tulojen lisäykset.

Lisäksi kevään 2026 kehysriihessä hallitus linjasi uusista n. 0,4 mrd. euron säästöistä. Tästä noin puolella korvataan eli uudelleen kohdennetaan joitain aiemmin tehtyjä sopeutustoimia, ja noin puolella varmistetaan menokehysten noudattaminen ja rahoitetaan kehysriihessä päätettyjä uusia kasvutoimia.

Valtionhallinnon toimintamenosäästöt ja tuottavuusohjelma

Hallitusohjelmassa päätetyllä tuottavuusohjelmalla tavoitellaan n. 240 milj. euron toimintamenosäästöä vuoden 2027 tasolla. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä vähentää toimintamenoja vuosittain n. 150 milj. eurolla pysyvästi vuodesta 2025 alkaen. Kokonaisuuteen on tullut joitakin muutoksia, mutta tuottavuusohjelman säästöt toteutuvat lähes täysimääräisesti.

Hallitus päätti kevään 2025 kehysriihen yhteydessä osana kasvutoimien rahoitusta kohdistaa valtionhallinnon toimintamenoihin 130 milj. euron vuosittaisen lisäsäästön edellä kuvatun lisäksi vuodesta 2026 alkaen. Säästöt on kohdennettu pääosin virastojen toimintamenomomenteille.

Syksyn 2025 budjettiriihen yhteydessä hallitus päätti lisäsopeutusten kokonaisuudesta, joka sisälsi 25 milj. euron suuruisen lisäsäästön toimintamenoihin vuodesta 2027 alkaen. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti edelleen 48 milj. euron vuosittaisesta lisäsäästöstä sekä asteittain kasvavan (0,25 / 0,5 / 0,75 / 1 %) tuottavuuteen perustuvan vähennyksen käyttöönotosta. Vähennys alentaa budjettitalouden määrärahoja yhteensä vajaalla 12 milj. eurolla v. 2027 ja vaikutus nousee 118 milj. euroon vuoden 2030 tasolla.

Hallinnonaloittaiset säästösummat edellä mainittujen 25 milj. euron ja 48 milj. euron osalta on nyt talousarvioesityksessä kohdennettu momenteille ministeriöiden ehdotusten ja hallituksen linjausten perusteella. Tuottavuuteen perustuva vähennys jaettiin momenteille jo kevään kehyspäätöksessä.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt pääluokittain. Säästöt on ilmaistu taulukossa suhteessa kevään 2023 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Näin ollen luvut kuvaavat kuluvalla vaalikaudella päätettyjen säästöjen kokonaismäärää. Taulukossa on vertailun vuoksi myös toimintamenojen määrä vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. On hyvä huomata, että vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden säästöistä. Osassa pääluokkia säästöjä on kohdennettu myös muille kuin varsinaisille virastojen toimintamenomomenteille. Säästöjen kohdentuminen eri virastojen rahoitukseen on kuvattu tarkemmin jäljempänä hallinnonalakohtaisissa linjauksissa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

Pääluokka	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Eduskunta	122,8	-1,5	-4,9	-3,4
Tasavallan presidentin kanslia	12,0	-0,6	-0,6	0,0
Valtioneuvoston kanslia	179,2	-13,6	-23,1	-9,5
Ulkoministeriö	267,3	-12,7	-13,6	-1,0
Oikeusministeriö	1 028,9	-22,7	-35,0	-12,3
Sisäministeriö	1 629,1	-35,2	-48,6	-13,4
Puolustusministeriö	2 642,6	-4,6	-52,3	-47,8
Valtiovarainministeriö	1 020,1	-86,1	-124,6	-38,6
Opetus- ja kulttuuriministeriö	275,3	-22,7	-33,3	-10,6
Maa- ja metsätalousministeriö	244,3	-15,2	-29,4	-14,2
Liikenne- ja viestintäministeriö	211,4	-25,7	-37,9	-12,2
Työ- ja elinkeinoministeriö	433,7	-33,4	-52,4	-19,0
Sosiaali- ja terveysministeriö	680,7	-33,5	-59,0	-25,5
Ympäristöministeriö	121,4	-5,3	-11,1	-5,8
Yhteensä virastojen toimintamenomomentit[2)]	**8 868,8**	**-312,6**	**-526,0**	**-213,4**
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt		-70,2	-51,6	18,6
Uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin		-16,2	-15,2	1,0
Yhteensä		**-399,0**	**-592,8**	**-193,9**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

[2)] Sisältää varsinaisten toimintamenomomenttien lisäksi seuraavat momentit, joille on kohdistettu toimintamenosäästöjä: 29.10.20 Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot, 30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät, 33.03.50 Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan, 33.10.60 Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut sekä 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät.

Hallituksen investointiohjelma

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisen investointiohjelman, josta rahoitetaan kestävän kasvun edellytyksiä tukevia hankkeita. Investointiohjelman laajuus on kevään 2026 kehysriihen korotuksen (n. 0,2 mrd. euroa) myötä kokonaisuudessaan n. 4,7 mrd. euroa. Tästä n. 0,3 mrd. euroa rahoitetaan kehyksen puitteissa ja loput pääosin omaisuustuloilla.

Investointiohjelmaan ehdotetaan talousarvioesityksessä uusia hankkeita, joista on pitkälti linjattu kevään 2026 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä. Rahoitusta ehdotetaan seuraaville liikennehankkeille:

— Karjalan radan kehittämiseen ehdotetaan valtuuden korotusta 59 milj. eurolla 90 milj. eurosta 149 milj. euroon, sekä valtuuden korotukseen liittyen 17 milj. euron määrärahaa.

— Valtatien 9 parantamiseen Ylämyllyn kohdalla ehdotetaan 49 milj. euron valtuutta.

— Valtatien 13 parantamiseen välillä Savitaipale—Lemi ehdotetaan 14,5 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.

— Valtatien 9 liittymäjärjestelyihin Suonenjoen keskustan kohdalla ehdotetaan 7,3 milj. euron määrärahaa.

— Valtatie 23 Rantala—Lajunlahti, Heinävesi -hankkeelle ehdotetaan 4,8 milj. euron määrärahaa.

— Maantien 506 parantamiseen Karjalankadun liittymässä, Juuassa, ehdotetaan 1 milj. euron määrärahaa.

— Valtatien 8 leventämiseen välillä Bäckliden—Brännbacken ehdotetaan 19 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa.

— Kupittaan joukkoliikennekansi -hankkeelle ehdotetaan 6,75 milj. euron valtuutta ja 0,9 milj. euron määrärahaa.

— Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaukseen ehdotetaan 14,3 milj. euron valtuutta ja 8 milj. euron määrärahaa.

— Kantatie 51 Kelan risteys -hankkeelle ehdotetaan 6 milj. euron määrärahaa.

— Loviisan meriväylän syventämiseen ehdotetaan 18 milj. euron valtuutta ja 6 milj. euron määrärahaa.

— Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnitteluhankkeen laajentamiseen ehdotetaan 46 milj. euron valtuutta ja 0,5 milj. euron määrärahaa.

— Sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden suunnitteluun ehdotetaan 7,04 milj. euron määrärahaa.

— Norvajärven varalaskupaikan kiertotie -hankkeelle ehdotetaan 3,6 milj. euron määrärahaa.

— Valtatien 2 parantamiseen Humppilan kohdalla ehdotetaan 8 milj. euron määrärahaa.

— Liittymäratkaisuihin ja junaradan alitukseen valtatiellä 22 Muhoksen kohdalla ehdotetaan 4 milj. euron määrärahaa.

— Valtatiellä 19 Tepon risteyksen ja Penttilän sillan parannukseen ehdotetaan 6 milj. euron määrärahaa.

Lisäksi osana investointiohjelmaa ehdotetaan liikuntapaikkarakentamiseen 15 milj. euron lisäystä sekä vaelluskalaesteiden poistoon Nousu- ja Helmi-ohjelmiin kohdistettuna 2 milj. euroa.

Investointiohjelman määrärahoja ehdotetaan vuodelle 2027 yhteensä 878 milj. euroa.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 245,4 milj. euroa, mikä on 1,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Muutos edelliseen vuoteen johtuu lähinnä hallituksen linjausten toimeenpanosta toimintamenomäärärahoissa sekä palkkausten tarkistuksista.

Hallinnonalan määrärahoista valtioneuvoston kanslian ja Oikeuskanslerinviraston toimintaan käytetään 65 %. Valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman toimeenpanoon ja muihin hallituksen päättämiin keskeisiin määräaikaisiin hankkeisiin, valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan tutkimustoimintaan sekä Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenoihin käytetään 5 %. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkauksiin käytetään 7 % ja muihin kulutusmenoihin 7 %. Pääosin puoluetuista koostuvien siirtomenojen osuus on 15 % ja sijoitusmenojen osuus 1 %.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan 160,5 milj. euroa, joka on 3,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Momentille ehdotetaan lisäystä 6,7 milj. euroa Korttelihankkeen kalustamisesta ja varustamisesta aiheutuviin hankemenoihin, 1,7 milj. euroa Korttelin 2 vuokrankorotuksiin, 3,2 milj. euroa määrärahasiirtoina muista ministeriöistä valtioneuvoston viestinnän tehtävien kokoamiseen sekä 1,8 milj. euroa palkkausten tarkistuksiin. Vastaavasti momentille ehdotetaan vähennystä 10,0 milj. euroa toimintamenosäästöjen takia.

Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenoihin ehdotetaan 0,3 milj. euron vähennystä toimintamenosäästön kasvusta johtuen. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin psykososiaalisen tuen menoihin ehdotetaan 0,5 milj. euroa.

Oikeuskanslerinviraston toimintamenoihin ehdotetaan 4,2 milj. euroa, joka 0,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Muutos sisältää toimintamenosäästön 0,3 milj. euron kasvun.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 23,1 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 9,5 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Valtioneuvoston kanslian toiminta-menot	157,1	-12,8	-21,8	-9,0
Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot	2,0	-0,4	-0,7	-0,3
Oikeuskanslerinviraston toiminta-menot	4,3	-0,4	-0,6	-0,3
Yhteensä	**163,5**	**-13,6**	**-23,1**	**-9,5**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,1 mrd. euroa, mikä on vajaat 3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalalle on kohdistettu vuodelle 2027 yhteensä 39 milj. euron vähennys osana hallituksen keväällä 2026 linjaamia talouden sopeutustoimia. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 25 %, kriisinhallinnan 5 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön, ml. humanitaarinen katastrofiapu 56 % ja muiden menojen 13 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 21,6 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 4,9 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Ulkoasiainhallinnon toimintamenot	244,4	-11,4	-11,8	-0,4
Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut	22,8	-1,3	-1,8	-0,6
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt		-3,6	-7,5	-3,9
Uudelleenkohdennukset valtion-avustuksiin		-0,5	-0,5	0,0
Yhteensä	**267,3**	**-16,8**	**-21,6**	**-4,9**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 244 milj. euroa ja Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palveluihin 22,5 milj. euroa.

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin on kohdennettu 0,4 milj. euron tuottavuuteen perustuva vähennys osana hallituksen keväällä 2026 linjaamia talouden sopeutustoimia.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 45 milj. euroa. Osana määrärahaan on kohdennettu 5,0 milj. euron vähennys Libanonin kriisinhallintaoperaation (UNIFIL) päättymisestä johtuen ja 3,1 milj. euron vähennys määrärahan tarkentuneesta käyttöarviosta johtuen. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä arvioidaan olevan n. 300 sotilasta v. 2027.

Siviilikriisihallintaan ehdotetaan 13,1 milj. euroa. Määrärahaan on kohdennettu yhteensä 3,9 milj. euron vähennys osana hallituksen syksyllä 2025 ja keväällä 2026 linjaamia toimintamenosäästöjä. Siviilikriisinhallintaan palkattujen asiantuntijoiden määrän arvioidaan olevan n. 100 henkeä v. 2027.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 3,2 milj. euroa, mikä on 0,7 milj. euroa vähemmän kuin v. 2026.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,1 mrd. euroa. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 483 milj. euroa sekä 365 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2027 jälkeisille vuosille.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ehdotetaan yhteensä 57 milj. euroa sekä 40 milj. euroa sitoumusvaltuuksia.

Kehityspoliittisiin lainoihin ja sijoituksiin ehdotetaan 35 milj. euroa. Momentille kohdistuu 35 milj. euron vähennys osana hallituksen keväällä 2026 linjaamia talouden sopeutustoimia. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 5,0 milj. euroa vuoden 2026 varsinaisen talousarvion mukaisesti.

Valtion arvioidaan kohdistavan kehitysyhteistyöhön n. 0,36 % bruttokansantulosta v. 2027.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin ehdotetaan 149,3 milj. euroa, joka on 2,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Humanitaariseen katastrofiapuun ehdotetaan 30 milj. euron määrärahaa vuoden 2026 varsinaisen talousarvion mukaisesti.

Eräät valtionavut -momentille ehdotetaan 1,8 milj. euroa, mikä vastaa vuoden 2026 tasoa.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 1,3 mrd. euroa, mikä on n. 43 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei huomioida.

Pääluokan määrärahoista virastojen toimintamenojen osuus on 80 %. Määrärahoista tuomioistuinten osuus on 29 %, rangaistusten täytäntöönpanon 26 %, oikeuspalveluiden 16 %, ministeriön ja hallinnon 14 %, ulosoton 8 %, syyttäjien 5 % ja vaalimenojen 2 %.

Päiväsakon vähimmäismäärään tehdään elinkustannusindeksiin perustuva inflaatiotarkistus. Muutoksen myötä vankipaikkatarpeen arvioidaan lisääntyvän ja täytäntöönpanoon esitetään Rikosseuraamuslaitokselle 3,45 milj. euroa ja vankiterveydenhuoltoon 227 000 euroa. Rahoituksessa on huomioitu päihdekuntouksen lisääminen Rikosseuraamuslaitoksessa. Sakkotulojen arvioidaan kasvavan noin 3,9 milj. euroa. Lisäksi Rikosseuraamuslaitokselle ehdotetaan 1 milj. euroa vastaamaan vankimäärän kasvuun.

Lainkäyttöhenkilöstön turvaamiseen ehdotetaan lisämäärärahoja tuomioistuimille 3 milj. euroa ja Syyttäjälaitokselle 1 milj. euroa. Rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoitukseen ehdotetaan 1,2 milj. euron lisämäärärahaa rikosuhrimaksujen korottamisen myötä. Rikos- ja riita-asioiden sovittelupalvelut siirtyvät sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle vuoden 2027 alussa.

Yksityisille oikeusavustajille maksettaviin korvauksiin ehdotetaan 12,9 milj. euron lisämäärärahaa ja erityismenoihin ehdotetaan 7,0 milj. euron lisämäärärahaa.

Vaalien toimittamiseen ehdotetaan 21 milj. euron lisäystä. Vuonna 2027 toimitetaan eduskuntavaalit ja saamelaiskäräjävaalit.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 42,5 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 15,3 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Oikeusministeriön toimintamenot	23,2	-0,6	-1,1	-0,5
Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot	23,3	-0,3	-0,4	-0,1
Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot	8,6	-0,1	-0,1	0,0
Korkeimman oikeuden toimintamenot	10,1	-0,1	-0,2	-0,0
Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot	14,4	-0,5	-0,6	-0,1
Muiden tuomioistuinten toimintamenot	354,1	-7,2	-11,3	-4,2
Oikeuspalveluviraston toimintamenot	104,4	-3,8	-6,2	-2,4
Ulosottolaitoksen toimintamenot	114,5	-3,4	-6,7	-3,3
Syyttäjälaitoksen toimintamenot	66,1	-1,6	-2,1	-0,5
Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot	310,1	-5,1	-6,3	-1,1
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-4,0	-7,0	-3,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,5	-0,5	0,0
Yhteensä[1)]	**1 028,8**	**-27,2**	**-42,5**	**-15,3**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön pääluokkaan ehdotetaan yhteensä n. 2,2 mrd. euroa, mikä on n. 108 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. Suojelupoliisi) osuus on 52 %, Rajavartiolaitoksen 16 %, pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen 5 %, maahanmuuton 11 % sekä hallinnon 16 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 49 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 13,6 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Sisäministeriön toimintamenot	17,7	-2,0	-3,6	-1,5
Kriisinhallintakeskuksen toiminta-menot	2,2	-0,3	-0,6	-0,3
Poliisitoimen toimintamenot	1 020,7	-15,0	-18,6	-3,5
Suojelupoliisin toimintamenot	75,2	-0,9	-2,0	-1,1
Rajavartiolaitoksen toimintamenot	327,7	-3,3	-5,7	-2,5
Pelastustoimen toimintamenot	2,9	-0,3	-0,5	-0,2
Hätäkeskuslaitoksen toiminta-menot	74,2	-2,4	-3,6	-1,1
Pelastusopiston toimintamenot	23,3	-0,5	-1,3	-0,8
Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toiminta-menot	87,9	-10,4	-12,8	-2,3
Muille kulutus- ja siirtomeno-momenteille kohdistetut säästöt	-	-0,2	-0,4	-0,1
Yhteensä	**1 629,1**	**-35,4**	-49,0	**-13,6**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Poliisitoimi

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä 1,148 mrd. euroa, mikä on 51 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Momentin 26.10.20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot käyttöperusteita ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentin määrärahaa on mahdollista käyttää laajemmin paluiden kehittämiseen ja tehostamiseen. Momentti muutetaan arviomäärärahaksi.

Poliisille ja Suojelupoliisille ehdotetaan yhteensä n. 7,8 milj. euroa rikostiedustelulain toimeenpanon taloudellisiin vaikutuksiin.

Poliisille ehdotetaan 1 milj. euroa maasta poistamisen vahvistamiseen.

Rahapelijärjestelmän uudistamiseen liittyen ehdotetaan poliisin toimintamenoihin 0,2 milj. euroa niiltä osin kuin aiemmin myönnetty rahoitus ei riitä. Rahapelijärjestelmäuudistuksen voimaantuloa on myöhennetty 1.7.2027 saakka.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä 359 milj. euroa, mikä on 3 milj. vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Immolan uuden johtokeskuksen rakentamisen vuokravaikutuksena vuodelle 2027 ehdotetaan 0,137 milj. euroa.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimeen ja hätäkeskustoimintaan ehdotetaan yhteensä 106 milj. euroa, mikä on 2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Ukraina-apuun ehdotetaan 3 milj. euroa.

Maahanmuutto

Maahanmuuttoon ehdotetaan yhteensä 233 milj. euroa, mikä on 44 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan 1 milj. euroa maasta poistamisen vahvistamiseen.

Vastaanottomenojen määrärahamitoitus ehdotetaan nostettavaksi tarkistettujen maahanmuuton olettamien perusteella.

Vuoden 2027 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 7,0 mrd. euroa, mikä on 618 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Hallinnonalan menoja lisäävät pääasiassa Ukraina-tuen lisämääräraha 200 milj. euroa, indeksi- ja kustannustasotarkistukset 126 milj. euroa, hallituksen investointiohjelman mukainen kertaluontoinen tasokorotus 50 milj. euroa, uhka- ja tarveperusteinen puolustusmenojen lisäys 35 milj. euroa ja valtion sopimusratkaisuun perustuvat palkkausten tarkistukset 32 milj. euroa. F-35-hankkeesta aiheutuviin valuuttakurssitappioihin varautuminen kasvattaa määrärahaa 84 milj. euroa. Lisäksi hallinnonalan arvonlisäveromenot kasvavat arviolta 241 milj. euroa.

Merkittävimmät hallinnonalan menoja vähentävät tekijät vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna ovat toimintameno- ja tuottavuusvähennykset 19 milj. euroa, puolustusmateriaalihankintojen menoajoitusten myöhentyminen 16 milj. euroa, Naton Ukrainalle antaman PURL-puolustusmateriaaliavun Suomen rahoitusosuuden vähentyminen 100 milj. eurolla ja F-35-hankkeen rahoitusprofiilin muutos -21 milj. euroa.

Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 84 %, josta puolustusmateriaalihankintoihin laskettavia menoja on 55 % (ml. F-35- ja Laivue 2020-hankkeet sekä Ukrainalle annettava tuki), kiinteitä henkilöstömenoja 17 %, materiaalin kunnossapidon menoja 8 %, kiinteistömenoja 6 % ja muita sotilaallisen maanpuolustuksen menoja yhteensä 14 %. Puolustuspolitiikan ja hallinnon (ml. arvonlisäveromenot) osuus pääluokan menoista on 15 % ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osuus 1 %.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 prosentin ennakollinen kustannustasotarkistus. Vastaava ennakollinen 1,5 prosentin kustannustasotarkistus on tehty myös monitoimihävittäjien hankintamenoihin.

Vuoden 2027 talousarvioon ehdotetaan yhteensä 1,3 mrd. euron uutta tilausvaltuutta puolustusmateriaalihankintoihin sekä 186 milj. euron tilausvaltuutta Puolustusvoimien toimintamenoihin. Uusista ja aiemmin myönnetyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä n. 3,2 mrd. euroa v. 2027 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina 2028—2036 yhteensä n. 13,2 mrd. euroa mukaan lukien F-35- ja Laivue 2020 -hankkeet.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 68,3 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 18,8 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Puolustusministeriön toiminta-menot	20,4	0,0	-0,2	-0,2
Puolustusvoimien toimintamenot	2 622,2	-4,6	-52,2	-47,6
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-45,0	-16,0	29,0
Yhteensä	**2 642,6**	**-49,6**	**-68,3**	**-18,8**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 2,6 mrd. euroa, joka on 4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Toimintamäärärahojen uhka- ja tarveperusteisesta lisäämisestä sekä palkkauksen tarkistuksista huolimatta toimintamäärärahojen tasoa alentaa toimintamenoihin aiemmin päätetyt säästöt.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 1,8 mrd. euroa, joka on 353 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia puolustusmateriaalihankintojen määrärahoihin aiheuttavat Ukrainan tukeen ehdotettu lisämääräraha 200 milj. euroa, hallitusohjelman mukainen investointiohjelma 50 milj. euroa, siirrot puolustusmateriaalihankintojen ja toimintamenojen välillä sekä useat menoajoitusmuutokset momentin tilausvaltuuksiin. Lisäksi hinta- ja kustannustasotarkastukset lisäävät puolustusmateriaalihankintojen määrärahoja 68 milj. eurolla.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 71 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu kustannustasotarkistuksista sekä määrärahan tasotarkistuksesta. Suurimpina operaatioalueina ovat Libanon ja Kosovo, minkä lisäksi määrärahoja kohdennetaan Ukrainaa tukeviin operaatioihin. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulkoministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 42,4 mrd. euroa, mikä on 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu etenkin hyvinvointialueiden rahoituksen, eläkkeiden, verotukseen liittyvien korkomenojen sekä EU-jäsenmaksun kasvusta. Hallinnonalan määrärahoista hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoituksen osuus on 65 %, kuntien tukemisen osuus 10 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 15 %, EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen maksuosuuksien 7 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 0,8 %. Pääluokan määrärahoista ministeriön ja virastojen toimintamenojen osuus on 2,2 % ja hallinnonalan arvonlisäveromenojen osuus 0,4 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 132,7 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 38,6 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Valtiovarainministeriön toiminta-menot	41,2	-2,5	-3,5	-0,9
Verohallinnon toimintamenot	403,6	-28,5	-49,9	-21,4
Tullin toimintamenot	200,8	-6,9	-9,5	-2,6
Kansallisen tulorekisterin toiminta-menot	33,7	-3,6	-4,4	-0,8
Valtiokonttorin toimintamenot	36,9	-2,6	-4,0	-1,4
Valtion talous- ja henkilöstö-hallinnon palvelukeskuksen toimintamenot	6,9	-0,6	-0,7	-0,1
Valtion tieto- ja viestintätekniikka-keskuksen toimintamenot	4,5	-0,5	-0,6	-0,1
Valtion tieto- ja viestintätekniikka-keskuksen investointimenot	0,0	-6,6	-6,6	0,0
Tilastokeskuksen toimintamenot	51,3	-3,8	-6,5	-2,7
Valtion taloudellisen tutkimus-keskuksen toimintamenot	4,9	-0,4	-0,6	-0,2
Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot	51,9	-4,2	-7,0	-2,8
Sähköinen tunnistautuminen	7,0	-1,0	-1,0	0,0
Lupa- ja valvontaviraston toiminta-menot	120,3	-5,3	-10,6	-5,3
Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot	1,5	-	-0,0	-0,0
Erikseen budjetoidut henkilöstö-menot	0,5	-2,0	-2,0	0,0
Osaamisen kehittäminen	12,0	-15,0	-15,0	0,0

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen	25,4	-2,2	-2,2	0,0
Rahoitusvakausviraston toiminta-menot	12,0	-0,4	-0,6	-0,2
Muille kulutus- ja siirtomeno-momenteille kohdistetut säästöt	-	-8,1	-8,1	0,0
Yhteensä	**1 014,4**	**-94,2**	**-132,7**	**-38,6**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 614 milj. euroa, mihin sisältyy 31 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja ja positiivisen luottotietorekisterin menoja. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen ehdotetaan 121 milj. euroa.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 46 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta.

Senaatti-konsernin liikelaitosten investointisitoumusten enimmäismääräksi ehdotetaan 1,0 mrd. euroa investointien painottuessa valtion tehtävien kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen. Investointisuunnitelmiin sisältyy myös kansainvälisiin sopimuksiin liittyviä puolustushallinnon investointitarpeita.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 114 milj. euroa. Summa sisältää Tilastokeskuksen toimintamenot 50 milj. euroa, Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot 5 milj. euroa sekä Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot 50 milj. euroa. Sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 8 milj. euroa. Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tukeen ehdotetaan 0,9 milj. euroa.

Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet

Lupa- ja valvontaviraston toimintamenoihin ehdotetaan 118 milj. euroa. Ehdotus sisältää 2 milj. euroa lupaprosessien etusijamenettelyyn vuodelle 2027. Lisäksi Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenoihin ehdotetaan 1,5 milj. euroa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja eläkkeisiin liittyviin menoihin ehdotetaan 6,2 mrd. euroa. Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi. Lisäksi Valtiokonttorin maksamiin vahingonkorvauksiin, ml. valtion matkavahinkoturvan menot, ehdotetaan yhteensä 41 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien peruspalvelujen rahoitus

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 27,5 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 3,4 mrd. euroa ja kuntien verotulomenetysten korvauksiin 0,6 mrd. euroa. Valtion rahoitusta kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 10.

Maksut Euroopan unionille

Euroopan unionille suoritettaviin Suomen maksuosuuksiin ehdotetaan 2,9 mrd. euroa, joka on 122 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Vuosi 2027 on EU:n rahoituskehyskauden 2021—2027 seitsemäs varainhoitovuosi. Ehdotettu määräraha perustuu Euroopan komission esitykseen EU:n monivuotisen rahoituskehyksen maksukaton tasosta vuodelle 2027. Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Suomen osuuteen Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenoista ehdotetaan 10 milj. euron arviomäärärahaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja n. 9,2 mrd. euroa, mikä on 183 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista 10 % osoitetaan varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, 16 % toisen asteen koulutukseen, 46 % korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, 15 % opintotukeen, 6 % taiteeseen ja kulttuuriin sekä 3 % liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön.

Talousarvion keskeisimmät muutokset liittyvät T&K-rahoituksen lisäyksiin, lakisääteisten kustannustason ja arvonlisäveromenojen muutosten ja muiden ns. automaattimuutosten huomioimiseen sekä säästöjen toimeenpanoon.

Valtion rahoituksen vähentämistä evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin ja uskonnollisen toiminnan avustuksiin 10 milj. eurolla jatketaan vuonna 2027 osana keväällä 2025 päätettyjä sopeutustoimia.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 39,1 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 9,1 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot	23,1	-0,6	-2,0	-1,4
Opetushallituksen toimintamenot	37,7	-16,7	-20,4	-3,7
Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toiminta-menot	12,8	-0,6	-1,2	-0,6
Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot	21,4	-0,1	-0,2	-0,1
Suomen Akatemian toimintamenot	12,2	-0,9	-1,1	-0,3
Kansallisarkiston toimintamenot	29,0	-1,3	-2,9	-1,6
Museoviraston toimintamenot	30,4	-1,5	-3,2	-1,7
Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot	13,9	-1,0	-1,8	-0,9
Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot	44,0	-	-0,1	-0,1
Perusopetuksen, varhais-kasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot	41,4	-	-0,3	-0,3
Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot	9,4	-	-0,0	-0,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-4,8	-4,0	0,8
Muille kulutus- ja siirtomeno-momenteille kohdistetut säästöt	-	-2,5	-1,8	0,7
Yhteensä	**275,3**	**-30,0**	**-39,1**	**-9,1**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus edistävät oppimisen edellytyksiä ja lisäävät koulutuksellista tasa-arvoa. Hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitukseen ehdotetaan 75,2 milj. euroa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vahvistamisen rahoitustaso nousee hallitusohjelman mukaisesti 200 milj. euroon vuonna 2027.

Kokonaiskoulupäivän alueellisen kokeilun toteuttamiseen ehdotetaan 2 milj. euroa vuodelle 2027. Koulukotien tutkintoon valmentavan koulutuksen (TUVA) järjestämiseen ehdotetaan yhteensä 0,8 milj. euroa valtion ja yksityisten koulukotien järjestämän TUVA-koulutuksen kustannuksiin.

Esi- ja perusopetuksen valmistavan opetuksen menot vähenevät n. 50 milj. euroa, koska Ukrainasta tulleiden opetuksen menot vähenevät.

Vapaaseen sivistystyöhön ehdotetaan 181,6 milj. euroa, mikä on 0,35 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Kotoutumispalvelu-uudistuksen yhteydessä kotoutumiskoulutuksen rahoitus siirretään hallitusohjelman mukaisesti yhteen kanavaan. Muutoksen myötä vapaalle sivistystyölle kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen järjestämiseen kohdistettu erillinen valtionosuusrahoitus poistuu. Muutoksen siirtymäajaksi vuosille 2027—2028 osoitetaan vuosittain 2,3 milj. euroa vahvistamaan vapaan sivistystyön järjestäjien mahdollisuuksia osallistua kotoutumis- ja lukutaitokoulutukseen uuden mallin mukaisessa järjestelmässä.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Toisen asteen opiskelijoiden oikeutta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen vahvistavia ja tuen jatkuvuutta turvaavia toimia jatketaan. Tavoitteena on, että jokainen opiskelija saa oikea-aikaisesti tarvitsemansa oppimisen tuen edetäkseen toisen asteen opinnoissa tavoitteidensa mukaisesti.

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilulla ja uudistetuilla rahoitusperusteilla kannustetaan koulutustarjonnan suuntaamista työelämän ja väestön osaamistarpeiden mukaisesti sekä tuetaan laadukkaan opetuksen ja ohjauksen järjestämistä.

Englanninkielisen lukio-opetuksen tarjontaa vahvistetaan ja englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen mahdollistetaan syksystä 2028 lukien. Yhden taito- ja taideaineen kokeen suorittaminen osana ylioppilastutkintoa ja yhden pakollisen ylioppilaskokeen korvaaminen taito- ja taideaineen kokeella mahdollistetaan syksystä 2029 lukien siten, että muutokset koskevat ensimmäistä kertaa syksyllä 2027 aloittavia opiskelijoita.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta opiskelijan oleskeluluvalla tuleville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille 1.8.2026 alkaen käyttöön otetuista lukuvuosimaksuista aiheutuva vähennys ammatillisen koulutuksen määrärahassa kasvaa 15 milj. euroon ja lukiokoulutuksen rahoituksessa 3 milj. euroon vuonna 2027.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan n. 4,2 mrd. euroa, joka on n. 80 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Korkeakoulututkinnon jo suorittaneiden mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen lisätään samanaikaisesti, kun ensikertalaisten asemaa korkeakoulujen tutkin-

tokoulutuksessa parannetaan. Korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti 59 milj. eurolla ottaen huomioon myös vuoden 2025 indeksiarvioon nähden alentunut toteutuma. Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisäämiseen ehdotetaan yhteensä 22,2 milj. euroa ja avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston opintosetelikokeiluun 18,6 milj. euroa. Vuodelle 2027 ehdotetaan 50 milj. euroa tohtorikoulutuksen pilottiin. Korkeakoulujen valtionrahoitukseen ehdotetaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistamiseen yhteensä 54 milj. euroa.

Vuonna 2027 Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus nousee 590 milj. euroon. Vuoteen 2026 nähden pysyvä lisäys on 55 milj. euroa.

Valtio on sitoutunut LUMI-AI-supertietokoneen rakentamiseen. Tätä tarkoitusta varten ehdotetaan 75 milj. euron rahoitusta.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan n. 1,35 mrd. euroa, joka on n. 38 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Toteutetaan opintotukilain kokonaisuudistus. Tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu, turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Uudistuksessa vahvistetaan myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden asemaa, vähennetään alaikäisten velkaantumista ja turvataan perheellisten opiskelijoiden asemaa.

Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotetaan n. 569 milj. euroa, joka on n. 8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Valtakunnallisen Taidetestaajat-toiminnan jatkamiseksi lukuvuodelle 2027—2028 ehdotetaan 3,5 milj. euroa, mikä katetaan siirroilla hallinnonalan sisältä.

Paimion parantolan ylläpitoon, peruskorjaukseen ja toimitilojen kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti 4,5 milj. euroa v. 2027.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 176,5 milj. euroa, joka on 18 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Liikuntapaikkojen korjausvelan purkuun ja segregoituneiden asuinalueiden yhdenvertaisten liikuntamahdollisuuksien edistämiseen ehdotetaan 15 milj. euroa. Yleisurheilun vuoden 2030 EM-kisojen hakemiseen ja järjestämiseen ehdotetaan 2 milj. euroa.

Liikuntaa ja huippu-urheilua edistetään hallitusohjelman mukaisesti kiinnittäen erityistä huomiota tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja vastuullisuuden vahvistamiseen. Väestön liikunnallisuuden

edistämiseksi jatketaan hallitusohjelman mukaisen poikkihallinnollisen Suomi Liikkeelle -ohjelmakokonaisuuden toimeenpanoa, jossa tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan 70,8 milj. euroa, joka on 0,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti ilman lisärahoitusta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,6 mrd. euroa, missä on lisäystä 63 milj. euroa verrattuna vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään maa- ja elintarviketalouteen 66 %, maaseudun kehittämiseen 19 %, luonnonvaratalouteen ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen 7 %, hallintoon ja tutkimukseen 6 % sekä maanmittaukseen ja asunto-osakkeiden kirjaamiseen 2 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 36,3 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 12,9 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot	22,6	-2,3	-2,9	-0,5
Luonnonvarakeskuksen toimintamenot	88,8	-5,8	-10,3	-4,5
Ruokaviraston toimintamenot	80,4	-3,1	-7,2	-4,1
Maanmittauslaitoksen toimintamenot	45,3	-3,7	-8,3	-4,6
Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	7,2	-0,3	-0,7	-0,4
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,4	-0,4	0,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-7,8	-6,5	1,3
Yhteensä	**244,3**	**-23,4**	**-36,3**	**-12,9**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

Maaseudun kehittämisen (luku 10) sekä maa- ja elintarviketalouden (luku 20) määrärahoista pääosa liittyy Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon Manner-Suomessa. Toimenpiteiden määrärahat on budjetoitu CAP-suunnitelman rahoitussuunnitelman mukaisesti ottaen huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman säästöt.

Maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat 48,7 milj. eurolla 489,8 milj. euroon vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Muutos johtuu pitkälti tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen suunnitelman mukaisista muutoksista vuosien välillä. Hevostalouden siirtymävaiheen siltarahoitukseen ehdotetaan 4 milj. euroa rahapeliuudistuksen siirtymisen vuoksi. Lisäksi paikallisten yhteisöjen varautumiseen (kylävara) ehdotetaan 1 milj. euroa ja kyläkauppatukeen 0,2 milj. euroa. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen, elinvoimaisuuden lisääminen kestävällä tavalla sekä kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden vahvistaminen.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat kasvavat 15,6 milj. eurolla 1,7 mrd. euroon vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kasvu johtuu hallinnonalan sopeutuskokonaisuuden toimeenpanoon liittyvistä muutoksista. Luvun määrärahoin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävää ja kilpailukykyistä kasvua, edistetään tuotantopanosomavaraisuuden kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat kasvavat 8,2 milj. eurolla 191,9 milj. euroon vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kasvu johtuu pääosin lisäyksistä maatalouden ja maankäyttösektorin ilmastotoimiin sekä metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan (METSO) ja vaelluskalaesteiden poistoon (NOUSU).

Luonnonvaratalouden muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvaraasiat. Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta.

Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Luvun määrärahat vähenevät 5,2 milj. eurolla 43,6 milj. euroon vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys johtuu pääosin toimintamenosäästöistä.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat vähenevät 4,2 milj. eurolla 154,1 milj. euroon vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys johtuu pääosin toimintamenosäästöistä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3,7 mrd. euroa, mikä on 210 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Pääluokan määrärahoista liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpidon ja kehittämisen osuus on 56 % sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen 23 %. Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään 21 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 37,9 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 12,2 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot	17,1	-0,7	-1,1	-0,5
Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot	88,8	-13,0	-18,0	-5,0
Väyläviraston toimintamenot	57,5	-6,6	-10,4	-3,9
Ilmatieteen laitoksen toiminta-menot	48,0	-5,5	-8,4	-2,9
Yhteensä	**211,4**	**-25,7**	**-37,9**	**-12,2**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Liikenne- ja viestintäverkot

Liikenne- ja viestintäverkkojen määrärahoiksi ehdotetaan n. 2,1 mrd. euroa, joka on 116 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Tästä perusväylänpitoon ehdotetaan 1,3 mrd. euroa, joka on 147 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Väyläverkon kehittämiseen ehdotetaan 595 milj. euroa, joka on 72 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Liikenteen ja viestinnän palvelut

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 865 milj. euroa, joka on 81 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan 25 milj. euroa, joka on 94 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 130 milj. euroa, joka sisältää 2,6 milj. euron lisäyksen junaliikenteen palvelujen ostoihin ja 2,5 milj. euron lisäyksen henkilöjunaliikenteen käynnistämiseen Tampereen ja Rauman välille. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen ehdotetaan 98 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 17,9 milj. euroa.

Valtion televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 593,7 milj. euroa. Yleisradion rahoitukseen ei tehdä indeksikorotusta v. 2027.

Hallinnon kustannukset

Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 205 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,6 mrd. euroa, mikä on 923 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 27 %, uudistumisen ja vähähiilisyyden 44 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 19 %, yritysten erityisrahoituksen 3 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen osuus 7 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 55,5 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 20,1 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot	36,6	-1,5	-2,3	-0,8
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot	186,1	-18,1	-28,5	-10,4
Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot	36,4	-2,7	-4,1	-1,3
Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot	72,9	-5,9	-8,8	-2,9
Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot	21,4	-0,7	-2,2	-1,5
Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot	13,0	-1,8	-2,4	-0,6
Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot	22,7	-1,7	-2,5	-0,8
Energiaviraston toimintamenot	11,4	-0,3	-0,7	-0,4

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Huoltovarmuuskeskuksen toiminta-menot	24,7	-	-0,3	-0,3
Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen	1,9	-0,6	-0,6	0,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-2,1	-3,1	-1,1
Yhteensä	**427,1**	**-35,5**	**-55,5**	**-20,1**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 703 milj. euroa, mikä on n. 18 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Uudistuminen ja vähähiilisyys

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 1,17 mrd. euroa, missä on vähennystä 527 milj. euroa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen valtuudeksi ehdotetaan 786 milj. euroa, mikä sisältää T&K-rahoituksen valtuuden lisäyksen noin 160 milj. eurolla vuoteen 2026 verrattuna. Valtuus sisältää Business Finlandin myöntämien T&K-valtuuksien korotuksen alentamisen 5 milj. eurolla T&K-rahoituslakiin tehtävien päivitysten myötä. Business Finlandin valtuudesta ehdotetaan kohdennettavan 34 milj. euroa innovaatiotoimintaan.

Laivanrakennuksen innovaatiotuen valtuuteen ehdotetaan 13,1 milj. euroa uuden alushankkeen osarahoitukseen, mikä ehdotetaan rahoitettavan siirtona tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoiminnan valtuudesta.

Uusiutuvan energian tuotantotukea ehdotetaan vähennettävän 63 milj. eurolla tuulivoiman tukijärjestelmän piiristä poistuvasta kapasiteetista johtuen.

EU-hankkeiden kansallisesta vastinrahoituksesta tutkimus- ja kehittämistoimintaan ehdotetaan kohdennettavan yhteensä 55 milj. euroa. Vastinrahoitus on jaettu talousarvioesityksessä eri hallinnonalojen organisaatioille.

Työllisyys ja yrittäjyys

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahoiksi ehdotetaan 495 milj. euroa, mikä on 185 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien valtuudeksi ehdotetaan 345 milj. euroa.

Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoituksen määrärahoiksi ehdotetaan 71 milj. euroa, missä on vähennystä 68 milj. euroa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Kotimaisen energiakapasiteetin turvaamiseen ehdotetaan 8 milj. euron määrärahaa, jolla varmistetaan riittävä energian saatavuus ja toimintavarmuus myös talvella. Tuella mahdollistetaan mm. biokaasukäyttöisten kaasuturbiinien rakentaminen ja bioenergiaa käyttävien CHP-laitosten käytön jatkuminen pidempään. Lisäksi tuotantovaraustukeen ehdotetaan 4 milj. euron määrärahaa Huoltovarmuusrahastoon.

Ukrainaan myönnetyistä vientitakuista Finnvera Oyj:lle syntyviin luottotappiokorvauksiin ehdotetaan myönnettävän 0,2 milj. euroa.

Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen määrärahoiksi ehdotetaan 189 milj. euroa, mikä on 162 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä ehdotetaan 188 milj. euroa, mikä on 162 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatarvetta laskee merkittävästi korvausten piiriin kuuluvien henkilöiden määrän lasku. Määrärahatarvetta puolestaan lisää varautuminen tilapäisen suojelun jatkumiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahatasoksi ehdotetaan 14,9 mrd. euroa, mikä on n. 47 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 38 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 29 %, työttömyysturvaan 14 %, sairausvakuutukseen 12 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen 2,9 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 1,3 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,5—1,0 % pääluokan määrärahoista.

Määrärahatasoihin vaikuttavat tarvearvioiden muutosten lisäksi erityisesti pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaiset päätökset sekä keväällä 2026 päätetyt lisätoimet. Suurimpia määrärahatarvetta vähentäviä muutoksia v. 2027 ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen STEA-avustusten alentaminen (-50 milj. euroa), v. 2026 voimaan astunut toimeentulotuen kokonaisuudistus (-30 milj. euroa) sekä sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistamiseen liittyvä kuntouttavan työtoiminnan lakkauttaminen (-24 milj. euroa). Määrärahaa lisäävät muun muassa Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen hankinnat ja toiminnan ylläpito (n. 67 milj. euroa).

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 67,2 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 29,7 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot	39,2	-2,3	-4,0	-1,6
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot	23,9	0,0	-0,3	-0,3
Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot	9,7	-0,5	-0,5	-0,1
Säteilyturvakeskuksen toimintamenot	18,8	-2,7	-3,4	-0,6
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot	4,6	-0,7	-0,7	0,0
Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot	29,5	-1,3	-2,7	-1,4
Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot	2,1	-0,1	-0,1	-0,0
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot	84,5	-4,5	-8,3	-3,8
Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan	23,4	-1,4	-3,0	-1,6
Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut	452,4	-20,0	-36,1	-16,1
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-3,8	-7,9	-4,1
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,2	-0,2	-0,1
Yhteensä	**688,2**	**-37,5**	**-67,2**	**-29,7**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan n. 4,3 mrd. euroa, mikä on n. 3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Vuonna 2025 voimaantullut toimeentulotuen kokonaisuudistus vähentää määrärahatarvetta toimeentulotuessa 81 milj. eurolla.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 503 milj. euroa, mikä on 50 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Toimintakuluissa on eläkekulujen kasvun ja ansiotason muutoksen lisäksi otettu huomioon kertaluonteisen 50 milj. euron toimintamenosäästön päättyminen.

Työllisyys

Työttömyysturvaan ehdotetaan 2,0 mrd. euroa, mikä on 26 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Osana sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistusta lakkautetaan kuntouttava työtoiminta ja sen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Muutos vähentää kuntouttavan työtoiminnan korvauksia hyvinvointialueille 20 milj. eurolla ja kulukorvauksia 3,5 milj. euroa.

Toimeentulotuen kokonaisuudistus lisää työttömyyden perusturvan määrärahatarvetta 49 milj. eurolla.

Kotihoidon tuessa otetaan käyttöön ns. Norjan malli. Kotihoidon tuen saamisen edellytykseksi tulee se, että lapsen pääasiallinen hoitaja on asunut Suomessa tai muualla EU- ja ETA-alueella vähintään kolme vuotta ennen tuen alkamista. Tavoite on edistää lasten ja vanhempien kotoutumista ja kielen oppimista. Mallin arvioidaan lisäävän työttömyysturvamenojen valtion rahoitusosuutta n. 0,4 milj. eurolla. Mallista aiheutuva varhaiskasvatuksen kustannusten nousu korvattaisiin kunnille.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutukseen ehdotetaan 1,8 mrd. euroa, mikä on 17 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu pääosin hallitusohjelman mukaisista uudistuksista.

Yli 65-vuotiaiden Kela-korvausten valtakunnalliseen valinnanvapauskokeiluun kohdennetaan 6 milj. euron lisäys. Tarkoituksena on kasvattaa asiakkaiden käytettävissä olevien yleislääkärikäyntien enimmäismäärää kolmesta kuuteen kalenterivuodessa sekä sisällyttää fysioterapia osaksi kokeilua.

Lääkkeiden ehdolliseen korvattavuuteen liittyvää lääkeyritysten palautusmaksuarviota korotetaan 15 milj. eurolla, mikä vähentää valtion rahoitusta täysimääräisesti.

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2024	2025	2026	2027
Työnantajat:				
Sairausvakuutus				
Kaikki työnantajat	1,16	1,87	1,91	1,91
Työttömyysvakuutus[1)]				
alempi maksu	0,27	0,20	0,31	0,31
ylempi maksu	1,09	0,80	1,23	1,23

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2024	2025	2026	2027
Työeläkevakuutus				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	17,34	17,38	17,10	17,10
Vakuutetut:				
Sairausvakuutus				
Sairaushoitovakuutus				
— Sairaanhoitomaksu				
Etuudensaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,48	1,45	1,49	1,51
Palkansaajat ja yrittäjät	0,51	1,06	1,10	1,12
Työtulovakuutus				
— Päivärahamaksu				
Palkansaajat	1,01	0,84	0,88	0,86
alle 17 840 euron vuosituloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	1,23	1,04	1,11	1,05
alle 17 840 euron vuosituloista	0,22	0,20	0,23	0,19
Työttömyysvakuutus	0,82	0,59	0,89	0,89
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	7,15	7,15	7,30	7,30
53 vuotta täyttäneet	8,65	8,65	7,30	7,30
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat	24,1	24,1	24,4	24,4
53 vuotta täyttäneet	25,6	25,6	24,4	24,4

[1)] Vuoden 2027 työttömyysvakuutusmaksuja ei ole vielä vahvistettu. Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2026 raja on 2 509 500 euroa ja v. 2027 (vahvistamatta) 2 568 000 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 5,6 mrd. euroa, mikä on 115 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu erityisesti kansaneläkkeiden sekä yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeiden tarvearvion kasvusta.

Valtionosuudessa kansaneläkelaista johtuvista menoista on huomioitu alle 18-vuotiaan keliaakikon oikeus lapsen perusvammaistukeen, joka lisää valtionosuutta 1,1 milj. euroa.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2024	2025	2026	2027
Työeläkeindeksi	3 037	3 077	3 104	3 186
Kansaneläkeindeksi	1 911	1 930	1 939	1 986
Kuluttajahintaindeksi, %	1,6	0,3	2,0	1,9
Palkkakerroin	1,637	1,673	1,712	1,770

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan noin 72 milj. euroa, mikä on n. 18 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason lasku aiheutuu veteraanien määrän vähenemisestä. Määrärahoista 31,4 milj. euroa ehdotetaan sotilasvammakorvauksiin ja sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 1,5 milj. euroa rintamalisiin ja 37 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutusta ja kotona asumista tukeviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoiden kuntoutukseen ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ehdotetaan yhteensä 1,3 milj. euroa. Lisäksi valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon ehdotetaan 0,5 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen tukemiseen ehdotetaan kohdennettavan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta n. 432 milj. euroa, mikä on n. 61 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Pohjanmaan hyvinvointialueen Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ehdotetaan 1,1 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden toimintaan vaikuttavat toimenpiteet sekä niihin kohdennettava rahoitus on kuvattu hyvinvointialueiden taloutta tarkemmin käsittelevässä yleisperustelujen luvussa 9. Hyvinvointialueiden talous.

Kaksiportaiseen psykoterapiakoulutukseen liittyviin valtion korvauksiin yliopistoille esitetään 10 milj. euroa.

Turvakotitoiminnan menoihin ehdotetaan lisäystä 2,68 milj. euroa paikkamäärien kasvattamiseksi, mikä kasvattaa määrärahatason 33,7 milj. euroon.

Valtionosuuteen korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon ehdotetaan lisäystä 2,3 milj. euroa korkeakouluopiskelijoiden opiskelijamäärän kasvun johdosta. Lisäksi momentin siirtyviä eriä ehdotetaan käytettäväksi 4 milj. euroa v. 2027.

Matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelujen sekä korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja mielenterveyttä tukevien palvelumallien ja opiskeluterveydenhuollon digitaalisten työvälineiden kehittämishankkeiden valtionavustuksiin ehdotetaan yhteensä 2 milj. euroa.

Pääministerin Orpon hallituksen hallitusohjelman linjauksen mukaisesti rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminta siirretään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ehdotetaan n. 57 milj. euroa, mikä on 2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Osana hallitusohjelman mukaista investointiohjelmaa jatketaan ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemista 7 milj. euron määrärahalla. Lisäksi nuoriin kohdistuvaan erityiseen huolenpitoon ehdotetaan 2,5 milj. euron määrärahaa sekä ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittämiseen yhteensä 1 milj. euron määrärahaa. Valtion rahoitukseen pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen ehdotetaan 1,7 milj. euron määrärahaa, jossa on otettu huomioon 0,2 milj. euron lisäys vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämän UKK-instituutin toimintaan ehdotetaan 0,8 milj. euron määrärahaa.

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoimintaan ehdotetaan 124 milj. euroa, mikä on n. 5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin tarvearvion muutoksesta sekä aiemmin linjatuista lomitusalueiden yhdistämisistä saatavista tuottavuussäästöistä.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 190 milj. euroa, mikä on 84 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Virastot ja laitokset

Virastojen ja laitosten määrärahoissa on otettu huomioon muun muassa palkkauksen tarkistuksista aiheutuvina menoina 5 milj. euroa sekä uusina toimintamenosäästöinä ja tuottavuusvähennyksinä yhteensä 6,2 milj. euroa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista ehdotetaan siirrettäväksi oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen osoitetut määrärahat uudelle toimintamenomomentille.

Ilman kotikuntaa olevien psykiatristen potilaiden tahdosta riippumattoman hoidon kustannuksiin ehdotetaan 0,7 milj. euron lisäystä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijaroolia hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksessa sekä ohjauksen tietotuotannon kehittämisessä vahvistetaan siirtämällä 0,6 milj. euroa (7 htv) sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenomomentilta THL:n toimintamenomomentille. Lisäksi THL:lle ehdotetaan 2,8 milj. euron määrärahaa pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Opiskeluterveydenhuollon ja kutsuntatarkastusten yhteyteen toteutettavan digitaalisen terveyskyselyn käyttöönottoon ehdotetaan 0,2 milj. euroa.

Muuta

Järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien kautta toteutettavan ruoka-aputoiminnan vakiintunutta tukea jatketaan 3 milj. euron määrärahalla.

Kelan Kanta-palveluiden valtakunnallisen lääkityslistan (Kanta-lääkityslista) kehittämistä jatketaan hallinnonalan nykyisin määrärahoin. Kanta-lääkityslista kokoaa yhteen henkilön ajantasaiset lääkitystiedot. Se parantaa lääkitysturvallisuutta ja helpottaa hoidon suunnittelua. Lääketietovarannon kehittämisellä ja paremmalla ohjauksella ja tietopohjalla voidaan varmistaa uusien lääkkeiden hallittu käyttöönotto ja edistää lääkkeiden järkevää käyttöä.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 478 milj. euroa, mikä on 18 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Suurimpana vähennyksenä on kertaluontoisen aiempina vuosina Valtion asuntorahastosta myönnettyjen, valtion tukeman asuntokannan avustusten maksatusten väheneminen ja korkotukimaksujen sekä takauskorvausten tason laskeminen. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 17 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 29 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 54 %.

Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman toimenpiteitä sekä muita vaalikauden aikana päätettyjä toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 13,9 milj. euroa. Vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna toimintamenosäästöt kasvavat 5,8 milj. euroa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2026—2027 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	Toimintameno-säästöt v. 2026	Toimintameno-säästöt v. 2027	Muutos, milj. euroa
Ympäristöministeriön toiminta-menot	38,0	-1,8	-3,1	-1,3
Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot	34,3	-2,2	-4,9	-2,7
Metsähallituksen julkiset hallinto-tehtävät	49,1	-1,4	-3,2	-1,8
Muille kulutus- ja siirtomeno-momenteille kohdistetut säästöt	-	-2,4	-2,4	0,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,4	-0,4	0,0
Yhteensä	**121,4**	**-8,1**	**-13,9**	**-5,8**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi jatketaan. Luonnonsuojelualueverkoston tilaa parannetaan jatkamalla Metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa. Metson toteuttamiseen on varattu 22,5 milj. euroa ja Helmin toteuttamiseen 22 milj. euroa. Luonnonsuojeluun ja luonnon virkistyskäyttöön on varattu yhteensä n. 106 milj. euroa.

Vesien- ja merenhoidon toimenpiteillä vähennetään vesi- ja meriympäristön tilaan kohdistuvia paineita kuten ravinnekuormitusta ja haitallisten aineiden päästöjä ja valumia, meren osalta myös roskaantumista ja vedenalaista melua. Toimilla edistetään myös pohjavesien suojelua ja vesi- ja meriluonnon monimuotoisuutta. Vesien ja merenhoidon toimenpiteisiin on varattu 20,8 milj. euroa. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamista edistetään.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Kiertotaloudella vahvistetaan Suomen raaka-aineomavaraisuutta ja talouden perustaa. Kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin on varattu n. 0,5 milj. euroa.

Kansallinen ilmastolaki ja ilmastolain mukainen päivitetty keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma (KAISU) ohjaavat ilmastopolitiikan toimeenpanoa. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimien etenemisestä raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon ehdotetaan 500 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 100 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurille kaupunkiseuduille. Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 15 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen tukemiseen.

Asuinrakennusten energiatehokkuutta edistäviin avustuksiin ehdotetaan 50 milj. euroa. Korjausavustuksiin ehdotetaan 9,6 milj. euroa, mikä suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Asumisneuvontaan ehdotetaan 2 milj. euroa. InvestEU-ohjelman kansalliseen rahoitusosuuteen ehdotetaan 19,9 milj. euroa.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2025—2027[1)]

Tunnus	Menolaji	v. 2025 tilinpäätös milj. €	v. 2026 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2027 esitys milj. €	Muutos 2026—2027 milj. €	%
01-14	Toimintamenot	8 405	8 319	8 315	-4	-0
15-17	Eläkkeet	5 621	5 673	5 785	112	2
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	3 422	2 807	3 257	450	16
20-28	Muut kulutusmenot	2 804	2 409	2 358	-50	-2
29	Arvonlisäveromenot	1 815	1 944	2 224	280	14
01-29	**Kulutusmenot**	**22 066**	**21 151**	**21 939**	**787**	**4**
30-39	Valtionavut kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille ym.	33 945	35 077	35 311	234	1
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 641	4 161	3 651	-509	-12
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	13 782	14 406	14 301	-106	-1
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	6 921	6 768	6 905	137	2
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	1 223	1 267	1 187	-80	-6
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	3 105	3 671	3 749	79	2
30-69	**Siirtomenot**	**62 617**	**65 349**	**65 104**	**-246**	**-0**
70-73	Kaluston hankinta	196	40	25	-15	-37
74-75	Talonrakennukset	37	17	10	-7	-43
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	17	25	20	-5	-20
77-79	Maa- ja vesirakennukset	709	620	649	29	5
70-79	*Reaalisijoitukset*	959	703	704	1	0
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	140	148	149	1	1
87-89	Muut finanssisijoitukset	364	156	40	-115	-74
80-89	*Lainat ja muut finanssisijoitukset*	504	303	189	-114	-38
70-89	**Sijoitusmenot**	**1 464**	**1 006**	**893**	**-113**	**-11**
90-92	Valtionvelan korot	2 988	3 224	4 410	1 186	37
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta[2)]	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	193	99	168	69	69
90-99	**Muut menot**	**3 181**	**3 323**	**4 578**	**1 255**	**38**
	Yhteensä	**89 327**	**90 830**	**92 514**	**1 684**	**2**

[1)] Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

[2)] Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka

Valtion T&K-rahoituksen kokonaisuus

Hallitus pitää kiinni parlamentaarisesti sovitusta tavoitteesta nostaa valtion T&K-rahoituksen määrä 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2030. Lakia valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta kuitenkin päivitetään siten, että osana aiemmin päätettyjä sopeutustoimia vuodesta 2027 alkaen voidaan saavuttaa n. 50 miljoonan euron säästöt. Lakimuutoksen myötä valtion rahoituksen lisäys päivitetään jatkossa vuosittain uusimman ennusteen mukaiseksi. Tällä on n. 10 miljoonan euron säästövaikutus v. 2027.

Valtiovarainministeriön uusimman ennusteen mukaan laskettuna valtion T&K-rahoituksen määrän tulisi olla n. 4,09 mrd. euroa v. 2030. Päivitetyn laskelman mukaan rahoituslain mukaiset vuosittaiset korotukset ovat n. 230 milj. euroa vuodesta 2027 lähtien aiemman 240 milj. euron sijaan.

Hallitus esittää, että T&K-rahoituslain mukainen rahoitusmäärä on v. 2027 yhteensä n. 3,41 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa n. 240 milj. euron kasvua verrattuna vuodelle 2026 budjetoituun kokonaissummaan, pitäen sisällään 50 milj. euroa T&K-rahoitukseen luettavaa talousarviosta myönnettävää innovaatiorahoitusta. Valtion T&K-rahoituksen arvioidaan olevan 1,12 % suhteessa BKT:hen v. 2027.

Suoran T&K-rahoituksen lisäksi Suomessa kannustetaan T&K-toimintaan verotuksen kautta. Verotukia ei lasketa mukaan valtion T&K-rahoitusta koskevaan lain mukaiseen kokonaisuuteen. Vuosina 2021—2027 on voimassa tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys. Lisäksi v. 2023 otettiin lakialoitteella käyttöön tutkimus- ja kehittämistoiminnan niin sanottu yhdistelmävähennys. Tutkimusyhteistyön lisävähennyksen arvioidaan alentavan verovuoden 2027 verotuloja n. 3 milj. eurolla. Yhdistelmävähennyksen arvioidaan pienentävän verovuoden 2027 verotuloja n. 34 milj. eurolla.

Keskeisiä TKI-politiikan linjauksia

Politiikkatoimia ohjaavat pääministeri Orpon hallitusohjelma, parlamentaarisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) työryhmän keväällä 2023 tekemät linjaukset tutkimus- ja kehittämisrahoituksen suuntaamisesta sekä kesällä 2024 valmistuneen T&K-rahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman tavoitteet.

Vuonna 2027 suurimmat rahoituksen lisäykset kohdentuvat yritysten T&K-toiminnan vauhdittamiseen. Business Finlandin T&K-toimintaan kohdennettu valtuus nousee noin 160 milj. eurolla. Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus nousee 63 milj. eurolla vuodesta 2026. Korkeakoulujen T&K-toiminnan vahvistamiseen kohdennetaan yhteensä 24 milj. euron lisäys. Euroopan avaruusjärjestö ESA:n vapaaehtoisten ohjelmamaksujen valtuutta lisätään 13 milj. eurolla.

Keskeisten valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserien muutos (arvio), milj. euroa[1)]

	2026 TA	2027 esitys	2026—2027 muutos	2026—2027 muutos, %
Yliopistot[2)]	897	920	23	3
Ammattikorkeakoulut[2)]	133	139	6	5
Valtion tutkimuslaitokset	390	364	-26	-7
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen	41	41	0	0
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	1 461	1 464	3	0
Suomen Akatemia	555	618	63	11
Strategisen tutkimuksen neuvosto	50	50	0	0
Business Finlandin T&K-rahoitus	747	907	160	21
Rahoitusorganisaatioiden T&K-rahoitus, yhteensä	1 352	1 575	223	16
Muu valtion T&K-rahoitus	358	321	-37	-10
— josta EU-rakennerahastoista T&K-toimintaan kohdentuva rahoitus	67	69	2	3
— josta EuroHPC LUMI:n korvaaminen uudella supertietokoneella	75	75	0	0
— josta CSC-rahoitus	44	51	7	16
— josta valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimusrahoitus	6	6	0	0
Muu innovaatiorahoitus (enintään)[3)]	0	50	50	-
Arvio valtion koko T&K-rahoituksesta	3 171	3 410	239	8
Arvio valtion T&K-rahoitusintensiteetistä	1,07 %	1,12 %		

[1)] Taulukko kuvaa arviota valtion talousarvion mukaisesta T&K-rahoituksen määrästä. Useiden toimijoiden kohdalla kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan kohdistuva summa tarkentuu vasta myöhemmin. Arvio valtion T&K-rahoituksen kokonaisuudesta voi siten päivittyä myöhemmin. Suomen Akatemian, strategisen tutkimuksen ja Business Finlandin rahoitusvaltuuksien osalta taulukossa on huomioitu valtuuksien summa, ei niistä aiheutuvia määrärahoja. Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2025 ja 2026 T&K-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

[2)] Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan arvonlisäverokompensaatiota. Tutkimukseen kohdentuva osuus kokonaisrahoituksesta on pidetty tässä laskelmassa vuoden 2027 osalta prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Valtionrahoitus kohdennetaan korkeakouluille kokonaisuutena, jonka käytöstä ne itse päättävät.

[3)] Valtion talousarvioesityksessä muuta innovaatiorahoitusta sisältyy mm. Business Finlandin menomomentille 32.20.40 (Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen) noin 34 milj. euroa ja momentille 32.30.64 (EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin) noin 80 milj. euroa.

Talousarvioesityksen yhteydessä valtionrahoitusta saaville tutkimustoimijoille jaetaan yhteensä 55 milj. euroa Euroopan unionin rahoittamien T&K-hankkeiden vastinrahoitukseen tarkoitettua määrärahaa. Vastinrahoitus myönnetään tutkimusorganisaation edellisen vuoden EU-rahoituksen

saannon perusteella, suhteessa kaikkien tutkimusorganisaatioiden saantoon. Rahoituksella kannustetaan tutkimusorganisaatioita osallistumaan aiempaa laajemmin EU:n T&K-hankkeisiin. Vastinrahoituksen jakamisessa huomioidaan vain T&K-hankkeet ja sen ulkopuolelle jätetään hankkeet, joihin on erillinen kansallinen vastinrahoitus.

Euroopan unionin rahoittamien T&K-hankkeiden vastinrahoitus

Taho	TA 2026 (lisärahoitus, milj. euroa)	TAE 2027 (lisärahoitus, milj. euroa)	Osuus, % v. 2027
Valtion tutkimus- ja asiantuntijalaitokset	21,4	23,5	43 %
Yliopistot	31,9	30,0	55 %
Ammattikorkeakoulut	1,1	0,7	1 %
Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä	0,6	0,8	1 %
Yhteensä	55,0	55,0	100 %

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen toimintatapa, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestävälle kasvulle ja uudistumiselle sekä hyvinvoinnille.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston hallituskauden alussa tekemässä päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitetaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen toiminta Suomessa ja varat vuoden 2027 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2021—2027 laaditun alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tavoitteena on elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, toiminnan uudistuminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistäminen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistäminen, työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, oppimismahdollisuuksien kehittäminen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen sekä niiden alueiden tukeminen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi. Lisäksi tavoitteena on huoltovarmuuden vahvistaminen ja sotilaallisen liikkuvuuden sekä puolustusteollisuuden ja kaksikäyttötuotteiden tuotantokapasiteetin parantaminen.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

Alue- ja rakennepolitiikan varoja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2027 yhteensä 319 000 000 euroa. Tässä ovat mukana ohjelmakaudelta 2021—2027 Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta sekä EU:n Pk-yritysaloitteen mukaisesta Suomen takausohjelmasta saatavat tulot.

Vuodelle 2027 budjetoidaan uusia ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksia yhteensä 345 230 000 euroa. Vuonna 2026 käyttämättä jääneistä ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksista voi tehdä myöntämispäätöksiä v. 2027.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä), milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 459,4
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	819,7
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	617,3
Interreg-ohjelmat	63,0
Yhteensä	2 959,4

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Vuoden 2027 talousarvioesityksen hallinnonalakohtaisiin pääluokkaperusteluihin sisältyvät aiempien vuosien tapaan tekstit kestävän kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon kullakin hallinnonalalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävät talousarvioesityksen määrärahat

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastosopimukseen. Sopimuksen tavoitteena on pitää maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle kahdessa asteessa suhteessa esiteolliseen aikaan ja pyrkiä toimiin, joilla lämpeneminen saataisiin rajattua alle 1,5 asteen.

Suomen ilmastolain tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään v. 2035. Hiilineutraaliustavoite edellyttää, että vuonna 2035 päästöt ja nielut ovat tasapainossa, mikä tarkoittaa sitä, että päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin nielut. Ilmastolaissa asetetaan

päästövähennystavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050. Suomen ilmastopolitiikkaa ohjaavat kansallisen ilmastolainsäädännön ohella myös EU:n säädökset.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi sitoutuu ilmastolain tavoitteisiin. Visiona on Suomen nouseminen puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi. Hallitus on sitoutunut vastaamaan päästövähennystavoitteisiin ja etenemään hiilineutraalisuustavoitteeseen ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia tai heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään osana kestävää talouspolitiikkaa.

Valtioneuvoston joulukuussa 2025 hyväksymässä Energia- ja ilmastostrategialuonnoksessa arvioidaan, että strategiassa linjatuilla uusilla politiikkatoimilla ja kehitysarvion mukaisella kehityksellä saavutetaan ilmastolain kokonaispäästöjen 60 % vähennystavoite vuodelle 2030. Vuodelle 2040 asetettu tavoite 80 prosentin päästöjen vähennyksestä vuoden 1990 tasoon nähden on sekin saavutettavissa, mutta saavuttamiseen liittyy huomattavan paljon epävarmuutta EU-sääntelyn, teknologiakehityksen ja yritysten investointihalukkuuden suhteen. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen kokonaan kotimaisin toimin edellyttäisi huomattavasti nykyistä suurempia nettonieluja v. 2035 maankäyttösektorilla sekä suurempia päästövähennyksiä ja teknisiä nieluja päästökauppa- ja taakanjakosektorilla. Lisäksi on huomioitava, että uudet politiikkatoimet edellyttävät huomattavaa lisärahoitusta.

Hiilineutraaliuden ja vihreän siirtymän määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonaloille. Taulukkoon on myös sisällytetty ulkoministeriön hallinnonalalta määrärahoja, vaikka nämä eivät vaikuta kansallisen ilmastolain mukaiseen hiilineutraaliuustavoitteeseen. Määrärahojen ja verotuksen lisäksi sekä EU että kansallinen sääntely kuten esim. jakeluvelvoitelaki vaikuttavat hiilineutraaliuustavoitteen saavuttamiseen.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämisellä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan elinympäristöjä ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestävää taloudellista kehitystä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään

ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävän käytön edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla.

Talousarvioesitykseen sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on ryhmitelty vihreän siirtymän osalta keskeisiin teemakokonaisuuksiin. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestöavustukset ja jäsenmaksut.

Vuoden 2027 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,2 mrd. eurolla. Tämä on n. 214 milj. euroa vähemmän kuin v. 2026 toinen lisätalousarvio mukaan lukien. Ainoastaan Liikenne-teemakokonaisuuden määrärahat nousevat selvästi vuodesta 2026, mitä selittää useat hallituskauden aikana päätetyt raideliikennehankkeet. Lähes kaikkien muiden teemakokonaisuuksien määrärahat alenevat. Taustalla on mm. määräaikaisten lisäysten loppuminen ja hallituksen päättämät julkisen talouden sopeutustoimet.

Luonnon monimuotoisuus- sekä vesien- ja ympäristönsuojelu -kokonaisuuden määrärahatason arvioidaan nousevan hieman edellisvuodesta ollen n. 138 milj. euroa. Kasvua selittää mm. metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan (METSO) tehdyt lisäykset.

Uusiutuva energia ja energiatehokkuus -kokonaisuuden osalta määrärahat alenevat merkittävästi, eli n. 235 milj. eurolla vuodesta 2026. Energiatuen määrärahojen vähennystä edellisestä vuodesta selittää määräaikaisen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen poistuminen elpymisvälineen toteutusvaiheen päättyessä. Uusiutuvan energian tuotantotuen vuoden 2026 arviota on alennettu sähkön markkinahinnan takia ja se on tällä hetkellä vuoden 2027 arviota alempi.

Globaali ulottuvuus -teeman kohdistettavat määrärahat alenevat n. 19 milj. eurolla vuodesta 2026. Tämän taustalla on hallituskauden aikana päätetyt kehitysyhteistyöhön kohdistuvat lisäsopeutustoimet.

Tutkimukseen ja kehittämiseen kohdennettavat määrärahat alenevat n. 22 milj. eurolla vuodelle 2026 budjetoituun verrattuna. Tämän taustalla ovat mm. hallituksen säästöpäätökset, joiden myötä T&K-rahoituslakia muutetaan.

Liikenneteemaan lukeutuvat määrärahat ovat sekä v. 2026 että erityisesti v. 2027 korkealla tasolla, nousten reilulla 110 milj. eurolla n. 545 milj. euroon v. 2027. Teeman määrärahatasoa korottavat etenkin useat raideliikennehankkeet, joita rahoitetaan hallituksen investointiohjelmasta. Investointiohjelmasta on sovittu rahoitettavaksi mm. isojen kaupunkien vuosien 2024—2035 maankäyttöä, asumista ja liikennettä (MAL) koskevien sopimusten toimenpiteet, jotka sisältävät mm. useita raitiotiehanketta.

Maa- ja metsätalouden sekä maankäyttösektorin menot alenevat 56 milj. eurolla vuodelle 2026 budjetoituun verrattuna. Tämä johtuu etenkin rakennerahastomäärärahojen alenemisesta.

Määrärahoihin sisältyy myös tukia, joiden voidaan arvioida olevan ainakin osin ympäristölle haitallisia. Näitä on esimerkiksi maataloudelle kohdentuvissa menoissa. Maatalouteen kohdentuvilla

määrärahoilla, kuten esimerkiksi maatalouden ympäristökorvauksilla, on kuitenkin myös ympäristölle hyödyllisiä vaikutuksia. Tämän lisäksi liikennesektorilla on sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitallisiksi. Ympäristölle haitallisia tukia on selvitetty mm. Suomen ympäristökeskuksen raportissa Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa[1)], jossa mm. arvioidaan Suomessa käytössä olevien tukien haitallisia vaikutuksia erityisesti ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle.

Hiilineutraali Suomi, keskeiset toimenpiteet, milj. euroa

	2026 TA, LTA I, LTA II	2027 esitys
Luonnon monimuotoisuus sekä vesien- ja ympäristönsuojelu	133,3	138,1
Uusiutuva energia ja energiatehokkuus	632,4	397,7
Globaali ulottuvuus	186,2	167,1
Tutkimus ja kehittäminen	388,2	366,0
Liikenne	431,9	544,7
Maa- ja metsätalous sekä maankäyttösektori	666,4	610,7
Yhteensä	**2 438**	**2 224**

Verotus ja hiilineutraali Suomi

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone-, voimalaitos- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Suomi on ympäristöperusteisen verorakenteen osalta Euroopan edelläkävijä ja energiaverotuksen taso on kansainvälisesti korkea. Energiatuotteiden verot määräytyvät niiden energiasisällön ja elinkaarenaikaisten hiilidioksidipäästöjen mukaan. Liikennepolttoaineiden verotuksen lisäksi autovero ja ajoneuvoveron perusvero määräytyvät päästöperusteisesti, lisäävät suurempipäästöisten autojen hankinnan ja omistamisen kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikkumista. Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa liittämään juomapakkaukset kierrätysjärjestelmään. Myös jätevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Talousarvioesityksen sisältämiä muutoksia ympäristöveroihin ovat liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alennus sekä ajoneuvoveron alennus vuodesta 2028 alkaen.

Vaikka energia-, liikenne- ja muita ympäristöveroja voidaan pitää kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä niiden ympäristöohjausta heikentäviä yksittäisiä verotusrakenteita. Lisäksi ympäristölle haitallisia rakenteita voi olla myös muussa verotuksessa.

[1)] Pihlanen, S. ym. (2023). Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 30/2023.

Verotukseen sisältyviä poikkeamia voidaan tarkastella verotukien raportoinnin avulla. Verotukilaskennan perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu valtiovarainministeriön internetsivuilla (www.vm.fi/verotuet).

Verotuksen ympäristöohjaus talousarvioesityksessä

Verotuet kuvaavat verotuksen rakenteeseen monista syistä tehtyjä poikkeamia, eivätkä ne sellaisenaan sovellu ympäristölle haitallisten tukien tarkasteluun. Ympäristöohjauksen kannalta olennaisinta on eri verolajien verorakenteen ympäristöperusteisuus sekä ympäristöverojen efektiivinen taso. Myös verolajin normiverojärjestelmä itsessään saattaa sisältää huomattavasti merkittävämpiä ympäristön kannalta epäedulliseen kulutukseen kannustavia piirteitä tai rakenteita. Toisaalta ympäristöveroissakaan sinänsä ympäristöperusteinen normiverojärjestelmä ei edusta aina ympäristönäkökulmasta optimaalista rakennetta. Ympäristöverotuksessa sektoreittain poikkeava verorakenne mahdollistaa veronkorotusten kohdistamisen sen mukaan, missä kiristyksiä on mahdollista tai perusteltua tehdä esim. päästökaupan päällekkäinen ohjaus ja hiilivuodon riski huomioiden, mikä saattaa johtaa vastaavalla verotuksen kiristämisellä ympäristönäkökulmasta parempaan lopputulemaan.

Ympäristöohjauksen tasoa ja siinä tapahtuvia muutoksia ei voida yksiselitteisesti kuvata yhdellä tai useammalla indikaattorilla. Energiaverotus on keskeinen osa ympäristöverotusta, vaikka myös muissa verolajeissa voisi olla tarpeen arvioida verorakenteen ympäristövaikutuksia. Seuraavassa taulukossa esitetään fossiilisten polttoaineiden energiakäytön efektiivinen energiaverorasitus sisältäen verottomuudet, veronalennukset ja -palautukset sekä päästökaupan kanssa yhteenlaskettu päästöohjaus (euroina hiilidioksiditonnilta) eri polttoainekäytöissä. Lisäksi kuvataan talousarvioesitykseen liittyvien energiaveromuutosten aiheuttamat muutokset niihin. Vastaava esitystapa on jo käytössä OECD:ssa ja joissain EU:n jäsenvaltioissa. Päästöoikeuden hinta ja polttoaineiden kulutus on vakioitu niin, että ero vuosien välillä syntyy päätösperusteisista veromuutoksista. Kuten taulukosta huomataan, liikennepolttoaineiden valmisteveron alennus alentaa liikennepolttoaineiden päästöohjausta, mikä johtaa polttoaineiden päästöohjauksen kokonaistason lievään alenemaan.

Fossiilisten polttoaineiden energiakäyttöön kohdistuva päästöohjaus

			2027	2027	2027	2026
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2023	Efektiivinen verotaso €/tCO2	PK-hinta €/tCO2	Yhteensä €/tCO2	Yhteensä €/tCO2
Liikenne ja työkoneet yhteensä		**44 %**	**195**	**2**	**197**	**201**
Moottoribensiini	Ei-PK	13 %	292		292	299
Diesel[1)]	Ei-PK	20 %	196		196	202
Maakaasu ja raideliikenteen polttoöljy	Ei-PK	0 %	104		104	104
Työkoneet pl. maatalous	Ei-PK	6 %	104		104	104
Maatalouden työkoneet	Ei-PK	3 %	65		65	65

Fossiilisten polttoaineiden energiakäyttöön kohdistuva päästöohjaus

			2027	2027	2027	2026
		Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2023	Efektiivinen verotaso €/tCO2	PK-hinta €/tCO2	Yhteensä €/tCO2	Yhteensä €/tCO2
Kaupallinen lentoliikenne (kotimainen)	PK	1 %	0	80	80	80
Kaupallinen vesiliikenne (kotimainen)	PK & Ei-PK	1 %	0	0	0	0
Energiantuotanto ja rakennusten lämmitys yhteensä		**56 %**	**28**	**58**	**86**	**86**
Erillinen lämmöntuotanto[2)]	PK	2 %	107	80	187	187
Erillinen lämmöntuotanto[2)]	Ei-PK	8 %	106		106	106
Yhdistetty tuotanto, lämmön osuus[2)]	PK	6 %	65	70	135	135
Maatalouden polttoöljy lämmitykseen	Ei-PK	0 %	63		63	63
Turve[2)]	PK	4 %	6	80	86	86
Turve[2)]	Ei-PK	3 %	8		8	8
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö, jätteenpoltto ym.	PK	29 %	0	80	80	80
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö, jätteenpoltto ym.	Ei-PK	4 %	0		0	0
Yhteensä		**100 %**	**101**	**33**	**134**	**137**

[1)] Dieselin alennetun verokannan osalta on huomioitava henkilöautoilta kannettava käyttövoimavero.

[2)] Sisältää erillisen lämmöntuotannon ja yhdistetyn tuotannon.

Fossiilisten polttoaineiden energiakäytön lisäksi uusiutuvien bioperäisten polttoaineiden energiakäyttö aiheuttaa päästövaikutuksia, jotka kohdentuvat maankäyttösektorille. Päästövaikutuksen suuruus on epävarmempi kuin fossiilisilla polttoaineilla ja riippuu muun muassa käytettävästä biomassajakeesta. Pihlainen ym. (2023) mukaan merkittävin ilmastonmuutoksen kannalta ympäristölle haitallinen verotuki kohdistuukin kiinteisin puuperäisiin polttoaineisiin, jotka ovat energiaverotuksen ja päästökaupan ulkopuolella.

Sähkön kulutukseen kohdistuva energiaverotus

	Osuus sähkön kulutuksesta	Verotaso 1.1.2027	Verotaso 1.7.2026
	%	€/MWh	€/MWh
Kotitaloudet, palvelut, tieliikenne	52 %	23,25	23,25
Teollisuus, maatalous, kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, sähkökattilat, teollisen mitta-luokan lämpöpumput jne.	46 %	1,35	1,35
Raideliikenne	1 %	0	0
Yhteensä	**100 %**	**12,85**	**12,85**

Eri käyttökohteiden osuudet polttoaineiden päästöistä ovat suuntaa-antavia. Molempien taulukoiden luvut perustuvat valtiovarainministeriön vero-osaston arvioon ja niiden sisältämiä oletuksia on avattu tarkemmin valtiovarainministeriön internet-sivuilla www.vm.fi/energiaverotus.

Yksittäisiä verotukia ja niiden määriä kuvataan tarkemmin talousarvioesityksen tulomomenteilla.

7. Lapsibudjetointi

Talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu

Lapsibudjetointia koskevassa tarkastelussa arvioidaan lapsi-ikäluokkiin kohdistuvien määrärahojen suuruutta sekä verotusta lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta **.** Tarkastelussa huomioidaan alle 18-vuotiaaseen lapsi-ikäluokkaan suoraan kohdistuvat menot (etuudet ja palvelut) sekä menot, joilla rahoitettavan toiminnan kohderyhmänä ovat lapset (esimerkiksi avustukset). Yhteenvetotarkastelussa otetaan huomioon alle 18-vuotiaisiin välittömästi kohdistuvat ja heille osoitettavat lakisääteiset ja harkinnanvaraiset menot. Lisäksi huomioidaan menot, jotka kohdistuvat selkeästi perheisiin, joissa on alle 18-vuotiaita.

Tarkasteluun ei sisällytetä lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiallisesti kuvaa lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahatasoon liittyviä johtopäätöksiä.

Tiettyjen palveluiden osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä. Lapsi-ikäluokan palveluiden ja etuuksien valtion rahoituksesta huomattava osa määräytyy muiden kuin ikäluokkakohtaisten tekijöiden perusteella. Sen vuoksi esitetyt määrärahat perustuvat osittain arvioihin mm. rahoitettavan palvelun tai etuuden ikäluokkakohtaisen osallistujamäärän tai palvelun kohderyhmän perusteella.

Kokonaislukuja koskevan tarkastelun rinnalla on syytä huomioida yksilökohtainen (euroa/lapsi) tarkastelu lapsibudjetoinnin oikean tulkinnan varmistamiseksi. Lapsi-ikäluokan osuus väestöstä on jatkuvasti pienemässä, eikä kokonaislukuihin keskittyminen siten mahdollista asianmukaista ajallista vertailua.

Lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvat talousarvion määrärahat

Vuoden 2027 talousarvioesityksestä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on yhteensä n. 11,1 mrd. euroa (11,5 mrd. euroa v. 2026), mikä vastaa arviolta 11 291 euroa vuodessa lasta kohden. Lapsikohtainen määrärahataso on pysynyt viime vuodet melko vakaana.

Valtion vuoden 2027 talousarvioesityksen lapsiin kohdistuvat määrärahat ovat lähes kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatuksen ja opetuksen määrärahoja. Määrärahoista 4,5 mrd. euroa sisältyvät valtion rahoitukseen hyvinvointialueille (n. 4,5 mrd. euroa v. 2026) ja 2,5 mrd. euroa kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen (n. 2,6 mrd. euroa v. 2026). Lapsiperheille maksetaan myös erilaisia sosiaaliturvaetuuksia. Lisäksi osa mm. kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan.

Vuonna 2027 perusopetuksen vahvistamisen määrärahataso nousee 200 milj. euroon. Ammatillisen koulutuksen sekä lukiokoulutuksen oppimisen tuen järjestelmän vahvistamisen rahoitus pysyy ennallaan. Edellä mainittu rahoitus sisältää toimenpiteet erityisopetuksen, tukiopetuksen ja lähiopetuksen vahvistamiseksi.

Kotihoidon tuessa otetaan vuoden 2027 alusta käyttöön ns. Norjan malli. Esityksen mukaan kotihoidon tuen maksamiseksi edellytettäisiin lähtökohtaisesti, että lasta pääasiallisesti hoitava vanhempi tai muu huoltaja on asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Asumisaikavaatimusta sovellettaisiin henkilöön, joka on muuttanut Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan.

Alaikäisille suunnatun Barnahus-toimintamallin taustalla olevan lainsäädännön uudistamisesta johtuviin kustannuksiin ehdotetaan 2,7 milj. euroa.

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (milj. euroa)

Pääluokka	Määräraha	TA 2025	TA 2026	TAE 2027	Muutos 2026—2027
	1. Lakisääteinen kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus yhteensä	**6 776**	**7 113**	**7 005**	**-112**
VM	Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoitus (0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus)	4 269	4 494	4 503	8
VM	Kuntien peruspalvelujen valtionosuus (0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus)	2 508	2 619	2 499	-120
	2. Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus yhteensä	**4 327**	**4 146**	**3 886**	**-260**
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	1 391	1 433	1 468	36
STM	Sosiaaliturvaetuuksien valtionosuudet	2 739	2 567	2 317	-250
STM	Turvakotitoiminta	28	31	31	0
TEM	Kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumiskorvaukset, lapsi-ikäryhmä	163	108	64	-45
UM	Päivähoito- ja koulutuskorvaukset ulkomaan edustuksessa	7	6	5	-1

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (milj. euroa)

Pääluokka	Määräraha	TA 2025	TA 2026	TAE 2027	Muutos 2026—2027
	3. Vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus yhteensä	**110**	**97**	**74**	**-23**
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi: Koululaisten kerhotoiminta, lasten kulttuuri, taiteen opetusjärjestöt	5	4	4	0
STM	Stea-avustukset	105	93	70	-23
	4. Muu harkinnanvarainen rahoitus yhteensä	**121**	**193**	**99**	**-94**
	Hallitusohjelmahankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	111	181	89	-92
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	6	7	4	-4
	Muut hankkeet				
OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	1	4	3	-1
STM	Sosiaali- ja terveystoimi	3	1	4	3
	Lapsiin kohdistuvat määrärahat yhteensä	**11 335**	**11 549**	**11 061**	**-488**
	Arvio euroa/lapsi[1)]	11 292	11 640	11 291	-349

[1)] Suomen virallinen tilasto: Väestöennuste vuodet 2026 ja 2027.

Hyvinvointialueiden valtion rahoitus osana lapsibudjetointia

Lasten ja nuorten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin kohdistuvista määrärahoista merkittävä osa ohjautuu hyvinvointialueiden rahoituksen kautta. Hyvinvointialueiden kaikkiaan n. 27,6 mrd. euron valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin arvioidaan kohdistuvan n. 4,5 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on yleiskatteista, joten lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus ei ole eroteltavissa, vaan määrärahan tarkemmasta kohdentumisesta päättävät itsehallinnolliset hyvinvointialueet. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmään kohdistuvasta hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon valtion rahoituksesta

	TA 2025	TA 2026	TAE 2027	Muutos 2026—2027
Lapsi-ikäryhmän laskennalliset osuudet sosiaali- ja terveydenhuollon menoista (%)				
Terveydenhuolto	13,4	13,2	13,0	-0,2
Sosiaalihuolto (pl. vanhustenhoito)	38,8	38,6	38,3	-0,3

Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmään kohdistuvasta hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon valtion rahoituksesta

	TA 2025	TA 2026	TAE 2027	Muutos 2026—2027
Hyvinvointialueiden rahoituslain 13 §:n mukaiset hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallisten kustannusten painotukset (%)				
Terveydenhuolto	58,3	54,9	55,0	0,0
Sosiaalihuolto (pl. vanhustenhoito)	21,8	24,0	24,1	0,0
Lapsi-ikäryhmän laskennallinen osuus hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta (%)	16,3	16,5	16,3	-0,2
Hyvinvointialueiden valtion rahoitus yhteensä, mrd. euroa	26,3	27,2	27,6	0,4
Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmään kohdistuvasta hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta, mrd. euroa	**4,3**	**4,5**	**4,5**	**0,0**

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet osana lapsibudjetointia

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on v. 2027 n. 3,4 mrd. euroa (n. 3,6 mrd. euroa v. 2026). Vuodesta 2023 lähtien suurin osa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta on määräytynyt laskennallisesti kunnan lapsi- ja nuorisoikäluokan perusteella. Vuoden 2025 alussa voimaan tulleen TE-uudistuksen seurauksena osa valtionosuuksista kohdistuu kuitenkin laskennallisesti myös työikäiseen väestöön.

Valtionosuudesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu lapsibudjetoinnin yhteydessä kohdistuvan v. 2027 n. 2,5 mrd. euroa. Vuonna 2027 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on arvioitu olevan n. 72,6 %, kun v. 2026 osuudeksi arvioitiin n. 73,5 %.

Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä on 998 143 henkeä. Mitoituksessa käytetty alle 18-vuotiaiden määrä on laskenut 15 516 hengellä edellisvuoteen verrattuna. Arvio perustuu 0—17-vuotiaiden ikäryhmien osuuteen laskennallisista valtionosuuksista sekä siitä johdettuun olettamaan, että myös valtionosuuden lisäosista, määräaikaisista ja pysyvistä lisäyksistä ja vähennyksistä sekä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta lapsiin ja nuoriin kohdistuisi sama osuus.

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:	TA 2025	TA 2026	TAE 2027	Muutos 2026—2027
Ikä 0—5 (euroa/asukas)	8 450	8 971	9 109	139
Ikä 6 (euroa/asukas)	8 976	9 539	9 686	147
Ikä 7—12 (euroa/asukas)	7 565	8 172	8 304	131
Ikä 13—15 (euroa/asukas)	12 945	13 849	14 068	219
16 vuotta täyttäneet (euroa/asukas)	66	70	71	1
Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä (lkm)	1 016 265	1 013 659	998 143	-15 516

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:	TA 2025	TA 2026	TAE 2027	Muutos 2026—2027
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa[1)]	8,1	8,6	8,6	0,0
Valtionosuuden laskennalliset kustannukset yhteensä, mrd. euroa	10,9	11,7	11,9	0,2
Lapsi-ikäluokkien osuus laskennallisista kustannuksista (%)	74,3 %	73,5 %	72,6 %	-0,9 %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä, mrd. euroa	3,4	3,6	3,4	-0,1
Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus valtion-osuudesta, mrd. euroa	**2,5**	**2,6**	**2,5**	**-0,1**

[1)] 0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus.

Verotus lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta

Suomessa verotus perustuu tuloihin, varallisuuteen ja kulutukseen ja kohdistuu lähtökohtaisesti samalla tavalla kaiken ikäisiin. Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan v. 2024 alaikäiset maksoivat tuloveroja n. 22,9 milj. euroa, mikä oli alle 0,1 % kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista n. 57 % oli ansiotuloveroa ja n. 42 % pääomatuloveroa. Alaikäisenä lapsena pidetään tuloverolaissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta.

Suomessa on käytössä erillisverotus, joten esimerkiksi siviilisäädyllä tai perheen koolla ei pääsääntöisesti ole merkitystä. Lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuu kuitenkin verotukia. Verotuet ovat poikkeuksia verotuksen normaalista perusrakenteesta, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita.

Verotukien määritelmiin ja laskentaan liittyy rajoituksia, joiden vuoksi useiden verotukien arvosta voidaan esittää vain suuntaa antavia suuruusluokka-arvioita. On myös syytä huomioida, että verotukien poistaminen ei välttämättä kasvattaisi verotuloja vastaavalla määrällä mm. käyttäytymisvaikutusten vuoksi.

Suoraan alaikäisille verovelvollisille kohdistuvia verotukia ovat perintö- ja lahjaverotuksen alaikäisyysvähennys sekä perheyrityksen perijöille myönnettävä perintöveron sukupolvenvaihdoshuojennus siltä osin, kuin se kohdistuu alaikäisille. Tuloverotuksessa lapsiperheille kohdistuvia verotukia ovat mm. lapsilisien, elatusavun, elatustuen, adoptiotuen ja eläkkeensaajan lapsikorotuksen verovapaus, alijäämähyvityksen lapsikorotus, elatusvelvollisuusvähennys, perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen alennettu omavastuu sekä työtulovähennyksen lapsikorotus. Arvonlisäverotuksessa lähtökohtaisesti verovapaita[1)] ovat varhaiskasvatuspalvelut, sosiaalihuollon palvelut, yleissivistävä ja ammatillinen opetus sekä valtion tukema taiteen perusopetus. Verovapaudesta muodostuva tuki kohdistuu lapsiin niiltä osin kuin he ovat näiden palvelujen käyt-

[1)] Tämä verovapaus on ALV-direktiivin velvoittama, eikä sitä määritellä verotueksi.

täjinä. Lapsiin kohdistuva verotuki on myös lasten vaippoihin sovellettava alennettu arvonlisäverokanta. Valmisteverotuksessa lapsiperheille kohdistuva verotuki on äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekä lastenruokien vapautus virvoitusjuomaverosta.

Elatustuen, elatusavun ja lapsilisien verovapauden sekä elatusvelvollisuusvähennyksen ja perintöverotuksen alaikäisyysvähennyksen muodostamien verotukien yhteismääräksi arvioidaan vuoden 2027 tasossa n. 640 milj. euroa, josta lapsilisien verovapauden osuus on vajaat 500 milj. euroa. Työtulovähennyksen lapsikorotuksen verotuottoa vähentäväksi vaikutukseksi arvioidaan n. 190 milj. euroa.

Lastensuojelulain (417/2007) nojalla myönnettävät taloudelliset edut ollaan säätämässä verovapaiksi sosiaalietuuksiksi vuoden 2027 alusta. Muutoksen verotuottovaikutus arvioidaan vähäiseksi. Lahjoitusvähennystä laajennetaan vuoden 2027 alusta siten, että vähennyskelpoisia ovat lahjoitukset tiedettä, taidetta, suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä, nuorisotyötä tai -toimintaa, liikuntaa, urheilua, lasten asemaa tai sosiaalisista hyvinvointia ja terveyttä edistävään tai tukevaan tarkoitukseen Verohallinnon nimeämälle yhdistykselle tai säätiölle. Vähennyksen laajentamisen arvioidaan kokonaisuudessaan vähentävän verotuloja n. 21 milj. euroa vuoden 2027 tasossa, mutta lapsiin ja nuoriin kohdistuva vaikutus ei ole eriteltävissä. Veroperustemuutoksia kuvataan tarkemmin osaston 11 perusteluteksteissä.

8. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on parantaa julkisen hallinnon tuottavuutta sekä varmistaa julkisten palveluiden laatu ja sitä kautta osaltaan vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä. Hallinnon kehittäminen edistää hyvää hallintoa, joka on toimivaa ja avointa, ja jossa panostetaan jatkuvuuteen ja johdonmukaisiin toimintatapoihin. Kansalaisten ja viranomaisten välisessä suhteessa vaalitaan hyvän hallinnon periaatteita ja vahvistetaan demokratiaa sekä keskinäistä luottamusta.

8.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Tavoitteena on hallinnon selkeä rakenne sekä ohjaus- ja johtamisjärjestelmä, joka tukee poikkihallinnollista yhteistyötä ja ennakoi toimintaympäristön muutoksia. Valtion työtehtäviä organisoidaan hyödyntäen monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa tehokkuutta. Valtion virastojen ja virkamiesten kyvykkyyttä vahvistetaan ilmiölähtöiseen työskentelyyn sekä fyysisen ja virtuaalisen työnteon yhdistävään hybridityöskentelyyn.

Valtion aluehallinnon uudistuksen toteutumista ja vaikutuksia seurataan vuoden 2027 aikana, jotta valtioneuvosto voi laatia uudistuksesta selvityksen eduskunnalle viimeistään 31.12.2028. Selvityksessä arvioidaan uudistukselle asetettujen keskeisten tavoitteiden toteutumista, virastorakenteen ja toiminnan tuloksellisuutta sekä uudistukseen liittyviä jatkokehittämistarpeita.

Valtionhallinnon palveluiden lähtökohtana ovat kattavat sähköiset asiointipalvelut, joita käyntiasiointi täydentää. Palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksessa valtion käyntiasiointia kootaan julkisen hallinnon yhteisiin palvelupisteisiin (Suomi-pisteisiin), parannetaan palveluprosesseja ja vä-

hennetään toimistotilaa. Toimijoiden yhteisellä käyntiasioinnin palveluverkolla mahdollistetaan nykyistä asiakaslähtöisempi, kustannustehokkaampi ja suunnitelmallisempi toiminta, joka vastaa 2030-luvun tarpeisiin. Valtion palveluiden saatavuutta ja toimintojen sijoittamista koskevan valtakunnallisen suunnitelman 2024—2027 tavoitteena on valtion toimintojen ja yksiköiden sijoittelu niin, että perusoikeudet turvataan, ja valtion palvelut ovat saatavilla koko maan kattavasti. Vuonna 2027 tehdään tavoitteiden toteutumisen kokonaisarviointi sekä valmistellaan uusi valtakunnallinen suunnitelma vuosille 2027—2031.

Johtamisen kehittämisen tavoitteena on tukea julkisen hallinnon vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta sekä julkisen hallinnon ja johtamisen uudistumista. Kehittämisen painopisteenä on vahvistaa julkisen johtamisen kokonaisuutta valtionhallinnossa, kunnissa, hyvinvointialueilla ja muualla julkisessa hallinnossa toimeenpanemalla valtioneuvoston hyväksymiä julkisen johtamisen periaatteita (valtioneuvoston periaatepäätös julkisesta johtamisesta 2026/10).

Vuonna 2027 valtiovarainministeriössä jatketaan tukitoimenpiteitä muutostilanteissa oleville valtion virastoille ja niiden henkilöstölle muutostilanteiden hallitsemiseksi.

Valtion HR-toiminnan ja taloushallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön ja näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen Palkeiden työn osuutta henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseissa pyritään lisäämään. Tavoitteena on saada valtion talous- ja henkilöstöhallinto osaksi toimivaa tietojohtamisen kokonaisuutta.

Valtion taloushallinnon kehittämistä ohjaavat v. 2024 valmistuneet valtion taloushallinnon kehittämisen linjaukset. Lisäksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnon tiedon luokittelukokonaisuuden yhtenäisyyteen tähtäävää työtä jatketaan v. 2024 valmistuneiden suositusten pohjalta.

Valtion henkilöstöhallinnon tuottavuuden kehittämistä jatketaan. Kieku-virastojen ja Palkeiden työnjakoa kehittämällä vuosittaista työmäärää vähennetään 150 henkilötyövuodella vuoden 2024 tasosta vuoteen 2029 mennessä. Puolustusvoimat kehittää oman henkilöstöhallintonsa tuottavuutta vastaavassa suhteessa.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Valtion toimitilastrategian mukaisesti tilatehokkuutta parannetaan vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asioinnin lisääntymistä. Valtion virastojen ja laitosten sekä koko julkisen sektorin toimitilojen yhteiskäyttöä lisätään.

Senaatti-konsernin liikelaitokset jatkavat toimenpiteitä, joilla turvataan asiakkaille terveelliset, turvalliset ja tarkoituksenmukaiset toimitilat. Toimitilainvestointien ohjausta ja hankkeiden priorisointia on kehitetty kokoamalla valtion strateginen toimitilainvestointisuunnitelma ja vahvistamalla toimitilahankkeiden käsittelyä julkisen talouden suunnitelman valmisteluprosessin yhteydessä. Toimitilainvestoinneissa painottuvat varautuminen ja puolustushallinnon investoinnit.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen kehittämistä jatketaan hallitusohjelmassa olevien tavoitteiden toimeenpanemiseksi osana Hankinta-Suomi-ohjelmaa. Valtiosektorin hankinnoissa toimeenpannaan edelleen kansallista julkisten hankintojen strategiaa. Valtiokonttori seuraa tavoitteiden toteutumista. Ohjelmassa tuetaan myös hyvinvointialueiden ja kuntasektorin hankintayksiköitä koko julkisen sektorin yhteisen strategian tavoitteiden edistämiseksi.

8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Julkisen hallinnon ICT-toimintaa kehitetään Suomen digitaalisen kompassin mukaisesti. Digitalisaation edistämisessä korostuvat tekoäly, turvallisuus, hyvinvointi ja yhteentoimivuus. Digitalisaatiolla ja tekoälyn hyödyntämisellä tehostetaan ja parannetaan julkisia palveluja ja samalla edesautetaan hallitusohjelman mukaisten tuottavuustavoitteiden saavuttamista julkisessa hallinnossa.

Digitalisaatiota kehitetään strategisesti ja ihmislähtöisesti hallitusohjelman mukaisesti. Vuonna 2027 jatkuu digitaalisten palvelujen ensisijaisuuden edistäminen viranomaisasioinnissa ja -viestinnässä, eri elämäntapahtumien ja liiketoimintatapahtumien digitalisointi ja automatisointi sekä digitaalisen identiteetin ratkaisujen kehittäminen. Tiedon tehokkaampaa hyödyntämistä ja automaatiota mahdollistavilla lakimuutoksilla edistetään mm. edesmenneen omaisen asioiden sujuvampaa hoitamista.

Lainsäädäntömuutoksia ja informaatio-ohjausta toteutetaan myös digitalisaation ja tiedon liikkuvuuden esteiden purkamiseksi sekä uusien teknologioiden, tekoälyn ja automaation hyödyntämiseksi. Toimenpiteet edistävät ajasta ja paikasta riippumatonta asiointia ja edesauttavat säästöjen syntymistä. Tekoälyn hyödyntämistä koko julkisessa hallinnossa edistetään valtiovarainministeriön johtamana Tekoälymuutos 2035 -visiotyöllä ja toimeenpanosuunnitelmalla 2025—2028 sekä investointiohjelmalla, joka tukee tekoälyn ja automaation laajaa ja turvallista hyödyntämistä valtionhallinnossa. Ohjelmalla vauhditetaan tekoälyagentteihin perustuvien ratkaisujen käyttöönottoa, parannetaan hallinnon tuottavuutta ja tehostetaan prosesseja.

Vuonna 2027 jatketaan myös tiedonhallinnan ja yhteentoimivuuden ohjauksen perustehtäviä kuten tiedonhallintalain mukaista lausuntomenettelyä, tiedonhallintakartan ylläpitoa ja kehittämistä sekä ICT-menojen raportointia ja seurannan kehittämistä osana valtion taloushallinnon yleistä kehittämistä. Tiedon parempaa liikkuvuutta edistetään. Viranomaisia tuetaan tiedon vastuullisessa avaamisessa sekä kriittisen infrastruktuurin tietojen avoimuuden arvioinnissa. Julkishallinnon kokonaisturvallisia digitaalisia palveluja edistetään ja jatketaan turvallisuusverkkotoiminnan, kyberturvallisuuden ja varautumisen ohjausta. Yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palveluiden tehostamista jatketaan mm. virastorakenneselvitykseen liittyvillä keskittämistoimenpiteillä. Tori- ja Tuve-lainsäädännön kehittämisellä haetaan kustannustehokkuutta. Digitaalista suvereniteettia parannetaan.

8.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä arvioidaan työskentelevän v. 2027 n. 76 300 henkilöä ja työvoimakustannusten arvioidaan olevan 5,8 mrd. euroa. Henkilöstömäärän ennustetaan kääntyvän laskuun v. 2027 valtion toimintamenosäästöjen takia, mutta niiden vaikutusta henkilöstömäärään on kuitenkin vaikea arvioida tarkasti. Vuonna 2027 palkkoja tarkistetaan 2,40 % 1.8.2027 lukien valtion sopimuskaudelle 1.3.2025—29.2.2028 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti. Vuoden 2026 palkantarkistuksista ja virka- ja työehtosopimuksessa tehtyjen kustannusvaikutuksellisten palvelussuhteen ehtojen muutoksista aiheutuu vuodelle 2027 myös lisämenoina palkka- ja kustannusperinnön osuus.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2024—2027

Tunnusluku	2024	2025	2026[1)]	2027[1)]
Henkilöstön lukumäärä	81 026	76 757	77 000	76 300
Muutos edell. vuodesta, %	-0,8	-5,3	0,3	-0,9
Henkilötyövuodet, lukumäärä	80 623	75 352	75 800	75 000
Muutos edell. vuodesta, %	0,5	-6,5	0,6	-1,1
Palkkasumma, milj. euroa	4 648	4 507	4 689	4 823
Työvoimakustannukset, milj. euroa	5 599	5 460	5 682	5 844
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/ kk/henkilö	4 590	4 769	4 906	5 061
Palkkojen sivukulut, %	55,4	55,6	55,6	55,6
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	5 572	5 621	5 673	5 774
Naisten osuus, %	50,9	48,8	48,7	48,6
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46	46	46	46

[1)] Vuosien 2026 ja 2027 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon henkilöstömäärän muutoksen ennuste sekä valtion sopimusratkaisusta 2025—2028 johtuvat muutokset.

9. Hyvinvointialueiden talous

9.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen ehdotetaan yhteensä n. 27,5 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus kasvaa n. 0,36 mrd. euroa verrattuna vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon. Kasvu selittyy pääosin indeksitarkistuksella, joka on 2,71 % v. 2027, mikä lisää hyvinvointialueiden rahoitusta n. 718 milj. euroa. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu lisää rahoitusta, n. 248 milj. euroa. Vuodesta 2027 lähtien palvelutarpeen kasvusta huomioidaan kuitenkin vain 60 %, mikä vähentää rahoitusta n. 61 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden vuoden 2025 tilinpäätösten perusteella rahoitukseen tehtävä jälkikäteistarkistus vähentää rahoitusta n. 395 milj. euroa. Vuoden 2027 siirtymätasausten vaikutus rahoitukseen on n. 10 milj. euroa. Vuoden 2026 siirtymätasauksen poistaminen huomioiden siirtymätasausten muutosten vaikutus vuoden 2027 rahoitukseen on yhteensä n.35 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen vaikuttavat päätösperäiset toimet

Rahoituksessa on otettu huomioon pääministeri Orpon hallitusohjelman sekä vuosia 2027—2030 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaisesti seuraavat tehtävälainsäädännön muutokset. Muutokset vähentävät hyvinvointialueiden rahoitusta nettomääräisesti n. 185 milj. euroa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Vähennyksinä on huomioitu:

— asiakasmaksujen muutokset n. -87,8 milj. euroa

— ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen ja teknologian hyödyntäminen kotihoidossa -50,9 milj. euroa

— sosiaalihuoltolain 11 § ja 14 §:n uudistaminen -36 milj. euroa

— sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen -10 milj. euroa

— terveystarkastusten kehittäminen n.-7,5 milj. euroa

— lääkkeenmääräämiskäytäntöjen laajentaminen -5 milj. euroa

— kotoutumislain muutoksesta johtuva ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen rahoitus -1,6 milj. euroa

— lastensuojeluyksiköiden päivystyssääntöjen keventäminen ja joustavoittaminen -1,5 milj. euroa

— kuoleman toteamista koskevan lainsäädännön muutokset -0,8 milj. euroa.

Lisäyksinä on huomioitu:

— vammaispalvelulain soveltamisalan muutos 6,1 milj. euroa

— lääkkeiden velvoitevarastointia koskevan sääntelyn uudistaminen 4 milj. euroa

— terveystarkastusten kehittäminen kutsunnanalaisten ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien osalta n. 3,4 milj. euroa

— kotoutumispalvelujen uudistus (ihmiskaupan uhrien ja toimeentulotuen kustannusten korvausten siirto) 2,9 milj. euroa

Eräät valtion korvaamat palvelut

Valtio maksaa hyvinvointialueille lakiin perustuvia erilliskorvauksia joistakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Alla on kuvattu euromääräisesti suurempia kokonaisuuksia.

Kotoutumisen edistämisen korvausten arvioidaan olevan n. 108 milj. euroa.

Vastaanottokeskukset järjestävät vastaanottolain mukaiset sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut ensisijaisesti itse. Osa palveluista kuitenkin ostetaan palveluntuottajilta, kuten terveydenhoitoa ja sosiaalihuollon palveluja hyvinvointialueilta. Maahanmuuttovirasto korvaa hyvinvointialueille

palveluista aiheutuneet kustannukset. Hyvinvointialueiden vastaanottotoimintaan liittyvien korvausten arvioidaan olevan n. 12,4 milj. euroa v. 2027. Korvausten määrä riippuu mm. vastaanoton piirissä olevien henkilöiden lukumäärän kehittymisestä.

Rintamaveteraanien sekä sota- ja sotilasinvalidien valtion erikseen tukemiin palveluihin (esim. kotiin vietävät palvelut) ehdotetaan yhteensä n. 47 milj. euroa.

Hyvinvointialueille maksettaviin Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen hankintojen ja ylläpidon erilliskorvauksiin ehdotetaan 67,2 milj. euroa.

Hyvinvointialueille kohdistuvat valtionavustukset ja muut korvaukset

Hyvinvointialueille ehdotetaan valtionavustuksia ja muita korvauksia n. 221 milj. eurolla v. 2027. Valtaosa valtionavustuksista ja muista korvauksista osoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta, n. 215 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon erikoistumiskoulutusten valtion korvauksiin ehdotetaan yhteensä n. 87 milj. euroa: Kaksiportaisen psykoterapiakoulutuksen valtion korvauksiin yliopistoille ehdotetaan 10 milj. euroa. Muut erikoistumiskoulutusten valtion korvaukset vähenevät yhteensä 13 milj. euroa suhteessa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon. Muutosta selittävät aiemmin linjatun, vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon sisältyneen 15 milj. euron säästön kasvattaminen 25 milj. euroon sekä momentille kohdentuvan sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenosäästön kasvu 3 milj. eurolla.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen määräaikaisiin kehittämishankkeisiin kohdistettaviin valtionavustuksiin hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille ja HUS-yhtymälle ehdotetaan 40 milj. euroa. Rahoituksella tuetaan muun muassa omaishoidon, hoidon jatkuvuuden ja omalääkärimallien, pitkäaikaisasunnottomuuden torjumisen sekä lasten ja nuorten palvelujärjestelmän kehittämistä ja arviointimenettelyssä olevien hyvinvointialueiden kehittämistoimia palvelujen vaikuttavuuden vahvistamiseksi ja palvelutarpeen kasvun hillitsemiseksi.

Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin koordinoimiin, sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa toteutettaviin määräaikaisiin kehittämishankkeisiin ehdotetaan 25 milj. euroa. Rahoitus kohdennetaan alueelliseen sote-järjestötoimintaan sekä järjestöjen tekemän terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön kehittämiseen.

Lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavien terveydenhuollon yksiköiden uusiin tehtäviin ehdotetaan lisäystä n. 2,7 milj. euroa. Sosiaalialan osaamiskeskuksille ehdotetaan 1,3 milj. euroa.

Saamenkielisten ja ruotsinkielisten palvelujen kehittämishankkeisiin ehdotetaan yhteensä 2,1 milj. euroa.

Muita sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustuksia käsitellään luvun 5.2 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaa käsittelevässä kohdassa.

Lisärahoitus

Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta lisärahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Tarkoitusta varten ehdotetaan 1 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitus, valtionavustukset sekä korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2026[1)]	2027
Valtion rahoitus				
	VM	28.89.31	27 189,8	27 549,9
Hyvinvointialueiden lisärahoitus				
	VM	28.89.32	1,0	1,0
Eräät valtion korvaamat palvelut				
Turvapaikanhakijoiden ja tilapäiseen suojaan liittyvät sote-palvelut[2)]	SM	26.40.21	15,5	12,4
Kotoutumisen edistäminen	TEM	32.50.30	164,4	108,3
Rintamaveteraanien sekä sota- ja sotilasinvalidien valtion erikseen tukemat palvelut (arvio)	STM	33.50.52, 33.50.58	61,7	47,4
Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kiireellinen sosiaalihuolto	STM	33.60.37	1,6	1,1
Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin	STM	33.60.38	7,0	67,2
Valtionavustukset ja muut korvaukset				
Saamen kielilain mukaiset avustukset ja Saamelaiskäräjien yleishallinnon ja sote-toimialan resurssien vahvistaminen (arvio)	OM	25.01.50	0,2	0,2
Kuntouttava työtoiminta	STM	33.20.31	25,5	5,0
C-hepatiitin eliminointiohjelma (arvio)	STM	33.60.31	6,5	0
Nuorten huumekuolemien ehkäisy (arvio)	STM	33.60.31	5,6	0
Lastensuojelun hybridimallin kehittäminen ja käynnistäminen	STM	33.60.31	0,5	0,5
Hyvinvointialueiden alueelliset järjestöavustukset	STM	33.60.31	0	25,0
Terveyden- ja sosiaalihuollon yo-tasoinen tutkimus	STM	33.60.32	40,0	40,0
Erikoistumiskoulutuksen valtion korvaus	STM	33.60.33	89,9	76,9
Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista	STM	33.60.34	15,1	16,7
Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi: saamenkielisten ja ruotsinkielisten palvelujen kehittämishankkeet	STM	33.60.36	2,7	2,1
Omalääkäri-, omatiimi- ja ammatinharjoittajamallien määräaikaiset kehittämishankkeet	STM	33.60.39	40,0	0

Hyvinvointialueiden rahoitus, valtionavustukset sekä korvaukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	2026[1)]	2027
Sosiaali- ja terveyspalvelujen määräaikaiset kehittämishankkeet: omaishoito, hoidon jatkuvuus/ omalääkärimallit, pitkäaikaisasunnottomuuden torjuminen, lasten ja nuorten palvelujärjestelmän kehittäminen ja arviointimenettelyssä olevien hyvinvointialueiden kehittämistoimet	STM	33.60.39	0	40,0
Turvakotitoiminta (arvio)	STM	33.60.52	6,2	6,7
Sosiaalialan osaamiskeskukset	STM	33.60.63	1,5	1,3
Tartuntatautien valvonta	STM	33.70.22	0,5	0,5
Ympäristövahinkorahasto	YM	Talousarvion ulkopuolinen	3,0	3,0
Palosuojelurahasto	SM	Talousarvion ulkopuolinen	2,0	3,0
Yhteensä			27 680,2	28 008,2

[1)] Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta.

[2)] Arvioitu ennustetun keskimääräisen tilapäisen suojelun piirissä olevien henkilöiden ja turvapaikanhakijoiden suhteessa.

9.2. Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus

Hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n mukaisesti valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueille valtuuden pitkäaikaisten lainojen nostamiseen investointien rahoittamiseksi (lainanottovaltuus). Päätös perustuu hyvinvointialueen laskennalliseen lainanhoitokykyyn, joka muodostuu laskennallisen enimmäislainamäärän ja tilikauden alun ennakoidun lainamäärän erotuksena. Laskennallinen enimmäislainamäärä v. 2027 saadaan kertomalla vuoden 2026 talousarvion vuosikate kymmenellä. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän vuoden 2027 alun ennakoitu lainamäärä on laskettu hyvinvointialueiden vuoden 2025 tilinpäätösten lainakannan sekä vuoden 2026 talousarvioiden ennakoitujen lainojen nostojen ja lyhennysten perusteella. Lisäksi ennakoidussa lainamäärässä on huomioitu aiempien vuosien investointisuunnitelmiin sidotut, mutta vielä käyttämättömät lainanottovaltuudet. Vuoden 2027 lainanottovaltuuden määrä saadaan, kun enimmäislainamäärästä vähennetään vuoden 2027 alun ennakoitu lainamäärä. Jos erotus on negatiivinen, hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta. Lainanottovaltuusmenettely ei koske Helsingin kaupunkia.

Valtioneuvosto päätti vuoden 2027 lainanottovaltuuksista huhtikuussa 2026, jonka myötä kymmenellä hyvinvointialueella on lainanottovaltuutta vuodelle 2027, yhteensä 2,6 mrd. euroa. Lainanottovaltuus koskee vain uusia, käynnistyviä hankkeita. Hyvinvointialueet voivat toteuttaa aiempina vuosina käynnistyneet investointihankkeet ja nostaa niiden rahoittamiseksi tarvittavat lainat aiempien lainanottovaltuuksien mukaisesti. Aiempien vuosien lainanottovaltuuksiin perustuen hyvinvointialueet voivat nostaa pitkäaikaista lainaa tai tehdä investointeja vastaavia sopimuksia v. 2027 tai myöhemmin yhteensä 3,4 mrd. eurolla.

Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä voivat hakea muutosta lainanottovaltuuteensa. Valtioneuvosto päättää lainanottovaltuuden muuttamisesta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä

edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi, eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Valtioneuvosto on päättänyt vuoden 2026 lainanottovaltuuden muuttamisesta 16 alueelle. Lainanottovaltuutta vuodelle 2026 on myönnetty yhteensä 2,9 mrd. euroa (mistä lainanottovaltuuden muutoksina 1,6 mrd. euroa). Vuodelle 2027 lainanottovaltuutta on toistaiseksi muutettu yhdelle alueelle (HUS-yhtymä, 142 milj. euroa).

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainakanta, joka sisältää sekä lyhytaikaisen että pitkäaikaisen korollisen pääoman, oli vuoden 2025 tilinpäätösten perusteella yhteensä n. 6,8 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän vuoden 2026 talousarvioiden perusteella lainakannan ennakoidaan kasvavan n. 7,4 mrd. euroon.

Hyvinvointialueiden investoinnit vaikuttavat hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena oleviin käyttötalousmenoihin, poistoihin ja korkoihin (mm. tilakustannusten kautta), ja ne otetaan siten huomioon jälkikäteen valtion rahoituksen tasoa määritettäessä. Lainanottovaltuuksilla ei ole välitöntä vaikutusta valtion talouteen, vaan vaikutus hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on riippuvainen kunkin alueen investointien määristä, rahoituskustannuksista sekä siitä, miten investoinnit vaikuttavat toiminnan kustannuksiin. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksellaan.

9.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista

Tässä osiossa käsitellään hyvinvointialueiden talouden kehitysarviota kirjanpidon käsittein. Ennuste on laadittu valtiovarainministeriön kansantalousosastolla, ja se kattaa hyvinvointialueet, mukaan lukien Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen, sekä hyvinvointiyhtymät.

Ennuste on luonteeltaan painelaskelma, jossa nettokustannukset muuttuvat palvelutarpeen, tehtävämuutosten ja hintojen muutosten myötä. Kuluvan vuoden osalta ennusteessa on huomioitu myös arvio hyvinvointialueiden omista sopeutustoimista. Arvio perustuu alueiden tilinpäätösennusteisiin ja vuoden 2026 aikana kertyneisiin taloustietoihin.

Kuluvana vuonna hyvinvointialueiden yhteenlasketun tuloksen ennustetaan yltävän viime vuoden tapaan vahvasti ylijäämäiseksi. Menojen kasvu jatkuu menopaineisiin nähden maltillisena, valtion rahoitus kasvaa nopeasti ja myös asiakasmaksutuotot ovat kehittyneet alkuvuonna suotuisasti. Vuonna 2027 alueiden tuloksen ennustetaan heikkenevän hieman, mutta pysyvän edelleen n. 0,3 mrd. euroa ylijäämäisenä. Tuloksen heikkenemistä selittävät erityisesti rahoituksen kasvun hidastuminen, johon vaikuttavat mm. rahoituslain uudistukset sekä jälkikäteistarkistuksen pieneneminen kuluvasta vuodesta.

Hyvinvointialueiden menojen kasvua ennustekaudella ylläpitävät ennen kaikkea hintojen nousu ja väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu. Hintojen arvioidaan kasvavan keskimäärin n. 3 % vuodessa, mihin vaikuttavat erityisesti hyvinvointialan yleisen työmarkkinalinjan ylittävät palkankorotukset. Palvelutarpeen kehityksen arvioidaan kasvattavan menoja keskimäärin n. 0,9 % vuodessa, mihin vaikuttaa eniten väestön ikääntyminen. Samalla osa alueista kamppailee edelleen toiminnan käynnistysvuosina kertyneiden merkittävien alijäämien aiheuttamien sopeutuspaineiden kanssa.

Menojen kasvua hillitsevät hallituksen jo aiemmin päättämät säästötoimet sekä hyvinvointialueiden omat sopeutustoimet. Alueiden omia sopeutustoimia on sisällytetty ennusteeseen vuodelle 2026 n. 0,4 mrd. euroa. Hyvinvointialueiden investointien arvioidaan kasvavan v. 2026 etenkin rakennus- sekä kone- ja laiteinvestointien vuoksi, minkä jälkeen investointitason odotetaan laskevan.

Hyvinvointialueiden tulot koostuvat pääosin valtion rahoituksesta ja asiakasmaksutuotoista. Valtion rahoituksen kehitykseen vaikuttavat muun muassa hyvinvointialueindeksin kehitys, palvelutarpeen kasvu ja lainsäädäntömuutokset. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus vuodelle 2027 on 2,71 %. Alueiden rahoituslain kolmannen vaiheen uudistus hidastaa rahoituksen kasvua ennustekaudella.

Valtion rahoitusta tarkistetaan jälkikäteen kahden vuoden viiveellä alueiden toteutuneen kirjanpidollisen tuloksen perusteella. Vuonna 2027 rahoitukseen sisältyvä jälkikäteistarkistuksen osuus on n. 0,9 mrd. euroa. Seuraavien vuosien jälkikäteistarkistus perustuu julkisen talouden suunnitelmaan, mukaan lukien jälkikäteistarkistukseen tehty tekninen kehysvaraus, ei painelaskelman mukaiseen kustannuskehitykseen.

Hyvinvointialueiden lainakanta oli n. 6,8 mrd. euroa vuoden 2025 lopulla. Painelaskelman mukaan lainakanta kasvaa lähes 8,2 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Ennusteeseen liittyy epävarmuutta molempiin suuntiin. Menot voivat jäädä arvioitua pienemmiksi, jos säästötoimet ja toiminnan tehostaminen toteutuvat odotettua paremmin. Toisaalta sopeutustoimien viivästyminen tai epäonnistuminen sekä kustannustason odotettua nopeampi nousu tai palvelutuotannon kasvu voivat kasvattaa menoja arvioitua enemmän ja heikentää alueiden rahoitusasemaa ennakoitua enemmän. Lähtökohtana on, että hyvinvointialueet sopeuttavat menokehityksensä valtion rahoituksen asettamiin puitteisiin. Tätä tukevat hyvinvointialueiden taloutta koskevat säännökset, erityisesti velvollisuus kattaa kertyneet alijäämät. Säädetty määräajan jatkamismahdollisuus ei muuta velvollisuutta, vaan mahdollistaa erikseen säädetyin edellytyksin lisäajan alijäämien kattamiseen.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2025—2030, mrd. euroa

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Toimintakulut	28,7	29,6	30,5	31,8	33,1	34,3
muutos, %	1,8 %	3,1 %	3,3 %	4,3 %	3,9 %	3,8 %
Toimintatuotot	3,7	3,8	4,0	4,1	4,3	4,4
muutos, %	5,8 %	1,5 %	4,5 %	3,4 %	4,2 %	4,1 %
Toimintakate	-24,9	-25,8	-26,6	-27,7	-28,8	-29,9
muutos, %	1,2 %	3,3 %	3,1 %	4,4 %	3,8 %	3,7 %
Valtionrahoitus	26,3	27,2	27,5	28,5	29,3	30,1
josta jälkikäteistarkistus	1,4	1,3	0,9	0,8	0,7	0,5
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Vuosikate	1,3	1,4	0,9	0,7	0,5	0,2
Poistot	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7
Satunnaiset erät	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	0,7	0,8	0,3	0,1	-0,2	-0,6

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2025—2030, mrd. euroa

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Tulorahoituksen korjauserät	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöomaisuusinvestoinnit	0,8	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9
Rahoitusosuudet ja myyntitulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toiminnan ja investointien rahavirta	0,4	0,2	-0,2	-0,2	-0,4	-0,7
Lainakanta	6,8	6,6	6,8	7,0	7,5	8,2
Nettokustannukset	25,5	26,4	27,3	28,5	29,6	30,7
muutos, %	1,2 %	3,5 %	3,3 %	4,5 %	3,8 %	3,7 %

10. Kuntatalous

Kuntatalouden tilaa ja näkymiä sekä valtion toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen tarkastellaan myös talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä laaditussa kuntatalousohjelmassa. Se sisältää muun muassa kuntatalouden kehitysarvion, kuntiin vaikuttavien toimien yksityiskohtaisemman tarkastelun sekä rahoitusperiaatteen toteutumisen arvioinnin.

10.1. Kuntien valtionavut

Valtio osoittaa kuntien valtionapuihin n. 5,8 mrd. euroa v. 2027, ja valtionavut vähenevät n. 3 % vuodesta 2026. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,8 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset n. 0,6 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,4 mrd. euroa.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2025—2027 (milj. euroa) ja muutos TA 2026—TAE 2027 (%)

Momentti		2025 TA+LTA:t	2026 TA	2027 TAE	Muutos % 2026—2027
	Laskennalliset valtionosuudet	**4 677**	**4 866**	**4 764**	**-2,1 %**
28.90.30	**VM**	**3 376**	**3 551**	**3 441**	**-2,9 %**
useita momentteja	**OKM**[1)]	**1 302**	**1 316**	**1 318**	**0,2 %**
	siitä kuntayhtymät	1 084	1 128	1 135	0,6 %
28.90.35	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	**541**	**540**	**617**	**14,3 %**
	Muut valtionavut				
25.50.20	Vaalimenot	0	0	12	
	OM yhteensä	**0**	**0**	**12**	
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	0	11	0	
28.90.33	Valtion korvaus kunnille sote-uudistuksen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvista kustannuksista	0	0	10	
	VM yhteensä	**0**	**11**	**10**	

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2025—2027 (milj. euroa) ja muutos TA 2026—TAE 2027 (%)

Momentti		2025 TA+LTA:t	2026 TA	2027 TAE	Muutos % 2026—2027
useita momentteja	OKM, harkinnanvaraiset avustukset	218	163	200	
	siitä kuntayhtymien osuus	4	4	3	
	OKM yhteensä	**218**	**163**	**200**	
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	4	9	9	
	MMM yhteensä	**4**	**9**	**9**	
31.20.55	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen	30	31	31	
	LVM yhteensä	**30**	**31**	**31**	
32.30.32	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden moni-alaisuuden vahvistamiseen	5	0	0	
32.30.40	Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen	6	4	1	
32.30.50	Valtionavustus nuorten rekrytointitukeen	0	50	0	
32.30.53	Työllisyyden edistämisen täsmätoimet	0	35	0	
32.30.56	Valtionavustus työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakenne-muutostilanteissa	0	2	0	
32.50.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	196	185	80	
	TEM yhteensä	**206**	**276**	**81**	
33.60.64	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	7	8	0	
33.70.50	Terveyden edistäminen	10	5	10	
33.80.50	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomitus-palvelujen hallintomenoihin	15	14	11	
	STM yhteensä	**32**	**27**	**21**	
35.10.61	Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	1	1	1	
35.20.31	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen	2	2	2	
35.20.33	Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi	2	2	0	
35.20.34	Avustukset kuntien kiinteistöjen öljy-lämmityksestä luopumiseen	5	0	0	
35.20.55	Avustukset korjaustoimintaan	1	1	1	
	Valtion asuntorahastosta maksetut avustukset	12			
35.20.58	Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet		11	11	
	YM yhteensä	**22**	**17**	**14**	
	Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	**524**	**533**	**377**	**-29,2 %**
	Valtionavut yhteensä, milj. euroa	**5 742**	**5 939**	**5 758**	**-3,0 %**

[1)] Kuntien laskennallinen osuus on arvioitu OKM:n hallinnonalan (ml. yksityiset) kokonaisuudesta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 3,4 mrd. euroa, joka on 110 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa.

Vuonna 2027 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,5 % ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys n. 114 milj. euroa. Kehysriihessä päätetyn mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin 2,8 prosenttiyksikköä vastaava vähennys v. 2027, joka pienentää valtionosuutta 91 milj. euroa.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutus vuodelle 2027 on n. 55 milj. euroa valtionosuutta vähentävä. Perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden kasvu vuoden 2025 toteuman perusteella vähentää määrärahan tasoa n. 121 milj. eurolla v. 2027 vuoteen 2026 verrattuna.

Tehtävämuutokset lisäävät valtionosuuden tasoa 41 milj. eurolla nettomääräisesti. Suurimmat vaikutukset ovat osana laskennallista korvausta maksettavan kotoutumiskoulutuksen rahoituksen siirrolla valtionosuuksiin (24,8 milj. euroa), työllisyyspoliittisen tuen käyttöönotolla (9,6 milj. euroa) ja kotoutumistuen takuuajan kustannusten korvaamisella (7,3 milj. euroa). Lisäksi oppimisen tuen uudistaminen lisää valtionosuuksia 2,7 milj. eurolla ja kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuus työpaikoilla 2 milj. eurolla. Kotihoidontuen Norjan mallin käyttöönoton vaikutus on 0,5 milj. euroa. Valtionosuuksia vähentävät kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta (2,15 milj. euroa) ja monialaista yhteistyötä koskevan tehtävän päättyminen (2 milj. euroa). Lisäksi tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen johtaa siihen, että työvoimaviranomaisilta siirtyy kulukorvausmenoja Kansaneläkelaitokselle, mikä vähentää valtionosuutta 5,25 milj. eurolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat v. 2027 arviolta 1,3 mrd. euroa. Ne kasvavat vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna n. 2 milj. eurolla. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta 200 milj. euroa, ja ne kasvavat vuoden 2026 varsinaisesta talousarviosta n. 37 milj. euroa.

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitus nousee hallitusohjelman mukaisesti 60 milj. eurolla yhteensä 75,2 milj. euroon v. 2027. Esi- ja perusopetuksen valmistavan opetuksen menot vähenevät n. 50 milj. euroa, koska Ukrainasta tulleiden opetuksen menot vähenevät. Vuonna 2027 toteutettavaan kokonaiskoulupäiväkokeiluun varataan 2 milj. euron kertaluonteinen rahoitus.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta opiskelijan oleskeluluvalla tuleville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille 1.8.2026 alkaen käyttöön otetuista lukuvuosimaksuista aiheutuva vähennys ammatillisen koulutuksen määrärahassa kasvaa 6 milj. eurolla 18 milj. euroon v. 2027.

Muut hallinnonalat

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan valtionavustukset kunnille ovat n. 81 milj. euroa. Ne koostuvat pääasiassa kunnille kotoutumisen edistämisestä maksettavista korvauksista.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on varattu suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen yhteensä n. 18 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta rahoitetaan kuntien lomituspalvelujen kustannuksia n. 11 milj. euroa.

10.2. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden nettovaikutus kuntatalouteen vaihtelee. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille.

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta n. 150 milj. eurolla v. 2027 vuoteen 2026 verrattuna. Vuoden 2027 talousarvioesityksessä kuntataloutta heikentää 91 milj. eurolla valtionosuuden indeksikorotuksesta vähennettävä indeksijarru, joka päätettiin kehysriihessä nostaa 2,8 prosenttiyksikköön v. 2027. Kun tarkastellaan pääministeri Orpon hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, nettovaikutus on yhteensä n. 50 milj. euroa kuntataloutta vahvistava v. 2027. Luvussa ei ole huomioitu sitä, että vuosina 2024—2025 toteutettu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisu kasvatti kuntien verotuloja ja vähensi kuntatyönantajien maksurasitusta n. 100 milj. eurolla vuodessa.

Valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksia koskeva yksityiskohtainen taulukko on talousarvioesityksen kanssa samanaikaisesti valmistellun syksyn 2026 kuntatalousohjelman liitteessä 2.

11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

11.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on 10 talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan olevan n. 3,3 mrd. euroa ja menojen n. 4,8 mrd. euroa v. 2027. Rahastotalouden nettomääräiseksi alijäämäksi muodostuu n. 1,5 mrd. euroa. Rahastoista valtion talousarvioon ehdotetaan tuloutettavaksi 3,9 mrd. euroa v. 2027, mikä aiheutuu Valtion eläkerahastosta tehtävästä siirrosta. Valtion eläkerahastosta tehdään v. 2027 runsaan 1 mrd. euron kertaluonteinen siirto valtion talousarvioon.

Vuoden 2026 alusta lakkautetun Valtion asuntorahaston (VAR) rahoitusvarat, n. 2,4 mrd. euroa, tuloutettiin valtion talousarvioon, mikä kasvattaa rahastotalouden alijäämää v. 2026.

Talousarviosta rahastoihin ehdotetaan puolestaan siirrettäväksi yhteensä 0,6 mrd. euroa. v. 2027. Tästä suurin osa liittyy siihen, että Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan Valtion televisio- ja radiorahaston kautta.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2025	2026*	2027*
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	76	128	93
Sekalaiset tulot	174	159	159
Eläkemaksut	1 658	1 645	1 658
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 070	777	778
Siirrot talousarviosta	597	597	597
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 576	3 306	3 285
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	263	1 447	1
Tulot yhteensä	3 839	4 753	3 286
Kulutusmenot	243	218	219
Siirtomenot	912	646	643
Korkomenot	17	17	17
Siirrot talousarvioon	2 561	4 844	3 886
Muut menot	6	10	10
Menot pl. rahoitustaloustoimet	3 740	5 736	4 775
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	5	1 469	1
Menot yhteensä	3 745	7 204	4 775
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	94	-2 451	-1 490

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahastolla (VER) varaudutaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen ja muuhun valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvien tulevien eläkkeiden ja niihin verrattavissa olevien muiden etujen maksamiseen ja tasataan näistä valtiolle aiheutuvia menoja ajallisesti. VER on luonteeltaan puskurirahasto, joka vastaa rahaston varojen sijoittamisesta. Rahaston varoja ei käytetä suoraan eläkkeiden maksamiseen, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista.

Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka v. 2027 on 67,5 prosenttia julkisten alojen eläkelain piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen perustuvista eläkkeistä ja muista valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Siirron talousarvioon arvioidaan olevan 3,9 mrd. euroa v. 2027. Eläkemaksuja VER:lle kertyy v. 2027 n. 1,7 mrd. euroa. Rahaston nettomaksutulo on kääntynyt pysyväisluonteisesti negatiiviseksi eli rahastosta siirretään valtion talousarvioon enemmän kuin rahastoon kertyy maksutuloja.

Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Rahastointiasteen ylittäessä kahtena peräkkäisenä kalenterivuotena 25 prosentin tason, toteutetaan kolmen prosenttiyksikön lisäsiirto valtion talousarvioon. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2025 lopussa 97,8 mrd. euroa.

VER:n sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2025 lopussa 25,8 mrd. euroa, mikä oli 26,4 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2025 lopussa. Vuoden 2025 lopussa sijoitussalkusta korkosijoituksia oli 39,2 %, osakesijoituksia 55,6 % ja muita sijoituksia 7,9 %. Johdannaisten allokaatiovaikutus oli -2,8 %.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen.

Vuonna 2027 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 81,79 milj. euroa, kun huomioidaan vuodelta 2026 siirtyväksi arvioidut erät. Valtion vuoden 2027 talousarvioon ei sisälly määrärahasiirtoa Maatilatalouden kehittämisrahastoon.

Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävät avustukset on siirretty valtiontalouden kehysjärjestelmän piiriin. Vuonna 2027 rahaston myöntämien avustusten arvioidaan olevan 4 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta ja Ydinjätteen ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastosta.

Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston sijoitustoiminnan voitosta. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -tutkimusreaktorin purkamisen jälkeen jäänyttä matala- ja keskiaktiivista ydinjätettä. Lisäksi Posiva Oy valmistautuu kapselointi- ja loppusijoituslaitoksen toiminnan käynnistämiseen ja on näin ollen tullut etupainotteisesti mukaan taloudellisen varautumisen järjestelyihin v. 2025. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat tulevaisuudessa käytettävissä, mikäli em. jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon liittyviä velvollisuuksiaan. Varautumisrahaston tase oli vuoden 2025 tilinpäätöksen mukaan noin 3,0 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen. Ydinlaitosten haltijoilta ja jätehuoltovelvollisilta vuonna 2027 kerättävät maksut ovat noin 8,0 milj. euroa.

Ydinenergialain mukaan toiminnanharjoittajat suorittavat tutkimusrahastoon vuosittain maksun, joka on 285 euroa kultakin lämpötehon megawatilta vuosina 2026—2032 sekä kultakin maksuvelvolliselta toiminnanharjoittajalta 320 000 euroa. Lisäksi toiminnanharjoittaja, jolle on vahvistettu vastuumäärä, on velvollinen suorittamaan Valtion ydinjätehuoltorahastolle vuosittain maksun, jonka määrä on 0,09 prosenttia asianomaista maksuvuotta edeltävälle vuodelle kohdistetusta vastuumäärästä.

Maksujen väheneminen johtuu tutkimusohjelmista rahoitettavien infrastruktuurihankkeiden suunnitellusta vähenemisestä. Olkiluoto 3 -laitosyksikön käynnistyminen 2023 ja Posivan kapselointi- ja loppusijoituslaitoksen käynnistyminen tulee kasvattamaan hieman kerättäviä maksuja suhteessa aiempiin vuosiin.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan sähkön ja energiatuotteiden valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu.

Huoltovarmuusmaksua on korotettu 1.4.2026 alkaen. Korotuksen jälkeen huoltovarmuusmaksun vuositason tuotto kasvaa 36 miljoonasta eurosta 92 miljoonaan euroon vuoden 2026 tasossa. Vuonna 2026 verotuotto jää kuitenkin pienemmäksi alkuvuotta myöhäisemmän voimaantulon takia.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen sekä turvallisuuden kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuutta ja kriittisen infrastruktuurin turvaamista normaaliaikojen vakavissa häiriöitilanteissa ja poikkeusoloissa.

Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat materiaalinen varautuminen, ml. varmuusvarastointi, ja siihen liittyvät investoinnit, Huoltovarmuuskeskuksen ohjelmatoimintaan liittyvät huoltovarmuustoimenpiteet sekä huoltovarmuuden kannalta välttämättömät investoinnit.

Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti. Tilikautena 2025 toteutettiin vaihto-omaisuuden arvonalennuksia viljatuotteista lähes 11,0 milj. euroa ja energiatuotteissa 93,6 milj. euroa.

Rahaston taseen loppusumma oli vuoden 2025 tilinpäätöksessä 1,97 mrd. euroa.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien Valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998) 4 §:n sekä valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (1458/2025) 16 §:n mukaisten sitoumusten täyttäminen.

Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2025 lopussa 23,1 mrd. euroa. Vastuukanta kasvoi edellisen vuoden lopusta 2 miljardia euroa. Vastuista alus- ja telakkatoimialan osuus oli 54 %, teletoimialan 11 % ja metsäteollisuustoimialan 14 %. Vastuiden voimakas kasvu viimeisen kymmenen vuoden aikana on johtunut pääosin suomalaisten telakoiden suurista risteilijätilauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut.

Suuria riskejä tai riskikeskittymiä pyritään suojaamaan aina mahdollisuuksien mukaan. Finnveran jälleenvakuutusten enimmäiskorvausmäärä oli vuoden 2024 lopussa 1,8 miljardia euroa eli noin 12 % nostetuista vastuista.

Rahoitusvakausrahasto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausvirasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahastoa. Se muodostuu vakausmaksuin kartutettavasta kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakausmaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF). SRF on kerrytetty tavoitetasoonsa eikä uusia maksuja kerätä vuoden 2024 jälkeen. Rahastoihin kerätään vuodesta 2025 eteenpäin maksuja vain, jos rahastojen varat alittavat tavoitetason esimerkiksi korvattavien talletusten kasvun myötä. Rahoitusvakausvirasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksatuksesta tallettajille, jos talletussuojarahaston varoja on tarpeen käyttää tallettajien saamisten turvaamiseksi.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Liikenne- ja viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Valtion talousarviosta valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävän siirron suuruus v. 2027 on 593,7 milj. euroa. Rahaston varoista tarvittava määrä käytetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon on kehyksen ulkopuolinen määräraha.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahaston toimintaa ohjaa laki maatalouden interventiorahastosta (1206/1994). Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU-komission säätelemää maatalouden interventiotoimintaa, eli maataloustuotteiden ostoja, myyntejä ja varastointia.

Vuonna 2027 varaudutaan maltilliseen interventioon, mutta todellisten kustannusten arviointiin liittyy paljon epävarmuutta. Tämä johtuu siitä, että odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riski on kohonnut erityisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan jatkumisen, Lähi-idän konfliktien sekä maailmankauppaan vaikuttavien tullilinjausten vuoksi. Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2027 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 400 000 euroa, mikä katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelumaksut tuloutetaan Palosuojelurahastoon, joka jakaa niitä avustuksina edelleen tulipalojen ehkäisyä sekä pelastustoimintaa tukeviin hankkeisiin sekä toimintaan. Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2027 olevan n. 15 milj. euroa.

Palosuojelurahaston hallituksen linjauksen mukaisesti avustuksia voidaan kohdentaa hyvinvointialueille, tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, sopimuspalokuntatoimintaan, yleisavustuksiin sekä muihin tarkoituksenmukaisiin kohteisiin palosuojelurahastolain puitteissa.

Ympäristövahinkorahasto (YVR)

Ympäristövahinkorahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka toiminta alkoi 1.1.2025. Sen toimintaa säätelee laki ympäristövahinkorahastosta (1262/2022). Rahastosta maksetaan korvaus ympäristön pilaantumisen torjunnasta ja pilaantuneen ympäristön ennallistamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä aiheutuneesta vahingosta, kun korvausta ei saada perittyä varsinaiselta vastuutaholta esimerkiksi maksukyvyttömyyden vuoksi tai siksi, että vastuutahoa ei saada selvitettyä. Lisäksi rahastosta myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia pelastustoimen järjestämisestä vastaaville tahoille ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin.

Öljysuojarahaston toiminnan päätyttyä vuonna 2024 jäljellä olevat varat, noin 4 milj. euroa, siirrettiin Ympäristövahinkorahastoon.

Korvausten maksamiseen tarkoitetut ympäristövahinkorahaston varat kerätään ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta vuosittaisilla tai kertaluonteisilla ympäristövahinkomaksuilla. Vuonna 2025 maksukertymä oli 2,33 milj. euroa kertaluonteisten ympäristövahinkomaksujen kantamisesta. Vuosittaisten ympäristövahinkomaksujen kantaminen toteutetaan ensimmäisen kerran v. 2026, maksunkannon kohdistuessa aina edellisen vuoden toimintaan.

Ympäristövahinkomaksujen maksunkantoviranomainen on Lupa- ja valvontavirasto. Lupa- ja valvontaviraston voimavaratarve ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden hallinnoimiseksi ja maksujen kantamiseksi on 1 htv eli noin 75 000 euroa/vuosi, joka katetaan ympäristövahinkorahaston ympäristövahinkomaksuilla kertyvillä varoilla. Lisäksi rahaston toiminnan aloittamisen jälkeen aiheutuu vuotuisia tietojärjestelmän ylläpitokustannuksia alustavan arvion mukaan 20 000 euroa/vuosi, jotka maksetaan rahaston varoista.

Ympäristövahinkorahaston edellyttämä hallinnollinen työ on samaa suuruusluokkaa kuin aiemmin Öljysuojarahastossa ja ympäristövahinkovakuutuksessa. Näiden henkilövoimavarojen, toimitilojen hankkimisen, tiedottamisen ja ICT-yhteyksien aiheuttamat kustannukset olisivat toiminnan vakiinnuttua vuositasolla 140 000 euroa.

Ympäristövahinkojen torjunnan hankintoihin myönnettäviin avustuksiin käytetään valtion talousarviosta ympäristövahinkorahastoon siirrettävää määrärahaa, jonka suuruus voi vaihdella vuosittain. Valtionavustusta voidaan myöntää hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Ahvenanmaan kunnille.

Ympäristövahinkorahaston pääomaraja on 30 milj. euroa, jonka ylittyessä ympäristövahinkomaksun kantaminen keskeytetään siihen saakka, kunnes pääomaraja on laskenut 15 milj. euroon. Yhdestä pilaantumistapahtumasta tai muusta vastaavasta häiriöstä aiheutuneista vahingoista ja torjunta- ja ennallistamiskustannuksista maksetaan korvauksia enintään 30 milj. euroa.

11.2. Liikelaitokset

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallitukseen ei vastaavaa lakia sovelleta, vaan sitä koskevat laki Metsähallituksesta (234/2016) sekä laki valtion metsätalousosakeyhtiöistä (235/2016).

Valtion liikelaitostoiminta v. 2027

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman tuotto	Oma-varaisuus-aste	Investointi-menot	Henkilöstö
	milj. €	muutos, %	milj. €	liike-vaihdosta (%)	(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt	658	3	13	2	1,5	42	400	615
(konserni)[1)]	1 076	6	16	1	1,5	41	900	1 311
Metsähallitus	142	2	157	110	6,3	98	13	181
(konserni)	496	3,5	166	34	7,2	98	33	593
Yhteensä	**1 572**		**182**				**933**	**1 904**

[1)] Senaatti-konserni muodostuu Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä, eikä sisällä Senaatti-kiinteistöjen tytär- ja osakkuusyhtiöitä.

Metsähallituksen tehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion suoraan omistamaa rakentamatonta maa- ja vesiomaisuutta. Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallintotehtäviä. Metsähallitus harjoittaa metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta on yhtiöitetty valtion kokonaan omistamaan Metsähallitus Metsätalous Oy:öön. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 4 mrd. euroa. Tästä tuottovaatimuksen alaista liiketoiminnan peruspääomaa on n. 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2027 Metsähallituksen liiketoimintakonsernin ennakoitu liikevaihto on 496 milj. euroa ja vuositulos 166 milj. euroa. Vuoden 2027 tuloutus valtiolle on 165 milj. euroa.

Senaatti-konserniin kuuluvat Senaatti-kiinteistöt ja vuoden 2021 alusta toimintansa aloittanut Puolustuskiinteistöt. Konsernin liiketoiminta perustuu valtion toimitilojen, työympäristöjen ja kiinteistövarallisuuden kehittämiseen, toimitilojen vuokraukseen sekä toimitiloihin liittyvien palvelujen tarjoamiseen asiakkaille. Palveluja voidaan tuottaa myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Vuoden 2026 tuloksesta ja kiinteistömyynneistä esitetään 4,2 milj. euron tuloutusta valtion talousarvioon vuodelle 2027.

Konsernin kiinteistömyyntien tavoitteeksi ehdotetaan 65 milj. euroa. Senaatti-konsernin investointisitoumusten enimmäismääräksi ehdotetaan 1,1 mrd. euroa v. 2027. Investointisitoumusten enimmäismäärään vaikuttavat maanpuolustuksen ja Suomen turvallisuuden takaavien viranomaisten kasvaneet investointitarpeet. Lisäksi kansainväliset sopimukset (Nato ja DCA) vaikuttavat erityisesti puolustushallinnon investointitarpeisiin.

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2027, milj. euroa

Liikelaitos	Voiton tuloutukset talousarvioon	Erityistehtävien määrärahat
Senaatti-konserni	4,2	-
Metsähallitus	165,0	52,4
Yhteensä	169,2	52,4

11.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Valtion omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijainen tavoite on yhtiöiden kehittäminen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen ja vakaan osinkotason turvaaminen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista, ja valtio odottaa yhtiöiltä edelläkävijyyttä vastuullisessa liiketoiminnassa. Vastuullisuuden tulee olla osa valtio-omisteisten yhtiöiden strategiaa, liiketoimintamallia ja johdon palkitsemista.

11.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin[1)]

	2024	2025	2026	2027
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-4,3	-3,8	-4,2	-4,5
Velka suhteessa BKT:hen	82,5	88,5	90,1	91,2
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-3,7	-3,1	-3,2	-4,0
Velka suhteessa BKT:hen	80,1	86,4	87,2	88,0
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,7	-0,7	-1,0	-0,5
Velka suhteessa BKT:hen	2,3	2,0	2,9	3,3

[1)] Ydinsektoreilla tarkoitetaan valtion budjettitaloutta, kuntia, kuntayhtymiä, hyvinvointialueita ja hyvinvointiyhtymiä sekä sosiaaliturvarahastojen kaikkia yksiköitä. Tilastokeskus ylläpitää listausta julkisyhteisöihin luokitelluista yksiköistä: https://stat.fi/meta/luokitukset/_linkki/soveltamisp.html.

12. Valtiontalouden yhdistellyt laskelmat, vastuut, investoinnit ja oma pääoma

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (10 kpl) sekä valtion liikelaitosten (Metsähallitus, Senaatti-kiinteistöt ja Puolustuskiinteistöt) kirjanpitotiedoista laaditut valtiontalouden yhdistellyt laskelmat eli tuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2026 ja taseen tilanteesta 30.6.2026. Laskelmat eivät ole virallisia välitilinpäätöslaskelmia. Laskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä). Lisäksi luvussa on katsaus valtion taseen ulkopuolista vastuista, investoinneista ja valtion oman pääoman kehityksestä.

12.1. Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2026

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2026 oli -1 823 (-8 484) milj. euroa. Kulujäämän pienentymiseen vaikutti merkittävästi Valtion asuntorahaston lakkauttaminen ja sulauttaminen valtion talousarvioon vuoden 2026 alussa. Sulautumisen takia talousarviotalouden muut toiminnan tuotot kasvoivat 1 523 milj. euroa ja muut siirtotalouden tuotot 2 368 milj. euroa. Lisäksi Valtion asuntorahaston ja Valtion talousarviotalouden välisten talousarviosiirtojen eliminointien purkaminen pienensi kulujäämää 2 411 milj. euroa. Yhteensä näiden erien kulujäämää pienentävä vaikutus oli 6 302 milj. euroa. Ilman Valtion asuntorahaston sulauttamiseen liittyviä vaikutuksia yhdisteltyjen laskelmien kulujäämä olisi ollut -8 125 milj. euroa.

Rahastojen tuottojäämä parani vuoden takaisesta 531 milj. euroa, ollen 1 996 milj. euroa.

Tuotto- ja kulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2026 ja 1.1.—30.6.2025 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitosten voitto	Yhdisteltyjen laskelmien kulujäämä
1—6/2025	-9 169	1 465	139	-8 484
1—6/2026	-5 391	1 996	150	-1 823

Yhdistellyissä laskelmissa esitetään erillisinä osakokonaisuuksien tuotto- ja kululaskelmat, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, ja näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2026 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.—30.6.2026	1.1.—30.6.2025
TOIMINNAN TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot	534 753	53 585	580 704	-457 682	711 360	739 374
Muut toiminnan tuotot	2 156 944	1 956 350	41 285	-815 955	3 338 624	1 436 579
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	345 453	42 019	73 868	-16 695	444 645	526 534
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-779	-104 986			-105 765	-33 213
Henkilöstökulut	2 975 188	4 621	75 547	-433 006	2 622 350	2 511 164
Vuokrat	499 644	1 841	59 207	-404 810	155 883	215 734
Palvelujen ostot	1 485 293	31 917	114 797	-39 748	1 592 259	1 626 669
Muut kulut	1 617 922	20 784	25 786	-2 941	1 661 551	1 534 729
Valmistevaraston lisäys (-) tai vähennys (+)	45				45	114
Valmistus omaan käyttöön	-9 155	-140	-3 296		-12 591	-45 819
Poistot	739 730	10 467	148 665	-2 897	895 965	857 987
JÄÄMÄ I	-4 961 645	2 003 412	127 415	-373 540	-3 204 358	-5 017 946
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	855 948	365 501	48 747	-36 531	1 233 665	2 002 009
Rahoituskulut	-1 709 030	-430 022	-26 090	345 248	-1 819 894	-2 101 603
JÄÄMÄ II	-5 814 727	1 938 891	150 071	-64 823	-3 790 588	-5 117 540
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	8 616				8 616	8 021
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	1 301 575				1 301 575	1 082 978
Muut siirtotalouden tuotot	3 656 425	349 023		1 162 574	5 168 022	39 154
Kulut						
Paikallishallinnolle pl hyvinvointialuehallinto	3 822 874	2 338			3 825 212	4 201 119
Hyvinvointialue-hallinnolle	16 728 863	2 828			16 731 691	16 023 004

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2026 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.—30.6.2026	1.1.—30.6.2025
Sosiaaliturvarahastoille	7 579 516				7 579 516	7 807 886
Yrityksille	1 395 100	7 683		-29 307	1 373 477	1 491 018
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 676 757	9 085			1 685 843	1 660 199
Kotitalouksille	2 926 405	2 498			2 928 903	2 943 177
Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille	1 266 463				1 266 463	1 133 403
Ulkomaille	615 588				615 588	436 350
Muut siirtotalouden kulut	3 519 088	289 955		-293 915	3 515 128	3 159 261
JÄÄMÄ III	-40 378 765	1 973 527	150 071	1 420 973	-36 834 194	-42 842 803
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	34 827 873	22 840			34 850 713	34 197 813
Muut pakolliset maksut	160 102				160 102	160 873
	34 987 975	22 840			35 010 815	34 358 685
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU-JÄÄMÄ	-5 390 790	1 996 367	150 071	1 420 973	-1 823 379	-8 484 117

[1)] Valtio, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja liikelaitokset eivät laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi yhdistellyissä laskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä.

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2026 vuoden 2025 vastaavaan ajankohtaan:

— Toiminnan tuotot kasvoivat 1 874 milj. euroa ja olivat 4 050 (2 176) milj. euroa. Valtion asuntorahaston lakkauttamisen vaikutus kasvatti tuottoja 1 523 milj. euroa.

— Toiminnan kulut kasvoivat 60 milj. euroa ja olivat 7 254 (7 194) milj. euroa.

— Rahoitustuotot vähenivät 768 milj. euroa ja olivat 1 234 (2 002) milj. euroa, vähennyksestä 580 milj. euroa johtui osingoista ja voitonjaosta.

— Rahoituskulut vähenivät 282 milj. euroa ja ne olivat 1 820 (2 102) milj. euroa. Suurin vaikutus rahoituskulujen vähenemiseen on euromääräisten velkojen emissioerolla.

— Siirtotalouden tuotot kasvoivat 5 348 milj. euroa ja olivat 6 478 (1 130) milj. euroa. Kasvu johtui pääosin Valtion asuntorahaston lakkauttamiseen liittyvien erien kirjaamisesta talousarviotalouteen, mikä kasvatti siirtotalouden tuottoja 4 779 milj. euroa.

— Siirtotalouden kulut kasvoivat 666 milj. euroa ja olivat 39 521 (38 855) milj. euroa. Kasvua oli eniten maksuissa hyvinvointialuehallinnolle 709 milj. euroa.

— Tuotot veroista ja veronluonteisista maksuista kasvoivat 653 milj. euroa ja olivat 34 851 milj. euroa. Kasvu johtui pääosin arvonlisäverotulojen ja yhteisöverotulojen kasvusta.

12.2. Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tase 30.6.2026

Yhdisteltyjen laskelmien taseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusrakenteesta. Liikelaitosten omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarviotalouden taseessa sijoituksina liikelaitosten peruspääomiin, kun taas yhdisteltyjen laskelmien taseessa ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Yhdisteltyjen laskelmien taseen loppusumma oli 108 361 milj. euroa. Se on kasvanut 30.6.2025 ja 30.6.2026 välillä 812 milj. euroa. Vieraan pääoman määrä oli 203 023 milj. euroa, missä on lisäystä edelliseen vuoteen 10 461 milj. euroa. Rahoitusvarat vähenivät 1 636 milj. euroa vertailukauteen nähden, ollen 30.6.2026 yhteensä 11 774 (13 410) milj. euroa.

Yhdisteltyjen laskelmien taseessa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien taseet, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, että näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tase 30.6.2026 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarviotalous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2026	30.6.2025
VASTAAVAA						
KANSALLIS-OMAISUUS						
Maa- ja vesialueet	20 498		1 154 366		1 174 863	1 154 479
Rakennusmaa- ja vesialueet	42 695		36 603		79 298	79 019
Rakennukset	461 083		240 617		701 700	679 927
Muu kansallisomaisuus	68 796		1 314		70 109	68 459
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	46 869		82 677		129 546	104 639
KÄYTTÖ-OMAISUUS JA MUUT PITKÄ-AIKAISET SIJOITUKSET						
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	53 071		34 428		87 499	64 025
Muut pitkävaikutteiset menot	893 866		14 689		908 555	867 715

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tase 30.6.2026 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2026	30.6.2025
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	325 540	629	556		326 725	388 654
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	5 828	1 182	2 857 313		2 864 323	2 865 991
Rakennusmaa- ja vesi-alueet	1 219 740		419 607		1 639 347	1 653 222
Rakennukset ja rakennelmat	277 700	2 986	4 027 004		4 307 690	4 027 095
Rakenteet	18 370 088		235 246		18 605 334	18 360 570
Koneet ja laitteet ja kalusteet	704 195	16 803	33 947		754 944	705 522
Muut aineelliset hyödykkeet	10 829	21 971	13 310		46 110	51 718
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 065 303	2 706	658 297		2 726 306	2 486 543
KÄYTTÖ-OMAISUUSARVO-PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuusarvo-paperit	15 414 688		121 692		15 536 380	15 639 605
Liikelaitosten perus-pääomat ja muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	6 012 840			-6 013 346	-506	-7 029
Euromääräiset sijoitukset[2)] ja [3)]	4 951 557	16 776 028	34 252	-818 993	20 942 844	21 481 656
Valuuttamääräiset sijoitukset		6 881 720			6 881 720	6 065 064
KÄYTTÖ-OMAISUUS JA MUUT PITKÄ-AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ	50 305 243	23 704 025	8 450 343	-6 832 339	75 627 272	74 650 353
VAIHTO- JA RAHOITUS-OMAISUUS						
VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	630 273		3 368		633 641	583 677
Keskeneräinen tuotanto	4 274				4 274	4 329

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tase 30.6.2026 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2026	30.6.2025
Valmiit tuotteet/Tavarat	128 969	1 528 965			1 657 934	1 638 480
Ennakkomaksut		1 699			1 699	347
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	7 072 384	34 275	28 588	-3 134 744	4 000 503	2 781 115
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	79 083	13 194	5 538	-5 279	92 536	112 853
Lainasaamiset[2)]	200 000	505		-200 000	505	130 937
Siirtosaamiset	85 592	117 476	11 891	-1 724	213 235	195 172
Muut lyhytaikaiset saamiset[4)]	6 926 779	219 782	31 692	-180 051	6 998 203	6 934 012
Ennakkomaksut	2 954 803	150	84	-4 214	2 950 823	2 558 963
RAHOITUS-OMAISUUSARVO-PAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukko-velkakirjalainojen ostot		250 948			250 948	112 415
Muut euromääräiset sijoitukset[4)]	2 000 000				2 000 000	2 350 209
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot						
RAHAT, PANKKI-SAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT	10 325 823	2 403 583	731 626	-1 686 718	11 774 313	13 410 046
VAIHTO- JA RAHOITUS-OMAISUUS YHTEENSÄ	30 407 979	4 570 577	812 788	-5 212 731	30 578 614	30 812 554
VASTAAVAA YHTEENSÄ	81 353 162	28 274 602	10 778 709	-12 045 070	108 361 403	107 549 431

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tase 30.6.2026 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2026	30.6.2025
VASTATTAVAA						
OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen pääomat		-33 129 722		32 991 994	-137 728	-19 936 426
Liikelaitosten pääomat			6 013 346	-6 013 346		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-88 645 856	60 219 947	1 080 086	-35 340 134	-62 685 956	-26 580 563
Talousarviosiirrot		-956 600		956 600		
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-5 390 790	1 996 367	150 071	1 420 973	-1 823 379	-8 484 117
RAHASTOJEN PÄÄOMAT						
Lahjoitusten pääomat ja muut rahastoidut varat	11 373				11 373	10 940
RAHASTOJEN JA LIIKELAITOSTEN POISTOERO JA VARAUKSET						
Pakolliset varaukset			22 536		22 536	26 491
VIERAS PÄÄOMA						
PITKÄAIKAINEN						
Pitkäaikaiset euromääräiset lainat[3)]	170 023 215		2 787 121	-3 679 150	169 131 186	153 192 929
Pitkäaikaiset valuuttamääräiset lainat	553				553	625
Pitkäaikaiset siirtovelat						
Muut pitkäaikaiset velat	258 262	14 792	284 542	-264 539	293 058	596 469
LYHYTAIKAINEN						
Yhdystilivelka	1 686 718			-1 686 718		
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset[3)]	4 083 148		188 732	-209 843	4 062 037	11 467 873
Lyhytaikaiset lainat	21 884 951				21 884 951	18 932 629
Talletetut vieraat varat	310 398		1 351		311 749	449 980
Saadut ennakot	220 497		64 413	-54 157	230 754	373 192
Ostovelat	340 909	5 749	52 118	-2 012	396 765	424 831
Siirtovelat	2 279 777	41 310	99 894	-24 447	2 396 535	2 313 543
Muut lyhytaikaiset velat	4 338 205	82 758	34 496	-140 290	4 315 170	4 809 232

Valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien tase 30.6.2026 (1 000 euroa)[1)]

	Talousarvio-talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2026	30.6.2025
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	205 426 627	144 610	3 512 669	-6 061 156	203 022 749	192 561 304
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	81 353 162	28 274 602	10 778 709	-12 045 070	108 361 403	107 549 431

1) Valtio ei laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi yhdistellyissä laskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä. Valtion talousarviotalouden ja liikelaitosten kirjaukset koskien liikelaitosten omaa pääomaa ja muuta omaa pääomaa eivät tästä syystä täsmänneet 30.6.2026 ja 30.6.2025.

2) Rahastojen sarjaobligaatioita oli kesäkuussa 2025 virheellisesti kirjattu Lyhytaikaisiin lainasaamisiin. Vertailutieto on korjattu.

3) Kesäkuun 2025 vertailutiedoista ei ole eliminoitu rahastojen omistamia sarjaobligaatioita. Minkä vuoksi yhdisteltyjen laskelmien velka ja euromääräiset sijoitukset sisältävät sisäisiä eriä. Vuoden 2025 lopussa rahastojen sarjaobligaatioiden määrä oli 814 milj. euroa.

4) Johdannaiskauppaan liittyvien annettujen käteisvakuuksien kirjauskäytäntö muuttui loppuvuonna 2025. Tämän vuoksi vertailutieto on muutettu vastaamaan nykyistä kirjauskäytäntöä. Annettujen käteisvakuuksien määrä oli 6 280 milj. euroa.

12.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2025 tilinpäätöksessä yhteensä 257,2 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, noin 97,8 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2026 yhteensä noin 74,3 mrd. euroa, mikä on 1,04 mrd. euroa enemmän kuin vuodenvaihteessa. Kasvu johtui pääasiassa valtion tukemaan asuntorahoitukseen liittyvien vastuiden (+555 milj. euroa), valtion takaamien opintolainojen (+280 milj. euroa), Finnveran lyhytaikaisen varainhankintaohjelman (ECP-ohjelma) (+582 milj. euroa) sekä Euroopan rahoitusvakausvälineen (ERVV) (+129 milj. euroa) takausvastuiden kasvusta. Muilta osin valtiontakaus- ja takuukannan vastuumäärät vähenivät tai säilyivät ennallaan.

Valtion asuntorahaston lakkauttamisen myötä rahaston vastuut on siirretty osaksi talousarviotaloutta 1.1.2026 alkaen. Näin ollen rahaston takausvastuut näkyvät rahastotalouden puolella 31.12.2025 saakka.

Voimassa olevan lainsäädännön ja eduskunnan tekemien päätösten nojalla valtiontakauksiin ja -takuisiin käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2026 yhteensä 140,2 mrd. euroa (141,7 mrd. euroa 31.12.2025). Käytettävissä olevan enimmäismäärän vähenemisen taustalla on pääosin Finnveran toimintaa koskeva uusi laki valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä (ns. Finnvera-laki), joka tuli voimaan 1.1.2026. Lain voimaantulon myötä työ- ja elinkeinoministeriön alaisten takausten ja takuiden käytettävissä oleva enimmäismäärä laski 50 mrd. euroon aikaisemmasta 53,2 mrd. eurosta. Toisaalta takausten ja takuiden käytettävissä oleva enimmäismäärä kasvoi valtion tukemaan asuntorahoitukseen liittyvien vastuiden (+566 milj. euroa) ja opintolainakannan (+1,08 mrd. euroa) osalta.

Koronaviruspandemian ja siihen liittyvien rajoitusten seurauksena myönnettyjen valtiontakausten ja -takuiden vastuumäärät ovat olleet edelleen laskussa. Voimassa olevat koronaviruspandemiaan liittyvät takaukset ja takuut koskevat EU:n puitteissa perustettuja kriisinhallintavälineitä sekä Covid-19-rokotteiden vakuutuksia.

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2026 (mrd. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	6/2026	Käytettävissä enimmäis-määrä
Finnvera	30,3	32,6	31,6	32,1	33,3	33,2	34,3	32,0	34,6	70,0
Opintolainat	3,4	4,0	4,5	5,0	5,3	6,0	6,3	6,6	7,0	8,5
ERVV[1)]	7,0	7,0	6,8	6,6	6,8	6,7	6,7	6,8	6,7	14,0
Suomen Pankki	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0	6,0
Valtion rahastot[2)]	14,6	15,5	16,5	17,7	18,3	19,2	20,3	22,5	0,1	0,5
Valtion tukema asunto-rahoitus[3)]									23,9	28,9
Covid-19 -tukitoimet[4)]			1,4	1,4	1,4	1,3	0,7	0,6	0,6	0,9
Muut[5)]	0,8	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	11,5
YHTEENSÄ	56,6	60,2	62,0	64,2	66,3	67,7	69,6	70,0	74,3	140,2

1) Euroopan rahoitusvakausväline.

2) Sisältää Maatilatalouden kehittämisrahaston ja Huoltovarmuusrahaston vastuut. Lisäksi sisältää Valtion asuntorahaston vastuut vuoteen 2025 asti.

3) Valtion asuntorahaston lakkauttamisen myötä rahaston vastuut on siirretty osaksi talousarviotaloutta 1.1.2026 alkaen.

4) Sisältää koronaviruspandemian vuoksi myönnetyt valtiontakaukset ja -takuut Euroopan komission varainhankinnalle (SURE-tukiväline), Euroopan investointipankille (EU Covid-19 -takuurahasto; viimeisin sopimuskantaa koskeva tieto 31.12.2025) sekä covid-19-rokotteiden vakuutustakuut vakuutusyhtiöille raportointihetkellä 30.6.2026. Edellisten vuosien lukuihin sisältyvät lisäksi kotimaisille varustamoille ja ilmailualan yrityksille myönnetyt valtiontakaukset.

5) Sisältää Invest EU -lainaohjelman back-to-back takauksen, Ukrainan rahoitusavun, Teollisen yhteistyö rahasto Oy:n (Finnfund) takaukset, Nammo Vihtavuoren takauksen, Finavia Oyj:n takaukset, poikkeusolojen vakuutustakuun vakuutuslaitoksille sekä taidenäyttelytakuut. Käytettävissä oleva enimmäismäärä sisältää 10 mrd. euron määräisen vakuutustakuun, jonka tarkoituksena on varmistaa väestön toimeentulon tai talouselämän turvaamisen kannalta välttämättömien vahinkovakuutusten saaminen poikkeusoloissa.

12.4. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 20,7 mrd. euroa 31.12.2025. Liikenneväylät muodostivat 41,6 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 49,8 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset 31.12. vuosina 2018—2025 (mrd. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Väylärakenteet ja maapohjat	20,1	20,0	20,2	20,3	20,4	20,4	20,6	20,7
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	24,7	25,0	25,6	25,8	26,9	27,4	25,8	25,8
Muu käyttöomaisuus	2,0	2,1	2,3	2,4	2,4	2,6	2,9	3,3
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	46,8	47,1	48,1	48,5	49,8	50,5	49,3	49,8

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2025 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
2018	802	649	154	314	207	107	23	10	13	1 140	866	274
2019	512	644	-132	197	213	-16	42	11	31	751	868	-116
2020	790	649	141	308	220	88	27	12	16	1 125	881	244
2021	589	681	-91	363	226	137	16	13	2	968	920	48
2022	571	688	-117	509	234	275	21	14	7	1 102	936	166
2023	511	702	-191	396	243	153	13	14	-1	920	959	-40

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2025 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos	Inves-toinnit	Vuosi-poistot	Muutos
2024	777	712	66	419	257	162	10	15	-5	1 206	984	222
2025	667	729	-62	438	275	164	11	15	-4	1 117	1 019	98
	14 700	15 206	-506	8 581	5 271	3 310	329	315	14	23 609	20 792	2 817

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta tieväyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella noin 506 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit. Investointien ja poistojen negatiivista erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet noin 3 310 milj. euroa ja vesiväylien 14 milj. euroa suuremmat kuin poistot.

12.5. Valtion investoinnit

Alla olevaan taulukkoon on koottu talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien investoinnit vuosilta 2020—2025 ja alkuvuodelta 2026. Talousarviotalouden osalta investoinnit on laskettu kansallisomaisuuden, käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä niiltä osin, kun on tehty talousarviokirjaus. Poistoista ei tehdä talousarviokirjausta. Keskeneräiset rakenteet on esitetty taulukossa valmiissa rakenteissa. Taulukon ennakkomaksut sisältävät vähäisiä sekalaisia käyttöomaisuushankintoja. Rahastojen osalta investoinnit on laskettu käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten, vaihto-omaisuuden sekä pitkäaikaisten saamisten nettokertyminä oikaistuna tehtyjen poistojen määrällä. Liikelaitosten investoinnit ovat Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen ilmoittamia rahamääräisiä investointeja.

Tarkasteluajanjaksolla vuosina 2020—2025, talousarviotalouden investoinnit olivat vuosittain keskimäärin 2,1 mrd. euroa. Talousarviotalouden reaali-investoinnit ovat puolestaan olleet tarkastelujaksolla vuosittain noin 1,6 mrd. euroa. Talousarviotaloudessa tehdyt investoinnit käyttöomaisuusarvopapereihin ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä rahastotaloudessa tehdyt investoinnit ovat vaihdelleet voimakkaammin. Tämä johtuu arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä pitkäaikaisten saamisten määrän muutoksista.

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitosten tekemien investointien määrä 2020—2025 ja 30.6.2026 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2020	2021	2022	2023	2024	2025	30.6.2026
KANSALLISOMAISUUS	15	18	28	39	41	38	13
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	73	69	84	90	96	100	73
AINEELLISET HYÖDYKKEET							
Maa- ja vesialueet (sis. Rakennusmaa- ja vesialueet)	20	18	16	14	13	16	5

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitosten tekemien investointien määrä 2020—2025 ja 30.6.2026 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2020	2021	2022	2023	2024	2025	30.6.2026
Rakennukset ja rakennelmat	8	5	7	17	10	16	6
Rakenteet	1 028	957	1 072	907	1 173	1 040	231
Koneet ja laitteet	123	84	114	114	143	120	66
Kalusteet	2	2	2	3	3	3	1
Muut aineelliset hyödykkeet	0	0	0	0	0	0	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	51	47	154	84	242	424	170
Valmistus omaan käyttöön[1)]	197	179	174	181	178	167	9
Yhteensä	1 517	1 379	1 651	1 449	1 899	1 924	574
KÄYTTÖOMAISUUSARVO-PAPERIT JA MUUT PITKÄ-AIKAISET SIJOITUKSET							
Käyttöomaisuusarvopaperit	378	-428	7	113	-46	-377	232
Sijoitukset liikelaitoksiin	-	-	-	-	-	-	-
Pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	196	627	1 170	244	56	242	109
Pitkäaikaiset saamiset	237	256	-45	159	-69	61	-235
Yhteensä	811	455	1 132	516	-59	-74	106
Talousarviotalous yhteensä	2 328	1 834	2 783	1 965	1 840	1 850	680

TALOUSARVION ULKO-PUOLISET VALTION RAHASTOT	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**30.6.2026[2)]**
Valtion Eläkerahasto	-49	794	758	290	659	1 781	833
Huoltovarmuusrahasto	-91	388	-98	-67	36	-81	110
Valtion asuntorahasto	-425	-411	-356	-281	-279	3	-
Muut valtion talousarvion ulko-puoliset rahastot	-178	5	109	1 572	997	235	66
Rahastot yhteensä	-742	776	413	1 514	1 413	1 938	1 009

LIIKELAITOKSET	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024[1)]**	**2025**	**30.6.2026**
Metsähallitus	20	20	39	33	10	16	7
Senaatti-kiinteistöt	435	411	503	665	489	400	143
Puolustuskiinteistöt					239	356	180
Liikelaitokset yhteensä	456	431	542	698	738	772	330
Kaikki yhteensä	2 041	3 041	3 738	4 177	3 991	4 560	2 019

[1)] Vuodesta 2024 alkaen tiedot esitetään ilman liikelaitosten tytäryhtiöiden tietoja.

[2)] Valtion asuntorahasto lakkautettiin 31.12.2025 ja sulautettiin valtion talousarviotalouteen 1.1.2026.

12.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n, Neste Oyj:n, Posti Group Oyj:n ja SSAB:n osakkeet. Näiden kirjanpitoarvo 31.12.2025 oli 7,8 mrd. euroa ja markkina-arvo 16,0 mrd. euroa. Markkina-arvo on kasvanut alkuvuodesta yhteensä 4,1 mrd. euroa ollen 6.8.2026 yhteensä 20,1 mrd. euroa. Isoin yksittäinen markkina-arvon parantuminen tapahtui Neste Oyj:llä ollen 3,1 mrd. euroa.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2018—2025 ja 6.8.2026 (mrd. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	6.8.2026
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	15,5	18,9	26,0	25,0	19,7	17,9	10,8	16,0	20,1
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,1	5,1	5,5	5,7	5,8	7,6	7,6	7,8	7,8
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	10,4	13,8	20,5	19,3	13,9	10,3	3,2	8,2	12,3

12.7. Negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtiontalouden yhdisteltyjen laskelmien taseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Yhdisteltyjen laskelmien taseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2026 -94,7 (-85,0) mrd. euroa on rahastojen ja liikelaitosten positiivisten omien pääomien takia talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa -124,1 (-116) mrd. euroa olennaisesti pienempi.

Oman pääoman kehitys vuosina 2018—2025 ja 30.6.2026 (mrd. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	30.6.2026
Talousarviotalouden oma pääoma	-61,2	-62,8	-75,5	-81,9	-86,6	-94,1	-106,8	-118,7	-124,1
Rahastojen oma pääoma	27,5	28,0	28,1	29,5	29,4	29,5	29,5	31,0	28,1
Liikelaitosten oma pääoma	6,9	7,0	7,0	7,0	7,1	7,1	7,3	7,1[1)]	7,2
Oma pääoma yhteensä	-32,8	-33,9	-46,5	-51,4	-56,2	-63,5	-76,1	86,6	-94,7

[1)] Vuodesta 2025 alkaen tiedot esitetään ilman liikelaitosten tytäryhtiöitä.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli noin 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja vuonna 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarviotalouden tilinpäätökset ovat olleet alijäämäisiä vuodesta 2009 lähtien vuotta 2018 lukuun ottamatta. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2027

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	**69 625 378 000**
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	**34 453 000 000**
01. Ansio- ja pääomatuloverot	27 182 000 000
02. Yhteisövero	5 709 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	319 000 000
04. Perintö- ja lahjavero	1 240 000 000
06. Suurten konsernien täydennysvero	3 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	**26 108 000 000**
01. Arvonlisävero	24 757 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	1 149 000 000
03. Apteekkivero	202 000 000
08. Valmisteverot	**6 573 000 000**
01. Tupakkavero	1 078 000 000
04. Alkoholijuomavero	1 444 000 000
05. Virvoitusjuomavero	329 000 000

Osasto 12

07. Energiaverot	3 707 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	15 000 000
10. Muut verot	**2 215 000 000**
03. Autovero	217 000 000
05. Varainsiirtovero	696 000 000
06. Arpajaisvero	198 000 000
07. Ajoneuvovero	1 026 000 000
08. Jätevero	7 000 000
09. Kaivosmineraalivero	71 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	**276 378 000**
01. Veikkaus Oy:n yksinoikeustoimiluvan korvaus	120 000 000
04. Eräät viestinnän maksut	10 570 000
05. Eräät liikenteen maksut	26 700 000
06. Väylämaksut	87 600 000
09. Muut verotulot	5 410 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	6 127 000
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	9 718 000
12. Säteilytoimintavero	2 833 000
13. Lupa- ja valvontaviraston valvontamaksut	7 420 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	**8 027 016 000**
23. Valtioneuvoston kanslia	**50 000**
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	50 000
24. Ulkoministeriön hallinnonala	**47 318 000**
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	987 000
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	46 331 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	**178 175 000**
10. Tuomioistuintulot	43 670 000
14. Oikeusapumaksutulot	3 911 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	33 344 000
20. Ulosottomaksut	94 500 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	**51 765 000**
98. EU:lta saatavat tulot	48 265 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	3 500 000

27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**122 978 000**
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	122 960 000
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**4 553 296 000**
11.	Kuntien osuudet verotuskustannuksista	61 143 000
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 113 000
13.	Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	13 778 000
14.	Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista	9 850 000
20.	Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	3 938 000
50.	Siirto Valtion eläkerahastosta	3 885 569 000
51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	423 225 000
52.	Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	18 570 000
60.	Työturvallisuusmaksu	1 140 000
92.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	93 000 000
93.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	2 250 000
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	16 720 000
29.	**Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala**	**104 410 000**
50.	Rahoitusosuudet Opetushallituksen toimeenpanemiin ohjelmiin	85 410 000
70.	Opintotukitoiminnan tulot	15 000 000
99.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30.	**Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala**	**932 190 000**
01.	EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	537 005 000
02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	350 000 000
03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	10 000 000
04.	EU:lta saatavat muut tulot	30 000
40.	Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 600 000
41.	Tenojoen kalastuslupamaksut	58 000
42.	Hirvieläinten metsästysmaksut	4 400 000
44.	Kalastonhoitomaksut	10 113 000
45.	Riistanhoitomaksut	12 584 000
99.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 400 000
31.	**Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala**	**34 429 000**
10.	Hallinnonalan virastojen tulot	34 379 000
99.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	50 000
32.	**Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala**	**764 392 000**
20.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	4 122 000
21.	Päästöoikeuksien huutokauppatulot	360 000 000
31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	33 270 000
50.	EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	319 000 000
99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	48 000 000

Osasto 13

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	**108 750 000**
98. Valtionapujen palautukset	93 700 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	15 050 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	**272 396 000**
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	150 000
21. Valtion asuntorahoituksen tulot	271 440 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	806 000
39. Muut sekalaiset tulot	**856 867 000**
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	149 867 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	100 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	600 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	7 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	**2 465 430 000**
01. Korkotulot	**208 330 000**
05. Korot muista lainoista	25 804 000
07. Korot talletuksista	155 400 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	27 126 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	**2 072 900 000**
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 637 900 000
02. Rahapelitoiminnan tuotto	435 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	**15 000 000**
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	15 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	**169 200 000**
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	169 200 000

Osasto 15

15. LAINAT	**12 396 049 000**
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	**70 881 000**
04. Muiden lainojen lyhennykset	70 881 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	**12 325 168 000**
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	12 325 168 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

92 513 873 000

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21

	€
21. EDUSKUNTA	**151 442 000**
01. Kansanedustajat	**24 928 000**
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	24 928 000
10. Eduskunnan kanslia	**79 406 000**
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	65 061 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 000 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	2 845 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 500 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies	**9 758 000**
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	9 758 000
30. Ulkopoliittinen instituutti	**5 259 000**
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 959 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	300 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	**18 632 000**
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 982 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	650 000
90. Eduskunnan muut menot	**13 459 000**
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)	13 459 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	**18 099 000**
01. Tasavallan presidentti	**160 000**
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	160 000

02.	**Tasavallan presidentin kanslia**	**17 939 000**
01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 439 000
02.	Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	550 000
20.	Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	1 950 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	3 500 000
75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	500 000

Pääluokka 23

23.	**VALTIONEUVOSTON KANSLIA**	**245 437 000**
01.	**Hallinto**	**202 831 000**
01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	160 498 000
02.	Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	16 053 000
03.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 780 000
21.	Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
23.	Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
26.	Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	500 000
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	17 000 000
10.	**Omistajaohjaus**	**700 000**
88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	700 000
20.	**Poliittisen toiminnan avustaminen**	**34 566 000**
50.	Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	34 566 000
30.	**Oikeuskanslerinvirasto**	**4 200 000**
01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000
90.	**Muut menot**	**3 140 000**
21.	Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
50.	Avustukset järjestöille (kiinteä määräraha)	400 000
66.	Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	2 040 000

Pääluokka 24

24. ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA		**1 148 460 000**
01. Ulkoasiainhallinto		**289 791 000**
01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	244 444 000
02.	Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 2 v)	22 517 000
20.	Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	987 000
29.	Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	15 843 000
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
10. Kriisinhallinta		**61 269 000**
20.	Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	45 000 000
21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)	13 069 000
66.	Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)	3 200 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö		**615 300 000**
50.	Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	483 306 000
68.	Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)	35 595 000
69.	Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)	56 669 000
88.	Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
89.	Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	34 730 000
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot		**182 100 000**
50.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 820 000
51.	Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	500 000
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	149 280 000
67.	Humanitaarinen katastrofiapu (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	500 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		**1 307 473 000**
01. Ministeriö ja hallinto		**188 610 000**
01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 249 000
03.	Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 951 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 804 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	21 000 000
22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	13 845 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	64 360 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	14 944 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha) ..	457 000
10. Tuomioistuimet	**376 551 000**
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 316 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 373 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	350 862 000
15. Oikeuspalvelut	**205 502 000**
01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	105 049 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	93 353 000
61. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100 000
20. Ulosotto	**110 309 000**
01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	110 309 000
30. Syyttäjät	**66 804 000**
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	66 804 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	**335 018 000**
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	335 018 000
50. Vaalimenot	**24 679 000**
01. Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	21 179 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 202 076 000**
01. Hallinto	**355 876 000**
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 392 000
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 953 000

23.	EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	3 976 000
25.	Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500 000
26.	EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	71 024 000
27.	EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	52 965 000
29.	Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	191 436 000
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	5 480 000
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	1 150 000
67.	EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen kansalliset maksuosuudet (arviomääräraha)	6 000 000

10.	**Poliisitoimi**	**1 148 132 000**
01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 070 409 000
02.	Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 855 000
20.	Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 868 000
20.	**Rajavartiolaitos**	**358 732 000**
01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	339 482 000
70.	Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)	19 250 000
30.	**Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta**	**106 455 000**
01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 456 000
02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	74 672 000
03.	Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 697 000
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	5 630 000
40.	**Maahanmuutto**	**232 881 000**
01.	Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	87 100 000
21.	Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	118 816 000
22.	Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 318 000
63.	Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	24 647 000

Pääluokka 27

27.	**PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**7 015 575 000**
01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**1 057 731 000**
01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 113 000
29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	995 613 000
66.	Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	38 005 000
10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**5 886 533 000**
01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 618 120 000
18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	1 805 518 000
19.	Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 451 600 000
50.	Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	11 295 000
30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**71 311 000**
20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)	71 301 000
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28.	**VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**42 429 217 000**
01.	**Hallinto**	**210 743 000**
01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 123 000
20.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)	2 130 000
25.	Metallirahamenot (arviomääräraha)	1 900 000
29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	164 000 000
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 200 000
69.	Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	390 000
10.	**Verotus ja tulli**	**734 040 000**
01.	Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	389 901 000
02.	Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	192 310 000
03.	Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 329 000
63.	Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	6 000 000
95.	Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	97 500 000
97.	Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	17 000 000

20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**46 188 000**
01.	Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 037 000
02.	Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	600 000
03.	Varapankin palvelumaksu (arviomääräraha)	700 000
07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	5 930 000
09.	Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	4 421 000
11.	Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
88.	Senaatti-konsernin liikelaitokset	—
30.	**Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto**	**114 377 000**
01.	Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 939 000
02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 885 000
03.	Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 983 000
04.	Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	8 000 000
05.	Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tuki (siirtomääräraha 2 v)	900 000
06.	Talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	670 000
40.	**Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet**	**119 280 000**
03.	Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	216 000
04.	Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	117 587 000
05.	Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 477 000
50.	**Eläkkeet ja korvaukset**	**6 252 206 000**
15.	Eläkkeet (arviomääräraha)	5 757 234 000
16.	Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	3 466 000
50.	Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	41 155 000
63.	Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	423 225 000
95.	Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	27 126 000
60.	**Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot**	**1 640 000**
02.	Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	500 000
10.	Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 140 000
70.	**Valtionhallinnon kehittäminen**	**18 194 000**
01.	Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 710 000
40.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	5 484 000
80.	**Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle**	**351 992 000**
30.	Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	221 369 000
34.	Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	130 623 000

89.	**Hyvinvointialueiden rahoitus**	**27 550 880 000**
31.	Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)	27 549 880 000
32.	Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	1 000 000
90.	**Kuntien tukeminen**	**4 068 124 000**
30.	Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	3 441 223 000
31.	Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	400 000
33.	Valtion korvaus kunnille sote-uudistuksen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvista kustannuksista (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
35.	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	616 501 000
91.	**Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen**	**52 000 000**
41.	Energiaverotuki (arviomääräraha)	52 000 000
92.	**EU ja kansainväliset järjestöt**	**2 906 827 000**
03.	Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 718 000
20.	Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 250 000
40.	Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	16 759 000
66.	Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)	10 000 000
68.	Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön pääoman korottamisesta (arviomääräraha)	10 100 000
69.	Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 855 000 000
95.	Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	3 000 000
99.	**Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot**	**2 726 000**
95.	Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96.	Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97.	Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	400 000
98.	Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	26 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	**9 179 650 000**
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	**448 790 000**
01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 713 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 566 000
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 267 000
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	21 310 000
05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 218 000
06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 657 000
07. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 089 000
08. Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 244 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 516 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	44 232 000
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	19 300 000
31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)	28 214 000
32. Eräät avustukset ja apurahat kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)	85 410 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 547 000
51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	2 982 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	96 512 000
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 817 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 196 000
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	**923 377 000**
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 148 000
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	100 535 000
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	593 585 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	181 567 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	2 542 000
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	**1 446 005 000**
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 537 000
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	7 309 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 048 501 000
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	380 658 000
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	**4 190 826 000**
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	151 394 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 364 596 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	516 500 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	51 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 055 965 000
56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	23 027 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	27 713 000
70. Opintotuki	**1 354 130 000**
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	257 800 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	951 300 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	40 000 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	105 030 000
80. Taide ja kulttuuri	**569 240 000**
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	23 672 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	24 559 000
21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	576 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	9 445 000
31. Valtionosuus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	162 747 000
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	107 632 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (siirtomääräraha 2 v)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	22 678 000
50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	89 401 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	19 840 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	30 844 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	70 257 000
72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 683 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 249 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	105 000

Pääluokka 30

90.	**Liikuntatoimi**	**176 472 000**
16.	Ylimääräiset urheilijaeläkkeet (kiinteä määräraha)	459 000
20.	Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	726 000
30.	Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	44 246 000
50.	Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	131 041 000
91.	**Nuorisotyö**	**70 810 000**
20.	Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	712 000
30.	Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)	7 598 000
50.	Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	62 500 000

Pääluokka 30

30.	**MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA**	**2 620 525 000**
01.	**Hallinto ja tutkimus**	**154 093 000**
01.	Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 614 000
05.	Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	87 855 000
22.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 943 000
29.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	32 652 000
40.	Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	790 000
66.	Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 239 000
10.	**Maaseudun kehittäminen**	**489 805 000**
40.	Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	130 400 000
41.	Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	37 000 000
42.	Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	8 600 000
43.	Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000 000
50.	Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)	3 576 000
51.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 123 000
54.	Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	28 000 000
55.	Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 805 000
63.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 040 000
64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	198 261 000

20.	**Maa- ja elintarviketalous**	**1 741 181 000**
01.	Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	77 607 000
20.	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	10 268 000
40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	350 000 000
41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	526 200 000
43.	Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	270 716 000
44.	Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	472 815 000
46.	EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 005 000
47.	Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 803 000
49.	Alkutuotannon tuotantopanosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)	9 000 000
60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400 000
62.	Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 367 000
40.	**Luonnonvaratalous**	**185 237 000**
20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 511 000
21.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 815 000
22.	Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 182 000
31.	Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 136 000
40.	Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 900 000
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 400 000
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850 000
44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	38 747 000
45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 027 000
46.	Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	41 254 000
47.	Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	4 200 000
50.	Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 758 000
51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 113 000
53.	Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 332 000
62.	Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 012 000
64.	**Metsähallitus**	**6 651 000**
50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	6 651 000
70.	**Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen**	**43 558 000**
01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 558 000
40.	Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	**3 725 839 000**
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	**793 568 000**
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 536 000
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	86 919 000
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	55 110 000
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 333 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	588 670 000
10. Liikenne- ja viestintäverkot	**2 067 667 000**
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 285 207 000
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	104 075 000
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	9 400 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	19 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	595 188 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	53 800 000
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	**864 604 000**
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 886 000
21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	129 680 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	98 000 000
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	25 386 000
60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)	593 652 000

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	**2 625 645 000**
01. Hallinto	**702 641 000**
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 145 000
02. Elinvoimakeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	181 641 000
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 764 000
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	70 213 000
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 418 000
07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 035 000

08.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 375 000
09.	Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 045 000
10.	Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
11.	Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 821 000
20.	Siviilipalvelus (arviomääräraha)	5 600 000
29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	49 072 000
40.	Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	2 093 000
41.	Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	61 950 000
49.	Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	121 807 000
51.	Merimiesten matkakulujen korvaukset (arviomääräraha)	1 500 000
53.	Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400 000
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	21 712 000
95.	Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000

20.	**Uudistuminen ja vähähiilisyys**	**1 168 263 000**
20.	Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
40.	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	657 431 000
41.	Energiatuki (arviomääräraha)	150 745 000
42.	Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet (arviomääräraha)	18 000 000
46.	Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	10 813 000
47.	Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)	2 672 000
48.	Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	176 572 000
83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	148 630 000

30.	**Työllisyys ja yrittäjyys**	**494 567 000**
38.	Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa (siirtomääräraha 2 v)	30 000
40.	Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
42.	Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	12 000 000
44.	Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	3 700 000
46.	Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen (arviomääräraha)	7 700 000
52.	Palkkaturva (arviomääräraha)	33 460 000
64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	436 677 000

40.	**Yritysten erityisrahoitus**	**70 685 000**
41.	Kotimaisen energiakapasiteetin turvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 000 000
42.	Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	1 000 000

45. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset Ukrainaan myönnetyistä vientitakuista (arviomääräraha)	200 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	27 265 000
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	29 200 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	5 020 000
50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	**189 489 000**
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 719 000
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)	187 770 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	**14 931 961 000**
01. Hallinto	**152 920 000**
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 638 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 708 000
05. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 456 000
06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 964 000
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 888 000
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)	9 583 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	18 619 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	38 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	6 064 000
02. Valvonta	**74 844 000**
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 556 000
04. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 473 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 756 000
07. Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 052 000
08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 100 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	5 907 000

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	**97 594 000**
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 241 000
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	25 028 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	3 325 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	**4 279 901 000**
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 584 000 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	27 900 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 097 900 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	69 944 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	997 000 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	503 157 000
20. Työttömyysturva	**2 045 500 000**
31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	5 000 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	540 000 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 500 500 000
30. Sairausvakuutus	**1 769 600 000**
50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha)	2 000 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 767 600 000
40. Eläkkeet	**5 637 000 000**
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	66 200 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	861 000 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	623 600 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	37 300 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 800 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	4 035 100 000
50. Veteraanien tukeminen	**71 703 000**
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	500 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	1 500 000
52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	31 403 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	700 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	600 000
58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)	37 000 000
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	**432 189 000**
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	26 297 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	40 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	86 880 000
34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	17 840 000
35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	70 690 000
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	2 062 000
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 100 000
38. Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	67 240 000
39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	42 300 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	42 500 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	33 680 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	1 250 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	**57 170 000**
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	36 510 000
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	400 000
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 400 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	800 000
53. Valtion rahoitus pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 700 000
54. Valtionavustukset ruoka-aputoiminnan tukeen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	**123 640 000**
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	108 900 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	800 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	12 940 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	**189 900 000**
50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	189 900 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	**478 152 000**
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	**79 805 000**
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 189 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 156 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	11 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 025 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	**140 737 000**
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	3 040 000
21. Erät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	16 429 000
22. Erät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	4 830 000
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 235 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	45 719 000
61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	10 042 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	43 380 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 062 000
67. Siirto Ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	**257 610 000**
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	9 550 000
57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)	50 600 000
58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)	124 850 000
59. Avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	49 000 000
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700 000
95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	19 910 000

Pääluokka 36

36.	**VALTIONVELAN KOROT**	**4 434 322 000**
01.	**Valtionvelan korko**	**4 409 996 000**
	90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	4 409 996 000
09.	**Muut menot valtionvelasta**	**24 326 000**
	20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	24 326 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

92 513 873 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

1) toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;

2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;

3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä;

4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitetun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luvun tai momentin päätösosassa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin päätösosassa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin päätösosassa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomomenteilta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin päätösosassa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien päätösosat ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin päätösosassa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevina varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin päätösosassa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahasta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, hyvinvointialueille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille ym.

Momenteille on merkitty kunnille, kuntayhtymille ja hyvinvointialueille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitetut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsin suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.30.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

T U L O A R V I O T

Osasto 11
VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

S e l v i t y s o s a : Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja 69 625 milj. euroa vuonna 2027. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 2 % vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Verotulomomenttien kertymäarviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2027 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset
Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallitusohjelman mukaan hallituksen veropolitiikka kannustaa työntekoon ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitusohjelmaan sisältyvien verotoimien lisäksi hallitus päätti julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi kevään 2024 kehysriihen yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista. Kevään 2025 kehysriihen ja syksyn 2025 talousarvioneuvottelun yhteydessä hallitus päätti useista verotoimista talouskasvun tukemiseksi sekä veronkiristyksistä kasvutoimien rahoittamiseksi ja julkisen talouden vahvistamiseksi.

Pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään yhteensä 230 milj. eurolla vuonna 2027. Ansiotuloveroperusteisiin tehdään hallitusohjelman mukaiset indeksitarkistukset kaikilla tulotasoilla. Työsuhdeoptioiden verotusajankohtaa siirretään listaamattomien yhtiöiden osakkeiden osalta käyttöhetkestä kohde-etuuden luovutushetkeen. Lahjoitusvähennystä laajennetaan ja kasvatetaan ja yrittäjävähennystä korotetaan. Kesken vuotta 2026 tulee voimaan eräitä muutoksia, jotka vai-

kuttavat myös vuoden 2027 verotuksessa: liikunta- ja kulttuurisetelin soveltamisalaa laajennetaan ja verovapaan edun enimmäismäärää korotetaan vuodesta 2026 alkaen, ja kotitalousvähennystä kasvatetaan vuosille 2026 ja 2027. Lisäksi matkakuluvähennyksen omavastuun korotus verovuodelle 2026 pienentää vuoden 2027 kassakertymää.

Yhteisöverokantaa alennetaan kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin. Verotuottoja pienentää lisäksi korkovähennysrajoituksen poikkeus huoltovarmuuskriittisille infrastruktuurihankkeille. Lisäksi alennetaan liikennepolttoaineiden hiilidioksidiverokomponenttia ja ajoneuvoveron perusveroa.

Verotuloja kasvattavat alkoholi- ja tupakkaveron korotukset, jotka tehdään jo aikaisemmin päätettyjen tupakkaveron korotusten sekä alkoholiverotasojen automaattisten indeksitarkistusten lisäksi. Myös rahapelijärjestelmän uudistuksen yhteydessä tapahtuva Veikkauksen yhteisöverovapauden poisto sekä arpajaisverokannan nosto lisäävät verotuloja. Voimassa olevan lain mukaan vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuki poistuu vuonna 2027.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Alla olevassa taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2027 voimaan tulevien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin vuositason vaikutus.

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2027 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2027	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi	-181	-197
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-637	-695
— työsuhdeoptioiden verotusajankohdan lykkääminen	-83	-83
— lahjoitusvähennyksen laajentaminen (sis. vaikutuksen yhteisöveroon)	0	-19
— kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen vuosille 2026—2027	-71	-71
— matkakuluvähennyksen omavastuun määräaikainen alentaminen vuonna 2026	-12	0
— liikuntasetelin soveltamisalan laajentaminen vuodesta 2026 (sis. vaikutuksen yhteisöveroon)	-3	-5
— yrittäjävähennyksen korottaminen	-10	-10
— vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poistaminen	18	36
Yhteisövero		
— yhteisöverokannan alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä (sis. vaikutuksen rajoitetusti verovelvollisten lähdeveron tuottoon)	-675	-843
— korkovähennysrajoituksen poikkeus huoltovarmuuskriittisille investoinneille	-42	-60
— yhteisöveron tuoton muutos rahapelien toimilupajärjestelmän käyttöönoton yhteydessä	28	41

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2027 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2027	Vaikutus vuositasolla
Valmisteverot		
— tupakkaveron korotukset[1)]	30	80
— alkoholiveron korotus	17	20
— alkoholiveron indeksitarkistus	20	24
— liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alennus	-42	-50
Muut verot ja veronalaiset tulot		
— ajoneuvoveron perusveron alennus	-3	-10
— arpajaisveron muutokset rahapelien toimilupajärjestelmän käyttöönoton yhteydessä	54	81
Yhteensä	-1 592	-1 761
— josta verotuottoa lisäävät	167	282
— josta verotuottoa vähentävät	-1 759	-2 043

[1)] Sisältää jo tupakkaverolaissa määritellyt veronkorotukset sekä hallituksen kevään 2026 kehysriihessä päättämän veronkorotuksen. Veronkorotukset tulevat voimaan 1.1.2027 ja 1.7.2027. Vaikka veronkorotukset kasvattavat voimaan tulon jälkeen verotettujen tupakkatuotteiden veron määrää, vaikutus jää veronkorotusvuonna pienemmäksi, koska tupakkatuotteita luovutetaan verolliseen kulutukseen suuria määriä ennen veronkorotuksia matalammilla verotasoilla.

Verotulojen kehitys

Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 TA + I LTA + II LTA	2027 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	32 976	33 014	34 453
Liikevaihtoon perustuvat verot	23 899	24 852	26 108
Valmisteverot	6 516	6 638	6 573
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 226	2 891	2 215
Yhteensä	65 617	67 395	69 625

Verotuksen kokonaistasoon vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2025	2026	2027
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,6	42,9	42,2
Valtio	25,4	25,5	24,8
Kunnat	5,0	5,1	5,1
Soturahastot	12,2	12,3	12,3

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2025	2026	2027
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,6	42,9	42,2
Välittömät verot[1)]	16,4	16,2	16,0
Tuotannon ja tuonnin verot	14,1	14,5	13,9
Sosiaalivakuutusmaksut	12,2	12,3	12,3

[1)] Sisältää perintö- ja lahjaveron.

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukien seuranta on tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä sekä laskentamenetelmistä ja saatavilla olevista laskenta-aineistoista. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyn verotulon periaatteella. Verotukilaskelmien perustaksi Suomessa valittua normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009* (www.vatt.fi). Lainsäädännön muututtua normiverojärjestelmään on tehty viime vuosina joitain muutoksia. Verotukien raportointia ja esimerkiksi uusien tukien määrittelyä ohjaa verotukiraportoinnin ohjausryhmä.

Noin kolmasosalle verotuista ei pystytä esittämään euromääräistä arviota lainkaan ja osalle verotuista pystytään esittämään vain karkea suuruusluokka-arvio. Verotukien euromäärät saattavat muuttua vuodesta toiseen niihin tehtyjen lakimuutosten lisäksi myös veropohjan, laskentamenetelmien ja -aineistojen tai normijärjestelmän määrittelyssä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Uusia verotukia myös saatetaan tunnistaa ilman, että lainsäädäntöä on muutettu. Nämä asiat on huomioitava vertailtaessa verotukien vuosittaisia muutoksia.

Verotukien seuranta perustuu säännöskohtaiseen tarkasteluun, jossa kunkin säännöksen muodostamaa verotukea verrataan sen normiverojärjestelmässä valittuun vertailutasoon ja arvioidaan erikseen staattisesti ja riippumatta muista verotuista. Todellisuudessa verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Tukien päällekkäisyyden lisäksi tuet vaikuttavat hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Samasta syystä johtuen verotukien laskeminen yhteen ei anna todellista kuvaa siitä, kuinka paljon verotuloja kaikkien verotukien yhteisvaikutuksena menetetään tai kuinka paljon

verotuloja voitaisiin lisätä poistamalla verotuet. Verotukien määrät kuvaavatkin ensisijaisesti verojärjestelmässä olevia erilaisia poikkeuksia normijärjestelmästä.

Tunnistettujen verotukien määrä vaihtelee hieman vuosittain, kun uusia verotukia tunnistetaan tai verotukia poistuu. Viime vuosina verotukia on tunnistettu yhteensä noin 200 kappaletta, joista noin neljäsosa on henkilöverotuksen verotukia ja noin viidesosa elinkeinoverotuksen verotukia. Verotukia kohdistuu kuitenkin laajasti kaikkiin verolajeihin. Tarkemmat kuvaukset verotuista löytyy kunkin verolajin momenttien selvitysosista. Lisäksi valtiovarainministeriön internetsivuilta (www.vm.fi/verotuet) löytyy päivitetty lista kaikista tunnistetuista verotuista sekä tietoa verotukien määrittelyyn, laskentaan ja normijärjestelmään tehdyistä muutoksista.

Verotuet 2027
Verotukia on määritelty vuodelle 2027 yhteensä 182 kappaletta. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla. Verotukien määrää vähentää vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun verovähennyksen poistuminen. Valmisteverotuksessa konesalien alempi verokanta poistui 1.7.2026.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2027 tuloveroasteikosta ja tuloverolain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi verolaeiksi	11.01.01 ja 11.01.02
Hallituksen esitys laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta	11.01.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain 119 ja 124 §:n sekä rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 7 ja 15 §:n muuttamisesta (HE 151/2026 vp)	11.01.01 ja 11.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta	11.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle verontilityslain sekä tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	11.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkaverolain muuttamisesta	11.08.01
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamisesta	11.08.04
Hallituksen esitys eduskunnalle ajoneuvoverolain liitteen muuttamisesta	11.10.07

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot**	**32 976 346**	**33 643 000**	**34 453 000**	**810 000**	**2**
01.	Ansio- ja pääomatuloverot	26 090 029	26 480 000	27 182 000	702 000	3
02.	Yhteisövero	5 387 752	5 783 000	5 709 000	-74 000	-1
03.	Korkotulojen lähdevero	443 931	336 000	319 000	-17 000	-5
04.	Perintö- ja lahjavero	1 054 634	1 034 000	1 240 000	206 000	20
06.	Suurten konsernien täydennysvero	—	10 000	3 000	-7 000	-70
04.	**Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut**	**23 898 678**	**25 053 000**	**26 108 000**	**1 055 000**	**4**
01.	Arvonlisävero	22 609 941	23 736 000	24 757 000	1 021 000	4
02.	Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	1 064 008	1 098 000	1 149 000	51 000	5
03.	Apteekkivero	224 730	219 000	202 000	-17 000	-8
08.	**Valmisteverot**	**6 516 396**	**6 638 000**	**6 573 000**	**-65 000**	**-1**
01.	Tupakkavero	1 045 290	1 115 000	1 078 000	-37 000	-3
04.	Alkoholijuomavero	1 396 257	1 447 000	1 444 000	-3 000	0
05.	Virvoitusjuomavero	216 917	281 000	329 000	48 000	17
07.	Energiaverot	3 842 944	3 780 000	3 707 000	-73 000	-2
08.	Eräiden juomapakkausten valmistevero	14 987	15 000	15 000	—	0
10.	**Muut verot**	**2 075 020**	**2 117 000**	**2 215 000**	**98 000**	**5**
03.	Autovero	272 521	270 000	217 000	-53 000	-20
05.	Varainsiirtovero	646 470	671 000	696 000	25 000	4
06.	Arpajaisvero	128 381	144 000	198 000	54 000	38
07.	Ajoneuvovero	1 012 028	1 016 000	1 026 000	10 000	1
08.	Jätevero	3 031	3 000	7 000	4 000	133
09.	Kaivosmineraalivero	12 589	13 000	71 000	58 000	446
19.	**Muut veronluonteiset tulot**	**150 920**	**774 053**	**276 378**	**-497 675**	**-64**
01.	Veikkaus Oy:n yksinoikeus-toimiluvan korvaus	—	620 000	120 000	-500 000	-81
04.	Eräät viestinnän maksut	10 827	10 570	10 570	—	0
05.	Eräät liikenteen maksut	26 403	26 400	26 700	300	1
06.	Väylämaksut	81 039	87 600	87 600	—	0
09.	Muut verotulot	14 688	5 410	5 410	—	0
10.	Sähkö- ja maakaasuverkko-maksut ja Perämeren tuuli-voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	6 119	5 450	6 127	677	12
11.	Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	8 937	12 000	9 718	-2 282	-19

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
12.	Säteilytoimintavero	2 907	2 833	2 833	—	0
13.	Lupa- ja valvontaviraston valvontamaksut	—	3 790	7 420	3 630	96
	Yhteensä	**65 617 361**	**68 225 053**	**69 625 378**	**1 400 325**	**2**

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Momentille arvioidaan kertyvän 27 182 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja kaksiportaisen veroasteikon mukaan maksettava pääomatulovero. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2024 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2027 verokertymästä perustuu vuosien 2025 ja 2026 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2025—2027. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2025 ja 2026 tehdyt ja vuodelle 2027 esitettävät muutokset, ennusteet vuoden 2027 verovähennyskelpoisista sosiaalivakuutusmaksuista sekä ennakkotiedot verovuoden 2025 verotuksen valmistumisesta.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä merkittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita syntyy mm. arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2025 ennuste milj. €	%	2026 ennuste milj. €	%	2027 ennuste milj. €	%
Ansiotulot, mistä	168 235	1,9	172 687	2,6	179 425	3,9
— palkkatulot	113 173	2,2	116 681	3,1	121 698	4,3
— eläketulot	41 467	2,1	42 167	1,7	43 718	3,7
— työttömyysturvaetuudet	3 863	-2,2	3 842	-0,5	3 741	-2,6

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2025 ennuste milj. €	%	2026 ennuste milj. €	%	2027 ennuste milj. €	%
Pääomatulot, mistä	17 325	8,6	18 257	5,4	18 649	2,1
— luovutusvoitot	6 431	22,6	6 695	4,1	6 963	4,0
— osinkotulot	5 787	-1,9	5 942	2,7	6 151	3,5

Pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään yhteensä 230 milj. eurolla vuonna 2027. Lisäksi ansiotuloveroperusteisiin tehdään hallitusohjelman mukaiset indeksitarkistukset kaikilla tulotasoilla. Työsuhdeoptioiden verotusajankohtaa siirretään listaamattomien yhtiöiden osakkeiden osalta käyttöhetkestä kohde-etuuden luovutushetkeen. Lahjoitusvähennystä laajennetaan ja kasvatetaan ja yrittäjävähennystä korotetaan. Kesken vuotta 2026 tulee voimaan eräitä muutoksia, jotka vaikuttavat myös vuoden 2027 verotuksessa: liikunta- ja kulttuurisetelin soveltamisalaa laajennetaan, ja verovapaan edun enimmäismäärää korotetaan vuodesta 2026 alkaen ja kotitalousvähennystä kasvatetaan vuosille 2026 ja 2027. Lisäksi matkakuluvähennyksen omavastuun korotus verovuodelle 2026 pienentää vuoden 2027 kassakertymää. Voimassa olevan lain mukaan vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuki poistuu vuonna 2027.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2027 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2027	Vaikutus maksuunpantujen verojen määrään verovuositasolla
Pieni- ja keskituloisten verotuksen keventäminen	-181	-197
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-637	-695
Työsuhdeoptioiden verotusajankohdan lykkääminen	-83	-83
Lahjoitusvähennyksen laajentaminen	0	-17
Kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen (2026—2027)	-71	-71
Virikesetelin verovapaan arvon korottaminen	-2	-4
Yrittäjävähennyksen korottaminen	-10	-10
Työmatkavähennyksen omavastuun määräaikainen korottaminen vuodelle 2026	-12	0
Vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poistaminen	18	36
Yhteensä	-978	-1 041
— josta verotuottoa lisäävät	18	36
— josta verotuottoa vähentävät	-996	-1 077

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2025—2027 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2025 ennuste	2026 ennuste	2027 ennuste
Progressiivinen tulovero	21 334	20 820	21 762
Pääomatulovero	4 083	4 262	4 433
Yleisradiovero	546	552	559

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2027 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	26 081
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	542
Yleisradiovero	559
Yhteensä	27 182

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat yleensä suurelta osin lähdeveroennusteen ja pääomatuloennusteen epävarmuuksista sekä mahdollisista veronsaajien jako-osuuksien oikaisuista. Lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti johtuen mm. aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen, ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatietoa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2027 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2024. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoida.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 43 verotukea, joista 33:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennys, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotuottoja yhteensä noin 26 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuvan verotuen, 5 mrd. euroa) v. 2027.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattavat vuonna 2027 ansiotuloverotuksen indeksitarkistukseen liittyvä työtulovähennyksen korotus, työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämiseksi, yrittäjävähennyksen ja kotitalousvähennyksen kasvattaminen, lahjoitusvähennyksen laajentaminen sekä liikunta- ja kulttuurisetelin verovapaan arvon korottaminen. Verotukien luku- ja euromäärää pienentää vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotuen poistuminen. Lisäksi verotukien lukumäärää pienentää teknisesti kahden erillisen lahjoitusvähennyksen yhdistäminen verotukilaskennassa.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2025—2027 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2025	2026	2027
Lakisääteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 755	3 845	3 920
Työtulovähennys	6 510	8 460	9 015
Kotitalousvähennys	350	430	430
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	175		
Eläketulovähennys	2 355	2 345	2 360
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	45	40	
Lapsilisien verovapaus	485	500	500
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	1 025	1 035	1 045
Listaamattomien yhtiöiden osinkojen markkinakorkoa suurempi tuottoprosentti	540	350	360
Yrittäjävähennys	130	135	150
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	5 000	5 000	5 000
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokka-arvio)	2 500	2 500	2 500
Muut	322	319	433
Yhteensä	23 192	24 959	25 713

2027 talousarvio	27 182 000 000
2026 I lisätalousarvio	-629 000 000
2026 talousarvio	26 480 000 000
2025 tilinpäätös	26 090 029 048

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 5 709 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on vuodesta 2027 alkaen 18 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Vuoteen 2026 saakka yhteisöverokanta on ollut 20 %. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2027 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2024. Arvio verovuoden 2027 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu lisäksi verovuoden 2025 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin ja verovuoden 2026 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon nettotoimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa

yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteeseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpiä veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouden kehityksessä ja yritysten tulosnäkymissä voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon.

Toimintaylijäämän, yritysten tuloskehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2024	2025 ennuste	2026 ennuste	2027 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	0,8	0,9	4,5	3,7
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	7 003	7 590	8 328	7 602
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	76,31	76,35	77,16	74,39

Yhteisöveron tuottoa pienentävät yhteisöverokannan alentaminen 18 prosenttiin, korkovähennysrajoituksen poikkeus huoltovarmuuskriittisille infrastruktuurihankkeille ja lahjoitusvähennyksen laajentaminen. Yhteisöveron tuottoa kasvattaa rahapelijärjestelmän uudistuksen yhteydessä tapahtuva Veikkauksen yhteisöverovapauden poistuminen.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy noin 35 milj. euroa vuositasolla.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy suurin osa saman vuoden aikana ennakoina. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät yrityksille takaisin maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2027 kertyy vielä veroja verovuodelta 2026 sekä aikaisemmilta verovuosilta.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2027

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2028	466
— verovuodelta 2027	5 725
— verovuodelta 2026	1 374
— aikaisemmilta verovuosilta	60
Yhteensä	7 625
— josta valtion osuus	5 709

Yhteisöjen tuloverotuksessa on vuodelle 2027 luokiteltu 30 verotukea tai -sanktiota, joista 10:lle verotuelle voidaan esittää arvio verotuen suuruudesta. Nämä verotuet on esitetty alla olevassa taulukossa. Verotuet määritellään poikkeuksiksi normijärjestelmästä eikä kaikilla verotuilla ole ensisijaisesti taloudelliseen tukemiseen liittyviä tavoitteita. Verotukien vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista erillään, eikä yksittäisen verotuen poistaminen

välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin riippuvat verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Jaksotusluonteisille verotuille arvio voidaan esittää joko verovelan korkona tai verovuositason vaikutuksena; ks. Verotuet Suomessa 2009 -raportti (VATT 2010). Verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Arvio yhteisöveromomentin verotuista (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2025	2026	2027
Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton verovapaus	144	145	133
Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenon poistaminen[1)]	133	140	123
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmävähennys	36	37	34
Luottotappiovarauksen vähennyskelpoisuus[1)]	40	42	36
Tonnistovero	22	33	31
Asuintalovaraus[1)]	13	14	12
Lisävastuuvakuutusvaraus[1)]	8	8	7
Tutkimusyhteistyön lisävähennys	3	3	3
Takuuvaraus[1)]	4	5	6
Elokuvatuottajien tuotantotuen verovapaus	3	3	3

[1)] Veroluoton korko.

2027 talousarvio	5 709 000 000
2026 talousarvio	5 783 000 000
2025 tilinpäätös	5 387 751 808

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 319 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1341/1990). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2025 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli noin 115 mrd. euroa ja niiden keskikorko oli noin 0,79 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskikoron arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti.

Korkotulojen lähdeveron veropohjan keskeisten tekijöiden arvioitu kehitys

	2025 toteutuma	2026 ennuste	2027 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	3,9	3,8	4,3
Kotitalouksien talletusten keskikorko, %	0,90	0,81	0,90

2027 talousarvio	319 000 000
2026 talousarvio	336 000 000
2025 tilinpäätös	443 931 072

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 240 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

S e l v i t y s o s a : Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaveroasteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan noin 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan noin 180 milj. euroa vuonna 2027.

2027 talousarvio	1 240 000 000
2026 talousarvio	1 034 000 000
2025 tilinpäätös	1 054 634 358

06. Suurten konsernien täydennysvero

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

S e l v i t y s o s a : Vero perustuu lakiin suurten konsernien vähimmäisverosta (1308/2023). Vero peritään suurten monikansallisten ja suurten kotimaisten konsernien ylijäämävoitosta. Täydennysverolla varmistetaan, että ylijäämävoittoon kohdistuu vähintään 15 prosentin vähimmäisverokannan tasoinen verorasitus.

2027 talousarvio	3 000 000
2026 talousarvio	10 000 000

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 24 757 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella, sekä valtion virastojen ja laitosten arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka kirjataan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Vuoden 2025 alussa alennettuun 10 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvat tuotteet ja palvelut siirtyivät 14 prosentin kantaan. Yleisradiotoiminta siirtyy korkeampaan arvonlisäverokantaan vuoden muita hyödykkeitä myöhemmin, joten vuonna 2026 alimpaan 10 prosentin kantaan jäivät pelkästään sanoma- ja aikakauslehdet. Inkontinenssisuojat, kuukautissuojat ja lasten vaipat siirtyivät yleisestä kannasta 14 prosentin kantaan 1.1.2025. Samalla arvonlisäverotuksen alarajahuojennus poistui ja vähäisen liiketoiminnan rajaa korotettiin 15 000 eurosta 20 000 euroon. Vuonna 2026 alennettu 14 prosentin kanta keveni puolella prosenttiyksiköllä ja on jatkossa 13,5 prosenttia.

Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 64 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerryttävät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkiseen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtion budjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutustoiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2025	2026 ennuste	2027 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	-0,5	4,5	2,5
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituotekäyttö	-1,8	-0,1	2,0
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	0,9	4,0	4,0

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion kirjanpitoyksiköiden suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille ja hyvinvointialueille palautettu arvonlisävero, joka oli vuonna 2025 noin 4,2 mrd. euroa.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 talousarvio	2027 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	39 605	41 642	43 366
Tullin nettokertymä	35	38	39
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	138	144	151
Verohallinnon maksamat palautukset	-17 167	-18 088	-18 799
Yhteensä	22 610	23 736	24 757

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eriä sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 21 verotukea vuonna 2027.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2025	2026	2027
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (13,5 %, 14 % 2025)	1 829	2 002	2 013
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (13,5 %, 14 % 2025)	837	900	937
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (13,5 %, 14 % 2025)	364	385	390
Henkilökuljetusten alennettu alv-kanta (13,5 %, 14 % 2025)	163	175	182
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (13,5 %, 14 % 2025)	102	110	114
Muut verotuet	573	583	603
Yhteensä	3 868	4 155	4 239

2027 talousarvio	24 757 000 000
2026 II lisätalousarvio	122 000 000
2026 I lisätalousarvio	-323 000 000
2026 talousarvio	23 736 000 000
2025 tilinpäätös	22 609 940 770

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 149 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutuksenottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jä-

tetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä.

2027 talousarvio	1 149 000 000
2026 talousarvio	1 098 000 000
2025 tilinpäätös	1 064 007 514

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 202 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena, pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Vuonna 2027 apteekkiverot vahvistetaan vuoden 2026 lääkemyynnin voittomarginaalin (myyntikate) perusteella, josta on tehty lain mukaiset vähennykset.

2027 talousarvio	202 000 000
2026 talousarvio	219 000 000
2025 tilinpäätös	224 730 022

08. Valmisteverot

01. Tupakkavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 078 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 11,59 senttiä kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 42,56 senttiä kappaletta kohti. Sikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 16,74 senttiä kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 42,56 senttiä kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 13,79 senttiä grammalta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi käärittävästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 9,81 senttiä grammalta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 33,05 senttiä grammalta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukenesteiden vero on 40 senttiä millilitralta ja kuumennettavien tupakkatuotteiden vero 30 senttiä grammalta. Muiden kuin nestemäisten savuttomien nikotiinituotteiden vero on 12 senttiä grammalta ja lisäksi 15 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 19 senttiä grammalta.

Tupakkaveroa korotetaan vuonna 2027 ns. perinteisten tupakkatuotteiden osalta sekä aiemmin vuonna 2024 tehdyn päätöksen mukaisesti että keväällä 2026 tehdyn päätöksen mukaisesti.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 talousarvio	2027 esitys
Savukkeet	763	770	707
Muut tupakkatuotteet	282	345	371
Yhteensä	1 045	1 115	1 078

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

2027 talousarvio	1 078 000 000
2026 talousarvio	1 115 000 000
2025 tilinpäätös	1 045 290 453

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 444 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetaan lakiin (1471/1994). Veron määrä on esimerkiksi väkevien alkoholijuomien osalta 56,28 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 42,20 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 40,40 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 36,71 euroa.

Alkoholiveron verotasot on indeksoitu vuoden 2026 alusta lähtien eli verotasot nousevat automaattisesti yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin kehityksen mukaisesti. Lisäksi alkoholiveroa korotetaan vuonna 2027.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Alkoholiveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 talousarvio	2027 esitys
Olut	567	573	575
Miedot käymisteitse valmistetut juomat	56	62	52
Viinit	250	278	285
Välituotteet	10	10	10
Etyylialkoholi	514	523	522
Yhteensä	1 396	1 447	1 444

Alkoholijuomaveron verotuottoa pienentää pienpanimoiden veronhuojennus, jonka määrän arvioidaan olevan noin 18 milj. euroa vuonna 2027.

2027 talousarvio	1 444 000 000
2026 talousarvio	1 447 000 000
2025 tilinpäätös	1 396 257 451

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 329 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverosta annettuun lakiin (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 20 senttiä litralta valmista juomaa sokerittomilla juomilla ja 27—59 senttiä litralta valmista juomaa sokeripitoisilla juomilla riippuen juoman sokeripitoisuudesta.

Verotukena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

2027 talousarvio	329 000 000
2026 talousarvio	281 000 000
2025 tilinpäätös	216 917 128

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 707 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään Teknologian tutkimuskeskus VTT:n laatimaa liikenteen kasvihuonekaasujen ennustetta ja työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta.

Vuoden 2027 verotuloihin vaikuttaa nykylain mukainen liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alennus noin 50 milj. eurolla.

Energiaverojen veropohjien arvioitu kehitys (%)

	2025 tilinpäätös	2026 ennuste	2027 ennuste
Moottoribensiini	-1,2	-2,4	-3,8
Dieselöljy	-5,1	-2,3	-3,4
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.,)	-2,3	7,7	4,9
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konesalit v. 2025 asti)	7,5	1,1	2,4
Muut (mm. kevyt polttoöljy, raskas polttoöljy, maakaasu, biokaasu, kivihiili, polttoturve, nestekaasu)	-18,6	1,6	-4,1

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2027 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Moottoribensiini, snt/l	68,64
Bioetanoli T, snt/l	35,65
Dieselöljy, snt/l	51,54
Biodieselöljy P T, snt/l	33,22
Kevyt polttoöljy, rikitön, snt/l	27,33
Biopolttoöljy T, snt/l	10,43
Raskas polttoöljy, snt/kg	30,38
Sähkö I (kotitaloudet, kaivostoiminta, palveluala jne.), snt/kWh	2,325
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet sekä eräät lämpöpumput ja sähkökattilat), snt/kWh	0,135
Kivihiili, €/t	219,97
Maakaasu, €/MWh	23,37
Biokaasu T (liikenne), €/MWh	10,43
Biokaasu H T (lämmitys ja työkoneet), €/MWh	1,3
Nestekaasu, snt/kg	31,51
Polttoturve, €/MWh	5,80

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 talousarvio	2027 esitys
Moottoribensiini[1)]	1 194	1 143	1 082
Diesel[1)]	1 257	1 212	1 105
Sähkö	892	963	1 008
Muut	500	462	512
Yhteensä	3 843	3 780	3 707

[1)] Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 16 verotukea vuonna 2027. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Energiaverotuet eivät ole aina yhteismitallisia, mistä johtuen niiden summaamista tulee välttää. Vuosimuutos voi myös johtua monesta syystä, kuten verotason muu-

toksesta, volyymin muutoksesta tai vertailutason muutoksesta. Vertailutasoista ja verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2025	2026	2027
Dieselpolttoaineen alempi verokanta[1)]	631	617	595
Raideliikenteen dieselmoottoreissa käytettävä kevyt polttoöljy	9	9	9
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normia alempi verokanta	434	421	407
Turpeen alempi verokanta[2)]	35	29	29
Turpeen verottoman käytön yläraja	43	43	39
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	470	470	470
Jätteenpolton verottomuus	34	34	34
CHP-laitosten verotuki	27	19	17
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta	721	716	749
Konesalien alempi sähköverokanta	38	23	0
Eräiden lämpöpumppujen ja sähkökattiloiden sähkön alempi verokanta	92	120	132
Raideliikenteen sähkön verottomuus	16	16	16
Liikenteessä käytetyn sähkön normia alempi verokanta[1)]	53	69	88
Liikenteessä käytetyn kaasun normia alempi verokanta[1)]	32	36	39
Biokaasun verotuki lämmityskäytössä	6	9	9

[1)] Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimavero.

[2)] Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuiksi luetaan maatalouden energiaveronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan noin 52 milj. euroa vuonna 2027. Edellä mainittu verotuki kuuluu menomomentille 28.91.41 eikä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

2027 talousarvio	3 707 000 000
2026 talousarvio	3 780 000 000
2025 tilinpäätös	3 842 944 298

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksyttyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2027 likimain vuoden 2026 tasolla.

2027 talousarvio	15 000 000
2026 talousarvio	15 000 000
2025 tilinpäätös	14 986 795

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 217 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

S e l v i t y s o s a : Vero perustuu autoverolakiin (777/2020). Autovero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön ja sen hinnan perusteella. Autoveroprosentti vaihtelee 0—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti. Autot, joiden käyttövoimana on yksinomaan sähkö tai vety, on vapautettu autoverosta 1.10.2021 lähtien. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaismassan perusteella.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Uusien autojen rekisteröintimäärän ennustetaan hieman palautuvan vuonna 2027 viime vuosien matalalta tasolta, mutta samalla sähköautojen myyntiosuuden kasvun sekä polttomoottoriautojen päästötasojen laskun myötä keskimääräisen autoveron määrän oletetaan alenevan.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2025		2026 ennuste		2027 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	72 000	2 100	75 000	1 800	83 000	1 100
Käytetyt henkilöautot	41 000	1 500	38 000	1 700	38 000	1 400

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 talousarvio	2027 esitys
Henkilöautot	210	208	150
Pakettiautot	50	47	53
Moottoripyörät	12	14	13
Muut ajoneuvot	1	1	1
Yhteensä	273	270	217

Autoverotukseen sisältyy useita verotukia.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2025	2026	2027
Invalidien autoverotuki	1	1	1
Pelastusautojen, sairasautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	160	141	141

2027 talousarvio	217 000 000
2026 talousarvio	270 000 000
2025 tilinpäätös	272 521 003

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 696 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2027 varainsiirtoveron määrä on 3 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön sekä muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,5 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen mm. veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2027 asunto-osakekaupan arvo nousisi 4,7 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 3,0 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2—6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Kevään 2025 kehysriihessä tehdyn päätöksen mukaisesti varainsiirtoveron tuottoa vuonna 2027 kasvattaa vuonna 2026 voimaantullut muutos, jonka mukaan lisävastikkeen varainsiirtoverotus lykätään siihen verovuoteen, jona saatavan peruste lopullisesti vahvistuu.

Kunnan tai kuntayhtymän yhtiöittäessä hyvinvointialueelle vuokraamiaan sote- tai pelastustoimen käytössä olleita toimitiloja vuoden 2030 loppuun mennessä vastaanottavan yhtiön ei ole maksettava siirroista varainsiirtoveroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kiinteistöjen varainsiirtoverovapaus pienentää varainsiirtoverosta valtiolle kertyvien verotulojen määrää verrattuna siihen, että verovapautta ei toteutettaisi ja yhtiöittämisistä olisi maksettava varainsiirtovero. Määräaikaisen, vuoden 2030 loppuun saakka voimassa olevan lain mukaisen verovapauden vaikutus varainsiirtoveron kertymään riippuu siitä, mille verovuodelle yhtiöittämiset ajoittuvat.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 9 verotukea, joista yhdelle pystytään laskemaan arvo. Merkittävin varainsiirtoverotuksen verotuki on se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävin verotuki (milj. euroa)

	2025	2026	2027
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 000	2 000	2 000

2027 talousarvio	696 000 000
2026 talousarvio	671 000 000
2025 tilinpäätös	646 469 500

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 198 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero on kertynyt lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, mutta vuodesta 2027 lähtien veroa kertyy merkittäviä määriä myös toimiluvan perusteella Suomessa pelattavaksi tarjotuista rahapeleistä. Vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

Heinäkuussa 2027 siirrytään osittaiseen toimilupapohjaiseen rahapelimarkkinaan, jonka yhteydessä arpajaisveron tuoton arvioidaan kasvavan merkittävästi.

2027 talousarvio	198 000 000
2026 talousarvio	144 000 000
2025 tilinpäätös	128 380 917

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 026 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Vero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon kokonaismassaan. Veroa kannetaan vain niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Henkilö- ja pakettiautojen keskimääräisen perusveron määrä (euroa vuodessa)

	2025	2026 ennuste	2027 ennuste
Henkilöautot	179	182	178
Pakettiautot	290	251	242

Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Henkilö- ja pakettiautojen käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Koska käyttövoimavero on kiinteä ja polttoaineverotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Ajoneuvoveron perusveroa alennetaan 1.1.2027 alkavilta veropäiviltä.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 talousarvio	2027 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	481	490	484
— pakettiautot	102	89	82
Käyttövoimavero			
— henkilöautot	323	332	355
— pakettiautot	34	34	33
— kuorma-autot	59	58	59
Maksutapalisä	13	13	13
Yhteensä	1 012	1 016	1 062

Ajoneuvoverotukseen sisältyvien verotukien yhteismääräksi arvioidaan 15 milj. euroa. Merkittävin verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta, jonka suuruudeksi arvioidaan 12 milj. euroa.

2027 talousarvio	1 026 000 000
2026 talousarvio	1 016 000 000
2025 tilinpäätös	1 012 028 201

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

S e l v i t y s o s a : Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Jäteveroa suoritetaan lain verotaulukossa mainitusta kaatopaikalle toimitetusta hyödyntämiskelpoisesta jätteestä. Jäteveron määrä on 80 euroa tonnilta jätettä.

2027 talousarvio	7 000 000
2026 talousarvio	3 000 000
2025 tilinpäätös	3 031 350

09. Kaivosmineraalivero

Momentille arvioidaan kertyvän 71 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

S e l v i t y s o s a : Vero perustuu kaivosmineraaliverolakiin (314/2023). Veroa maksetaan Suomessa louhituista, kaivoslaissa tarkoitetuista kaivosmineraaleista. Vuonna 2027 metallimalmien vero on 2,5 % kaivosmineraalin sisältämän metallin verotusarvosta ja muiden kaivosmineraalien vero on 0,60 euroa tonnilta malmia tai hyötykiveä.

Kullanhuuhdonnan yhteydessä löydetyt kaivosmineraalit on rajattu kaivosmineraaliveron ulkopuolelle, mikä muodostaa verotuen.

2027 talousarvio	71 000 000
2026 talousarvio	13 000 000
2025 tilinpäätös	12 588 877

19. Muut veronluonteiset tulot

01. Veikkaus Oy:n yksinoikeustoimiluvan korvaus

Momentille arvioidaan kertyvän 120 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan Veikkaus Oy:n yksinoikeustoimiluvasta maksama korvaus.

2027 talousarvio	120 000 000
2026 talousarvio	620 000 000

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 10 570 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tietoyhteiskuntamaksu 4 400 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 1 000 000 euroa perustuvat lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014).

Postitoiminnan valvontamaksu 1 300 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 270 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009).

Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 970 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 200 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin, 3 500 megahertsin ja 26 gigahertsin taajuusalueilla vuonna 2016, 2018 ja 2020 toteutettujen huutokauppojen tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun.

Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 3 400 000 euroa.

2027 talousarvio	10 570 000
2026 talousarvio	10 570 000
2025 tilinpäätös	10 827 423

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 26 700 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Lentoliikenteen valvontamaksu 9 400 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 400 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 9 900 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.51 määrärahan mitoituksessa.

2027 talousarvio	26 700 000
2026 talousarvio	26 400 000
2025 tilinpäätös	26 403 229

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 87 600 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

2027 talousarvio	87 600 000
2026 talousarvio	87 600 000
2025 tilinpäätös	81 038 802

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 410 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Lisäksi momentille tuloutetaan Ahvenanmaan valtionviraston perimät alkoholivalvonnan vuosimaksut. Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.05.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätiön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.07.

2027 talousarvio	5 410 000
2026 talousarvio	5 410 000
2025 tilinpäätös	14 687 613

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 6 127 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksusta (950/2012). Verkkomaksutulojen arvioidaan olevan 5 537 000 euroa vuonna 2027. Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.09.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensaatioalueista (490/2013). Kompensaatioalueella on yhteensä 118 tuulivoimalaa joista 59 tuulivoimalaa on suorittanut tuulivoimamaksun kokonaisuudessaan. Vuonna 2027 tuulivoimamaksuja kerätään 59 tuulivoimalalta yhteensä 590 000 euroa.

2027 talousarvio	6 127 000
2026 talousarvio	5 450 000
2025 tilinpäätös	6 118 643

11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 9 718 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Maksu perustuu Rahoitusvakausviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakausviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2027 talousarvio	9 718 000
2026 talousarvio	12 000 000
2025 tilinpäätös	8 937 464

12. Säteilytoimintavero

Momentille arvioidaan kertyvän 2 833 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot ovat säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakeskuksen perimät veronluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan toteutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaessa kustannustason muuttuessa.

2027 talousarvio	2 833 000
2026 talousarvio	2 833 000
2025 tilinpäätös	2 906 897

13. Lupa- ja valvontaviraston valvontamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 7 420 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan Lupa- ja valvontaviraston perimät alkoholilain (1102/2017), rahapelilain (10/2026) ja tupakkalain (549/2016) mukaiset vuotuiset valvontamaksut.

Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.04.

2027 talousarvio	7 420 000
2026 II lisätalousarvio	120 000
2026 talousarvio	3 790 000

Osasto 12
SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
23.	**Valtioneuvoston kanslia**	**30**	**50**	**50**	**—**	**0**
99.	Valtioneuvoston kanslian muut tulot	30	50	50	—	0
24.	**Ulkoministeriön hallinnonala**	**38 843**	**24 879**	**47 318**	**22 439**	**90**
20.	Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	859	1 046	987	-59	-6
99.	Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	37 984	23 833	46 331	22 498	94
25.	**Oikeusministeriön hallinnonala**	**190 852**	**170 675**	**178 175**	**7 500**	**4**
10.	Tuomioistuintulot	51 028	43 670	43 670	—	0
14.	Oikeusapumaksutulot	3 096	3 911	3 911	—	0
15.	Yleisen edunvalvonnan ulot	34 328	33 344	33 344	—	0
20.	Ulosottomaksut	99 503	87 000	94 500	7 500	9
99.	Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 897	2 750	2 750	—	0
26.	**Sisäministeriön hallinnonala**	**93 194**	**97 089**	**51 765**	**-45 324**	**-47**
98.	EU:lta saatavat tulot	65 185	93 589	48 265	-45 324	-48
99.	Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	28 009	3 500	3 500	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
27.	**Puolustusministeriön hallinnonala**	**286 389**	**132 957**	**122 978**	**-9 979**	**-8**
20.	Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojalti-maksuista	18	18	18	—	0
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	286 371	132 939	122 960	-9 979	-8
28.	**Valtiovarainministeriön hallinnonala**	**2 930 175**	**3 095 525**	**4 553 296**	**1 457 771**	**47**
11.	Kuntien osuudet verotus-kustannuksista	62 440	61 746	61 143	-603	-1
12.	Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 624	24 350	24 113	-237	-1
13.	Evankelisluterilaisten seura-kuntien osuudet verotus-kustannuksista	14 071	13 914	13 778	-136	-1
14.	Tulot positiivisen luotto-tietorekisterin käyttö-maksuista	7 573	8 900	9 850	950	11
20.	Valtion tieto- ja viestintä-tekniikkakeskuksen eräät tulot	5 668	5 338	3 938	-1 400	-26
50.	Siirto Valtion eläke-rahastosta	2 350 120	2 495 357	3 885 569	1 390 212	56
51.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke-menojen hyvitykset	375 905	395 760	423 225	27 465	7
52.	Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	15 385	18 570	18 570	—	0
60.	Työturvallisuusmaksu	1 080	1 120	1 140	20	2
92.	Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	47 362	52 000	93 000	41 000	79
93.	Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 793	2 200	2 250	50	2
99.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	24 154	16 270	16 720	450	3

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
29.	**Opetus- ja kulttuuri-ministeriön hallinnonala**	**246 929**	**99 205**	**104 410**	**5 205**	**5**
50.	Rahoitusosuudet Opetus-hallituksen toimeen-panemiin ohjelmiin	118 997	82 505	85 410	2 905	4
70.	Opintotukitoiminnan tulot	115 397	12 700	15 000	2 300	18
99.	Opetus- ja kulttuuri-ministeriön hallinnonalan muut tulot	12 535	4 000	4 000	—	0
30.	**Maa- ja metsätalous-ministeriön hallinnonala**	**880 668**	**1 041 200**	**932 190**	**-109 010**	**-10**
01.	EU:n maataloustuki-rahastosta saatavat tulot	527 276	537 005	537 005	—	0
02.	Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	308 174	460 000	350 000	-110 000	-24
03.	Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	4 819	10 000	10 000	—	0
04.	EU:lta saatavat muut tulot	266	116	30	-86	-74
40.	Vesioikeudelliset kala-talousmaksut	3 511	3 512	3 600	88	3
41.	Tenojoen kalastuslupa-maksut	58	45	58	13	29
42.	Hirvieläinten metsästys-maksut	3 828	3 800	4 400	600	16
44.	Kalastonhoitomaksut	10 113	9 625	10 113	488	5
45.	Riistanhoitomaksut	12 498	12 697	12 584	-113	-1
99.	Maa- ja metsätalous-ministeriön hallinnonalan muut tulot	10 127	4 400	4 400	—	0
31.	**Liikenne- ja viestintä-ministeriön hallinnonala**	**47 348**	**89 850**	**34 429**	**-55 421**	**-62**
10.	Hallinnonalan virastojen tulot	46 855	29 800	34 379	4 579	15
99.	Liikenne- ja viestintä-ministeriön hallinnonalan muut tulot	493	60 050	50	-60 000	-100
32.	**Työ- ja elinkeino-ministeriön hallinnonala**	**877 744**	**838 662**	**764 392**	**-74 270**	**-9**
20.	Turvallisuus- ja kemikaali-viraston tulot	4 245	4 292	4 122	-170	-4
21.	Päästöoikeuksien huuto-kauppatulot	409 595	428 000	360 000	-68 000	-16
31.	Palkkaturvamaksujen palautukset	34 258	33 270	33 270	—	0

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
50.	EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	301 520	290 000	319 000	29 000	10
99.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	128 125	83 100	48 000	-35 100	-42
33.	**Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala**	**225 452**	**203 262**	**108 750**	**-94 512**	**-46**
(02.)	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 555	—	—	—	0
(03.)	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	—	—	—	—	0
98.	Valtionapujen palautukset	126 707	150 000	93 700	-56 300	-38
99.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	97 190	53 262	15 050	-38 212	-72
35.	**Ympäristöministeriön hallinnonala**	**210 777**	**2 698 271**	**272 396**	**-2 425 875**	**-90**
10.	Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	0	150	150	—	0
(20.)	Siirto Valtion asuntorahastosta	210 224	—	—	—	0
21.	Valtion asuntorahoituksen tulot	—	2 697 315	271 440	-2 425 875	-90
99.	Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	553	806	806	—	0
39.	**Muut sekalaiset tulot**	**1 851 201**	**1 603 700**	**856 867**	**-746 833**	**-47**
01.	Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	169 796	136 700	149 867	13 167	10
02.	Verotukseen liittyvät korkotulot	185 414	130 000	100 000	-30 000	-23
04.	Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	857 610	500 000	600 000	100 000	20
10.	Muut sekalaiset tulot	15 336	7 000	7 000	—	0
(20.)	Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	623 046	830 000	—	-830 000	-100
	Yhteensä	**7 879 601**	**10 095 325**	**8 027 016**	**-2 068 309**	**-20**

23. Valtioneuvoston kanslia

99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulokertymässä otetaan huomioon ne valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerinviraston tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2027 talousarvio	50 000
2026 talousarvio	50 000
2025 tilinpäätös	30 256

24. Ulkoministeriön hallinnonala

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 987 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat olleet ulkoministeriön omistajahallinnassa 1.1.2017 alkaen. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2027 talousarvio	987 000
2026 talousarvio	1 046 000
2025 tilinpäätös	858 709

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 46 331 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 35 595 000 euroa on EU:n osuus ministeriön kanssa tehtävistä yhteistoimintahankkeista. Yhteistoimintahankkeista saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeiden menot, jotka budjetoidaan momentille 24.30.68.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	8 280 000
Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden tulot	35 595 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	1 956 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	46 331 000

2027 talousarvio	46 331 000
2026 II lisätalousarvio	39 340 000
2026 talousarvio	23 833 000
2025 tilinpäätös	37 984 170

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 43 670 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	51 004	43 655	43 655
— muut tuotot	24	15	15
Tuotot yhteensä	51 028	43 670	43 670
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	37 824	40 000	40 000
— osuus yhteiskustannuksista	71 426	73 000	73 000
Kustannukset yhteensä	109 250	113 000	113 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-58 222	-69 330	-69 330
Kustannusvastaavuus, %	46	39	39

2027 talousarvio	43 670 000
2026 talousarvio	43 670 000
2025 tilinpäätös	51 027 774

14. Oikeusapumaksutulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 3 911 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Tulot perustuvat oikeusapulakiin (257/2002), lakiin Oikeuspalveluvirastosta (1133/2023) ja valtioneuvoston asetukseen oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

2027 talousarvio	3 911 000
2026 talousarvio	3 911 000
2025 tilinpäätös	3 095 736

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 33 344 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

S e l v i t y s o s a : Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999) ja valtioneuvoston asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	34 328	33 344	33 344
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 198	16 000	16 500
— osuus yhteiskustannuksista	27 013	23 000	26 500
Kustannukset yhteensä	43 211	39 000	43 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 883	-5 656	-9 656
Kustannusvastaavuus, %	79	85	78

2027 talousarvio	33 344 000
2026 talousarvio	33 344 000
2025 tilinpäätös	34 328 292

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 94 500 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-tuotot	99 503	87 000	94 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	31 557	35 000	35 000
— osuus yhteiskustannuksista	40 941	40 000	40 000
Kustannukset yhteensä	72 499	75 000	75 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	27 004	12 000	19 500
Kustannusvastaavuus, %	137	116	126

2027 talousarvio	94 500 000
2026 talousarvio	87 000 000
2025 tilinpäätös	99 503 314

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 2 750 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Kertyviä tuloja saa käyttää oikeusministeriön hallinnonalan kirjanpitoyksiköiden viivästyskoroista ja niiden tileistä poistoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista 2025—2027 (646/2024) sekä oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (863/2024). Lisäksi momentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilitettävät vähäiset ulosottovarat sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojien menettämät jako-osuudet ja oikeusministeriön hallinnonalan kirjanpitoyksiköiden maksujen perintään liittyvät tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2027 talousarvio	2 750 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	2 750 000
2025 tilinpäätös	2 896 696

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 48 265 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdennetyn rajaturvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset Suomelle.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomeen vuoden 2027 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu lähinnä sisäisen turvallisuuden rahaston, turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen toimeenpanoon liittyvistä komission maksuista ja uudelleensijoitettujen henkilöiden vastaanottamiseen perustuvista korvauksista.

EU:n sisäasioiden rahastojen ohjelmakauden 2021—2027 arvioidut rahoitusosuudet Suomelle (1 000 euroa)

Rahastot	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	67 926
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha ja sisäiset siirrot	46 091
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, perusosa	36 602
Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusväline BMVI, perusosa	77 973
BMVI lisärahoitus, IO erityistoimi	1 042
BMVI lisärahoitus, Yhdennetty rajaturvallisuus erityistoimi	2 013
BMVI lisärahoitus, Smart Borders erityistoimi	2 133
ISF lisärahoitus, maksupetos erityistoimi	914
BMVI lisärahoitus, itärajavalvonta	50 000
AMIF, ISF ja BMVI lisärahoitus, väliarviointi	29 326
AMIF ja BMVI paktirahoitus	57 918
ISF lisärahoitus, EPRIS	620
BMVI lisärahoitus, SAC	3 309
BMVI lisärahoitus, droonit	17 172
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	5 525
Yhteensä	398 564

Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen menot on budjetoitu momentille 26.01.26.

2027 talousarvio	48 265 000
2026 II lisätalousarvio	91 299 000
2026 talousarvio	93 589 000
2025 tilinpäätös	65 184 937

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 euroa.

S e l v i t y s o s a :

Tulojen arvioitu kertymä (1 000 euroa)

Raja- ja merivartiovirasto Frontexilta saadut maastapoistamislentojen korvaukset	500
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	200
Muut tulot	2 450
Yhteensä	3 500

2027 talousarvio	3 500 000
2026 talousarvio	3 500 000
2025 tilinpäätös	28 009 016

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

S e l v i t y s o s a : Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (1 000 euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	3 010
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	2 992
Nettotulot	18

2027 talousarvio	18 000
2026 talousarvio	18 000
2025 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 122 960 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille kertyvät tulot ovat YK:n ja Euroopan rauhanrahaston takaisinmaksuja Ukrainaan luovutetusta materiaalista ja kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-

maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

FMS-maksujärjestelyjen palautukset ja korkotulot sekä muut tulot	70 000 000
Takaisinmaksut Euroopan rauhanrahastolta	50 100 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset, kurssitoiminnan tulot ja muut tulot	2 860 000
Yhteensä	122 960 000

2027 talousarvio	122 960 000
2026 talousarvio	132 939 000
2025 tilinpäätös	286 370 909

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 61 143 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Kuntien osuus on 14,2 %.

2027 talousarvio	61 143 000
2026 talousarvio	61 746 000
2025 tilinpäätös	62 439 564

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 24 113 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Kansaneläkelaitoksen osuus on 5,6 %.

2027 talousarvio	24 113 000
2026 talousarvio	24 350 000
2025 tilinpäätös	24 624 054

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 13 778 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Veronsaajien maksuosuudet perustuvat Verohallinnosta annettuun lakiin (622/2021, 30 §).

Evankelisluterilaisten seurakuntien osuus on 3,2 %.

2027 talousarvio	13 778 000
2026 talousarvio	13 914 000
2025 tilinpäätös	14 070 888

14. Tulot positiivisen luottotietorekisterin käyttömaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän 9 850 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Positiivisen luottorekisterin käyttömaksut perustuvat positiivisesta luottotietorekisteristä annettuun lakiin (739/2022).

2027 talousarvio	9 850 000
2026 talousarvio	8 900 000
2025 tilinpäätös	7 572 869

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 938 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksotettuun tuloutukseen.

2027 talousarvio	3 938 000
2026 talousarvio	5 338 000
2025 tilinpäätös	5 667 711

50. Siirto Valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 3 885 569 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka vuonna 2027 on 67,5 prosenttia julkisten alojen eläkelain piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen perustuvista eläkkeistä ja muista valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2027 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3186).

2027 talousarvio	3 885 569 000
2026 talousarvio	2 495 357 000
2025 tilinpäätös	2 350 120 186

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 423 225 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2027 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3186).

2027 talousarvio	423 225 000
2026 talousarvio	395 760 000
2025 tilinpäätös	375 905 425

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 18 570 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	16 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	1 000 000
Vanhat liikelaitokset	15 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	255 000
Liikennevahingot	1 300 000
Yhteensä	18 570 000

2027 talousarvio	18 570 000
2026 talousarvio	18 570 000
2025 tilinpäätös	15 384 970

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 1 140 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2027 talousarvio	1 140 000
2026 talousarvio	1 120 000
2025 tilinpäätös	1 079 636

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 93 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (EU/Euratom 2020/2053) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

Momentille tuloutetaan myös toisen jäsenvaltion Suomelle maksettavaksi sovittu osuus.

1.7.2026 alkaen enintään 150 euron arvoisista IOSS-järjestelmään (Import One-Stop-Shop) kuuluvista rahti- ja postilähetyksistä sekä IOSS-järjestelmään kuulumattomista enintään 150 euron arvoisista postilähetyksistä täytyy maksaa kiinteä kolmen euron tavaraeräkohtainen tullimaksu. Muista tavaroista, joiden lähetyskohtainen arvo on enintään 150 euroa, täytyy puolestaan maksaa normaalit tavaroiden tullinimikkeisiin perustuvat tullimaksut. Tullin arvion mukaan vuosittainen omien varojen osuus enintään 150 euron arvoisten lähetysten (noin 57 000 000 tavaraerää/vuosi) osalta on noin 43 000 000 euroa.

2027 talousarvio	93 000 000
2026 talousarvio	52 000 000
2025 tilinpäätös	47 362 093

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 2 250 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2027 talousarvio	2 250 000
2026 talousarvio	2 200 000
2025 tilinpäätös	1 793 417

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 16 720 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)

4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)

5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)

6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästyshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästymisestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	3 000 000
Valtionperinnöt	9 000 000
Saadut maksut myönnetyistä takauksista	150 000
Eläkkeiden palautukset	400 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	2 600 000
Maksettujen oikeudenkäyntikulujen viivästyshyvitysten perintätulot	250 000
Muut tulot	1 320 000
Yhteensä	16 720 000

2027 talousarvio	16 720 000
2026 talousarvio	16 270 000
2025 tilinpäätös	24 153 835

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

50. Rahoitusosuudet Opetushallituksen toimeenpanemiin ohjelmiin

Momentille arvioidaan kertyvän 85 410 000 euroa.

Momentille tuloutetaan EU:n, Pohjoismaiden ministerineuvoston ja muiden rahoittajien rahoitusosuuksilla Opetushallituksen toimeenpanemien kansainvälistymistä edistävien ohjelmien tulot ja niihin liittyvät korkotuotot.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisesti lukuun ottamatta korkotuottoja, jotka budjetoidaan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Erasmus+	73 560 000
Euroopan solidaarisuusjoukot	2 500 000
Team Europe -aloitteet	3 000 000
Nordplus	6 300 000
Transatlantic Classroom Program	50 000
Yhteensä	85 410 000

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 29.01.32.

2027 talousarvio	85 410 000
2026 talousarvio	82 505 000
2025 tilinpäätös	118 996 928

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisesti.

Selvitysosa: Tulot perustuvat opintotukilain (65/1994) 38 §:n perusteella maksettuihin takaussaatavien lyhennyksiin ja saatavien korkoihin.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Talousarviovuonna maksettavat takausvastuiden lyhennykset	8 500 000
Korkotulot	6 500 000
Yhteensä	15 000 000

2027 talousarvio	15 000 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	12 700 000
2025 tilinpäätös	115 396 668

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2027 talousarvio	4 000 000
2026 talousarvio	4 000 000
2025 tilinpäätös	12 535 182

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 537 005 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 537 075 000 euroa. Kun tästä arvioidaan tuloutettavan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 70 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 537 005 000 euroa.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	525,000	30.20.41
EU-yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
Koulujakelujärjestelmä	4,405	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	4,000	30.20.46
Mehiläishoitoalan toimenpiteet	0,200	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	537,005	
		Maatalouden interventio-
Maatalouden interventiorahastoon	0,070	rahastossa
Kaikki yhteensä	537,075	

2027 talousarvio	537 005 000
2026 talousarvio	537 005 000
2025 tilinpäätös	527 275 584

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 350 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Suomen CAP-suunnitelmassa 2023—2027 valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston rahoitusosuuksina maksetut menot.

2027 talousarvio	350 000 000
2026 talousarvio	460 000 000
2025 tilinpäätös	308 173 674

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) 2021—2027 arvioidaan tuloutuvan tuloja yhteensä 10 000 000 euroa. EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.62.

2027 talousarvio	10 000 000
2026 talousarvio	10 000 000
2025 tilinpäätös	4 818 573

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 30 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle tuloutuvat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin liittyvät tulot. Tuloarvioon ei sisälly momentille 30.20.01 nettobudjetoitua kasvintuhoojien kartoitusohjelmien rahoitusta. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	euroa	momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/690, josta	30 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	30 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	-	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien, rabies-ohjelman tukemisesta sekä kasvintuhoojien hävittämisestä aiheutuvista toimenpiteistä EU:lta saatavat tulot. Vuonna 2027 momentille arvioidaan tuloutuvan vain mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmasta saatavia tuloja.

2027 talousarvio	30 000
2026 talousarvio	116 000
2025 tilinpäätös	265 829

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 600 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vuonna 2027 maksuja arvioidaan kertyvän 3 600 000 euroa. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2027 talousarvio	3 600 000
2026 talousarvio	3 512 000
2025 tilinpäätös	3 510 720

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 58 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot perustuvat Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2026 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2027 talousarvio	58 000
2026 talousarvio	45 000
2025 tilinpäätös	57 900

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 400 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Valkohäntäpeuralla vastaavat ovat aikuiselta 17 euroa ja vasalta 8 euroa. Vuonna 2026 arvioidaan hirviä ja valkohäntäpeuroja kaadettavan 10 % enemmän kuin viime vuonna. Hirviä arvioidaan kaadettavan 45 000 ja valkohäntäpeuroja 46 500 yksilöä. Maksujen taso tulee siten nousemaan. Hirvien pyyntilupamaksuja kertyy siten arviolta 3,820 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,580 milj. euroa. Tuloja vastaavasti määrärahaa osoitetaan riistavahinkolain (105/2009) mukaisiin menoihin momentilla 30.40.41.

2027 talousarvio	4 400 000
2026 talousarvio	3 800 000
2025 tilinpäätös	3 827 598

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 10 113 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Vuonna 2027 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 10 113 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2025 valtion tilinpäätöksen mukaiseen kalastonhoitomaksujen kertymään. Tuloja vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.51.

2027 talousarvio	10 113 000
2026 talousarvio	9 625 000
2025 tilinpäätös	10 112 859

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 12 584 000 euroa.

Selvitysosa: Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiailta 10 euroa. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2027 on noin 300 775, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 10 598. Arvioitu kertymä on 12 584 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2027 talousarvio	12 584 000
2026 talousarvio	12 697 000
2025 tilinpäätös	12 498 413

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 400 000 euroa.

Kertyviä tuloja saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996), kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015), metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023), metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) ja metsityksen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain nojalla maksettujen tukien ja niiden viivästyskorkojen tileistä poistoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille sekä takaisinperintöihin liittyvät tileistä poistot.

2027 talousarvio	4 400 000
2026 talousarvio	4 400 000
2025 tilinpäätös	10 127 130

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. Hallinnonalan virastojen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 34 379 000 euroa.

Momentille budjetoidaan EU:n suoran tuen tuloutukset, jotka budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinvoimakeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tuloarvioon sisältyy EU:n myöntämien CEF-tukien maksatuksia. Lisäksi tuloarvioon sisältyy lipputulot, jotka elinvoimakeskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen elinvoimakeskusten osuus ja lisäksi lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

2027 talousarvio	34 379 000
2026 II lisätalousarvio	1 127 000
2026 talousarvio	29 800 000
2025 tilinpäätös	46 855 261

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

2027 talousarvio	50 000
2026 talousarvio	60 050 000
2025 tilinpäätös	492 628

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 122 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot perustuvat suoritteisiin ja tuotteiden valvonnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksiin, joista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista vuosina 2025—2026 (797/2024), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 528/2012, lakiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1107/2009, pesuaineista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 648/2004, torjunta-ainejäämien enimmäismääristä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 396/2005, valtioneuvoston asetuksessa (189/2022) mainittujen poikkeushakemusten käsittelyyn, kaivoslakiin (621/2011), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), painelaitelakiin (1144/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), konttilakiin (762/1998), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), lakiin eräistä paloturvallisuuslaitteista (191/2024), lakiin kuluttajatuotteiden turvallisuudesta (184/2025), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), alueidenkäyttölakiin (132/1999) sekä jätelakiin (646/2011).

2027 talousarvio	4 122 000
2026 talousarvio	4 292 000
2025 tilinpäätös	4 245 454

21. Päästöoikeuksien huutokauppatulot

Momentille arvioidaan kertyvän 360 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (1270/2023), lakiin fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta (1066/2024) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

2027 talousarvio	360 000 000
2026 II lisätalousarvio	-153 000 000
2026 talousarvio	428 000 000
2025 tilinpäätös	409 595 292

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 33 270 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työllisyysrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 33 460 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.52.

2027 talousarvio	33 270 000
2026 talousarvio	33 270 000
2025 tilinpäätös	34 258 078

50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 319 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Tulokertymä sisältää ohjelmakauden 2021—2027 Uudistuva ja osaava Suomi ohjelmaan maksettavat Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja JTF:n (oikeudenmukaisen siirtymän rahaston) maksut sekä EU:n Pk-yritysaloitteen mukaista Suomen takausohjelmaa koskevat maksut (EAKR).

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

2021—2027	
EAKR	199 000 000
ESR	90 000 000
JTF	30 000 000
Yhteensä	319 000 000

2027 talousarvio	319 000 000
2026 II lisätalousarvio	134 000 000
2026 talousarvio	290 000 000
2025 tilinpäätös	301 519 904

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 48 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustoimintaan (1543/2011).

Muutosturvakoulutukseen liittyvät tulot ovat työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta annetun lain (383/2023) mukaisia elinvoimakeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) työllisyysrahastolta laskuttamia korvauksia muutosturvakoulutusten hankinnoista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	1 900 000
Royalty-tulot	10 300 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot	32 100 000
Tuloutuksen työllisyysrahastosta, muutosturvakoulutuksen hankinta	50 000
TE-palvelu-uudistus	2 150 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	48 000 000

2027 talousarvio	48 000 000
2026 talousarvio	83 100 000
2025 tilinpäätös	128 124 786

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 93 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2027 talousarvio	93 700 000
2026 talousarvio	150 000 000
2025 tilinpäätös	126 707 108

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 15 050 000 euroa.

Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät sekä tileistä poistot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei voida ottaa huomioon menomomenteilla.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Rintamaveteraanien avopalvelu- ja kuntoutusennakoiden palautukset (Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta 1184/1988)	8 750 000
Sota- ja sotilasinvalidien avopalveluennakoiden palautukset (Sotilasvammalaki 404/1948)	1 000 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (Sotilasvammalaki 404/1948)	300 000
Muut tulot ja takaisinperinnät	5 000 000
Yhteensä	15 050 000

2027 talousarvio	15 050 000
2026 talousarvio	53 262 000
2025 tilinpäätös	97 190 060

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2027 talousarvio	150 000
2026 talousarvio	150 000
2025 tilinpäätös	—

21. Valtion asuntorahoituksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 271 440 000 euroa.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit
Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2027 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai aravavuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

S e l v i t y s o s a : Momentin tuloarviosta 22 600 000 euroa koostuu aravalainojen korkotuloista, 242 230 000 euroa aravalainojen lyhennyksistä, 5 800 000 euroa yhteisöjen takausmaksuista ja 810 000 euroa yksityishenkilöiden takausmaksuista.

2027 talousarvio	271 440 000
2026 talousarvio	2 697 315 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 806 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (63/2025). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen sekalaiset tulot.

2027 talousarvio	806 000
2026 talousarvio	806 000
2025 tilinpäätös	552 588

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 149 867 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvät tulot.

2027 talousarvio	149 867 000
2026 talousarvio	136 700 000
2025 tilinpäätös	169 795 951

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2027 talousarvio	100 000 000
2026 talousarvio	130 000 000
2025 tilinpäätös	185 413 620

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 600 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2027 talousarvio	600 000 000
2026 talousarvio	500 000 000
2025 tilinpäätös	857 610 035

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2027 talousarvio	7 000 000
2026 talousarvio	7 000 000
2025 tilinpäätös	15 335 663

(20.) Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	830 000 000
2025 tilinpäätös	623 045 682

Osasto 13
KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Korkotulot**	**270 535**	**177 102**	**208 330**	**31 228**	**18**
05.	Korot muista lainoista	30 979	27 580	25 804	-1 776	-6
07.	Korot talletuksista	208 351	127 000	155 400	28 400	22
09.	Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	31 205	22 522	27 126	4 604	20
03.	**Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot**	**2 414 886**	**2 710 000**	**2 072 900**	**-637 100**	**-24**
01.	Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 937 176	2 260 000	1 637 900	-622 100	-28
02.	Rahapelitoiminnan tuotto	477 711	450 000	435 000	-15 000	-3
04.	**Osuus valtion rahalaitosten voitosta**	**—**	**15 000**	**15 000**	**—**	**0**
01.	Osuus Suomen Pankin voitosta	0	15 000	15 000	—	0
05.	**Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset**	**161 000**	**164 400**	**169 200**	**4 800**	**3**
01.	Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	161 000	164 400	169 200	4 800	3
	Yhteensä	**2 846 421**	**3 066 502**	**2 465 430**	**-601 072**	**-20**

01. Korkotulot

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 25 804 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2027 talousarvio	25 804 000
2026 talousarvio	27 580 000
2025 tilinpäätös	30 979 213

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 155 400 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2027 talousarvio	155 400 000
2026 talousarvio	127 000 000
2025 tilinpäätös	208 351 206

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 27 126 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2027 talousarvio	27 126 000
2026 talousarvio	22 522 000
2025 tilinpäätös	31 204 586

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 637 900 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.

2027 talousarvio	1 637 900 000
2026 II lisätalousarvio	-72 000 000
2026 talousarvio	2 260 000 000
2025 tilinpäätös	1 937 175 786

02. Rahapelitoiminnan tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 435 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislain (1047/2001) 17 §:ään, jonka mukaan valtion talousarvioon tuloutetaan vuosittain Veikkaus Oy:n viimeisimmän tilinpäätöksen osoittamaa voittoa vastaava summa.

2027 talousarvio	435 000 000
2026 talousarvio	450 000 000
2025 tilinpäätös	477 710 524

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Suomen Pankin voiton tuloutuksen kehitys

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	100	26	0	0	0	0
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	70	51	0	0	0	0

2027 talousarvio	15 000 000
2026 II lisätalousarvio	-15 000 000
2026 talousarvio	15 000 000
2025 tilinpäätös	—

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 169 200 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2026 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 169,2 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 165 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 4,2 milj. euroa.

2027 talousarvio	169 200 000
2026 II lisätalousarvio	-16 400 000
2026 talousarvio	164 400 000
2025 tilinpäätös	161 000 000

Osasto 15
LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Valtiolle takaisin maksettavat lainat**	**262 602**	**70 881**	**70 881**	**—**	**0**
04.	Muiden lainojen lyhennykset	262 602	70 881	70 881	—	0
03.	**Valtion nettolainanotto ja velanhallinta**	**16 428 187**	**9 372 080**	**12 325 168**	**2 953 088**	**32**
01.	Nettolainanotto ja velanhallinta	16 428 187	9 372 080	12 325 168	2 953 088	32
	Yhteensä	**16 690 789**	**9 442 961**	**12 396 049**	**2 953 088**	**31**

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 70 881 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2027 talousarvio	70 881 000
2026 talousarvio	70 881 000
2025 tilinpäätös	262 602 167

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

S e l v i t y s o s a : Valtion velanhallinnan strategisena tavoitteena on tyydyttää valtion lainantarve ja turvata valtion maksuvalmius kaikissa olosuhteissa sekä pyrkiä mahdollisimman alhaisiin velasta aiheutuviin kustannuksiin pitkällä aikavälillä hyväksyttävällä riskitasolla. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 12 325 168 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen

2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2025—2027 (mrd. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 budjetoitu	2027 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	184,6	197,9	210,2

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät. Valtion asuntorahaston kertaluonteinen tuloutus vuoden 2026 talousarviossa on huomioitu velan kehityksessä sillä oletuksella, että vuoden 2026 nettolainanotto on 2,3 mrd. euroa suurempi kuin talousarviossa esitetty nettolainanottotarve.

Bruttolainanoton määrän arvioidaan olevan 40 425 168 000 euroa vuonna 2027. Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 11,2 mrd. euroa vuonna 2027. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 16,9 mrd. euroa. Nettolainanotto nimellisarvoisena pl. velanhallinnan erät arvioidaan olevan 12 325 168 000 euroa.

2027 talousarvio	12 325 168 000
2026 II lisätalousarvio	298 638 000
2026 I lisätalousarvio	1 389 902 000
2026 talousarvio	9 372 080 000
2025 tilinpäätös	16 428 186 852

M Ä Ä R Ä R A H A T

Pääluokka 21
EDUSKUNTA

S e l v i t y s o s a :

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Kansanedustajat**	**23 499**	**24 928**	**24 928**	**—**	**0**
01.	Kansanedustajien toiminta-menot (arviomääräraha)	23 499	24 928	24 928	—	0
10.	**Eduskunnan kanslia**	**79 433**	**85 555**	**79 406**	**-6 149**	**-7**
01.	Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	61 691	65 350	65 061	-289	0
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	5 531	7 100	7 000	-100	-1
51.	Avustajatuki eduskunta-ryhmille (arviomääräraha)	7 711	8 605	2 845	-5 760	-67
70.	Tietohallinnon laite-hankinnat ja kehittämis-hankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 500	4 500	4 500	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
20.	**Eduskunnan oikeusasiamies**	**9 322**	**9 638**	**9 758**	**120**	**1**
01.	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	9 322	9 638	9 758	120	1
30.	**Ulkopoliittinen instituutti**	**5 086**	**5 201**	**5 259**	**58**	**1**
01.	Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 792	4 921	4 959	38	1
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	294	280	300	20	7
40.	**Valtiontalouden tarkastusvirasto**	**18 099**	**18 693**	**18 632**	**-61**	**0**
01.	Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 530	17 993	17 982	-11	0
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	569	700	650	-50	-7
90.	**Eduskunnan muut menot**	**5 148**	**5 335**	**13 459**	**8 124**	**152**
50.	Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)	5 148	5 335	13 459	8 124	152
	Yhteensä	**140 588**	**149 350**	**151 442**	**2 092**	**1**

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 928 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	19 110 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 599 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 219 000
Yhteensä	24 928 000

2027 talousarvio	24 928 000
2026 talousarvio	24 928 000
2025 tilinpäätös	23 498 817

10. Eduskunnan kanslia

01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 65 061 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia yhteensä 591 000 euroa. Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Avustajamenojen mitoituksessa otetaan huomioon niiden sisällyttäminen osaksi eduskuntaryhmien ryhmäkanslioille maksettavaa tukea (21.90.50) eduskuntavaalien tuloksen vahvistamisen (21.4.2027) jälkeen.

Määrärahasta käytetään arviolta 15 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallitusneuvottelut	300
Htv-muutos	-45
Kansainvälisen toiminnan muutos	976
Kansanedustajan avustajat (siirto momentille 21.90.50)	-1 534
Kertaluonteinen toimintamenomuutos	395
Toimintamenosäästö	-1 822
Palkkausten tarkistukset	1 441
Yhteensä	-289

2027 talousarvio	65 061 000
2026 talousarvio	65 350 000
2025 tilinpäätös	61 691 234

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenot	-100
Yhteensä	-100

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	7 000 000
2026 talousarvio	7 100 000
2025 tilinpäätös	5 531 358

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 845 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevien päätösten (4.3.2015 § 3 ja 7.3.2019 § 19) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, luontoisetujen, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä. Tuen suuruus on 1.10.2026 lukien 4 654 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Avustajatukeen oikeutetut eduskuntaryhmät on arvioitu nykyisen tilanteen mukaisesti.

Tuen mitoituksessa otetaan huomioon sen maksatuksen loppuminen vaalikauden päättyessä 21.4.2027 ja avustajatukea vastaavan kompensaation sisällyttäminen osaksi eduskuntaryhmille maksettavaa tukea (21.90.50) eduskuntavaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansanedustajan avustajat (siirto momentille 21.90.50)	-5 760
Yhteensä	-5 760

2027 talousarvio	2 845 000
2026 talousarvio	8 605 000
2025 tilinpäätös	7 710 576

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

2027 talousarvio	4 500 000
2026 talousarvio	4 500 000
2025 tilinpäätös	4 500 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 758 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 8 570 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perus- ja erityistehtävien hoitamiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 1 188 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamiehen tulee perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusasiamiehen erityistehtävänä on toimia YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojelu ja seuranta on säädetty oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan tehtäväksi.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti edistävä valtiollinen toimielin, jonka lakisääteisiin tehtäviin kuuluu myös kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö. Erityisenä tehtävänä keskuksella on vammaisten oikeuksien edistäminen ja seuranta sekä yhtenä painopisteenä ikääntyneiden oikeudet ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeudet. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden yhteistyöelin, joka käsittelee periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeusasioita. Sen toimikausi on kerrallaan neljä vuotta (1.4.2024—31.3.2028).

Oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja ihmisoikeusvaltuuskunta muodostavat yhdessä YK:n ns. Pariisin periaatteiden mukaisen Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.

Laillisuusvalvonta-asiat
Vuonna 2025 kanteluita saapui 7 321 (6 088 vuonna 2024). Tämä on noin 1 200 (20,2 %) edellisvuotta enemmän. Vuonna 2025 kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli 74 päivää, kun se vuoden 2024 päättyessä oli 94 päivää.

Laillisuusvalvonta-asiat

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Kanteluasiat			
saapuneet	7 321	6 700	6 700
ratkaistut	7 035	6 700	6 700
Omat aloitteet ja tarkastukset			
omat aloitteet	53	80	80
lausunto- ja kuulemispyynnöt	148	100	100
Tarkastukset	82	100	100

Kaikkiaan laillisuusvalvonta-asioita ratkaistiin vuonna 2025 yhteensä 7 236 (6 475 vuonna 2024) ja niitä tuli vireille 7 589 (6 311 vuonna 2024).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö	-234
Palkkausten tarkistukset	354
Yhteensä	120

2027 talousarvio	9 758 000
2026 talousarvio	9 638 000
2025 tilinpäätös	9 321 920

30. Ulkopoliittinen instituutti

01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 959 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon tutkimukseen liittyvä ulkopuolinen hankerahoitus sekä kustannusten korvaukset yhteensä 1 220 000 euroa. Vuosien 2026—2028 tutkimusagenda koostuu neljästä tutkimusohjelmasta, jotka ovat Suomi ja Pohjois-Euroopan turvallisuus, Euroopan unioni ja strateginen kilpailu, Venäjä, Itä-Eurooppa ja Euraasia sekä Globaali turvallisuus ja hallinta. Lisäksi instituutissa toimii ohjelmien sisällä kolme tutkimuskeskusta: Globaalin järjestyksen ja Kiinan tutkimuskeskus, Ilmastopolitiikan ja -turvallisuuden tutkimuskeskus sekä Yhdysvaltojen politiikan ja vallan tutkimuskeskus. Lisäksi kaavaillaan Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan sekä Geoekonomian ja murrosteknologioiden tutkimuskeskusten perustamista. Uuden ohjelmakauden rakenteessa on myös huomioitu ohjelmien ulkopuolinen strategisen ennakoinnin poikkileikkaava teema.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Henkilötyövuodet	59,1	58,3	58,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,8	4,8	4,8
Naisten osuus henkilöstöstä, %	51,7	50,0	50,0

Työhyvinvointia ja työn kuormittavuutta mittaavan kyselyn tulokset olivat instituutin osalta hieman parempia kuin kyselyn vertailuryhmällä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	6 203	6 146	6 179
Bruttotulot	1 996	1 225	1 220
Nettomenot	4 207	4 921	4 959
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	705		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 290		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-34
Toimintamenosäästö	-151
Toimintamenosäästö (tilaratkaisu)	-625
Vuokrakustannukset	677
Palkkausten tarkistukset	171
Yhteensä	38

2027 talousarvio	4 959 000
2026 talousarvio	4 921 000
2025 tilinpäätös	4 792 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenot	20
Yhteensä	20

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	300 000
2026 talousarvio	280 000
2025 tilinpäätös	294 463

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 982 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä säädetyt ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteisiksi tehtäviksi säädetyt puolue- ja vaalirahoituksen valvontatehtävät, avoimuusrekisteritehtävä sekä poliittisen mainonnan valvontatehtävä hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Henkilötyövuodet, htv	151,7	148,5	148,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,9	6,5	6,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,2	3,1	3,1
Henkilötyövuosien kohdentuminen ydintoimintaan (% tehollisesta työajasta)			
Ydintoiminta	75,0	75,0	75,0
Tarkastussuositusten toteutuminen (%, kokonaan tai osittain toteutuneet suositukset)			
Tilintarkastukset	91	85	85
Laillisuus-, tuloksellisuus- ja finanssipolitiikan tarkastukset	94	82	84

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö	-590
Palkkausten tarkistukset	579
Yhteensä	-11

2027 talousarvio	17 982 000
2026 talousarvio	17 993 000
2025 tilinpäätös	17 530 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 650 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään tarkastusviraston toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-50
Yhteensä	-50

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	650 000
2026 talousarvio	700 000
2025 tilinpäätös	569 161

90. Eduskunnan muut menot

50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 459 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

S e l v i t y s o s a : Määräraha jaetaan eduskuntaryhmien kesken siten, että

1) jokaista edustajaa kohden suoritetaan vaalikauden 2023—2026 loppuun asti 2 080 euroa kuukaudessa ja kullekin vuoden 2023 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä 4 160 euroa kuukaudessa

2) jokaista edustajaa kohden suoritetaan vaalikauden 2027—2030 alusta alkaen 6 791 euroa kuukaudessa ja kullekin vuoden 2027 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle yhden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä 6 791 euroa kuukaudessa.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon, että

1) eduskuntavaalien tuloksen vahvistamisen (21.4.2027) jälkeen momentilta 21.10.51 maksettava tuki päättyy ja avustajatukea vastaava kompensaatio budjetoidaan tälle momentille

2) eduskuntavaalien tuloksen vahvistamisen (21.4.2027) jälkeen momentilta 21.10.01 ei enää makseta kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia, vaan ne budjetoidaan tälle momentille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansanedustajan avustajat (siirto momentilta 21.10.01)	1 534
Kansanedustajan avustajat (siirto momentilta 21.10.51)	5 760
Tasomuutos	830
Yhteensä	8 124

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2027 talousarvio	13 459 000
2026 talousarvio	5 335 000
2025 tilinpäätös	5 148 108

Pääluokka 22
TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävistä on säädetty laissa tasavallan presidentin kansliasta (100/2012). Tasavallan presidentin kanslian toiminta ja tavoitteet määräytyvät perustuslaissa ja muissa laeissa säädettyjen tasavallan presidentin tehtävien ja tasavallan presidentin itsensä asettamien tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Kestävä kehitys
Tasavallan presidentin kanslia jatkaa kestävän kehityksen mukaisia toimenpiteitä. Kanslia käyttää mahdollisimman kattavasti uusiutuvaa energiaa hallinnoimissaan rakennuksissa. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään edelleen uusiutuvan energian osuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Tasavallan presidentti**	**160**	**160**	**160**	**—**	**0**
01.	Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	160	160	160	—	0
02.	**Tasavallan presidentin kanslia**	**48 636**	**30 275**	**17 939**	**-12 336**	**-41**
01.	Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 414	11 275	11 439	164	1
02.	Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	600	550	550	—	0
20.	Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550	1 950	1 950	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 572	7 500	3 500	-4 000	-53
75.	Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	27 500	9 000	500	-8 500	-94
	Yhteensä	**48 796**	**30 435**	**18 099**	**-12 336**	**-41**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	71	75	75		

01. Tasavallan presidentti

01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

2027 talousarvio	160 000
2026 talousarvio	160 000
2025 tilinpäätös	160 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

S e l v i t y s o s a : Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon, Kultarannan huvilatilan ja Helsingin Mariankatu 1:n kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 439 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai muusta tasavallan presidentin toiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen sekä Kultarannan vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

S e l v i t y s o s a : Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta, käytettyjen kuljetusvälineiden ja koneiden myynnistä sekä satunnaisesti vesijättömaiden lunastuksista ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	9 933	11 305	11 469
Bruttotulot	42	30	30
Nettomenot	9 891	11 275	11 439
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 559		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 081		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	184
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-20
Yhteensä	164

2027 talousarvio	11 439 000
2026 talousarvio	11 275 000
2025 tilinpäätös	10 414 000

02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2027 talousarvio	550 000
2026 talousarvio	550 000
2025 tilinpäätös	600 000

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen

3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2027 talousarvio	1 950 000
2026 talousarvio	1 950 000
2025 tilinpäätös	2 550 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-4 000
Yhteensä	-4 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	3 500 000
2026 talousarvio	7 500 000
2025 tilinpäätös	7 572 468

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja sitä ympäröivän puiston sekä Helsingin Mariankatu 1:n toimisto- ja huoltorakennuksen tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin

2) Kultarannan huvilatilan rakennusten ja puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen

3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-8 500
Yhteensä	-8 500

2027 talousarvio	500 000
2026 talousarvio	9 000 000
2025 tilinpäätös	27 500 000

Pääluokka 23
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen.

Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä ja kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset ja vastaa pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan ennakoinnista ja suunnittelusta sekä hallituksen strategiatyöstä.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus
Yhteiskunnan ja talouden toimintaympäristössä on riskitekijöitä, jotka aiheuttavat epävarmuutta ja tekevät toimintaympäristöstä vaikeasti ennakoitavan. Suurvaltakilpailun kiristymisen ja protektionistisen kauppapolitiikan, kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön vaikeutumisen, Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan sekä Iranin sodan ja Persianlahden voimatasapainon muutoksen vaikutukset heijastuvat monin tavoin Suomen turvallisuusympäristöön, yhteiskuntaan ja talouteen. Arktisen alueen ja avaruudellisen toiminnan strateginen merkitys kasvaa. Turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökulmien ja yhteiskunnan kriisien sietokyvyn ja varautumisen huomioiminen korostuu kaikilla yhteiskuntapolitiikan osa-alueilla.

Suomi on jäänyt jälkeen keskeisistä kilpailijamaista sekä osaamisen että TKI-intensiteetin suhteen. Teknologinen kehitys ml. harppaukset tekoälykehityksessä ja murroksellisissa teknolo-

gioissa luovat sekä uusia haasteita että mahdollisuuksia. Kansainvälinen kilpailu osaavasta työvoimasta on entistä kovempaa. Väestön ikääntyminen ja vähenevä syntyvyys pahentavat pulaa työvoimasta, heikentävät talouskasvua ja haastavat julkisen talouden tasapainoa. Yleisellä taloudellisen kehityksen epävarmuudella, inflaatiolla ja korkotasolla on vaikutusta omistajaohjaukseen ja valtio-omisteisiin yhtiöihin, mikä lisää toimintaympäristön riskejä. Julkisen talouden säästöt vaikuttavat valtioneuvoston toiminnan menoihin ja aiheuttavat merkittäviä toiminnan sopeuttamistarpeita.

Ilmastonmuutoksen riskit ja kustannukset tunnistetaan jatkuvasti paremmin. Puhdas siirtymä edellyttää taloudessa ja yhteiskunnassa kokonaisvaltaista muutosta, jonka vaikutukset voivat kohdistua ihmisryhmiin eri tavoin. Puhdas siirtymä ja kiertotalous tarjoavat merkittäviä kasvu- ja vientimahdollisuuksia.

Globaalin epävakauden maailmassa Euroopan unioni on Suomelle aiempaakin keskeisempi viiteryhmä. Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden on ratkaistava, minkälainen toimija unioni on alati muuttuvassa geopoliittisessa ympäristössä. EU:n toimintaa määrittävät haasteet ja unioni on edennyt kriisistä kriisiin, eivätkä ne vaikuta väistyvän tulevinakaan vuosina. Niin ulkoisen toimintaympäristön murros kuin unionin sisäiset muutospaineet haastavat unionia ja lisäävät päätöksenteon kompleksisuutta. EU:n laajentuminen, eritahtinen yhteistyön syventyminen politiikkasektoreilla sekä tiiviimmän yhteistyön laajempi käyttö muuttavat unionia merkittävällä tavalla. Lisäksi geotalouden haasteissa tarvitaan päämäärätietoista toimijuutta EU:n kyvyssä vahvistaa talouttaan ja kehittää kilpailukykyään. Kauppakumppanuuksia ja sisämarkkinoiden toimivuutta vahvistetaan strategisesti kohdennetuilla ja oikeansuhtaisilla suojaavilla toimilla vastaamaan ulkoisiin haasteisiin ja haitallisiin riippuvaisuuksiin. Unioni tarvitsee talouden jatkuvaa kasvua, mikä edellyttää sekä sisämarkkinoiden että sisäisen ja ulkoisen kilpailukyvyn vahvistamista.

EU:n strategista kilpailukykyä haastaa ulkoisen toimintaympäristön nopea murros, jossa keskeisiä ajureita ovat suurvaltapolitiikka, avoimen sääntöpohjaisen maailmantalouden haasteet, talouksien riippuvuudet sekä kilpailijoidemme vahva asema murrosteknologioissa. Uudessa tilanteessa punnitaan myös Suomen rooli osana yhtenäistä ja toimintakykyistä Euroopan unionia. Suomen tulee olla valmis tukemaan unionin kehittymistä, sen päätöksenteko- ja toimintakykyä sekä uudistumiskykyä.

Hallitusohjelman ja valtioneuvoston toimitilasuunnitelman mukaisesti on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimitilojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet valtioneuvoston kortteleissa K1 (valtioneuvoston linnan kortteli) ja K2 (valtioneuvostokortteli) vuosien 2025—2030 aikana. Kyseessä on toimitilojen peruskorjauksen ohella keskeisesti valtioneuvoston yhtenäisyyttä edistävä uudistushanke, joka mahdollistaa uudenlaisen toimintatavan ja -ympäristön vuosikymmeniksi eteenpäin valtioneuvostolle ja sen ministeriöille. Valtioneuvosto luopuu merkittävästä osasta erillisiä toimitilojaan ja keskittää toimintansa valtioneuvostokortteleihin, joihin kootaan valtioneuvoston johtorakenteet.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 arvio
Vahva ja välittävä Suomi rakentuu konkreettisista teoista ja ratkaisuista toimien aktiivisesti ja aloitteellisesti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Yhteistyöllä Suomi selviää kaikista haasteista.			
Pääministerin avustaminen valtioneuvoston johtamisessa — Hallituksen päätöksenteon tuki ja toimeenpano turvataan ja yhteiset resurssit tukevat valtioneuvoston johtamista. — Hallitusohjelman toimeenpanoa seurataan ja arvioidaan. — Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaan varaudutaan ja johtamiskykyä vahvistetaan. — Viestinnältä edellytetään muuttuvassa toiminta-ympäristössä suunnitelmallisuutta, pitkäjänteisyyttä ja viestinnän kokonaisuuden johtamista. Valtioneuvoston viestintäympäristöä seurataan ja arvioidaan sekä mahdolliseen informaatiovaikuttamiseen reagoidaan.	hyvä	hyvä	hyvä
Suomen EU-politiikan johtaminen — Aktiivinen ja aloitteellinen EU-politiikka vahvistaa EU:n globaalia roolia, strategista kilpailukykyä sekä puolustusta ja turvallisuutta. — Tehostetaan Suomen oikea-aikaista ja tavoitteellista EU-vaikuttamista.	hyvä	hyvä	hyvä
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka — Ennustettavalla ja eteenpäin katsovalla omistaja-politiikalla turvataan valtion strategiset intressit. — Valtio tavoittelee yhtiöomaisuutensa hoidossa pitkä-jänteistä omistaja-arvon kasvua ja omaisuustuloja. — Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista ja valtio odottaa yhtiöiltä yritysvastuun edelläkävijyyttä.	hyvä	hyvä	hyvä
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämishankkeet — Valtioneuvostossa on käytössä yhtenäiset ja turvalliset työtä ja toiminnan jatkuvuutta tukevat toimintatavat, toimi-tilaratkaisut sekä jaettu tilannekuva tiedolla johtamisen tueksi. — Yhteiset toimintatavat hyödyntävät sähköisiä, tehokkaita ja tietoturvallisia yhteisiä työvälineitä ja palveluja mahdollistaen taloudellisesti kestävän toiminnan.	hyvä	hyvä	hyvä

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskansleri edistää kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen sekä muiden Suomen valtiojärjestyksen ja valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden toteutumista valvomalla valtioneuvoston ja tasavallan presidentin sekä tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Oikeuskansleri valvoo myös asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa. Oikeuskansleri antaa presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä.

Oikeuskansleri valvoo tehtäväänsä hoitaessaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeuskanslerin harjoittama ylin laillisuusvalvonta edistää näin perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista, luottamusta ylimpään valtiolliseen päätöksentekoon ja lakiin sekä eduskunnan ja hallituksen päätöksenteon sujuvuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista. Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria tämän tehtävien hoitamisessa.

Oikeuskanslerinvirasto toimii ilmoittajansuojelun keskitettynä ulkoisena ilmoituskanavana ja huolehtii ilmoittajansuojelujärjestelmän raportoinnista Euroopan komissiolle. Oikeuskanslerinvirasto on valtioneuvoston yhteydessä toimiva itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan.

Sukupuolten tasa-arvo
Valtioneuvoston kanslian työssä sukupuolten tasa-arvo näkyy mm. Agenda 2030:n tavoitteiden edistämisessä, yhdenvertaisuustiedonannon toimeenpanossa ja eri ohjelmien kokoonpanoissa sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisessa mm. tietoperusteisen päätöksenteon tuessa.

Suomi edistää EU:ssa pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa. Lisäksi Suomi rakentaa unionia, jossa yhdenvertaisuutta edistetään ja rasismia torjutaan. EU:n monivuotisen rahoituskehyksen neuvotteluissa Suomi tukee komission rahoituskehysehdotuksen lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 % sekä huolehditaan valtioneuvoston asettamien muiden tasa-arvotavoitteiden noudattamisesta.

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta, monimuotoisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys
Yhdistyneiden kansakuntien (YK) globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n kansallista toimeenpanoa ja hallituksen kestävän kehityksen työtä koordinoidaan ja toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen toimia EU:ssa Agenda 2030:n ja kestävän kehityksen edistämiseksi yhteistyössä ulkoministeriön kanssa. Suomen kestävän kehityksen toimikunnan sihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa. Pääministerin johtama toimikunta toteuttaa vuonna 2022 valmistunutta kestävän kehityksen toimikunnan strategiaa 2022—2030 ja toimenpidesuunnitelmaansa vuosille 2025—2027 sekä aloittaa seuraavan toimenpidesuunnitelman valmistelut kaudelle 2028—2030.

Valtioneuvoston kanslia toteuttaa yhteiskunnallista kestävyysarviointia selkeyttämään ymmärrystä kestävyyshaasteiden nykytiloista, näkymistä ja keskinäisriippuvuuksista. Arviointia tehdään viidestä kestävyyden näkökulmasta, jotka ovat ekologinen kestävyys, inhimillinen ja kulttuurinen kestävyys, sosiaalinen ja terveydellinen kestävyys, taloudellinen kestävyys sekä turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian kestävyys. Riippumaton kestävyystutkijoista koostuva Kestävyyspaneeli toimii valtioneuvoston kanslian yhteydessä ja tukee itsenäisenä elimenä valtioneuvoston työtä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**209 800**	**201 381**	**202 831**	**1 450**	**1**
01.	Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	161 580	157 099	160 498	3 399	2
02.	Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	14 260	15 743	16 053	310	2
03.	Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 140	2 039	1 780	-259	-13
21.	Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	1 500	1 500	1 000	-500	-33
23.	Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	14 100	6 000	6 000	—	0
26.	Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 330	—	500	500	0
29.	Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	14 890	19 000	17 000	-2 000	-11
10.	**Omistajaohjaus**	**173 700**	**700**	**700**	**—**	**0**
(87.)	Pääomasijoitus Finnish Minerals Group Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	170 000	—	—	—	0
88.	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	3 700	700	700	—	0
20.	**Poliittisen toiminnan avustaminen**	**34 566**	**34 566**	**34 566**	**—**	**0**
50.	Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	34 566	34 566	34 566	—	0
30.	**Oikeuskanslerinvirasto**	**4 428**	**4 336**	**4 200**	**-136**	**-3**
01.	Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 428	4 336	4 200	-136	-3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
90.	**Muut menot**	**3 110**	**3 140**	**3 140**	**—**	**0**
21.	Kunniamerkit (arviomääräraha)	670	700	700	—	0
50.	Avustukset järjestöille (kiinteä määräraha)	400	400	400	—	0
66.	Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	2 040	2 040	2 040	—	0
	Yhteensä	**425 604**	**244 123**	**245 437**	**1 314**	**1**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	789	837	880[1)]		

[1)] Valtioneuvoston kanslian henkilötyövuosiarvio on 706 henkilötyövuotta, oikeuskanslerinviraston 34 henkilötyövuotta, sekä enintään 70 valtiosihteeriä ja erityisavustajaa ja 70 heidän sihteeriään. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötyövuosiin.

01. Hallinto

01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 160 498 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin kuluihin.

Määrärahasta on varattu 5 000 000 euroa valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman ja hallituksen tekemien linjausten toimeenpanoon.

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin on osoitettu 5 000 000 euroa käytettäväksi valtioneuvoston yhteiseen toimintaan ja hankkeisiin. Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi merkittäviin tai laajoihin hallitusohjelman tai muihin hallituksen tekemien linjausten mukaisiin määräaikaisiin hankkeisiin ja toimenpiteisiin, joista aiheutuu palkkaus- tai muita menoja. Ministeriöiden on mahdollista täydentää hankerahoitusta omien pääluokkiensa määrärahoista.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2027 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	148 439	159 099	162 498
Bruttotulot	1 522	2 000	2 000
Nettomenot	146 917	157 099	160 498
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	30 937		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	45 601		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu	18 479
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	125 994
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hankkeen valmistelevat työt)	11 025
Valtioneuvoston yhteinen toiminta ja hankkeet	5 000
Yhteensä	160 498

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
ICT-menot	28	27	26
Vuokramenot	27	26	25
Henkilöstömenot	28	30	32
Muut toimitila- ja turvallisuusmenot	9	9	9
Muut tukipalvelut	6	6	6
Johtaminen ja politiikkavalmistelu	2	2	2
Yhteensä	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteinen vähennys siirtyvistä eristä	-1 000
Kirkkokatu 14 vuokrankorotus (Valtuus 2024)	1 008
OKM Matkustuksen neuvonta ja tuki (siirto momentilta 29.01.01)	15
Pihapaviljonki vuokrankorotus (Valtuus 2024)	667
TEM arkiston järjestäminen (siirto momentille 32.01.01)	-96
VN toimitilojen kokoaminen ja uudistaminen (Korttelit 1 ja 2 -hanke)	6 665
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 24.01.01)	709
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 25.01.01)	250
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 26.01.01)	223
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 27.01.01)	223
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 28.01.01)	252
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 29.01.01)	220
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 30.01.01)	209
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 31.01.01)	231
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 32.01.01)	288

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 33.01.01)	352
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentilta 35.01.01)	268
VN yhteisen verkkojulkaisualustan jatkuvan palvelun hallinnan siirto (siirto momentilta 27.01.01)	60
Palkkausten tarkistukset	1 842
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-752
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 286
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-6 718
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-231
Yhteensä	3 399

2027 talousarvio	160 498 000
2026 II lisätalousarvio	1 316 000
2026 I lisätalousarvio	-300 000
2026 talousarvio	157 099 000
2025 tilinpäätös	161 580 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 053 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ministereiden, poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkkausmenoihin

2) valtion virkamieslain 44 a §:n mukaisiin säännöllisen työajan palkkausta vastaaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien, ministereiden erityisavustajien ja heidän sihteereiden palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 19 valtioneuvoston jäsentä, enintään 70 ministerien valtiosihteeriä ja erityisavustajaa sekä enintään 70 heidän sihteeriään. Lisäksi momentilta on mahdollista maksaa valtiosihteereiden ja erityisavustajien karenssiajan korvaukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtioneuvoston jäsenten palkkiotason 5 prosentin laskun päättyminen	76
Palkkausten tarkistukset	234
Yhteensä	310

2027 talousarvio	16 053 000
2026 talousarvio	15 743 000
2025 tilinpäätös	14 260 057

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 780 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen

2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia

3) enintään 190 000 euroa enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin

4) EU-rekrytointeihin liittyvään hakijoiden valmennuksen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen

5) EU-avustajaohjelman kautta rekrytoitavien kansallisten EU-avustajien palkkaus- ja matkamenoihin.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamenomäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisina pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia. Momentilta toteutetaan EU-avustajaohjelma vuosina 2027—2028.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kahta henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-160
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-99
Yhteensä	-259

2027 talousarvio	1 780 000
2026 talousarvio	2 039 000
2025 tilinpäätös	2 140 000

21. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tiedonannosta ja sen toimeenpanemiseksi tehdystä valtioneuvoston hyväksymästä toimenpideohjelmasta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin

2) valtionavustuksen maksamiseen yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi

3) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman toteutukseen, josta enintään kolme henkilötyövuotta valtioneuvoston kansliaan toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Momentilta maksetaan menoja, jotka aiheutuvat yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpanosta. Momentin käyttötarkoitus on myös rahoittaa yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevien toimenpiteiden toteuttamista valtionavustustoimintana yhdessä ministeriöiden kanssa.

Hallinnonalat täydentävät keskitettyä rahoitusta omasta pääluokastaan siihen soveltuvista määrärahoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 600 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan tiedonannon toimeenpano	-500
Yhteensä	-500

2027 talousarvio	1 000 000
2026 talousarvio	1 500 000
2025 tilinpäätös	1 500 000

23. Valtioneuvoston päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiseen tutkimus- ja selvitystoimintaan

2) enintään 40 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

S e l v i t y s o s a : Momentin määrärahalla tuettaisiin valtioneuvoston päätöksentekoa ja hallitusohjelman toteutusta hankkimalla tutkimuksia ja selvityksiä yliopistoilta, korkeakouluilta, tutkimuslaitoksilta ja muilta toimijoilta. Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisiä tutkimuksia ja selvityksiä voidaan rahoittaa lisäksi muiden ministeriöiden pääluokan momenteilta.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2027 talousarvio	6 000 000
2026 talousarvio	6 000 000
2025 tilinpäätös	14 100 000

26. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin psykososiaalisen tuen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin psykososiaalisen tuen menot.

2027 talousarvio	500 000
2026 I lisätalousarvio	300 000
2025 tilinpäätös	1 330 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-2 000
Yhteensä	-2 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	17 000 000
2026 talousarvio	19 000 000
2025 tilinpäätös	14 890 311

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Omistajapolitiikan ja -ohjauksen osalta tehtäviä ovat valtion yleisen omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen valmistelu ja täytäntöönpano, ministeriön alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus sekä eri ministeriöiden omistajaohjauksen käytäntöjen yhteensovittaminen ja ministeriöiden välisen yhteistyön koordinointi.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) osakkeiden hankkimiseen ja niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia

valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa sekä ilman osakemerkintää tehtävään valtion kokonaan omistamien yhtiöiden oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen, kuten sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton

4) valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin lainoilla, joilla ei ole eräpäivää ja joilta ei vaadita vakuutta, mukaan lukien IFRS-tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoisiksi katsottavat velkakirjalainat sekä pääomalainat ja muut vastaavat lainajärjestelyt sekä valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa säädetyillä pääomalainoilla, joilla on eräpäivä.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	700 000
2026 talousarvio	700 000
2025 tilinpäätös	3 700 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puoluetoiminnan tukemiseen tarkoitetun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelailla. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 34 566 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 34 393 170 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 % on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 % puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 172 830 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2027 talousarvio	34 566 000
2026 talousarvio	34 566 000
2025 tilinpäätös	34 566 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävänä on perustuslain mukaan valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuutta. Oikeuskanslerin tulee myös valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeuskansleri valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeuskanslerin tehtäviin kuuluu myös asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta. Oikeuskanslerinvirasto avustaa oikeuskansleria näiden tehtävien hoitamisessa. Oikeuskanslerinvirasto ylläpitää ilmoittajansuojeluasioissa keskitettyä ulkoista ilmoituskanavaa.

Päätöksenteon valvonta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	56	60	60
tasavallan presidentin esittelyt	27	30	30
tarkastetut esittelylistat	1 825	1 900	1 900

Kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen asiakirjat tarkastetaan etukäteen, ja oikeuskansleri on läsnä istunnoissa sekä hallituksen neuvotteluissa ja iltakouluissa. Lisäksi tarkastetaan istuntojen pöytäkirjat. Istunnoissa vuosittain käsiteltyjen asioiden määrä vaihtelee vaalikauden aikana. Valtioneuvoston valvontaan liittyen vuonna 2025 virastossa tarkastettiin 1 460 valtioneuvoston yleisistunnossa ja 365 tasavallan presidentin esittelyssä käsiteltyä asiaa. Lisäksi oikeuskansleri valvoo jälkikäteen valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa.

Lainvalmistelun valvonta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
ministeriöiden lausuntopyynnöt	161	160	100
ennakkotarkastukset	52	55	30
kuulemiset eduskunnassa	16	20	20

Oikeuskansleri valvoo laillisuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden asianmukaista huomioon ottamista lainvalmistelussa. Lausuntojen, ennakkotarkastusten ja kuulemisten vuosittainen määrä riippuu ministeriöiden säädösvalmistelun etenemisestä sekä säädösten yhteiskunnallisesta ja oikeudellisesta merkittävyydestä. Vaalikauden loppuvaiheessa lainvalmistelun valvonta-asioita on yleensä merkittävästi enemmän kuin alkuvaiheessa.

Kanteluasiat

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
saapuneeksi kirjatut	2 090	2 000	2 000
tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otetut	1 658	1 600	1 600
ratkaistut	1 982	2 000	2 000

Saapuneiden ja tarkempaan laillisuusvalvonnalliseen arviointiin otettujen kanteluiden määrissä on vuosittaista vaihtelua. Vuosittain pyritään kuitenkin ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut.

Vuonna 2025 ns. seuraamusratkaisujen osuus oli 14 % selvittämistoimia edellyttäneistä kanteluasioista, mikä on hieman suurempi kuin vuonna 2024. Ylimpien laillisuusvalvojien tehtävienjakouudistus on johtanut siihen, että eräissä asiaryhmissä kantelujen käsittely on siirtynyt pääosin eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäväksi, mikä vähentää oikeuskanslerin käsittelemien kantelujen määrää. Oikeuskanslerinvirasto on tehostanut toimintaansa seulomalla aikaisempaa tarkemmin käsiteltäväksi otettavia asioita, mikä osaltaan vähentää laillisuusvalvonnallista arviointia vaativien asioiden määrää.

Omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
omat aloitteet	30	20	20
laillisuusvalvontakäynnit	9	15	20

Omista aloitteista aiheutui vuonna 2025 yhteensä 50 seuraamusta, mikä oli hyvin merkittävä määrä. Tavoitteena on suunnata omat aloitteet sekä tarkastus- ja valvontatoiminta perus- ja ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin. Omat aloitteet ovat usein laajoja ja edellyttävät perusteellista ja pitkäjänteistä selvittelyä sekä vaativaa oikeudellista arviointia.

Rangaistustuomioiden tarkastaminen

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
rangaistustuomioiden tarkastus	3 038	3 000	3 000

Vuonna 2025 rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella otettiin tarkemmin selvitettäväksi 93 asiaa. Asiaryhmän asioita ratkaistiin 51, joissa tuomioistuimille annettiin seuraamus 28 asiassa. Korkeimmalle oikeudelle tehtiin kolme purkuhakemusta.

Tuomarien virkarikosasiat

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
vireille tulleet	107	90	90
ratkaistut	95	90	90

Hovioikeuksien tulee ilmoittaa oikeuskanslerille sellaisista tietoonsa tulleista alioikeuksien toimintaa koskevista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Lisäksi oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevista asioista. Myös syyttäjillä on velvollisuus ilmoittaa, jos tällainen asia tai sitä koskeva ilmoitus tulee syyttäjälle. Vuonna 2025 annettiin seuraamus 18 asiassa.

Syyttäjien virkarikosasiat

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
vireille tulleet	77	50	50
ratkaistut	52	50	50

Oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevista asioista. Syyttäjien virkarikosasioita tulee oikeuskanslerin käsiteltäviksi myös valtakunnansyyttäjän toimiston ilmoittamina. Vuonna 2025 yhdessäkään asiassa ei annettu seuraamusta.

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
saapuneet	734	750	750
tutkitut	662	750	750

Valvonnassa tarkastetaan Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökset. Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin. Tavoitteena on ylläpitää luottamusta valvontajärjestelmän toimivuuteen sekä varmistaa, että oikeus oikeusturvaan ja siihen kuuluvaan mahdollisuuteen saada luotettavia ja laadukkaita

oikeudellisia palveluja toteutuu. Tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvaan oikeuskanslerin valvontatoimeen voi usein kytkeytyä myös asianajovalvontaa ja asioiden siirtoa valvontalautakuntaan.

Ilmoittajansuojelun keskitetty ulkoinen ilmoituskanava

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
saapuneet ilmoitukset	108	100	100
toimivaltaiselle viranomaiselle siirretyt ilmoitukset	22	30	30
siirtämättä jätetyt ilmoitukset (eivät kuuluneet lain soveltamisalaan)	86	70	70

Oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ulkoiseen ilmoituskanavaan tehtyjen ilmoitusten määrä on pysynyt vielä melko matalana. Valtaosa tehdyistä ilmoituksista ei kuulu ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan eikä niitä siirretä toimivaltaisten viranomaisten tutkittaviksi. Oikeuskanslerinvirasto saa toimivaltaisilta viranomaisilta vuosiraportit, joiden perusteella virasto laatii Euroopan komissiolle vuosiraportin. Oikeuskanslerinviraston saaman tiedon mukaan poliisitutkinnan käynnistämiseen johti kaksi ilmoitusta vuonna 2025. Oikeusprosesseja ei käynnistetty.

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	126
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-22
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-43
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-183
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-14
Yhteensä	-136

2027 talousarvio	4 200 000
2026 talousarvio	4 336 000
2025 tilinpäätös	4 428 000

90. Muut menot

21. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2027 talousarvio	700 000
2026 talousarvio	700 000
2025 tilinpäätös	669 800

50. Avustukset järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen tietoisuuden lisäämiseen Euroopan unionin toiminnasta sekä euroatlanttisesta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Eurooppalainen Suomi ry:lle ja Suomen Atlantti-Seura ry:lle. Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2027 talousarvio	400 000
2026 talousarvio	400 000
2025 tilinpäätös	400 000

66. Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta annetun lain 12 §:n mukaisten osallistumismaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

2027 talousarvio	2 040 000
2026 talousarvio	2 040 000
2025 tilinpäätös	2 040 000

Pääluokka 24
ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

S e l v i t y s o s a : Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Tiivis yhteistyö kumppanimaiden kanssa, hyvät kahdenväliset suhteet sekä kansainvälisen oikeuden kunnioittaminen ja vahvistaminen ovat Suomen kansainvälisten suhteiden kulmakiviä. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteistyövaraisen ytimen.

Hallinnonalan toimintaympäristö
Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Maailmanpoliittisessa tilanteessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Maailmanjärjestystä määrittävät yhä enemmän valta ja voima sekä suurvaltojen välinen kilpailu. Jaettujen arvojen merkitystä koetellaan ja välittömien intressien tavoittelu korostuu. Muuttuvassa tilanteessa Suomelle on yhä tärkeämpää puolustaa ja vahvistaa sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää.

Sotien ja konfliktien vaikutukset ovat globaaleja. Euroopan turvallisuusympäristö pysyy epävakaana Venäjän jatkaessa hyökkäyssotaansa Ukrainassa. Venäjä muodostaa pitkäkestoisen uhan euroatlanttiselle turvallisuudelle. Lähi-idän eskaloitunut tilanne vaikuttaa yhtäältä talouteen ja turvallisuuteen myös Euroopassa ja ohjaa globaalia huomiota poispäin Venäjän hyökkäyssodasta. Lisäksi sen geopoliittiset vaikutukset tulevat olemaan kauaskantoisia. Euroopan valtioiden vastuu maanosansa turvallisuudesta korostuu entisestään. Ukrainan selviäminen on koko Euroopalle merkittävä turvallisuuspoliittinen intressi.

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Yhtenäinen, vahva, kilpailukykyinen ja strategisesti vaikuttava Euroopan unioni on Suomen etu. Euroopan unionin puolustuksen ja turvallisuuden vahvistaminen sekä kokonaisuusturvallisuusajattelun edistäminen ovat keskeisiä intressejä Suomelle.

Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta ja Pohjois-Euroopan vakautta. Lisääntynyt hybridivaikuttaminen osoittaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden erottamattomuuden. Pohjoismaisen yhteistyön strateginen merkitys kasvaa ja Pohjoismaat muodostavat Suomelle ydinviiteryhmän ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Itämeren alueen ajankohtaiset turvallisuuskysymykset ovat tii-

vistäneet erityisesti Pohjoismaiden ja Baltian maiden (NB8) yhteistyötä ja lähentäneet suhteitamme myös muihin Itämeren alueen liittolaisiin Saksaan ja Puolaan. Suomi tavoittelee vahvaa strategista kumppanuutta myös Britannian ja Ranskan kanssa.

Yhdysvallat on Suomelle strateginen kumppani ja liittolainen, ja liittolaisuus rakentuu pitkäaikaisen ja moniulotteisen kumppanuuden pohjalle. Transatlanttinen toimintaympäristö on murroksessa. Yhdysvaltojen kansallisia etuja edistetään uudella tavalla ja politiikkaa ohjaa aiempaa vahvemmin transaktionaalisuus. Suomi jatkaa etujensa mukaista yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa laaja-alaisesti panostaen omiin vahvuuksiinsa ja ottaen huomioon Suomen ja Euroopan kokonaisintressit.

Suomi panostaa suhteiden syventämiseen liittolaismaa Kanadan sekä Australian, Etelä-Korean ja Japanin kanssa tiivistämällä poliittista dialogia sekä kehittämällä yhteistyötä turvallisuuspolitiikan, puolustuksen, kaupan, teknologian ja tutkimuksen alueilla. Arktisen alueen geopoliittinen, ympäristöllinen ja taloudellinen merkitys lisääntyy edelleen. Afrikan merkitys EU:n naapurina ja strategisena kumppanina kasvaa, samoin kuin useiden muiden globaalirooliaan kasvattavien toimijoiden, kuten Intian, Brasilian ja Persianlahden maiden. Latinalaisesta Amerikasta Suomi ja EU löytävät useita samanmielisiä kumppaneita, joiden kanssa on myös paljon kaupallista potentiaalia.

Kansainvälisen kehitysyhteistyön murros vaikuttaa myös Suomen kehityspolitiikkaan. Muutosta kansainvälisen kehitysyhteistyön rahoituksessa kuvaa, että Yhdysvaltojen ja muiden perinteisten rahoittajamaiden leikkausten myötä kansainvälinen kehitysrahoitus on vähentynyt ennätyksellisesti. Suomi toteuttaa kehitysyhteistyötä strategisesti, yksityistä rahoitusta vivuttaen ja suomalaisia toimijoita osallistaen. Kehitysyhteistyö on osa Suomen kokonaisvaltaisia maasuhteita.

Monenvälisen yhteistyön rooli maailmanlaajuisiin haasteisiin vastaamisessa säilyy keskeisenä, mutta järjestelmään kohdistuu mittavaa painetta. Ilmastonmuutos ja luontokato sekä muut laajat haasteet, kuten lukuisat aseelliset konfliktit, autoritaarisuuden uhka demokratialle ja ihmisoikeuksia sekä sukupuolten tasa-arvoa vastustava liikehdintä, vaikuttavat epävakauttavasti toimintaympäristöön ja -mahdollisuuksiin. Nämä vaikeuttavat myös kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Protektionismi, kilpailu kriittisestä teknologiasta ja raaka-aineista sekä sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään kohdistuva paine haastavat kansainvälistä kauppajärjestelmää. Taloudelliset riippuvuudet nähdään yhä enemmän haavoittuvuuksina, joiden riskit on tiedostettava ja joita on ennaltaehkäistävä. Avoin ja monenkeskinen sääntöpohjainen järjestelmä on edelleen Suomen kauppapolitiikan perusta. Tärkeimpänä tavoitteena on edistää suomalaisten yritysten vientiä ja investointeja. Samalla on otettava huomioon huoltovarmuus ja turvallisuus.

Kotimaassa tarvittavan talouskasvun luomisessa kauppapolitiikalla ja viennin edistämisellä on tärkeä rooli, jota Business Finlandin ulkomaantoimintojen integrointi ulkoministeriöön korostaa. Ulkoministeriön toimintaan vaikuttaa myös Suomen kansallinen toimintaympäristö, mukaan lukien kansantalouden tila. Vienninedistämistoiminnan tehostamisessa kiinnitämme erityistä huomiota kansainvälistymiseen valmiiden pienten ja keskisuurten yritysten tarpeisiin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 arvio
Suomen ja Euroopan turvallisuus ja tulevaisuus			
— Tuki Ukrainalle; ulkoministeriön momentit (milj. euroa)	48,7	66,5	64,5
— Hallituksen esitykset kansainvälisistä sopimuksista (kpl)	6	7	5
Suomen kasvua tukevat taloussuhteet			
— Team Finland -työstä saatu asiakas- ja sidosryhmäpalaute (1—5)	4,3	4,1	4,1
Kokonaisvaltaisen ja tuloksellisen kehityspolitiikan toteuttaminen			
— Vahvistetaan naisten ja tyttöjen asemaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	80	85	85

Sukupuolten tasa-arvo

Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia läpileikkaavasti ulkopolitiikassaan. Sukupuolten tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kielto on myös Suomessa voimassa oleviin ihmisoikeussopimuksiin sekä EU-oikeuteen perustuva velvoite.

Naisten osallistuminen ja osallistaminen kriisien ratkaisemiseen on Suomelle tärkeä painopiste. Suomi edistää YK:n päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” toimeenpanoa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti YK:ssa, EU:ssa, Etyjissä ja Natossa. Suomi edistää naisten osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan mm. tukemalla naisrauhanturvaajien koulutusta ja rekrytointia. YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % ja sotilastarkkailijoista 25 % olisi naisia vuoteen 2028 mennessä. Suomessa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa palvelevien naisten osuus on viime vuosina ollut n. 5—6 %. Tavoitteena on nostaa naisten osallistumista edettäessä kohti YK-tavoitetta. Suomi pyrkii kasvattamaan naisten osuutta myös siviilikriisinhallinnassa. Suomen siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista naisia on viime vuosina ollut n. 48 %.

Suomen rauhanvälitystoiminta edistää osaltaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoa. Suomen neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman läpileikkaavia teemoja ovat naisten osallistumisen vahvistaminen, tietopohjaisuuden vahvistaminen, kumppanuuksien vahvistaminen sekä ilmasto- ja ympäristökysymysten linkitys Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan. Rauhanvälitykseen osoitetuilla määrärahoilla edistetään naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja tuetaan naisrauhanvälittäjäverkostojen toimintaa.

Suomen kehityspolitiikan yksi painopiste on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien, mukaan lukien seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien, vahvistaminen. Painopiste näkyy mm. Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 324 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista.

Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Vuonna

2027 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista n. 85 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Kestävä kehitys
Ulkoministeriö toimii YK:n Agenda 2030:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä edistää ilmastosopimusten toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla torjutaan ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Kehityspolitiikka on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja tukee osaltaan myös Suomen strategisia taloussuhteita. Suomi nojautuu kehityspolitiikassaan omiin vahvuusalueisiinsa, joissa Suomella on hyvät mahdollisuudet tukea kestävää kehitystä. Ulkoministeriö toimii omassa kehityspolitiikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehittyvien maiden kestävän kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Myös kauppapolitiikassa tuetaan ratkaisuja ja linjauksia, joilla edistetään kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Ulkoministeriö edistää kestävää kehitystä myös tukemalla vienninedistämisessä vihreään siirtymään ja digitalisaatioon liittyvien ratkaisujen tarjoamista maailmalle. Ulkoministeriö tukee kestävän kehityksen edellytyksiä myös siviilikriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja -välityksen keinoin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2027 talousarvioesityksessä kansainvälisissä sopimuksissa määriteltyjä ilmastotavoitteita yhteensä arviolta 216 milj. eurolla. Laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyöllä näitä tavoitteita tuetaan arviolta 14 milj. eurolla. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 202 milj. eurolla kehitysyhteistyövaroista.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
24.30.50	*Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle*		
	— muu valtuus	268,2	268,2
24.30.66	*Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyövaltuus	163,5	364,7
24.30.69	*Tuki Ukrainalle* (siirtomääräraha 3 v)		
	— kehitysyhteistyövaltuus	40,0	40,0
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	20,0	20,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Ulkoasiainhallinto**	**301 694**	**288 956**	**289 791**	**835**	**0**
01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	254 514	244 418	244 444	26	0
02.	Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 2 v)	21 042	22 849	22 517	-332	-1
20.	Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	891	1 046	987	-59	-6
29.	Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 247	15 843	15 843	—	0
74.	Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 000	4 800	6 000	1 200	25
10.	**Kriisinhallinta**	**67 163**	**74 465**	**61 269**	**-13 196**	**-18**
20.	Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	40 778	53 080	45 000	-8 080	-15
21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)	17 485	17 485	13 069	-4 416	-25
66.	Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)	3 900	3 900	3 200	-700	-18
(87.)	CMI:n Rauhanrahaston pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000	—	—	—	0
30.	**Kansainvälinen kehitysyhteistyö**	**664 245**	**601 442**	**615 300**	**13 858**	**2**
50.	Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66.	Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	523 489	456 739	483 306	26 567	6
(67.)	Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)	2 904	—	—	—	0
68.	Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)	15 886	13 104	35 595	22 491	172
69.	Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)	47 236	56 869	56 669	-200	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
88.	Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	5 000	—	0
89.	Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	69 730	69 730	34 730	-35 000	-50
90.	**Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot**	**175 158**	**186 390**	**182 100**	**-4 290**	**-2**
(23.)	Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	10 081	1 938	—	-1 938	-100
50.	Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 144	1 890	1 820	-70	-4
51.	Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	8	500	500	—	0
66.	Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	163 265	151 562	149 280	-2 282	-2
67.	Humanitaarinen katastrofiapu (siirtomääräraha 3 v)	—	30 000	30 000	—	0
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	660	500	500	—	0
	Yhteensä	**1 208 260**	**1 151 253**	**1 148 460**	**-2 793**	**0**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä[1)]	1 361	1 372	1 315		

[1)] Henkilötyövuosien kokonaismäärässä on vuodesta 2026 alkaen mukana Team Finland -uudistuksessa ulkoasiainhallinnolle siirtyvä ulkomaan verkoston henkilöstö. Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2027 n. 300 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 100 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä n. 960 henkilöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoisen ja sisäisen toimintaympäristön kasvavat paineet edellyttävät ulkoasiainhallinnolta kokonaisvaltaista otetta, tiivistä yhteistyötä sekä kaikkien käytettävissä olevien välineiden hyödyntämistä keskeisten tavoitteiden edistämiseksi. Muuttuva toimintaympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakointia, seurantaa, analyysiä ja joustavaa resurssien käyttöä.

Business Finlandin ulkomaantoiminnot integroitiin ulkoasiainhallintoon 1.1.2026. Integraation myötä yritykset saavat ulkomailla tarjottavat vienninedistämispalvelut keskitetysti.

Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Edustustoverkkoa tarkastellaan pitkällä aikavälillä suunnitelmallisesti.

Toiminnalliset tulostavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Maahantuloprosessit			
— Viisuminhakijan hakemuksen jättämisaika Schengen-säännöstön mukainen (15 vrk, osuus ajanvarauksista, %)	90	100	100
— Viisumihakemusten käsittelyn enimmäisaika Schengen-säännöstön mukainen (15 vrk, keskimääräinen käsittelyaika edustustoissa)	14	13	15
— Edustustoissa oleskeluluvan hakijan kuulemisten odotusaika enintään 15 pv (osuus ajanvarauksista, %)	80	80	80
Kriisivalmius			
— Tilannekuvatoiminnan aloittaminen tilanneorganisaation käynnistämistä koskevasta päätöksestä (aloitusaika enintään, h)	1	1	1
Vientivalvonta			
— Vientilupien käsittelyaika enintään 15 pv (osuus lupahakemuksista, %)	80	80	80
— Vientivalvontaa koskevat tiedustelut (vastausaika enintään, pv)	5	14	14
Pakotteiden hoito			
— Yritys-, kansalais- ja viranomaistiedustelut (vastausaika enintään, pv)	n. 28	28	28
— Poikkeuslupia koskevat päätösesitykset/lisätietopyynnöt (käsittely-aika enintään, pv)	n. 42	42	42

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 tavoite
Henkilötyövuodet	2 234	2 352	2 275
— Ulkoministeriö	780	796	754
— Ulkomaanedustus	581	576	561
— Paikallisesti palkatut	873	980	960
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,2	3,2
Eläköitymisikä	64,9	66	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,8	6,0	6,0

Ulkoasiainhallinnon toiminta- ja Team Finland -menot yhteensä vuonna 2027 (euroa)

Ministeriö	**76 176 000**
Toimintamenot	8 676 000
Henkilöstömenot	67 500 000
Edustustot, 94 toimipistettä[1)]	**164 086 000**
Toimintamenot[2)]	86 981 000
Henkilöstömenot	77 105 000

Ulkoasiainhallinnon toiminta- ja Team Finland -menot yhteensä vuonna 2027 (euroa)

Hallinnonalan toimialavastaavat menot	**26 699 000**
Yhteensä	**266 961 000**

[1)] Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa ja Amerikka 41, Aasia ja Oseania 22, Afrikka, Lähi-itä ja Latinalainen Amerikka 24 ja pysyvät edustustot 7 toimipistettä. Väliaikaisesti on suljettu yksi toimipiste.

[2)] Lisäksi kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenoihin arvioidaan käytettävän momenttien 24.30.66 ja 24.30.69 määrärahoja yhteensä 10 086 000 euroa.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi ulkomaan edustautumisen korvaukset. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan mm. tieto- ja kiinteistöhallinnon sekä turvallisuuden ja koulutuksen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 244 444 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	290 270	267 595	270 475
Bruttotulot	21 601	23 177	26 031
Nettomenot	268 669	244 418	244 444
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	42 788		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	28 633		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	12 846	15 657	17 531
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	7 592	8 550	8 280
Tuotot yhteensä	20 438	24 207	25 811

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	7 631	8 124	7 989
— osuus yhteiskustannuksista	32 302	34 109	33 221
Kustannukset yhteensä	39 933	42 233	41 210
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-19 495	-18 026	-15 399
Kustannusvastaavuus, %	51	57	63

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista. Viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin erityisasiantuntija Suomen Soulin-suurlähetystössä (siirto momentille 30.20.47)	-299
Erityisasiantuntijan palkan tasokorotus ministeriössä (siirto momentilta 24.30.69)	5
Erityisasiantuntija Suomen Kiovan suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.69)	195
Etyj-puheenjohtajuus; vakinaisen henkilöstön menot	-981
Konsulipalvelujen asiakaspalvelutehtävien tuottaminen Hätäkeskuslaitoksessa (siirto momentille 26.30.02)	-651
Liikenne- ja viestintäsektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentille 31.01.02)	-160
Opetusalan erityisasiantuntija Suomen Lontoon-suurlähetystössä (siirto momentille 29.40.20)	-188
Puolustussektorin erityisasiantuntijat Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentilta 27.01.01)	261
Puolustussektorin kansallisten asiantuntijoiden (VNC) palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 27.01.01)	-595
Suomen pysyvän edustuston Natossa resilienssiasioiden erityisasiantuntijoiden palkkaus- ja muut menot (siirto momenteilta 26.01.01, 27.01.01, 30.01.01, 31.01.01 ja 33.01.66)	230
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-709
Palkkausten tarkistukset	3 283
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-365
Yhteensä	26

2027 talousarvio	244 444 000
2026 II lisätalousarvio	9 415 000
2026 talousarvio	244 418 000
2025 tilinpäätös	254 514 000

02. Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 517 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainhallinnon Team Finland -verkoston toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Momentille voidaan tulouttaa Team Finland -verkostosta saatavia tuottoja.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Team Finland -verkoston menoihin, mukaan lukien palkkausmenot ja ulkomaan edustuksen korvaukset. Lisäksi määrärahasta maksetaan verkoston toimintaan liittyviä tietojärjestelmä-, turvallisuus- ja vuokramenoja sekä henkilöstön kehittämiseen liittyviä menoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Business Finlandin ulkomaanverkosto (siirto momentille 32.01.05)	-590
Team Finland Knowledge -asiantuntija Suomen suurlähetystössä Soulissa (siirto momentilta 29.40.20)	258
Yhteensä	-332

2027 talousarvio	22 517 000
2026 talousarvio	22 849 000
2025 tilinpäätös	21 042 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 987 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen

2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ateenan-instituutin kiinteistöjen peruskorjaus, ylläpitomenojen alentuminen	-67
Kiinteistöjen vuokrantarkistukset	8
Yhteensä	-59

2027 talousarvio	987 000
2026 talousarvio	1 046 000
2025 tilinpäätös	891 000

29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	15 843 000
2026 talousarvio	15 843 000
2025 tilinpäätös	19 247 269

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen

2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Ulkoministeriön investointisuunnitelma sisältää 22 ulkoministeriön omistaman tai vuokraaman kiinteistön perusparannus- tai korjaushanketta v. 2027.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yritystukisäästön uudelleenkohdennus	1 200
Yhteensä	1 200

2027 talousarvio	6 000 000
2026 II lisätalousarvio	500 000
2026 talousarvio	4 800 000
2025 tilinpäätös	6 000 000

10. Kriisinhallinta

S e l v i t y s o s a : Suomi jatkaa osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan hallitusohjelman ja ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisesti. Suomelle on jatkossakin tärkeätä taata riittävä osallistumistaso sekä sotilaallisessa että siviilikriisinhallinnassa. Nopeat muutokset sekä Euroopan että Euroopan lähialueiden turvallisuusympäristöissä edellyttävät varautumista muutoksiin myös kriisinhallinnan osalta. Kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumalla Suomi edistää konfliktialueiden yhteiskunnallista vakautta, rauhaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa. Osallistumalla kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan myös kansallista puolustuskykyämme ja kansallisia valmiuksiamme. Suomen toiminnassa korostuu kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja turvallisuustoimijoiden kouluttaminen.

Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2027 olevan n. 300 sotilasta. Suurimmat kriisinhallintaoperaatiot ovat YK:n UNIFIL-operaatio Libanonissa ja KFOR-operaatio Kosovossa. Suomi osallistuu merkittävällä panoksella Ukrainan koulutustukeen Operaatio Legiossa. Suomi osallistuu operaatioihin myös Välimeren alueella, Punaisella merellä ja Afrikassa. Lisäksi Suomi osallistuu kansainvälisiin siviilikriisinhallintatehtäviin n. 100 asiantuntijalla. Siviilikriisinhallinnassa suurimmat yksittäiset osallistumiset ovat Ukrainassa, Irakissa, Georgiassa ja Somaliassa.

Suomi jatkaa valtiollisen rauhanvälitystoiminnan kehittämistä. Ulkoministeriön rauhanvälitystoiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkaniin, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen. Tavoitteena on edistää naisten ja nuorten osallistumista rauhanprosesseihin. Tukea naisrauhanvälittäjäverkostoille jatketaan. Tuki uskonnollisten ja perinteisten vaikuttajien verkostolle pysyy osana Suomen rauhanvälitystoimintaa. Vesidiplomatiatoiminnan kansallisen osaamisen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä jatketaan; kansainvälinen kysyntä Suomen osaamiselle vesidiplomatiassa on kasvanut.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin

3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen

4) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen

6) yhdessä momentin 27.30.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	6 670 000
05.	Yhteiset menot	6 059 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	11 121 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 068 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	10 000 000
23.	Naton Irakin koulutusoperaation menot	781 000
24.	EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 105 000
25.	EUMAM/Mosambikin koulutusoperaation menot	793 000
26.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	237 000
27.	EUNAVFOR ASPIDES -operaation menot	376 000
29.	YK:n rauhanturvaamisen hankkeet	400 000
30.	NSATU/NATO Security Assistance and Training for Ukraine	2 012 000
31.	Operaatio Legio	4 378 000
Yhteensä		45 000 000

S e l v i t y s o s a : Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2027.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 44 600 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa. Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käyttösuunnitelman varalla olevan erän pienentäminen (Libanonin operaation päättyminen) (Lisätoimet, kevät 2026)	-5 000
Määrärahakäytön tarkentunut arvio (Lisätoimet, kevät 2026)	-3 080
Yhteensä	-8 080

2027 talousarvio	45 000 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	53 080 000
2025 tilinpäätös	40 778 414

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 069 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen

2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen

4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen

5) siviilikriisinhallintaa tukevien hankkeiden valtionavustuksiin

6) enintään 140 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	12 769 000
02.	Vaalitarkkailijat	300 000
Yhteensä		13 069 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Määrärahatasolla Suomi pystyy lähettämään operaatioihin n. 100 asiantuntijaa.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 12 069 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yritystukisäästön uudelleenkohdennus	-500
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-1 339
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-2 577
Yhteensä	-4 416

2027 talousarvio	13 069 000
2026 II lisätalousarvio	-500 000
2026 talousarvio	17 485 000
2025 tilinpäätös	17 485 000

66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sellaisen rauhanvälittämistoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu

2) rauhanvälitystä tukeviin kahdenvälisiin ja monenkeskisiin hankkeisiin

3) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin

5) rauhanvälitystoimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Suomi tukee rauhanvälitykseen liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhanvälitystoimintaa ja rauhanvälityskapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Määrärahaa käytetään noin 75 % osalta julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 400 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yritystukisäästön uudelleenkohdennus	-700
Yhteensä	-700

2027 talousarvio	3 200 000
2026 II lisätalousarvio	-500 000
2026 talousarvio	3 900 000
2025 tilinpäätös	3 900 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen, joka on keskeistä myös väestönkasvun hillinnässä, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Suomen kehityspolitiikassa edistetään digitaalisia ratkaisuja ja hyödynnetään digitaalisia työkaluja kehitysyhteistyön hankehallinnossa. Suomi ajaa tavoitteitaan myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä. Suomi edistää tehokkaasti suomalaisten yritysten osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteen puitteissa rahoitettaviin investointihankkeisiin.

Suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia kehitysmaissa sekä yritysten edellytyksiä hakea rahoitusta YK:lta, EU:lta ja kehitysrahoituslaitoksilta edistetään ja lisätään suomalaisten yritysten hyödyntämistä kehitysyhteistyössä ja kehityssijoituksissa sekä vahvistetaan kehittyvien maiden omaa rahoitusta. Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Suomi edistää molempia osapuolia hyödyttäviä kaupallisia mahdollisuuksia kehittyvien maiden kanssa. Painotetaan kehityspoliittisia finanssisijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan. Kehitysrahoituksen eri muodot täydentävät toisiaan. Tuloksellisen kehityspolitiikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamuotoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta.

Suomi jatkaa humanitaarisen avun antamista painottaen kaikkein haavoittuvimpien auttamista. Tavoitteena on myös edistää ja kasvattaa suomalaista rauhanvälitysosaamista myös yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ohjataan yhteensä n. 57 milj. euroa v. 2027. Kaikessa tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen sekä korruptiontorjunta.

Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Palautuspolitiikka ja takaisinottojen sujuminen huomioidaan osana Suomen kokonaisvaltaista kumppanuutta kolmansissa maissa ja sitä koskevassa kannanmuodostuksessa ja päätöksenteossa. Hallitus edistää rakentavasti EU:n kehitys- ja kauppapolitiikan sekä ulkosuhteiden hyödyntämistä kolmansien maiden kansalaisten palautussopimusten syntymisen edistämiseksi. Suomi ei jaa kehitysapua hallinnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa. Kehitysyhteistyövarojen käyttöä valvotaan tehokkaasti. Mikäli väärinkäytöksiä havaitaan, tämä johtaa tuen leikkaamiseen tai lakkauttamiseen ja mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.

Varsinaisen kehitysyhteistyön taso v. 2027 on n. 483 milj. euroa. Lisäksi kehittyviä maita tuetaan laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella n. 35 milj. eurolla. Arvion mukaan Suomen julkinen kehitysrahoitus on v. 2027 yhteensä 1,1 mrd. euroa, joka sisältää sekä ulkoministeriölle talousarvioesityksessä kohdennetun määrärahan että muiden ministeriöiden jälkikäteen kehitysrahoitukseksi laskettavat osuudet. Arvion mukaan tämä vastaa noin 0,36 prosenttia bruttokansantulosta. Vuoden 2027 talousarvioesityksessä arvioitu Suomen ilmastorahoitukseksi raportoitava osuus on n. 121 milj. euroa.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Jatketaan kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamista tulosohjauksen avulla. Edistetään tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa, riskienhallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 tavoite
Tuetaan tasa-arvoista ja laadukasta koulutusta (milj. euroa)	69	64	90
Suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuki (milj. euroa)	99	98	98
Humanitaarinen apu ml. Ukraina ja Humanitaarinen katastrofiapu -momentit (osuus kehitysyhteistyöstä %)	20	22	19
Kehittyvien maiden kanssa tehtävässä yhteistyössä tuetaan toimivaa demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa (osuus kehitysyhteistyöstä, %)	33	33	25
Vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten %-osuus BKTL:stä[1)]	0,10	0,08	0,08

[1)] LDC-osuudeksi on kansainvälisesti ja EU:ssa sovittu tavoitetasoksi 0,15—0,2 % BKTL:sta. LDC-tasoon vaikuttaa merkittävästi varsinaisen kehitysyhteistyön kokonaismäärärahataso sekä BKTL:n taso. Määrärahan kokonaistasolla on siten suoria vaikutuksia Suomen LDC-määrärahojen tasoon.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025[1)]	2026
Määrärahat yhteensä	998,7	1 082,3	1 257,0	1 274,7	1 177,4	1 208,9	1 064,0	1 033,8
Maksatukset	1 010,1	1 121,4	1 214,1	1 534,3	1 467,2	1 301,7	1 251,2	
%-osuus BKTL:sta	0,42	0,47	0,47	0,57	0,54	0,47	0,44	

[1)] Maksatukset ja BKTL-osuus ennakkotietoja.

Suomen julkinen kehitysyhteistyö sisältää varsinaisen kehitysyhteistyön momentin ja laina- ja sijoitusmuotoisen momentin lisäksi muita kehitysyhteistyöksi raportoitavia eriä eri ministeriöiden hallinnonaloilta. Merkittävimpinä erinä valtiovarainministeriön EU-jäsenmaksun velvoittavat rahoitusosuudet sekä useamman ministeriön alaiset pakolaiskulujen kehitysyhteistyökelpoiset osuudet.

Valtion kehitysyhteistyöksi laskettavat menot vuonna 2027 hallinnonaloittain (1 000 euroa), arvio

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	483 306
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	210 720
Sisäministeriön hallinnonalalla	125 643
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	255 294
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	5 753
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	286

Valtion kehitysyhteistyöksi laskettavat menot vuonna 2027 hallinnonaloittain (1 000 euroa), arvio

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 245
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	18 761
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	3 536
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	406
Yhteensä	1 104 950

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus
Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 188 000 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2027 talousarvio	—
2026 talousarvio	—
2025 tilinpäätös	—

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 483 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten tai näitä vastaavien organisaatioiden rahoittamiseen niissä toimivien asiantuntijoiden menojen maksamiseksi

4) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä valtioneuvoston päätöksellä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen.

Momentin määrärahoista veloitetaan myös valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille ja Oikeusvaltiokeskukselle, joille myönnettävä valtionavustus voi kattaa avustuksen kohteena olevasta toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromomentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	183 883 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	72 061 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	22 000 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	29 744 000
5.	Humanitaarinen apu	55 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot	2 418 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1 250 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	97 950 000
9.	Korkotuki-instrumentti	19 000 000
Yhteensä		483 306 000

Valtuus
Vuoden 2027 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2027 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 364 680 000 euroa.

Selvitysosa:

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	132 240 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	82 370 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	55 720 000
5.	Humanitaarinen apu	52 500 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot	750 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	25 100 000
9.	Korkotuki-instrumentti	16 000 000
Yhteensä		364 680 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa), arvio

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	343 432	270 989	216 769	97 195	145 836	1 074 221
Vuoden 2027 sitoumukset		97 825	103 325	90 420	73 110	364 680
Menot yhteensä	343 432	368 814	320 094	187 615	218 946	1 438 901

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 183 883 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia v. 2027 jälkeisille vuosille yhteensä 132 240 000 euroa.

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksuosuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuista teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahastoa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamistavoitteisiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohjauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 72 061 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia v. 2027 jälkeisille vuosille yhteensä 82 370 000 euroa.

Merkittävän osan määrärahojen kohdentamisesta muodostavat maaohjelmat. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä Etiopian, Tansanian, Somalian, Nepalin ja Palestiinan kanssa. Suomi tukee lisäksi alueellisia ohjelmia tai hankkeita Afrikassa, Lähi-idässä ja Aasiassa. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja tai hankemuotoista tukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille ja kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille. Määrärahalla voidaan hankkia asiantuntijapalveluja ohjelmien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun toiminnan kannalta merkittävien maiden tai alueiden pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Määrärahoja käytetään myös kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 22 000 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdennetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisten maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitussopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 29 744 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia v. 2027 jälkeisille vuosille yhteensä 55 720 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikekumppanuusohjelmia sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten sekä muiden monenkeskisten järjestöjen muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

5. Humanitaarinen apu
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 55 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia v. 2027 jälkeisille vuosille yhteensä 52 500 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen kautta.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahasta rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalta tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusoperaatioita sekä humanitaarista miinanraivausta.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

Humanitaarista apua myönnetään myös tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle käyttösuunnitelmakohdalta, tuki Ukrainalle-momentilta sekä humanitaarisen katastrofiavun momentilta sekä mahdollisesti maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön käyttösuunnitelmakohdalta yhteensä arviolta noin 60 milj. euron edestä.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 2 418 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia v. 2027 jälkeisille vuosille yhteensä 750 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään mm. kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön sekä tuetaan kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta ja korruption vastaista työtä sekä toimialakohtaista kehittämistä.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 1 250 000 euroa.

Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja tuetaan evaluointitoiminnan kehittämistä ja evaluointiedon hyödyntämistä ulkoministeriössä ja sen yhteistyökumppanien parissa.

Sisäinen tarkastus arvioi ja antaa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edelleen kehittämiseksi kehitysyhteistyössä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 97 950 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia v. 2027 jälkeisille vuosille yhteensä 25 100 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehittyvien maiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatukriteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten järjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin.

Ohjelmatukijärjestöille tehtävistä myönnöistä osa rahoituksesta kohdennetaan Euroopan komission pelastuspalvelun ja humanitaarisen avun pääosaston myöntämän erityisstatuksen omaavien järjestöjen humanitaariseen työhön ja muun myönnetyn rahoituksen osalta avustuksen saaja voi myöhemmin kumppanimaiden tai -alueiden kohdatessa äkillisen kriisin tai katastrofin esittää käyttötarkoituksen muutosta humanitaariseen apuun.

Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille ja Oikeusvaltiokeskukselle. Määrärahaa käytetään demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Demo Finland on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö ja edistää moniarvoista demokratiakehitystä. Oikeusvaltiokeskus on Helsingin yliopistoon perustettu verkostomainen toimija, joka tukee oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista kokoamalla yhteen suomalaista oikeusalan asiantuntemusta ja edesauttamalla tämän osallistumista alan yhteistyöhön kehittyvissä maissa.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan valtionavustuslain mukainen vaatimus omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 19 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia v. 2027 jälkeisille vuosille yhteensä 16 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehittyvien maiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehittyviin maihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen. Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehittyville maille (Public Sector Investment Facility).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 332 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 463 974 000 euroa.

Valtuudesta käytetään noin 1,52 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysyhteistyön rahoituksen vähentäminen (HO 2023)	-52 000
Säästön aikaistus (Lisätoimet 2024)	30 000
Tasomuutos	48 567
Yhteensä	26 567

2027 talousarvio	483 306 000
2026 talousarvio	456 739 000
2025 tilinpäätös	523 489 000

68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 35 595 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön ja muiden kehitysyhteistyön avunantajamaiden ministeriöiden, edustustojen tai virastojen sekä ODA-kelpoisten kansainvälisten järjestöjen ja Euroopan unionin toimielinten yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen niistä saatujen tulojen puitteissa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ministeriön ja yhteistoimintahankkeiden menojen osuus yhteensä 35 595 000 euroa, josta Euroopan komission kontribuutiot ovat hankkeittain: Luonnonvarat ja ilmastonmuutos kunnissa -hanke 5 607 000 euroa, Teknisen tuen yhteistyö koulutussektorilla -hanke Nepalissa 1 635 000 euroa, EU:n ydinturvallisuus ja ydinmateriaalivalvonta -hanke Ukrainassa 607 000 euroa, EU Digital Ethiopia Skills and TVET Action (DESTA) 1 492 000 euroa, DATA 4CMR - Enhancing geodata management in Central Asia 1 395 000 euroa, Ydinturvallisuus ja ydinmateriaalivalvonta -hanke ydinmateriaalivalvonnan vahvistamiseksi Afrikan unionin alaisen ydinenergiakomission (AFCONE) kautta Afrikassa 961 000 euroa, Etiopia, REILA III, Tuki maanhallinnan kehittämiseen Etiopiassa 2 523 000 euroa sekä EU:n Kiertotalouskeskus -EU CERC -hanke Sitran ja Belgian kehitysyhteistyöviraston (ENABEL) kautta 4 005 000 euroa. Lisäksi momentilta rahoitetaan EU:n SISU Teknisen avun ohjelma Ukrainassa -hanketta 17 370 000 euroa.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99. Momentin määräraha ei kasvata ulkoministeriön rahoitusosuutta hankkeille eikä vaikuta Suomen julkisen kehitysavun määrään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-yhteistoimintahankkeet v. 2026	-13 104
EU-yhteistoimintahankkeet v. 2027	35 595
Yhteensä	22 491

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	35 595 000
2026 talousarvio	13 104 000
2025 tilinpäätös	15 886 000

69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 56 669 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Ukrainaa tukeviin kahden- ja monenvälisiin hankkeisiin, ml. alueelliset hankkeet

2) humanitaariseen apuun Ukrainalle

3) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja näitä vastaavien organisaatioiden Ukraina-hankkeisiin ja näissä toimivien rahastojen tukemiseen

4) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen

5) Ukrainan tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja Suomen Kiovan suurlähetystön turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen

6) Ukrainan sekaluottoinstrumenttiin, Ukraine Investment Facility (UIF).

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on toteuttavien hankkeiden kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromomentilta 24.01.29.

Valtuus
Vuoden 2027 aikana saa tehdä uusia sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2027 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 40 000 000 euroa.

Finnfundille voidaan antaa Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia erityisriskirahoitukseen liittyvien tappioiden korvaamisesta valtioneuvoston muutoin määräämin ehdoin siten, että sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 20 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Määrärahaa käytetään Ukrainan tukemiseen ml. humanitaarisen tilanteen, yhteiskunnan kriittisten toimintojen, materiaalisten tarpeiden sekä pitkän aikavälin kehitysyhteistyön tukemiseen. Määrärahaa käytetään myös Ukrainan jälleenrakennuksen valmistelun, toteuttamisen ja seurannan tukemiseen. Määrärahaa voidaan kohdentaa käytettäväksi alueellisesti Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksiin vastaamiseksi ja ukrainalaisten tukemiseksi.

Määrärahasta rahoitetaan sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, virastoille, korkeakouluille, toisen asteen oppilaitoksille, kaupungeille ja kunnille sekä säätiöille.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja soveltuvin osin maaohjelmamekanismin kansallisen Ukrainan jälleenrakennussuunnitelman kautta.

Suomen kansallisen Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman mukaisesti Finnfundin pääomaa korotettiin 25 milj. eurolla vuonna 2024. Pääomakorotus ja erityisriskirahoitus Ukrainassa on osa identifioituja rahoitusratkaisuja, joilla helpotetaan suomalaisten yritysten osallistumista Ukrainan jälleenrakentamiseen. Mahdolliset tappiot tulevat korvattavaksi aikaisintaan vuonna 2028. Tappiokorvauksen tarkemmista ehdoista päättää valtioneuvosto.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 53 669 000 euroa. Kulutusmenot pitävät sisällään Suomen Kiovan suurlähetystön turvallisuus- ja kiinteistömenot.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	20 217	15 835	9 900	11 800		57 752
Vuoden 2027 sitoumukset		8 000	8 000	8 000	16 000	40 000
Menot yhteensä	20 217	23 835	17 900	19 800	16 000	97 752

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisasiantuntijan palkan tasokorotus ministeriössä (siirto momentille 24.01.01)	-5
Erityisasiantuntija Suomen Kiovan suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-195
Yhteensä	-200

2027 talousarvio	56 669 000
2026 I lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	56 869 000
2025 tilinpäätös	47 236 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	5 000 000
2026 talousarvio	5 000 000
2025 tilinpäätös	4 999 870

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 34 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sijoituksiin rahastoihin ja muihin rahoitusvälineisiin osana Suomen kehitysyhteistyötä

2) lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä

3) enintään 150 000 euroa laina- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvien neuvonantajapalvelujen sekä oikeudellisten palvelujen kustannusten maksamiseen.

Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta sekä etuoikeusasemaltaan alisteisina lainansaajan muille vieraan pääoman ehtoisille lainoille (laki valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta 449/1988 4 §; 4 a §).

Lainaa Kansainväliselle kehitysjärjestölle (International Development Association, IDA) myönnettäessä voidaan luopua lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain (449/1988) 5 §:n edellyttämästä lainanantajan erillisestä tilintarkastusoikeudesta sekä sopia lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain (449/1988) 8 §:n, valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun valtioneuvoston asetuksen (450/1988) 5 ja 7 §:n sekä korkolain (633/1982) 4 ja 12 §:n säännöksiä matalammasta viivästys- ja lisäkorosta tai niiden perimättä jättämisestä.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määräraha on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote. Määrärahaa käytetään ulkoministeriön Kehityspoliittisen sijoitusstrategian 2025—2027 mukaisesti. Hallitusohjelman mukaisesti määrärahan käytössä painotetaan sijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan.

Kehityspoliittiset lainat raportoidaan noin 60—70 -prosenttisesti ja kehityspoliittiset sijoitukset sekä laina- ja sijoitustoiminnasta aiheutuvat menot 100-prosenttisesti Suomen julkisena kehitysapuna (ODA) OECD:lle.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi 34 580 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos (Lisätoimet 2026, kevät)	-35 000
Yhteensä	-35 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	34 730 000
2026 talousarvio	69 730 000
2025 tilinpäätös	69 730 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

(23.) Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	1 938 000
2025 tilinpäätös	10 081 000

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

1) ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille

2) järjestöille ja yhteisöille, jotka edistävät yritysten kansainvälistymistä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Määrärahasta on tarkoitus varata 420 000 euroa Viexpo osuuskunnalle ja 400 000 euroa Suomalais-ruotsalaiselle kauppakamarille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansalaisjärjestöjen tukeminen; kertaluonteinen lisäys	-70
Yhteensä	-70

2027 talousarvio	1 820 000
2026 talousarvio	1 890 000
2025 tilinpäätös	1 143 779

51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin

3) avustuksien maksamiseen ulkomailla

4) konsulipalvelulain 41 c §:n mukaisen Suomen ulkopuolella annettavan konsulipalvelun menoihin.

2027 talousarvio	500 000
2026 talousarvio	500 000
2025 tilinpäätös	8 031

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 149 280 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen

2) Euroopan rauhanrahaston vähimmäistalletusjärjestelmän ennakkomaksuihin.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	24 168 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	11 375 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	15 705 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	3 452 000
Kemiallisen aseen kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	320 000
Maksuosuudet Euroopan neuvostolle	4 433 000
Maksuosuudet Natolle	11 089 000
OECD:n jäsenmaksu	3 447 000
WTO:n jäsenmaksu	963 000
Maksuosuudet Etyjin talousarvioihin	3 875 000
Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	65 966 000
Muut maksuosuudet EU:lle	309 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	500 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 620 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	2 058 000
Yhteensä	149 280 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksuosuus Euroopan rauhanrahastoon	2 015
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	-80
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	-1 965
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	-1 874
Maksuosuus YK:n talousarvioon	-227
Muut muutokset jäsenmaksuissa ja rahoitusosuuksissa	-558
OECD:n jäsenmaksu	-116
Suomen jäsenmaksuosuus Euroopan neuvostolle	-43
Suomen maksuosuus Naton siviilibudjettiin (Civil Budget)	550
WTO:n jäsenmaksu	16
Yhteensä	-2 282

2027 talousarvio	149 280 000
2026 II lisätalousarvio	-500 000
2026 talousarvio	151 562 000
2025 tilinpäätös	163 265 000

67. Humanitaarinen katastrofiapu (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen osallistumiseen humanitaaristen järjestöjen hallinnoimiin maailmanlaajuisiin ja maakohtaisiin humanitaarisen avun rahastoihin.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa saa käyttää humanitaarisen sektorin maailmanlaajuisten ja maakohtaisten rahastojen tukemiseen. Rahastot allokoivat varoja maa- ja aluekohtaisiin humanitaarisiin katastrofitilanteisiin.

Humanitaarinen katastrofiapu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen kautta.

Humanitaarisen katastrofiavun tuloksellisuutta seurataan rahastojen ja järjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

2027 talousarvio	30 000 000
2026 talousarvio	30 000 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen

2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2027 talousarvio	500 000
2026 talousarvio	500 000
2025 tilinpäätös	659 815

Pääluokka 25
OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö
Oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoilla rahoitetaan demokraattisen oikeusvaltiomme ydintoimintoja kuten kattava julkinen oikeusapu, laadukas syyttäjätoiminta, koko tuomioistuinlaitoksen toiminta, tehokas ulosottotoiminta, vaikuttava vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano sekä valtiolliset vaalit.

Oikeusministeriö ylläpitää ja tukee yhteiskunnallista vakautta vahvistamalla oikeusvaltiota, demokratiaa sekä perus- ja ihmisoikeuksia. Oikeusvaltion ja demokratian vakaat rakenteet tukevat kriiseistä selviytymistä ja vahvistavat osaltaan yhteiskunnan kestävyyttä. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja kestävä yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan. Vakaa ja luotettava oikeusjärjestelmä on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Suomi sijoittuu edelleen erinomaisesti kansainvälisissä demokratia- ja oikeusvaltiovertailuissa. Euroopan komissio arvioi vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa Suomen oikeusjärjestelmän riippumattomuuden ja laadun erittäin korkeiksi, vaikka oikeudenkäyntien kestossa on edelleen parannettavaa.

Syyttäjille käsiteltäväksi saapuvien asioiden määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Myös tuomioistuimissa saapuneiden asioiden määrissä on ollut kasvua useissa asiaryhmissä. Käsittelyaikojen alueelliset erot ovat hieman tasaantuneet monissa asiaryhmissä, mutta alueelliset erot ovat kuitenkin edelleen suuria. Kotitalouksien velkaantumisaste sekä maksuhäiriöisten henkilöiden ja ulosottovelallisten määrät ovat pysyneet korkealla tasolla. Maksuhäiriöitä kirjattiin vuonna 2025 enemmän kuin yhtenäkään aiempana vuonna 2020-luvulla, ja ulosottovelallisten määrä oli kaikkien aikojen korkein. Kaikkien velallisten ulosottovelan määrä ei kuitenkaan ole erityisen suuri. Velkaantumiskehitykseen vaikuttavat monet yhteiskunnalliset muutostekijät kuten työttömyys, elinkustannukset sekä luottotarjonta ja korkotaso. Myös yritysten taloudellinen tilanne tiukkeni, ja konkurssiin haettiin hieman enemmän yrityksiä kuin edellisenä vuonna. Väestön ikääntyminen on lisännyt edunvalvontapalvelujen tarvetta.

Vankimäärä on kasvanut viime vuosina huomattavasti ja osin ennakoimattomasti. Vankimäärän kasvuun ovat vaikuttaneet monet tekijät, kuten edellisellä hallituskaudella toteutettu seksuaalirikossäännösten kokonaisuudistus ja tuomioistuinten rangaistuskäytäntö. Kiristyvän kriminaalipolitiikan johdosta vankimäärän arvioidaan kasvavan edelleen myös tulevina vuosina. Vankipaikkojen lisäämiseen on osoitettu merkittäviä määrärahalisäyksiä.

Suomen rikollisuustaso on pitkällä aikavälillä pysynyt kansainvälisesti verrattuna matalana, mutta viime vuosien kehitys viittaa siirtymään kohti entistä vakavampaa ja näkyvämpää väkivaltaa. Erityisesti nuorten tekemät väkivallanteot ovat raaistuneet. Myös henkirikosten yritykset ovat olleet selvässä kasvussa, vaikka varsinaisten henkirikosten määrä on pysynyt verrattain vakaana. Rikollisuus on myös siirtynyt enenevässä määrin digitaaliseen toimintaympäristöön.

Oikeusministeriön toimintaan vaikuttavat keskeiset muutostekijät ovat:

— demokratia ja oikeusvaltiokehitys

— eriarvoistuminen

— informaatioympäristön murros

— turvallisuus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa	hyvä	hyvä	hyvä
Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta	hyvä	hyvä	hyvä
Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle	hyvä	hyvä	hyvä
Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla	hyvä	hyvä	hyvä
Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät	hyvä	hyvä	hyvä
Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakointiin	hyvä	hyvä	hyvä

Oikeusministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Oikeusministeriö	246	225	205
Oikeushallinnon erityisviranomaiset	209	230	230
Oikeusrekisterikeskus	247	250	250
Tuomioistuinlaitos	3 679	3 750	3 700
Oikeuspalveluvirasto	1 292	1 370	1 370
Ulosottolaitos	1 122	1 135	1 130
Syyttäjälaitos	674	685	630
Rikosseuraamuslaitos	2 581	2 760	2 880
Yhteensä	10 050	10 405	10 395

Sukupuolten tasa-arvo
Oikeusministeriö työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa.

Talousarvioesityksessä kohdennetaan pääluokkien välisenä määrärahasiirtona Tasa-arvovaltuutetun toimistolle 270 000 euron lisäys EU:n palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanotehtäviin. Oikeusministeriön avustuksiin ehdotetaan 1 200 000 euron lisäystä rikoksen uhrien tukipalvelujen rahoituksen vahvistamiseksi.

Kestävä kehitys
Oikeusministeriö toteuttaa hallituksen visiota vahvasta ja välittävästä Suomesta, jossa on vahva demokratia ja itsenäinen oikeusvaltio ja jossa jokaista arvostetaan tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kestävää hyvinvointiyhteiskuntaa ja pitää huolta heikoimmasta sekä vahvistaa ihmisten osallisuutta ja keskinäistä luottamusta. Hallitusohjelman mukaisesti oikeusministeriö vahvistaa kansalaisten luottamusta oikeudenmukaisesti toimivaan yhteiskuntaan. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti edistetään oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruptiontorjuntaa EU:ssa.

Oikeusministeriön kestävyystyön perusta on kestävästi ja vastuullisesti toimiva oikeusvaltio ja demokratia. Hallitusohjelman mukaisesti edistetään oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Oikeusministeriö tekee työtä erityisesti seuraavilla painopistealueilla:

— Huolehditaan jokaisen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta

— Edistetään yhdenvertaista ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa, jonka toimintaan jokainen voi osallistua ja luottaa

— Vähennetään turvattomuuden tunnetta yhteiskunnassa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 2 a luvun 2 §:n muuttamisesta	25.40.01, 33.01.06 ja 12.39.10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Ministeriö ja hallinto**	**191 508**	**185 223**	**188 610**	**3 387**	**2**
01.	Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 491	23 222	22 249	-973	-4
03.	Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 929	23 319	23 951	632	3
05.	Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 648	8 588	8 804	216	3
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	22 045	13 943	21 000	7 057	51
(21.)	Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 601	—	—	—	0
22.	Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	19 170	19 470	13 845	-5 625	-29
(27.)	Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)	643	—	—	—	0
29.	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	64 341	63 510	64 360	850	1
50.	Avustukset (kiinteä määräraha)	13 464	13 714	14 944	1 230	9
51.	Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	17 782	19 000	19 000	—	0
66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	394	457	457	—	0
10.	**Tuomioistuimet**	**374 255**	**378 589**	**376 551**	**-2 038**	**-1**
01.	Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 105	10 108	10 316	208	2
02.	Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 626	14 420	15 373	953	7
03.	Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	352 524	354 061	350 862	-3 199	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
15.	**Oikeuspalvelut**	**191 348**	**184 833**	**205 502**	**20 669**	**11**
01.	Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	92 785	104 423	105 049	626	1
50.	Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	98 563	80 410	93 353	12 943	16
61.	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	—	—	7 100	7 100	0
20.	**Ulosotto**	**111 871**	**114 493**	**110 309**	**-4 184**	**-4**
01.	Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	111 871	114 493	110 309	-4 184	-4
30.	**Syyttäjät**	**65 247**	**66 143**	**66 804**	**661**	**1**
01.	Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	65 247	66 143	66 804	661	1
40.	**Rangaistusten täytäntöönpano**	**304 001**	**310 056**	**335 018**	**24 962**	**8**
01.	Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	304 001	310 056	335 018	24 962	8
50.	**Vaalimenot**	**7 413**	**3 674**	**24 679**	**21 005**	**572**
01.	Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10	100	3 500	3 400	3400
20.	Vaalimenot (arviomääräraha)	7 403	3 574	21 179	17 605	493
	Yhteensä	**1 245 643**	**1 243 011**	**1 307 473**	**64 462**	**5**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	10 047	10 405	10 340		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriön perustehtävänä on huolehtia oikeusvaltion ja demokratian toimivuudesta. Tässä tarkoituksessa ministeriö:

— Edistää demokratian ja perusoikeuksien toteutumista

— Edistää oikeusturvan ja rikosvastuun toteutumista

— Turvaa hallinnonalansa toimintaedellytykset

— Valmistelee toimialansa lainsäädäntöä

— Kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, joita oikeusministeriö toimeenpanee.

Oikeusministeriö toimii yhtenäisen valtioneuvoston osana. Oikeusministeriön visiona on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntea kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

2) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	24 952	23 472	22 499
Bruttotulot	486	250	250
Nettomenot	24 466	23 222	22 249
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 792		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 817		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 22 149 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 150 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kriminaalipolitiikka - rangaistusten kiristäminen (HO 2023)	-1 000
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 26.10.01)	-100
Vaalitutkimus eduskuntavaalien yhteydessä	200
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-250
Palkkausten tarkistukset	724
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-200
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-47
Yhteensä	-973

2027 talousarvio	22 249 000
2026 II lisätalousarvio	-50 000
2026 talousarvio	23 222 000
2025 tilinpäätös	22 491 000

03. Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 951 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:ssä säädetyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojien menettämiä jako-osuuksia.

S e l v i t y s o s a : Konkurssiasiamiehen tehtävänä on aloittein, neuvoin ja ohjein edistää ja kehittää hyvää pesänhoitotapaa sekä valvoa, että konkurssipesiä hoidetaan lain ja hyvän pesänhoitotavan mukaisesti ja että pesänhoitajat asianmukaisesti hoitavat heille kuuluvat tehtävät. Konkurssiasiamies huolehtii tarvittaessa velallisen tilien ja toiminnan tarkastamisesta sekä konkurssipesien julkisselvityksestä (laki konkurssipesien hallinnon valvonnasta 109/1995). Konkurssiasiamiehen apuna toimii *konkurssiasiain neuvottelukunta.*

Kuluttajariitalautakunta on kuluttajien ja yritysten välisissä oikeudellisissa riidoissa ratkaisusuosituksia antava asiantuntijaelin (laki kuluttajariitalautakunnasta 8/2007). Kuluttajariitalautakunta ennaltaehkäisee, sovittelee ja ratkaisee sen toimivaltaan kuuluvia riita-asioita. Lautakunta ohjaa osapuolia sovintoon sekä antaa kirjallisia ratkaisusuosituksia kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin sekä asuntoa koskeviin yksityisten välisiin oikeudellisiin erimielisyyksiin. Kehitetään kuluttajariitalautakunnan toimintaa käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja kuluttajan oikeusturvan parantamiseksi laaditun selvityksen ja saadun lausuntopalautteen perusteella.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59—60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyyntöjä havaitsemistaan

puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta.*

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta käsittelee ja ratkaisee luvan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen. Lautakunta voi myös peruuttaa luvan, määrätä seuraamusmaksun tai antaa varoituksen tai huomautuksen. Lautakunta rahoittaa toimintansa hakemus- ja valvontamaksujen tuotoilla (laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 715/2011).

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista. Lisäksi Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on kouluttaa tutkijoiksi soveltuvia henkilöitä ja huolehtia turvallisuustutkinnan alaan liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten tasa-arvoa tasa-arvolaissa tarkoitetulla tavalla.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa siten kuin laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019) säädetään.

Tietosuojavaltuutetulla on yleistoimivalta henkilötietojen suojaa koskevissa asioissa. Tietosuojavaltuutetun valvontatehtävistä säädetään erityisesti EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EU 2016/679) sekä sitä täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuojavaltuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa.

Vanhusasiavaltuutettu edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa ja arvioi ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista sekä seuraa lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Vanhusasiavaltuutettu tekee aloitteita ja lausuntoja sekä osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lisäksi vanhusasiavaltuutettu laatii ja teettää selvityksiä ja julkaisee raportteja, edistää tiedotusta ja välittää ikääntyneitä koskevaa tietoa sekä edistää yhteistyötä ikääntyneiden asioita käsittelevien sekä ikääntyneitä edustavien toimijoiden välillä. Vanhusasiavaltuutettu raportoi toiminnastaan säännöllisesti valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana ja nai-

siin kohdistuvan väkivallan raportoijana sekä valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Virastossa on hallintopalveluyksikkö, joka tuottaa yhteiset hallinnon tukipalvelut erityisviranomaisille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	22 381	24 919	25 551
Bruttotulot	1 727	1 600	1 600
Nettomenot	20 654	23 319	23 951
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 462		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 737		

Määrärahasta käytetään arviolta 599 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan (kriminaalipolitiikan instituutin määräraha).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Hallintopalveluyksikkö	715
Konkurssiasiamiehen toimisto	1 836
Kuluttajariitalautakunta	3 215
Lapsiasiavaltuutetun toimisto	764
Onnettomuustutkintakeskus	1 890
Tasa-arvovaltuutetun toimisto	1 389
Tiedusteluvalvontavaltuutettu	710
Tietosuojavaltuutetun toimisto	7 130
Vanhusasiavaltuutettu	505
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto	2 716
Kriminaalipolitiikan instituutti	599
Palvelukeskusten maksut ja muut yhteiset menot	2 482
Yhteensä	23 951

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpano (3 htv) (siirto momentilta 33.03.04) (BudjL)	270
Rikostiedustelun laillisuusvalvonta (BudjL)	90
Tietosuojan sertifiointielinten toiminnan käynnistäminen ja tietosuojavaltuutetun toimiston resurssit puuttua henkilötietojen tietoturvaloukkauksiin (kyber)	-136
Palkkausten tarkistukset	499
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-59
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-32
Yhteensä	632

2027 talousarvio	23 951 000
2026 talousarvio	23 319 000
2025 tilinpäätös	20 929 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 804 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon ICT-palvelumaksut ja tietoluovutuspäätösten nojalla annettujen massapoimintatietojen kustannusten perusteella saadut tulot.

S e l v i t y s o s a : Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	24 018	25 840	26 000
Bruttotulot	12 794	17 252	17 196
Nettomenot	11 224	8 588	8 804
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 039		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 464		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	255
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-22
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-17
Yhteensä	216

2027 talousarvio	8 804 000
2026 talousarvio	8 588 000
2025 tilinpäätös	8 648 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaisista turvallisuustutkinnoista ja alustavista tutkinnoista, niihin liittyvästä viestinnästä sekä tutkintavalmiuden ylläpidosta aiheutuviin menoihin

2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen

3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen

5) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja yleisen edunvalvonnan päämiehille hallintolain (434/2003) 26 §:n 3 momentin nojalla hankittavien tulkkaus- ja käännöspalvelujen maksamiseen

6) oikeusgeneettisestä vanhemmuustutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten sekä äitiyden vahvistamiseen liittyvien tuomioistuimen määräämästä tutkimuksesta aiheutuvien vastaavien kustannusten maksamiseen

7) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonlisäveron määrää vastaavana hyvityksenä

8) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja tasa-arvolain (609/1986) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu tai tasa-arvovaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia hävitään

9) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvausten maksamiseen

10) konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 19 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	7 057
Yhteensä	7 057

2027 talousarvio	21 000 000
2026 talousarvio	13 943 000
2025 tilinpäätös	22 045 143

22. Oikeusministeriön hallinnonalan ICT-kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 845 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tietohallintomenoihin, -hankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käyttö- ja kapasiteettipalvelu	-1 500
Oikeusministeriön hallinnonalan kyberturvallisuuden parantaminen: palautumiskyvykkyydet (kyber)	-25
Vaalitietojärjestelmän (VAT) uusiminen (kyber)	-2 100
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 000
Yhteensä	-5 625

2027 talousarvio	13 845 000
2026 talousarvio	19 470 000
2025 tilinpäätös	19 170 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 360 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	850
Yhteensä	850

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	64 360 000
2026 talousarvio	63 510 000
2025 tilinpäätös	64 341 112

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 14 944 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen

2) avustuksiin Ihmisoikeusliitto ry:lle

3) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin

4) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille

5) avustuksiin Naisten Linja ry:lle

6) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle

7) avustuksiin Pakolaisneuvonta ry:lle.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	7 360
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	5 025
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	2 559
Yhteensä	14 944

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 26.10.01)	-700
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 26.10.01)	700
Pakolaisneuvonta ry	-50
Rikosuhrimaksujen korottaminen ja uhrien tukipalvelujen vahvistaminen	1 200
Rikosuhripäivystyksen toiminta	-50
Palkkausten tarkistukset	130
Yhteensä	1 230

2027 talousarvio	14 944 000
2026 talousarvio	13 714 000
2025 tilinpäätös	13 464 000

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin

2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2027 talousarvio	19 000 000
2026 talousarvio	19 000 000
2025 tilinpäätös	17 781 622

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 457 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Euroopan patenttituomioistuin	200 000
Euroopan neuvoston toimielin: The European Commission for Democracy through Law (Venetsian komissio)	42 000
Euroopan neuvoston toimielin: Group of States against Corruption GRECO	14 000
Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi NSfK	94 000
European Union Crime Prevention Network EUCPN	2 000
Hague Conference on Private International Law HCCH	65 000
International Institute for the Unification of Private Law UNIDROIT	21 000
The International Anti-Corruption Academy (IACA)	5 000
Association of the European Network on Victims' Rights (AENVR)	7 000
OECD International Network on Financial Education (INFE)	7 000
Yhteensä	457 000

2027 talousarvio	457 000
2026 talousarvio	457 000
2025 tilinpäätös	394 289

10. Tuomioistuimet

S e l v i t y s o s a : Tuomioistuinlaitoksen vaikuttavuustavoite on, että tuomioistuimissa käsiteltävät asiat ratkaistaan joutuisasti, laadukkaasti ja kohtuullisin kustannuksin. Toiminnan kehittäminen ylläpitää laatua sekä edistää ratkaisutoiminnan joutuisuutta ja taloudellisuutta. Tuomioistuinten toimintatapoja kehitetään, jotta ne ovat mahdollisimman tehokkaita ja vastaavat parhaita käytäntöjä. Tavoitteena on myös, että oikeusturva toteutuu yhtäläisesti koko maassa. Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa.

Yleiset tuomioistuimet antavat oikeussuojaa rikosasioissa ja huolehtivat osaltaan rikosvastuun toteuttamisesta. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallintolainkäyttöasioista. Hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja antavat oikeussuojaa yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille suhteessa julkiseen valtaan. Hallintotuomioistuinten ratkaisuilla ja käsittelyajoilla voi olla vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn laajastikin.

Tuomioistuinlaitoksen merkitys ja toiminta on yhteiskunnassa tunnettua ja tuomioistuinlaitokseen luotetaan. Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminta painottuu ennakkoratkaisujen antamiseen.

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 316 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

S e l v i t y s o s a : Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	1 960	1 900	1 900
— Annetut asiaratkaisut valitusasioissa	124	115	115
— Julkaistut ratkaisut (ennakkopäätökset)	107	90	90

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Kaikki asiat	6,2	6,2	6,2
— Valituslupa-asiat	5,2	5,2	5,2
— Asiaratkaisut	17,9	17,9	17,9

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 300 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	10 131	10 118	10 331
Bruttotulot	55	10	15
Nettomenot	10 076	10 108	10 316
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 231		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 260		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	249
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-25
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-16
Yhteensä	208

2027 talousarvio	10 316 000
2026 talousarvio	10 108 000
2025 tilinpäätös	10 105 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 373 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus on ylin tuomioistuin hallintoasioissa. Sen tehtävänä on osaltaan ylläpitää oikeusvaltion toimintaa takaamalla oikeusturva, varmistamalla hallinnon lainalaisuutta ja ohjaamalla oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta. Se tutkii ja ratkaisee ylimpänä oikeusasteena alueellisten hallinto-oikeuksien ja markkinaoikeuden ratkaisuista tehdyt muutoksenhaut. Pääsäännön mukaan valittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää valituslupaa. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen voi valittaa suoraan esimerkiksi valtioneuvoston yleisistunnon päätöksistä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräisiä muutoksenhakuja ja voi myös tehdä esityksiä lainsäädäntöasioissa. Se valvoo hallintotuomioistuinten lainkäyttöä.

Saapuvista asioista suurimmat asiaryhmät ovat ulkomaalaisasiat sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoasiat, joiden lisäksi korkein hallinto-oikeus käsittelee mm. rakentamis- ja ympäristöasioita, verotusta, taloudellista toimintaa, kuten kilpailuasioita ja julkisia hankintoja sekä valtio-oikeus- ja yleishallintoasioita, kuten asiakirjajulkisuutta ja tietosuojaa.

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	3 512	3 500	3 500
— Annetut asiaratkaisut, säännönmukainen muutoksenhaku	477	550	550
— Julkaistut ratkaisut (ennakkopäätökset)	122	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Kaikki asiat	5,5	6,0	6,0
— Valituslupa-asiat	5,1	5,0	5,0
— Asiaratkaisut	7,9	10,0	10,0

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 700 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	13 622	14 435	15 388
Bruttotulot	42	15	15
Nettomenot	13 580	14 420	15 373
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 083		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 129		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käräjänotaarien määrän lisääminen (siirto momentilta 25.10.03)	683
Palkkausten tarkistukset	329
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-38
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-21
Yhteensä	953

2027 talousarvio	15 373 000
2026 talousarvio	14 420 000
2025 tilinpäätös	11 626 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 350 862 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Tuomioistuinviraston menoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia tileistä poistoja.

Selvityosa: Tuomioistuinvirasto tukee ja ohjaa tuomioistuinlaitosta siten, että tuomioistuinlaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja oikeusturva toteutuu tehokkaasti.

Tuomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi tulleet asiat ja siten tuottavat oikeusturvaa. Tuomioistuinten toimintaa kuvaavat keskeiset indikaattorit on kuvattu oheisessa tunnuslukutaulukossa.

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	8 808	8 500	8 700
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,6	6,4	6,3
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	3 184	3 292	3 292
Tuottavuus (työmäärä/htv)	27	27	27
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	611 706	616 000	616 000
— Rikosasiat	52 897	54 000	54 000
— Laajat riita-asiat	13 388	13 000	13 000
— Summaariset asiat	456 787	440 000	440 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	7,0	6,5	6,5
— Laajat riita-asiat	10,4	10,2	10,2
— Summaariset asiat	3,7	3,7	3,7

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	603	621	616
Tuottavuus (työmäärä/htv)	118	115	115
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	19 838	19 000	19 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,1	8,1	8,0
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	1 665	1 879	1 860
Tuottavuus (työmäärä/htv)	50	47	47
Vakuutusoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	3 515	3 600	3 600
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	12,2	10,0	10,0
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	2 469	2 469	2 444
Tuottavuus (työmäärä/htv)	33	33	33
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	805	650	650
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,1	6,6	6,6
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	4 671	4 671	4 624
Tuottavuus (työmäärä/htv)	19	19	19
Työtuomioistuin			
Ratkaistut asiat, kpl	57	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,1	8,5	8,5
Taloudellisuus (euroa/työmäärä)	18 050	18 050	17 869
Tuottavuus (työmäärä/htv)	7	7	7

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista vuosina 2025—2027 (1021/2024) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2025—2027 (1022/2024) mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 42,7 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	344 579	354 861	351 662
Bruttotulot	816	800	800
Nettomenot	343 763	354 061	350 862
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	28 459		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	37 219		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	217 300
Hallintotuomioistuimet	66 000
Erityistuomioistuimet	20 125
Tuomioistuinvirasto	10 500
Tietohallinto- ja muut menot	36 937
Yhteensä	350 862

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jyväskylän oikeustalohanke	-667
Käräjänotaarien määrän lisääminen (siirto momentille 25.10.02)	-683
Lainkäyttöhenkilöstön turvaaminen	3 000
Oikeudenhoidon toiminnan turvaaminen (oikeudenhoidon selonteko 2022)	-5 000
Rikostiedustelun tietojärjestelmämuutokset (BudjL)	100
Toimipaikkojen rahoitus (Investointiohjelma)	-835
Työneuvoston kustannukset (siirto momentilta 32.01.01) (BudjL)	125
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	-2 900
Vantaan oikeustalohanke	-1 010
Varautuminen (siirto momentilta 28.01.20)	155
Palkkausten tarkistukset	7 841
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-855
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 960
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-510
Yhteensä	-3 199

2027 talousarvio	350 862 000
2026 II lisätalousarvio	4 700 000
2026 talousarvio	354 061 000
2025 tilinpäätös	352 524 000

15. Oikeuspalvelut

Selvitysosa: Oikeuspalveluviraston tehtävänä on korkealaatuinen oikeusturva julkisen oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan, rikos- ja riita-asioiden sovittelun ja yleisen edunvalvonnan asiakkaille sujuvasti, inhimillisesti ja vastuullisesti.

Oikeuspalveluviraston vaikuttavuustavoitteena on oikeusturvan saatavuuden turvaaminen sekä oikeusjärjestyksen toimintamahdollisuuksien turvaaminen ja vakauden edistäminen. Oikeusturva toteutuu huolehtimalla yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten suojasta.

Julkinen oikeusapu huolehtii, että asiakas saa tarpeellisen avun oikeudelliseen ongelmaan, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Julkisen oikeusavun tehtävänä on oikeusapupäätösten tekeminen ja asianajo oikeusapuasioissa. Oikeusapulain mukaan oikeusapua antaa julkinen oikeusavustaja, mutta tuomioistuinasioissa avustajaksi voidaan kuitenkin määrätä myös tehtävään suostumuksensa antanut yksityinen avustaja.

Talous- ja velkaneuvonta antaa asiakkaille tietoa ja neuvontaa talouden ja velkojen hoitamisesta sekä avustaa asiakasta taloudenhallinnan suunnittelussa. Lisäksi edistetään talousosaamista kaikissa ikäryhmissä yhteistyössä talousosaamisen toimijaverkoston kanssa.

Rikos- ja riita-asioiden sovittelun järjestämisvastuu siirtyy Oikeuspalveluvirastolle vuonna 2027 ja voimassa olevat sopimukset nykyisten sovittelupalvelujen tuottajien kanssa siirtyvät Oikeuspalveluvirastolle.

Yleinen edunvalvonta hoitaa niiden asiakkaiden asioita, jotka eivät kykene valvomaan etujaan tai hoitamaan taloudellisia asioitaan sairauden tai muun syyn takia.

01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 105 049 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Oikeuspalveluvirastosta annetussa laissa (1133/2023) tarkoitettujen julkisen oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan palvelujen tuottamiseen sekä palvelujen ostamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon holhoustoimesta annetun lain (442/1999) mukaisia yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia eikä oikeusapulain (257/2002) mukaisia oikeusapumaksuja ja korvauksia.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 52 700 oikeusapuasiaa (46 302 asiaa v. 2025). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 9 päivää v. 2027 (13 päivää v. 2025). Oikeusaputoimistoissa käsiteltävistä asioista arvioidaan olevan 85 % (85 % v. 2025) siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 15 % (15 % v. 2025) rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 7 % (8 % v. 2025).

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut Oikeusapuvirastoille seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2027:

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Julkinen oikeusapu			
Käsitellyt asiat, kpl	46 302	50 700	52 700
Chat ja oikeusapuohjaus, kpl	19 449	21 600	21 700
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	19 449	21 600	21 700
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	512	473	449
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	172	190	195
Talous- ja velkaneuvonta			
Käsitellyt asiat, kpl	41 719	41 300	43 300
Ennakoiva talousneuvonta (kansalaiset, sidosryhmät), kpl	44 417	53 300	58 700

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Taloudellisuus (euroa/asia)	471	503	468
Tuottavuus (asia/htv)	166	176	185
Edunvalvonta			
Päämiesten määrä, kpl	47 322	49 000	50 000
— edunvalvontatoimisto	43 465	45 600	46 600
— edunvalvonta ostopalveluna	3 857	3 400	3 400
Taloudellisuus (euroa/päämiesmäärä)	1 023	1 031	985
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	70	72	72

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	98 241	104 443	105 069
Bruttotulot	8	20	20
Nettomenot	98 233	104 423	105 049
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	22 320		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 872		

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008). Oikeusapumaksuja ja -palkkioita arvioidaan kertyvän 3 911 000 euroa momentille 12.25.14.

Yleisen edunvalvonnan palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012). Palkkioita arvioidaan kertyvän 33 344 000 euroa momentille 12.25.15.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hinnoitteluperiaatteiden muutos YTY-kohteissa (siirto momentilta 28.01.20)	107
Sovittelutoiminta (siirto momenteilta 33.03.04 ja 33.60.64)	700
Vantaan oikeustalohanke	-185
Varautuminen (siirto momentilta 28.01.20)	11
Palkkausten tarkistukset	2 373
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-136
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 090
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-154
Yhteensä	626

2027 talousarvio	105 049 000
2026 II lisätalousarvio	107 000
2026 talousarvio	104 423 000
2025 tilinpäätös	92 785 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 93 353 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) oikeusapulaissa (257/2002)

2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)

3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997)

säädettyjen korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusapu	86 353
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	6 000
Yhteensä	93 353

Vuonna 2025 yksityiset oikeusavustajat hoitivat 39 688[1)] oikeusapuasiaa ja oikeusapulain mukaiset yksityisten avustajien korvaukset olivat noin 92,4 milj. euroa. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 0,6 milj. euroa v. 2025. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 5,6 milj. euroa v. 2025.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	12 943
Yhteensä	12 943

2027 talousarvio	93 353 000
2026 talousarvio	80 410 000
2025 tilinpäätös	98 563 003

61. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisten menojen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

Selvitysosa: Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, 7 §) mukaan Oikeuspalveluvirasto on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

[1)] Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvauksen yhteismäärä maksetaan Oikeuspalveluvirastolle käytettäväksi Oikeuspalveluviraston kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) mukaisesti. Oikeuspalveluvirasto maksaa korvauksen ennakkona palveluntuottajille ja huolehtii korvauksen käytön valvonnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sovittelutoiminta (siirto momentilta 33.60.64)	7 100
Yhteensä	7 100

2027 talousarvio 7 100 000

20. Ulosotto

Selvitysosa: Ulosottolaitoksen vaikuttavuustavoitteet edistävät korkealaatuisen oikeusturvan saatavuutta, jokaisen yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa sekä suunnitelmallista ennakointiin pohjautuvaa uudistumista. Tässä tarkoituksessa oikeusministeriö asettaa Ulosottolaitokselle seuraavat tavoitteet vuodelle 2027:

— Varmistamme oikeusturvan toteutumista yhteiskunnassa

— Ennalta ehkäisemme ylivelkaantumista

— Tuotamme hyvän asiointikokemuksen

— Ulosottolaitos kehittyy ja uudistuu

— Olemme vastuullinen toimija ja hyvä työnantaja.

Yhteiskuntajärjestelmää ylläpidetään ja vakautetaan perimällä velkoja sekä panemalla täytäntöön muita velvoitteita laissa säädetyllä tavalla ja osapuolten oikeuksia tasapuolisesti kohdellen. Kansalaisia ohjataan taloudellista neuvontaa ja tukea tarjoavien palvelujen piiriin.

Sähköistä asiointia kehitetään tuottamaan asianosaisille hyvä asiakaskokemus. Samalla varmistetaan toimipaikkaverkostomme ja muun asiakaspalvelumme taloudellisuus ja saavutettavuus hyvän henkilökohtaisen asioinnin turvaamiseksi. Tiedolla johtamista kehitetään tehokkaimpien ja vaikutuksiltaan parhaiden kehittämiskohteiden osalta. Toiminnan taloudellinen kestävyys varmistetaan ennakoinnilla ja oikein suunnatuilla kehittämistoimilla.

Henkilöstön osaamisesta ja työkyvyn säilymisestä huolehditaan koko työuran ajan.

01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 110 309 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisiin myynti- ja täytäntöönpanomaksuihin liittyvät tulot.

S e l v i t y s o s a : Ulosottoon arvioidaan saapuvan vireille 2,8 milj. asiaa (2,8 milj. asiaa v. 2025). Keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan 8,5 kuukautta (8,4 kuukautta v. 2025). Ulosoton perintätuloksen arvioidaan olevan 1 200 milj. euroa (1 477 milj. euroa v. 2025). Ulosotossa arvioidaan käsiteltävän 600 000 velallisen asioita (608 000 velallista v. 2025).

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut Ulosottolaitoksen toiminnalle vuodelle 2027 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 835	2 829	2 800
Peritty (milj. euroa)	1 477	1 273	1 200
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamääristä, %	41,6	40	40
Rahamääristä, %	38	36	36
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,4	8,5	8,5
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	41	42	42
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	2 525	2 491	2 473
Erityistäytäntöönpanon selvitettäväksi ottamat velalliset	250	250	250
Ratkaistujen ulosottokantelujen määrä	81	50	50
Ulosottokantelujen käsittelyaika, kk	4,8	6,0	6,0

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 94,5 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 86 % Ulosottolaitoksen kokonaismenoista.

Toimintamenomomentille nettobudjetoitavaksi otettavat ulosottomaksut tarkastetaan vuoden 2027 aikana ja määrärahatasoa lasketaan arvioitua tulojen nousua vastaavasti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	116 214	114 543	112 809
Bruttotulot	179	50	2 500
Nettomenot	116 035	114 493	110 309

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 829		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 666		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Myyntimaksujen ja täytäntöönpanomaksujen nettobudjetointi	-2 500
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	-2 000
Toimipaikkojen rahoitus (Investointiohjelma)	-280
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	1 000
Vantaan oikeustalohanke	-190
Palkkausten tarkistukset	2 804
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-155
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 680
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-183
Yhteensä	-4 184

2027 talousarvio	110 309 000
2026 II lisätalousarvio	4 082 000
2026 talousarvio	114 493 000
2025 tilinpäätös	111 871 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitos on oikeusvaltion keskeinen oikeusturvan toteuttaja. Toiminnan tavoitteena on laadukas ja yhdenvertainen rikosvastuun toteutuminen koko maassa osana rikosprosessiketjua.

Syyttäjälaitoksen toimintaympäristö on muuttunut. Poliisin resurssien kasvattaminen ja esitutkinnan tehostuminen on lisännyt syyttäjien käsiteltäväksi saapuvien asioiden määrää. Asioita arvioidaan saapuvan hieman alle 100 000 vuodessa, kun määrä oli aiemmin pitkään noin 85 000—90 000 asiaa. Syyttäjälaitoksen kyky vastata esitutkintaviranomaisten tuottamaan volyymiin on rajoitettu. Kehitys näyttäytyy avoinna olevien asioiden määrän kasvuna sekä käsittelyaikojen pidentymisenä.

Syyttäjälaitos on käynnistänyt useita toimenpiteitä tilanteen hallitsemiseksi. Vuonna 2025 perustetun kolmevuotisen valtakunnallisen ruuhkanpurkuyksikön toiminta on ollut tuloksellista. Sen avulla pyritään hillitsemään yli yhdeksän kuukautta avoinna olleiden asioiden määrän kasvua, mutta se ei pysäytä toiminnan ruuhkautumista.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä esitutkinta- ja tuomioistuinyhteistyötä, ottamalla tehokkaasti käyttöön rikosprosessia sujuvoittava uusi lainsäädäntö, lisäämällä rikosproses-

sia nopeuttavien menettelyjen käyttöä sekä hyödyntämällä sähköisiä toimintatapoja ja etäyhteyksiä. Esitutkintayhteistyötä edistetään ottamalla käyttöön poliisin Timantti-järjestelmä sekä parantamalla tiedonvaihtoa rikosprosessiketjussa.

Syyttäjälaitoksen tärkein voimavara on osaava ja hyvinvoiva henkilöstö. Toimintakykyä tuetaan ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla, suunnitelmallisella osaamisen kehittämisellä ja vaikuttavalla johtamisella.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 66 804 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetussa laissa (66/2021) tarkoitettujen valtuutettujen Euroopan syyttäjien EPPO-palkan sivukulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut Syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2027 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,7	3,5	5,6
Osuus asioista, jotka ratkaistaan 2 kk sisällä niiden saapumisesta, %	67 %	51 %	50 %
Syyteharkinnassa avoinna olevia asioita	28 096	34 300	45 300
Yli 6—12 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	5 616	6 201	8 197
Yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	1 489	2 050	2 711

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	68 340	66 273	66 919
Bruttotulot	162	130	115
Nettomenot	68 178	66 143	66 804
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 788		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 856		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jyväskylän oikeustalohanke	-102
Lainkäyttöhenkilöstön turvaaminen	1 000
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta 2022)	-1 000
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	-300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vantaan oikeustalohanke	-105
Varautumisen toimenpiteet (siirto momentilta 28.01.20)	8
Palkkausten tarkistukset	1 703
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-162
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-270
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-111
Yhteensä	661

2027 talousarvio	66 804 000
2026 II lisätalousarvio	2 200 000
2026 talousarvio	66 143 000
2025 tilinpäätös	65 247 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävänä on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano. Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on lisätä rangaistusta suorittavien valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan yhteistyössä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa ja estää rikosten tekeminen vankeusaikana. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallinen ja asteittainen vapauttaminen.

Vankien määrä on kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Vankimäärän ennakoidaan edelleen kasvavan mm. hallitusohjelman mukaisten lainsäädäntömuutosten seurauksena. Lainsäädäntömuutosten lisäksi vankimäärään vaikuttavat mm. rangaistusten pituudet, rikosten määrä ja poliisin mahdollisuus tutkia rikoksia. Yhdyskuntaseuraamusta suorittavien ja seuraamuksiin liittyvien pyydettyjen asiantuntijalausuntojen määrien ennakoidaan pysyvän korkealla tasolla.

Toiminnan laajuus

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Vankeja keskimäärin	3 545	3 860	3 990
Vapaudesta vankilaan tulleet	7 041	7 060	7 090
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	3 541	3 450	3 520
Täytäntöönpantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 425	3 550	3 600
Seuraamuksiin liittyvät pyydetyt asiantuntijalausunnot	7 084	7 500	7 500

Rangaistusten täytäntöönpanon turvallisuutta ja työturvallisuutta vahvistetaan. Valtioneuvoston toimenpideohjelman tavoitteita nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi edistetään toimintojen järjestämisessä, turvallisuudessa, vankipaikkasuunnittelussa ja yhdyskuntaseuraamustyössä. Ehkäistään päihteiden salakuljettamista ja käyttöä vankiloissa.

Vahvistetaan väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluita. Kehitetään päihdetyön palvelukokonaisuutta ja edistetään mielenterveyspalveluihin ohjautumista. Kehitetään

yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa ja huolehditaan rangaistusajan jälkeisistä palvelujatkumoista.

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 335 018 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös avolaitostöihin valtion, kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa.

Määrärahasta on varattu 4 000 000 euroa vangeille siirtomenoina maksettaviin käyttö- ja ruokarahoihin vankeuslain (767/2005) 7 luvun 5 §:n ja 9 luvun 6 §:n mukaisesti.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2027 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Vankiloiden säilytysvarmuus, %	99,7	99,5	99,5
Vankeusvangeista avovankiloissa keskimäärin päivässä, %	44,1	44	43
Rangaistusta suorittavien vankien toimintoihin osallistuminen, tuntia viikossa	15,3	15	14,5
Vankeusvangeista valvotussa koevapaudessa keskimäärin päivässä, %	9,2	9	9,5
Toimintaohjelmiin osallistuneet henkilöt, % yhdyskuntaseuraamusta suorittaneista	8,2	10	11
Tuottavuus, vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,5	1,6	1,5
Tuottavuus, henkilöitä yhdyskuntaseuraamuksissa, keskimäärin päivässä/htv	13,9	14	14
Taloudellisuus, toimintamenot/vanki	73 600	75 550	77 835
Taloudellisuus, toimintamenot/yhdyskuntaseuraamusta suorittava	5 460	5 485	5 520

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	286 876	313 656	338 618
Bruttotulot	5 079	3 600	3 600
Nettomenot	281 797	310 056	335 018
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	26 872		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	49 076		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 189	2 028	2 068
— muut tuotot	352	200	200
Tuotot yhteensä	2 541	2 228	2 268
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 871	5 730	5 844
— osuus yhteiskustannuksista	8 058	5 320	5 426
Kustannukset yhteensä	13 929	11 050	11 270
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-11 388	-8 822	-9 002
Kustannusvastaavuus, %	18	20	20

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 331 018 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 4 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 100 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikoksia koskeva uudistus, siirto vankiterveydenhuoltoon (siirto momenteille 33.01.06 ja 33.01.08)	-710
Aserikoslainsäädännön uudistaminen	11 520
Ensikertalaisuussäännösten uudistaminen	656
Hinnoitteluperiaatteiden muutos YTY-kohteissa (siirto momentilta 28.01.20)	193
Kriminaalipolitiikan kehysvarauksen kohdennus vankimäärän kasvuun vastaamiseksi	299
Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen (valtioneuvoston selonteko oikeuden-hoidosta 2022)	3 000
Päihdekuntoutuksen lisäys (BudjL)	300
Vahvistetaan oikeudenhoidon resursseja (HO 2023)	2 200
Vankilapsykologien palkkausmäärärahat (-4 htv) (siirto momentille 33.01.06)	-300
Vankimäärän kasvu	1 000
Vankimäärän kasvu (BudjL)	3 150
Palkkausten tarkistukset	4 793
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-827
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-312
Yhteensä	24 962

2027 talousarvio	335 018 000
2026 II lisätalousarvio	43 000
2026 talousarvio	310 056 000
2025 tilinpäätös	304 001 000

50. Vaalimenot

01. Vaalipiirilautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vaalilain (714/1998) mukaisista vaaleista aiheutuviin vaalipiirilautakuntien menoihin.

Selvitysosa: Määrärahatarve vaihtelee vuosittain merkittävästi johtuen siitä, minä vuosina järjestetään valtiollisia vaaleja. Valtiollisia vaaleja ovat eduskuntavaalit, europarlamenttivaalit ja presidentinvaali.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	3 400
Yhteensä	3 400

2027 talousarvio	3 500 000
2026 talousarvio	100 000
2025 tilinpäätös	10 000

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 179 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 3 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ulkomaanedustustoissa hoidettaviin vaalitehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Eduskuntavaalit 2027	16 570
Vaalitietojärjestelmän menot	3 210
Muut vaalimenot	504
Saamelaiskäräjävaalit 2027	895
Yhteensä	21 179

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 8 414 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 12 765 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskuntavaalit 2027	16 220
Muut vaalimenot	330
Saamelaiskäräjävaalit 2027	265
Vaalitietojärjestelmän menot	790
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 000
Tasomuutos	1 000
Yhteensä	17 605

2027 talousarvio	21 179 000
2026 talousarvio	3 574 000
2025 tilinpäätös	7 403 209

Pääluokka 26
SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

— yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, poliisihallinnosta ja yksityisestä turvallisuusalasta

— siviilitiedustelusta ja suojelupoliisin ohjauksesta

— maahanmuuton yleisistä edellytyksistä ja maahanmuuton sääntelystä lukuun ottamatta työntekijöiden, yrittäjien, harjoittelijoiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa sekä kansainvälisestä suojelusta ja paluumuutosta

— Suomen kansalaisuudesta

— pelastustoimesta

— hätäkeskustoiminnasta

— rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta

— siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista

— aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio Suomi. Toiminnan painopisteinä ovat kansallisen turvallisuuden ja yhteiskunnan kriisinkestävyyden vahvistaminen, sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeisten kansalaisille tarjottavien palvelujen varmistaminen. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista, hyvää ennakointi- ja analyysikykyä ja yhteistä tilannekuvaa.

Toimintaympäristön kuvaus
Suurvaltakilpailun kiristyminen, sääntöpohjaisen monenkeskisen järjestelmän rapautuminen sekä Venäjän jatkuva hyökkäyssota ja geopoliittiset tavoitteet luovat Suomen turvallisuusympäristöön pitkäkestoisia ja laaja-alaisia haasteita. Näiden tekijöiden vaikutuksesta toimintaympäristö säilyy epävakaana ja jännitteisenä myös vuonna 2027.

Turvallisen yhteiskunnan takaaminen kaikissa olosuhteissa on Suomen sisäisen turvallisuuden politiikan ydin. Sisäisen turvallisuuden viranomaiset ovat vastuussa laajasti erilaisiin haasteisiin vastaamisesta arkisista onnettomuuksista aina vakaviin turvallisuusuhkiin ja ei-sotilaalliseen vai-

kuttamiseen, kuten välineellistetyn maahantulon torjuntaan asti. Toimintaympäristön nopeat muutokset ja moniulotteiset, samanaikaiset uhat vaativat viranomaisilta toiminnan jatkuvaa kehittämistä ja sopeutumista. Ennakoimattomien tilanteiden hallinta rakentuu vahvalle suorituskyvylle, ajantasaiselle lainsäädännölle, ennakoivalle varautumiselle sekä saumattomalle EU- ja Nato-yhteistyölle. Samoin tiukka valtiontaloudellinen kehys vaatii viranomaisilta toiminnan pitkäjänteistä tehostamista ja kriittistä priorisointia.

Teknologioiden kuten generatiivisen tekoälyn nopea kehitys ja alati syvenevä digitalisaatio lisäävät yhteiskunnan ja kriittisen infrastruktuurin haavoittuvuutta. Kyberympäristön uhkataso pysyy korkeana valtiollisten operaatioiden, tietomurtojen ja kiristyshaittaohjelmien vuoksi. Lisäksi syvävääränrennökset ja tiedon nopea leviäminen haastavat kansalaisten medialukutaitoa, mikä altistaa yhteiskunnan informaatiovaikuttamiselle. Turvallisuuden varmistamiseksi teknisten ratkaisujen ja viranomaisvalvonnan sekä vasteen rinnalle tarvitaan entistä vahvempaa strategista viestintää sekä henkisen kriisinkestävyyden tukemista. Haastavien aikojenkin keskellä suomalaisten luottamus turvallisuusviranomaisiin on pysynyt vahvana.

Vakava nuoriso- ja katujengirikollisuus on osin vakiintunut Suomeen. Kehitys on yhteydessä asuinalueiden eriytymiseen ja osattomuuden kokemuksiin. Huumausaineiden saatavuuden lisääntyminen sekä tietoverkossa toteutetun ja rajat ylittävän ammattimaisen rikollisuuden kasvaminen, koveneminen ja monimuotoistuminen työllistävät viranomaisia yhä enemmän. Rikolliset toimivat laajoissa, joustavissa verkostoissa, ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden kuten Ruotsin jengi-ilmiöiden heijastevaikutusten torjunta edellyttää laaja-alaista ja ennakoivaa viranomaisyhteistyötä.

Lupaperusteisen maahanmuuton ennakoidaan jatkuvan vakaana ja turvapaikanhakijoiden määrän pysyvän maltillisena. Suomessa on noin 48 000 tilapäistä suojelua saavaa ukrainalaista. Sodan pitkittyessä paluuaikeet ovat vähentyneet, ja yhä useampi on hakenut kotikuntaa jäädäkseen Suomeen pysyvämmin. EU on jatkanut tilapäistä suojelua 4.3.2027 asti. Määräajan ja suojelun mahdollisen päättymisen lähestyessä yhteiskunnan on kiinnitettävä entistä vahvempaa huomiota tehokkaaseen kotoutumiseen, koulutus- ja työllistymispolkuihin sekä hyvien väestösuhteiden turvaamiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Asteikko: heikko, välttävä, tyydyttävä, hyvä, erinomainen	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Kiireellisten viranomaispalvelujen saavutettavuus on hyvä. — hätäpuheluun vastaaminen ja avun hälyttäminen — sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimintavalmius	hyvä	hyvä	hyvä
Väkivalta ja onnettomuudet vähenevät. Jengi- ja järjestäytynyt rikollisuus eivät saa kasvusijaa suomalaisessa yhteiskunnassa. — väkivaltarikosten määrän kehitys — onnettomuuksien määrän kehitys	hyvä	hyvä	hyvä

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Asteikko: heikko, välttävä, tyydyttävä, hyvä, erinomainen	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Suomeen kohdistuva maahanmuutto ei aiheuta turvallisuusuhkaa eikä maahanmuuttojärjestelmä mahdollista väärinkäytöksiä. Maasta poistutaan ja poistetaan tehokkaasti. — turvapaikkajärjestelmän ja vastaanottojärjestelmän tehokkuus — vapaaehtoisesti palaavien ja palautettujen määrä — palautustoiminnan tehokkuus	hyvä	hyvä	hyvä
Ihmiset, viranomaiset, elinkeinoelämä ja yhteiskunta ovat hyvin varautuneita ulkopuoliseen vaikuttamiseen sekä erilaisiin kriiseihin ja häiriöihin. — kansallisen turvallisuuden yhteensovittaminen ja varautuminen monipuolistuviin uhkiin — kriisinkestävyyden taso (ihmiset, viranomaiset, elinkeinoelämä) — viranomaisten suorituskyky ja varautuminen	hyvä	hyvä	hyvä
Ihmiset luottavat turvallisuusviranomaisiin. — ihmisten luottamus sisäisen turvallisuuden viranomaisiin	hyvä	hyvä	hyvä

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Sisäministeriö	238	238	236
Kriisinhallintakeskus	24	24	23
Poliisitoimi	10 652	10 914	11 000
Suojelupoliisi	569	622	645
Rajavartiolaitos	3 043	3 020	3 012
Hätäkeskuslaitos	616	620	630
Pelastusopisto	132	147	144
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	1 588	1 445	1 370
Yhteensä	16 862	17 030	17 060

Sukupuolten tasa-arvo

Sisäministeriön henkilöstöpoliittinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma ohjaa ministeriön strategista henkilöstöjohtamista ja varmistaa, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo integroituvat osaksi johtamisen, osaamisen kehittämisen ja työhyvinvoinnin rakenteita. Suunnitelman tavoitteena on rakentaa toimintakulttuuri, joka edistää henkilöstön monimuotoisuutta, vahvistaa henkilöstön yhdenvertaisuutta ja tukee ministeriön strategista toimeenpanokykyä. Keskeisiä seurannan välineitä ovat edelleen Henkilöstöbarometri-työtyytyväisyyskysely, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely sekä määräajoin toteutettavat tasa-arvoselvitys ja palkkakartoitus. Suunnitelma päivitetään vuoden 2026 aikana.

Sisäministeriön toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma ohjaa ja arvioi yhdenvertaisuuden toteutumista ministeriön toiminnassa. Suunnitelman tavoitteena on arvioida tarvittavia toimenpiteitä yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Tavoitteet ja toimenpiteet perustuvat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointeihin, jotka tehdään osana tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien päivitystä. Suunnitelman päivitys aloitetaan vuoden 2026 aikana.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitteiden mukaisesti ministeriö kehittää tasa-arvotavoitteita sisäasiainhallinnossa ja tämän tavoitteen toteuttamiseksi hallinnonalan virastot jatkavat yhden-

vertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmiensa toimeenpanoa ministeriön ohjauksen mukaisesti. Tavoitteena on vahvistaa suunnitelmien yhdenmukaisuutta, parantaa virastojen välistä tiedonvaihtoa ja varmistaa, että kehittämistyö muodostaa koko hallinnonalalla johdonmukaisen ja strategisesti ohjatun kokonaisuuden. Ministeriö tukee virastoja suunnitelmien toimeenpanossa.

Kestävä kehitys

Sisäasiainhallinnossa kestävä kehitys kytkeytyy kysymykseen, miten tuotamme turvallisuutta tulevaisuudessakin taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla ja annamme oman panoksemme kestävämmän Suomen rakentamiseen. Sisäministeriö osallistuu Suomen kestävän kehityksen toimikuntaan sekä kestävän kehityksen koordinaatioverkostoon.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys poliisin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 121/2026 vp)	26.10.01, 26.10.02, 25.01.03 ja 25.10.03

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**408 677**	**337 890**	**355 876**	**17 986**	**5**
01.	Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 084	17 683	16 392	-1 291	-7
04.	Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 223	2 190	1 953	-237	-11
23.	EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	29 294	8 522	3 976	-4 546	-53
25.	Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	8 000	5 500	5 500	—	0
26.	EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	56 264	104 410	71 024	-33 386	-32
27.	EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)	43 000	24 905	52 965	28 060	113

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
29.	Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	222 275	168 300	191 436	23 136	14
50.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	23 860	3 780	5 480	1 700	45
(51.)	Eräät investointiavustukset (siirtomääräraha 2 v)	4 750	1 500	—	-1 500	-100
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)	927	1 100	1 150	50	5
67.	EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen kansalliset maksuosuudet (arviomääräraha)	—	—	6 000	6 000	0
10.	**Poliisitoimi**	**1 066 592**	**1 097 103**	**1 148 132**	**51 029**	**5**
01.	Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	986 790	1 020 702	1 070 409	49 707	5
02.	Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	75 619	72 533	73 855	1 322	2
20.	Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 183	3 868	3 868	—	0
20.	**Rajavartiolaitos**	**512 286**	**361 975**	**358 732**	**-3 243**	**-1**
01.	Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	321 974	327 725	339 482	11 757	4
70.	Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)	190 312	34 250	19 250	-15 000	-44
30.	**Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta**	**110 054**	**108 024**	**106 455**	**-1 569**	**-1**
01.	Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 385	2 930	3 456	526	18
02.	Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 708	74 164	74 672	508	1
03.	Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 586	23 300	22 697	-603	-3
20.	Erityismenot (arviomääräraha)	6 375	7 630	5 630	-2 000	-26

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
40.	**Maahanmuutto**	**325 986**	**189 350**	**232 881**	**43 531**	**23**
01.	Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	90 282	87 869	87 100	-769	-1
21.	Pakolaisten ja turvapaikan-hakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	190 350	80 776	118 816	38 040	47
22.	Vapaaehtoinen paluu (siirto-määräraha 2 v)	2 318	2 318	2 318	—	0
63.	Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	43 036	18 387	24 647	6 260	34
	Yhteensä	**2 423 596**	**2 094 342**	**2 202 076**	**107 734**	**5**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	16 862	17 030	17 060		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäministeriö
Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

— yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, poliisihallinnosta ja yksityisestä turvallisuusalasta

— siviilitiedustelusta ja suojelupoliisin ohjauksesta

— maahanmuuton yleisistä edellytyksistä ja maahanmuuton sääntelystä lukuun ottamatta työntekijöiden, yrittäjien, harjoittelijoiden opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuttoa sekä kansainvälisestä suojelusta ja paluumuutosta

— Suomen kansalaisuudesta

— pelastustoimesta

— hätäkeskustoiminnasta

— rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta

— siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä

— aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sisäministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet.

Hallinnonalan tulosohjaajana sisäministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tuloksellisuudesta.

EU:n sisäasioiden rahastot
EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 on perustettu kolme sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (BMVI) osana yhdennetyn rajaturvallisuuden rahastoa (IBMF).

Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden sisärajatonta aluetta. Sisäministeriö toimii uudella ohjelmakaudellakin sisäasioiden rahastojen hallintoviranomaisena. Rahastoja koskee laki sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021—2027 (1125/2021) sekä valtioneuvoston asetus sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021—2027 (119/2022).

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tavoitellaan tehokasta maahanmuuttovirtojen hallintaa unionin säännöstöä soveltaen ja ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät sitoumukset huomioiden. Rahastolla tuetaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän kehittämistä sen ulkoinen ulottuvuus huomioiden, vastaanottomenettelyitä, laillisen maahanmuuton ja kotoutumisen tukemista sekä laittoman maahanmuuton ehkäisemistä erityisesti toimivia paluu- ja uudelleenkotoutumisjärjestelyitä edistämällä. Rahaston kautta tuetaan lisäksi jäsenvaltioiden uudelleensijoittamista sekä turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. Sisäisen turvallisuuden rahastolla tavoitellaan korkeaa turvallisuuden tasoa unionissa. Rahastolla torjutaan terrorismia ja radikalisoitumista, vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta sekä kyberrikollisuutta. Lisäksi rahastolla voidaan tukea rikosten uhreja. Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineellä tuetaan rajavalvonnan ja -tarkastusten tehokasta ylläpitoa ja kehittämistä sekä yhteisen viisumipolitiikan toimeenpanoa laillisten rajanylitysten edistämiseksi ja laittoman maahanmuuton estämiseksi sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

Siviilikriisinhallinta
Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kriisinhallintakeskus huolehtii asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvistä operatiivisista tehtävistä, kuten koulutuksesta, rekrytoinnista ja varustamisesta. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä keskustelua ja tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Tavoitteena on, että Suomen siviilikriisinhallintaosallistuminen vastaa ulko- ja turvallisuuspoliittisiin sekä sisäisen turvallisuuden tavoitteisiin ja kriisinhallintaoperaatioiden yhteistyö oikeus- ja sisäasioiden alan EU-virastojen kanssa toimii.

Kriisinhallintakeskuksen vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Valitut siviilikriisinhallinta-asiantuntijat (ns. läpimeno%)[1)]	57	50	50
Valitut vaalitarkkailijat (Etyj) (ns. läpimeno%)	51	80	80

[1)] Siviilikriisinhallinnan budjetin käyttöä lasketaan ennakoivasti sen mukaan, että asiantuntijoista kokonaisuudessaan menee läpi 40 prosenttia vuosittain. Viimeisimmän lakiuudistuksen jälkeen (5/2022) moni asiantuntija hakeutuu tehtävästä toiseen, mikä kasvattaa läpimenoprosenttia, muttei vaikuta budjettiin.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 392 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Hallitusohjelmaa toteuttavat lainsäädäntöhankkeet on toimeenpantu ja lainsäädännön valmistelu on laadukasta

— Hallinnonalan ohjaus on vaikuttavaa

— Ministeriön EU-, NATO- ja kansainvälinen toiminta on ennakoivaa ja aktiivista Suomen tavoitteiden edistämiseksi

— Hyvinvointialueohjauksen avulla pelastustoimen palvelut ovat yhdenmukaisia, kustannustehokkaita ja laadukkaita

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Sisäministeriön henkilötyövuodet (31.12.)	238	238	236
Sairauspoissaolot (pv/htv), enintään	6,0	5,6	5,6
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,12	3,18	3,18

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	18 562	18 283	16 992
Bruttotulot	1 517	600	600
Nettomenot	17 045	17 683	16 392
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 533		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 572		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Henkilöstömenot	91	88	88
ICT-menot	6	3	3
Muut menot	3	9	9
Yhteensä	100	100	100

[1)] Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintouudistus	-9
Hankeasiantuntijan (rescEU, CBRN-varastointihanke) tehtävän päättyminen	-65
NATO-edustuston resilienssiasioiden erityisasiantuntijan tehtävän kustannukset (siirto momentille 24.01.01)	-85
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 26.10.01)	-280
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 26.10.01)	280
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-223
Palkkausten tarkistukset	616
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	15
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 464
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-42
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-34
Yhteensä	-1 291

2027 talousarvio	16 392 000
2026 II lisätalousarvio	-46 000
2026 talousarvio	17 683 000
2025 tilinpäätös	18 084 000

04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 953 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallintatoiminnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kotimaan valmiuksien lakisääteisinä tehtävinään Kriisinhallintakeskus tarjoaa laadukasta siviilikriisinhallintatehtäviin sekä vaalitarkkailutehtäviin valmistavaa koulutusta, toimii vastuullisena rekrytoijana ja työnantajana lähetettäville asiantuntijoille sekä tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin edistetään osana kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskusta sekä yhteistyössä rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoimijoiden kanssa. Laaja sidosryhmäyhteistyö hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välillä edistää tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta.

Hallitusohjelman mukaisesti jatketaan aktiivista osallistumista EU:n, Etyjin, Naton ja YK:n siviilikriisinhallintaan tuloksellisen rekrytoinnin ja monipuolisen koulutuksen kautta. Kansainvälisiin operaatioihin osallistumalla edistetään alueiden yhteiskunnallista vakautta sekä torjutaan hallitsematonta siirtolaisuutta lähettämällä asiantuntijoita ulko- ja sisäministeriön priorisoimille toimialueille ja painopistetehtäviin. Ukrainan tukemista jatketaan siviilikriisinhallinnan keinoin lähettämällä asiantuntijoita EUAM Ukraina -operaatioon ja Kansainväliseen rikostuomioistuimeen (ICC).

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvista henkilöistä aiheutuvat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Sisäministeriö asettaa Kriisinhallintakeskukselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Jatketaan aktiivista osallistumista kansainväliseen siviilikriisinhallintaan, mm. esittämällä ja lähettämällä asiantuntijoita sisäisen turvallisuuden kannalta tärkeisiin operaatioihin ja tehtäviin. Valinnat mitä tehtäviä esitetään avattavaksi ja ehdokasasettelut on tehty sisäisen turvallisuuden näkökulma huomioiden

— Suomen siviilikriisinhallintaan osallistuminen on vaikuttavaa ja vastaa niin kahden- kuin monenvälisiin sitoumuksiin

— Kriisinhallintakeskuksen palvelutaso on riittävää ja vastaa asiakkaan/asiantuntijoiden tarpeisiin

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Siviilikriisinhallinta-asiantuntijoiden määrä (vuosittainen keskiarvo)	107	120	130
Avattujen siviilikriisinhallinnan kansainvälisten tehtävien määrä	139	80	80
Koulutettujen määrä	249	200	240
Hakijoiden määrä kansainvälisen siviilikriisinhallinnan tehtäviin	851	300	300
Hakijoiden määrä siviilikriisinhallinnan peruskoulutukseen	261	200	200
Asiantuntijoiden osuus korkeamman tason tehtävissä (VL 6 ja siitä ylöspäin), %	31	25	25
Kansainvälisistä tehtävistä palaavien arvio CMC:n toiminnasta, asteikko 1—5	-	4	4
Toiminnan tehokkuus			
Koulutuksen hinta/oppilas, euroa	743	748	748
Siviilikriisinhallintaoperaatiossa olevan asiantuntijan keskimääräinen kustannus/siviilikriisinhallinta-asiantuntija, euroa	164 000	165 000	165 000
Koulutettujen määrä/koulutusyksikön htv-määrä	47	45	35

26.01

Toiminnan tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	24	24	23
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,0	5,0	5,0
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	4,0	4,0	4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	2 143	2 220	1 983
Bruttotulot	41	30	30
Nettomenot	2 102	2 190	1 953
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	453		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	574		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Henkilöstömenot	85	85	85
Toimitilamenot	7	8	8
ICT-menot	1	1	1
Muut menot	7	6	6
Yhteensä	100	100	100

[1)] Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	57
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	53
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-338
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-6
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-3
Yhteensä	-237

2027 talousarvio	1 953 000
2026 talousarvio	2 190 000
2025 tilinpäätös	2 223 000

23. EU:n pelastuspalvelumekanismi lääkinnällisten materiaalien CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 976 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) hoitotarvikkeiden ja muun hoitovälineistön, henkilöiden ja elintarvikkeiden mittaamiseen tarkoitettujen säteilymittalaitteiden ja tukivälineistön sekä muiden tarpeellisten laitteiden ja tarvikkeiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon, hävittämiseen sekä logistiikkaan

2) lääkevalmisteiden hankintaan, varastointiin, ylläpitoon sekä hävittämiseen

3) hankkeessa toteutettaviin harjoituksiin, koulutuksiin, ohjeistuksiin, tilaisuuksiin ja valmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon

4) hankkeen toimeenpanosta aiheutuviin tehtäviin ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkauksiin sekä hankkeen toteuttamisesta ja toimeenpanosta aiheutuviin muihin kulutusmenoihin

5) hankkeen toimeenpanosta aiheutuvia menoja vastaavien määrärahojen siirtämiseen, josta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle noin 731 000 euroa, sosiaali- ja terveysministeriölle noin 718 000 euroa, Säteilyturvakeskukselle noin 162 000 euroa ja Huoltovarmuuskeskukselle noin 360 000 euroa

6) rescEU medical/CBRN-varastointihankehakemuksessa kirjattuihin toimintoihin ja hankintoihin

7) hankkeesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU medical/CBRN-varastointihankkeen rajat ylittäviin terveysuhkiin ja CBRN-uhkatilanteisiin varautumiseksi.

Komissio on rahoittanut hankkeen kustannukset arvonlisäveromenoja lukuun ottamatta.

S e l v i t y s o s a : Suomi on sisäministeriön johdolla solminut sopimuksen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-Medical/CBRN -valmiuden ja varastointikapasiteetin kehittämiseen ja ylläpitämiseen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön (STM), Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) kanssa. Suomen rescEU-valmiudet tehostavat koko Euroopan unionin strategista varautumista ja valmiutta vastata lääkinnällisiin ja CBRN-uhkiin, erityisesti Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. Medical/CBRN-varastointivalmiuksien tärkeimpänä tehtävänä on varautua rajat ylittäviin terveysuhkiin, pandemioihin ja antimikrobiresistenssiin sekä traumapotilaiden hoitoon kriisi- ja suuronnettomuustilanteissa. Varastoitavat tuotteet ovat lääkinnällisiä materiaaleja ja lääkevalmisteita. Lisäksi hankitaan henkilöiden ja elintarvikkeiden mittaamiseen tarkoitettuja säteilymittalaitteita.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 63 milj. euroa ja hankkeen suunniteltu kesto on 1.1.2024—31.12.2028. Suomen strategisena tavoitteena on jatkaa muodostettavan kapasiteetin ylläpitoa myös tämän ajanjakson jälkeen, mikäli komission määrärahakokonaisuudet tulevilla kausilla sen

mahdollistavat. Muodostettavan kapasiteetin lähtövalmius on 12 tuntia avuntarjouksen hyväksymisestä.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sisäministeriö	400
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	731
Sosiaali- ja terveysministeriö	718
Säteilyturvakeskus	162
Huoltovarmuuskeskus	360
Huoltovarmuusrahasto	1 605
Yhteensä	3 976

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-4 546
Yhteensä	-4 546

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	3 976 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	8 522 000
2025 tilinpäätös	29 294 000

25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin sekä muihin kaluston varastoinnista aiheutuviin kustannuksiin ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin

3) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan selvitys- ja kehittämishankkeista aiheutuviin enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset rahastoista ja vahinkojen aiheuttajilta.

2027 talousarvio	5 500 000
2026 talousarvio	5 500 000
2025 tilinpäätös	8 000 000

26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 71 024 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset) toteuttamiseen

2) edellä mainittujen rahastojen toimeenpanoon tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 21 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toimeenpanon kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa ja kansallisten säädösten mukaisesti

4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille

5) ohjelman mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston rahoitussääntöjä koskeviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 (yleisasetus) artiklojen 103—104 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

7) Pakolaisten uudelleensijoittamismenettelystä, humanitaarisesta maahanpääsystä ja kuntaan sijoittamisesta aiheutuviin siirto- ja kulutusmenoihin sekä enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin, joihin on varattu 2 359 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja 1 011 000 euroa Maahanmuuttovirastolle. Työ- ja elinkeinoministeriö ja elinvoimakeskus voivat myöntää määrärahaa edelleen avustuksena. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti

8) Euroopan unionin ohjelmakauden 2028—2035 sisäasioiden rahastojen valmisteluun liittyviin toimiin.

Siirtomenot budjetoidaan maksupäätösperusteisina.

Selvitysosa: EU:n sisäasioiden rahastoja koskevat EU-säädökset tulivat voimaan kesällä 2021. Kansallinen sisäasioiden rahastoja koskeva lainsäädäntö (1125/2021) tuli voimaan 16.12.2021.

Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määritellään rahastojen hallinnointia koskevassa yleisasetuksessa ((EU) 2021/1060). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta valmistelusta ja toimeenpanosta ja toimii rahastojen nimettynä hallintoviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. Kansallinen rahoitus on virastojen toimintamenomomenteilla, ellei talousarviossa ole erikseen muuta määrärahaa osoitettu.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista hallintoviranomaiselle aiheutuviin palkkaus- ja kulutusmenoihin. Yleisasetuksen mukaan teknisestä avusta korvattava rahaston ohjelman prosenttiosuus on kunkin sisäasioiden rahaston osalta 6 prosenttia.

Komissiolta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Ohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 63 024 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 8 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-33 386
Yhteensä	-33 386

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	71 024 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	104 410 000
2025 tilinpäätös	56 264 000

27. EU:n pelastuspalvelumekanismi CBRN-varastointi (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 52 965 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) henkilösuojainten, mittauskaluston ja tukivälineistön sekä muiden tarpeellisten laitteiden ja tarvikkeiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon ja logistiikkaan

2) lääkkeiden ja rokotteiden hankintaan, varastointiin ja ylläpitoon

3) hankkeessa toteutettaviin harjoituksiin ja valmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon

4) hankkeen toimeenpanosta aiheutuviin tehtäviin ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään 30 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkauksiin sekä hankkeen toteuttamisesta ja toimeenpanosta aiheutuviin muihin kulutusmenoihin

5) hankkeen toimeenpanosta aiheutuvia menoja vastaavien määrärahojen siirtämiseen, josta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle noin 4 139 000 euroa, sosiaali- ja terveysministeriölle noin 747 000 euroa, Säteilyturvakeskukselle noin 590 000 euroa ja Huoltovarmuuskeskukselle noin 680 000 euroa

6) hankkeesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-varastointihankkeen kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinuhkien (Chemical Biological Radiological Nuclear) varalle.

Komissio on rahoittanut hankkeen kustannukset arvonlisäveromenoja lukuun ottamatta.

Selvitysosa: Suomi on sisäministeriön johdolla solminut sopimuksen EU:n pelastuspalvelumekanismiin kuuluvan unionin tasoisen rescEU-CBRN -valmiuden ja varastointikapasiteetin kehittämiseen ja ylläpitämiseen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön (STM), Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) kanssa. Suomen rescEU-valmiudet tehostavat koko Euroopan unionin strategista varautumista ja valmiutta vastata CBRN-uhkiin, erityisesti Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueella. CBRN-varastointivalmiuksien tärkeimpänä tehtävänä on tarjota CBRN-vastatoimia (suojavarusteet ja lääkinnälliset vasta-aineet), joita voidaan käyttää kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinonnettomuuksien yhteydessä. CBRN-varastointi kokonaisuus sisältää CBRN-suojavarusteita, mittalaitteita, tukivälineistöä sekä CBRN-lääkkeitä ja rokotteita.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat 242 milj. euroa ja hankkeen suunniteltu kesto 1.1.2023—31.12.2028. Suomen strategisena tavoitteena on jatkaa muodostettavan kapasiteetin ylläpitoa myös tämän ajanjakson jälkeen, mikäli komission määrärahakokonaisuudet tulevilla kausilla sen mahdollistavat. Muodostettavan kapasiteetin lähtövalmius on 12 tuntia avuntarjouksen hyväksymisestä.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sisäministeriö	600
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	4 139
Sosiaali- ja terveysministeriö	747
Säteilyturvakeskus	590
Huoltovarmuuskeskus	680
Huoltovarmuusrahasto	46 209
Yhteensä	52 965

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	28 060
Yhteensä	28 060

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	52 965 000
2026 II lisätalousarvio	150 000
2026 talousarvio	24 905 000
2025 tilinpäätös	43 000 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 191 436 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	23 136
Yhteensä	23 136

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	191 436 000
2026 II lisätalousarvio	33 000 000
2026 talousarvio	168 300 000
2025 tilinpäätös	222 275 020

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 480 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajansuojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen sekä avustuksen maksamiseen Helsingin kaupungille pelastajakoulutukseen ja pelastustoimen alipäällystön kouluttamiseen.

Vuoden 2025 toisessa lisätalousarviossa myönnetystä kolmevuotisesta siirtomäärärahasta peruutetaan 710 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen Meripelastusseura	2 900 000
Ålands Sjöräddningssällskap	50 000
Helsingin kaupunki, pelastajakoulutus	2 500 000
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	30 000
Yhteensä	5 480 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen Meripelastusseuran avustus (siirto momentilta 33.90.50)	1 700
Yhteensä	1 700

Peruutettu määräraha uudelleenbudjetoidaan momentille 26.30.01.

Määrärahan peruuttaminen on otettu huomioon momentin 12.39.04 tuloarviossa.

2027 talousarvio	5 480 000
2026 II lisätalousarvio	-1 220 000
2026 talousarvio	3 780 000
2025 tilinpäätös	23 860 000

(51.) Eräät investointiavustukset (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	1 500 000
2025 tilinpäätös	4 750 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, IOM, COSPAS-SARSAT[1)] ja ICAO PKD[2)]) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen sekä YK:lle teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvista vaikutuksista koskevan yleissopimuksen kansainvälisen toimeenpanon tukemisesta aiheutuvien avustusten maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	510 000
IOM	550 000
COSPAS-SARSAT	50 000
ICAO PKD	30 000
YK:n teollisuusonnettomuudet	10 000
Yhteensä	1 150 000

[1)] COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

[2)] ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	50
Yhteensä	50

2027 talousarvio	1 150 000
2026 talousarvio	1 100 000
2025 tilinpäätös	927 147

67. EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen kansalliset maksuosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionille suoritettavan EU:n turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta annetun asetuksen (EU 2024/1351) mukaisen yhteisvastuureservin kansallisen maksuosuuden maksamiseen

2) hallinta-asetuksen artiklan 13 (4) mukaisiin muihin täydentäviin sitoumuksiin ja niiden maksuihin.

S e l v i t y s o s a : EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimukseen sisältyvästä yhteisvastuumekanismista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston hallinta-asetuksella (EU 2024/1351). Komissio antaa hallinta-asetuksen 12 artiklan mukaan vuosittain ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanosäädökseksi, jolla muodostetaan vuotuinen yhteisvastuureservi. Komission ehdotuksessa vahvistetaan myös kunkin jäsenvaltion osuuden vuotuinen ohjeellinen määrä soveltamalla hallinta-asetuksen 66 artiklassa säädettyä väkilukuun ja bruttokansantuotteeseen perustuvaa laskentakaavaa. Kaikkien jäsenvaltioiden on osallistuttava mekanismiin, mutta ne voivat asetuksen 56 artiklan mukaan valita, toteuttavatko yhteisvastuutoimenpiteensä sisäisinä siirtoina, rahoituksen muodossa vai vaihtoehtoisina toimenpiteinä (henkilöstönä tai luontoissuorituksina annettavana tukena) tai em. yhdistelmänä. Momentilta maksetaan Suomen yhteisvastuuosuus siltä osin kuin valtioneuvosto päättää toteuttaa sen rahoitusosuuksina. Vuotuisen reservin muodostamisen lisäksi voi olla tarve antaa täydentäviä sitoumuksia (hallinta-asetus artikla 13 (4)), joiden maksuosuudet maksetaan myös momentilta.

2027 talousarvio	6 000 000

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisin tehtävänä on turvata oikeus- ja yhteiskuntajärjestys, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa säädetyt tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua.

Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan ennakoimiseksi, havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Poliisitoimen vaikuttavuus

Tunnusluku/mittari	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	546 909	534 930	525 000
Häiriöindeksi[1)], enintään	140,2	140,0	130,0
Tieliikenteessä kuolleet	188	160	150
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4[2)]	-	-	yli 3,4
Suojelupoliisin Luottamus&Maine, %[3)]	3,51	3,5	3,5

[1)] Häiriöindeksissä painotetaan tiettyjen poliisille ilmoitettujen henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja tehtävien lukumäärät, jotka lasketaan yhteen. Näitä tiettyjä rikoksia ja tehtäviä on n. 40, Summa suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän häiriöitä suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100.

[2)] Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka kolmas vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

[3)] Lähde: T-Media/Luottamus&Maine-tutkimus

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 070 409 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (56/2020) 2 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Poliisin läsnäolo turvataan koko maassa. Valvonta- ja hälytyspalvelut ovat tasapuoliset samankaltaisilla alueilla. Poliisin kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus säilytetään hyvällä tasolla. Toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta ja varautumista muuttuvassa toimintaympäristössä. Toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ja palautusten turvaamiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä.

Poliisi on johtava esitutkintaviranomainen. Rikostorjuntaa vahvistetaan tietojohtoisesti ja rikoslajineutraalisti kansalaisten turvallisuuden lisäämiseksi. Yhteiskunnan ja yksilön kannalta haitallisimmat rikokset ja uhat torjutaan. Väkivaltaa, järjestäytynyttä rikollisuutta sekä nuoriso- ja jengirikollisuutta torjutaan ja ennalta estetään suunnitelmallisesti laajan keinovalikoiman avulla. Vahvistetaan talousrikosten torjuntaa.

Poliisin liikenneturvallisuustyöllä vaikutetaan osaltaan liikennekuolemien ja vakavien loukkaantumisten vähentämiseen, ennalta estämiseen ja kaikkien liikennemuotojen turvallisuuteen.

Poliisin lupahallintoa kehitetään lupapalvelujen tehostamiseksi. Lupahallinto vaikuttaa osaltaan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä rikollisuuteen hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut, myös erityisryhmien palvelutarpeet varmistaen.

Poliisin suorituskykyä vahvistetaan lisäämällä poliisin voimavaroja operatiiviseen toimintaan. Poliisin henkilöstörakenne, henkilöstön osaaminen ja koulutus ovat tehtävien ja toimintaympäristön edellyttämällä tasolla. Poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan molemmilla kansalliskielillä annettavalla koulutuksella.

Poliisin pitkän aikavälin toimintaedellytyksiä ja suorituskykyä parannetaan tuottavuusohjelman mukaisesti organisaatiota kehittämällä ja toimintoja yhdenmukaistamalla, millä toiminta sopeutetaan annettuun kehykseen. Säästöjä aikaansaadaan muun muassa palvelujen digitalisoinnilla, kustannustehokkaalla ICT-suorituskyvyllä ja tarkoituksenmukaisilla toimitilaratkaisuilla.

Sisäministeriö asettaa Poliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Poliisin palvelujen saatavuus ja laatu paranevat palvelutasoa valtakunnallisesti yhdenmukaistamalla

— Poliisi on varautunut, tunnistaa ennalta ja antaa oikeinmitoitetun vasteen erilaisiin turvallisuusuhkiin kaikissa oloissa

— Väkivalta, järjestäytynyt rikollisuus sekä nuoriso- ja jengirikollisuus vähenevät käyttämällä monipuolisesti poliisin rikostorjunta- ja moniviranomaisyhteistyön keinoja

— Liikennekuolemat puolittuvat vuoteen 2030 mennessä ja vakavat liikenneloukkaantumiset vähenevät osaltaan poliisin liikenneturvallisuustyöllä

— Tehostetaan laittoman maahantulon torjuntaa, palautusten nopeaa täytäntöönpanoa sekä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa Maahanmuuttoviraston ja muiden viranomaisten kanssa

— Palveluja ja tuottavuutta on parannettu lisäämällä tiedolla johtamista ja digitalisaatiota sekä kehittämällä pitkän aikavälin suunnittelua

— Poliisin henkilöstön rakenne sekä osaaminen vastaa toimintaympäristöä ja toiminnallisia tarpeita

— Johtaminen on ammattimaista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin.

Valvonta- ja hälytystoiminta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Tehtävien määrä yhteensä[1] (A, B ja C)	1 066 232	1 100 000	1 150 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	51,8	yli 50,0	yli 50,0
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min.	9,5	9,5	9,8
Palvelukykyaika B-luokan tehtävissä	17,6	17,6	alle 18
Valvontaindeksi (2014=100)[2]	133,3	130	yli 130
Palautettujen määrä, hlö	2 957	3 300	3 400
Toiminnallinen tehokkuus			
Hälytystoiminnan tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	462	458	467
Hälytystoiminnan taloudellisuus (hälytystoiminnan kustannukset/ABC-tehtävät)	264	269	269
Panokset			
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	138 890	147 000	150 000
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	281 385	296 000	309 000

[1] Tehtävien kokonaismäärä on seurattava mittari, jolle ei aseteta tavoitetta, vaan arvio v. 2027.

[2] Valvontaindeksissä painotetaan tiettyjä tehtäviä (järjestyksenvalvonta, yleisötilaisuudet ja kokoukset, pahoinpitely, päihtynyt henkilö, häiriökäyttäytyminen, vahingonteko). Painotetut tehtävien lukumäärät lasketaan yhteen ja suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän valvontaa suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100

Liikenneturvallisuus

	2025 toteutuma	2026 arvio[1]	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Liikennevalvontaindeksi[2]	120,9	115,0	108,2
Liikennerikosindeksi[3]	86,8	87,6	87,4
Toiminnallinen tehokkuus			
Liikennevalvonnan tuottavuus ilman automaatti-valvontaa, liikennerikokset/htv[4]	322	312	312

Liikenneturvallisuus

	2025 toteutuma	2026 arvio[1)]	2027 tavoite
Panokset			
Liikenneturvallisuuden laskennalliset kustannukset (1 000 euroa)	60 102	66 000	71 000
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv[5)]	429,4	425	477
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työ-aika, (tunnit/1 640 htv)	44,8	45	51

[1)] Toiminnallisten tunnuslukujen osalta v. 2026 arvio perustuu alkuvuoden toteutumaan.

[2)] Liikennevalvontaindeksi lasketaan poliisin liikennevalvontatehtävien, suoritteiden ja sidonnaisuusaikojen avulla. v. 2015 = 100. Liikennevalvontaindeksin korkeampi arvo tarkoittaa, että on ollut enemmän valvontaa suhteutettuna asukas-lukuun.

[3)] Liikennerikosindeksissä lasketaan poliisin kirjaamia liikennerikoksia ja -rikkomuksia ja -virhemaksuja. v. 2015 = 100. Liikennerikosindeksin korkeampi arvo tarkoittaa, että on ollut enemmän rikoksia suhteutettuna asukaslukuun.

[4)] Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa lasketaan seuraavasti: Liikennesuoritteet = ilmoitettujen rikosten määrä. HTV = liikennevalvonnan toteutuneet tunnit/1 640 (pois lukien automaattivalvonta).

[5)] Tunnit/1 640

Rikostorjunta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Selvitetyt rikoslakirikokset (lkm.)	323 351	332 000	340 000
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennerikokset), vähintään (%)	48	51	52
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne-rikokset), ka, (vrk)	188	182	160
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	69,21	23,11	yli 60,0
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä (kpl)	463	618	500
Päätettyjen talousrikosjuttujen määrä (kpl)	2 361	2 268	yli 2 250
Alle 18-vuotiaaseen kohdistunut kiireellinen esitutkinta (kpl)[1)]	23 986	23 357	yli 24 000
Ankkuritoiminnan asiakastapaamiset, lkm.	6 357	6 500	alle 8 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	74	74	75
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslaki-rikokset, 1 000 euroa)	1 629	1 654	1 665
Panokset			
Rikostorjunnan kustannukset (1 000 euroa)	526 876	549 000	566 000

[1)] Asianomistajat tapauksina, AO alaikäinen, mukana RL lukujen 20, 21, 24, 25 ja 31 rikosnimikkeet.

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Sähköisen lupa-asioinnin käyttöaste (%)	74,7	80,0	yli 80,0
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/ asiakaskäyntimäärä), %	62,4	yli 60,0	yli 60,0
Poliisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä (kpl)	1 058 793	1 179 000	1 550 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio (1 000 euroa)	56 405	55 018	60 000
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/ maksullinen lupa-htv)	3 238	3 388	4 189
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	50	48	39
Panokset			
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa[1)]	52 530	57 000	62 000

[1)] Poliisin maksullisen lupapalvelun kustannukset. Tämän lisäksi poliisi tekee lupien voimassaolon edellytysten valvontaa, joka on maksutonta ja muodostaa n. 40 % poliisin lupahallinnon tehtävistä.

Henkiset voimavarat

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Henkilötyövuodet (31.12.)[1)]	10 652	10 914	11 000
— josta poliisien määrä, htv[2)]	7 755	7 948	yli 8 000
Operatiiviset henkilöstövoimavarat, htv[3)]	8 408	8 544	8 652
— joista poliisien määrä, htv	7 254	7 390	7 468
Suoritteet			
Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä (aloituspaikkamäärä)	436	375	350
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	235	445	430

Henkiset voimavarat

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Sairauspoissaolot (pv/htv), enintään	9,9	-	9,5
HenkilöstöBaron kokonaistulos, indeksi (asteikko 1—4)	2,81	-	2,85

[1)] Lähde PolStat, kaikki momentit.

[2)] Poliisi-htv tarkoittaa poliisimiesviroissa (laki poliisin hallinnosta 15 § ja valtioneuvoston asetus poliisista 1 §) työskenteleviä virkamiehiä riippumatta siitä, työskenteleekö henkilö HO:n mukaisissa poliisin operatiivisissa tehtävissä vai muissa tehtävissä, esimerkiksi Poliisihallituksessa, Poliisiammattikorkeakoulussa, poliisin lupahallinnossa tai hallinnollisissa tehtävissä.

[3)] Poliisin operatiivisen toiminnan vahvistumista seurataan valvonta- ja hälytystoimintaan (ml. vartiointi), liikenneturvallisuuteen ja rikostorjuntaan kohdentuvien henkilötyövuosien kehityksenä (poliisimiehet ja muu henkilöstö). Seurantaan eivät sisälly esimerkiksi viraston johtotehtävät, poliisi (AMK) harjoittelijat, lupahallinto, Poliisihallitus tai Poliisiammattikorkeakoulu.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	1 057 462	1 096 158	1 150 847
Bruttotulot	78 862	75 456	80 438
Nettomenot	978 600	1 020 702	1 070 409
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	35 772		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	43 962		

Toimintamenojen kohdentuminen (milj. euroa)

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio	osuus (%)
Henkilöstömenot	728	749	789	69
Toimitilamenot	110	111	121	10
ICT-menot	105	138	122	11
Muut menot	114	121	118	10
Tulot	-79	-75	-80	
Yhteensä[1)]	978	1 044	1 070	

[1)] Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen osuuden. Henkilöstömenot kasvavat uusien velvoitteiden ja painopisteiden lisäksi pääasiassa valtion sopimusratkaisun mukaisten palkantarkistusten ja muiden pienempien erien johdosta. Tilakustannukset nousevat yleisen kustannustason ja vuokratason sekä poliisin väestötilojen sekä muiden tilapäisratkaisujen käytön johdosta. ICT-kustannusten nousu aiheutuu mm. käyttöön otettavista uusista järjestelmistä sekä nykyisten ja vanhentuneiden järjestelmien ylläpidosta. Lisäksi kustannusnousua tapahtuu muissa poliisin sopimusvelvoitteissa mm. palvelujen ostoissa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot[1)2)]	63 676	58 134	67 270
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	59 540	58 134	69 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 136	-	-1 730
Kustannusvastaavuus, %	107	100	97

[1)] Osa aselupasuoritteista on hinnoiteltu alle omakustannushinnan.

[2)] Rahapelitoiminta siirtyy LVV:lle 1.7.2027, muutoksia ei ole huomioitu tässä taulukossa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	5 517	4 500	4 500
— EU:lta saatava rahoitus	748	800	800
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	54	100	100
Tuotot yhteensä	6 319	5 400	5 400
Hankkeiden kokonaiskustannukset	10 820	12 000	12 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 501	-6 600	-6 600
Omarahoitusosuus, %	42	55	55

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläinpoliisikokeilu Turun seudulla (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-70
HE poliisin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (2. vaihe) (BudjL)	6 620
Maasta poistamisen vahvistaminen	1 000
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 25.01.01)	-120
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 25.01.50)	-700
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 26.01.01)	-280
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 29.01.08)	-100
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 25.01.01)	220
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 25.01.50)	700
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 26.01.01)	280

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 29.01.08)	100
Poliisin etsintätehtävien ilma-alusten käytön kustannukset (siirto momentilta 26.30.01)	10
Poliisin ICT-modernisaatio-ohjelman toteuttaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-900
Poliisin resurssien lisääminen portaittain 8 000 poliisiin vaalikauden lopussa (HO 2023)	17 500
Rahapelijärjestelmän uudistaminen	200
Toiminnan tason säilyttäminen v. 2022 tasolla	4 000
Valmiusyksikön suorituskyvyn nosto	1 200
Virve 2.0 käyttöönotto	1 686
Palkkausten tarkistukset	21 882
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	1 161
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 238
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 221
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 223
Yhteensä	49 707

2027 talousarvio	1 070 409 000
2026 II lisätalousarvio	6 200 000
2026 talousarvio	1 020 702 000
2025 tilinpäätös	986 790 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 73 855 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Suojelupoliisi on turvallisuus- ja tiedustelupalvelu, joka torjuu Suomeen kohdistuvia kansallisen turvallisuuden uhkia ja tuottaa tietoa uhkien ennalta ehkäisemiseksi. Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja havaita, estää ja paljastaa ennalta toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä. Suojelupoliisi tuottaa myös Suomessa kaikki turvallisuusselvitykset puolustushallinnon turvallisuusselvityksiä lukuun ottamatta. Suojelupoliisin tuottama tiedustelutieto on oleellinen osa kansallisen turvallisuuden uhkien torjuntaa ja ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa. Suojelupoliisin tiedonhankintaa ja raportointia ohjaavat sisäministeriön asettamat siviilitiedustelun painopisteet, jotka yhteensovitetaan sotilastiedustelun kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Turvallisuusympäristö on muuttunut merkittävällä tavalla ennakoimattomammaksi eikä kehitystä parempaan ole näköpiirissä. Suurvaltakilpailu ja valtioiden välisen vastakkainasettelun aika on nostanut turvallisuus- ja tiedustelupalvelut entistä suurempaan rooliin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja tiedustelulla hankitun analysoidun tiedon merkitys päätöksenteossa on kasvanut entisestään. Suojelupoliisi käyttää tiedustelulainsäädännön sallimia keinoja hankkia tietoa kansallista turvallisuuttamme uhkaavista kehityskuluista.

Sisäministeriö asettaa Suojelupoliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Siviilitiedustelun kyvykkyys on vahvistunut

— Kansallisen turvallisuuden uhat on tunnistettu ja torjuttu

— Suojelupoliisin johtaminen ja hallinto on järjestetty suunnitelmallisesti ja kustannustehokkaasti

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tunnuslukuja

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Kirjalliset raportit	87	80	80
Suulliset taustoitukset	219	280	280
Turvallisuusselvitykset, kpl[1)]	109 893	111 250	112 800
Maahanmuuttoa koskevat lausunnot	1 850	1 900	1 900
Toiminnan tehokkuus			
Turvallisuusselvitys/euroa	131	137	137
Turvallisuusselvitys/htv	1 064	943	940
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	596	622	645
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,2	8,0	<8,0
Työtyytyväisyys, indeksi, asteikko 1—5	2,9	3,0	3,0

[1)] Sisältää sekä maksulliset että maksuttomat turvallisuusselvitykset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	79 414	86 927	91 165
Bruttotulot	17 152	14 394	17 310
Nettomenot	62 262	72 533	73 855
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 618		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	29 976		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Henkilöstömenot	55	51	53
Toimitilamenot	17	18	18
ICT-menot	18	19	17
Muut menot	10	12	12
Yhteensä	100	100	100

[1)] Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	14 442	12 140	15 400
— muut tuotot	332	360	350
Tuotot yhteensä	14 774	12 500	15 750
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	10 557	9 750	11 900
— osuus yhteiskustannuksista	3 322	2 750	3 850
Kustannukset yhteensä	13 879	12 500	15 750
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	875	-	-
Kustannusvastaavuus, %	106	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HE poliisin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (2. vaihe) (BudjL)	1 200
Palkkausten tarkistukset	1 222
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-132
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-900
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-68
Yhteensä	1 322

2027 talousarvio	73 855 000
2026 talousarvio	72 533 000
2025 tilinpäätös	75 619 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 868 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maasta poistettavien henkilöiden identifioinnista, tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista sekä maasta poistamisesta aiheutuviin menoihin

2) Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noudosta aiheutuviin menoihin

3) turvapaikanhakijoiden vastaanoton valmiusryhmän ja valtakunnallisen palautusten täytäntöönpanon valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden koulutus-, matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen

4) maasta poistamisen ja paluiden kehittämistä ja tehostamista tukeviin hankkeisiin

5) maasta poistamistoiminnan kehittämishankkeiden enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin

6) Ahvenanmaan maakunnalle aiheutuviin edellä kohdassa 1) tarkoitettuihin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	2 018 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	350 000
Noutokuljetukset	275 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	425 000
Kehittämishankkeet	500 000
Yhteensä	3 868 000

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2027 talousarvio	3 868 000
2026 II lisätalousarvio	1 500 000
2026 talousarvio	3 868 000
2025 tilinpäätös	4 183 393

20. Rajavartiolaitos

S e l v i t y s o s a : Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa.

Rajavartiolaitoksen vaikuttavuustavoitteet
Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

Vaikuttavuus[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)[2)]	97,7	105,4	103,4
Vaikuttavuus (ind)[3)]	96,2	102,9	103,1
Kustannusvaikuttavuus (ind)[4)]	101,1	111,3	104,1

[1)] Laskentajärjestelmän menetelmäkuvaus on saatavilla osoitteessa raja.fi. Käytettyjen indeksien perusvuosi on 2009.

[2)] Yhteiskunnallinen vaikuttavuus muodostuu 70 % vaikuttavuudesta ja 30 % kustannusvaikuttavuudesta.

[3)] Vaikuttavuuden mittarit asetetaan vaikuttavuuden kolmelle osatekijälle (rajaturvallisuus, meriturvallisuus sekä alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus). Kullakin vaikuttavuuden osatekijällä on useita laadullisia mittareita ja niitä on avattu momentin taulukossa.

[4)] Kustannusvaikuttavuudessa suhteutetaan painotetut suoritteet deflatoituihin kustannuksiin, joita ovat valtion liikekirjanpidon tili 4: toiminnan kulut yhteensä.

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 339 482 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) rajavartiolain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokrakompensaatioon

2) sisäministeriön rajavartio-osaston menoihin.

S e l v i t y s o s a : Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen henkilöstömenot ja lakisääteisestä toiminnasta aiheutuvat muut toimintamenot. Muut toimintamenot jakautuvat toimitilamenoihin, ICT-menoihin, kuljetusvälinemenoihin ja muihin menoihin. Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot maksetaan momentilta 26.20.70.

Momentilta maksetaan sisäministeriön rajavartio-osaston menoja (arviolta noin 1,3 milj. euroa ja 10 htv:n menot).

Sisäministeriö asettaa Rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla ml. välineellistettyä laitonta maahantuloa

— Rajatapahtumia ja rajat ylittävää rikollisuutta ennaltaehkäistään ja estetään tehokkaalla rajavalvonnalla ja sitä tukevalla valvontajärjestelmällä sekä rikostorjunnalla

— Rajavartiolaitoksen valmius ja suorituskyky vastaavat tehtäviä ja toimintaympäristön vaatimuksia. Varaudutaan määrätietoisesti hybridivaikuttamiseen itärajalla ja merellä

— Lainsäädäntö, mukaan lukien toimivaltuudet, päivitetään vastaamaan rajaturvallisuuden tarpeita

— Meripelastustoimen hätätilanteisiin ja ympäristövahinkoihin osoitetaan viipymättä vaikuttavaa apua

— Rajavartiolaitoksen sotilaallista suorituskykyä sekä liittoutumisen edellyttämää yhteistoimintakykyä kehitetään turvallisuusympäristöön vastaamiseksi tiiviissä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin

— Palveluja ja tuottavuutta on parannettu lisäämällä tiedolla johtamista ja digitalisaatiota.

Toiminnan tavoitteet
Laskentajärjestelmän menetelmäkuvaus on saatavilla osoitteessa raja.fi. Käytettyjen indeksien perusvuosi on 2009.

Rajaturvallisuus

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Rajaturvallisuus (1—5)[1)]	4,0	4,5	4,4
Rajatarkastusten laatu (1—5)[2)]	4,9	4,5	4,2
Rajojen valvonnan kohdentuminen (1—5)[3)]	2,3	5,0	4,6
Rajatapahtumien estäminen (1—5)[4)]	3,8	4,6	5,0
Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmiskaupparikosten selvitystaso (1—5)	3,9	3,6	3,9
Tuotokset			
Rajatarkastusten määrä (milj. hlöä)	5,0	5,0	5,0
Partiointi (h)	319 866	320 378	319 160
Tekninen valvonta (milj. h)	8,4	8,4	9,9

Rajaturvallisuus

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Toiminnan tehokkuus			
Taloudellisuus (ind)[5)]	109	115	108
Tuottavuus (ind)[6)]	127	127	114

[1)] Rajaturvallisuutta ylläpitävät erityisesti rajojen valvonta, rajatarkastukset sekä rikostorjunta ja niiden laatu sekä kansallinen, EU- ja kansainvälinen yhteistyö. Osa-alueen kokonaistunnusluku muodostuu 27 painotetun mittarin yhdistelmästä.

[2)] Rajatarkastusten laatua mitataan vertaamalla maahantulo- ja maastalähtöpuutteiden, rikosten tai rikkomusten suhdetta jälkikäteen säädösten vastaisesti maahantuloihin tai maasta lähtöihin, jotka ovat tulleet myöhemmin ilmi.

[3)] Rajojen valvonnan kohdentumisella mitataan ja kuvataan sitä, suuntautuuko rajojen valvonta valtakunnallisesti ja alueellisesti oikein.

[4)] Estäminen-tunnusluvulla mitataan sitä, kuinka hyvin Rajavartiolaitos kykenee painopistesuunnassa itse estämään tai ainakin itse välittömästi havaitsemaan henkilöiden, ilma-alusten ja alusten luvattomat rajanylitykset. Tätä kuvataan epäonnistuneiden tapahtumien osuudella.

[5)] Osa-alueen kustannukset/painotetut suoritteet. Rajaturvallisuuden keskeisiä suoritteita on yhteensä 26 kpl. Näistä merkittävimpiä ovat partiointitunnit, sekä rajatarkastukset.

[6)] Osa-alueen painotetut suoritteet/osa-alueen henkilötyövuodet.

Meriturvallisuus

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Meriturvallisuus (1—5)[1)]	4,4	3,8	4,2
Meripelastusavun saapuminen onnettomuuspaikalle (1—5)[2)]	4,5	4,2	4,1
Rajavartiolaitoksen ympäristövahinkojen torjuntavalmius (1—5)[3)]	5,0	2,6	5,0
Tuotokset			
Meripelastustehtävät (kpl)	1 031	1 145	1 042
Pelastettu henkilö (kpl)	2 315	2 600	2 400
Aluspäästötapausten määrä (kpl)	39	23	32
Toiminnan tehokkuus			
Taloudellisuus (ind)[4)]	129	142	146
Tuottavuus (ind)[5)]	151	156	154

[1)] Rajavartiolaitoksen toiminnan vaikuttavuutta meriturvallisuuden lisäämisessä mitataan meripelastuksen alueellisen peiton (valmiuden) ja avun toteutuneen saatavuuden kautta sekä lisäksi ympäristöturvallisuutta ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden ja torjuntakyvyn kautta. Osa-alueen kokonaistunnusluku muodostuu neljän (4) painotetun mittarin yhdistelmästä.

[2)] Toteutunutta saatavuutta hätätilanteissa arvioidaan mittaamalla ensimmäisen yksikön saapumista paikalle vasten kunkin vyöhykkeen tavoiteaikaa.

[3)] Ympäristövahinkojen torjuntavalmiudella mitataan sitä, kuinka kattavaa on Rajavartiolaitoksen ulkovartiolaivojen valmius aloittaa öljy- tai kemikaalivahinkojen torjuntatyö merialueella keskimäärin verrattuna 330 vuorokauden tavoiteaikaan.

[4)] Osa-alueen kustannukset/painotetut suoritteet. Meriturvallisuuden keskeisiä suoritteita on yhteensä 11 kpl. Näistä merkittävimpiä ovat meripelastustehtävät sekä etsinnät.

[5)] Osa-alueen painotetut suoritteet/osa-alueen henkilötyövuodet.

Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus (1—5)[1)]	3,8	3,8	3,8
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito[2)]	3,8	3,9	4,0
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus[3)]	3,8	3,6	3,5
Tuotokset			
Koulutusvuorokaudet asevelvolliset (kpl)	116 738	117 045	117 965
Järjestetyt kertausharjoitukset (kpl)	28	17	19
Toiminnan tehokkuus			
Taloudellisuus (ind)[4)]	146	156	161
Tuottavuus (ind)[5)]	171	171	170

[1)] Alueellinen koskemattomuus ja sotilaallinen maanpuolustus vaikuttavuuden mittareissa keskitytään aikaansaatuun sodanajan joukkojen laatuun. Lähtökohtana on, että sodanajan joukkojen laatu ja määrä aikaansaavat puolustuksen uskottavuuden. Osa-alueen kokonaistunnusluku muodostuu kuuden (6) painotetun mittarin yhdistelmästä.

[2)] Tunnusluku koostuu kolmesta (3) mittarista, joilla suunnitelmavalmiutta, joukkojen sijoitustilannetta ja materiaalivalmiutta arvioidaan Puolustusvoimien suorittamana arviointina ja osin itsearviointina.

[3)] Tunnusluku koostuu kolmesta (3) mittarista, joilla arvioidaan kertausharjoituskoulutusten ja varusmieskoulutuksen onnistumista sekä keskeisten joukkojen edellisestä koulutuksesta kulunutta aikaa.

[4)] Osa-alueen kustannukset/painotetut suoritteet. Alueellinen koskemattomuuden ja sotilaallisen maanpuolustuksen keskeisiä suoritteita on yhteensä 4 kpl. Näistä merkittävimpiä ovat koulutusvuorokaudet asevelvollisille.

[5)] Osa-alueen painotetut suoritteet/osa-alueen henkilötyövuodet.

Henkiset voimavarat

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Henkilötyövuodet (31.12.)	3 043	3 020	3 012
Sairauspoissaolot (työpv/htv), enintään	6,7	6,6	6,5
Työhyvinvointi, indeksi (asteikko 1—5)	3,7	3,7	3,7

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	343 266	344 725	347 482
Bruttotulot	10 916	17 000	8 000
Nettomenot	332 350	327 725	339 482

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	59 025		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	48 650		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Henkilöstömenot	61	55	55
Toimitilamenot	14	15	15
ICT-menot	10	12	12
Kuljetusvälinemenot (alus-, ilma-alus- ja kuljetus-välinemenot)	9	11	11
Muut menot (toiminnan muut kulut ja koulutus)	6	7	7
Yhteensä	100	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	8 868	16 190	3 794
— EU:lta saatava rahoitus	16 029	29	441
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	3	-	-
Tuotot yhteensä	24 900	16 219	4 235
Hankkeiden kokonaiskustannukset	15 294	17 670	5 118
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	9 606	-1 451	-883
Omarahoitusosuus, %	-63	8	17

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon kasvun kustannukset	610
Imatran Immolan uuden johtokeskuksen rakentamisen aiheuttama vuokravaikutus	137
Immolan, Ivalon ja Onttolan kasvaneet vuokravaikutukset	1 189
Itärajan esteen ylläpito	80
Rajavartiolaitoksen toimitilahankkeet	1 267
Strategisen suorituskyvyn turvaaminen	3 295
Toimivaltuudet ja tehtävät sisärajoilla, budjettilaki	2 000
Toimivaltuudet ja tehtävät sisärajoilla, budjettilaki (poisto)	-2 000
Turun lentokenttä (24/7) ja tekninen valvonta	48
Ulkovartiolaiva 2025 ja MVX-hankkeiden vaikutukset operatiivisen toiminnan kustannuksiin	1 000
Virve 2 käyttöönoton kustannukset	160

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	6 435
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-451
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-900
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-749
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-364
Yhteensä	11 757

2027 talousarvio	339 482 000
2026 talousarvio	327 725 000
2025 tilinpäätös	321 974 000

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 19 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin

2) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan

3) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin

4) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin

5) maa- ja merirajan teknillisen valvonnan uudistamiseen liittyvien hankintojen ja palvelujen kustannuksiin

6) uuden ulkovartiolaivan hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin

7) uuden valvontalentokoneen hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin

8) itärajan esteen rakentamiseen liittyvien hankintojen ja palvelujen kustannuksiin

9) radioteknisen valvontajärjestelmän hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin

10) uusien meripelastushelikoptereiden hankintaan liittyviin suunnittelu-, tiedonhankinta- ja koulutuskustannuksiin

11) raskaiden ilmatyynyalusten hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin

12) miehittämättömien järjestelmien ja niiden torjuntajärjestelmien suunnittelu-, hankinta-, koulutus- ja käyttöönottokustannuksiin.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Määrärahaa saa käyttää myös käyttötarkoituskohdissa 5)—12) enintään 50 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkauksiin ja muihin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen investoinnit tai investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat sekä kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Miehittämättömien järjestelmien hankinta	10 000
Partioveneiden lämpökameroiden uusinta	2 600
Ilma- ja vartioalusten kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot	6 650
Yhteensä	19 250

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Raskaiden ilmatyynyalusten hankinta (3 kpl)		
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	1 758	1 758
Menot yhteensä	1 758	1 758

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 18 550 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 700 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Miehittämättömien ilma- ja pinta-alusten ja niihin liittyvien järjestelmien hankinta	10 000
Rajavartiolaitoksen merellinen suorituskyky (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-10 000
Ulkovartiolaivojen hankintaan osoitetun kertaluonteisen lisäyksen tekninen vähennys	-15 000
Yhteensä	-15 000

2027 talousarvio	19 250 000
2026 II lisätalousarvio	44 170 000
2026 talousarvio	34 250 000
2025 tilinpäätös	190 312 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten ja yhteiskunnan turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Pelastustoimi voi myös tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluja siten kuin hyvinvointialue siitä päättää.

Pelastustoimen toimialan tehtävistä vastaavat sisäministeriö, Lupa- ja valvontavirasto, hyvinvointialueen pelastustoimet, Helsingin kaupunki ja Pelastusopisto. Sisäministeriön pääluokasta rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallinen johtaminen, ohjaus ja kehittäminen sekä Pelastusopiston toiminta ja Helsingin kaupungin pelastuskoulu pelastajakoulutuksen osalta. Lupa- ja valvontaviraston ja hyvinvointialueen pelastustoimien järjestämät palvelut rahoitetaan valtiovarainministeriön pääluokasta.

Pelastusopisto huolehtii pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan valtakunnallisesta tutkintoon johtavasta koulutuksesta. Helsingin kaupungin ylläpitämä pelastuskoulu antaa myös pelastajatutkintoon johtavaa koulutusta ja vastaa näin pelastajakoulutustarpeisiin.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen. Tavoitteena on kehittää eri viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen välistä yhteistyötä niin, että hätätilanteiden ennakointi ja hoitaminen olisi entistä tehokkaampaa.

Pelastustoimen vaikuttavuustavoitteet
Laadukkaat pelastustoimen palvelut on turvattu koko maassa. Pelastustoimen kykyä toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhteentoimivana kokonaisuutena on vahvistettu. Pelastusviranomaisilla on yhtenäiset johto- ja tilannekeskukset. Pelastajien määrä on riittävä. Väestönsuojelua on vahvistettu ja pelastustoimella on materiaaliset valmiudet väestönsuojeluun. Omatoimisen varautumisen osaaminen on parantunut kaikissa väestöryhmissä. Pelastustoimen kansainvälisten toimintojen suorituskyky on varmistettu. Pelastustoimi on veto- ja pitovoimainen ja arvostettu toimiala, jossa huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja sen kehittymisestä, työhyvinvoinnista, työturvallisuudesta, jaksamisesta ja yhdenvertaisuudesta hyvällä henkilöstöpolitiikalla. Aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtävillä huolehditaan, että varautumisen alueellista yhteistyötä koskeva keskushallinnon koordinaatio toimii ja alueellisten toimijoiden ohjaus on tavoitteellista ja riskiperusteista.

Pelastustoimen vaikuttavuustavoitteet

Mittari	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Tulipalojen määrä (ensisijainen onnettomuustyyppi)[1)]	11 226	10 500	10 000
Muiden onnettomuuksien määrä (ensisijainen onnettomuustyyppi)	14 848	14 500	14 000
Palokuolemien määrä (ensitiedon mukaan)	52	50	45
Henkilövahinkojen määrä rakennuksissa tapahtuneissa tulipaloissa (kuolleet ja loukkaantuneet yhteensä)	403	400	350

[1)] Sisältää rakennuspalot, rakennuspalovaarat, maastopalot, liikennevälinepalot ja muut tulipalot.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 456 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen

2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen

4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin

5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Fintraffic Lennonvarmistus Oy:lle sekä ilma-alusten käyttöön pelastustehtävissä.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

S e l v i t y s o s a :

Toiminnan tavoitteet

Onnettomuuksien ehkäisy
Tavoitteena on onnettomuuksien määrän vähentäminen ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten pienentäminen. Tulipalojen määrä puolitetaan vuoden 2030 loppuun mennessä. Asumisen paloturvallisuuden edistämisen tavoitteena on palokuolemien, henkilövahinkojen ja aineellisten vahinkojen vähentäminen. Tavoitteena on vahvistaa omatoimisen varautumisen osaamista kaikissa väestöryhmissä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten vähentämiseksi.

Onnettomuuksien ehkäisy

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio[1)]
Palvelukyky ja laatu			
Pelastuslaitosten valvontatehtävät A1—A6 kohteissa (suunnitellut/toteutuneet) (%), vähintään[2)]	85 %	100 %	100 %
Rakennuksissa tapahtuneet tulipalot (kpl), enintään	4 772	4 700	4 600
Turvallisuusviestintätilaisuudet, lapset ja nuoret[3)]	3 689	3 800	4 000
Turvallisuusviestintätilaisuudet, ikäihmiset	315	350	350
Turvallisuusviestintätilaisuudet, muut kohderyhmät[4)]	5 210	5 500	6 000
Turvallisuusviestintätilaisuuksiin osallistujia, % asukasluvusta[5)]	5 %	5 %	5 %

[1)] Palvelukyky ja laatu -indikaattorit seurattavia mittareita, jolle ei aseteta tavoitteita, vaan arvio v. 2027.

[2)] Kohteet: A1 Ympärivuorokautisessa käytössä olevat kohteet, A2 Opetusrakennukset ja päiväkodit, A3 Kokoontumis- ja liiketilat, A4 Teollisuus- ja varastorakennukset, A5 Maatalousrakennukset ja A6 Muut rakennukset ja kohteet Asuinrakennukset ja vapaa-ajan asuinrakennukset. Valvontatehtävät kattavat valvontasuunnitelman mukaisen määräaikaisen valvonnan.

[3)] Alle kouluikäiset, alakoulu 1—6 luokat, yläkoulu 7—10 luokat sekä lukion ja ammattioppilaitosten opiskelijat.

[4)] Korkea-asteen opiskelijat, asuinrakennusten asukkaat, varusmiehet, yhteisöjen ja järjestöjen jäsenet, maahanmuuttajat, virkamiehet ja luottamusmiehet, päivähoitohenkilökunta, oppilaitosten henkilökunta, yritysten sekä liike- ja teollisuuslaitosten henkilökunta, hoitolaitosten henkilökunta, majoitusliikkeiden henkilökunta, kotikäyntejä tekevät henkilöt, pelastussuunnitelmien ja poistumisturvallisuusselvityksen laatijat sekä väestönsuojeluorganisaation jäsenet.

[5)] Kattaa kohderyhmät lapset ja nuoret, ikäihmiset sekä yllä määritellyt muut kohderyhmät. Ei sisällä suurta yleisöä tai muita määrittelemättömiä kohderyhmiä.

Pelastustoiminta

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmällä on kaikissa turvallisuustilanteissa kyky käynnistää viivytyksettä tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen, tilannekuvan kokoaminen, analysointi, ennakointi, johtopäätösten tekeminen ja jakaminen valtakunnallisella ja alueellisella tasolla ajankohdasta riippumatta. Hyvinvointialueiden pelastuslaitosten ja sisäministeriön etukäteen suunnitellulla yhteistyöllä voidaan koota pelastustoiminnan resurssit suurissa tai alueellisesti laajoissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa.

Kansainvälisellä yhteistyöllä on lisätty edellytyksiä vastata laajoihin, esimerkiksi säiden ääri-ilmiöiden aiheuttamiin uhkiin sekä erilaisiin valtioiden rajat ylittäviin uhka- ja kriisitilanteisiin.

Pelastustoiminta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Pelastustoiminnan kiireellisten tehtävien ensimmäinen vaste (mediaani) (m:ss), enintään[1)]	7:31	7:30	7:25

[1)] Pelastustoiminnan ensimmäisen vasteen toimintavalmiusaika tarkoittaa aikaa, joka päättyy, kun kohteeseen saapuu ensimmäinen pelastustoimen vaste, joka täyttää sille asetetut kyvykkyysvaatimukset.

Väestönsuojeluun varautuminen ja aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtävät

Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen varmistavat pelastustoimen toimintakyvyn häiriötilantilanteissa ja poikkeusoloissa sekä mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa. Erityisesti uhkien arviointi sekä väestön varoittamisen, väestönsuojien käytön ja väestön evakuointien suunnittelu ja muut järjestelyt on toteutettu hallinnonalojen viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoimintana. Pelastustoimen viranomaisten koordinoimana on varmistettu, että toimijoiden välinen työnjako on selkeä.

Alueella toimivilla viranomaisilla ja muilla julkishallinnon toimijoilla, järjestöillä ja elinkeinoelämällä on yhteinen ymmärrys alueen riskeistä ja jaettu käsitys eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä. Varautumisen alueellisella yhteistyöllä vahvistetaan eri toimijoiden mahdollisuuksia suunnitella varautumista ja toimia yhteistyössä häiriötilanteissa.

Väestönsuojeluun varautuminen ja aluehallinnon yhteisen varautumisen keskushallinnon tehtävät

	2025 arvio[1)]	2026 tavoite[1)]	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Väestönsuojeluun varautumisen suunnitelmien ajantasaisuus (%)	75 %	85 %	95 %

[1)] Vuoden 2025 tieto perustuu arvioon, jonka vuoksi v. 2026 on tavoitearvo.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	4 612	2 930	3 456
Bruttotulot	308	-	-
Nettomenot	4 304	2 930	3 456
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 493		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 574		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Henkilöstömenot	40	40	35
ICT-menot	17	20	20
Muut menot[2)]	43	40	45
Yhteensä	100	100	100

[1)] Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

[2)] Sisältää asiantuntija- ja tutkimuspalvelut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Poliisin etsintätehtävien ilma-alusten käytön kustannukset (siirto momentille 26.10.01)	-10
Virve 2 käyttöönoton kustannukset	3
Väestönsuojien alueellisen kohdentumisen resurssit (momentilta 26.01.50 peruutetun määrärahan uudelleenbudjetointi)	710
Palkkausten tarkistukset	51
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	6
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-225
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-6
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-3
Yhteensä	526

2027 talousarvio	3 456 000
2026 II lisätalousarvio	1 220 000
2026 talousarvio	2 930 000
2025 tilinpäätös	8 385 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 74 672 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Hätäkeskuslaitos tuottaa hätäkeskuspalvelut koko Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on ottaa vastaan hätätilanteita koskevia ja muita vastaavia pelastustoimen, poliisin, Rajavartiolaitoksen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia ja välittää ne edelleen asianomaisille viranomaisille ja yhteistyökumppaneille.

Sisäministeriö asettaa Hätäkeskuslaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Hätäkeskukset vastaavat nopeasti ja välittävät avuntarpeeseen tarkoituksenmukaisen avun viivytyksettä

— Hätäkeskuslaitoksen toiminta ja palvelut ovat luotettavia ja lisäävät turvallisuuden tunnetta

— Hätäkeskustoiminta on varmistettu kaikissa oloissa

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Keskimääräinen hätäpuheluun vastausaika (sek.)	6	alle 10	alle 10
Hätäpuheluun vastataan 30 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	98	95	95

Toiminnan tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Hätäilmoitusten määrä, kpl, josta	2 652 550	2 800 000	2 800 000
— vastatut hätäpuhelut, kpl	2 603 470	2 700 000	2 700 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 384 720	1 400 000	1 400 000
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	4,30	-	-
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikko 1—5), vähintään	-	-	4,5
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/päivystyshenkilöstö	5 330	6 100	6 100
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	12,8	13,0	13,0
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	27,4	25,4	25,4
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	616	620	630
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	13,9	13,5	13,0
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,43	3,50	3,50

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	74 755	78 764	79 272
Bruttotulot	4 817	4 600	4 600
Nettomenot	69 938	74 164	74 672
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 158		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 928		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Henkilöstömenot	58	50	57
Toimitilamenot	6	6	7
ICT-menot	32	40	32
Muut menot	4	4	4
Yhteensä	100	100	100

[1)] Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ulkoministeriön kansalaispalvelujen avustavien tehtävien siirto Hätäkeskuslaitokseen (siirto momentilta 24.01.01)	651
Virve 2.0 käyttöönotto	-1 456
Ylimääräinen 24 opiskelijan hätäkeskuspäivystäjäkurssi pääkaupunkiseudulla (siirto momentilta 26.30.03)	1 130
Palkkausten tarkistukset	1 310
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-432
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-450
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-172
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-73
Yhteensä	508

2027 talousarvio	74 672 000
2026 talousarvio	74 164 000
2025 tilinpäätös	73 708 000

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 697 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Pelastusopistosta annetun lain (607/2003) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten korvaamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastusopisto on valtakunnallinen oppilaitos, jonka lakisääteisenä tehtävänä on pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutuksen kehittäminen ja koulutustarpeisiin vastaaminen. Pelastusopisto antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Pelastusopisto vastaa pelastustoimen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä sekä sopimushenkilöstön päällystön ja vastaavan kouluttajan koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttaminen, rekrytointi, lähettäminen ja muodostelmien logistiikka kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Pelastusopisto tekee EU:n ammattipätevyyden tunnustamiseen liittyvät päätökset Suomessa pelastustoimen osalta.

Pelastusopisto tehtävänä on myös koordinoida pelastustoimen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (TKI), selvittää tutkimustarpeita, tutkia ja raportoida sekä ylläpitää pelastustoimen keskuskirjastoa.

Sisäministeriö asettaa Pelastusopistolle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Pelastusopiston koulutus on laadukasta ja vastaa tarvetta

— Pelastusopiston TKI-toiminta on laadukasta ja vastaa tarvetta

— Varautumiskoulutus vahvistaa kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä

— Kansainvälisen pelastustoiminnan valmiutta ylläpidetään

— Pelastusopiston koulutustoiminta turvaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskykyä

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Pelastajatutkintojen määrä, kpl, vähintään	190	240	240
Hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrä, kpl, vähintään	37	48	72
Alipäällystötutkintojen määrä, kpl, vähintään	40	20	20
AMK-tutkintojen määrä, kpl	25	30	25
Kansainvälisen pelastustoiminnan koulutettavapäivät (Pelastusopiston tuottamat), lkm.	1 153	520	520
Varautumiskoulutuksen koulutettavapäivien määrä, vähintään	5 478	4 200	4 200
Pelastuslain 67 §:n mukaisen koulutuksen (väestönsuojelun johdon ja muun erityishenkilöstön koulutus) koulutettavapäivien lukumäärä, vähintään	95	100	100
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,35	3,11	3,11
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaikat			
— AMK-tutkinnot	7,67	5	5
— ammatilliset tutkinnot	7,29	4	4
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet (htv sisältää koulutuksen ja tukipalvelut)	1 198	1 100	1 100
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	132	147	144
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	6,8	6,5	6,5
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	2,79	3,0	3,0
Panokset			
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	18 584	18 000	18 000
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijakohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	30 474	30 000	30 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	22 884	25 834	24 751
Bruttotulot	2 128	2 534	2 054
Nettomenot	20 756	23 300	22 697

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 655		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 485		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Henkilöstömenot	42	42	38
Toimitilamenot	21	21	18
ICT-menot	6	6	6
Muut menot	31	31	38
Yhteensä	100	100	100

[1)] Luvut sisältävät siirtyvien määrärahojen käytön.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pelastajakoulutettavanmäärän lisäys	1 100
Virve 2.0 käyttöönotto	-30
Ylimääräinen hätäkeskuspäivystäjäkurssi pääkaupunkiseudulla (siirto momentille 26.30.02)	-1 130
Palkkausten tarkistukset	288
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-324
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-450
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-41
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-16
Yhteensä	-603

2027 talousarvio	22 697 000
2026 talousarvio	23 300 000
2025 tilinpäätös	21 586 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla valmiuden ylläpitämisestä aiheutuviin toimintakustannuksiin

2) pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen tai tuen antamiseen toiselle viranomaiselle sekä pelastustoimeen kuuluvan asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta ulkomaille, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja

kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun ja siviilivalmiuden asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähystystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää siirtomenojen maksamiseen.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 26.01.29.

Selvitysosa: Korvaukset kuljetuskustannuksista on budjetoitu momentille 12.39.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	330 000
Metsäpalojen tähystystoiminta	1 300 000
rescEU, CBRN-kuljetukset	1 000 000
rescEU kuljetukset ja hankinnat	3 000 000
Yhteensä	5 630 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 300 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 4 330 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ukrainan kuljetuskustannukset ja hankinnat	3 000
Ukrainan kuljetuskustannukset ja materiaaliapu (kertaluonteisen lisäyksen poisto)	-5 000
Yhteensä	-2 000

2027 talousarvio	5 630 000
2026 talousarvio	7 630 000
2025 tilinpäätös	6 375 227

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Maahanmuuttopolitiikalla pyritään hallittuun ja väärinkäytökset estävään maahanmuuttoon. Maahanmuuttovirasto vastaa, että lupa- ja kansalaisuusprosessit ovat ennakoitavia ja laadukkaita sekä hakemukset käsitellään niille asetetuissa tavoiteajoissa.

Hädänalaisimpia autetaan ensisijaisesti lähtöalueilla. Suomi auttaa täysimääräisesti Ukrainasta sotaa paenneita ja jatkaa heidän suojeluaan yhdessä muiden EU-maiden kanssa. Euroopan rajojen ylittämiseen ja turvapaikan hakemiseen Suomesta perustuva turvapaikkamekanismi minimoidaan. Suomen turvapaikkapolitiikkaa tiukennetaan ja saatetaan keskeisten säädösten osalta yleispohjoismaiselle tasolle hallitusohjelman mukaisesti. Kansainvälinen suojelu on luonteeltaan vä-

liaikaista. Kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti. Pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden ehtoja tiukentamalla varmistetaan Suomeen tulijoiden halu integroitua vastaanottavaan yhteiskuntaan sekä sen normeihin ja sääntöihin.

Turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään. Tavoitteena on, että apu kohdentuu yhä tehokkaammin kaikkein hädänalaisimmille ja järjestelmän väärinkäyttö estetään. Järjestelmän väärinkäytöksiä pyritään estämään poistamalla esteet viranomaisten tietojenvaihdolta ja luodaan tehokas valvontamalli. Kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä tiukennetaan ja tehostetaan. Turvapaikkahakemukset käsitellään kuuden kuukauden määräajassa. Lähtökohtaisesti kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai heidät palautetaan. Suomi soveltaa EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkasopimusta. Vastaanoton piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 12 000 henkilöä vuonna 2027. Kiintiöpakolaisten määrä on 500 henkilöä vuonna 2027.

Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta tärkeää työperusteista maahanmuuttoa sujuvoitetaan, hallitaan ja väärinkäytökset estetään. Hallitus säilyttää nykymuotoisen saatavuusharkintajärjestelmän ja pyrkii siihen, että ensisijaisesti huolehditaan Suomessa jo olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisestä. Lisäksi hallitus täydentää työvoimaa ensisijaisesti EU- ja ETA-alueelta. Työperäisen maahanmuuton painopisteenä kolmansista maista ovat korkeakoulutetut ja työntekijät sellaisilla aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-aloiksi. Työperusteinen maahanmuutto on osa hallituksen työllisyystavoitteen saavuttamista ja se täydentää osaltaan muita työllisyystoimia. Työvoiman maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta ja huoltosuhdetta sekä turvattava osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta työvoimapula-aloilla. Työperusteisten oleskelulupien osalta tavoitellaan kuukauden enimmäiskäsittelyaikaa ja erityisasiantuntijoiden osalta viikon enimmäiskäsittelyaikaa. Työperusteinen oleskelulupa Suomessa perustuu oikeuteen ja velvoitteeseen tehdä työtä.

Maahanmuuttoviraston vaikuttavuustavoitteet

Tunnusluku/mittari	2025 toteutuma	2025 ratkaistu tavoiteajassa	2026 tavoite	2027 tavoite
Hakemusten käsittelyajat (kokonaiskäsittelyaika, vrk)				
— TTOL 1. lupa	97	35 %	30	30
— Erityisasiantuntijat + Eryt sininen kortti, 1. lupa	15	68 %	7	7
— Opiskelija 1. lupa	50	67 %	30	30
— Kansalaisuushakemus	566	44 %	365	365
— Turvapaikkahakemus	447	28 %	180	180
Avustetun vapaaehtoisen paluun järjestelmän kautta palaavien määrä/vuosi	216		20 %[1)]	20 %

Maahanmuuttoviraston vaikuttavuustavoitteet

Tunnusluku/mittari	2025 toteutuma	2025 ratkaistu tavoiteajassa	2026 tavoite	2027 tavoite
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanotto-keskuksissa oleskelulupapäätöksestä laskien keski-määrin enintään, vrk[2)]				
— Kv. suojelua saaneet	66		60	60
— Tilapäistä suojelua saaneet	72		60	60

[1)] Hakemuksensa peruuttaneista tai kielteisen päätöksen saaneista kv-suojelua hakeneista palaa AVP-järjestelmän tukemana.

[2)] Lasketaan tilapäistä suojelua saavilla kotikuntamerkinnän saamisesta ja kv-suojelua saaneilla päätöksen tiedoksiannosta majoitusrekisteröinnin päättämiseen.

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 87 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanotto-järjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuut-topolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Si-säministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä. Työvoiman maahanmuuton ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Maahanmuuttoviraston organisaatioon kuuluvat myös Helsingin, Oulun ja Joutsenon vastaanottokeskukset. Helsingin ja Joutsenon keskusten yhteydessä toimivat ulkomaalaisten säilöönottoyksiköt. Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteydessä toimii lisäksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Virasto vastaa valtion vastaanotto-keskuksissa majoittuneiden turvapaikanhakijoiden vastaanoton, ulkomaalaisten säilöönottoyksi-köiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnit-telusta ja valvonnasta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleisestä kehittämisestä ja ohjauksesta.

Sisäministeriö asettaa Maahanmuuttovirastolle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Parannetaan ulkomaisen työvoiman saatavuutta sujuvoittamalla luvan saamista ja varmistetaan kustannustehokas sekä väärinkäytökset ehkäisevä oleskelulupajärjestelmä, joka tukee kansallista turvallisuutta

— Kansalaisuushakemusten ruuhka puretaan

— Turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmä toimii tehokkaasti, väärinkäytökset estetään, turvallisuusuhat havaitaan varhaisessa vaiheessa ja niihin puututaan

— Suomessa oleskelevat kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneet poistuvat tai heidät poistetaan maasta viivytyksettä päätöksen saamisesta. Vapaaehtoista paluuta tarjotaan ensisijaisena maasta poistumisen muotona. Viranomaisten välistä yhteisyötä tehostetaan paluiden ja palautusten täy-täntöönpanossa

— Ennakoidaan ja varaudutaan toimintaympäristön muutoksiin ja turvallisuusuhkiin, erityisesti laajamittaisen ja välineellistetyn maahantulon tilanteisiin sekä kyberturvallisuusriskeihin

— Johtaminen on ammattitaitoista ja tukee tuloksellisuutta

— Henkilöstö voi hyvin.

Toiminnan tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Ratkaistut asiat[1)]	205 337	200 000	170 000
Asiakastyytyväisyys, työnantaja-asiakkaat, asteikko 1—5	3,4	3,5	3,5
Asiakastyytyväisyys, työ- ja koulutusperusteiset luvat, perheenjäsenet ja EU-rekisteröinnit, asteikko 1—5	2,8[2)]	3,7	3,7
Toiminnan tehokkuus			
Prosessikohtainen tuottavuus[3)] (pts/htv)			
— Osaratkaisua edellyttävä työnteko TTOL	341	500	500
— Erityisasiantuntijat	1 499	1 500	1 500
— Opiskelu	920	1 000	1 000
— Kansalaisuushakemukset	356	450	470
— Turvapaikkahakemukset	30	40	55
Päätöksen omakustannushinta (nettomenot euroa/päätös)	494	390	398
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet (31.12.)	1 588	1 445	1 370
Sairauspoissaolot (päivää/htv)	10,2	11,0	11,0
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—4)			
— Oma työ -indeksi	3,1	3,1	3,1
— Työyhteisö -indeksi	2,9	3	3

[1)] V. 2026 ja 2027 ratkaistujen asioiden määrä alempi, koska tilapäisen suojelun hakijoiden määrän arvioidaan vähenevän edellisiin vuosiin verrattuna.

[2)] Kaikki asiakkaat (ei eriteltyä lukua vain mainituista asiakasryhmistä).

[3)] Lupaprosessissa tehdyt päätökset yhteensä (1. ja jatkoluvat) jaettuna lupaprosessiin kohdennetulla tehollisella työajalla henkilötyövuosina yhteensä tarkastelujakson aikana. Tehollinen työaika sisältää vain ko. lupaprosessiin käytetyn työajan eikä sisällä esimerkiksi lomiin ja muihin poissaoloihin sisältyvää työaikaa.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat

	2025 toteutuma vireille tulevat	2025 ratkaistut (%)	2026 arvio vireille tulevat	2027 arvio vireille tulevat
Oleskelulupa-asiat yhteensä, joista keskeisimmät	155 389	92	152 605	153 900
— työperusteiset[1)] oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	29 119	100	28 950	31 800
— opiskelijoiden oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	16 725	86	16 000	16 000

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat

	2025 toteutuma vireille tulevat	2025 ratkaistut (%)	2026 arvio vireille tulevat	2027 arvio vireille tulevat
— perhesideperusteiset oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	49 022	94	53 400	54 850
— muut asiat[2)]	60 523	89	54 255	51 250
Turvapaikkahakemukset	2 549	207	2 690	2 500
Tilapäinen suojelu	12 018	91	10 000	10 000
Muu kansainvälinen suojelu	1 772	88	2 100	2 600
Maasta poistaminen	6 570	100	6 000	5 900
Kansalaisuusasiat	14 425	132	13 145	15 145
Passit ja matkustusasiakirjat	20 286	106	19 000	20 000
Yhteensä	213 009		205 540	210 045

[1)] Mm. elinkeinon harjoittaminen, osaratkaisua edellyttävä työnteko, tieteellinen tutkimus, harjoittelija, urheilu ja valmentaminen, erityisasiantuntija, muu työnteko, kausityö, start up-yrittäjä.

[2)] Mm. EU-oleskeluoikeus, ihmiskaupan uhreille myönnettävä harkinta-aika, oleskelutodistukset ja -ilmoitukset, pysyvät oleskeluluvat, voimassa olevaa lupaa koskevat asiat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	143 340	141 869	140 100
Bruttotulot	40 621	54 000	53 000
Nettomenot	102 719	87 869	87 100
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 052		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 615		

Toimintamenojen kohdentuminen (%)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Henkilöstömenot	61	63	63
Toimitilamenot	11	9	9
ICT-menot	19	19	19
Muut menot	9	9	9
Yhteensä	100	100	100

[1)] Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-tuotot	36 605	37 500	43 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	23 403	19 000	21 000
— osuus yhteiskustannuksista	42 318	36 000	39 000
Kustannukset yhteensä	65 721	55 000	60 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-29 116	-17 500	-17 000
Kustannusvastaavuus, %	56	68	72

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	6 594	6 000	12 449
— EU:lta saatava rahoitus	572	700	600
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	36	600	200
Tuotot yhteensä	7 202	7 300	13 249
Hankkeiden kokonaiskustannukset	8 390	8 600	15 143
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 188	-1 300	-1 894
Omarahoitusosuus, %	14	15	13

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöstöresurssit	-1 500
Maasta poistamisen vahvistaminen	1 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024) / Lupakäsittelyn vauhdittamisen toimen-piteiden jatkaminen	3 100
Virve 2 käyttöönoton kustannukset	35
Palkkausten tarkistukset	2 025
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	104
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-5 290
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-130
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-113
Yhteensä	-769

2027 talousarvio	87 100 000
2026 II lisätalousarvio	6 200 000
2026 talousarvio	87 869 000
2025 tilinpäätös	90 282 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 118 816 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanottokeskusten perustamis- ja ylläpitokustannusten sekä palveluntuottajalle vastaanottopalvelujen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, seulontamajoituspaikkana toimimiseen ilman kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa olevan ihmiskaupan uhrin auttamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen vastaanottorahaa lukuun ottamatta ja ilman huoltajaa olevan alaikäisen, jolla ei ole oleskelulupaa tai kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, edustajan palkkion maksamiseen sekä kansainvälistä suojelua hakevien yleisen oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin

2) säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 3 luvun mukaisen toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen säilöön otetuille ulkomaalaisille käyttörahaa lukuun ottamatta

3) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja EU:n rahoittamiin hankkeisiin koskien EU:n sisäisiä siirtoja sekä vastaanottojärjestelmän kapasiteetin lisäämistä

4) turvapaikkatutkinnan ja -puhuttelujen tulkkaus- ja käännösmenoihin

5) perhesiteen selvittämiseksi tehtävien DNA-testien, oikeuslääketieteellisten ikätestien kustannuksiin sekä kotipaikan tai kansalaisuuden selvittämiseksi tehtävien kielianalyysien kustannuksiin

6) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 99 §:n mukaisesti kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta (kulttuuriorientaatiosta) sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

7) erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n mukaisesti Suomeen otettavien henkilöiden vastaanottopalvelujen järjestämisestä sekä näiden henkilöiden majoittamista varten vuokrattavista lisätiloista aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

8) yksilöllistä paluuneuvontaa tarjoavien ja paluita koordinoivien paluukeskuksena toimivien vastaanottokeskusten menoihin.

Määräraha budjetoidaan ennakkomaksujen ja niiden tasausten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuoden 2027 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

S e l v i t y s o s a : Kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalvelut järjestää vastaanottokeskus vastaanottolain (746/2011) 13 §:n nojalla. Maahanmuuttovirasto sopii kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa vastaanottopalvelujen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kuitenkin siten, että sopimuksista voidaan irrottautua nopeasti ja joustavasti.

Majoituskapasiteetti pyritään mitoittamaan siten, että kapasiteetti vastaa majoitustarvetta. Vastaanottokeskusten ylläpidon ja palvelujen tuottamisessa pyritään parantamaan entisestään kustannustehokkuutta mm. majoitusvuorokauden hinnassa.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Menettelyasetuksen ((EU) 2024/1348) 24 artiklan mukaan hakijalle järjestetään tämän suostumuksella lääkärintarkastus aiempaan vainoon tai vakavaan haittaan viittaavien seikkojen selvittämiseksi, jos se on tarpeen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen arvioimiseksi. Kyseessä on lääkärintarkastus, joka järjestetään Maahanmuuttoviraston aloitteesta ja valtion varoin, kun virasto pitää lääkärintodistuksen saamista tarpeellisena ennen kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tekemistä.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan ikää voidaan arvioida sen mukaisesti, mitä ulkomaalaislain 6 a §:ssä säädetään, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään mm., täyttyvätkö perheenyhdistämisen edellytykset perheenyhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahantulomatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Tunnusluvut ja mittarit

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Vastaanottojärjestelmässä asiakkaita keskimäärin	18 677	14 000	12 000
Vastaanottokeskuksissa majoitettujen osuus (%)	53	57	50
Säilöön otetut ulkomaalaiset keskimäärin	66	99	99
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	87 %	85 %	85 %
Vastaanottokeskusten paikkaluku vuoden lopussa	10 760	8 360	6 000
Vastaanottokeskusten lukumäärä	48	28	20

Vastaanotto- ja säilöönottoyksiköiden kustannukset[1] / euroa / vuosi

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Vastaanoton kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	253 444	230 153	167 176
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/hlö/vrk (ilman alv)	37	45	44
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus/hlö/vrk (ilman alv)	46	50	53
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa tai tukiasunnossa/hlö/vrk (ilman alv)	225	236	226
— säilöön otetun kustannus/hlö/vrk	313	227	227
— yksityismajoituksen kustannus/hlö/vrk (ilman alv)	13	16	16

[1] Vastaanoton asiakasmenot (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), vastaanoton ostopalvelut (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt (mom. 26.40.01), vastaanottoraha (mom. 26.40.63).

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanoton asiakasmenot yhteensä	110 667
Lasten edustaminen	665
Muut maahantuloon liittyvät menot	5 857
Ihmiskaupan uhrien auttamispalvelut	677
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	950
Yhteensä	118 816

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn tehostaminen (HO 2023)	-1 360
Päivitetyt maahanmuuton olettamat	41 000
Turvapaikanhakujärjestelmän tehostaminen ja laadun kehittäminen (HO 2023)	-1 600
Yhteensä	38 040

2027 talousarvio	118 816 000
2026 II lisätalousarvio	66 708 000
2026 talousarvio	80 776 000
2025 tilinpäätös	190 350 167

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin

2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen

3) vapaaehtoista paluun ja uudelleenkotoutumisen kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin ja eurooppalaisiin tai pohjoismaalaisiin yhteishankkeisiin osallistumista varten

4) vapaaehtoisen paluun ohjaukseen, suunnitteluun ja neuvontaan enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen

5) vapaaehtoisen paluun mahdollistaviin välttämättömiin lääkärinlausuntoihin ja tutkimuksiin sekä viestinnän ja tiedottamisen kuluihin

6) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden ja lisäksi heidän perheenjäsenten vapaaehtoisen paluumuuton yhteiskuljetuksesta ja sen järjestämisestä aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa: Vapaaehtoinen paluu on kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneen ensisijainen maastapoistamisen muoto. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava. Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna. Vapaaehtoista paluuta tehostetaan ottamalla käyttöön tehokas paluuneuvonta turvapaikkapuhuttelusta alkaen, viestimällä tehokkaasti paluusta ja luomalla tarpeen mukaan uudelleenkotoutumisen lisämahdollisuuksia.

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 31 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi myöntää asiakkaalle, joka ei ole rekisteröitynä vastaanottokeskukseen, vapaaehtoisen paluun avustuksen hakemuksesta. Hakemusten käsittelyä ja paluujärjestelyitä varten Maahanmuuttovirastolle voi syntyä kustannuksia asiakastapaamisten järjestämisestä, kuten esimerkiksi tulkkaus- ja käännöskustannuksia tai muista erityisjärjestelyistä asiakkaan hakemuksen käsittelyä varten, mikä on edellytys vapaaehtoisen paluun toteuttamiseksi. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ohjaa, valvoo ja tukee vastaanottokeskusten lakisääteistä tehtävää vapaaehtoisen paluun järjestelyiden osalta tuottamalla materiaalia ja järjestämällä koulutusta vapaaehtoisesta paluusta ja uudelleenkotoutumisesta, joka on edellytys vapaaehtoisten paluiden toteuttamiseksi. Toiminnasta voi koitua kustannuksia esimerkiksi viestintämateriaalin tuottamisesta ja käännättämisestä asiakasryhmien äidinkielelle tai koulutusten käytännön järjestelyistä ja niiden materiaalien tuottamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Henkilöstömenot	350
Matka- ja muut avustukset	400
Ostopalvelut	1 568
Yhteensä	2 318

2027 talousarvio	2 318 000
2026 talousarvio	2 318 000
2025 tilinpäätös	2 318 000

63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 647 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n, säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n ja erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Vastaanottoraha	22 674
Täydentävä vastaanottoraha	1 973
Yhteensä	24 647

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyn tehostaminen (HO 2023)	-340
Päivitetyt maahanmuuton olettamat	7 000
Turvapaikanhakujärjestelmän tehostaminen ja laadun kehittäminen (HO 2023)	-400
Yhteensä	6 260

2027 talousarvio	24 647 000
2026 II lisätalousarvio	15 291 000
2026 talousarvio	18 387 000
2025 tilinpäätös	43 036 206

Pääluokka 27
PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus
Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö muuttui perustavanlaatuisesti ja pitkäaikaisesti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Transatlanttisessa toimintaympäristössä korostuvat tällä hetkellä ennakoimattomuus, nopeat muutokset ja koventunut retoriikka.

Turvallisuuspoliittisen uudelleenarvioinnin seurauksena Suomi ja Ruotsi hakivat Naton jäsenyyttä. Suomesta tuli Naton jäsen 4.4.2023 ja Ruotsista 7.3.2024. Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan jälkeen Naton toiminnassa on entisestään korostunut yhteinen pelote ja puolustus, ja Nato on vahvistanut sotilaallista läsnäoloaan ja valmiuttaan itäisellä sivustalla. Myös Suomeen perustetaan Naton läsnäoloa.

Suomen arktisten lähialueiden ja Itämeren sotilasstrateginen merkitys on kasvanut. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen varaudutaan ylläpitämällä ja kehittämällä omaa vahvaa puolustuskykyä osana Naton pelotetta ja puolustusta, yhdessä liittolaismaiden ja kumppaneiden kanssa. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet laajentavat merkittävästi Naton yhteisen puolustuksen vastuualuetta Pohjois-Euroopassa. Suomen alue on otettu huomioon Naton operatiivisessa suunnittelussa, johon Suomikin osallistuu. Natossa on käynnissä työ Suomen integroimiseksi Naton pelotteeseen ja puolustukseen. Suomi osallistuu yhteisen pelotteen tuottamiseen sekä varautuu tukemaan muita liittolaisia mahdollisen yhteisen puolustuksen tilanteessa. Suomeen sijoitettavat Naton maavoimien johtoporras, eteentyönnettyjen maavoimajoukkojen sekä johtamisjärjestelmäyksikön läsnäolo vahvistavat Naton pelotetta ja puolustusta Pohjois-Euroopassa.

Yhdysvallat on Euroopan turvallisuuden kannalta keskeinen liittolainen. Yhdysvallat vaatii perustellusti eurooppalaisia liittolaisia ottamaan päävastuun maanosamme konventionaalisesta puolustuksesta. Sotilasoperaatiot Venezuelassa ja Iranissa osoittavat, että Yhdysvallat on valmis käyttämään sotilaallista voimaa ilman liittolaisten konsultointia. Globaalina trendinä on sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän rapautuminen.

Toimintaympäristön muutos edellyttää kykyä ennaltaehkäistä, toimia ja puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Toimintaympäristön seuranta- ja analysointikyvyn, alueel-

lisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen sekä valmiuden ylläpidon merkitys korostuu. Puolustuksen kehittämisessä on varauduttava myös Ukrainassa käynnissä olevan sodan kaltaiseen laajaan, pitkäkestoiseen ja moniulotteiseen kriisiin.

Suomen sotilaallinen puolustaminen, kokonaismaanpuolustus ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Varautuminen tuottaa valmiuden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiselle kaikissa turvallisuustilanteissa. Tulevina vuosina korostuvat sekä sotilaallinen että kattavampi yhteiskunnallinen varautuminen laaja-alaiseen vaikuttamiseen, jota kehittyvä teknologia osaltaan mahdollistaa ja vauhdittaa. Eri politiikka-alojen välinen keskinäisriippuvuus on kasvanut, mikä tulee huomioida puolustuskyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Toimintaympäristössä korostuvat ennakointi, tiedonvaihto, eri hallinnonalojen yhteistyö ja valmius toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa sekä kansallisesti että yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Viime vuosina sotilaallisen kriisinhallinnan painopiste on toimintaympäristön muutosten seurauksena siirtynyt lähemmäksi Eurooppaa ja Euroopan lähialueita. Muutoksella on ollut myös laajat heijastusvaikutukset kriisinhallinnan toimintaedellytyksiin ja tarpeisiin Lähi-idässä sekä Punaisellamerellä. Tämä on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan osallistumiseemme sotilaalliseen kriisinhallintaan tulevina vuosina.

Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen turvallisuusvaikutukset kohdistuvat Suomeen sekä suoraan että välillisesti. Ilmastonmuutoksen vaikutukset yhdistettyinä epätasapainoiseen väestönkehitykseen hauraissa valtioissa lisäävät entisestään konfliktien uhkaa. Puolustuksen kehittämisessä on otettava huomioon ilmastonmuutoksen vaikutukset, jotka kohdistuvat suoraan esimerkiksi infrastruktuuriin, puolustusmateriaaliin ja henkilöstön toimintakykyyn.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimmät osatekijät ovat Suomen laissa puolustusministeriön hallinnonalalle säädetyt tehtävät sekä hallitusohjelman, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä puolustusselonteon (VNS 2/2026 vp, VNS 9/2024 vp, VNS 3/2024 vp) ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausten ja niissä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen.

Petteri Orpon hallituksen ohjelman (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58) mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Naton jäsenmaana Suomi ylläpitää vahvaa kansallista puolustuskykyä kaikissa olosuhteissa sekä varautuu vastaanottamaan apua liittolaisiltaan sekä antamaan apua ja tukemaan muita Nato-jäsenmaita velvollisuuksiensa mukaisesti.

Valtioneuvosto hyväksyi 19.12.2024 istunnossaan hallitusohjelman mukaisesti laaditun valtioneuvoston puolustusselonteon (VNS 9/2024 vp), jonka toimeenpanon aikajänne ylittää kuluvan vaalikauden ulottuen 2030-luvulle. Suomen puolustusta kehitetään jatkossakin laajamittaisen sodan uhkan ja sodankäynnin kehityksen pohjalta, resurssit huomioiden. Selontekokaudella puolustusjärjestelmän ylläpidon ja kehittämisen painopisteet ovat maapuolustuksen uudistaminen, meri- ja ilmapuolustuksen uusien järjestelmien käyttöönotto sekä puolustusjärjestelmän Nato-integraatio. Maapuolustuksen uudistamisella on kriittinen merkitys Suomen puolustuskyvylle. Kokonaismaanpuolustus korostuu sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamisessa. Teknologiakehityksen ennakointi, uusien teknologioiden integrointi puolustusjärjestel-

mään sekä ennakoimattomien asioiden hyödyntäminen korostuvat tulevaisuudessa teknologisen kehityksen nopeutuessa.

Selonteon johtopäätöksinä todetaan, että "ratkaisevin tekijä Suomen puolustuskyvyn varmistamisessa on puolustuksen pitkäjänteinen ja riittävä resursointi". Suomi on sitoutunut liittokunnan taakanjakoon. Puolustusbudjetti asettuu vähintään Naton yhteisesti määrittämälle tavoitetasolle. Naton Haagin huippukokouksessa (06/2025) sovittiin uudesta puolustusmenositoumuksesta, joka on viisi prosenttia bruttokansantuotteesta (BKT). Sitoumus muodostuu 3,5 prosentin BKT-osuudesta puolustusmenoihin ja 1,5 prosentin osuudesta laajemmin puolustukseen ja turvallisuuteen liittyviin investointeihin. Tavoite tulee saavuttaa vuoteen 2035 mennessä.

Suomen puolustus perustuu vahvaan kansalliseen puolustuskykyyn osana liittokunnan yhteistä pelotetta ja puolustusta. Suomi osallistuu laaja-alaisesti Naton ja koko liittokunnan kattavaan pelotteeseen ja yhteiseen puolustukseen ilman ennakkorajoituksia. EU:n puolustusyhteistyön syventäminen säilyy Suomen EU-politiikan prioriteettina ja EU:n puitteissa annetut sitoumukset toteutetaan. Muuta puolustusyhteistyötä kehitetään ottaen huomioon Suomen Nato-jäsenyys.

Puolustuskyky perustuu jatkossakin asevelvollisuuteen, laajaan ja koulutettuun reserviin ja korkeaan maanpuolustustahtoon. Puolustusbudjetin on mahdollistettava puolustuskyvyn pitkäjänteinen ylläpito ja kehittäminen siten, että henkilöstö, toiminta, infrastruktuuri sekä materiaali-investoinnit ovat keskenään tasapainossa. Keväällä 2025 päätettiin, että Suomi nostaa uhkaperusteisesti ja tarvelähtöisesti puolustusmenojen tason vähintään 3 prosenttiin bruttokansantuotteesta (BKT) vuoteen 2029 mennessä. Kehysriihessä keväällä 2026 tehdyillä päätöksillä Naton määritelmän mukaiset puolustusmäärärahat nostetaan 3,19 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2029 mennessä ja 3,22 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Suomi on sitoutunut edellä mainittuun Naton puolustusmenotavoitteeseen, joka on varsinaisten puolustusmenojen osalta 3,5 prosenttia bruttokansantuotteesta vuoteen 2035 mennessä.

Puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Suomen etujen mukaisen puolustuspolitiikan muodostaminen ja toteuttaminen
Vahvan kansallisen puolustuskyvyn sekä liittokunnan yhteisen pelotteen ja puolustuksen ylläpitäminen ja kehittäminen
Kokonaismaanpuolustuksen ohjaus ja yhteensovittaminen sekä kokonaisturvallisuuden edistäminen yhteiskunnan kriisinkestävyyden vahvistamiseksi
Suomen puolustuksen ja kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen puolustusyhteistyöllä ja muulla kansainvälisellä yhteistoiminnalla

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan kansallisesti hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arviointi perustuu kokonaisarvioon hallitusohjelman ja valtioneuvoston selontekojen linjausten ja tavoitteiden toteutumisesta puolustuksen valmiuden ja suorituskyvyn kehittämisessä sekä toimintaedellytysten parantamisessa.

Nato arvioi jäsenmaiden panostusta yhteiseen puolustukseen useilla määrällisillä ja laadullisilla mittareilla, jotka Suomi ottaa huomioon puolustuksensa kehittämisessä ja resursoinnissa ja raportoi näiden toteutumisesta Natolle. Merkittävin näistä on sitoutuminen puolustusmenojen yhdessä sovittuun tasoon. EU:ssa seurataan Euroopan puolustuksen kehittämistä jäsenmaiden puolustusmenojen ja -investointien, suorituskykyjen kehittämisen, materiaali- ja puolustusteollisuusyhteistyön sekä kriisinhallinnan osalta.

Arvioinnin lisäksi puolustusministeriö seuraa yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan indikaattoreilla, jotka ovat vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta kertovia tunnuslukuja ja joissa hyödynnetään Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) kansalaisille tekemää mielipidetutkimusta. Kyselystä saadaan tietoa kansalaisten näkemyksistä seuraavista asioista:

— Puolustuspolitiikan hoito

— Nato-jäsenyyden kannatus ja Suomen velvollisuus puolustaa toista Nato-maata tarvittaessa

— Suomen turvallisuustilanteen kehittyminen tulevaisuudessa

— Suomen varautuminen erilaisiin turvallisuusuhkiin

— Liittolaisten ja kansainvälisten toimijoiden vaikutus Suomen turvallisuuteen

— Maanpuolustustahto

— Suomen puolustuskyky

— Muiden Nato-maiden velvollisuus puolustaa Suomea tarvittaessa

— Ukrainan tukemisen jatkaminen

— Yhteiskunnan ja yksilön kriisinkestävyys.

Sukupuolten tasa-arvo
Puolustusministeriön hallinnonalalla lähtökohtana on tasa-arvoinen toimintaympäristö ja yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatiossa työskenteleviä, opiskelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan.

Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen ja sotilastehtäviin edistetään erilaisin toimenpitein. Kutsuntauudistuksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa koko ikäluokan maanpuolustustietämystä, mikä voi osaltaan kannustaa naisia hakeutumaan asepalvelukseen. Kehittämällä asevelvollisten ja vapaaehtoisesti palvelukseen hakeutuvien naisten kutsuntaprosessin eri vaiheita luodaan selkeä, valtakunnallisesti yhdenmukainen ja loogisesti etenevä kokonaisuus, joka palvelee laajasti uudistukselle asetettuja tavoitteita.

Puolustusministeriö vastaa puolustushallinnon toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän koordinoinnista. Työryhmän tehtävänä on seurata tasa-arvon toteutumista toiminnan ja talouden suunnittelussa. Puolustushallinnon tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmissa kuvataan toimet, joilla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään tavoitteellisesti ja epäkohtiin puututaan. Asevelvollisten koulutuksessa pyritään enenevässä määrin huomioimaan tasa-arvo ja muu monimuotoisuus. Yhdenvertainen ja myönteinen palveluskokemus on keskeistä kaikkialla Puolustusvoimissa. Suunnitelmissa otetaan huomioon myös valtioneuvoston toimenpideohjelma rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (Valtioneuvoston julkaisuja 2024:40).

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” sekä sitä tukevan neljännen kansallisen toimintaohjelman (2023—2027) periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on, että naisten osuus sotilaallisesta kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 % ja että gender-neuvonantajien ja -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustushallinto osallistuu EU- ja Nordefco-yhteistyöhön sekä kehittää Naton jäsenmaana tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä
Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä kasvaa noin 230 henkilötyövuodella vuoteen 2026 verrattuna muodostuen pääasiallisesti uusista Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä Puolustusvoimissa sekä vuoden 2024 puolustusselontekoon perustuvasta Puolustusvoimien pysyvästä henkilöstölisäyksestä sekä eräiden määräaikaisten tehtävien päättymisestä. Myös puolustusministeriön henkilöstöresurssia vahvistetaan viidellätoista henkilötyövuodella toimintaympäristön muutoksesta, Nato-jäsenyydestä ja Ukrainalle annettavasta tuesta aiheutuneiden uusien tehtävien vuoksi. Vuonna 2027 Puolustusvoimien pysyvää henkilölisäystä Nato-jäsenyyteen liittyen on 200 henkilötyövuotta ja vuoden 2024 puolustusselontekoon perustuen 100 henkilötyövuotta.

Kestävä kehitys
Puolustushallinnossa ei ole erillisiä hiilineutraaliutta ja puhdasta siirtymää edistäviä määrärahoja. Ilmasto- ja luontotavoitteiden toteuttamiseen liittyvät menot sisältyvät Puolustusvoimien toimintamenomäärärahaan, eikä niitä voida kokonaisuudessaan eritellä niistä.

Puolustushallinnon merkittävimmät tavoitteet ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi liittyvät liikenteen ja kiinteistöjen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Maa-, meri- ja ilmaliikenteestä aiheutuvien päästöjen vähentämistä jatketaan mm. lisäämällä uusiutuvan polttoaineen osuutta maa- ja meriliikenteessä. Hallinnonalan päästövähennystavoitteet tarkistetaan 2026—2027 aikana.

Ympäristöasioiden hallintaa toteutetaan Puolustusvoimien ISO14001-standardiin perustuvan ympäristöjärjestelmän puitteissa. Ympäristöriskejä hallitaan ja ympäristöhaittoja vähennetään tehokkaasti ja ennaltaehkäisevästi kaikessa Puolustusvoimien kansallisessa ja kansainvälisessä toiminnassa.

Puolustusvoimat jatkaa työtä ekologisen kestävyyden huomioimiseksi hankkeissa, hankinnoissa ja elinkaaren hallinnassa. Osana puolustushallinnon materiaalipoliittisen strategian toimeenpanoa muodostetaan pitkän aikavälin tavoitetila siitä, miten ympäristönäkökohdat huomioidaan Puolustusvoimien materiaalihankinnoissa sekä tähän liittyvä toimintasuunnitelma.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
27.10.01	*Puolustusvoimien toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v) — tilausvaltuus	134,4	185,6
27.10.18	*Puolustusmateriaalihankinnat* (siirtomääräraha 5 v) — tilausvaltuus	5 982,7	1 321,5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Puolustuspolitiikka ja hallinto**	**660 636**	**890 663**	**1 057 731**	**167 068**	**19**
01.	Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 821	20 407	24 113	3 706	18
29.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	606 507	736 360	995 613	259 253	35
66.	Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	30 308	133 896	38 005	-95 891	-72
10.	**Sotilaallinen maanpuolustus**	**6 107 170**	**5 441 217**	**5 886 533**	**445 316**	**8**
01.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 673 973	2 622 218	2 618 120	-4 098	0
18.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	1 568 748	1 452 194	1 805 518	353 324	24
19.	Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 852 774	1 354 600	1 451 600	97 000	7
50.	Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	11 675	12 205	11 295	-910	-7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
30.	**Sotilaallinen kriisinhallinta**	**65 033**	**66 025**	**71 311**	**5 286**	**8**
20.	Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)	64 981	66 015	71 301	5 286	8
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	52	10	10	—	0
	Yhteensä	**6 832 838**	**6 397 905**	**7 015 575**	**617 670**	**10**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	13 647	14 074	14 305		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisten tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta.

Puolustusministeriön toiminnan tavoitteena on toimintaympäristön vaatimuksia vastaavat toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Painopisteenä on Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta sekä Naton yhteisen puolustuksen edellytysten varmistaminen Suomessa.

Puolustusministeriölle asetetut tulostavoitteet:

— Ministeriön lisääntyneiden tehtävien, organisaatiorakenteen, toimintamallien, viestinnän keskittämisen ja henkilöstöresurssien arviointi suhteessa toisiinsa on käynnistetty

— Puolustuksen parlamentaarisen työryhmän informointi on toteutettu. Perusteet puolueiden sitoutumiselle puolustuksen kehittämiseen ja riittävään resursointiin on tuotettu

— Naton pelotteen ja puolustuksen työlinjojen toteutus on vahvistanut yhteisen puolustuksen toimeenpanon edellytyksiä Suomessa. Keskeisiä työlinjoja ovat erityisesti läsnäolo Suomessa, C2, suunnitelmat, joukot, enablement ja logistiikka sekä harjoitukset

— Naton pelotteen ja puolustuksen vaikutukset ministeriön ja sen vastuulla olevaan toimintaan on kartoitettu

— Suomen puolustusteollisen ja teknologisen pohjan kehittämiseksi on luotu poikkihallinnollinen toimintamalli, joka mahdollistaa puolustusalan yritysten tarkoituksenmukaisen ja skaalautuvan tukemisen hyödyntäen olemassa olevia rakenteita ja rahoitusmahdollisuuksia

— Ministeriö on luonut vaikuttamissuunnitelman, jossa on priorisoitu instrumentit, joihin Suomi osallistuu kansallisen puolustuskyvyn ja Euroopan puolustuksen vahvistamiseksi sekä Naton pelotteen ja puolustuksen tukemiseksi (EU:n monivuotinen MFF-rahoituskehys 2028—2034, sotilaallinen liikkuvuus, sotilaalliset suorituskyvyt, teollisuus)

— Puolustusyhteistyössä on saavutettu sille erikseen määritetyt kansalliset tavoitteet. Yhteistyössä on painotettu erityisesti maita, joilla on suurin merkitys Suomen ja sen lähialueen puolustamisessa. Puolustuksen voimavarojen kehittämisessä on sovellettu täysimääräisesti kansainvälistä puolustusmateriaaliyhteistyötä. Lisäarvoa on tuotettu sekä vahvistamalla Suomen roolia kärkiosaamisalueillamme että hyödyntämällä muissa maissa kehitettyä erityisosaamista

— Ukrainan suunnitelmallista tukemista on jatkettu

— Kokonaismaanpuolustuksen ohjausmalli on otettu käyttöön poikkihallinnollisesti ja hallinnonalat on sitoutettu kokonaismaanpuolustuksen edellyttämään varautumisensa kehittämiseen, vastaten muuttuneeseen toimintaympäristöön

— Kokonaisturvallisuuden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden seurantamalli on rakennettu ja se tuottaa ohjauksen tueksi tiedot suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydestä.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 113 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen

2) ministeriön yhteydessä toimivien neuvottelukuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen

3) toimialaan liittyvän tutkimus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Toimintaympäristön muutoksesta, Nato-jäsenyydestä ja Ukrainalle annettavasta tuesta aiheutuneet tehtävät edellyttävät resurssien lisäämistä ministeriön toimintaedellytysten turvaamiseksi määrärahasiirrolla Puolustusvoimien toimintamenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	20 837	20 622	24 363
Bruttotulot	301	215	250
Nettomenot	20 536	20 407	24 113
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 595		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 880		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolustusministeriön resurssien kasvattaminen (siirto momentilta 27.10.01)	3 500
Puolustuspolitiikan erityisasiantuntijat Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentille 24.01.01)	-261
Puolustussektorin kansalliset asiantuntijat (VNC) (siirto momentilta 24.01.01)	595
Suomen pysyvän edustuston Natossa resilienssiasiantuntijan palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 24.01.01)	-85
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-223
VN yhteisen verkkojulkaisualustan jatkuvan palvelun hallinnan siirto (siirto momentille 23.01.01)	-60
Palkkausten tarkistukset	414
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-151
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-23
Yhteensä	3 706

2027 talousarvio	24 113 000
2026 II lisätalousarvio	1 981 000
2026 I lisätalousarvio	4 800 000
2026 talousarvio	20 407 000
2025 tilinpäätös	23 821 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 995 613 000 euroa.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenojen laskennallinen tarve	240 835
Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 %	11 989
Vuoden 2025 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	6 429
Yhteensä	259 253

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	995 613 000
2026 talousarvio	736 360 000
2025 tilinpäätös	606 506 520

66. Jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 38 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Pohjois-Atlantin liiton (North Atlantic Treaty Organisation, NATO) jäsenmaksuihin ja maksuosuuksiin

2) Euroopan puolustusviraston (European Defence Agency, EDA) jäsenmaksuun

3) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center, MSIAC) jäsenmaksuun

4) muiden kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen sekä muiden rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon välittömien Nato-jäsenyyteen liittyvien maksuosuuksien sekä kansainvälisten jäsenmaksujen korotukset. Puolustusministeriö maksaa muita kuin Nato-jäsenyyteen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä jäsenmaksuja yhteensä n. 1 185 000 eurolla vuonna 2027.

Naton sotilasbudjetin maksuosuudessa on otettu huomioon 75 prosenttia vuoden 2027 maksuosuudesta ja 25 prosenttia vuoden 2028 maksuosuudesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nato-jäsenyydestä aiheutuvat kustannukset	36 820 000
— Naton sotilasbudjetti (Military Budget)	30 355 000
— Naton turvallisuusinvestointiohjelma (NATO Security Investment Programme, NSIP)	5 860 000
— Naton DIANA-aloite (Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic)	605 000
Euroopan puolustusvirasto (European Defence Agency, EDA)	900 000
Räjähtävän materiaalin turvallisuusjärjestö (Munitions Safety Information Analysis Center)	105 000
Muut jäsenmaksut	180 000
Yhteensä	38 005 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Naton PURL-puolustusmateriaaliapu Ukrainan tukemiseksi	-100 000
Suomen maksuosuuksien muutos	4 109
Yhteensä	-95 891

2027 talousarvio	38 005 000
2026 II lisätalousarvio	44 293 000
2026 talousarvio	133 896 000
2025 tilinpäätös	30 308 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on muodostaa ennaltaehkäisevä sotilaallinen pelote ja tarvittaessa torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Puolustusta kehitetään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti yhtenä kokonaisuutena osana liittokunnan yhteistä pelotetta ja puolustusta.

Nykyisessä turvallisuustilanteessa puolustusta kehitetään tarvittavilta osin nopeutetulla aikataululla muuttuneen toimintaympäristön sekä liittoutumisen myötä kasvaneiden vaatimusten mukaisesti. Puolustuksen toimintaedellytyksiä turvataan pyrkimällä varmistamaan riittävä rahoitustaso ylivaalikautisesti.

Puolustusvoimat jatkaa Nato-jäsenyyteen liittyvää sotilaallista yhteensovittamista, jossa korostuu erityisesti yhteisoperaatiokyvyn kehittäminen sekä Naton läsnäolon toimeenpano ja toiminnan vakiinnuttaminen Suomessa. Puolustusvoimilla on valmius ja kyky osana liittokuntaa ennaltaehkäistä ja torjua sotilaallisen voiman käyttö. Suomessa toimeenpantava Naton läsnäolo vahvistaa edellytyksiä säädellä ja johtaa Naton yhteisen pelotteen ja puolustuksen toimia turvallisuustilanteen edellyttämällä tavalla. Puolustusvoimat osallistuu Naton yhteisen pelotteen ja puolustuksen tehtäviin koko liittokunnan alueella.

Puolustusvoimat valmistautuu toimimaan osana Naton alueellista suunnitelmaa sekä osallistumaan Naton rauhan ajan tehtäviin ja valmiusvelvoitteisiin. Puolustusjärjestelmän pitkän aikavälin kehittämisen ja Naton puolustussuunnittelun yhteensovittaminen on käynnissä. Naton tavoitteiden mukaisten suorituskykyjen rakentaminen tapahtuu asteittain osana Puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämistä.

Tuotokset ja laadunhallinta
Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Puolustuskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien toiminnan tason ylläpitäviä resursseja vahvistetaan.

Resurssitarpeita muodostuu myös maapuolustuksen kehittämisen jatkamisesta ja Ukrainaan annettavan materiaali- ja koulutustuen jatkamisesta (ml. korvaavat hankinnat) sekä puolustusjärjestelmän kehittämisestä uhkaa vastaavaksi. Lisäksi tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistetaan.

Puolustusvoimille asetetut tuotosten ja laadunhallinnan tulostavoitteet:

— Ennakkovaroituskykyä on ylläpidetty turvallisuuspoliittisen ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi

— Alueellista koskemattomuutta on valvottu ja turvattu tilanteen vaatimalla tavalla yhdessä liittolaisten kanssa

— Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu

— Puolustusjärjestelmään kohdistuva kybervakoilu ja kybervaikuttaminen on havaittu, torjuttu ja raportoitu

— Puolustusvoimat on yhteen sovittanut kansallista puolustusta osaksi Naton yhteistä pelotetta ja puolustusta, osallistunut liittokunnan toimintaan asetettujen linjausten ja tavoitteiden mukaisesti ja toteuttanut Suomelle asetetut velvoitteet, ml. sitoutuminen yhteisen pelotteen ja puolustuksen tehtävien toimeenpanoon koko liittokunnan alueella

— Henkilöstön lisääminen Naton ja muihin kansainvälisiin rakenteisiin on toteutettu

— Naton läsnäoloon liittyvät toiminnot ja rakenteet on käynnistetty linjausten mukaisesti

— Puolustusvoimat on osallistunut kansainvälisiin tavanomaisiin aseisiin sekä joukkotuhoaseisiin liittyviin asevalvontaprosesseihin ja -järjestelyihin ja niiden kehittämiseen, kansainväliseen asevalvontayhteistyöhön sekä asevalvonnan toimeenpanoon

— Puolustusyhteistyössä on saavutettu sille erikseen määritetyt kansalliset tavoitteet. Kahdenvälisessä ja monenvälisessä yhteistyössä on painotettu erityisesti maita, joilla on suurin merkitys Suomen ja sen lähialueen puolustamisessa

— Puolustusvoimat on osallistunut ja vaikuttanut EU:n puolustusulottuvuuden kehittämiseen Suomen puolustuksen tarpeiden huomioimiseksi

— Puolustusvoimat on osallistunut kokonaismaanpuolustuksen poikkihallinnolliseen kehittämiseen

— Avaruuspuolustusta on kehitetty avaruuspuolustuksen kehittämisen strategisten tavoitteiden mukaisesti

— Puolustusvoimat on jatkanut teknologian hallinnan sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TTKI) kokonaisuuden kehittämistä, toimintaympäristön muutoksen ja teknologisen kehityksen edellyttämällä tavalla sekä puolustusselonteon ja hallinnonalan TTKI-selvityksen linjausten mukaisesti.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Tuotokset			
Koulutetut varusmiehet (lkm)	21 321[1)]	21 000	21 600
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	30	28	28
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	21 679	25 000	25 000
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	7,7	8,9	8,9
HN/F-35-lentotunnit (lkm)	8 350	9 000	9 000
NH90-lentotunnit (lkm)	2 083	2 100	2 100
Alusvuorokaudet (lkm)	1 236	1 150	1 150
Laadunhallinta			
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,7	2,5	2,5
Varusmieskoulutus ("arvio omasta tai joukon SA-kyvystä" 1—5, varusmiesten loppukysely)	4,2	4,2	4,2
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläiskysely)	4,3	4,0	4,0

[1)] Sisältää myös vapaaehtoisten naisten määrän (860 v. 2025).

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että poikkeusolojen suorituskyky kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskykyvaatimuksista tinkimättä.

Puolustuskyvyn vahvistamiseksi materiaalin kunnossapidon tasoa nostetaan. Lisämateriaalihankinnoilla täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä vajeita ja puutteita sekä vastataan Ukrainassa käytävän sodan seurauksena muuttuneisiin toimintaympäristön vaatimuksiin.

Toiminnallisen tehokkuuden tavoitteita:

— Strategisten hankkeiden toimeenpano

— Puolustuksen materiaalinen valmius vastaa tunnistettuihin uhkiin ja kehittyy niitä vastaavasti

— Materiaali- ja koulutustukea Ukrainalle on jatkettu suunnitelmallisesti poliittisen ohjauksen ja päätösten mukaisesti. Valmistelussa on huomioitu Ukrainan tarpeet, Suomen puolustuskyvyn ylläpito sekä korvaavat hankinnat

— Hallinnonalan resurssien käyttö on tehokasta ja vastuullista. Taloudellista ohjausta, suunnittelua, toimeenpanokyvykkyyttä ja seurantaa on kehitetty

— Kumppanuuksien ja Puolustuskiinteistöjen palvelujen ja valmiuden varmistaminen kaikissa oloissa kustannustehokkaasti

— Digitalisaation, tietoturvallisuuden sekä tiedonhallinnan, tiedon ja datan hyödyntämisen kehittäminen

— Kyberturvallisuuden ja -puolustuksen tiedonvaihdon ja koordinaation kehittäminen hallinnonalalla ja yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa

— Maanpuolustuksen infrastruktuuri sekä tilojen ja alueiden kehittäminen mahdollistavat tuloksellisen toiminnan niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Infrastruktuuri on kustannustehokasta

— Organisaatioturvallisuuden ja teknisen turvallisuuden voimavarojen varmistaminen ja toiminnan kehittäminen.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	51	52	52
Reserviläispäivän hinta (euroa)	173	177	156
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	66 030	67 604	69 915
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	85	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja aluetoimistojen esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	13	13	13
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	105	105	105

Henkilöstövoimavarojen hallinta
Henkilöstövoimavaroja keskitetään toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin.

Valtioneuvoston puolustusselontekoon 2024 on kirjattu Puolustusvoimien palkatun henkilöstön kasvattaminen vielä 1 500 henkilötyövuodella kuluvalla ja seuraavalla vaalikaudella. Tämän lisäksi Puolustusvoimat aikaistaa vuosilta 2032—2035 vuosina 2026—2029 yhteensä 500 henkilötyövuotta, jotka kohdennetaan uusien suorituskykyjen kehittämiseen ja käyttöönottoon sekä uusien vaatimusten mukaisen toiminnan kehittämiseen. Puolustusvoimat asettaa lisäksi Naton ra-

kenteisiin sekä ulkomaille että kotimaahan noin 500 henkilötyövuotta vuoden 2027 loppuun mennessä. Puolustusvoimat laatii esitykset tarvittavista sotilasviroista. Puolustusministeriö pidetään tietoisena vuosittaisista henkilöstökohdennuksista.

Vuoden 2024 alussa vahvistetussa Työtä Suomen parhaaksi - valtion henkilöstöstrategia 2030:lla edistetään valtion yhteistä arvopohjaa ja toimintakulttuuria, osaamisen johtamista ja valtion työnantajakuvaa sekä houkuttelevuutta työnantajana. Puolustusvoimat on laatinut oman henkilöstöstrategiansa 2030+, joka on suunnattu sekä palkatulle henkilöstölle että asevelvollisille.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan tavoitteita:

Henkilöstö
— Hallinnonalan henkilöstön määrä ja osaaminen sekä toiminnan organisointi mahdollistavat muuttuneiden tehtävien tuloksellisen hoitamisen

— Henkilöstövoimavaroja on keskitetty toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, Nato-jäsenyyden edellyttämiin tehtäviin, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin

— Puolustusvoimien palkatun henkilöstön ja asevelvollisten käytössä on huomioitu valmiuden, kansainvälisen yhteistoiminnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan asettamat vaatimukset kansallisesti sekä osana liittokuntaa

— Henkilöstön työkykyä ja -hyvinvointia on kehitetty työssäjaksamisen varmistamiseksi

— Puolustusvoimien toimenpitein on tuettu valtion henkilöstöstrategiaa Puolustusvoimien toimintaympäristö huomioiden.

Asevelvollisuus
— Maanpuolustustahtoa on tuettu asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella, kehittämällä vapaaehtoisen maanpuolustuksen osallistumismahdollisuuksia, kansalaisille suunnattavilla yleisötapahtumilla sekä vahvistamalla sisäistä ja ulkoista viestintää.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus
— Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on toteutettu voimassa olevan lainsäädännön ja puolustusselonteossa linjatun tavoitetilan mukaisesti

— Vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta on kehitetty vapaaehtoisen maanpuolustuksen 2030 -selvityksen tavoitteiden mukaisesti.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Henkilötyövuosimäärä (htv) ml. sopimus-/valmiussopimussotilaat (mom. 27.10.01)	13 352	13 742	13 955
Sopimussotilaiden (sis. valmiussopimussotilaat) henkilötyövuosimäärä (htv)	525	603	590
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	6,5	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyötyytyväisyys (työyhteisökysely, 1—5)	4,2	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2025 toteutuma milj. euroa	%	2026 varsinainen talousarvio milj. euroa	%	2027 arvio milj. euroa	%
Puolustusmateriaalihankinnat ja monitoimihävittäjien hankinta	3 227	57	2 807	52	3 257	55
Materiaalin kunnossapito	477	8	479	9	443	8
Kiinteät henkilöstömenot	882	16	928	17	975	17
Kiinteistömenot	332	6	364	7	380	6
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	761	13	863	16	832	14
Yhteensä	5 679	100	5 441	100	5 887	100

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 618 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen

3) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin

4) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin

5) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen

6) valmiusrakentamisesta ja Ilmavoimien tukikohtien kehittämisestä aiheutuviin menoihin

7) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen

8) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin

9) Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteisiä puolustushankintoja edistävillä rahoitusvälineillä rahoitettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

10) Naton turvallisuusinvestointiohjelman ja tilahallinnan kehittämisen menoihin (kertavuokra).

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena Naton turvallisuusinvestointiohjelman ja tilahallinnan kehittämisen menot.

Valtuus
1) Vuonna 2027 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2027—2031 enintään 185 647 000 euroa (Vuoden 2027 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2027 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksyttyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 2 666,8 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: varsinaiset palkat 975,1 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 475,3 milj. euroa, kiinteistömenot 379,8 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 224,7 milj. euroa sekä muut toimintamenot 611,9 milj. euroa, josta Nato-yhteensovittaminen ja liittolaisvelvoitteet 83,0 milj. euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 40,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Momentille arvioidaan kertyvän Euroopan unionin EDIRPA-rahoitusvälineen tuloja 2,8 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Aiemmista tilausvaltuuksista aiheutuvat menot						
Kunnossapidon kumppanuus 2020 (Millog 2020) -tilausvaltuus	125 692	125 692				251 384
Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuus	2 183					2 183
Vuoden 2023 toimintamenojen tilausvaltuus	5 905	1 900				7 805
Vuoden 2024 toimintamenojen tilausvaltuus	12 665	6 955				19 620
Vuoden 2025 toimintamenojen tilausvaltuus	31 360	8 632	600			40 592
Vuoden 2026 toimintamenojen tilausvaltuus	118 249	13 595	7 655	6 720	2 900	149 119
Yhteensä	296 054	156 774	8 255	6 720	2 900	470 703
Vuoden 2027 tilausvaltuudesta aiheutuvat menot						
Vuoden 2027 toimintamenojen tilausvaltuus		98 499	42 028	28 865	16 255	185 647
Yhteensä		98 499	42 028	28 865	16 255	185 647
Valtuuksista aiheutuvat menot yhteensä	296 054	255 273	50 283	35 585	19 155	656 350

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä kasvaa 213 henkilötyövuodella vuoteen 2026 verrattuna. Henkilötyövuosimäärän kasvu muodostuu pääasiallisesti uusista Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä ja vuoden 2024 puolustusselontekoon perustuvasta pysyvästä henkilöstölisäyksestä sekä eräiden määräaikaisten tehtävien päättymisestä.

Vuoden 2027 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyystavoitteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2027—2031.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	2 484 439	2 665 918	2 666 820
Bruttotulot	44 867	43 700	48 700
Nettomenot	2 439 572	2 622 218	2 618 120
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	356 147		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	590 548		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 902	2 000	3 700
— muut tuotot	1 966	1 700	2 000
Tuotot yhteensä	4 868	3 700	5 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 238	3 100	4 700
— osuus yhteiskustannuksista	418	400	750
Kustannukset yhteensä	4 656	3 500	5 450
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	212	200	250
Kustannusvastaavuus, %	105	106	105
Hintatuki	54	-	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	266	200	250

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 % (2027)	22 325
Ilmavoimien tukikohtien kehittäminen	-135
Kansallisen avaruustilannekeskuksen perustaminen	100
Kutsunnanalaisten ja naisten terveystarkastukset (siirto momentille 28.89.31)	-3 350
Nato-jäsenyys	14 080

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Naton läsnäolo Suomessa (MCLCC, FLF)	-11 000
Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävät	-824
PLM:n resurssien kasvattaminen (siirto momentille 27.01.01)	-3 500
Siirto momentille 27.10.18	-52 114
Uhka- ja tarveperusteinen puolustusmenojen lisäys	35 000
Vuoden 2025 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	-17 263
Palkkausten tarkistukset	31 182
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-5 800
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	151
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-11 163
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-45
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 742
Yhteensä	-4 098

2027 talousarvio	2 618 120 000
2026 II lisätalousarvio	6 968 000
2026 talousarvio	2 622 218 000
2025 tilinpäätös	2 673 973 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 1 805 518 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen

2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan

3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kotimaisen puolustusteollisuuden toiminnan tehostamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 545 600 000 euroa.

Valtuus
1) Vuonna 2027 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2027—2036 enintään 1 321 470 000 euroa (Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2027 tilausvaltuus, PVKEH 2027).

2) Laivue 2020 -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 3 335 000 euroa siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2018—2029 enintään 1 608 170 000 euroa.

3) Ukrainan materiaalituen korvaushankinnat 2023 (UKR 2023) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 1 300 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2023—2032 enintään 2 834 644 000 euroa.

4) Ukrainan materiaalituen korvaushankinnat 2024 (UKR 2024) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 1 000 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2024—2027 enintään 762 236 000 euroa.

5) Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen 2025 (PVKEH 2025) -tilausvaltuuden enimmäismäärää vähennetään 9 803 000 euroa tilausvaltuuden maksatusaikaa muuttamatta siten, että tilausvaltuuden käytöstä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2025—2037 enintään 545 371 000 euroa.

PVKEH 2027 ja uusittujen tilausvaltuuksien enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen.

Mikäli aiemmissa talousarvioissa myönnetyistä tilausvaltuuksista on jäänyt sopimuksia tekemättä, saa vuoden 2027 aikana tehdä sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja enintään 1 634 846 000 euroa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Laivue 2020 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 3 335 000 eurolla, UKR 2023 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 1 300 000 eurolla, UKR 2024 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 1 000 000 eurolla ja PVKEH 2025 -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 9 803 000 eurolla aiheutuvat hankinnoista ja hankehallinnan menoista, joita ei voida maksaa tilausvaltuudelta. Vähennykset siirretään tilausvaltuuksien vuoden 2027 vuosiosuuksilta muut puolustusmateriaalihankinnat -määrärahaksi.

Määrärahasta arvioidaan vuonna 2027 käytettävän 1 707 821 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 30 000 000 euroa tilausvaltuuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen ja 545 600 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Laivue 2020 -tilausvaltuudesta uusitaan 72 000 000 euroa aiheutuen laivojen rakentamisen viivästymisestä. PVKEH 2020 -tilausvaltuudesta uusitaan 218 000 euroa, PVKEH 2021 -tilausvaltuudesta 2 270 000 euroa ja PVKEH 2022 -tilausvaltuudesta 3 438 000 euroa aiheutuen hankkeiden loppuun saattamisen viiveistä. PVPAR 2022 -tilausvaltuudesta uusitaan 25 600 000 euroa aiheutuen suunnitteluperusteiden muuttumisesta. PVKEH 2023 -tilausvaltuudesta uusitaan 30 359 000 euroa aiheutuen meri- ja maapuolustuksen hankkeiden viiveistä. UKR 2023 -tilausvaltuudesta uusitaan 285 950 000 euroa aiheutuen hankkeiden valmistelun vaatimasta ajasta valtuudessa, jonka enimmäismäärää on kasvatettu toistuvasti Ukrainan tukipakettien myötä. PVKEH 2024 -tilausvaltuudesta uusitaan 17 400 000 euroa aiheutuen logistiikan ja meripuolustuksen hankeviiveistä. UKR 2024 -tilausvaltuudesta uusitaan 106 750 000 euroa aiheutuen prosessiviiveistä kohdistaa hankintoja kotimaiselle teollisuudelle. PVKEH 2025 -tilausvaltuudesta uusitaan 128 673 000 euroa aiheutuen johtamisen ja tiedustelun kehittämisohjelmien hankeviiveistä. PVKEH 2026 -tilausvaltuudesta uusitaan 316 188 000 euroa aiheutuen maapuolus-

tuksen hankkeiden valmistelun viiveistä. PVYHTASE 2026 -tilausvaltuudesta uusitaan 646 000 000 euroa aiheutuen kireästä markkinatilanteesta.

Laivue 2020, UKR 2024, PVKEH 2026 ja PVKEH 2027 -tilausvaltuuksien vuoden 2027 vuosiosuus sisältää 477 903 000 euroa valtuutta ilman määrärahaa valtuuden käytöstä aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuosina 2025—2028 valtuuksien käytöstä aiheutuvat menot maksetaan Puolustusvoimille jo myönnettyjen määrärahojen puitteissa ja tarvittavilta osiltaan aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuvat menot otetaan seuraavien varainhoitovuosien talousarvioihin.

Määrärahan mitoituksessa otetaan huomioon puolustusmateriaalihankintojen valuuttakurssimuutosten vaikutukset määrärahan lisäyksinä tai vähennyksinä siltä osin kuin maksuajankohdan mukainen valuuttakurssitaso eroaa talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasosta. Valuuttakurssimuutosten vaikutukset huomioidaan myös muihin kuin valtuudella sidottuihin menoihin. Määräraha korjataan vastaamaan päättyneen vuoden toteutumaa seuraavan vuoden kevään lisätalousarviossa.

Määrärahasta käytetään arviolta 12,0 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien	Uusittava valtuus
Aiemmista tilausvaltuuksista aiheutuvat menot							
Laivue 2020 -tilausvaltuus[1)]	189 923	81 541	22 144			293 608	72 000
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2020) -tilausvaltuus	605					605	218
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2021) -tilausvaltuus	27 727	18 000				45 727	2 270
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2022) -tilausvaltuus	40 480	10 000				50 480	3 438
Puolustuskyvyn parantaminen (PVPAR 2022) -tilausvaltuus	255 250					255 250	25 600

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien	Uusittava valtuus
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2023) -tilausvaltuus	101 780	95 600	59 100	28 400	24 800	309 680	30 359
Ukrainan materiaali-tuen korvaushankinnat (UKR 2023) -tilaus-valtuus	350 682	796 071	314 530	240 863	291 240	1 993 386	285 950
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2024) -tilausvaltuus	20 425	12 580				33 005	17 400
Ukrainan materiaali-tuen korvaus-hankinnat (UKR 2024) -tilausvaltuus[1)]	204 236					204 236	106 750
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2025) -tilausvaltuus	120 923	131 598	29 325	16 685	95 795	394 326	128 673
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2026) -tilausvaltuus[1)]	216 900	388 565	634 935	696 200	2 942 400	4 879 000	316 188
Puolustusvoimien yhteisten ase-järjestelmien kehittäminen (PVYHTASE 2026) -tilausvaltuus			250 000	250 000	1 500 000	2 000 000	646 000
Yhteensä	1 528 931	1 533 955	1 310 034	1 232 148	4 854 235	10 459 303	1 634 846

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien	Uusittava valtuus
Vuoden 2027 tilausvaltuuksista aiheutuvat menot							
Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen (PVKEH 2027) -tilausvaltuus[1)]	178 890	218 870	266 110	320 600	337 000	1 321 470	
Yhteensä	178 890	218 870	266 110	320 600	337 000	1 321 470	
Valtuuksista aiheutuvat menot yhteensä	1 707 821	1 752 825	1 576 144	1 552 748	5 191 235	11 780 773	

[1)] Vuodelle 2027 valtuuksista aiheutuvista menoista katetaan 477,903 milj. euroa hyödyntämällä aiemmin puolustusmateriaalihankintoihin myönnettyjä määrärahoja. Vuonna 2028 vastaavalla menettelyllä rahoitetaan 491,984 milj. euroa valtuuteen liittyvistä menoista.

Puolustusvoimien materiaalinen kehittäminen perustuu seuraaviin puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä kehitettäviin suorituskykyihin:

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma
Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä. Tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista ylläpitämällä ja kehittämällä ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta, valvonta- ja maalitilannekuvaa, yhteistä tilannetietoisuutta sekä varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluja. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtojärjestelmän tukena.

— korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä

— luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluja

— kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä

— uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön

— laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen

— jatketaan Puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto

— kehitetään kyberpuolustuksen suorituskykyjä

— kehitetään tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmiä sekä arkistointia.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma
Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

— ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä

— ylläpidetään ilmavalvonnan kauko- ja keskivalvontaa

— ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä

— ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää

— kehitetään Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista

— kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista

— kehitetään elektronisen tiedustelun ja tietoverkkotiedustelun suorituskykyjä.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma
Kehitetään ja ylläpidetään suorituskykyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin. Kehitetään ja ylläpidetään suojaamisen ja yhteisen suojan kokonaisuuksia.

— kehitetään Puolustusvoimien kaukovaikuttamiskykyä

— kehitetään miehittämättömien järjestelmien kokonaisuutta

— hankitaan korvaavaa turvallisuusvalvontatekniikkaa

— hankitaan valmiusrakentamisen materiaaleja

— kehitetään informaatiopuolustusta

— jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän kehittämistä.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma
Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, joka luo kaikissa valmiustiloissa ja toimintaympäristöissä edellytykset puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiselle, käytölle ja operaatioiden nopealle toimeenpanolle, ylläpitämiselle ja taistelukyvyn palauttamiselle. Logistiikkajärjestelmän suorituskykyjen kehittäminen jakautuu logistiikka- ja huoltojoukkojen kehittämiseen sekä kaikille yhteisen materiaalin hankintaan.

— jatketaan logistiikan joukkojen ja aselajijoukkojen huollon varustamista

— jatketaan materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi

— jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja

— hankitaan taistelijan asuja sekä henkilöballistisia suojavarusteita

— hankitaan kuorma-auto- ja kenttämuonituskalustoa.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma
Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelman päämääränä on ylläpitää Maavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky. Kehittämisohjelmalla luodaan perusta korkealle toimintavalmiudelle ja nopealle reagointikyvylle vastaamaan määritettyjä suorituskyky- ja kyvykkyysvaatimuksia.

— ylläpidetään ja kehitetään Maavoimien liikkuvuutta ja kohtaamistaistelukykyä

— ylläpidetään tulenkäyttöjärjestelmää

— kehitetään joukkojen torjuntakykyä

— kehitetään tähystyksen, valvonnan ja tiedustelun suorituskykyjä

— kehitetään panssarintorjuntakykyä, kranaatinheitinkomppanioiden johtamista sekä taistelijan vaikuttamiskykyä

— ylläpidetään ja kehitetään pioneeri- ja suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma
Kehitetään vaikuttamiskykyä ja liikkuvuutta.

— kehitetään taisteluosastojen orgaanista tulitukea

— ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa sekä kehitetään rannikkojoukkojen johtamiskykyä

— jatketaan Laivue 2020 -hankintaa.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma
Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskykyä.

— hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia

— kehitetään taistelutukikohtia

— kehitetään Ilmavoimien tulenkäytön johtamisen kykyä hajauttaa toiminnot

— kehitetään torjuntakykyä tuottaa tappioita pienille ilma-aluksille kaikissa olosuhteissa

— kehitetään ilmatorjunnan suorituskykyjä

— korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskykyjä.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma
Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot ja niiden tarvitsema henkilöstö sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

— kehitetään ja ylläpidetään henkilöstörakennetta sekä tehtäväkokoonpanoja

— jatketaan oppimisympäristöjen sekä virtuaalisten koulutusympäristöjen kehittämistä ja ylläpitoa

— kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma
Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

— tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin.

PVKEH 2027-tilausvaltuudella
— Kehitetään Puolustusvoimien valvonta- ja maalinosoituskykyä

— Kehitetään Puolustusvoimien miehittämättömiä järjestelmiä

— Kehitetään elektronisen sodankäynnin kykyjä

— Kehitetään kranaatinheittimistön kykyjä

— Kehitetään meripuolustuksen heräte- ja kosketusraivauskykyä

— Kehitetään sukellusveneentorjuntakykyä

— Kehitetään miehittämättömien ilma-alusten torjuntakykyä

— Hankintaa joukkojen toimintakykyyn ja kyvykkyyteen suoraan vaikuttavia varusteita (mm. henkilökohtainen ballistinen suoja, kenttämajoitus, vesihuolto)

— Kehitetään lääkintähuollon tukemiskykyä kaikille puolustushaaroille

— Hankintaan Puolustusvoimien valmiuden tarvitsemia raskaita ampumatarvikkeita ja niiden valmistamiseen tarvittavia raaka-aineita sekä ylläpidetään kotimaista raskaan ampumatarviketeollisuuden tuotantokykyä

— Toteutetaan simulaattorijärjestelmien elinkaaripäivityksiä

— Tutkitaan ja kehitetään autonomisia kykyjä sekä avaruussuorituskykyjä tukevaa toimintaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 %	23 639
Investointiohjelma (hallitusohjelma 2023)	50 000
MPK tasokorotus (siirto momentille 27.10.50)	-500
Siirto momentilta 27.10.01	52 114
Tilausvaltuuksien menoajoitusmuutokset	-16 464
Ukrainan tuen lisämääräraha	200 000
V. 2025 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	44 535
Yhteensä	353 324

2027 talousarvio	1 805 518 000
2026 II lisätalousarvio	98 522 000
2026 I lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	1 452 194 000
2025 tilinpäätös	1 568 748 000

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 451 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) monitoimihävittäjien, aseiden, ampumatarvikkeiden ja muiden järjestelmien hankintaan sekä niiden testaukseen, käyttöönottoon ja koulutukseen

2) palvelujen ostoihin, hallintomenoihin ja käyttöönottovaiheen ylläpitoon

3) varaosien, vaihtolaitteiden ja tuotetukipalvelun hankintaan

4) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä auditointeihin

5) tilojen ja sotilasalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottovaiheen vuokrakustannuksiin sekä vuokrien ennakkomaksuihin

6) tietosuoja- ja turvarakentamiseen sekä muihin turvallisuushankintoihin

7) enintään vuosittain 125 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

8) indeksi- ja valuuttakurssimenoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

01.	Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden (HX 2021) käytöstä aiheutuvat menot	1 200 000
03.	Indeksimenot	167 600
04.	Valuuttakurssimenot	84 000
Yhteensä		1 451 600

Määrärahaa käytetään hankintasopimuksen mukaisiin ennakko- ja etappimaksuihin.

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena hankintaan välittömästi liittyvät tulot, hankinnasta maksettujen ennakoiden viivästysajan korot ja kiinteistömenot. Monitoimihävittäjien hankinnasta kertyviä satunnaisia tuloja saa käyttää aseiden, ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa .

Tilausvaltuuden maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvaksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Monitoimihävittäjien hankinta perustuu Puolustusvoimien ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmaan sekä siinä rakennettaviin suorituskykyihin:

Suorituskyky / Tavoite
Monitoimihävittäjien suorituskyky on keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää ja se integroidaan osaksi puolustusvoimien valvonta- ja johtamisjärjestelmää.

— ylläpidetään ilmapuolustuksen suorituskyky 2060-luvun alkuun asti

— vastataan toimintaympäristön kehitykseen sen asettamien vaatimusten mukaisesti

— tuetaan koko puolustusjärjestelmää tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituskyvyillä sekä reaaliaikaisella tiedonkäsittely ja -siirtokyvyllä

— hankitaan lentokoneet, lentokoneen moottorit ml. varamoottorit, alkukäytön vaatima varaosapaketti ja varaosalaitteet, henkilöstön koulutusta ja teknillistä tukea koneen käyttöönottoon ja operoinnin aloittamiseen, simulaattorijärjestelmät sekä muita pienempiä hankintakokonaisuuksia

— hankitaan ilmasta ilmaan, ilmasta maahan ja ilmasta merenpintaan aseita operatiivisen valmiuden aloittamiseen tarvittava määrä

— hankitaan ostajan hankintavelvollisuuteen kuuluvia järjestelmiä mm. radiojärjestelmän salauslaitteita tai datalinkkijärjestelmän osia

— suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen tarvitsema toimitila-, sotilasalue-, tietosuoja- ja turvarakentaminen

— hankitaan suorituskyvyn edellyttämät johtamisjärjestelmäkokonaisuudet.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuus (HX 2021)	1 200 000	1 838 000	610 000	249 000	60 000	3 957 000
Menot yhteensä	1 200 000	1 838 000	610 000	249 000	60 000	3 957 000

Vuosittain sitomattomana siirtyvään määrärahaan ja sitomattomana siirtyvään tilausvaltuuteen tehtävät valuutta- ja kustannustasotarkistukset säilyttävät rahoituksen ostoarvon tilanteessa, jossa mm. kaikista ase- ja varaosahankinnoista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä sopimusta hankinnan alkuvaiheessa.

Tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Valuuttakurssitappioiden ennakoidaan olevan 84 milj. euroa. Arvio perustuu siihen, että suoritettavien valuuttamääräisten maksujen keskimääräinen valuuttakurssi olisi 1 EUR = 1,144 USD. Oletuksessa on otettu huomioon se, että vuoden 2027 valuuttamääräisistä maksuista 64 % on kiinnitetty hyödyntäen valuuttatermiinejä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen indeksitarkistus	34 000
Hankkeen rahoitusprofiilin muutos	-21 000
Valuuttakurssitappioihin varautuminen	84 000
Yhteensä	97 000

2027 talousarvio	1 451 600 000
2026 II lisätalousarvio	5 900 000
2026 talousarvio	1 354 600 000
2025 tilinpäätös	1 852 774 000

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 11 295 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen

2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin

3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin

4) sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin

5) veteraaniperinteen vaalimisen tukemiseen.

S e l v i t y s o s a : Määräraha jaetaan valtionavustuksina maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukemiseen, josta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen osuus on 9 867 000 euroa. Puolustusministeriö toimii valtionapuviranomaisena noudattaen valtionavustuslakia avustuksia myönnettäessä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnalliset tulostavoitteet

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 tavoite
Tuotokset (vaikuttavuus ja tehokkuus)			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä (pv)	132 131	100 000	100 000
Laadunhallinta			
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä (pv)	9 911	5 000	9 000
MPK:n kurssityytyväisyys			
Oppilastyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,66	4,0	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,28	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan kertalisäykset (TA 2026)	-1 410
Tasokorotus Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (siirto momentilta 27.10.18)	500
Yhteensä	-910

2027 talousarvio	11 295 000
2026 talousarvio	12 205 000
2025 tilinpäätös	11 675 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

S e l v i t y s o s a : Sotilaallinen kriisinhallinta on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen kautta vaikutetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Osallistumisen kansalliset tavoitteet asetetaan operaatiokohtaisesti. Osallistumisen tavoitteiden tulee olla ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden lisäksi myös sotilaallisia, kuten suorituskyvyn tai toimintamallien kehittäminen.

Suomi jatkaa osallistumistaan kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan EU:n, YK:n ja Naton puitteissa. Suomen lähestymistavassa painottuvat kokonaisvaltainen kriisinhallinta sekä toiminnan vaikuttavuus ja tarveperustaisuus. Ulkomailla operoivia joukkoja tarkastellaan kokonaisuutena, joka koostuu niin sotilaalliseen kriisinhallintaan kuin Naton rauhan ajan tehtäviin sekä Naton ja EU:n valmiusjoukkoihin osallistumisesta. Osallistumistarpeet suhteutetaan kansallisiin resursseihin, jolloin sotilaallisessa kriisinhallinnassa käytettävien joukkojen ja muiden operoivi-

en joukkojen tasapaino suhteessa kansallisiin resursseihin huomioidaan nykyisten toimeenpanossa ja uusien suunnittelussa.

Operaatioiden valmistelussa ja toteutuksessa huomioidaan, että operaatiot ovat monimuotoisia, ja niissä tarvitaan myös erityissuorituskykyjä. Kansallisiin osallistumispäätöksiin on tarkoituksenmukaista luoda joustavuutta, samalla pyritään pitkään jatkuvissa operaatioissa suunnitelmallisuuteen laatimalla osallistumispäätökset toistaiseksi voimassa oleviksi lyhyiden määräaikojen sijaan.

Operaatiot voivat käynnistyä nopeasti, mikä vaatii joustavuutta ja nopeaa reagointikykyä puolustushallinnolta ja valtionjohdon päätöksenteolta. Laaja-alainen suorituskykyjen käyttö operaatioissa on merkittävää niin suorituskykyjen kehittämisen kuin osallistumisen vaikuttavuuden kannalta.

Kriisinhallintaoperaatioista saadut kokemukset hyödynnetään sekä kansallisten että kriisinhallinnan suorituskykyjen kehittämisessä. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden tai koalitioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Suomi osallistuu EU:n ja YK:n nopean toiminnan joukkoihin ja on mukana niiden toiminnan kehittämisessä. EU:n nopean toiminnan joukot ja operaatioiden toteutuksen mahdollistavat tukitoiminnot (European Union Rapid Deployment Capacity, EU RDC) on tarkoitettu EU-alueen ulkopuoliseen toimintaan ja ne toteutetaan YK:n nopean toiminnan joukkojen tavoin sotilaallisena kriisinhallintaoperaationa.

Tuotosten ja laadunhallinnan tavoitteet sotilaalliselle kriisinhallinnalle:

— Puolustusvoimat on ylläpitänyt valmiutta osallistua ja on toteuttanut sille osoitetut sotilaalliset kriisinhallintatehtävät.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot

	2025 tilinpäätös	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM), milj. euroa	40,8	53,1	45,0
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM), milj. euroa	65,0	66,0	71,3
Yhteensä	105,8	119,1	116,3

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 71 301 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten mak-

samiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin

3) enintään vuosittain 25 henkilötyövuotta vastaavan sotilastarkkailijahenkilöstön palkkaamiseen ja kansallisen päivärahan maksamiseen sekä määräaikaisiin rotaatiokierron henkilöstön tehtäviin

4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen

5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen

6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin

7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen edellyttämiin ampumatarvike-, huolto- ja materiaalikuluihin

8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen

9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin

11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin

12) yhdessä momentin 24.10.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin

13) Euroopan unionin sotilaallisen koulutusoperaation (EUMAM Ukraine) menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	5 889 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	3 396 000
06.	EUMAM/Mosambikin koulutusoperaation menot	297 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	10 492 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	13 315 000
09.	EUNAVFOR ASPIDES	80 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	749 000
12.	EUNAVFOR MED Irini, Välimeren operaation menot	220 000
13.	EUMAM/Ukrainan koulutusoperaation menot	1 320 000
14.	OPERAATIO LEGIO	4 639 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	13 623 000
18.	NSATU / NATO Security Assistance and Training for Ukraine	1 212 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

19.	Naton Irakin koulutusoperaation menot (NMI)	613 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallinta-menoihin	15 456 000
Yhteensä		71 301 000

S e l v i t y s o s a : Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2027.

Irakin koulutusoperaation käyttösuunnitelman kohta 05. poistuu ja uutena operaationa on perustettu käyttösuunnitelman kohta 14. OPERAATIO LEGIO, jolla tuetaan Ukrainan puolustusta.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 71 241 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 60 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakollinen kustannustasotarkistus 1,5 %	1 053
Kehyspäätöksen mukainen tasokorotus	5 000
Vuoden 2025 toteutuneen indeksikehityksen mukainen tarkistus	-767
Yhteensä	5 286

2027 talousarvio	71 301 000
2026 II lisätalousarvio	-767 000
2026 talousarvio	66 015 000
2025 tilinpäätös	64 981 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2027 talousarvio	10 000
2026 talousarvio	10 000
2025 tilinpäätös	51 505

Pääluokka 28
VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö
Valtiovarainministeriön toimintaympäristön epävarmuus lisääntyi vuoden 2025 aikana usealla tasolla. Globaali epävarmuus on kasvanut merkittävästi samalla kun Euroopan turvallisuustilanne on säilynyt jännitteisenä Venäjän aggressiivisen toiminnan vuoksi. Epävarma taloudellinen ja geopoliittinen tilanne ylläpitää korkeita riskitasoja myös jatkossa niin rahoitusvakauden kuin turvallisuuden näkökulmasta.

Suomen bruttokansantuotteen volyymi kasvoi 0,2 prosenttia vuonna 2025. Vuoden viimeisellä neljänneksellä bruttokansantuote kasvoi 0,4 prosenttia. Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan jäävän 0,6 prosenttiin vuonna 2026. Tuotannon taso on alle potentiaalisen, mikä yhdessä öljyn hinnan ennustetun laskun kanssa tukee kasvun vahvistumista vuosina 2027—2028. Bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan kiihtyvän 1,7 prosenttiin vuosina 2027—2028.

Julkisyhteisöjen alijäämä koheni 3,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2025 vaisusta suhdannetilanteesta huolimatta. Kohenemisen tärkein syy olivat vuonna 2025 toteutetut sopeutustoimet. Vuonna 2026 alijäämän arvioidaan syvenevän 4,6 prosenttiin ja asettuu siihen, kun Lähi-idän kriisi hidastaa talouden kasvua, hävittäjähankintojen kirjaaminen menoihin alkaa ja sopeutuksen tahti hidastuu.

Vaikka väestön ikääntyminen lisää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta ja puolustukseen panostetaan aiempaa enemmän, julkisen kulutuksen kokonaismäärän arvioidaan supistuvan edelleen vuonna 2026 0,8 prosenttia. Menojen kasvua jarruttavat hallituksen säästötoimenpiteiden lisäksi paikallishallinnon omat sopeutustoimet. Kulutus kääntyy kuitenkin loivaan 0,2 prosentin kasvuun vuonna 2027.

Valtion korkomenot lähtivät ennätyksellisen alhaiselta tasolta, alle 800 milj. eurosta jyrkkään kasvuun vuonna 2022 ja vuonna 2027 valtionvelan korkomenot ylittävät 4 mrd. euroa.

Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Suurimmat kaupunkiseudut kasvavat samalla, kun haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin yleiskatteisella valtion rahoituksella. Hyvinvointialueiden rahoitusasema oli vuonna 2025 tasapainossa. Vaikka hyvinvointialuehallinnon taloustilanne koheni kokonaisuutena selvästi, alueelliset erot pysyivät merkittävinä. Hyvinvointialueiden rahoitusasema pysyy likimain tasapainossa vuosina 2026—2027, vaikka alkaakin heiketä vuodesta 2027 alkaen menojen kasvun vuoksi. Hyvinvointialueilla on merkittäviä investointitarpeita, jotka liittyvät palveluverkon uudistamiseen, vanhentuneeseen rakennuskantaan ja ICT-järjestelmien kehittämiseen. Investointien toteutusta rajoittavat kuitenkin tiukka taloustilanne ja valtion ohjaus.

Suomen kunnat ja kuntatalous ovat olleet jo pidemmän aikaa murroksessa. Väestökehitys on eriyttänyt kuntien taloutta, lisännyt kuntatalouteen kohdistuvia riskejä ja vaikeuttanut omalta osaltaan kuntatalouden ohjausta. Kuntahallinnon taloustilanne heikkenee hieman lähivuosina, ja alijäämä on noin 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuosina 2026—2028. Kulutusmenojen määrän muutos on laskeva syntyvyyden ja ikäluokkien pienenemisen vuoksi, mutta menot kasvavat hintojen nousun takia. Erityisesti kunta-alalle sovitut palkkaratkaisut kasvattavat henkilöstövaltaisen sektorin työvoimakustannuksia.

Etätyö, paikkariippumattomuus, käyntiasioinnin väheneminen digitalisaation edetessä ja yhteiskäyttöiset tilat vähentävät julkisen hallinnon tilatarpeita ja lisäävät tarvetta asiakaspalvelujen kokoamiseen. Valtion palvelu- ja toimitilaverkkoa uudistetaan valtion palvelujen saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen valtakunnallisen suunnitelman 2024—2027 ja valtion toimitila- ja kiinteistöstrategioiden avulla sekä valtion palvelu- ja toimitilaverkkohankkeessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 arvio
Kestävä julkinen talous			
— Kestävyysvaje (%)	2	2,5	3
— Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen (%)	-3,4	-4,6	-4,6
— Verovaje (arvonlisäverovaje) (%)	3	3	3
Sosiaalisesti kestävä talouskasvu			
— Työllisyysaste; 20—64-vuotiaat (%)	76,0	75,6	76,1
— Työttömyysaste (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus) (%)	9,7	9,8	9,4
Ekologisesti kestävä kasvu			
— Suomen kasvihuonekaasupäästöt milj. tonnia CO_2-ekv., netto (edellinen vuosi)	49,1	44,7	40,3
Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti			
— Julkishallinnon luottamusindeksi (1—5)	3,5	3,5	3,5

Sukupuolten tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisia etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloverotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jäl-

keen siten, että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin noin 5 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja mahdollisuus monipaikkaisen työn tekemiseen tukevat esimerkiksi kotoa tehtävää työtä. Joustavat työn tekemisen muodot tukevat etenkin pienten lasten vanhempien työllistymistä vähentämällä tarvetta perhevapaisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan sukupuolten tasa-arvon kehittymiseen myönteisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja virastojen tulosohjauksessa.

Kestävä kehitys
Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomentteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Vaikka niitä voidaan kokonaisuutena pitää hiilineutraaliustavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi sisältyä tavoitteen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita.

Progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotuksen tärkein tehtävä on turvata julkisen sektorin rahoitus. Se mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen sekä panostukset myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyyden edistämiseen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla turvataan riittävät ja yhdenvertaiset varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palvelut eri puolilla maata. Valtion yleiskatteellisella rahoituksella rahoitetaan hyvinvointialueita, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämisestä. Digi- ja väestötietovirasto tuottaa digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluja ja tukee kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävän kehityksen tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävän julkisen talouden varmistamiseen. Ministeriö vastaa siitä, että rahoitusmarkkinoiden sääntely edistää markkinoiden luotettavaa ja monipuolista toimintaa sekä rahoituspalvelujen tarjonnan turvallisuutta. Rahanpesulainsäädännöllä ja sen toteuttamisella vähennetään laittomia rahansiirtoja.

Valtion palvelujen ja työskentelytapojen digitalisoinnilla vähennetään ihmisten tarvetta matkustaa palvelujen ja työn vuoksi ja vähennetään toimitilatarpeita. Matkustamisen väheneminen ja vähäisemmät toimitilatarpeet pienentävät hiilijalanjälkeä. Lisäksi toiminnan digitalisointi vähentää tarvetta tulostamiselle ja paperin käytölle.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 annetun lain 2 §:n muuttamisesta	pääluokat 21—35
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain ja saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 56/2026 vp)	28.89.31
Hallituksen esitys laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	28.90.30

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
28.10.02	*Tullin toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v) — sopimusvaltuus	135,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**213 533**	**213 904**	**210 743**	**-3 161**	**-1**
01.	Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 735	41 154	41 123	-31	0
20.	Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)	1 969	2 904	2 130	-774	-27
(21.)	Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 221	2 306	—	-2 306	-100
25.	Metallirahamenot (arviomääräraha)	1 472	1 600	1 900	300	19
29.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	163 925	164 000	164 000	—	0
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 200	1 200	1 200	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
69.	Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirto-määräraha 3 v)	1 010	740	390	-350	-47
10.	**Verotus ja tulli**	**822 009**	**683 516**	**734 040**	**50 524**	**7**
01.	Verohallinnon toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	420 829	403 587	389 901	-13 686	-3
02.	Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	210 526	200 777	192 310	-8 467	-4
03.	Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)	38 754	33 652	31 329	-2 323	-7
63.	Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	13 627	6 000	6 000	—	0
95.	Verotukseen liittyvät korko-menot (arviomääräraha)	122 507	22 500	97 500	75 000	333
97.	Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	15 767	17 000	17 000	—	0
20.	**Palvelut valtioyhteisölle**	**52 238**	**51 114**	**46 188**	**-4 926**	**-10**
01.	Valtiokonttorin toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	39 831	36 882	34 037	-2 845	-8
02.	Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	2 524	600	600	—	0
03.	Varapankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 575	1 700	700	-1 000	-59
07.	Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toiminta-menot (siirtomääräraha 3 v)	3 066	6 932	5 930	-1 002	-14
09.	Valtion tieto- ja viestintä-tekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä-raha 3 v)	4 850	4 500	4 421	-79	-2
11.	Verkkomaksaminen (siirto-määräraha 2 v)	392	500	500	—	0
88.	Senaatti-konsernin liike-laitokset	0	0	—	—	0
30.	**Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisteri-hallinto**	**131 995**	**116 755**	**114 377**	**-2 378**	**-2**
01.	Tilastokeskuksen toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	53 957	51 325	49 939	-1 386	-3
02.	Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä-raha 2 v)	5 224	4 945	4 885	-60	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
03.	Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	65 932	51 915	49 983	-1 932	-4
04.	Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	6 882	7 000	8 000	1 000	14
05.	Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tuki (siirtomääräraha 2 v)	—	900	900	—	0
06.	Talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	670	670	—	0
40.	**Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet**	**68 316**	**122 022**	**119 280**	**-2 742**	**-2**
(01.)	Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 100	—	—	—	0
03.	Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 216	216	216	—	0
04.	Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	120 337	117 587	-2 750	-2
05.	Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	1 469	1 477	8	1
50.	**Eläkkeet ja korvaukset**	**6 040 026**	**6 109 403**	**6 252 206**	**142 803**	**2**
15.	Eläkkeet (arviomääräraha)	5 597 077	5 647 129	5 757 234	110 105	2
16.	Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	2 023	2 832	3 466	634	22
50.	Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	37 449	41 160	41 155	-5	0
63.	Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	374 176	395 760	423 225	27 465	7
95.	Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	29 301	22 522	27 126	4 604	20

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
60.	**Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot**	**15 947**	**13 620**	**1 640**	**-11 980**	**-88**
02.	Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	362	500	500	—	0
10.	Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 010	1 120	1 140	20	2
(12.)	Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	14 576	12 000	—	-12 000	-100
70.	**Valtionhallinnon kehittäminen**	**70 336**	**56 038**	**18 194**	**-37 844**	**-68**
01.	Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	27 926	25 405	12 710	-12 695	-50
(04.)	Rahapeliuudistuksen toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	9 610	—	—	—	0
40.	Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	32 800	30 633	5 484	-25 149	-82
80.	**Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle**	**309 971**	**344 829**	**351 992**	**7 163**	**2**
30.	Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	205 681	230 539	221 369	-9 170	-4
34.	Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	104 290	114 290	130 623	16 333	14
89.	**Hyvinvointialueiden rahoitus**	**26 254 714**	**27 190 763**	**27 550 880**	**360 117**	**1**
31.	Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)	26 252 114	27 189 763	27 549 880	360 117	1
32.	Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	2 600	1 000	1 000	—	0
90.	**Kuntien tukeminen**	**3 921 456**	**4 089 151**	**4 068 124**	**-21 027**	**-1**
30.	Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	3 375 456	3 550 750	3 441 223	-109 527	-3
31.	Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	5 500	11 400	400	-11 000	-96

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
33.	Valtion korvaus kunnille sote-uudistuksen omaisuus-järjestelyistä aiheutuvista kustannuksista (siirtomääräraha 3 v)	—	—	10 000	10 000	0
35.	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	540 500	527 001	616 501	89 500	17
91.	**Työllisyyden ja elinkeino-elämän tukeminen**	**47 279**	**44 000**	**52 000**	**8 000**	**18**
41.	Energiaverotuki (arvio-määräraha)	47 279	44 000	52 000	8 000	18
92.	**EU ja kansainväliset järjestöt**	**2 281 139**	**2 813 932**	**2 906 827**	**92 895**	**3**
03.	Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 999	12 000	9 718	-2 282	-19
20.	Euroopan unionin osallistuminen matka-menojen korvauksiin (siirto-määräraha 2 v)	1 400	2 200	2 250	50	2
40.	Isäntämaakorvaus Pohjois-maiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	15 037	15 922	16 759	837	5
66.	Ukrainan makro-taloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)	8 884	10 000	10 000	—	0
(67.)	Kansainvälisille rahoitus-laitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	—	10	—	-10	-100
68.	Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys-pankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön pääoman korottamisesta (arviomääräraha)	16 069	10 100	10 100	—	0
69.	Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 222 624	2 733 000	2 855 000	122 000	4
(88.)	Suomen osuus Euroopan vakausmekanismin pää-omasta (arviomääräraha)	—	23 080	—	-23 080	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
95.	Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	8 126	7 620	3 000	-4 620	-61
99.	**Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot**	**2 266**	**2 926**	**2 726**	**-200**	**-7**
95.	Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	0	300	300	—	0
96.	Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
97.	Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	233	600	400	-200	-33
98.	Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	33	26	26	—	0
	Yhteensä	**40 231 225**	**41 851 973**	**42 429 217**	**577 244**	**1**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	12 087	12 393	12 000		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriön** strategisena tavoitteena on varmistaa tulevien sukupolvien taloudelliset valinnan mahdollisuudet hyvinvoivassa yhteiskunnassa rakentamalla taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää Suomea ja Euroopan unionia.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty valtiovarainministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet.

Hallinnonalansa tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tuloksellisuudesta.

Valtiovarainministeriön strategiset tehtävät
— Huolehdimme julkisen talouden vakaudesta ja rakennamme julkista hallintoa entistä tehokkaammaksi, vaikuttavammaksi ja uudistumiskykyisemmäksi

— Rakennamme edellytyksiä kestävälle talouskasvulle

— Rakennamme ihmislähtöistä digitalisaatiota ja tiedon parempaa hyödyntämistä yhteiskunnassa

— Luomme pelisääntöjä, jotka pitävät yllä luottamusta rahoitusmarkkinoiden vakaaseen, tehokkaaseen ja tasapuoliseen toimintaan.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 41 123 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

S e l v i t y s o s a : Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2027, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,23	>3,25	>3,25
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,3	<6	<6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	41 843	41 419	41 388
Bruttotulot	442	265	265
Nettomenot	41 401	41 154	41 123
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 583		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 917		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentille 28.10.03)	-60
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-252
Palkkausten tarkistukset	1 218
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	120
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-213
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-410
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-310
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-124
Yhteensä	-31

2027 talousarvio	41 123 000
2026 II lisätalousarvio	580 000
2026 talousarvio	41 154 000
2025 tilinpäätös	41 735 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin

2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin

3) valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin

4) valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuviin menoihin

5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuosto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin sekä valtion viranomaisten valmiuden ja varautumisen toimintaedellytysten vahvistamisesta aiheutuviin toimitilamenoihin.

Valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain 2 §:n mukaan etuosto-oikeuden käyttämistä koskevan asian ratkaisee valtiovarainministeriö sen ministeriön esityksestä, jonka hallinnonalan tehtävien hoitamiseen etuosto-oikeuden kohteena oleva kiinteistö liittyy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	245 000
Valmiuden ja varautumisen vahvistaminen	1 885 000
Yhteensä	2 130 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Senaatin tuloutuksen vähennystä (v. 2026) vastaava määrärahatason alennus	-1 000
Valtion kiinteistöjen turvallisuuden ja toimintavarmuuden kehittäminen	700
Valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuvat menot (siirto momentille 25.10.03)	-155
Valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuvat menot (siirto momentille 25.15.01)	-11
Valtion omistamien kiinteistöjen valmiuden ja varautumisen vahvistamisesta aiheutuvat menot (siirto momentille 25.30.01)	-8
Yhteisiin työympäristöihin siirtymisen vuokrakompensaatio (siirto momentille 25.15.01)	-107
Yhteisiin työympäristöihin siirtymisen vuokrakompensaatio (siirto momentille 25.40.01)	-193
Yhteensä	-774

2027 talousarvio	2 130 000
2026 II lisätalousarvio	-300 000
2026 talousarvio	2 904 000
2025 tilinpäätös	1 969 237

(21.) Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säästöpäätös (HO 2023)	-2 306
Yhteensä	-2 306

2026 talousarvio	2 306 000
2025 tilinpäätös	2 221 000

25. Metallirahamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä sekä edellä mainittuihin liittyvistä tarkastuksista ja laadunvarmistustoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 150 000 euroa juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

S e l v i t y s o s a :

Menot ja tulot (euroa)

Bruttomenot	
Metallirahojen takaisinlunastusmenot	2 800 000
Bruttotulot	
Käyttörahat liikkeellelasku (nettotuotto)	-
Keräilyrahatoiminta (nettotuotto)	900 000
Nettomenot	1 900 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	300
Yhteensä	300

2027 talousarvio	1 900 000
2026 talousarvio	1 600 000
2025 tilinpäätös	1 472 437

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 164 000 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	164 000 000
2026 talousarvio	164 000 000
2025 tilinpäätös	163 924 864

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen.

2027 talousarvio	1 200 000
2026 talousarvio	1 200 000
2025 tilinpäätös	1 200 000

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 390 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

S e l v i t y s o s a : Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saamat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2027 on 0,39 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-350
Yhteensä	-350

2027 talousarvio	390 000
2026 talousarvio	740 000
2025 tilinpäätös	1 010 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Lisäksi Verohallinto edistää positiivisen luottotietorekisterin toteuttamista ja käyttöönottoa. Positiivisesta luottotietorekisteristä luotonantajat voivat nähdä reaaliaikaisesti lainanhakijan lainamäärät ja tulotiedot.

Tulli osana EU:n tulliliittoa tukee ulkomaan tavarakaupan sujuvuutta ja yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä suojaa ihmisiä terveydelle haitallisilta tavaroilta ja ympäristöä vaarallisilta aineilta. Tullin päätehtävänä on huolehtia tulliselvityksestä ja -verotuksesta, ulkomaan tavaraliikenteen valvonnasta, tullirikosten torjunnasta, ulkomaankaupan tilastoinnista ja tullilaboratoriotutkimuksista.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet
— Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksumyönteisyyttä, antamalla ennakoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti

— Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä ja edullisia

— Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 389 901 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin

2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen

3) Verohallinnon menettelystä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	93	>88	>88
Sähköisten verokorttimuutosten osuus, %	85	>85	>85
Uusien verovelkojen osuus verovelkojen kokonaismäärästä, %	32	<35	<35
Asioinnin helppous OmaVeron ilmoituksilla ja hakemuksilla, %	85	>83	>83
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,6	<8,5	<8,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,1	3,1	3,1

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	403 440	408 287	396 138
Bruttotulot	7 889	4 700	6 237
Nettomenot	395 551	403 587	389 901
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	74 802		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	100 080		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito (siirto momentille 28.70.01)	-1 340
Sähkönmyyjien ylimääräinen solidaarisuusvero 2024-2027	50
Palkkausten tarkistukset	9 050
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-491
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-2 108
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-4 057
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-13 866
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-924
Yhteensä	-13 686

2027 talousarvio	389 901 000
2026 talousarvio	403 587 000
2025 tilinpäätös	420 829 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 192 310 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Tulliselvityksen asiakastyytyväisyys, yritysasiakkaat, asteikko 1—5	4	>4	>3,8
Verojäämä enintään, %	2,3	<1	<1
Takaisin saatu rikoshyöty vähintään, milj. euroa	54	35	37
Kiireellisistä laboratorionäytteistä tutkittu tavoiteajassa, %	75	>70	>70
Tavaraan kohdistuvat tarkastukset, osuma-%	20	>14	>14
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,3	<11	<11
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,0	3,0	3,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	213 284	203 907	195 410
Bruttotulot	7 907	3 130	3 100
Nettomenot	205 377	200 777	192 310
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	21 747		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 895		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CCEI-rahoitusvälineen kansallisen osuuden rahoitus (v. 2026 rahoitus)	-1 502
Tullilaboratorion toimitilahanke (v. 2026 rahoitus)	-2 770
Tullin toiminnan kyvykkyyden turvaaminen	-500
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (v. 2026 menot)	-5 000
Virve2-käyttöönotto ja operointi	-27
Palkkausten tarkistukset	3 976
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	155
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-370
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-712
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 309
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-408
Yhteensä	-8 467

2027 talousarvio	192 310 000
2026 II lisätalousarvio	1 926 000
2026 talousarvio	200 777 000
2025 tilinpäätös	210 526 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 329 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) positiivisen luottotietorekisterin hankehallintaan, rekisterin ja sen hallinnoinnin vaatimusmäärittelyyn, hankintaprosessiin sekä rekisterin määrittelyyn, suunnitteluun, toteutukseen, testaukseen ja käyttöönoton vaatimaan valmisteluun

3) positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetun lain mukainen maksullinen toiminta budjetoidaan bruttomenettelyllä siten, että menot kirjataan toimintamenomomentille 28.10.03 ja toiminnan tulot tuloutetaan täysimääräisesti momentille 12.28.14.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Tulorekisteripalvelut			
Käyttökatkot sähköisessä asioinnissa, kpl	-	-	-
Puhelinpalvelun vastausprosentti, %	78	>75	>75
Puhelinpalveluun tyytyväisten osuus, %	87	>75	>75
Luottotietorekisteripalvelut			
Käyttökatkot sähköisessä asioinnissa, kpl	1	-	-
Puhelinpalvelun vastausprosentti, luotonantajat, %	80	>75	>75
Puhelinpalveluun tyytyväisten osuus, luotonantajat, %	69	>75	>75
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,8	<8,5	<8,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	41 296	33 652	31 329
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	41 296	33 652	31 329

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	35 401		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 859		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-tuotot	7 573	8 900	9 850
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	7 573	8 900	9 850
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 113	5 909	6 539
— osuus yhteiskustannuksista	2 588	2 991	3 311
Kustannukset yhteensä	7 701	8 900	9 850
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-128	-	-
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Positiivisen luottotietorekisterin toteutus	-1 790
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentilta 28.01.01)	60
Tulorekisterin käyttövarmuuden turvaaminen (kertaluonteinen)	-100
Palkkausten tarkistukset	318
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	16
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-175
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-337
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-283
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-32
Yhteensä	-2 323

2027 talousarvio	31 329 000
2026 talousarvio	33 652 000
2025 tilinpäätös	38 754 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron

2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä

3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi tuomittujen ELV-vahingonkorvausten maksamiseen viivästyskorkoineen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2027 talousarvio	6 000 000
2026 talousarvio	6 000 000
2025 tilinpäätös	13 626 544

95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 97 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) verontilityslaki (532/1998)

2) veronkantolain (609/2005) 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös

3) autoverolain (1482/1994) 65 §

4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti

5) tullilain (304/2016) 93 §

6) arvonlisäverolain (1501/1993) 101 §:n 2 momentti

7) verotililain (604/2009) 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	75 000
Yhteensä	75 000

2027 talousarvio	97 500 000
2026 II lisätalousarvio	77 500 000
2026 talousarvio	22 500 000
2025 tilinpäätös	122 506 704

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

2027 talousarvio	17 000 000
2026 talousarvio	17 000 000
2025 tilinpäätös	15 766 602

20. Palvelut valtioyhteisölle

S e l v i t y s o s a : Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia vastuualueelleen kuuluvien palvelujen tuottajana ja kehittäjänä. Valtiokonttori huolehtii valtion rahoitustoiminnoista, valtion keskuskirjanpidosta, laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjauksesta, analysointi- ja raportointipalveluista, valtion vahinkovakuutuksesta ja muista valtion maksamista korvauksista sekä valtionperinnöistä. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden, kumppanien ja valtiovarainministeriön kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa keskitettyjä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja sekä muita hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja. Palkeilla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä. Palkeiden asiakkaita ovat valtion virastot, laitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot. Asiakkaita voivat lisäksi olla eduskunta ja sen yhteydessä toimivat virastot, eduskunnan alaisuudessa ja valvonnassa toimivat yksiköt, valtion liikelaitokset sekä valtioenemmistöiset osakeyhtiöt, joiden julkisten palvelujen tuottamisesta säädetään lailla. Palkeiden rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja. Näitä ovat esimerkiksi tietoliikenne-, käyttö-, työasema- ja viestintäpalvelut sekä näihin liittyvät infrastruktuuri- ja tukipalvelut.

Valtorin Turvallisuusverkkotoiminta (Tuve-toiminta) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämiä turvallisuusverkon palveluja, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset.

Senaatti-kiinteistöt on liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtioyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiöinä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet
— Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa

— Nykyaikaiset korvaus- ja muut kansalaispalvelut

— Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 037 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	8	<12	<12
Kirjanpitoyksikköjen tiedot tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	89	100	100
Asiakaskokemuksen keskiarvo, asteikko 1—5	4,3	>4	>4
Kunta- ja hyvinvointialuetalouden raportoinnin tietojen käytettävyys kokonaisuutena, % (t+n)	100	100	100
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,5	<7,0	<7,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,1	3,1	3,1

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	42 678	43 782	41 017
Bruttotulot	7 461	6 900	6 980
Nettomenot	35 217	36 882	34 037
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 136		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 751		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 100	6 400	6 969
— muut tuotot	11	150	11
Tuotot yhteensä	7 111	6 550	6 980
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 033	3 011	3 975
— osuus yhteiskustannuksista	3 193	3 514	3 005
Kustannukset yhteensä	7 226	6 525	6 980
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-115	25	-
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Automaattisen päätöksenteon lisämenot	-1 722
EU:n elvytysrahaston seurannan ja valvonnan tehtävät	-300
Velanhallinnan kehittäminen	-150
Palkkausten tarkistukset	706
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	38
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-185
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-356
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-803
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-73
Yhteensä	-2 845

2027 talousarvio	34 037 000
2026 talousarvio	36 882 000
2025 tilinpäätös	39 831 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskikurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

2027 talousarvio	600 000
2026 talousarvio	600 000
2025 tilinpäätös	2 523 975

03. Varapankin palvelumaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Varapankin ylläpidosta aiheutuviin menoihin, valtion maksuliikepankkien toimintojen auditointeihin sekä muihin maksuliikepankkitoimintoihin liittyviin asiantuntijapalveluihin.

S e l v i t y s o s a : Varapankki mahdollistaa valtion maksuliikkeen jatkumisen tilanteissa, joissa valtion 1. Pankki ja/tai 2. Pankki eivät pystyisi tuottamaan maksuliikepalveluja valtiolle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-1 000
Yhteensä	-1 000

Momentin nimike on muutettu.

2027 talousarvio	700 000
2026 talousarvio	1 700 000
2025 tilinpäätös	1 575 030

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 930 000 euroa.

Määrärahasta 4 500 000 euroa on varattu sellaisiin valtionhallintoa palvelevien talous- ja henkilöstöprosessien ja tietojärjestelmien kehittämisen, hankinnan ja toimeenpanon menoihin, jotka eivät sisälly maksullisen toiminnan kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Määrärahalla kehitetään valtionhallintoa palvelevia talous- ja henkilöstöprosesseja sekä tietojärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Asiakastyytyväisyys, 1—5	3,9	>3,8	>3,8
Ostolaskut, kpl/htv	29 547	>27 050	>30 000
Palkkalaskelmat, kpl/htv	13 636	>13 900	>14 200
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,2	<8,0	<8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,1	>3,2	>3,2

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	65 965	71 834	72 050
Bruttotulot	63 201	64 902	66 120
Nettomenot	2 763	6 932	5 930
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 655		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 957		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	61 639	64 902	66 120
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	61 123	66 399	67 550
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	516	-1 497	-1 430
Kustannusvastaavuus, %	101	98	98

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset	5 500
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-5 435
Tietojohtamisen kehittäminen - ajoitusmuutos	-1 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-23
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-44
Yhteensä	-1 002

2027 talousarvio	5 930 000
2026 talousarvio	6 932 000
2025 tilinpäätös	3 065 709

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 421 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Tuottavuusindeksi (suorite/työpanos)	107,3	>105	>106
Yksikköhintojen kehitys (vrt. 2023) (%)	96,6	<96,9	>96,8
Asiakkaan tyytyväisyys Valtorin palveluihin (pääkäyttäjät ja yhteyshenkilöt), asteikko 1—5	3,7	3,7	3,7
Laajavaikutteisten häiriöiden määrä (kpl/kk)	2,3	<3,3	<3,1
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,5	<8,0	<8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	2,8	>3,0	>3,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	465 196	449 716	436 123
Bruttotulot	466 493	445 216	431 702
Nettomenot	-1 298	4 500	4 421
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-1 148		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	466 493	445 216	431 702
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	465 196	449 716	436 123
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 298	-4 500	-4 421
Kustannusvastaavuus, %	100	99	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-27
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-52
Yhteensä	-79

2027 talousarvio	4 421 000
2026 II lisätalousarvio	1 500 000
2026 talousarvio	4 500 000
2025 tilinpäätös	4 849 758

11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verkkomaksamispalvelun Suomi.fi-maksut palvelun kehittämiseen, ylläpitoon ja jatkuvaan palvelutuotantoon, palveluntuottajien veloituksiin sekä palvelun hankinnasta, hallinnoinnista, käytöstä, käytön edistämisestä ja kehittämisestä aiheutuviin työ- ja muihin menoihin.

Selvitysosa: Suomi.fi-palvelun tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

2027 talousarvio	500 000
2026 talousarvio	500 000
2025 tilinpäätös	392 262

88. Senaatti-konsernin liikelaitokset

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet
Senaatti-konsernin liikelaitoksille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Edistää omalta osaltaan yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

— Varautuu omassa toiminnassaan poikkeusoloihin ja normaaliolojen häiriöihin sekä tukee asiakkaita toimitilojen varautumisen tason nostamisessa.

— Tuottaa ja ylläpitää valtion toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi.

— Toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

Puolustuskiinteistöt

— Puolustuskiinteistöjen tehtävänä on tuottaa itse tai ostaa markkinoilta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan Puolustusvoimien suorituskykyä kaikissa turvallisuustilanteissa annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti.

— Edistää Puolustushallinnon rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia tehokkaan toimitilarakenteen aikaansaamiseksi.

— Tuottaa ja ylläpitää Puolustusvoimien toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi. Osana Senaatti-konsernia Puolustuskiinteistöt mahdollistaa valtion toimitilakannan keskitetyn ja tehokkaan johtamisen.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden järjestelmän kriisinsietokyky, huoltovarmuus ja energian omavaraisuus sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Puolustuskiinteistöt tuottaa ympäristöpalveluja koko valtiokonsernille. Puolustuskiinteistöt edistää osana Senaatti-konsernia yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

2. Investoinnit
Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä investointisitoumuksia vuonna 2027 enintään 1 mrd. eurolla.

Investoinnit kohdistuvat pääosin valtion tehtävien hoidon kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen.

Investointisitoumusten enimmäismäärä ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto
Senaatti-konsernin liikelaitokset oikeutetaan ottamaan vuoden 2027 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-konsernin liikelaitosten yhteenlasketuksi vuokrauksen (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 7 milj. euroa vuodelle 2027.

Vuonna 2027 Senaatti-konsernin liikelaitokset tulouttavat valtion talousarvioon yhteensä 4,2 milj. euroa vuoden 2026 voiton tuloutuksena.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä investointisitoumuksia vuonna 2027 enintään 1 mrd. eurolla, josta alustavasti Senaatti-kiinteistöjen osuus on 450 milj. euroa ja Puolustuskiinteistöjen 550 milj. euroa. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 450 milj. euroa.

Senaatti-konsernin maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisesta markkinatilanteesta ja sisältää siten Senaatti-konsernin ulkopuolisia epävarmuustekijöitä.

Tunnuslukutaulukko

	Senaatti-kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
Milj. euroa	2026 arvio	2027 TAE	2026 arvio	2027 TAE
Liikevaihto	640	658	401	441
— Suora vuokraus	510	529	322	358
— Edelleenvuokraus	99	95	18	20
— Palvelut	31	34	61	63
Vuokraustoiminnan käyttökate	244	256	121	145
— % liikevaihdosta	38	39	30	33
Poistot (sis. arvonalentumiset)	188	196	103	124
Liikevoitto, milj. euroa	66	68	18	20
— % liikevaihdosta	10	10	4	5
Tilikauden tulos, milj. euroa	23	13	3	3
— % liikevaihdosta	4	2	1	1
Taseen loppusumma	6 450	6 931	2 232	2 607
Kiinteistöjen myynnin tulos	9	9	0	0
Tuloutus valtion talousarvioon	0	4,2	0	0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,5	1,5	1,1	1,2
Oman pääoman tuotto, %, vuokraustoiminta, valtioasiakkaat	0,2	0,0	0,2	0,2
Omavaraisuusaste, %	44	42	45	41
Henkilöstömäärä	608	615	701	696

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	-	-	-
13.05.01 Voiton tuloutus	36	-	4,2
Yhteensä	36	-	4,2

2027 talousarvio —
2026 talousarvio —
2025 tilinpäätös —

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** kerää ja yhdistää tiedot tietovarannoiksi ja jalostaa niistä tilastoja ja tietotuotteita yhteiskunnallista päätöksentekoa varten ja asiakkaiden hyödyksi. Tilastokeskus kehittää tilastotoimea yhteistyössä muiden tilastoja tuottavien viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti sekä edistää toiminnallaan tilasto- ja muun tiedon eettistä ja monipuolista hyödyntämistä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee julkisen talouden toiminnan tehostamista ja siihen liittyvää talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa tutkimus- ja selvitystyötä. Lisäksi VATT tekee kansantalouden pitkän aikavälin kehityksen tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestäviä politiikkatoimia.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) edistää yhteiskunnan digitalisaatiota, turvaa tietojen saatavuutta ja tarjoaa palveluja asiakkaiden elämäntapahtumiin. DVV huolehtii yhteiskunnan perustana olevan väestötietojärjestelmän ylläpidosta ja yhteiskunnan digitalisaatiosta. Viraston tehtäviä ovat mm. siviilivihkimiset, nimen- ja osoitteenmuutokset, holhous- ja edunvalvonta-asiat, sähköisen identiteetin ratkaisujen kehittäminen sekä keskitettyjen sähköisen asioinnin tukipalvelujen kehittäminen ja ylläpito.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toiminnalliset tavoitteet
— Tilastot, tietoaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja

— Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin

— Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää

— Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa

— Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 49 939 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) jäsenmaksujen maksamiseen

2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot sekä EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään arviolta 5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana, vähintään	128	125	125
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	96	>95	>93
Virheettömien julkistusten osuus, %	92	>93	>93
Tutkijapalvelujen käyttäjätunnusten määrä vuoden lopussa, kpl	1 579	1 300	1 300
Verkossa vastanneiden osuus vastanneista henkilötiedonkeruissa, %	57	>63	>64
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,1	<9	<9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,2	3,2	3,2

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	68 862	63 775	63 139
Bruttotulot	12 891	12 450	13 200
Nettomenot	55 971	51 325	49 939
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 796		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 782		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Julkisoikeudelliset suoritteet

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	323	340	350
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	129	150	139
— osuus yhteiskustannuksista	228	190	211
Kustannukset yhteensä	357	340	350
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-34	-	-
Kustannusvastaavuus, %	90	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Muut suoritteet

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-tuotot	10 553	10 000	11 150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 090	4 900	4 478
— osuus yhteiskustannuksista	6 522	5 700	5 290
Kustannukset yhteensä	11 612	10 600	9 768
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 059	-600	1 382
Kustannusvastaavuus, %	91	94	114

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkka-avoimuusdirektiivin toimeenpano (siirto momentilta 33.01.01) (BudjL)	80
Palkkausten tarkistukset	1 260
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-66
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-273
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-525
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 733
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-129
Yhteensä	-1 386

2027 talousarvio	49 939 000
2026 talousarvio	51 325 000
2025 tilinpäätös	53 957 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 885 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee päätöksentekoa palvelevaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeistä aiheista. VATT:n osana toimii Datahuone, joka tekee taloudellista päätöksentekoa tukevia selvityksiä.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtiovarainministeriö asettaa Valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— tutkimuksia julkaistaan vähintään nykyinen määrä Suomen talouden kannalta olennaisista rakenteellisista kysymyksistä ja julkaisutoiminnan laatupainotetun indeksin arvo on vähintään 86

— menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa Suomen talouden kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin ja ulkoista tutkimusrahoitusta saadaan 1,5—2,0 milj. euroa

— tutkijoiden asiantuntijatyö ja Datahuoneen (yhteistyössä muiden Datahuonetoimijoiden kanssa) tekemät selvitykset palvelevat hyvin ministeriöitä ja valtioneuvoston päätöksentekoa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,8	5,0	5,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,2	3,2	3,2

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	6 810	6 945	6 885
Bruttotulot	2 287	2 000	2 000
Nettomenot	4 523	4 945	4 885
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 888		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	3 589		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	106
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-82
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-25
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-48
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-11
Yhteensä	-60

2027 talousarvio	4 885 000
2026 I lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	4 945 000
2025 tilinpäätös	5 224 000

03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 49 983 000 euroa.

S e l v i t y s o s a :

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Asiakastyytyväisyys, asteikko 1—5	4,2	>4,0	>4,0
VTJ-tietopalvelu-rajapinnasta luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl	266	>320	>340
Suomi.fi-digitaaliset viestit, lähetetyt, milj. kpl	28	50	60
Edunvalvontavaltuutukset, keskimääräinen käsittelyaika, pv	101	80	70
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,9	<7,5	<7,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,0	>3,0	>3,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	103 681	104 415	105 583
Bruttotulot	53 593	52 500	55 600
Nettomenot	50 088	51 915	49 983
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 429		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 274		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Julkisoikeudelliset suoritteet

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-tuotot	31 459	31 300	33 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	35 263	38 900	41 300
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 804	-7 600	-8 300
Kustannusvastaavuus, %	89	80	80

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa) - Liiketaloudelliset suoritteet

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti-tuotot	21 251	20 600	22 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 122	11 450	12 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	9 129	9 150	9 800
Kustannusvastaavuus, %	175	180	180

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	888
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-218
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-274
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-527
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 710
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-91
Yhteensä	-1 932

2027 talousarvio	49 983 000
2026 talousarvio	51 915 000
2025 tilinpäätös	65 932 000

04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palvelujen edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tunnistautumistapahtumien kasvu	1 000
Yhteensä	1 000

2027 talousarvio	8 000 000
2026 talousarvio	7 000 000
2025 tilinpäätös	6 881 857

05. Rekisteriaineistojen tutkijakäytön tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkijapalvelujen rekisteriaineistojen kustannusten tukemiseen.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään tutkijapalvelujen rekisteriaineistojen kustannusten tukemiseen. Tuen avulla tutkijoiden kustannukset tilastoaineistojen käytössä voidaan pitää kohtuullisina.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2027 talousarvio	900 000
2026 talousarvio	900 000

06. Talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 670 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen yhteydessä toimivan talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2027 talousarvio	670 000
2026 talousarvio	670 000

40. Valtion luvat, valvonta ja palvelurakenteet

S e l v i t y s o s a : **Lupa- ja valvontavirasto** on valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallinnon viranomainen, joka hoitaa useita aloja koskevia lupa-, valvonta-, rekisteröinti-, toimeenpano- ja ohjaustehtäviä.

Viraston lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät koskevat

— pelastustoimea ja varautumista

— sosiaali- ja terveysalaa

— työsuojelua

— varhaiskasvatusta, koulutusta ja kulttuuria

— ympäristöasioita

— tiettyjen alojen elinkeinoja ja oikeusturvaa.

Ahvenanmaan valtionvirasto on valtion yleinen aluehallintoviranomainen Ahvenanmaalla ja hoitaa osan niistä tehtävistä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluvat valtiovallan toimivaltaan maakunnassa.

03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 216 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion palvelujen saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen suunnittelun ja koordinaation kehittämiseen

2) valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon hallintorakenteiden kehittämiseen

3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin

4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille koituvien kulujen korvaamiseen

5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon

6) ohjausjärjestelmien kehittämiseen sekä ohjausprosesseja tukevien tietojärjestelmien kehittämiseen ja ylläpitoon

7) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja vakinaisen henkilöstön palkkausmenoihin.

2027 talousarvio	216 000
2026 talousarvio	216 000
2025 tilinpäätös	1 216 000

04. Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 117 587 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta

2) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Alkoholilain (1102/2017), rahapelilain (10/2026) ja tupakkalain (549/2016) mukaiset valvontamaksut on budjetoitu momentille 11.19.13.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2026 tavoite	2027 tavoite
Viraston yhteiset tavoitteet		
Keskeiset lupaprosessi -tulostavoitteet toteutuvat, lkm.	>5	>5
Keskeiset valvonta- ja oikeusturva -tulostavoitteet toteutuvat, lkm.	>11	>11
Eräiden keskeisten sähköisten asiointipalvelujen kautta vireille tulevien asioiden osuus kaikista vireille tulleista asioista, % kasvu edellisvuoden toteutumaan nähden (pl. alkoholihallinto)	>10	>10

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2026 tavoite	2027 tavoite
Asiakaspalvelutoiminnoissa loppuun asti hoidetut palvelutapahtumat, % käsitellyistä yhteydenotoista	>70	>75
Toimialakohtaiset tavoitteet		
Investointihankkeita ja niiden muutoksia koskevat YSL:n mukaiset lupa-asiat, mediaanikäsittelyaika (hakemuksen vireille tulosta päätöksenantoon	<9,5	<9,5
Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen oikaisuvaatimukset käsitellään viivytyksettä siten, että lapsen, oppilaan ja opiskelijan oikeus lakisääteisiin palveluihin toteutuu, mediaanikäsittelyaika 2 kk	<2	<2
Yli 12 kk vireillä olleiden kantelujen osuus kaikista vuoden lopussa vireillä olleista, %	-	<5
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen		
Sairauspoissaolot, pv/htv	<9	<8
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3	>2,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	147 247	148 218
Bruttotulot	26 910	30 631
Nettomenot	120 337	117 587

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	26 830	30 001
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset		
— erilliskustannukset	22 048	21 664
— osuus yhteiskustannuksista	12 120	11 909
Kustannukset yhteensä	34 168	33 574
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7 338	-3 573
Kustannusvastaavuus, %	79	89

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholilain muutos	240
ICT- ja toimitilamenojen tarkentuneet arviot (siirto momentille 30.20.01)	-1
Lupaprosessien etusijamenettely (v. 2026 rahoitus)	-3 900
Lupaprosessien etusijamenettely (v. 2027 rahoitus)	2 000
Metsäpinta-alan laajentaminen (siirto momentilta 32.01.02)	200
Rahapelivalvonnan tehtävät (v. 2026 rahoitus)	-1 300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapelivalvonta 1.7.2027 alkaen	4 291
Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 54 ja 57 §:n muuttaminen (BudjL)	50
Valkoposkihanhien ja merimetsojen poikkeuslupatehtävät (siirto momentille 30.40.50) (BudjL)	-134
Valtion aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 30.20.01)	219
Valtion aluehallinnon uudistus (TA 2025 momentti 28.40.01)	1 134
Valtion aluehallinnon uudistus (TA 2025 momentti 32.01.02)	-3 529
Valtion aluehallinnon uudistus (TA 2025 momentti 33.02.05)	-463
Palkkausten tarkistukset	3 337
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-1 878
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-633
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 219
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-823
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-341
Yhteensä	-2 750

2027 talousarvio	117 587 000
2026 II lisätalousarvio	120 000
2026 talousarvio	120 337 000

05. Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 477 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta

2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle

3) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Ahvenanmaan valtionviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Alkoholivalvonnan vuosimaksut on budjetoitu momentille 11.19.09.

Toiminnan tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	2	2	2
Kantelujen/oikaisuvaatimusten käsittelyaika, kk	1—3	1—3	1—3
Ahvenanmaan valtuuskunta: lausunnot annetaan, kk	2	1	1
Alkoholihallinto: alkoholivalvonnan myyntipisteiden valvonnat, vähintään	45	20	20
Liikennehallinto: alusrekisteriasioiden käsittelyaika, pv	2	10	10
Ajoneuvoveronkanto: ajoneuvoverolippu lähetetään, pv:ssä	7	7	7
EU-direktiivien maatalousvalvonta, pv	7	7	7

Toiminnan tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Maatalousvalvonta: pöytäkirja toimitetaan maatalous-tuottajalle, pv:ssä	10	10	10
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	30	8,5	8,5
Työtyytyväisyysindeksi	4,7	3,8	3,8
Henkilötyövuodet	15,69	14,5	15

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	1 471	1 611	1 619
Bruttotulot	170	142	142
Nettomenot	1 301	1 469	1 477
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	225		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	286		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	31
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-7
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-13
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-3
Yhteensä	8

2027 talousarvio	1 477 000
2026 talousarvio	1 469 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi ja toteutunut eläkemeno kirjataan momentille 28.50.15.

Keva laatii valtion eläkemenoennusteet lyhyen tähtäimen ennustemallilla. Malli antaa tulokseksi viiden vuoden ennusteen, jota käytetään talousarvioesityksen laadinnassa. Valtion eläketurvan piiriin kuuluville myönnettyjen kuntoutusetuuksien menovaraus arvioidaan erikseen. Samoin erikseen arvioidaan kuinka paljon momentilta 28.50.15 suoritetaan korvauksia Kevalle perustuen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille.

Momentilta 28.50.16 suoritetaan korvauksia valtion laitosten (Televa, Valtion polttoainetehdas, Vammaskosken tehdas, Lapuan patruunatehdas) yhtiöittämisiin liittyen, jolloin ns. vanhoina työntekijöinä yhtiöiden palvelukseen siirtyneille henkilöille säilytettiin valtion eläkelain tasoinen eläketurva ja eläkeoikeuksien siirrot valtion työeläkejärjestelmästä Euroopan yhteisöjen vastaavaan järjestelmään.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 757 234 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonlisäverot) ja niiden lisien

2) viivästyskorotusten

3) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen

4) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen

5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien

maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määräraha on laskettu vuodelle 2027 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3186).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	5 739 899
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	15 845
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetyt kuntoutusetuudet	1 490
Yhteensä	5 757 234

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemenon tasomuutos	-39 004
Indeksikorotusten vaikutus (3186)	149 109
Yhteensä	110 105

2027 talousarvio	5 757 234 000
2026 talousarvio	5 647 129 000
2025 tilinpäätös	5 597 077 064

16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 466 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti

4) ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määräraha on laskettu vuodelle 2027 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3186).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ylimääräiset eläkkeet	1 546 000
Korvaus Vapo Oy:lle	150 000
Korvaus Vammas Oy:lle	10 000
Korvaus Lapua Oy:lle	150 000
Muut korvaukset	10 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 600 000
Yhteensä	3 466 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemenon ja korvausten tasomuutos	558
Indeksikorotusten vaikutus (3186)	76
Yhteensä	634

2027 talousarvio	3 466 000
2026 talousarvio	2 832 000
2025 tilinpäätös	2 023 039

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 155 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tapaturmakorvauksiin

2) liikennevahinkokorvauksiin

3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun

4) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin

5) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin

6) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen

7) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia

8) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin

9) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta

10) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

11) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993), laki valtion henkilöstölle etätyöstä johtuvissa olosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamisesta (1012/2022) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu

laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Riistavahinkolaki (105/2009)

Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015)

Laki taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta (1213/1990)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017)

Asetus valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta (1044/1976)

Laki kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta (895/1979)

Laki asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (1309/1994).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	33 400 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 300 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	150 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	80 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	75 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	450 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	1 400 000
Matkavahingot	2 000 000
Yhteensä	41 155 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-5
Yhteensä	-5

2027 talousarvio	41 155 000
2026 talousarvio	41 160 000
2025 tilinpäätös	37 448 662

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 423 225 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen

2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määräraha on laskettu vuodelle 2027 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3186).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden ja korvausten tasomuutos	9 690
Indeksikorotusten vaikutus (3186)	17 775
Yhteensä	27 465

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	423 225 000
2026 talousarvio	395 760 000
2025 tilinpäätös	374 176 177

95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 126 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus (3186)	51
Indeksimuutos 2025-2026	198
Vakuutusmaksukorko-oletusten muutos	4 879
Volyymimuutos 2025-2026	-524
Yhteensä	4 604

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	27 126 000
2026 talousarvio	22 522 000
2025 tilinpäätös	29 300 767

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

S e l v i t y s o s a : Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten tai valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin soveltamisen kustannuksiin sellaisissa tapauksissa, joissa määrärahatarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa

2) valtiovarainministeriön tekemistä päätöksistä virkasuhteen ehtoja tai virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia koskevien menojen maksamiseen

3) viraston tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa sopeutustilanteissa maksettujen irtisanoutumiskorvausten jälkikäteiseen korvaamiseen virastoille

4) valtion virkamieslain (750/1994) 27 a §:n sekä työsopimuslain 7 luvun 13 §:n mukaisissa tilanteissa viraston irtisanotulle henkilöstölle maksettujen työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle

5) tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa muutostilanteissa virkamiehen virkamieslain 20 §:n mukaisesta toisessa virastossa työskentelystä aiheutuviin kustannuksiin, kun työskentely edistää virkamiehen palvelussuhteen jatkumista tai työllistymistä

6) valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteessä 1 olevien viraston muutostilanteisiin liittyvien muuttokustannusten tai muihin virastolle muutostilanteesta johtuvien kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle

7) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

S e l v i t y s o s a : Määräraha mahdollistaa valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhdeturvan järjestämisen määräaikaisen virkasuhteen päättyessä. Määrärahaa voidaan käyttää valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin mukaisten enintään kahden vuoden määräaikaisten virkasuhteiden menoihin ja harkinnanvaraisten erokorvausten maksamiseen valtion ylimmälle virkamiesjohdolle.

2027 talousarvio	500 000
2026 talousarvio	500 000
2025 tilinpäätös	361 869

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion organisaatioiden uudistumiskykyä, työyhteisöjen toimivuutta ja työhyvinvointia sekä työsuojelua edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa

2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämäsuhteita edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa

3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen, valmentamiseen, viestintään ja verkostotoimintaan.

S e l v i t y s o s a : Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on valtion organisaatioiden uudistumiskyvyn kehittäminen, turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen toteuttamalla ja rahoittamalla aihepiiriin liittyvää viestintää, verkostotoimintaa, vuorovaikutusta sekä tietojen keräämistä, tutkimusta ja kehittämis- ja kokeiluhankkeita. Valtiovarainministeriö päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista Valtiokonttorin esityksestä.

Määrärahan käyttöä hallinnoi Valtiokonttori, joka tekee päätökset virastojen kehittämis- ja kokeiluhankkeiden määrärahahakemuksista. Koko valtion tai usean viraston kattavassa laajassa kehittämishankkeessa myös Valtiokonttori voi toimia kyseisen kehittämishankkeen koordinoijana, jolloin hanketta koskeva määräraha voidaan myöntää Valtiokonttorin käyttöön.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	20
Yhteensä	20

2027 talousarvio	1 140 000
2026 talousarvio	1 120 000
2025 tilinpäätös	1 010 000

(12.) Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	12 000 000
2025 tilinpäätös	14 575 576

70. Valtionhallinnon kehittäminen

S e l v i t y s o s a : Momentin 28.70.01 määrärahalla ohjataan ja kehitetään valtiovarainministeriön vastuualueelle kuuluvia hallitusohjelmaan sisältyviä tai ministeriön tavoitteisiin lukeutuvia kehittämishankkeita ja -toimenpiteitä ja rahoitetaan julkisen hallinnon tuottavuutta lisääviä hankkeita sekä valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten tuottamien palvelujen kehittämisinvestointeja.

Momentin 28.70.40 määrärahalla turvataan viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun Virve 2:n kehittäminen. Määrärahalla toteutetaan uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanketta, jossa nykyinen Virve-palvelu korvataan uudella viranomaisten aikakriittisen viestinnän mahdollistavalla laajakaistaisella viestintäpalveluratkaisulla vuoteen 2030 mennessä. Uudella palvelulla mahdollistetaan mm. kuvien, videon ja tiedostojen jakaminen turvallisuusviranomaisten kesken eli käyttäjät saavat ajantasaisemman tilannekuvan toimintaansa. Määrärahaa käytetään myös viranomaisverkon varavoimaratkaisujen kovennuksiin ja ylläpitoon.

01. Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiovarainministeriön vastuualueelle kuuluvien hallitusohjelmaan sisältyvien tai ministeriön tavoitteisiin lukeutuvien kehittämishankkeiden ja -toimenpiteiden toteutukseen ja ohjaukseen

2) julkisen hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen

3) valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten tuottamien palvelujen kehittämisinvestoinneista aiheutuviin menoihin

4) kehittämiseen ja ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin

5) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin

6) enintään 65 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin tuottavuutta lisäävissä hankkeissa.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää julkisen hallinnon, valtionhallinnon ja valtiovarainministeriön hallinnonalan toimintatapojen ja -prosessien, digitalisaation, yhteisten ICT-palvelujen, tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja riskienhallinnan kehittämiseen ja ohjaamiseen sekä niihin liittyvien ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palvelutuottajilta.

Määrärahaa voidaan käyttää myös julkisen hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen painottaen erityisesti hallitusohjelmaan kirjattuja hankkeita. Myönnettävän rahoituksen ehtona on hankesuunnitelma, joka sisältää kustannushyötyanalyysin, ja suunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin sitoutuminen. Rahoitettavissa hankkeissa painotetaan toimeenpanon nopeutta ja hankkeen kautta saavutettavia säästöjä.

Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalan palvelukeskusten ja niiden tuottamien palvelujen kehittämis-, korvaus- ja laajennusinvestointeihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito (siirto momentilta 28.10.01)	1 340
Kansallisarkiston Massadigitointihanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.06)	1 276
Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen (v. 2026 rahoitus)	-4 000
Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen (v. 2027 rahoitus)	4 500
Maksullisen toiminnan ulkopuoliset kehittämiskustannukset (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 28.20.07)	5 435
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO-hanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 35.10.52)	1 770
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO-hanke (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 35.10.52)	-965
Poliisihallituksen ICT-toiminnan modernisointiohjelma (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 26.10.01)	900
Tasomuutos (TA 2026)	-2 000
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 35.01.01)	749
Tuottavuusrahan tason pysyvä alentaminen (HO 2023)	-11 700
Tuottavuutta parantavat tekoäly- ja digitalisaatioinvestoinnit (Investointiohjelma) (v. 2026 rahoitus)	-10 000
Yhteensä	-12 695

2027 talousarvio	12 710 000
2026 II lisätalousarvio	6 120 000
2026 talousarvio	25 405 000
2025 tilinpäätös	27 926 000

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 484 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon sekä laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen, kehittämis- ja käyttöönotto-hankkeiden, varautumistoimenpiteiden sekä EU:n rahoittamien hankkeiden kansallisen vastinrahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn määrärahan tavoitteena on turvata viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanke on käynnistetty ja hankkeen toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Lisäksi momentilla myönnetyllä määrärahalla toteutetaan viranomaisverkon ja uuden viranomaisviestintäpalvelun varavoimaratkaisujen kovennukset ja ylläpito, joiden toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EURO QCI -hankkeen toisen vaiheen kansallinen vastinrahoitus (v. 2026 rahoitus)	-433
EURO QCI -hankkeen toisen vaiheen kansallinen vastinrahoitus (v. 2027 rahoitus)	484
Virve2	-25 200
Yhteensä	-25 149

2027 talousarvio	5 484 000
2026 talousarvio	30 633 000
2025 tilinpäätös	32 800 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat pääsääntöisesti veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Tuloverolain (1535/1992) mukaan valtion progressiivisen tuloveroasteikon veroprosentteja alennetaan laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa. Alhaisemmat marginaaliveroprosentit johtavat siihen, että ansiotulojen valtionverotus on Ahvenanmaalla kevyempää kuin Manner-Suomessa. Ahvenanmaan kuntien kunnallisveroprosentit ovat kuitenkin korkeammat kuin Manner-Suomen kunnissa ja näin ollen ansiotuloverotuksen taso kokonaisuudessa on vastaava Ahvenanmaalla ja Manner-Suomessa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa ja verotasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen ja verotasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin vuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärästä ja verotasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan samoin perustein kuin lopullinen tasoitus ja verotasoitus.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa ja lisäavustusta poikkeuksellisissa olosuhteissa itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 221 369 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 46 §:n mukaista tasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärän laskennassa tulee itsehallintolain 46 §:n 2 momentin mukaan ottaa huomioon myös puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (Ahvenanmaan väestönosuus) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan väestönosuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestönosuuden kasvaessa tasoitusmäärää korotetaan ja väestönosuuden vähetessä tasoitusmäärää alennetaan. Väestöosuuden muutokset otetaan huomioon toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen perusteella lopullisen tasoituksen määrässä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	-9 170
Yhteensä	-9 170

2027 talousarvio	221 369 000
2026 II lisätalousarvio	618 000
2026 I lisätalousarvio	-1 518 000
2026 talousarvio	230 539 000
2025 tilinpäätös	205 680 753

34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 130 623 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 49 §:n mukaista verotasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen verotasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Verotasoituksena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansio- ja pääomatuloverojen, rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnistoveron rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoitus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoitusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos itsehallintolain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteutuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan laskettua tasoitusmäärää, kuuluu erotus 49 §:n 2 momentin mukaan maakunnalle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	16 333
Yhteensä	16 333

2027 talousarvio	130 623 000
2026 II lisätalousarvio	23 717 000
2026 talousarvio	114 290 000
2025 tilinpäätös	104 290 145

89. Hyvinvointialueiden rahoitus

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 27,5 mrd. euroa ja mahdolliseen lisärahoitustarpeeseen on varattu 1 milj. euron arviomääräraha. Valtionavustuksia tai korvauksia sisältyy pääluokkiin 25, 26, 32, 33 ja 35.

Keskeiset uudistukset
Hallitusohjelman ja kevään 2026 kehysriihen päätösten mukaisesti mm. terveydenhuollon asiakasmaksuja nostetaan, ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitusta kehitetään teknologiaa hyödyntäen ja teknologiaa hyödynnetään kotihoidossa, sosiaalihuoltolakia sekä sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuutta uudistetaan.

Hyvinvointialueiden valtakunnalliset strategiset tavoitteet
Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista säädetään hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 12 a §:ssä. Valtioneuvosto vahvistaa vähintään joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien hoitamiseksi yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti. Valtakunnallisissa tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 31 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 15 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön selvitykset sekä mahdolliset muut väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskevat seurantatiedot.

Hyvinvointialueiden tehtävien järjestämistä koskevat valtakunnalliset strategiset tavoitteet nelivuotiskaudeksi 2025—2029 ovat tiivistettynä seuraavat:

Toimintaa koskevat tavoitteet:

— Hyvinvointialueen on edistettävä ja varmistettava alueensa väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta kaikissa tilanteissa.

— Hyvinvointialueen on varmistettava sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kyky järjestää palvelut yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti sekä toimintaympäristön riskejä ja uhkia vastaavasti.

— Hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen tulee olla taloudellisesti kestäviä, laadukkaita ja kustannusvaikuttavia.

— Investointien tulee parantaa toiminnan kustannusvaikuttavuutta ja edistää alueellista yhteistyötä.

— Toiminnassa, ohjauksessa ja johtamisessa tulee painottaa vaikuttavuusperustaisuutta.

— Hyvinvointialueen toiminnan ja talouden uudistamista on jatkettava kunnianhimoisesti.

Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet:

— Hyvinvointialueiden henkilöstön tulee olla osaavaa ja hyvinvointialueiden tehtäviin riittävää. Henkilöstön hyvinvoinnista on huolehdittava.

— Toimialojen veto- ja pitovoimaisuudesta on huolehdittava.

— Hyvinvointialueiden toiminnan paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen johtamisen, suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen tulee perustua tietoon.

— Digitalisaatiota edistetään hyvinvointialueiden kaikilla toimialoilla.

— Hyvinvointialue toimii yhteistyössä lakisääteisten velvoitteiden toteuttamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi.

— Hyvinvointialueen tehtäviä tulee hoitaa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti ihmisten välisellä hyvällä yhteistyöllä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteita käsitellään lisäksi pääluokassa 33 ja sisäministeriön vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin pääluokassa 26.

31. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 549 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion hyvinvointialueille myöntämä rahoitus perustuu edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin ja niihin tehtäviin hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 7—10 §:n mukaisiin tarkistuksiin huomioiden ennakoitu palvelutarpeen kasvu, kustannustason muutos, tehtävä- ja asiakasmaksumuutokset sekä jälkikäteistarkistus. Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja yliopistollisen sairaalan sekä pelastustoimen riskitekijöiden perusteella. Lisäksi eräiden alueiden rahoitukseen vaikuttaa rahoituslain 35 §:n mukaisesti siirtymätasauslisä tai -vähennys.

Valtion rahoituksen määräytymistekijöiden osuudet[1)]

Määräytymistekijä	%	1 000 euroa
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä, josta	**97,77**	**26 926 658**
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	78,84	21 711 787
Asukasmäärä	12,88	3 547 344
Asukastiheys	1,47	404 257
Vieraskielisyys	1,96	538 825
Kaksikielisyys	0,49	134 568
Saamenkielisyys	0,01	3 607
Saaristoisuus	0,11	30 520
Yliopistosairaalalisä	0,55	150 660
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	1,47	405 090
Pelastustoimi yhteensä, josta	**2,23**	**613 479**
Asukasmäärä	1,45	398 750
Asukastiheys	0,11	30 596
Riskitekijät	0,67	184 133

[1)] Taulukossa esitetään rahoituksen jakautuminen määräytymistekijöittäin. Esitetyt luvut eivät sisällä siirtymätasausta.

Määräytymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävä- ja asiakasmaksumuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Määräraha hyvinvointialueittain

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Helsinki	3 185 136	4 587
Vantaa ja Kerava	1 317 974	4 518
Länsi-Uusimaa	2 052 384	4 053
Itä-Uusimaa	443 538	4 454
Keski-Uusimaa	898 218	4 328
Varsinais-Suomi	2 464 784	4 951

Määräraha hyvinvointialueittain

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Satakunta	1 086 939	5 173
Kanta-Häme	835 340	4 944
Pirkanmaa	2 595 180	4 728
Päijät-Häme	1 007 994	4 929
Kymenlaakso	904 018	5 788
Etelä-Karjala	613 543	4 938
Etelä-Savo	784 212	6 120
Pohjois-Savo	1 331 701	5 359
Pohjois-Karjala	895 492	5 548
Keski-Suomi	1 323 201	4 834
Etelä-Pohjanmaa	1 031 760	5 445
Pohjanmaa	874 340	4 869
Keski-Pohjanmaa	347 048	5 142
Pohjois-Pohjanmaa	2 081 311	4 980
Kainuu	416 044	6 013
Lappi	1 059 713	6 014

Määräraha tehtävittäin (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveydenhuolto	26 929 143
Pelastustoimi	620 727
Yhteensä	27 549 870

Rahoituksen kehittyminen hyvinvointialueittain rahoituksen maksatuspäätösten mukaisena

	2024[1]			2025			2026			2027[2]		
Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]	1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]	1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]	1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]
Helsinki	2 699 662	4 066	3,8	2 951 167	4 375	9,3	3 087 973	4 514	4,6	3 185 136	4 587	3,1
Vantaa ja Kerava	1 061 290	3 784	6,6	1 201 112	4 205	13,2	1 263 353	4 360	5,2	1 317 974	4 518	4,3
Länsi-Uusimaa	1 769 328	3 638	6,1	1 954 282	3 948	10,5	2 034 512	4 052	4,1	2 052 384	4 053	0,9
Itä-Uusimaa	389 349	3 934	3,7	425 398	4 298	9,3	437 740	4 403	2,9	443 538	4 454	1,3
Keski-Uusimaa	797 968	3 927	4,4	860 230	4 187	7,8	878 977	4 245	2,2	898 218	4 328	2,2
Varsinais-Suomi	2 068 973	4 261	4,2	2 331 399	4 750	12,7	2 432 515	4 916	4,3	2 464 784	4 951	1,3
Satakunta	996 244	4 687	2,6	1 071 084	5 058	7,5	1 086 939	5 145	1,5	1 086 939	5 173	0,0
Kanta-Häme	738 281	4 355	3,4	804 330	4 744	8,9	828 386	4 889	3,0	835 340	4 944	0,8
Pirkanmaa	2 276 623	4 274	5,2	2 508 874	4 652	10,2	2 582 610	4 735	2,9	2 595 180	4 728	0,5

Rahoituksen kehittyminen hyvinvointialueittain rahoituksen maksatuspäätösten mukaisena

Hyvinvointialue	2024[1] 1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]	2025 1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]	2026 1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]	2027[2] 1 000 euroa	euroa/asukas	(%)[3]
Päijät-Häme	893 152	4 367	3,7	955 002	4 670	6,9	996 294	4 869	4,3	1 007 994	4 929	1,2
Kymenlaakso	828 369	5 194	2,8	893 465	5 631	7,9	904 018	5 742	1,2	904 018	5 788	0,0
Etelä-Karjala	570 945	4 555	3,0	605 456	4 837	6,0	613 543	4 905	1,3	613 543	4 938	0,0
Etelä-Savo	709 564	5 439	2,2	757 573	5 831	6,8	783 435	6 055	3,4	784 212	6 120	0,1
Pohjois-Savo	1 204 223	4 862	2,5	1 289 049	5 194	7,0	1 331 701	5 352	3,3	1 331 701	5 359	0,0
Pohjois-Karjala	779 982	4 799	3,2	837 451	5 159	7,4	880 663	5 433	5,2	895 492	5 548	1,7
Keski-Suomi	1 192 187	4 376	2,9	1 271 292	4 652	6,6	1 310 331	4 780	3,1	1 323 201	4 834	1,0
Etelä-Pohjanmaa	909 420	4 767	2,7	964 908	5 064	6,1	1 014 478	5 341	5,1	1 031 760	5 445	1,7
Pohjanmaa	786 375	4 460	3,1	843 208	4 748	7,2	862 911	4 828	2,3	874 340	4 869	1,3
Keski-Pohjanmaa	311 996	4 601	3,5	333 391	4 922	6,9	343 861	5 077	3,1	347 048	5 142	0,9
Pohjois-Pohjanmaa	1 806 578	4 337	4,4	1 980 334	4 735	9,6	2 051 875	4 905	3,6	2 081 311	4 980	1,4
Kainuu	374 310	5 308	2,3	403 909	5 757	7,9	416 044	5 974	3,0	416 044	6 013	0,0
Lappi	919 190	5 229	4,5	1 009 199	5 729	9,8	1 047 591	5 947	3,8	1 059 713	6 014	1,2
Manner-Suomi yhteensä	24 084 008	4 352	3,9	26 252 114	4 710	9,0	27 189 751	4 851	3,6	27 549 870	4 900	1,3

[1] Hyvinvointialueiden määrärahajaossa ei näy vuoden 2024 tammikuussa maksettu kertaerä, joka sisältyy vuoden 2023 rahoitukseen.

[2] Vuoden 2027 ennakollisen rahoituslaskelman mukainen rahoitus.

[3] Rahoituksen kokonaistason kasvu suhteessa edelliseen vuoteen.

Valtion talousarvioon varatun rahoituksen kehittyminen (1 000 euroa)

2022[1]	1 860 440
2023	20 777 002
2024[2]	24 615 425
2025	26 252 122

Valtion talousarvioon varatun rahoituksen kehittyminen (1 000 euroa)

2026	27 189 763
2027	27 549 880

[1)] Vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä maksettiin puolet joulukuussa vuonna 2022.

[2)] Vuoden 2024 rahoitukseen sisältyi kertakorvaus 550 703 000 euroa, jolla korjattiin vuoden 2023 rahoitusta vastaamaan kunnilta siirtyneitä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen nettokustannuksia, ja jonka hyvinvointialueet kirjasivat vuoden 2023 tuloksi.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä 27 549 880 000 euroa v. 2027. Lisäksi hyvinvointialueet saavat asiakasmaksuja, valtionavustuksia, rahoitustuottoja ja muita tuloja.

Valtion hyvinvointialueille myöntämän rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain koko maan tasolla huomioimalla ennakoitu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu, kustannustason muutos sekä tehtävä- ja asiakasmaksumuutokset. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun perusteella rahoitusta korotetaan 247 870 000 euroa, josta jälkikäteistarkistukseen sisältyvää palvelutarpeen kasvua on 2 021 000 euroa vuodelle 2027. Vuodesta 2027 lähtien palvelutarpeen kasvusta huomioidaan kuitenkin vain 60 %, mikä vähentää rahoitusta 61 462 000 euroa. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 2,71 % v. 2027 ja sen vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen on 718 252 000 euroa, josta vuoden 2025 rahoituksen pohjaan jo sisältyvän jälkikäteistarkistuksen indeksikorotusten määrä on 10 252 000 euroa. Hyvinvointialueiden vuoden 2025 tilinpäätöstietojen perusteella tehtävä rahoitukseen jälkikäteistarkistus vähentää rahoitusta palvelutarpeen kasvun ja indeksikorotuksen vaikutukset huomioiden 382 240 000 euroa.

Uusina tehtävälainsäädännön muutoksina, jotka vaikuttavat hyvinvointialueiden rahoitukseen, on rahoitusta vähentävinä huomioitu terveydenhuollon asiakasmaksujen muutokset -87 750 000 euroa, ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen ja teknologian hyödyntäminen kotihoidossa -50 900 000 euroa, sosiaalihuoltolain uudistaminen -36 000 000 euroa, sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen -10 000 000 euroa, lääkkeenmääräämiskäytäntöjen laajentaminen -5 000 000 euroa, lastensuojeluyksiköiden päivystyssääntöjen keventäminen ja joustavoittaminen -1 500 000 euroa sekä kuoleman toteamiseen liittyvät muutokset -800 000 euroa. Rahoitusta lisäävinä on puolestaan huomioitu lääkkeiden velvoitevarastointia koskevan sääntelyn uudistaminen 4 000 000 euroa, kotoutumislain uudistamiseen liittyvät toimeentulotuen kustannusten korvausten siirto 2 200 000 euroa ja ihmiskaupan uhrien korvausten siirto 700 000 euroa. Aiemmin vahvistettuihin säädösmuutoksiin perustuen rahoitusta vähentää terveystarkastusten kehittämisen nettovaikutus -4 120 000 euroa ja kotoutumislain muutokseen perustuva ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen rahoitus -1 600 000 euroa sekä lisää vammaispalvelulain soveltamisalan muutos 6 100 000 euroa.

Vuoden 2027 siirtymätasausten vaikutus rahoitukseen on 9 733 000 euroa. Vuoden 2026 siirtymätasauksen poistaminen huomioiden siirtymätasausten muutosten vaikutus vuoden 2027 rahoitukseen on nettomääräisesti 34 640 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen (HO 2023)	-34 700
Indeksikorotuksen määrä v. 2027	708 000
Jälkikäteistarkistus, hintaindeksi	10 252
Jälkikäteistarkistus, palvelutarpeen kasvu	2 021
Jälkikäteistarkistus, perusosa	-394 513
Kotoutumislain muutoksesta johtuva ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen rahoitus (siirto momentille 32.50.30)	-1 600
Kotoutumispalvelujen uudistus, ihmiskaupan uhrien korvausten siirto (siirto momentilta 32.50.30) (BudjL)	700
Kotoutumispalvelujen uudistus, toimeentulotuen kustannusten korvausten siirto (siirto momentilta 32.50.30) (BudjL)	2 200
Kuoleman toteamista koskevan lainsäädännön muutokset (BudjL)	-800
Lastensuojeluyksiköiden päivystyssääntöjen keventäminen ja joustavoittaminen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-1 500
Lääkkeenmääräämiskäytäntöjen laajentaminen (HO 2023)	-5 000
Lääkkeiden velvoitevarastointia koskevan sääntelyn uudistaminen (siirto momentilta 33.70.20) (BudjL)	4 000
Palvelutarpeen kasvu	245 849
Palvelutarpeen kasvun huomioiminen 60 prosentilla (HO 2023) (BudjL)	-61 462
Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-10 000
Sosiaalihuoltolain uudistaminen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-36 000
Teknologian hyödyntäminen kotihoidossa (Lisätoimet 2025)	-16 200
Terveydenhuollon asiakasmaksujen muutokset (Lisätoimet 2026)	-87 750
Terveystarkastusten kehittäminen, kutsunnanalaisten ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien ennakkoterveystarkastukset (siirto momentilta 27.10.01)	3 350
Terveystarkastusten kehittäminen (HO 2023)	-7 470
Vammaispalvelulain soveltamisalan muutos (Lisätoimet 2024)	6 100
Vuoden 2026 siirtymätasausten poistaminen	24 907
Vuoden 2027 siirtymätasaukset	9 733
Yhteensä	360 117

2027 talousarvio	27 549 880 000
2026 talousarvio	27 189 763 000
2025 tilinpäätös	26 252 114 401

32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 11 §:n mukaisen lisärahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n mukaan 2—4 luvussa säädetyn lakisääteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoi-

keuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Lisärahoitus myönnetään rahoituslain 26 §:n mukaisen menettelyn perusteella.

2027 talousarvio	1 000 000
2026 talousarvio	1 000 000
2025 tilinpäätös	2 600 000

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisten tehtävien järjestämisen edellytyksiä ja niiden kokonaisrahoitusta. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin. Koska merkittävä osa kuntien valtionosuustehtävistä ja -kustannuksista koskee varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta, kunnan peruspalvelujen valtionosuuden ikäryhmittäisissä kustannuksissa painottuvat erityisesti lapsi- ja nuorisoikäluokat. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyys, kaksikielisyys, vieraskielisyys, asukastiheys, saaristoisuus, koulutustausta ja laaja työttömyys.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan rahoitusta kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen.

Kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle tai vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymiseen voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Lisäksi valtio voi maksaa kunnalle korvausta kuntien yhdistymisestä aiheutuvasta valtionosuuden vähenemisestä. Yhdistymisavustusten määräraha vähennetään tarvittaessa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta.

Vaikuttavuustavoitteet
Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen tavoitteena on varhaiskasvatuksen, koulutuksen sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen varmistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen asuinpaikasta riippumatta jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Työ- ja elinkeinopalvelujen tavoitteena on turvata osaavan työvoiman saatavuus ja työtä hakevien mahdollisuudet saada työtä sekä edistää uuden yritystoiminnan syntymistä. Valtioneuvosto vahvistaa työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet hallituskausittain.

Kotoutumisen edistämisen palvelujen tavoitteena on tukea ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osaamista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 441 223 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) mukaisen valtionosuuden maksamiseen

2) verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen maksamiseen

3) kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvausten maksamiseen

4) yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveroa vastaavan euromäärän maksamiseen liittyen yksityisen perusopetuksen järjestäjille maksettaviin kotikuntakorvauksiin

5) enintään 10 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	
Valtionosuustehtävien laskennalliset kustannukset	
— 0—5-vuotiaat	2 558 117
— 6-vuotiaat	469 251
— 7—12-vuotiaat	2 864 665
—13—15-vuotiaat	2 731 083
— 16 vuotta täyttäneet	338 934
— 18—64-vuotiaat	292 740
— työttömyys	432 788
— kaksikielisyys	118 674
— vieraskielisyys	1 336 999
— asukastiheys	234 610
— saaristoisuus	16 132
— saaristo-osakunta	10 549
— koulutustausta	175 986
— laaja työttömyys	306 312
Laskennalliset kustannukset yhteensä	11 886 840
Kuntien rahoitusosuus	8 909 198
Valtionosuus	**2 977 642**

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtionosuuden lisäosat	
— syrjäisyyden mukaan	70 276
— työpaikkaomavaraisuuden mukaan	81 383
— saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan	1 295
— hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	120 256
— asukasmäärän kasvun lisäosa	50 733
Valtionosuuden lisäosat yhteensä	**323 943**
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	
— lisäykset	905 539
— vähennykset	-100 614
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus yhteensä	**804 925**
Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	**10 000**
Kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvaukset (valtio korvaa)	**16 228**
Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisävero	**11 102**
Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	**-702 617**
Yhteensä	**3 441 223**

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,05. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2025/2026 asukasluku on 5 622 045.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset
Valtionosuuden tasossa on vuonna 2027 huomioitu uusina ja laajenevina tehtävinä:

— 2 694 000 euroa liittyen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistukseen

— 500 000 euroa liittyen kotihoidontuen Norjan mallin käyttöönottoon

— 2 000 000 euroa liittyen kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuuteen työpaikoilla

— 3 100 000 euroa liittyen kotoutujien luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen

— 24 813 000 euroa liittyen osana laskennallista korvausta maksettavan kotoutumiskoulutuksen rahoituksen siirtoon osaksi kunnille maksettavaa valtionosuutta

— 300 000 euroa liittyen ruotsinkielisen kotoutumisen edistämiseen

— 9 600 000 euroa liittyen työllisyyspoliittisen tuen käyttöönottoon

— 7 300 000 euroa liittyen kotoutumistuen takuuajan kustannuksiin.

Lisäksi valtionosuuden tasossa on otettu huomioon tehtävien ja velvoitteiden vähennyksenä:

— 2 150 000 euroa liittyen kuntien työllistämisvelvoitteen kumoamiseen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta

— 2 000 000 euroa liittyen monialaista yhteistyötä koskevan tehtävän päättymiseen

— 5 250 000 euroa liittyen tilapäistä suojelua saavien kulukorvauksen siirtymiseen työvoimaviranomaiselta Kansaneläkelaitokselle.

Peruspalvelujen valtionosuudessa otetaan vuonna 2027 huomioon 167 052 000 euron määräaikainen vähennys liittyen kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaukseen vuoden 2023 osalta. Lisäksi valtionosuuden tasossa otetaan vuonna 2027 huomioon vuodelle 2024 tehdyn 192 000 000 euron määräaikaisen lisäyksen takaisinperintään liittyvä 64 000 000 euron määräaikainen vähennys. Valtionosuuden tasossa huomioidaan vuodesta 2026 alkaen myös hallituksen päättämien kasvutoimien rahoitukseen liittyvä 75 000 000 euron pysyvä valtionosuuden vähennys.

Vuonna 2027 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,5 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 113 983 000 euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024—2027. Lisäksi hallitus päätti kevään 2026 kehysriihessä korottaa indeksikorotukseen liittyvää vähennystä 2,8 prosenttiyksikköön vuodelle 2027. Vuonna 2027 vähennykset pienentävät valtionosuutta yhteensä 91 186 000 eurolla.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvauksen suuruus tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Hallitusohjelman mukaisesti kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia ei kuitenkaan koroteta vuosina 2024—2027. Korvauksen taso tarkistetaan seuraavan kerran varainhoitovuodelle 2028.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutus vuodelle 2027 on 55 149 000 euroa valtionosuutta vähentävä.

Valtionosuusprosentissa huomioidaan muutoksena kuntien tehtävien ja velvoitteiden purkamiseen liittyvä 21 070 000 euron vähennys, joka vuosina 2025 ja 2026 vähennettiin määräaikaisena valtionosuuden vähennyksenä. Tehtävien purkuun liittyvän vähennyksen tasossa on uutena toimenpiteenä huomioitu toisen asteen koulutuksen järjestäjälle annettu mahdollisuus kerätä lukukausimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Vähennys toimeenpannaan valtionosuusprosentin kautta vuodesta 2027 alkaen.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 25,72 prosentista 25,05 prosenttiin vuonna 2027.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentissa huomioon otettavat tekijät

Muutos	Vaikutus valtionosuus-prosenttiin (%-yksikköä)	Vaikutus valtionosuuksiin (1 000 euroa)
Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen vaikutus[1)]	+0,01	-55 149
Valtionosuustehtävien muutokset[2)]	+0,26	40 907

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentissa huomioon otettavat tekijät

Muutos	Vaikutus valtionosuus-prosenttiin (%-yksikköä)	Vaikutus valtionosuuksiin (1 000 euroa)
Indeksisäästön vaikutus	-0,76	-91 186
Kuntien tehtävien ja velvoitteiden purkamiseen liittyvä vähennys	-0,18	-21 070
Muutokset yhteensä	**-0,67**	**-126 498**

[1)] Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa valtionosuuden laskennalliset kustannukset tarkistetaan vastaamaan toteutuneiden kustannusten tasoa. Samalla varmistetaan tarkistuksen valtionosuusvaikutus muuttamalla valtionosuusprosenttia tarvittaessa. Vuodelle 2027 valtionosuusprosenttia kasvatetaan 0,01 prosenttiyksiköllä jotta kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutus on 55,149 milj. euroa.

[2)] Tehtävämuutoksista aiheutuvat valtionosuuden muutokset viedään valtionosuuden laskennalliseen kustannuspohjaan ja sen jälkeen uusien ja laajentuvien tehtävien osalta valtionosuusprosenttiin niin, että valtionosuus vastaa 100-prosenttisesti tehtävän aiheuttamaa kustannusta. Valtionosuuden lisäykset ja vähennykset, jotka eivät liity valtionosuustehtäviin, viedään suoraan valtionosuusprosenttiin.

Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset (1 000 euroa)

— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-120 825
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-50
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta	-481 771
— kuntien valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	-10 000
— kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tulojen ja kustannusten tasaus vuoden 2023 osalta	-167 052
— hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan siirron tasoittamiseksi vuodelle 2024 tehtyyn määräaikaiseen lisäykseen liittyvä vähennys	-64 000
— kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus	216 081
— kasvutoimien rahoitukseen liittyvä valtionosuuden säästö	-75 000
Yhteensä	**-702 617**

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutosten vaikutus laskennalliseen valtion-osuuteen	-5 600
Indeksikorotuksen 2,8 %-yksikköä vastaava vähennys	-91 186
Indeksikorotus	113 982
Kotihoidontuen Norjan malli (BudjL)	500
Kotikuntaa vailla olevien kotikuntakorvausten muutos	-3 902
Kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuus työpaikoilla (HO 2023) (BudjL)	2 000
Kotoutumistuen takuuajan kustannukset (BudjL)	7 300
Kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen (57 vuotta täyttäneet työttömät työn-hakijat) (HO 2023)	-2 150
Käyttämättä jäävien yhdistymisavustusten palautus kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen (siirto momentilta 28.90.31)	11 000
Luku- ja kirjoitustaidon koulutus (siirto momentilta 29.10.31) (BudjL)	3 100
Monialaista yhteistyötä koskevan tehtävän päättyminen (BudjL)	-2 000
Muut muutokset	900
Oppimisen tuen uudistaminen (siirto momentilta 29.10.30) (HO 2023)	2 694

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Osana laskennallista korvausta maksettavan kotoutumiskoulutuksen rahoituksen siirto osaksi kunnille maksettavaa valtionosuutta (siirto momentilta 32.50.30) (BudjL)	24 813
Perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden muutos vuonna 2027 (vuoden 2025 toteutumatieto)	-120 743
Ruotsinkielisen kotoutumisen edistäminen (siirto momentilta 32.50.03) (BudjL)	300
Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen ja vaikutus kulukorvaukseen (BudjL)	-5 250
Työllisyyspoliittisen tuen käyttöönotto (BudjL)	9 600
Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus vuodelle 2027	-55 149
Valtionosuuden lisäosien muutos määräytymistekijöistä johtuen	-1 609
Valtionosuuden vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen (Lisätoimet 2024)	750
Yksityisten opetuksenjärjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveron muutos	1 123
Yhteensä	-109 527

2027 talousarvio	3 441 223 000
2026 II lisätalousarvio	11 000 000
2026 talousarvio	3 550 750 000
2025 tilinpäätös	3 375 455 713

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntarakennelain (1698/2009) 16 §:n mukaisiin erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin.

Selvitysosa: Kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaan kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta, jos yhdistyminen koskee vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa. Lisäksi kunnille voidaan maksaa kuntarakennelain 41 §:ssä säädettyä harkinnanvaraista yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensaatiota.

Vuoden 2027 alusta ei ole tulossa voimaan kuntien yhdistymisiä, joten kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (28.90.30) ei tehdä siirtoa yhdistymisavustuksiin. Momentille varataan 400 000 euroa kuntarakennelain mukaisiin erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käyttämättä jäävien yhdistymisavustusten palautus kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen (siirto momentille 28.90.30)	-11 000
Yhteensä	-11 000

2027 talousarvio	400 000
2026 II lisätalousarvio	-11 000 000
2026 talousarvio	11 400 000
2025 tilinpäätös	5 500 000

33. Valtion korvaus kunnille sote-uudistuksen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvista kustannuksista (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain (616/2021) 43 §:n mukaisten korvausten maksamiseen kunnille.

S e l v i t y s o s a : Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetun lain (616/2021) 43 §:n mukaan kunnalla on oikeus saada hakemuksen perusteella valtiolta korvaus sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvista välittömistä kustannuksista. Välittömien kustannusten määrittelystä säädetään valtioneuvoston asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvien välittömien kustannusten määrittämisestä (1034/2025).

Korvauksen myöntämiseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001) lukuun ottamatta sen 6, 7, 22, 23, 27 ja 29 §:ää sekä 4 lukua. Valtionapuviranomaisena toimii valtiovarainministeriö.

Valtiovarainministeriö päättää korvauksen myöntämisestä kunnan tekemän hakemuksen perusteella. Ennen päätöksen tekemistä kunnalle aiheutuvien välittömien kustannusten sisältöä ja määrää arvioidaan valtiovarainministeriön ja asianomaisen kunnan välisessä neuvottelussa.

2027 talousarvio	10 000 000

35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 616 501 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 33 §:n mukaisten veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvausten maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Veroperustemuutokset lisäävät veromenetysten korvauksia nettomääräisesti 89 500 000 eurolla. Kuntien verotuloja vähentävät ja veromenetysten korvauksia lisäävät useat vuodelle 2027 kohdistuvat veroperustemuutokset, joista euromääräisesti merkittävimmät ovat ansiotuloverotuksen indeksitarkistukset (58 000 000 euroa) sekä työtulovähennyksen kasvattaminen (51 000 000 euroa). Lisäksi määrärahan mitoituksessa huomioidaan vuodelle 2026 lisätalousarviossa esitettävät veroperustemuutokset, yhteensä 12 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuodelle 2026 esitettävien veroperustemuutoksien vaikutus	12 500
Vuodelle 2027 esitettävien veroperustemuutoksien vaikutus	77 000
Yhteensä	89 500

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	616 501 000
2026 talousarvio	527 001 000
2025 tilinpäätös	540 499 967

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 52 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennustepäivitys	-2 000
Maatalouden energiaveron lisäpalautus	10 000
Yhteensä	8 000

2027 talousarvio	52 000 000
2026 II lisätalousarvio	10 000 000
2026 talousarvio	44 000 000
2025 tilinpäätös	47 278 679

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Suostumus
Valtioneuvosto voi päättää vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain (1196/2014) 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 718 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin

2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakausvirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta perustettu viranomainen. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin mää-

ritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon.

Rahoitusvakausviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien pankkisektorilta kerättävillä talletussuojamaksuilla kartutettavan talletussuojarahaston hallinnointi ja sijoitustoiminta. Viraston lakisääteisenä tehtävänä on myös ylläpitää huoltovarmuustilijärjestelmää, jolla turvataan päivittäismaksamisen jatkuvuutta vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rahoitusvakausviraston yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat pankkikriisien kustannusten minimointi sekä talletussuojan ja kriisinratkaisumekanismin uskottavuus.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,2	<8,0	<5,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—4	3,5	-	-

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	8 385	12 801	10 501
Bruttotulot	820	801	783
Nettomenot	7 565	12 000	9 718
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 713		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 147		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen (v. 2026 rahoitus)	-3 344
Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen (v. 2027 rahoitus)	1 205
Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpitokustannukset	-33
Talletussuojan maksatusjärjestelmän ylläpito ja kehittäminen	-20
Palkkausten tarkistukset	92
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	291
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-47
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-90
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-327
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-9
Yhteensä	-2 282

2027 talousarvio	9 718 000
2026 talousarvio	12 000 000
2025 tilinpäätös	8 999 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamenomäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	50
Yhteensä	50

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	2 250 000
2026 talousarvio	2 200 000
2025 tilinpäätös	1 400 000

40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 16 759 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

S e l v i t y s o s a : Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä. Määrärahan mitoitus perustuu toteutumien perusteella laadittuun arvioon pankin henkilökunnan palkoista pidätettyjen verojen kokonaismäärästä. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Isäntämaakorvauksesta on nimenomainen säännös (artikla VIII) Suomen valtion ja pankin välisessä isäntämaasopimuksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	837
Yhteensä	837

2027 talousarvio	16 759 000
2026 talousarvio	15 922 000
2025 tilinpäätös	15 036 591

66. Ukrainan makrotaloudellisen rahoitusavun korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin Ukrainan makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen koroista aiheutuvien menojen maksamiseen Euroopan komissiolle.

Selvitysosa: Euroopan unionin päätti joulukuussa 2022 välineen perustamisesta tuen antamiseksi Ukrainalle vuonna 2023 (makrotaloudellinen rahoitusapu plus). Ukrainalle annettiin välineestä vuoden 2023 aikana 18 mrd. euroa rahoitusapua. Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti jäsenvaltiot sitoutuivat komission kanssa tehtävillä sopimuksilla kattamaan Ukrainan makrotaloudellinen rahoitusapu plus -välineen korkokustannukset BKTL-avaimen perusteella määräytyvillä jäsenvaltioiden suhteellisilla maksuosuuksilla. Suomen osuus korkokustannuksista vuonna 2027 on arviolta noin 10 milj. euroa.

2027 talousarvio	10 000 000
2026 talousarvio	10 000 000
2025 tilinpäätös	8 884 417

(67.) Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	10 000
2025 tilinpäätös	—

68. Suomen osuus Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön pääoman korottamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin pääoman korottamisesta aiheutuvan Suomen maksuosuuden 10 100 000 euroa maksamiseen.

2027 talousarvio	10 100 000
2026 talousarvio	10 100 000
2025 tilinpäätös	16 069 369

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 855 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömään muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen

2) komission esittämiin mahdollisiin pyyntöihin asettaa väliaikaisesti käteisvaroja komission käyttöön Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 9 artiklan nojalla tai neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklan nojalla.

S e l v i t y s o s a : EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (EU/Euratom 2020/2053).

EU:n omat varat sisältävät:

1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerin tuotantomaksuja

2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu, muovimaksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-, muovi- ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin asetuksiin:

1) N:o 1150/2000: neuvoston asetus (EY) EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta

2) N:o 1553/1989: neuvoston asetus (EY) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä siten kuin muutettuna asetuksella (EU, Euratom) 2021/769

3) N:o 2021/770: neuvoston asetus (EU, Euratom) kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen laskennasta, kyseisten omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelyistä, käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä sekä bruttokansantuloon perustuvien omien varojen tietyistä näkökohdista

4) N:o 549/2013: neuvoston ja parlamentin asetus (EU) Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa.

Vuosi 2027 on EU:n seuraavan rahoituskehyskauden 2021—2027 seitsemäs varainhoitovuosi. Määrärahataso perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehyksen maksukaton tasosta vuodelle 2027.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Elpymisvälineen 750 mrd. euron lainaan liittyvien unionin velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi komissio voi neuvoston päätöksen 2020/2053 9 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla pyytää jäsenvaltioilta käyttöönsä väliaikaisesti käteisvaroja. Käteisvarojen suurin vuotuinen määrä on päätöksen 9 artiklan 6 kohdan nojalla rajoitettu jäsenvaltion BKTL-perusteiseen suhteelliseen osuuteen päätöksen 6 artiklassa tarkoitetusta 0,6 prosentin omien varojen enimmäismäärän poikkeuksellisesta kasvattamisesta.

Perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annetun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklassa on säännöksiä käteisvarojen käyttöön asettamisesta tietyissä tilanteissa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	420 000 000
Kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvat maksut	92 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	2 343 000 000
Yhteensä	2 855 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	122 000
Yhteensä	122 000

2027 talousarvio	2 855 000 000
2026 II lisätalousarvio	-106 000 000
2026 talousarvio	2 733 000 000
2025 tilinpäätös	2 222 623 891

(88.) Suomen osuus Euroopan vakausmekanismin pääomasta (arviomääräraha)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 II lisätalousarvio	-23 080 000
2026 talousarvio	23 080 000

95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan investointipankille sen yhteyteen perustetusta yleiseurooppalaisesta EU COVID-19 -takuurahastosta aiheutuvien tappioiden kattamiseksi annetusta valtiontakuusta aiheutuvien takuusuoritusten maksamiseen

2) takuurahaston maksuvalmiuden turvaamisesta Euroopan investointipankille mahdollisesti aiheutuvien korkomenojen ja muiden rahastosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa voidaan käyttää Euroopan investointipankille 25.6.2020 annetusta 371 158 331,96 euron valtiontakuusta kuluvana vuonna mahdollisesti aiheutuvista takuusuorituksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Euroopan investointipankki hoitaa takuurahastoa ja turvaa sen maksuvalmiuden, mistä aiheutuu takuun antajille korkomenoja ja muita kuluja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-4 620
Yhteensä	-4 620

2027 talousarvio	3 000 000
2026 talousarvio	7 620 000
2025 tilinpäätös	8 126 195

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

S e l v i t y s o s a : Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädösperusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2027 talousarvio	300 000
2026 talousarvio	300 000
2025 tilinpäätös	—

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2027 talousarvio	2 000 000
2026 talousarvio	2 000 000
2025 tilinpäätös	2 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään

2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon

3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen

5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-200
Yhteensä	-200

2027 talousarvio	400 000
2026 talousarvio	600 000
2025 tilinpäätös	233 026

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kassasijoitusten ja pankkitilien korkomenojen sekä luottoprovision maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Markkinakorkojen ollessa negatiivisia, kassasijoitukset ja varojen pitäminen euro- ja valuuttamääräisillä pankkitileillä aiheuttavat korkomenoja. Luottoprovisiota maksetaan valtion konsernitilin käyttölimiitistä.

2027 talousarvio	26 000
2026 talousarvio	26 000
2025 tilinpäätös	33 325

Pääluokka 29
OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja ammatillisen koulutuksen rahoitus budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö
Globalisaatio, turvallisuusympäristön muutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos, tieteen, teknologian ja talouden kehitys, työn murros, väestönmuutos, yhteiskunnallisen osallistumisen muutokset sekä eriarvoistuminen vaikuttavat merkittävästi yhteiskuntaan. Talouden ja työmarkkinoiden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen ja julkisen talouden tasapainotavoite asettavat hallinnonalan toiminnalle reunaehdot. Väestönmuutos ja sen alueellinen eriytyminen aiheuttavat merkittäviä muutospaineita julkisten palvelujen järjestämiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toiminnalla voidaan merkittävästi vaikuttaa muutosten suuntaan ja luoda edellytykset myönteiselle kehitykselle.

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen ja oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen. Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja edetään kohti tavoitetta nostaa Suomen korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä OECD:n kärkimaiden tasolle. Suomesta luodaan kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Aikuisten tutkintokoulutusta suunnataan erityisesti koulutustasoa nostavaan tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen.

Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on kansainvälisesti vertaillen edelleen korkea, mutta kehityksessä on huolestuttavia merkkejä. Suomalaisten nuorten aikuisten koulutustaso on laskenut keskitason alapuolelle. Viimeisen vuosikymmenen aikana toteutetut toimet ovat lisänneet ja aikaistaneet pääsyä korkeakoulutukseen sekä nostaneet odotettavissa olevaa koulutustasoa. Tilanne on paranemassa, mutta Suomen suhteellisen aseman heikkeneminen tulee jatkumaan vähintään kuluvan vuosikymmenen loppuun.

Nuorten oppimistulokset ovat laskeneet koko 2000-luvun ajan poikkeuksellisen nopeasti ja esimerkiksi kantaväestön tulokset PISA-tutkimuksessa ovat jo heikompia kuin Ruotsissa ja Saksassa. Oppimistulosten heikentyessä alueelliset ja väestöryhmien erot tuloksissa ovat kasvaneet, eikä lasten ja nuorten hyvinvointi ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Työuran aikainen jatkuva

oppiminen ei kohdennu tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti työllisyyttä parantavaan koulutukseen. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä. Epävarmuutta lisäävät poliittisen osallistumisen eriytyminen sekä yleinen asenteiden jyrkkeneminen.

Työllisyyden ja talouden kehitys on epävarmaa ja koulutetun työvoiman saatavuus vaikeuttaa yritystoimintaa sekä julkisten palvelujen tuotantoa. Varmistetaan, että koulutusjärjestelmämme tuottaa riittävästi osaamista ja tekijöitä kriittisille aloille — jokainen suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja yhä useampi nuori myös korkea-asteen tutkinnon. Pandemian aikana kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten oppimiseen ja syventäneet yhä jatkuvaa oppimistulosten laskutrendiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala vahvistaa ja uudistaa yhteiskunnan sivistysperustaa ja rakentaa edellytykset osallisuuden vahvistumiselle kestävään kasvuun perustuvassa yhteiskunnassa. Korkea osaamis- ja koulutustaso vahvistaa yhteiskunnallista resilienssiä ja luo edellytyksiä talouden kasvulle, joka perustuu ensisijaisesti teknologisen kehityksen ja osaamisen tuomalle tuottavuuskasvulle. Varhaiskasvatusta, koulutusta ja jatkuvaa oppimista edistävillä toimilla tuetaan osaavan työvoiman saatavuutta, korkeaa työllisyyttä ja tuottavuuskasvua. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla tuetaan teknologista kehitystä, tuottavuutta ja talouden rakennemuutosta. Luovat alat ja aineettomat sisällöt tukevat hyvinvointia ja kestävää kasvua. Tieteellinen tieto rakentaa sivistystä ja maailmankuvaa, tuottaa vaurautta ja hyvinvointia sekä toimii päätöksenteon perustana ja käytäntöjen kehittäjänä. Yliopistojen keskeinen tehtävä on kasvattaa kriittiseen ja analyyttiseen ajatteluun. Edettäessä kohti T&K-toiminnan rahoituksen nostamista 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta on varmistettava riittävä TKI-osaajien kouluttaminen.

Tieto, osaaminen ja luovuus ovat olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Sivistys, eli kasvatus, koulutus, tiede ja taide rakentavat ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikkaa. Kaiken toiminnan lähtökohtia ovat yhdenvertaisuus, kestävä kehitys ja talouskasvu.

Lukiokoulutuksen keskeinen tavoite on varmistaa laaja-alainen yleissivistys sekä tuottaa opiskelijoille jatko-opintokelpoisuus. Lukiokoulutusta kehitetään tulevaisuudessakin omana koulutusmuotonaan, jolla on oma toimintaa ohjaava lainsäädäntö sekä rahoitusjärjestelmä.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on varmistaa jokaiselle opiskelijalle riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin. Tällä hetkellä ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllisyysaste jää monilla koulutusaloilla erittäin heikoksi. On myös merkkejä koulutuksen sopeutumisesta työmarkkinatarpeen muutokseen. Tekniikan alalla tutkintomäärien lasku on parantanut valmistuneiden todennäköisyyttä työllistyä, huolimatta tekniikan alan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden kokonaistyöllisyyden laskusta. Aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus painottuu liian pitkäkestoiseen perustutkintokoulutukseen ja heikon työmarkkinahyödyn tuottavaan moninkertaiseen koulutukseen.

Taiteella ja kulttuurilla on itseisarvo. Luovilla aloilla sekä tapahtuma-alalla on merkittävä työllisyys- ja kasvupotentiaali. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutetta-

vuutta parannetaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi on turvattava, syrjäytymistä on vähennettävä ja osallisuutta vahvistettava. Liikunnallisen aktiivisuuden lisääminen tapahtuu kansallisen liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn ohjelman puitteissa. Näillä toimilla on keskeinen merkitys myös henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden edistämisessä.

Tavoitteellisesti toimimalla Suomella on kaikki edellytykset säilyttää paikkansa maailman arvostetuimpien sivistys- ja hyvinvointivaltioiden joukossa. Osaamista, luovuutta, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys kasvaa, ja niillä vahvistetaan yhteiskuntaa nykyisten ja tulevien haasteiden varalle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tavoitteena on, että varhaiskasvatus, koulutus, tiede, taide ja kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö uudistavat ja vahvistavat yhteiskunnan sivistysperustaa ja että yhteiskunnallinen yhdenvertaisuus, luottamus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät. Näitä tavoitteita tarkentavat hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— Varhaiskasvatuksen laatu paranee. Suomalaisten oppimistulokset ja koulutustaso nousevat. Perustaitojen osaaminen vahvistuu ja jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot

— Sivistys luo edellytyksiä talouden kasvulle, koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa. Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

— Kaiken ikäiset suomalaiset liikkuvat enemmän.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumista seurataan määrällisillä indikaattoreilla, joille on asetettu pitkän aikavälin tavoitearvot. Lähivuosina tavoite on lähestyä pääosin vuodelle 2030 tai 2040 määriteltyä tavoitetasoa.

— Koulutustarjonnan ja työelämän tarpeiden vastaavuutta seurataan vastavalmistuneiden työllistymisellä ja jatko-opintoihin siirtymisellä ammatillisesti eriytyneessä koulutuksessa. Tavoitteena on, että kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta työllisiä tai jatko-opintoihin siirtyneitä on yli 85 % valmistuneista. (Taulukossa viitearvo sisältää kaikki opiskelijoiksi siirtyneet, eivät vain jatko-opintoihin siirtyneitä.)

— Väestön osaamistasoa seurataan 16—65- ja 25—34-vuotiaiden luku- ja numerotaidon tasolla kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa. Tavoitteena on, että molemmissa seurantaikäryhmissä keskimääräinen luku- ja numerotaito ovat vuosien 2022—2023 tutkimuksessa korkeammalla tasolla kuin vuoden 2012 tutkimuksessa. Vuonna 2012 16—65-vuotiaiden lukutaidon taso oli 288 pistettä ja numerotaidon taso 282 pistettä, 25—34-vuotiailla lukutaito 309 pistettä, numerotaito 303 pistettä

— Väestön koulutustason nousua seurataan Tilastokeskuksen koulutustasomittaimella, joka mittaa perusasteen jälkeisen koulutuksen keskimääräistä pituutta väestötasolla. Tavoitteena on, että 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain nousee keskimäärin vähintään 5 pistettä vuodessa jaksolla 2020—2040

— Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrän nousua seurataan Suomessa syntyneiden 25—34-vuotiaiden korkeakoulututkinnon suorittaneiden väestöosuudella. Tavoitteena on korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuuden nousu mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä

— Tieteen tasoa ja vaikuttavuutta seurataan vuosittain suoritettujen tohtorin tutkintojen määrällä. Tavoitteena on tutkintomääriä lisäämällä vahvistaa paitsi tieteen tutkimuskapasiteettia, myös innovaatioita, tiedon leviämistä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa

— Taiteen ja kulttuurin osuutta sivistykseen perustuvasta taloudellisesta kasvusta mitataan kulttuurin satelliittitilinpidon mukaisella kulttuurialojen osuudella arvonlisäyksestä. Tavoitteena on, että kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä nousee yli vuoden 2008 tason (3,6 % bruttokansantuotteesta

— Liikunnallista elämäntapaa seurataan liikkumissuosituksen täyttävien osuudella aikuisväestöstä. Tavoitteena on, että liikkumissuosituksen täyttäneiden määrä kasvaa siten, että suosituksen täyttää puolet aikuisista.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2026 tavoite	2027 tavoite
Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistäen talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia			
— väestön osaamistaso kansainvälisessä aikuisten taitotutkimus PIAACissa (ei alita vuoden 2022 PIAACissa saavutettua tasoa)	25—34-vuotiaiden lukutaito 311 pistettä (tavoite 309) ja numerotaito 305 pistettä (tavoite 303), 16—65-vuotiaiden lukutaito 296 pistettä (tavoite 288) ja numerotaito 294 (tavoite 282) (2022)		lukutaito yli 311 (25—34 v) ja yli 296 (16—65 v) pistettä, numerotaito yli 305 (25—34 v) ja yli 294 (16—65 v) pistettä (2032)
— 25—64-vuotiaiden koulutustasomittain (nousee yli 5 pistettä vuodessa 2020—2040)	463 (2024)	473	478
— korkeakoulutettujen väestöosuus (25—34-vuotiaat), %	40,2	42,0	42,5
Koulutustarjonta vastaa uuden työvoiman tarvetta ja toimialan palvelurakenne vastaa väestömuutokseen			
— kaikkien oppilaitosten kaikilla koulutusaloilla vuoden kuluttua valmistumisesta valmistuneista yli 85 % on työllisiä tai siirtynyt jatko-opintoihin (osuus valmistuneista, joilla tavoite toteutuu)	ammatillinen perustutkinto 23 %, ammattikorkeakoulututkinto 86 %, ylempi korkeakoulututkinto 73 % (2022)	ammatillinen perustutkinto 50 %, ammattikorkeakoulututkinto 75 %, ylempi korkeakoulututkinto 85 %	ammatillinen perustutkinto 50 %, ammattikorkeakoulututkinto 75 %, ylempi korkeakoulututkinto 85 %
Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan edellytykset vahvistuvat			
— suoritettujen tohtorin tutkintojen määrä	1 875	2 250	2 500

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2024 toteutuma/arvio	2026 tavoite	2027 tavoite
Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä			
— kulttuurialojen osuus arvonlisäyksestä (ylittää vuoden 2008 tason)	3,2 % (2023)	3,6 %	3,6 %
Liikkuva elämäntapa vahvistuu			
Liikkumissuosituksen täyttävien määrä (20—69-vuotiaat), %	26 % (2021—2022)	50 %	50 %

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on keskeinen tavoite varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa. Varhaiskasvatus toteutetaan sukupuolisensitiivisesti siten, että lapsia rohkaistaan tekemään valintoja ilman stereotypioita. Esi- ja perusopetus on sukupuolitietoista, mikä edellyttää opettajilta omien sukupuolikäsitysten tiedostamista, oppilaiden kohtaamista yksilöinä sekä yhteiskunnallisten ja kulttuuristen rakenteiden tunnistamista ja purkamista. Tavoitteena on tukea yksilöllisiä valintoja ja lieventää sukupuolittunutta koulutusvalikoitumista. Tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnitelmavelvoite koskee koko koulutusjärjestelmää.

Toisella asteella tasa-arvoa edistetään koulutuksen kehittämistoimilla, joiden tavoitteena on turvata koulutuspalvelujen yhdenvertainen saatavuus alueellisesti ja yksilöllisesti. Opintojen ohjausta ja moniammatillista tukea vahvistetaan, koulutuksen saavutettavuus turvataan väestöltään vähenevillä alueilla ja koulutuksen keskeyttämistä vähennetään. Ammatillisessa koulutuksessa painotetaan työelämävalmiuksia ja jatko-opintokelpoisuutta.

Korkeakouluissa työ- ja opiskeluhyvinvoinnin sekä tasa-arvon edistäminen kuuluu sopimuskauden 2025—2028 keskeisiin tavoitteisiin. Korkeakoulujen tulee edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja monimuotoisuutta suunnitelmallisesti sekä seurata saavutettavuussuunnitelmien toteutumista.

Kulttuurin, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön sektorilla tasa-arvoa edistetään lainsäädännön, rahoitusjärjestelmien, toimenpideohjelmien ja eettisten ohjeistojen kautta. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toimivat avustusten myöntämisen ja määrän harkinnan perusteina.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista edistetään vakiinnuttamalla sukupuolivaikutukset huomioivat käytännöt lainsäädännön valmistelussa, päätöksenteossa ja tulosohjauksessa. Toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan osana suunnittelua, valtionavustusprosesseja sekä tilastoinnin ja tutkimuksen avulla.

Eräitä toimialan tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2023			2024			2025		
	lkm.	miehet	naiset	lkm.	miehet	naiset	lkm.	miehet	naiset
Ammatillisen tutkinnon suorittaneet	67 908	45 %	55 %	74 958	45 %	55 %	72 123	46 %	54 %
Ylioppilastutkinnon suorittaneet	30 765	42 %	58 %	30 864	42 %	58 %	31 835	43 %	57 %
Ammattikorkeakouluissa suoritetut tutkinnot[1)]	30 495	36 %	64 %	33 336	37 %	63 %	35 862	36 %	64 %
Yliopistoissa suoritetut tutkinnot[2)]	32 988	40 %	60 %	35 865	39 %	61 %	38 725	40 %	60 %
Valtion taiteilija-apurahat	308	38 %	62 %	305	40 %	60 %	302	39 %	61 %
Valtion ylimääräiset taiteilijaeläkkeet	62	48 %	52 %	60	60 %	40 %	57	47 %	53 %
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret (15—28-vuotiaat)	20 208	44 %	56 %	20 659	57 %	43 %	20 744	57 %	43 %
Nuorten työpajatoiminta (alle 29-vuotiaat)	12 222	55 %	45 %	12 475	55 %	45 %	11 632	54 %	46 %
Urheilija-apurahapäätökset	262	49 %	51 %	245	49 %	51 %	264	45 %	55 %

[1)] Ammattikorkeakoulututkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot

[2)] Alemmat- ja ylemmät korkeakoulututkinnot ja tohtoritutkinnot

Kestävä kehitys

Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin kestävää kehitystä. Se tarkoittaa mm. sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kestävän kehityksen linjauksilla ohjataan hallinnonalan toimintaa kestävälle pohjalle mm. ottamalla huomioon hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialojen ohjauksessa kestävä kehitys ja Agenda 2030:een pohjautuva Suomen kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022—2030. Ministeriö edellyttää myös valtionavustusta saavilta järjestöiltä kestävän kehityksen tavoitteiden ottamista huomioon toiminnassaan.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, toiseen asteen, vapaan sivistystyön ja korkea-asteen kestävää kehitystä edistävä kasvatus ja koulutus toteutuvat valmiuksina, joiden avulla voidaan rakentaa ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää tulevaisuutta.

Toimeenpantava valtion T&K-rahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma kuvaa osaamistason nousun sekä tutkimuksen ja innovaatioiden välttämättömyyden kestävän kasvun ja hyvinvoinnin saavuttamisessa. Korkeakoulujen tavoitteena on edistää yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista, kestävää kehitystä ja kaksoissiirtymää. Suomen Akatemia edellyttää osaltaan kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamissaan hankkeissa osana vastuullisen tutkimuksen toimintatapoja.

Kulttuuripoliittinen selonteko ja sen toimeenpanosuunnitelma vahvistavat kulttuurin asemaa osana Agenda 2030:n kansallista toimeenpanoa. Lisäksi ministeriö edistää kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalvelujen ja -tapahtumien vastuullista tuottamista ja kuluttamista.

Kirkollisasiat
Tavoitteena on edistää uskonnollisten yhdyskuntien mahdollisuuksia järjestää uskonnonharjoittamiseen liittyvää toimintaa. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuudet

Valtionosuudet opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla sisältäen ammatillisen koulutuksen rahoituksen (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2025 TP	2026 TA	2027 TAE	2026/2027 muutos
29.10.30	Esi- ja perusopetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminta	587 353	590 837	560 862	-29 975
29.10.31	Vapaa sivistystyö	174 974	172 702	168 476	-4 226
29.20.30	Ammatillinen koulutus	1 015 854	1 032 897	1 046 965	14 068
29.20.35	Lukiokoulutus	330 555	361 165	380 658	19 493
29.80.31	Esittävä taide ja museot	147 062	155 153	162 747	7 594
29.80.34	Taiteen perusopetus	97 369	102 942	105 921	2 979
29.90.30	Liikunnan koulutuskeskukset[1)]	15 896	22 149	24 209	2 060
29.90.30	Kuntien liikuntatoimi	19 863	19 978	20 037	59
29.91.30	Kuntien nuorisotyö	7 643	7 627	7 598	-29
Yhteensä		2 396 568	2 465 450	2 477 473	12 023

[1)] Sisältää valtakunnalliset ja alueelliset liikunnan koulutuskeskukset.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2027 on 51,59 %, johon lisätään vuosittain euromäärä asukasta kohti ammattikorkeakoulujen kuntarahoitusosuuden poistumisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2025 tasossa.

Valtionavustukset
Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla valtionavustuksilla tuetaan koulutukseen, tieteeseen, kulttuuriin, liikuntaan ja nuorisotyöhön liittyvää toimintaa ja hankkeita. Valtionavustuksia myöntävät opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi Opetushallitus, Museovirasto, Taide- ja kulttuurivirasto, Kansallisarkisto ja Suomen Akatemia sekä erillislainsäädännön nojalla Suomen elokuvasäätiö.

Tavoitteena on lisätä valtionavustusten vaikuttavuutta, jotta myönnetyillä avustuksilla saadaan aikaan hallitusohjelmassa, politiikkaohjelmilla ja lainsäädännöllä asetettuja tavoitteita. Valtionavustusmäärärahojen vähentyessä valtionavustusprosessia tehostetaan yhtenäistämällä toimintatapoja, yhdistämällä tukimuotoja, karsimalla päällekkäisyyttä ja vähentämällä hakuja. Päätöksentekoa sekä hallinnonalan viranomaisten keskinäistä työnjakoa selkeytetään.

Valtionavustukset opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Luku	Toimiala	2025 TP	2026 TA	2027 TAE
29.01	Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	42 580	46 330	50 159
29.10	Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	97 815	88 427	140 788
29.20	Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	5 621	1 600	1 800
29.40[1)]	Korkeakouluopetus ja tutkimus	479 734	600 466	635 226
29.70	Opintotuki (korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki)	34 309	36 600	40 000
29.80	Taide ja kulttuuri	154 807	147 243	148 402
29.90	Liikuntatoimi	115 477	111 780	127 997
29.91	Nuorisotyö	64 472	61 922	62 415
Yhteensä		994 815	1 094 368	1 206 787

[1)] 2026 TA ja 2027 TAE sisältävät momenttien 29.40.51 ja 29.40.54 valtuudet sekä valtionavustusmäärärahat momentilta 29.40.56.

Valtionavustuspäätösten[1)] määrät niiden koon mukaan

	2025 TP		2026 TA arvio		2027 TAE arvio	
Myönnettyjen valtionavustusten koko (euroa)	lkm.	%	lkm.	%	lkm.	%
< 10 000	2 712	38	3 284	37	2 963	34
10 001—30 000	1 633	23	2 400	27	2 487	29
30 001—100 000	1 058	14	1 389	16	1 520	17
100 001—500 000	1 221	17	1 075	13	1 193	14
> 500 001	541	8	602	7	558	6
Yhteensä	7 165		8 750		8 721	

[1)] Sisältää myös henkilöille myönnettävät apurahat.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi	29.70.55
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi taiteen perusopetuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 115/2026 vp)	29.80.34

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
29.40.51	*Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat* (arviomääräraha)		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	527,2	590,2
29.40.54	*Strateginen tutkimusrahoitus* (arviomääräraha)		
	— tutkimushankevaltuus	49,6	49,6
29.80.50	*Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	10,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot**	**524 538**	**463 276**	**448 790**	**-14 486**	**-3**
01.	Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 601	23 084	21 713	-1 371	-6
02.	Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 436	37 716	31 566	-6 150	-16
03.	Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 971	12 769	12 267	-502	-4
04.	Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	20 174	21 352	21 310	-42	0
05.	Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 372	12 187	12 218	31	0
06.	Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 506	29 037	27 657	-1 380	-5
07.	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 872	30 442	23 089	-7 353	-24
08.	Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 521	13 859	13 244	-615	-4
(09.)	Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	690	—	—	—	0
(10.)	Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 787	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
(11.)	Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 024	—	—	—	0
(12.)	Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 829	—	—	—	0
(13.)	Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 521	—	—	—	0
(14.)	Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 128	—	—	—	0
21.	Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 496	2 516	2 516	—	0
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	41 790	42 952	44 232	1 280	3
30.	Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	19 400	19 400	19 300	-100	-1
31.	Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)	149 248	29 814	28 214	-1 600	-5
32.	Eräät avustukset ja apurahat kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)	—	82 505	85 410	2 905	4
50.	Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 682	1 717	1 547	-170	-10
51.	Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 442	3 217	2 982	-235	-7
52.	Valtion rahoitus evankelisluterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	105 030	95 651	96 512	861	1
53.	Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	15 848	2 862	2 817	-45	-2
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 169	2 196	2 196	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
10.	**Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö**	**943 739**	**902 114**	**923 377**	**21 263**	**2**
01.	Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 060	44 011	45 148	1 137	3
20.	Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	85 758	41 415	100 535	59 120	143
30.	Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	622 775	632 929	593 585	-39 344	-6
31.	Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	182 742	181 217	181 567	350	0
51.	Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	8 404	2 542	2 542	—	0
20.	**Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus**	**1 368 449**	**1 413 652**	**1 446 005**	**32 353**	**2**
01.	Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 428	9 419	9 537	118	1
21.	Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	8 995	7 871	7 309	-562	-7
30.	Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 019 362	1 035 197	1 048 501	13 304	1
35.	Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	330 664	361 165	380 658	19 493	5
40.	**Korkeakouluopetus ja tutkimus**	**3 901 965**	**4 110 843**	**4 190 826**	**79 983**	**2**
20.	Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	92 591	144 151	151 394	7 243	5
50.	Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 269 102	2 317 682	2 364 596	46 914	2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
51.	Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	416 567	502 208	516 500	14 292	3
54.	Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	52 243	54 631	51 631	-3 000	-5
55.	Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 020 666	1 041 011	1 055 965	14 954	1
56.	Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	23 719	23 447	23 027	-420	-2
66.	Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	27 077	27 713	27 713	—	0
70.	**Opintotuki**	**1 077 041**	**1 316 060**	**1 354 130**	**38 070**	**3**
52.	Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	251 217	260 300	257 800	-2 500	-1
55.	Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	695 257	921 560	951 300	29 740	3
57.	Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	34 309	40 000	40 000	—	0
59.	Koulumatkatuki (arviomääräraha)	96 259	94 200	105 030	10 830	11
80.	**Taide ja kulttuuri**	**539 852**	**561 660**	**569 240**	**7 580**	**1**
16.	Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	21 606	23 047	23 672	625	3
20.	Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	19 496	22 569	24 559	1 990	9
21.	Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	576	576	576	—	0
30.	Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	9 207	9 185	9 445	260	3
31.	Valtionosuus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	147 062	155 153	162 747	7 594	5
34.	Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	98 947	104 573	107 632	3 059	3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
40.	Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (siirtomääräraha 2 v)	252	252	252	—	0
41.	Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	22 878	22 878	22 678	-200	-1
50.	Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	93 866	96 831	89 401	-7 430	-8
51.	Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	18 759	19 443	19 840	397	2
53.	Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	31 421	31 349	30 844	-505	-2
55.	Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 300	2 300	2 300	—	0
56.	Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	68 246	68 432	70 257	1 825	3
72.	Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 683	1 683	1 683	—	0
75.	Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 449	3 249	3 249	—	0
95.	Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	105	140	105	-35	-25
90.	**Liikuntatoimi**	**154 486**	**158 363**	**176 472**	**18 109**	**11**
16.	Ylimääräiset urheilijaeläkkeet (kiinteä määräraha)	—	—	459	459	0
20.	Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	7 210	726	726	—	0
30.	Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	36 504	42 227	44 246	2 019	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
50.	Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	56 312	115 410	131 041	15 631	14
(51.)	Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	54 460	—	—	—	0
91.	**Nuorisotyö**	**71 450**	**71 084**	**70 810**	**-274**	**0**
20.	Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	712	712	712	—	0
30.	Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)	7 643	7 627	7 598	-29	0
50.	Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	32 095	31 745	62 500	30 755	97
(51.)	Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)	31 000	31 000	—	-31 000	-100
	Yhteensä	**8 581 521**	**8 997 052**	**9 179 650**	**182 598**	**2**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 354	2 316	2 258		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

Selvitysosa: Sivistyshallinnon yhteisten palvelujen kehittämistä jatketaan ja hallinnon tuottavuutta parannetaan kehittämällä sivistyshallintoa jatkuvasti uudistuvana sekä yhdessä ja yhtenäisesti johdettuna ja toimivana kokonaisuutena. Toimenpiteisiin sisältyvät digitalisaation edistäminen sekä ohjauksen ja yhteisten palvelujen prosessien uudistaminen. Toimilla tavoitellaan sivistyshallinnon yhteistä strategista kokonaisnäkemystä, taloudellista kestävyyttä sekä toimialan avointa dialogia, uudistuvaa toimintaa ja jaettua tietoperustaa.

Hallituskaudella aikaisemmin päätettyjen ja kehyskaudelle 2027—2030 osoitettujen uusien tuottavuustoimien ja toimintamenosäästöjen edellyttämiä toimenpiteitä jatketaan. Toimintamenorahoituksen piirissä olevien toimintojen tuottavuutta vahvistetaan yhtenäistämällä prosesseja, tehostamalla resurssien joustavaa käyttöä ja liikkuvuutta sekä uudistamalla työnjakoa.

Momentteja 29.01.05—08 koskevat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet esitetään asianomaista toimintapolitiikkaa koskevan luvun yhteydessä.

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 713 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 1 600 000 euroa kehittämishankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan palvelujen kehittämistä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan sivistystä sekä yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja toimialaa ohjaavaa. Ministeriön päätöksenteon ja strategisen toiminnan perustana on tiedolla johtaminen.

2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.

3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa huomioidaan julkisen talouden reunaehdot ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaikutukset.

4. Ministeriön johtamista, toiminnan laatua ja riskienhallintaa kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia ja jatkuvaa oppimista.

5. Ministeriön hallinonalatason johtamista ja ohjausta vahvistetaan. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista sekä tuottavuuden kasvua.

6. Valmistellaan tulevaa hallituskautta varmistaen hallitusohjelman valmistelun ja sen toimeenpanon edellyttämät resurssit ja osaaminen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	23 322	23 284	21 913
Bruttotulot	480	200	200
Nettomenot	22 843	23 084	21 713
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 885		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 644		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 20 913 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Matkustuksen neuvonta ja tuki (siirto momentille 23.01.01)	-15
Tasomuutos (Taidetestaajat-toiminta)	-400
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-220
Palkkausten tarkistukset	652
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-151
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-430
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-291
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-444
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-72
Yhteensä	-1 371

2027 talousarvio	21 713 000
2026 II lisätalousarvio	-5 000
2026 talousarvio	23 084 000
2025 tilinpäätös	23 601 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 566 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisiin jäsenmaksuihin ja kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin

2) enintään 170 000 euroa Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelman kansallisen rahoitusosuuden menoihin

3) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) kotoutumislain kokonaisuudistuksesta aiheutuviin menoihin

6) enintään 500 000 euroa koulutusvientiä edistävien hankkeiden valmisteluun ja markkinointiin sekä Education Finland -ohjelman toimeenpanoon liittyvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Opetushallitus toimii varhaiskasvatukseen, koulutukseen, jatkuvaan oppimiseen, kansainvälistymiseen, kotimaisiin kieliin, toimialan kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä tieto- ja palvelutoimintaan liittyvissä tehtävissä. Opetushallituksen tehtävänä myös koordinoida opiskelijavalintaan ja muihin toimialan kansallisiin tietojärjestelmiin liittyviä tehtäviä.

Tuotokset ja laadunhallinta

Mittarit	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	105	>120	>120
Opetushallituksen palvelujen kokonaisasiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,73	>3,7	>3,7
Luottamus- ja maineindeksi kokonaisarvo	3,25	>3,36	>3,36
Asiakaspalveluratkaisun palvelutapahtumien asiakas-tyytyväisyys (NPS)	45	>35	>35
Julkaisut (painotettu kappalemäärä)	3 149	>3 000	>3 000
Kielineuvonta (vastauksia, kpl)	6 753	>5 300	>5 200
Verkkopalvelun kävijämäärä (1 000 hlöä)	6 401	>6 300	>6 400

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	57 166	61 982	55 832
Bruttotulot	23 721	24 266	24 266
Nettomenot	33 445	37 716	31 566
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 143		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 134		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 372	5 945	6 000
Tuotot yhteensä	5 372	5 945	6 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 500	3 231	3 300
— osuus yhteiskustannuksista	526	560	600
Kustannukset yhteensä	3 026	3 791	3 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 346	2 154	2 100
Kustannusvastaavuus, %	178	157	154

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 166	1 000	1 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 363	1 620	1 700
— osuus yhteiskustannuksista	429	460	460
Kustannukset yhteensä	1 792	2 080	2 160
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-626	-1 080	-1 160
Kustannusvastaavuus, %	65	48	46
Hintatuki	620	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	100	78	75

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	431	590	500
— EU:lta saatava rahoitus	6 726	6 640	6 700
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	3 744	5 067	5 500
Tuotot yhteensä	10 901	12 297	12 700
Hankkeiden kokonaiskustannukset	14 738	18 080	18 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-3 837	-5 783	-5 800
Omarahoitusosuus, %	26	32	31

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 31 266 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harrastamisen Suomen mallin yhteyspiste (siirto momentilta 29.01.30)	100
Kotoutumiskoulutukseen osallistumattomille maksuttomien YKI-tutkintojen järjestämisestä aiheutuvat pysyvät kustannukset (siirto momentilta 32.50.03) (BudjL)	10
Luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet (siirto momentilta 29.01.31)	50
Momenttirakenteen muutoksesta aiheutuvien siirtojen tarkentuminen (siirto momentille 29.01.31)	-250
Tuottavuustoimenpiteet (siirto momentille 29.01.31) (HO 2023)	400
Ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustamisen järjestelmän kehittäminen	-1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yleisten kielitutkintojen järjestelmän kehittäminen	-2 200
Palkkausten tarkistukset	696
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-212
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-1 258
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-410
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 999
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-77
Yhteensä	-6 150

2027 talousarvio	31 566 000
2026 II lisätalousarvio	50 000
2026 talousarvio	37 716 000
2025 tilinpäätös	31 436 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 267 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	4 477 000
Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia	7 790 000
Yhteensä	12 267 000

S e l v i t y s o s a : Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	15 016	15 902	15 400
Bruttotulot	3 223	3 133	3 133
Nettomenot	11 793	12 769	12 267
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 971		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 149		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet, YTL (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 790	2 988	3 079
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 999	3 638	3 512
— osuus yhteiskustannuksista	306	371	358
Kustannukset yhteensä	3 305	4 009	3 870
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-514	-1 021	-791
Kustannusvastaavuus, %	84	75	80

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	93
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-68
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-130
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-387
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-10
Yhteensä	-502

2027 talousarvio	12 267 000
2026 talousarvio	12 769 000
2025 tilinpäätös	11 971 000

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 310 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävien mukaisten siirtomenojen maksamiseen

2) enintään 10 000 000 euroa työn ohessa opiskelun pilotointi- ja kehittämishankkeesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen tehtävänä on tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointitiedon analysointi, työllisille ja työvoiman ulkopuolisille suunnatun koulutuksen ja täydentävän koulutuksen järjestäminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tukeminen ja vaikuttavuuden edistäminen.

Työn ohessa opiskelun pilotointi- ja kehittämishankkeessa vahvistetaan työnantajien roolia työntekijöiden jatkuvassa oppimisessa ja kehitetään koulutuksen toteuttajien toimintaa. Tavoitteena on mahdollistaa jatkuva oppiminen siten, että työssä olevat voivat jatkaa työntekoa osaamisen kehittämisen aikana.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	26 675	21 352	21 310
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	26 675	21 352	21 310
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	27 880		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	21 379		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 310 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 20 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työn ohessa opiskelun kehittäminen ja aikuiskoulutusten korvaavan järjestelmän toimeenpano (siirto momentilta 29.01.53)	45
Palkkausten tarkistukset	34
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-21
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-39
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-57
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-4
Yhteensä	-42

2027 talousarvio	21 310 000
2026 talousarvio	21 352 000
2025 tilinpäätös	20 174 000

05. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 218 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaatio, joka rahoittaa korkealaatuista tieteellistä tutkimusta, toimii asiantuntijana tiedepolitiikan kehittämisessä ja toimeenpanossa sekä vahvistaa tieteen ja tutkimustyön asemaa. Akatemia nostaa vertaisarvioidulla kilpailulla tutkimusrahoituksellaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Akatemia vahvistaa rahoituksellaan laaja-alaista ja laadukasta tieteellistä osaamispohjaa ja kyvykkyyksiä, jotta Suomessa olisi TKI-tehtävissä tutkijakoulutettuja korkeatasoisia osaajia

— Kilpailukykyiset tutkijat, tutkimusympäristöt ja osaamiskeskittymät sekä korkeatasoiset tutkimusinfrastruktuurit uudistavat tiedettä ja yhteiskuntaa

— Akatemia tuottaa eri tahojen käyttöön avointa laadukasta tiedepoliittista dataa ja analyysejä sekä kehittää tutkimuksen ja tutkimustoiminnan vaikuttavuuden arviointitapoja.

Toiminnallinen tuloksellisuus
— Akatemia rahoittaa korkeatasoista tutkimusta pitkäjänteisesti ja laaja-alaisesti painottaen monivuotisia, tieteellisesti ja yhteiskunnallisesti vaikuttavia tutkimushankkeita

— Akatemia toimii laadukkaasti ja kustannustehokkaasti ottaen huomioon talouden reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta
— Suomen Akatemia kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen. Akatemian strateginen henkilöstösuunnitelma vastaa tunnistettujen riskien hallintaan.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemian rahoitus osaamiskeskittymille ja tutkimusympäristöille (%, osuus Akatemian valtuudesta)	24	24	>18	>18
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Rahoitustoiminnan kustannukset myönnetystä rahoituksesta (%)	2,0	1,7	<3,5	<3,5
Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden mediaanikoko (1 000 euroa/rahoituspäätös konsortioittain)	555	600	-	>629
Henkisten voimavarojen hallinta				
Kokonaistyötyytyväisyysindeksi (Valtion henkilöstötutkimus)	-	3,17	-	>3,19
Henkilötyövuodet	131,9	113,1	110	110

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	12 740	12 567	12 598
Bruttotulot	397	380	380
Nettomenot	12 343	12 187	12 218
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 696		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 725		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	313
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-247
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-35
Yhteensä	31

2027 talousarvio	12 218 000
2026 I lisätalousarvio	239 000
2026 talousarvio	12 187 000
2025 tilinpäätös	13 372 000

06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 657 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien järjestöjen ja ohjelmien maksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen

2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Kansallisarkisto toimii kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen ja tietoaineistojen sekä kirjastoaineiston käytettävyyden turvaamiseen, digitaalisen arkistoinnin kehittämiseen, lukemisesteisten henkilöiden yhdenvertaisen lukemisen ja oppimisen edistämiseen sekä saavutettavan julkaisemisen edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus
— Kansallisarkisto vahvistaa toimintansa laatua ja saavutettavuutta digitaalisilla toimintatavoilla

— Kansallisarkisto tehostaa prosessejaan.

Henkisten voimavarojen hallinta
— Kansallisarkisto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvinvointi, asiantuntijuus ja osaamisen jatkuva kehittäminen

— Johtaminen on ratkaisukeskeistä, ennakoivaa ja tietoon perustuvaa. Keskeistä on henkilöstön luottamuksen ja tuloksellisuuden vahvistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Asiakkaiden käytössä olevan digitaalisen aineiston määrä suhteessa koko tietoaineistoon (%)	14,8	16,3	17,8	19,3
Digitaalisen aineiston kokonaismäärä (sivua/ tiedostoa, milj. kpl)	252,6	306,6	390	432,5
Digitaalisen asioinnin osuus (%)	97,6	97,62	97,8	98,1

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Julkisen hallinnon organisaatioiden määrä, jotka hyödyntävät arkistotietovarantoa valtionhallinnon toimijoiden ohella (lkm)	19	28	40	51
Asiakkaita palvelujen piirissä (Celia, hlöt ja yhteisöt)	75 200	73 471	73 500	74 000
Tekstitunnistetun tietoaineiston määrä suhteessa digitaalisesta käytettävissä olevasta tietoaineistosta (%)	35,4	40,6	41,3	46
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Verkkopalvelujen käyttö (KA, milj. käyntikertaa/v)	2,19	2,13	2,4	2,6
Kirjastopalvelua säännöllisesti käyttävien asiakkaiden osuus (Celia, %) (vähintään 1 laina/ vuosi)	55,8	55,8	56	57
Käsitellyt tietopyynnöt (KA, kpl)	21 202	21 720	23 000	23 000
Tietoaineiston muutto digitaaliseen muotoon (kuvia, 1 000 kpl/vuosi)	42 174	44 363	420 000	420 000
Toimitettujen tilausten määrä (Vark, kpl/v)	19 201	8 007	9 000	7 000
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (Valtion henkilöstö-tutkimus)	3,5	-	3,7	3,7
Henkilötyövuodet	225	227	270	270

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	26 515	31 903	31 496
Bruttotulot	3 328	2 866	3 839
Nettomenot	23 187	29 037	27 657
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 247		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 566		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisarkiston kehittämishankkeet (siirto momentilta 29.40.56)	1 000
Massadigitointihanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 276
Palkkausten tarkistukset	478
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-154
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-250
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-296
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-829
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-53
Yhteensä	-1 380

2027 talousarvio	27 657 000
2026 talousarvio	29 037 000
2025 tilinpäätös	23 506 000

07. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 089 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös perusparannushankkeista aiheutuviin menoihin.

Momentille nettoutettavia tuloja vastaavia menoja voidaan maksaa myös momentilta 29.80.20.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, museoalan ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluva Suomen kansallismuseo vastaa kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta sekä museo- ja nähtävyyskohteiden palveluista, ohjelmistoista ja yleisötyöstä.

Museoviraston tehtävänä on huolehtia Unescon maailmanperintöluetteloon kuuluvan Suomenlinnan, sekä muiden viraston hallintaan kuuluvien alueiden hallinnosta, ylläpidosta, kehittämisestä ja esittelystä. Suomenlinnan maailmanperintökohde on merkittävä kansallisomaisuus, jota hoidetaan ja säilytetään kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla. Suomenlinnan linnoituksen säilymisen, kävijähallinnan ja käytönhallinnan kestävästä tasapainosta huolehditaan.

Museoviraston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Huolehtia yhteiskunnallisena voimavarana toimivan monimuotoisen kansallisen kulttuuriperinnön säilymisestä

— Tarjota kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä kulttuuriperintöpalveluja Suomen kansallismuseon museo- ja nähtävyyskohteissa, Suomenlinnassa sekä digitaalisten kanavien ja asiantuntija- ja viranomaistyön kautta

— Huolehtia ja kertoa Suomenlinnan maailmanperintöarvoista ja kohteiden suojelusta ja vastuullisesta käytöstä

— Edistää kulttuurista kestävyyttä ja kestävyysmurrosta yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun, kestävään ja vastuulliseen matkailuun liittyvien toimenpiteiden, omien sekä toimialan toimintatapojen kehittämisen ja sidosryhmätyön avulla

— Edistää osaavalla ja oikea-aikaisella korjausrakentamisella ja restauroinnilla kulttuurista ja ekologista kestävyyttä sekä huolehtia Suomenlinnan maailmanperintökohteen säilymisestä hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisella tavalla mahdollistamalla asuntojen, liikehuoneistojen ja koko linnoitusympäristön käyttö

— Osallistua aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet:

— Virasto kehittää palveluja, aineistoja ja infrastruktuuria saavutettaviksi, asiakaslähtöisiksi ja mahdollisimman digitaalisiksi

— Uudistunut Kansallismuseo avataan yleisölle vuonna 2027

— Museovirasto vahvistaa rooliaan kulttuuriperintöä ja kulttuuriperintötietoa koskevassa varautumisessa osana kokonaisturvallisuutta

— Virasto saattaa Suomenlinnan kunnostusta vaativat asuinhuoneistot käyttökuntoon taloudellisten reunaehtojen puitteissa.

Tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.80.20 ja 29.80.75 määrärahoja.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	311	313	280	315
Tuotokset ja laadunhallinta				
Objektien katselumäärät Finna-palvelussa, kpl	1 738 974	1 771 403	1 750 000	1 750 000
Sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus Finna-palvelussa, kpl	421 441	447 961	500 000	550 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	531 859	542 509	564 000	814 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnakäynnin keskihinta, euroa	3,07	3,18	4,3	4,3
Museo- ja linnakäynnin keskitulo, euroa	4,85	4,70	4,5	4,7
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	88	91	95	90
Vuokratuotot (Suomenlinna), kasvu %	9,6	1	4	1
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (Tutka)	-	-	3,7	3
Henkilötyövuodet	358	325	378	376

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	21 397	45 742	42 009
Bruttotulot	17 427	15 300	18 920
Nettomenot	3 970	30 442	23 089
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 787		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 689		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	11 214	9 740	11 503
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 327	11 950	11 994
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 113	-2 210	-491
Kustannusvastaavuus, %	91	82	96

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen rahoituksen päättyminen (Kansallismuseon uudistamisen vaikutukset)	-680
Määräaikaisen rahoituksen päättyminen (Kansallismuseon uudistilojen varustaminen ja kalustaminen)	-5 400
Palkkausten tarkistukset	379
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-134
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-200
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-258
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 018
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-42
Yhteensä	-7 353

2027 talousarvio	23 089 000
2026 talousarvio	30 442 000
2025 tilinpäätös	4 872 000

08. Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 244 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 260 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen

2) EU-rahoitteisten hankkeiden omarahoitusosuutena ja sitä koskevien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Taide- ja kulttuurivirasto toimii taiteen ja kulttuurin, mediakasvatuksen ja turvallisen mediaympäristön edistämiseen sekä audiovisuaalisen kulttuurin arkistointiin ja tuntemuksen edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

Taide- ja kulttuurivirasto edistää taidetta ja kulttuuria sekä niiden asemaa ja merkitystä yhteiskunnassa sekä luo edellytyksiä taiteen tekemiselle ja taiteilijoiden työskentelylle. Taide- ja kulttuurivirasto edistää mediakasvatusta ja medialukutaitoa, lapsille turvallista mediaympäristöä, säilyttää elokuviin sekä radio- ja televisio-ohjelmiin liittyviä aineistoja ja edistää niiden tutkimusta ja muuta käyttöä sekä edistää audiovisuaalisen kulttuurin tuntemusta.

Viraston yhteydessä toimiva taide- ja kulttuurineuvosto päättää vertaisarviointiin perustuvista taiteilijoiden ja työryhmien apurahoista ja taidepalkinnoista sekä tekee esityksen taiteen akateemikkojen nimittämisestä. Lisäksi viraston yhteydessä toimii kirjailijoiden ja kääntäjien apurahalautakunta, kuvataiteen apurahalautakunta ja esittävän taiteen valtionosuuslautakunta sekä kuvaohjelmalautakunta.

Taide- ja kulttuuriviraston tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Rakentaa moniarvoista, kestävää ja demokraattista yhteiskuntaa taiteen ja kulttuurin avulla

— Luoda edellytyksiä taide- ja kulttuurialan ammattilaisten ja yhteisöjen työlle valtakunnallisesti

— Säilyttää toimialansa kulttuuriperintöä ja lisätä sen tunnettuutta, saatavuutta ja käytettävyyttä kaikille kansalaisille yhdenvertaisesti

— Edistää kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta sekä lapsille turvallista mediaympäristöä

— Vahvistaa demokratiakehitystä ja kansallista resilienssiä informaatiovaikuttamista vastaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taide- ja kulttuurivirastolle seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet:

— Virasto edistää taidetta, kulttuuria ja luovia aloja laadittujen toimintastrategioiden pohjalta valtakunnallisesti ja alueellisesti

— Virasto kehittää laadittavan kokoelmasuunnitelman linjausten mukaisesti analogisten ja digitaalisten elokuva-, radio- ja tv-arkistoaineistojen sekä muiden kulttuuriperintöaineistojen hallintaa ja saatavuutta

— Virasto edistää mediakasvatusta ja vahvistaa kriittistä medialukutaitoa osana kokonaisturvallisuutta ja yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa mediakasvatuksen keinoin.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta				
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	16 010	13 613	12 000	12 000
Vuoden aikana Elonet-suoratoistopalveluun lisätyt pitkät elokuvat	20	14	35	20
Maksullisten elokuvanäytösten katsojamäärä	38 114	33 175	38 000	34 000
Kuvaohjelmien tarjonnan valvontatapahtumat	70	89	54	60
Toiminnallinen tehokkuus				
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	14	13,8	13	13
Radio- ja TV-arkiston (RTVA) kustannukset/ tallennetut ja arkistoidut teratavut, euroa/teratavu	1 727	1 739	1 157	1 500
Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ ohjelma	288	166	400	300
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	140	128,8	149	130
Työtyytyväisyysindeksi (Tutka)	-	-	3,25	3

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	5 223	14 681	14 076
Bruttotulot	1 375	822	832
Nettomenot	3 848	13 859	13 244
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 142		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 815		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentille 26.10.01)	-100
Nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman toimeenpano (siirto momentilta 26.10.01)	100
Palkkausten tarkistukset	243
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-77
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-100
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-148
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-506
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-27
Yhteensä	-615

2027 talousarvio	13 244 000
2026 talousarvio	13 859 000
2025 tilinpäätös	4 521 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 516 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumisesta sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin

2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen

3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	319 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 197 000
Yhteensä	2 516 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 063 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 453 000 euroa.

2027 talousarvio	2 516 000
2026 talousarvio	2 516 000
2025 tilinpäätös	2 496 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 232 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 280
Yhteensä	1 280

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	44 232 000
2026 talousarvio	42 952 000
2025 tilinpäätös	41 790 496

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorisolaissa (1285/2016) tarkoitettuun nuorten harrastustoiminnan järjestämisestä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 2) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan lasten ja nuorten toiveisiin vastaavaa harrastustoimintaa paikallis- ja aluetasolla sekä lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan ennen tai jälkeen koulupäivän.

Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä. Mahdollistamalla jokaiselle mieluinen maksuton harrastusmahdollisuus edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Harrastustoiminnan laajuutta kuvaavat tiedot[1)]

	Lukuvuosi 2024—2025 (toteutuma)	Lukuvuosi 2025—2026 (suunnitelma)	Lukuvuosi 2026—2027 (suunnitelma)
Avustusta saaneiden kuntien määrä	258	260	275
Avustuksella tuettujen harrastusryhmien määrä	8 403	10 652	10 821
Koulujen määrä, joissa on avustuksella tuettuja harrastusryhmiä	2 017	1 972	1 967

[1)] Valtionavustusten tietojärjestelmä (VaDi).

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 19 150 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harrastamisen Suomen mallin yhteyspiste (siirto momentille 29.01.02)	-100
Yhteensä	-100

2027 talousarvio	19 300 000
2026 talousarvio	19 400 000
2025 tilinpäätös	19 400 000

31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 214 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustusten maksamiseen vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen

2) luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

3) tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia (ml. elokuvat) koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen

4) suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen tarkoitettujen menojen ja avustusten maksamiseen

5) opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin

6) EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien sekä Luova Eurooppa -ohjelman kansallisen rahoituksen maksamiseen

7) avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Kouvolan seudun kristillinen kasvatus ry:lle, KRASE ry:lle, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä ulkosuomalaisten lasten Etäkoulu Kulkurin/ Distansskolan Nomadin toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen

8) avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle ja Sami Duodji ry:lle

9) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätösperusteisina.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset oppimateriaalien tuottamiseen	
Avustukset vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	580 000
Avustukset kehitysvammaisille tarkoitetun oppimateriaalin tuottamiseen	315 000
Avustus saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen	800 000
Suomenruotsalaisen viittomakielen oppimateriaalin tuottaminen	150 000
Kansalliset kansainväliset avustukset ja apurahat	
EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansallinen rahoitus, monenkeskinen ja kahdenvälinen yhteistyö, korkeakoulutus	1 272 000
Luova Eurooppa -ohjelman kansallinen vastinrahoitus	201 000
Opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihto sekä virkamiesvaihtoon myönnettävät stipendit, apurahat ja avustukset	1 920 000
Suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistäminen	70 000
Järjestöavustukset	
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toiminta	1 795 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toiminta	1 568 000
Suomi-koulujen toiminnan tukeminen	429 000
Yleissivistävän koulutuksen järjestöt	271 000
Ulkosuomalaisten lasten Etäkoulu Kulkurin /Distansskolan Nomadin toiminnan tukeminen	148 000
Karjalan Liitto	131 000
Kesälukioseura ry	128 000
Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:n ulkosuomalaisten sivistystoiminta	83 000
Kriittisen korkeakoulun toiminta	78 000
Kouvolan seudun kristillinen kasvatus ry	25 000
KRASE ry	25 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Muut menot ja avustukset	
Kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menot	16 725 000
Muut luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet	1 500 000
Yhteensä	28 214 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 10 989 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 17 225 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävät toimenpiteet (siirto momentille 29.01.02)	-50
Momenttirakenteen muutoksesta aiheutuvien siirtojen tarkentuminen (siirto momentilta 29.01.02)	250
Määräaikaisen lisäyksen päättyminen	-1 400
Saamenkielisen oppimateriaalin tuottaminen (siirto momentilta 29.10.20)	200
Saamenkieliset oppimateriaalit	-200
Tuottavuustoimenpiteet (siirto momentilta 29.01.02) (HO 2023)	-400
Yhteensä	-1 600

2027 talousarvio	28 214 000
2026 II lisätalousarvio	-50 000
2026 talousarvio	29 814 000
2025 tilinpäätös	149 248 000

32. Eräät avustukset ja apurahat kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 85 410 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n, Pohjoismaiden ministerineuvoston ja muiden rahoittajien rahoitusosuuksilla toimeenpantavista kansainvälistymistä edistävistä ohjelmista aiheutuvien avustusten, apurahojen ja menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisesti lukuun ottamatta suoriteperusteisesti budjetoitavaa valtion virastoille ja laitoksille myönnettävää rahoitusta.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien Nordplus-ohjelman avustuksiin, apurahoihin ja menoihin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset kansainvälistymistä edistäviin ohjelmiin	
Erasmus+	73 560 000
Euroopan solidaarisuusjoukot	2 500 000
Team Europe -aloitteet	3 000 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Nordplus	6 300 000
Transatlantic Classroom Program	50 000
Yhteensä	85 410 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 85 260 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 150 000 euroa.

Ohjelmien tulot on budjetoitu momentille 12.29.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erasmus+ -avustusbudjetin tarkentuminen	60
Euroopan solidaarisuusjoukot -avustusbudjetin tarkentuminen	-155
Team Europe -aloitteet	3 000
Yhteensä	2 905

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	85 410 000
2026 talousarvio	82 505 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö (OKKA)	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
Yhteensä		1 547 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisten erien poisto	-170
Yhteensä	-170

2027 talousarvio	1 547 000
2026 talousarvio	1 717 000
2025 tilinpäätös	1 682 000

51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 982 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 212 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle	134 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	524 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		2 982 000

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (0,9 %)	20
Kertaluonteisten erien poisto	-255
Yhteensä	-235

2027 talousarvio	2 982 000
2026 talousarvio	3 217 000
2025 tilinpäätös	3 442 000

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 512 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

S e l v i t y s o s a : Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (0,9 %)	861
Yhteensä	861

2027 talousarvio	96 512 000
2026 talousarvio	95 651 000
2025 tilinpäätös	105 030 000

53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 817 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työikäisten osaamisen kehittämisestä ja kokeiluista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 917 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työn ohessa opiskelun kehittäminen ja aikuiskoulutusten korvaavan järjestelmän toimeenpano (siirto momentille 29.01.04)	-45
Yhteensä	-45

2027 talousarvio	2 817 000
2026 talousarvio	2 862 000
2025 tilinpäätös	15 848 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 196 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 409 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	110 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	45 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	325 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	22 000
Suomen maksuosuus WADAlle	95 000
OECD/INES jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	15 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittais-sopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuudesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittais-sopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 196 000

2027 talousarvio	2 196 000
2026 talousarvio	2 196 000
2025 tilinpäätös	2 169 233

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

— Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee

— Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä

— Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee
Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohtana on tutkittuun tietoon ja vahvaan pedagogiikkaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö sekä vahvistamalla koulutuksellista tasa-arvoa.

Toiminnalliset tavoitteet
— Varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti

— Esi- ja perusopetus toteutetaan tasa-arvoisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja saavat opinnoissa ja koulunkäynnissä tarvitsemansa tuen

— Jatketaan esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksen tavoitteiden toteutumisen seurantaa ja toimeenpanon tukea

— Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kohdentamalla tasa-arvorahoitusta niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmilla alueilla

— Käynnistetään toimenpiteitä perusopetuksen vahvistamiseksi sekä oppilaiden oppimisedellytysten ja hyvinvoinnin parantamiseksi huomioiden perusopetuksen oppimistuloskehitystä tarkastelleen työryhmän esitykset

— Edistetään perusopetuksen järjestämisen uudistettujen laatutavoitteiden käyttöönottoa ja niiden seurantaa

— Edistetään oppijoiden hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja jatketaan toimia koulukiusaamisen ja poissaolojen vähentämiseksi

— Edistetään lasten tunnetaitojen ja osallisuuden vahvistamista varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa

— Tuetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksia kotoutumispalvelu-uudistuksen toimeenpanossa

— Jatketaan perusopetukseen valmistavan opetuksen lisäopetuksen ja suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärien kehitystoimien seurantaa ja toimeenpanon tukea.

Oppimistulokset ovat heikentyneet Suomessa lähes koko 2000-luvun ajan OECD:n PISA-tutkimusten mukaan. Tavoitteena on kääntää pitkäkestoinen oppimistulosten heikkeneminen takaisin nousuun ja saavuttaa vuosituhannen alun taso PISA-tutkimuksen kaikissa ydinalueissa.

Oppilaan kotitaustan vaikutus oppimistuloksiin on lisääntynyt ja oppilaiden väliset osaamiserot ovat kasvaneet. Tavoitteena on oppilaan sosioekonomisen taustan vaikutuksen vähentäminen oppimistuloksiin sekä sosioekonomisten erojen kaventaminen sekä oppilaiden välisten osaamiserojen kaventuminen ja tasa-arvoisten oppimistulosten edistäminen.

Toisen Kansainvälisen aikuisten taitotutkimuksen (PIAAC II:n) tulokset osoittivat, että Suomessa on 410 000—480 000 16—65-vuotiasta työikäistä, joilla on yhteiskuntaan osallistumisen kannalta puutteelliset perustaidot. Vapaan sivistystyön tavoitteena on turvata aikuisille mahdollisuus hankkia ja päivittää työelämässä ja arjessa tarvittavia perustaitoja.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta säilyy vahvana ja toimintakykyisenä

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää strategista ohjauksen kehittämistä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimialan yleisiä suunnittelu-, ohjaus- ja valvontatehtäviä vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietojohtamista. Varhaiskasvatuksen raportointia kehitetään tietovarannon tietojen pohjalta. Kehitetään varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmää. Toteutetaan esi- ja perusopetuksen oppimistulosten arviointijärjestelmä, jolla vahvistetaan perusopetuksen arvioinnin tietopohjaa

— Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietopohjaa, tutkimusta ja tutkimusperustaista päätöksentekoa

— Toteutetaan laatuun, laadun arviointiin sekä väestökehitykseen liittyvää tietotuotantoa ja toimialan strategiseen kehittämiseen liittyviä toimia sekä toteutetaan selvitys- ja tutkimustyötä.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat
Tavoitteena on uudistaa varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus ja vapaa sivistystyö vastaavat tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet
— Toteutetaan laajapohjainen perusopetuksen tulevaisuustyö, jossa tavoitteena on luoda kansallinen visio tulevaisuuden perusopetuksesta

— Toteutetaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys, jota edistävät digitaaliset ratkaisut ja arviointikäytänteet edistävät digitalisaation ohjausta ja vaikuttavuutta sekä hallinnonalan ennakointikykyä

— Kehitetään varhaiskasvatus- ja koulutustoimijoiden digitaalisia palveluja ja oppimateriaaleja sekä niiden yhteentoimivuutta, parannetaan oppijoiden medialukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista sekä vahvistetaan kansalaisten digitaalista sivistystä

— Edistetään kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa sekä demokratiakasvatusta osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria

— Jatketaan vapaan sivistystyön tulevaisuustyön valmistelua kansallisen vision pohjalta.

Lapsi- ja oppilasmäärät vuosina 2024—2027

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Varhaiskasvatus[1)]	234 249	228 500	228 000	226 500
Esiopetus[2)]	49 144	47 276	48 400	51 500
Perusopetus, vuosiluokat 1—9[2)]	542 630	533 078	520 350	509 500
Aikuisten perusopetus	5 424	5 921	5 200	5 200
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus[3)]	509	354	350	350
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 946	1 983	1 940	1 920
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 623	9 358	9 170	9 050
Maahanmuuttajien valmistava opetus	7 175	6 349	6 000	6 000
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	1 974	2 008	1 970	1 970
Vapaa sivistystyö[4)]	824 210	824 000	823 000	820 000

[1)] Vuoden 2025 määrä on arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2024 tasolla.

[2)] Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteutumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät).

[3)] Opiskelijamäärissä on otettu huomioon vain perusopetuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettava tutkintokoulutukseen valmentava koulutus.

[4)] Nettolukumäärä kalenterivuodelta. Luku ei sisällä liikunnan koulutuskeskusten opiskelijoita. Vuoden 2025 määrä on arvio.

Valtionavustusten tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutumista. Avustuksilla vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen laatua, tasoitetaan oppimiseroja ja vähennetään yhteiskunnallisen eriarvoistumiskehityksen vaikutuksia koulutukselliseen tasa-arvoon.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 148 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen

2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen

3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen oppilaitoksina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteyksien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	799	807	811
Suomalais-venäläinen koulu	729	720	725
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	310	286	286
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	365	380	380
Koulukotien perusopetus	84	99	99
Helsingin eurooppalainen koulu	308	320	325
Yhteensä	2 595	2 612	2 626

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä			
— ohjauskäyntejä	639	900	900
— ohjauspalveluja käyttäneiden kuntien määrä	196	225	225

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Tilapäinen opetus ja kuntoutus			
— tukijaksopäivät	2 305	3 300	3 300
— tukijaksojen oppilaat	482	600	600

Henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	75,5	76	76
Suomalais-venäläinen koulu	76,6	78	78
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	447,3	431,3	420,4
Eurooppa-koulut	26	28	28
Helsingin eurooppalainen koulu	65,3	64	64
Yhteensä	690,7	667,3	666,4
Työtyytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	6 928 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	29 363 000
Koulukotien perusopetus	3 005 000
Eurooppa-koulut	2 330 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 522 000
Yhteensä	45 148 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	67 517	69 791	70 519
Bruttotulot	26 597	25 780	25 371
Nettomenot	40 920	44 011	45 148
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	5 723		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	8 864		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 797 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Valteri-koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	851	1 087	1 119
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 515	2 074	2 137
— osuus yhteiskustannuksista	1 114	1 491	1 535
Kustannukset yhteensä	2 629	3 565	3 672
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 778	-2 478	-2 553
Kustannusvastaavuus, %	32	30	30

Valteri-koulun kunnille tarjoaman julkisoikeudellisen palvelun subventio on 70 prosenttia vuonna 2027.

Helsingin eurooppalaisen koulun julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	946	918	928
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 095	2 077	2 102
— osuus yhteiskustannuksista	1 583	1 580	1 550
Kustannukset yhteensä	3 678	3 657	3 652
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 732	-2 739	-2 724
Kustannusvastaavuus, %	26	25	25

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulukotien järjestämän TUVA-koulutuksen kustannukset	660
Oppimisen tuen uudistus (siirto momentille 29.10.30)	-280
Vuosiviikkotuntien lisäämisen vaikutus valtion kouluille (siirto momentille 29.10.30)	-35
Palkkausten tarkistukset	891
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-99
Yhteensä	1 137

2027 talousarvio	45 148 000
2026 talousarvio	44 011 000
2025 tilinpäätös	44 060 000

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 535 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) OECD:n ja EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

3) tilastoinnista, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) 75 228 000 euroa valtionavustuksina varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 44 a §:n mukaisesti

5) 2 200 000 euroa oppimisen tuen uudistuksen tutkimushankkeesta ja toimeenpanosta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

6) enintään 6 000 000 euroa varhaiskasvatuksen täydennyskoulutusmallin valtionavustuksiin

7) enintään 7 035 000 euroa perusopetuksen vahvistamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

8) enintään 2 000 000 euroa kokonaiskoulupäiväkokeilusta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

9) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa mm. päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 8 135 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 92 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertavähennyksen poistuminen	385
Kokonaiskoulupäiväkokeilu	2 000
Perusopetuksen vahvistaminen (siirto momentilta 29.10.30)	8 035
Saamenkielisen oppimateriaalin tuottaminen (siirto momentille 29.01.31)	-200
Tasa-arvon edistäminen esi- ja perusopetuksessa sekä varhaiskasvatuksessa (HO 2023)	50 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos (Taidetestaajat-toiminta)	-800
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-300
Yhteensä	59 120

2027 talousarvio	100 535 000
2026 talousarvio	41 415 000
2025 tilinpäätös	85 758 000

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 593 585 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 6 283 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten avustusten maksamiseen

3) enintään 22 550 000 euroa edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentin ja vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun asetuksen (1777/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

4) edellä mainitun lain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

5) enintään 240 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalvelujen turvaamiseksi

6) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

7) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustunnin hinta on 22,37 euroa. Ohjaustuntien enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

VALTIONOSUUDET JA RAHOITUS (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)

1. Esi- ja perusopetus	**517 622 000**
1.1. Perusopetukseen valmistava opetus	74 514 000
1.2. Aikuisten perusopetus	63 009 000
1.3. Varhennettu oppivelvollisuus viisi- ja kuusivuotiaat	4 369 000
1.4. Perusopetuksen aineenopetus	3 800 000
1.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	3 301 000
1.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 272 000
1.7. Perusopetus: toiminta-alueittain järjestettävä opetus	80 794 000
1.8. Perusopetus: vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella järjestettävä opetus	248 982 000
1.9. Sisäoppilaitoslisä	3 570 000
1.10. Koulukotikorotus	1 180 000
1.11. Joustavan perusopetuksen lisä	6 000 000
1.12. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus	4 026 000
1.13. Yksityisten kielikoulujen kaksivuotisessa esiopetuksessa olevat viisivuotiaat	526 000
1.14. Valmistavan opetuksen lisäopetus	20 279 000
2. Aamu- ja iltapäivätoiminta	**43 240 000**
Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	43 240 000
Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä	**560 862 000**

VALTIONAVUSTUKSET

3. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset (enintään)	**6 283 000**
3.1. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylpy-toiminta	842 000
3.2. Kerhotoiminnan tukeminen	2 865 000
3.3. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin	2 076 000
3.4. Avustukset yksityisten kielisaarekekoulujen käyttökustannuksiin	500 000
4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset	**25 550 000**
4.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin mukaiset valtionavustukset saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisesti	3 000 000
4.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin ja asetuksen (1777/2009) mukaiset avustukset saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
4.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin ja asetuksen (1777/2009) mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	22 475 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

5. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset	**240 000**
5.1. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalvelujen turvaaminen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	240 000
6. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat menot	**650 000**
6.1. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	450 000
6.2. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen menot	200 000
Valtionavustukset ja menot yhteensä	**32 723 000**
Yhteensä	**593 585 000**

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	9 225,51 euroa/oppilas
Aamu- ja iltapäivätoiminta	22,37 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esi- ja perusopetuksen kustannustenjaon tarkistus	4 240
Indeksitarkistus (3,5 %)	16 368
Koulukotikorotuksen tason nosto TUVA-oppilaiden osalta (Lastensuojelulain toinen vaihe)	147
Oppimisen tuen uudistus (siirto momentille 28.90.30) (HO 2023)	-2 694
Oppimisen tuen uudistus (siirto momentilta 29.10.01)	280
Perusopetuksen vahvistaminen (siirto momentille 29.10.20)	-8 035
Valmistavan opetuksen laajentaminen	-50 080
Vuosiviikkotuntien lisäämisen vaikutus valtion kouluille (siirto momentilta 29.10.01)	35
Yritystukisäästön uudelleenkohdennus	-385
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	780
Yhteensä	-39 344

2027 talousarvio	593 585 000
2026 II lisätalousarvio	-8 000 000
2026 talousarvio	632 929 000
2025 tilinpäätös	622 775 485

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 181 567 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle

2) enintään 12 691 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin

3) enintään 400 000 euroa avustuksiin vapaan sivistystyön keskusjärjestöille vapaan sivistystyön oppilaitosten tukemiseksi kotoutumispalvelu-uudistuksen toimeenpanossa.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 464 392	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	230 940	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	125 960	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	42 256	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 3 792 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä kansanopistojen ylläpitäjille myönnetään oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen 100 prosentin valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 6 500 000 euroa.

Opetustuntien tai opiskelijaviikkojen enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	94 309 000	2 149 000	96 458 000
Kansanopistot	54 809 000	1 166 000	55 975 000
Opintokeskukset	15 290 000	150 000	15 440 000
Kesäyliopistot	4 068 000	50 000	4 118 000
Muut avustukset		9 576 000	9 576 000
Yhteensä	168 476 000	13 091 000	181 567 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla tuetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutumista. Määrärahalla järjestetään elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

Kotoutumispalvelujen uudistuksen tullessa voimaan 1.1.2027 momentilta osoitetaan rahoitusta kotoutumisajan ylittäneille maahanmuuttajanaisille, viittomakieliseen kotoutumiskoulutukseen ja lukutaitokoulutukseen sekä suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen kotoutumista edistävään koulutukseen.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	111,07 euroa/opetustunti
Kansanopistot	334,90 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	183,49 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	156,94 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %)	5 443
Kotoutumispalvelu-uudistuksen siirtymäajan rahoitus (siirto momentilta 32.50.30)	2 273
Kotoutumispalvelu-uudistus	-6 927
Kustannustason tarkistus, kansalaisopistot	2 914
Kustannustason tarkistus, kansanopistot	265
Kustannustason tarkistus, kesäyliopistot	12
Kustannustason tarkistus, opintokeskukset	-530
Luku- ja kirjoitustaidon koulutus (siirto momentille 28.90.30) (BudjL)	-3 100
Yhteensä	350

2027 talousarvio	181 567 000
2026 talousarvio	181 217 000
2025 tilinpäätös	182 741 914

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 918 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin

2) avustusten maksamiseen vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan, vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoimintaan sekä opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaiset valtionavustukset	918 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan sekä vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoiminta	709 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoiminta	915 000
Yhteensä	2 542 000

2027 talousarvio	2 542 000
2026 talousarvio	2 542 000
2025 tilinpäätös	8 403 600

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet
— Ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuus työntekijäammateissa, tuetaan alueiden elinvoimaa ja osaamistasoa, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä. Opiskelijoille varmistetaan riittävät ammatilliset ja sivistykselliset valmiudet sekä työelämätaidot siirtyä opintojen jälkeen työelämään tai jatko-opintoihin

— Lukiokoulutuksella tuetaan väestön koulutus- ja osaamistason nousua tuottamalla opiskelijoille laaja-alainen yleissivistys, korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja jatkuvaan oppimiseen

— Tutkintokoulutukseen valmentavalla koulutuksella (TUVA) mahdollistetaan joustava siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen tutkintokoulutukseen oppivelvollisuutta suorittamalla. Oppivelvollisuusikäisten lisäksi TUVA-koulutuksella parannetaan myös muiden väestöryhmien, kuten maahanmuuttajien ja aikuisopiskelijoiden opiskeluvalmiuksia.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta opiskelijan oleskeluluvalla saapuville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille 1.8.2026 alkaen käyttöönotettujen lukuvuosimaksujen arvioidaan pienentävän vuonna 2027 valtionosuusrahoitteiseen koulutukseen osallistuvien määriä ammatillisessa koulutuksessa noin 400 opiskelijavuodella ja lukiokoulutuksessa noin 100 opiskelijalla.

Ammatillisen koulutuksen toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet
— Laadukkaan ammatillisen koulutuksen tarjonta turvataan maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista turvaten erityisesti oppivelvollisten ja muiden vailla toisen asteen tutkintoa olevien koulutuspalvelut. Jatkuvaa oppimista suunnataan erityisesti tutkinnon osien ja pienempien osaamiskokonaisuuksien suorittamiseen

— Yhteishaussa turvataan perusopetuksen päättävien oppivelvollisten välitön sijoittuminen jatko-opintoihin kohdentaen tarkoitukseen samalla riittävästi myös TUVA-koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA) opiskelupaikkoja

— Vahvistetaan opiskelijan oikeutta oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta siten, että tukiopetuksesta ja muusta tuesta ja ohjauksesta muodostuu matalan kynnyksen tukimuotoja, jotka ovat kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa. Lisäksi turvataan opiskelijan oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi

— Ammatillisen koulutuksen uudistetulla rahoitusmallilla kannustetaan koulutuksen järjestäjiä laadukkaan ja riittävästi lähiopetusta sisältävän tutkintokoulutuksen järjestämiseen oppivelvollisille ja muille vailla tutkintoa oleville sekä ensisijaisesti tutkintoa pienempien osaamiskokonai-

suuksien tarjoamiseen tutkinnon jo suorittaneille osaamistaan täydentäville aikuisille. Rahoitusperusteet palkitsevat opintosuorituksista ja valmistumisesta sekä koulutuksen jälkeisestä työllistymisestä ja jatko-opintoihin siirtymisestä. Kriteerinä rahoituksen määräytymisperusteissa otetaan huomioon myös opiskelijoiden lähtötaso ja aiempi koulutustausta

— Toiminnanohjausta ja lupasäätelyä uudistetaan järjestäjäneutraliteetti varmistaen ja ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen erityispiirteet huomioiden. Vuonna 2026 käynnistetyssä kahdeksanvuotisessa toiminnanohjauksen kehittämisen kokeilussa luodaan koulutuksen järjestäjille ohjausmekanismit, joilla koulutustarjonta suuntautuu aiempaa paremmin työelämän tarpeiden mukaisesti. Kokeiluun valituilla 40 koulutuksen järjestäjällä on aiempaa laajemmat mahdollisuudet järjestää eri alojen tutkintokoulutusta

— Edistetään digitalisaatiota mm. yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien digitaitojen ja -osaamisen kehittymisen osalta ja kasvatetaan koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Lukiokoulutuksen toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Turvataan laadukas, monipuolinen ja saavutettava lukiokoulutus maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä

— Vahvistetaan lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen siten, että tukiopetuksesta ja muusta tuesta ja ohjauksesta muodostuu matalan kynnyksen tukimuotoja, jotka ovat kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa. Lisäksi turvataan opiskelijan oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi

— Lukiokoulutuksen uudistetuilla rahoitusperusteilla vahvistetaan syrjäisten ja opiskelijamäärältään pienempien sekä vähemmistökielellä sijaintikunnassa opetusta järjestävien lukiokoulutuksen järjestäjien rahoitusta. Tällä turvataan koulutuksen saavutettavuutta ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista

— Valmistellaan ylioppilastutkinnon digitaalisen koejärjestelmän uudistusta ja kielitaidon suullisen osaamisen arvioinnin sisällyttämistä osaksi ylioppilastutkintoa

— Englanninkielisen lukio-opetuksen tarjontaa vahvistetaan ja mahdollistetaan englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen syksystä 2028 lukien. Tavoitteena on vahvistaa heikosti suomen tai ruotsin kieltä taitavien nuorten sivistyksellisiä oikeuksia

— Mahdollistetaan yhden taito- ja taideaineen kokeen suorittaminen osana ylioppilastutkintoa ja yhden pakollisen ylioppilaskokeen korvaaminen taito- ja taideaineen kokeella syksystä 2029 lukien. Muutokset koskevat ensimmäistä kertaa syksyllä 2027 aloittavia opiskelijoita

— Edistetään digitalisaatiota mm. yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien digitaitojen ja -osaamisen kehittymisen osalta ja kasvatetaan koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Edistetään opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia suorittaa joustavasti ammatillisia opintoja, lukio-opintoja sekä korottaa perusopetuksen arvosanoja

— Yhdenmukaistetaan eri koulutusmuotojen opiskelijoiden saamia palveluja ja tukea

— Turvataan vaativan erityisen tuen järjestämisen edellytykset

— Lisätään koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja koulutuksen hankintaa koulutuksen järjestämisessä

— Valmistellaan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen kehittämistä ja oppivelvollisuuslain tarkentamista valmistelevan työryhmän ehdotusten pohjalta tarvittavat muutokset.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen uudet opiskelijat

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat[1)]					
Perustutkintokoulutus	82 131	83 853	75 936	74 000	73 000
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	63 579	64 419	59 040	58 500	58 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen[2)]	18 552	19 434	16 896	15 500	15 000
Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkinto-koulutus	39 675	36 828	28 443	27 500	27 000
— tavoitteena koko tutkinnon suorittaminen	31 521	28 344	20 295	19 500	19 000
— tavoitteena tutkinnon osan/osien suorittaminen[2)]	8 154	8 484	8 148	8 000	8 000
Valmentavat koulutukset[3)]	10 023	10 131	10 194	10 500	11 000
Muu ammatillinen koulutus	6 909	6 354	4 836	4 000	3 500
Lukiokoulutuksen uudet opiskelijat					
Tutkintokoulutus	45 645	46 194	46 545	47 000	47 000
— Nuorten oppimäärä	35 208	36 066	36 486	37 000	37 000
— tavoitteena ylioppilastutkinto	33 435	34 173	34 491	35 000	35 000
— ei tutkintotavoitetta	1 773	1 893	1 995	2 000	2 000
— Aikuisten oppimäärä	9 615	9 300	9 180	9 000	9 000
— tavoitteena ylioppilastutkinto	3 234	3 189	3 174	3 000	3 000
— ei tutkintotavoitetta	6 381	6 111	6 006	6 000	6 000
— Ulkomainen tutkinto	831	828	879	1 000	1 000
Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus[4)]	348	402	525	600	700

[1)] Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat.

[2)] Sisältää myös tutkinnon osaa pienempien kokonaisuuksien uudet opiskelijat.

[3)] Sisältää ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA).

[4)] Sisältää lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän kautta rahoitettavan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA).

Ammatilliset perustutkinnot, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot sekä ylioppilastutkinnot

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Ammatilliset tutkinnot yhteensä[1)]	68 786	72 351	71 772	73 500	67 000
Perustutkinnot	44 946	45 863	47 208	48 500	49 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	23 840	26 488	24 564	25 000	18 000
Ylioppilastutkinnot yhteensä	31 443	31 449	32 526	32 600	32 600
Ylioppilastutkinnot, pl. ulkomaiset tutkinnot	30 846	30 864	31 926	32 000	32 000
Ulkomaiset tutkinnot	597	585	600	600	600

[1)] Opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen ammatillisen koulutuksen tutkinnot.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan[1)]

	2023 toteutuma	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Ammatillisen koulutuksen järjestäjät yhteensä[2)]	135	135	132	131	130
— kuntajärjestäjät	8	8	8	8	8
— kuntayhtymäjärjestäjät	33	33	33	33	33
— yksityiset järjestäjät	94	94	91	90	89
Lukiokoulutuksen järjestäjät yhteensä[3)]	257	257	257	257	257
— kuntajärjestäjät	217	217	217	217	217
— kuntayhtymäjärjestäjät	6	6	6	6	6
— yksityiset järjestäjät	34	34	34	34	34

[1)] Ammatillisen koulutuksen järjestäjät 1.1. ja lukiokoulutuksen järjestäjät 20.9. -tilanteen mukaisesti.

[2)] Lisäksi yksi valtion oppilaitos.

[3)] Lisäksi valtion oppilaitoksia kolme ja seitsemään eri yliopistoon kuuluvia harjoittelukouluja kahdeksan.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 537 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympä-

ristöonnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemessä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa.

Toiminnan tunnuslukuja

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus			
Koulutettavien määrä	5 911	5 400	5 400
Saamelaisalueen koulutuskeskus			
Opiskelijavuosimäärä, ammatillinen koulutus	106	121	121
Opiskelijatyöpäivien määrä, saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosikoulutus	4 346	5 960	6 358
Opiskelijatyöpäivien määrä, lyhytkoulutus	4 873	5 000	5 000

Henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	52	58	58
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	26	27	27
Yhteensä	78	85	85

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	5 792 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki (enintään)	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	1 345 000
Yhteensä	9 537 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	11 195	11 484	11 602
Bruttotulot	2 473	2 065	2 065
Nettomenot	8 722	9 419	9 537
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 908		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 615		

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 900	1 500	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 958	4 462	4 462
Kustannukset yhteensä	4 958	4 462	4 462
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 058	-2 962	-2 962
Kustannusvastaavuus, %	38	34	34
Hintatuki	2 400	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	87	87	87

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	133
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-15
Yhteensä	118

2027 talousarvio	9 537 000
2026 talousarvio	9 419 000
2025 tilinpäätös	9 428 000

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 309 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) tietoteknisiin palveluihin, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmiin sekä muihin ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisiin menoihin

3) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulutuksesta aiheutuviin menoihin

4) enintään 1 700 000 euroa Pohjoiskalotin koulutussäätiön työvoimakoulutuksena järjestämän ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän majoituksen menoihin

5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

6) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 309 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 6 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lukiokoulutuksen kehittämisen määräaikainen vähentäminen taidetestaajat -toiminnan rahoittamiseen (siirto momentille 29.80.50)	-550
Oppivelvollisten koulumatkatuen tarkistus 1.8.2027 lukien (siirto momentille 29.70.59) (BudjL)	-130
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	318
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-200
Yhteensä	-562

2027 talousarvio	7 309 000
2026 talousarvio	7 871 000
2025 tilinpäätös	8 994 999

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 048 501 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017), tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020), oppivelvollisuuslaissa (1214/2020) ja ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annetussa laissa (1077/2024) säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi:

1) 997 416 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen järjestäjille myönnettävään laskennalliseen perusrahoitukseen ja harkinnanvaraiseen rahoitukseen

2) edellä mainitun rahoituslain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) 1 536 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensaatioon ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Kohdassa 1) tarkoitettuun harkinnanvaraiseen rahoitukseen sisältyvän strategisen kehittämisen rahoituksen osuus on enintään 1,5 prosenttia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta annetun lain (1077/2024) 11 § mukaisena harkinnanvaraisena strategisen kehittämisen rahoituksena toiminnanohjauksen kokeilun toteutukseen myönnettävän rahoituksen osuus on enintään yksi prosentti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Selvitysosa: Opetusmetsämallissa Metsähallitus tekee 14 ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa vastikkeellisen käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksen mukaan puun myyntitulot tuloutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien sijaan Metsähallitukselle ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille maksetaan kompensaatio, joka otetaan valtion talousarviossa lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksena.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä arvonlisävero- eikä opetusmetsäkompensaatioita)	2 144 292 000
— Laskennallisen perusrahoituksen osuus yhteensä	2 109 292 000
— Toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella myönnettävä rahoitus	1 054 646 000
— Suoritettujen osaamispisteiden ja tutkintojen perusteella myönnettävä rahoitus	632 788 000
— Työllistymisen ja jatko-opiskelun perusteella myönnettävä rahoitus	379 672 000
— Opiskelijapalautteen perusteella myönnettävä rahoitus	21 093 000
— Työelämäpalautteen perusteella myönnettävä rahoitus	21 093 000
— Harkinnanvaraisen rahoituksen osuus yhteensä	35 000 000
— Strategisen kehittämisen rahoitus (1,10 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	23 500 000
josta toiminnanohjauksen kokeilun toteutus (0,94 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	20 000 000
josta ammattitaitokilpailujen järjestäminen	2 000 000
josta urheilijoiden ammatillisen koulutuksen tukeminen	1 000 000
josta muu koulutuksen järjestäjien toimintojen tukeminen	500 000
— Koulutuksen järjestämiskustannuksiin liittyvistä syistä ja muista välttämättömistä tarpeista aiheutuvat rahoituksen korotukset	11 500 000
Kuntien rahoitusosuus	-1 146 876 000
Koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	49 549 000
Kompensaatio ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	1 536 000
Yhteensä	1 048 501 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,7 %)	26 571
Lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille opiskelijoille (Lisätoimet 2025)	-5 000
Vuoden 2025 ammatillisen koulutuksen indeksin tarkistus	-8 267
Yhteensä	13 304

2027 talousarvio	1 048 501 000
2026 talousarvio	1 035 197 000
2025 tilinpäätös	1 019 362 310

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 380 658 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen lukiokoulutukseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	1 022 260 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (94 300 * 9 308,57 €)	877 798 000
— yksityinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (9 200 * 9 476,92 €, sis. alv.)	87 188 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (5 050 * 5 465,25 €)	27 600 000
— yksityinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (1 450 * 5 664,90 €, sis. alv.)	8 214 000
— kunnallinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (410 * 10 844,78 €)	4 446 000
— yksityinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (120 * 11 343,66 €, sis. alv.)	1 361 000
— erityisen koulutustehtävän lisärahoitus (1,44 % kokonaiskustannuksista)	15 653 000
Kuntien rahoitusosuus	-641 602 000
Yhteensä	380 658 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	9 269,04 euroa/opiskelija

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 12 800 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %)	14 165
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	-1 333
Lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille opiskelijoille (Lisätoimet 2025)	-480
Muut valtionosuuden määräytymisperusteiden muutokset	-1 486
Opiskelijamääräarvion muutos ilman lukuvuosimaksujen vaikutusta	9 671
Vailla kotikuntaa olevien opiskelijoiden määrän muutos	-1 044
Yhteensä	19 493

2027 talousarvio	380 658 000
2026 talousarvio	361 165 000
2025 tilinpäätös	330 664 056

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Selvitysosa: Valtion investoinnit T&K-toimintaan kohdennetaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022) asettamien tavoitteiden ja reunaehtojen sekä T&K-rahoituksen monivuotisen suunnitelman mukaisesti. Luvun 29.40 valtionavustukset käytetään lähes kokonaisuudessaan tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen.

Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akatemia ja Kansallisarkisto luovat edellytyksiä sivistyksen, kestävän kasvun ja hyvinvoinnin sekä Suomen kilpailukyvyn vahvistamiselle. Organisaatiot edistävät toiminnallaan yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista, kestävää kehitystä ja kaksoissiirtymää.

Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä korkeakoulujen tutkimuksen ja TKI-toiminnan laatu ja vaikuttavuus vahvistuvat

— **Huippututkimuksen edellytyksiä vahvistetaan**. Vahvojen ja verkottuneiden tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista ja kytkeytymistä globaaleihin edelläkävijäverkostoihin vahvistetaan. Turvataan Suomen kansainvälistä asemaa tekoälykehityksessä, suurteholaskennassa ja datataloudessa. Kansallisia tutkimusinfrastruktuureja sekä eri toimijoita ja aloja yhdistävää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa vahvistetaan. Tutkimusrahoituksella tuetaan tutkijanuran eri vaiheita ja monipuolisia urapolkuja

— **Korkeakoulujen erikoistumista ja osaamisalueita tutkimuksessa ja siihen pohjautuvassa korkeakoulutuksessa vahvistetaan**. Korkeakoulujen päällekkäisiä tehtäviä puretaan ja yhteistyötä edistetään

— **Tutkimusinfrastruktuurien, tutkimustulosten ja luovien alojen osaamisen monipuolista yhteiskunnallista hyödyntämistä ja kaupallistamista kehitetään.** Yhteistyön käytäntöjä korkeakoulujen, yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa yhdenmukaistetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Tutkimustoimintaa turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla ja ajantasaisilla tutkimusympäristöillä sekä laajasti yhteiskäyttöisillä tutkimusinfrastruktuureilla

— **Korkeakoulu- ja tiedeyhteisö etenee tutkimuksen vastuullisen arvioinnin periaatteista käytännön toimiin.**

Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan

— **Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan ja korkeakoulutuksen saavutettavuutta parannetaan**. Korkeakoulujen aloituspaikkoja lisätään ja koulutustarjontaa kohdennetaan luovuutta, kestävää kasvua ja yhteiskunnan uudistumista tukeville aloille. Koulutuksen läpäisyä parannetaan, koulutuksen tarpeetonta kasautumista vähennetään ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehitetään. Tohtorikoulutusta lisätään ja uudistetaan tohtorikoulutuksen pilotin kokemuksia hyödyntäen siten, että tutkinnon suoritusajat lyhenevät, koulutuksen laatu paranee ja osaaminen siirtyy nykyistä nopeammin työelämän käyttöön

— **Nuorille varmistetaan sujuva pääsy korkeakoulutukseen**. Mahdollisuuksia aloittaa korkeakouluopintojen suorittaminen suoraan toisen asteen koulutuksen jälkeen parannetaan opiskelijavalintoja kehittämällä, yhtenäistämällä korkeakoulujen väylä- ja polkuopintojen käytäntöjä ja hyödyntämällä korkeakoulutuksen opintosetelikokeilua

— **Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyttä edistetään**. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden ja tutkijoiden määrää lisätään vastuullisesti ja taloudellisesti kestävästi. Samanaikaisesti parannetaan tutkinnon suorittaneiden kansainvälisyysvalmiuksia ja työllistymisedellytyksiä. Tutkimuksen turvallisuudesta tulee aiempaa vahvempi osa tutkimustoiminnan suunnittelua, toteutusta ja hyödyntämistä

— **Korkeakoulutuksen laatua nostetaan.** Koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä uudistetaan. Opettajien pedagogisia valmiuksia ja pedagogista johtamista vahvistetaan. Tekoälyä hyödynnetään vastuullisesti koulutuksessa, tutkimuksessa ja korkeakoulujen hallinnossa. Korkeakouluja johdetaan hyvin, hyvinvointiin panostetaan ja osaamisen kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti. Opiskelijoiden kiinnittymistä korkeakouluyhteisöön vahvistetaan opiskelujen alusta tohtorivaiheeseen

— **Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia lisätään**. Koulutustarjontaa uudistetaan ja rahoituspohjaa laajennetaan, opiskelijoiden ohjausta monipuolistetaan ja yhteistyötä lisätään muun työelämän kanssa. Työelämässä oleville rakennetaan vetovoimaisia tutkintoa pienempiä kokonaisuuksia.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelija- ja tutkintomäärät

	2023	2024	2025	2026 arvio	2027 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot[1)]					
— korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat	37 213	39 779	42 000	42 500	42 500
— ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuvat opiskelijat	27 723	28 788	30 800	31 000	31 000
— tutkinnot	25 251	27 282	29 016	29 100	29 500
— suoritetuista tutkinnoista koulutustasoa nostavia	22 611	24 312	26 500	26 500	26 900
— opiskelijamäärä	147 411	151 494	156 492	160 000	162 000
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	5 244	6 057	6 846	7 100	7 400
Yliopiston perustutkinnot[2)]					
— korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat	26 655	28 211	29 532	30 000	30 000
— ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuvat opiskelijat	15 271	15 831	16 500	16 500	16 500
— suoritetut alemmat korkeakoulututkinnot	14 040	14 435	16 176	16 500	17 500
— suoritetuista alemmista korkeakoulututkinnoista koulutustasoa nostavia	12 699	13 791	15 300	15 400	16 400
— suoritetut ylemmät korkeakoulututkinnot	17 223	18 555	20 424	20 500	21 500
— suoritetuista ylemmistä korkeakoulututkinnoista koulutustasoa nostavia	16 302	17 106	19 000	19 100	20 000
— opiskelijamäärä	147 327	152 079	154 251	155 500	156 000
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 725	1 875	2 127	2 250	2 500

[1)] Korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat ovat ensimmäistä kertaa opiskelijana kyseisessä ammattikorkeakoulussa läsnä- tai poissaolevaksi kirjautuneita. Ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuneiden luvuissa ei ole mukana lukuvuosimaksuvelvollisia ja tilauskoulutuksen opiskelijoita. Koulutustasoa nostavat tutkinnot, joiden suorittajilla ei ole ollut aiempaa samantasoista Suomessa suoritettua korkeakoulututkintoa. Vuosi 2025 on arvio.

[2)] Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot. Korkeakoulun kannalta uudet opiskelijat ovat ensimmäistä kertaa uutena opiskelijana kyseisessä yliopistossa läsnä- tai poissaolevaksi kirjautuneina. Ensikertaa korkeakoulusektorille kirjautuneiden luvussa ei ole mukana lukuvuosimaksuvelvollisia ja tilauskoulutuksen opiskelijoita. Koulutustasoa nostavat tutkinnot, joiden suorittajilla ei ole ollut aiempaa samantasoista Suomessa suoritettu korkeakoulututkintoa. Vuosi 2025 on arvio.

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 151 394 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluihin, yliopistoihin ja tiedelaitoksiin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen

2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, digitalisaation edistämiseen sekä korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen

3) enintään 25 000 000 euroa datanhallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurien rakentamisen ja ylläpitämisen sekä käytön monipuolistamisen ja kyvykkyyksien vahvistamisen rahoittamiseen

4) 75 000 000 euroa LUMI-tekoälytehtaan rakentamisesta ja käytöstä aiheutuviin menoihin ja avustuksiin

5) 18 600 000 euroa avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston opintoseteli -pilotista aiheutuviin menoihin ja avustuksiin

6) 6 947 000 euroa CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy:lle EU:n rahoittamien tutkimus- ja kehittämistoiminnan hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen

7) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

8) enintään 187 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

S e l v i t y s o s a : Momentin määrärahoilla tuetaan korkeakoulu- ja tiedepoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla, yhtenäisillä toimintamalleilla ja kansallisella koordinaatiolla kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Opintosetelikokeilun tavoitteena on tukea ja nopeuttaa nuorten siirtymää korkeakoulutukseen. LUMI-tekoälytehtaan rakentamisella ja käytöllä turvataan Suomen kansainvälistä asemaa tekoälykehityksessä ja datataloudessa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	4 556 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut, tietoverkko ja digitalisaation edistäminen	20 291 000
Datahallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito sekä käytön monipuolistaminen ja kyvykkyyksien vahvistaminen (enintään)	25 000 000
LUMI-tekoälytehtaan rakentaminen ja käyttö	75 000 000
Avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston opintoseteli -pilotti	18 600 000
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus CSC Oy:lle	6 947 000
Vaasan yliopiston tutkimusinfrastruktuurin vahvistaminen	1 000 000
Yhteensä	151 394 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 50 197 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 101 197 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 130 947 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	5 868
Kertamenon poistuminen	-505
Suurteholaskennan ekosysteemin käytön monipuolistaminen ja kyvykkyyksien vahvistaminen	2 000
Tasomuutos (Taidetestaajat-toiminta)	-750
Team Finland Knowledge -asiantuntija Lontoo (siirto momentilta 24.01.01)	188
Team Finland Knowledge -verkoston asiantuntija Soulissa (siirto momentille 24.01.02)	-258
Vaasan yliopiston tutkimusinfrastruktuurin vahvistaminen	1 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-300
Yhteensä	7 243

2027 talousarvio	151 394 000
2026 talousarvio	144 151 000
2025 tilinpäätös	92 591 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 364 596 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

1) 1 998 012 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään yliopistojen perusrahoitukseen

2) 227 345 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin

3) enintään 139 239 000 euroa yliopistojen tuloksellisuusrahoitukseen ja muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (170/2024) perusteella.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2021 toteutuma	2023 toteutuma	2025 toteutuma	2027 arvio
Alemmat korkeakoulututkinnot	13 467	14 040	16 176	17 500
Ylemmät korkeakoulututkinnot	15 966	17 223	20 424	21 500
Tohtorin tutkinnot	1 608	1 725	2 127	2 500

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2021 toteutuma	2023 toteutuma	2025 toteutuma	2027 arvio
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yritysrahoitus, milj. euroa	65,7	57,7	56,9	65,0
Tavoiteajassa suoritettujen alempien[1)] korkeakoulu-tutkintojen osuus, %	50,8	52,5	53,9	56,0
Tavoiteajassa suoritettujen ylempien korkeakoulu-tutkintojen osuus, %	34,4	34,9	40,5	41,0

[1)] Alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 998 012 000
— Kansalliskirjasto	23 192 000
— Harjoittelukoulut	59 248 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 915 572 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	227 345 000
— Arvio vuoden 2027 alv-kompensaatioksi	203 046 000
— Vuoden 2025 korvauksiin kohdennetun alv-kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	24 299 000
Yliopistojen tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	139 239 000
— Tohtorikoulutuksen pilotti	50 000 000
— EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	30 043 000
— Tutkimuksen vahvistaminen	39 000 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen (2024—2027)	6 981 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen (2026)	7 900 000
— Åbo Akademin erikoisaseman turvaaminen	3 000 000
— Aalto-yliopistolle datahuoneen rahoitukseen	365 000
— Aalto-yliopistolle liikennetaloustieteen tutkimuksen ja osaamisen vahvistaminen	200 000
— Tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus	1 750 000
Yhteensä	2 364 596 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 11 003 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahasta käytetään arviolta 918 600 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	19 047
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-1 350
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-1 887
EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäis-määrän korottaminen (HO 2023)	-2 000
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen (2024-2027)	1 060
Tohtorikoulutuksen pilotti	-36 000
Tutkimuksen vahvistaminen	19 000
Vuoden 2025 yliopistoindeksin tarkistus	-13 443

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yliopistoindeksi (2,7 %)	53 387
Åbo Akademin erikoisaseman turvaaminen	3 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-700
Tasomuutos	6 800
Yhteensä	46 914

2027 talousarvio	2 364 596 000
2026 talousarvio	2 317 682 000
2025 tilinpäätös	2 269 102 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 516 500 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 590 226 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen, mukaan lukien tutkimusinfrastruktuurien, rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden menojen maksamiseen

5) enintään 320 000 euroa Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen tietojärjestelmien ja yhteisen valtionavustusjärjestelmän integraatiosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Tutkimusrahoituksesta saa maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Selvitysosa:

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	456,5	407,6	239,8	115,1	35,5	1 254,5
Vuoden 2027 sitoumukset	60,0	119,4	153,5	133,1	124,2	590,2
Yhteensä	516,5	527,0	393,3	248,2	159,7	1 844,7

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 490 425 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 26 075 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-3 900
Kansalliset tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-870
Maksatuksen ajoituksen muutos	1 300
Paikalliset tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-3 000
T&K-rahoituslain mukaisten lisäysten määrärahavaikutus	25 762
T&K-rahoituslain muutos, EU-rahoituksen huomioiminen (Lisätoimet 2026, kevät)	-5 000
Yhteensä	14 292

2027 talousarvio	516 500 000
2026 I lisätalousarvio	181 000
2026 talousarvio	502 208 000
2025 tilinpäätös	416 566 814

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 51 631 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 49 631 000 euron arvosta.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) strategiseen tutkimukseen valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti

2) strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkausmenojen sekä muiden menojen ja avustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle

3) arvioinneista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa tarvittaessa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Strateginen tutkimus on pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista. Strateginen tutkimus palvelee yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä sekä etsii ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan haasteiden tutkimukseen sekä tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä sekä työelämän ja julkisen sektorin kehittämistä. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2027	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	51,6	39,4	21,9	-	112,9
Vuoden 2027 sitoumukset	-	11,2	27,7	10,7	49,6
Yhteensä	51,6	50,6	49,6	10,7	162,5

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 49 025 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 2 606 000 euroa.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatuksen ajoituksen muutos	-3 000
Yhteensä	-3 000

2027 talousarvio	51 631 000
2026 talousarvio	54 631 000
2025 tilinpäätös	52 242 677

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 055 965 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena:

1) 956 886 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen

2) 74 562 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin

3) enintään 24 167 000 euroa ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoitukseen ja muuhun harkinnanvaraiseen rahoitukseen

4) 350 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensaatioon ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (171/2024) perusteella.

Kohdan 4) kompensaatio perustuu Metsähallituksen opetusmetsämallin mukaiseen vastikkeelliseen käyttöoikeussopimukseen Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa momentin 29.20.30 perusteluihin viitaten.

Määrärahasta käytetään arviolta 139 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Ammattikorkeakoulujen määrälliset tavoitteet

	2021 toteutuma	2023 toteutuma	2025 toteutuma	2027 arvio
Ammattikorkeakoulututkinnot	24 239	25 251	29 016	29 500
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	4 336	5 244	6 846	7 400
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 551	1 683	1 797	1 750
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan yritysrahoitus, milj. euroa	10,7	8,9	8,7	9,4
Tavoiteajassa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen osuus, %[1)]	64,4	67,3	68,7	70,0

[1)] Ammattikorkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa ammattikorkeakoululain 30 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	956 886 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	74 562 000
Ammattikorkeakoululain mukainen ammattikorkeakoulujen tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	24 167 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen (2024—2027)	2 219 000
— Aloituspaikkamäärän lisääminen (2026)	5 080 000
— EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	668 000
— Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen	15 000 000
— Tuloksellisuusrahoitus ja muu harkinnanvarainen rahoitus	1 200 000
Opetusmetsäkompensaatio ammattikorkeakouluille	350 000
Yhteensä	1 055 965 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-5 546
Ammattikorkeakouluindeksi (2,7 %)	25 661
Avoimen korkeakoulutuksen tulojen kasvattaminen (HO 2023)	-1 650
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-458
EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen vähimmäismäärän korottaminen (HO 2023)	-3 000
Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen (2024-2027)	-1 760
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen	5 000
Vuoden 2025 ammattikorkeakouluindeksin tarkistus	-6 493
Tasomuutos	3 200
Yhteensä	14 954

2027 talousarvio	1 055 965 000
2026 talousarvio	1 041 011 000
2025 tilinpäätös	1 020 666 000

56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin ja rahoitusosuuksiin

3) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin yksityisten arkistojen valtionavustuksia koskevan lain (1006/2006) mukaisesti

4) tiedekasvatukseen ja tiedekeskus Heurekan toimintaan

5) tutkimuksen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti sekä valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen

6) tiedeyhteisön käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin

7) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yhteiskunnallista ja poliittista päätöksentekoa tukeva tutkimustoiminta	700 000
Yksityiset arkistot	5 600 000
Tieteellisten seurain valtuuskunta ja Suomen Tiedeakatemiat	7 286 000
Ulkomailla sijaitsevat tiedeinstituutit	3 203 000
Tiedekasvatus	3 475 000
Muut tiedepoliittisia tavoitteita tukevat tehtävät	2 763 000
Yhteensä	23 027 000

Määrärahasta käytetään arviolta 18 700 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 22 827 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisarkiston kehittämishankkeet (siirto momentille 29.01.06)	-1 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	580
Yhteensä	-420

2027 talousarvio	23 027 000
2026 talousarvio	23 447 000
2025 tilinpäätös	23 719 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 713 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotronisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille ja Euroopan sirontatutkan järjestelmän yhtiölle (EISCAT AB).

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestöjen tekemien päätösten mukaisesti.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2027 talousarvio	27 713 000
2026 talousarvio	27 713 000
2025 tilinpäätös	27 077 490

70. Opintotuki

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
Opintotukitoiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on opiskeluajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason nousuun tukemalla omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta. Opintolainaa nostanut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuumenojen kasvua.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (375/2020).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa toisella asteella kohtuulliset säännölliset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (465/2019).

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä. Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräajoin toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet
Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Toteutetaan opintotukilain kokonaisuudistus. Tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu, turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Uudistuksessa vahvistetaan myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden asemaa, vähennetään alaikäisten velkaantumista ja turvataan perheellisten opiskelijoiden asemaa.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2024	2025	2027 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	362,3	388,0	438,5
— toinen aste	138,3	142,2	144,8
Asumislisä	14,9	165,1	368,0
Opintolainan valtiontakaus	230,6	251,2	257,8
— opintolainahyvitys	94,7	102,7	111,2
— takausvastuusuoritukset	112,1	108,6	124,2
Koulumatkatuki	90,6	96,3	105,0
Ateriatuki	33,5	34,3	41,0
Opintotuen saajat			
Opintoraha	309 131	322 300	350 900
— korkea-aste	202 029	210 900	238 600
— toinen aste	107 102	111 400	112 300
Asumislisä			
— korkea-aste	13 161	165 300	221 700
— toinen aste	1 972	81 000	110 100
Koulumatkatuki	112 696	116 000	122 200
Opintolainahyvityksen saajat	20 140	21 611	23 300
Opintolainan valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	211 574	220 302	247 900
Toinen aste	50 425	48 875	50 300

Keskimääräinen opintotuki (euroa/kk)

	2024	2025	2027 arvio
Opintoraha			
— korkea-aste	281	280	283
— toinen aste	209	206	208
Asumislisä	201	241	252
Koulumatkatuki	137	139	148

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2025 lopussa 6 683 000 000 euroa. Opintolainaa oli vuoden 2025 lopussa 534 924 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 10 700 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 20 300 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 24 800 euroa.

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2027
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	43,15
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	90,85
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	113,57
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	279,38
— avioliitossa olevat	279,38
— alle 18-vuotiasta lasta huoltavat (279,38+141,63 e/kk)	421,01

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 141,63 euroa kuukaudessa, kun huollettavia lapsia on yksi ja lisäksi 30 euroa kuukaudessa kutakin muuta huollettava alasta kohden 1.10.2027.

— Opintorahan vähävaraiskorotukseen on oikeutettu alle 20-vuotias muu kuin korkeakouluopiskelija.

— Asumislisään ovat oikeutettuja opiskelijat, joka asuvat vuokra- tai asumisoikeusasunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa majoituksessa. Asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausittaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäisasumismenoista. 1.8.2027 lukien opintonsa aloittavan oppivelvollisen asumislisän määrä on enintään asumislisässä huomioonotettavien asumismenojen määrä.

— Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta yhdensuuntaisen koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

— 1.8.2027 lukien opintonsa aloittava oppivelvollinen on tietyin edellytyksin oikeutettu koulumatkatukeen kustannuksista, jotka aiheutuvat opiskelijan kodin ja oppilaitoksen sijaintipaikkakunnan välisistä viikonloppujen yhteydessä aiheutuvista matkoista.

Opintotuen saajamäärät

	2024	2025	2027 arvio
Lukio	27 107	27 481	27 000
Ammatillinen koulutus	81 127	81 273	81 000
Ammattikorkeakoulu	109 149	114 950	120 000
Yliopisto	103 294	106 666	110 000

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 257 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

S e l v i t y s o s a : Takausvastuusuorituksista aiheutuvat tulot on budjetoitu momentille 12.29.70.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	111 200 000
Takausvastuusuoritukset	124 200 000
Korkoavustukset	8 300 000
Maksuvapautukset ja tileistä poistot	14 100 000
Yhteensä	257 800 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkoavustusten määrän kasvu	300
Maksuvapautukset ja tileistä poistot	4 100
Opintolainahyvitysten kasvu	4 600
Takausvastuiden määrän pieneneminen	-11 500
Yhteensä	-2 500

2027 talousarvio	257 800 000
2026 talousarvio	260 300 000
2025 tilinpäätös	251 217 236

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 951 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahan ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	438 500 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	144 800 000
Asumislisä	368 000 000
Yhteensä	951 300 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintorahan huoltajakorotuksen uudistus 1.10.2027 (HO 2023) (BudjL)	2 000
Opintotuen saajamäärän muutos	29 740
Opiskelijan omien tulorajojen indeksijäädytys 1.1.2027 (HO 2023) (BudjL)	-2 000
Yhteensä	29 740

2027 talousarvio	951 300 000
2026 talousarvio	921 560 000
2025 tilinpäätös	695 256 682

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa sijaitsevassa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttavaa täydennyskoulutusta tai erikoistumiskoulutusta suorittavien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 2,80 eurolla ateriaa kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euro, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriaa kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	37 100 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 900 000
Yhteensä	40 000 000

2027 talousarvio	40 000 000
2026 talousarvio	40 000 000
2025 tilinpäätös	34 308 645

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 105 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2027 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulumatkatuen saajamäärän kasvu	10 700
Oppivelvollisten koulumatkatuen tarkistus 1.8.2027 lukien (siirto momentilta 29.20.21) (BudjL)	130
Yhteensä	10 830

2027 talousarvio	105 030 000
2026 talousarvio	94 200 000
2025 tilinpäätös	96 258 594

80. Taide ja kulttuuri

S e l v i t y s o s a : Edistetään valtioneuvoston kulttuuripoliittisen selonteon mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

— *Kulttuuri on muutosvoima*

— *Kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa*

— *Kulttuuri on jokaisenoikeus*

— *Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista.*

Tavoite 1: Kulttuuri on muutosvoima
Kulttuuriperintö ja tieto muodostavat perustan koko kulttuurin arvoketjulle mahdollistaen yhteiskunnallisen muutoksen. Taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön infrastruktuurin suojelu, ylläpitäminen ja kehittäminen mahdollistavat kulttuurin säilymisen, saatavuuden ja saavutettavuuden sekä vahvistavat demokratiaa, kulttuurin huoltovarmuutta ja henkistä kriisinkestävyyttä. Vaikuttavuutta kulttuuripolitiikkaan tavoitellaan poikkihallinnollisella yhteistyöllä. Tietoperustan vahvistamisella ja yhtenäistämisellä pyritään vaikuttavaan päätöksentekoon ja kulttuurisen muutoksen edistämiseen.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet
— Toimeenpannaan kulttuuripoliittista selontekoa, Kulttuuriperintöstrategiaa ja Arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa

— Vahvistetaan kulttuuria koskevan tietoperustan ylläpitoa, kehittämistä valtionhallinnossa ja hyödyntämistä laajemmin yhteiskunnassa

— Vahvistetaan kulttuuritoimijoiden varautumista ja roolia yhteiskunnan henkisen kriisinkestävyyden avaintoimijoina

— Edistetään digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuutta ja yleisten kirjastojen palveluja sekä huolehditaan digitaalisen kulttuuriperinnön keskitetyn pitkäaikaissäilytyksen ylläpidosta

— Valmistellaan uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon toteuttamista sekä toteutetaan Suomen Kansallisteatterin katon peruskorjaus.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Kulttuuripoliittisen selonteon toimenpiteitä käynnissä, kpl	-	9	38	30
Tilastoraporttien määrä Taidejakulttuuri.fi -sivustolla	42	43	60	70
Finna-palvelun verkkokäynnit	51,8	58,9	63,6	67,4
Finna-palvelun verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	3,4	3,7	4	4,2
Kirjastojen määrä, kpl	706	694	694	694
Kirjastoautojen määrä, kpl	118	114	110	110
Fyysisten aineistojen kokonaislainaus, milj. kpl	85,4	87,9	88,5	88,5

Tavoite 2: Kulttuurin sisällöt ja tekijät ovat avainasemassa

Tavoitteena on, että luovaan työhön ja tekijänoikeuksiin perustuva ansainta vahvistuu taiteen, kulttuurin, kulttuuriperinnön ja luovan talouden kaikilla osa-alueilla tekijänoikeuksien toimeenpanon ja oikeuksien taloudellisen hyödyntämisen kautta. Tavoitteena on mahdollistaa kulttuurin ja taiteen alan ammattilaisten työskentely ja toimeentulo kaikkialla Suomessa tukemalla toimintamallien ja verkostojen kehittymistä sekä laaja-alaista yhteistyötä. Vahvistetaan sektoreiden kykyä edistää digitaalista kehitystä ja kestävyysmurrosta. Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen ja kasvun mahdollistamiseksi tarvitaan rakenteiden ja rahoituksen strategista kehittämistä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Toimeenpannaan kirja-alan toimenpideohjelmaa

— Edistetään tekijänoikeusdatan hallinnoinnin teknisen infrastruktuurin syntymistä ja kehitetään lainsäädäntö- ja muita ratkaisuja digitaalisen kehityksen erityiskysymyksiin

— Varmistetaan eri taiteenalojen tasapuoliset kehitysmahdollisuudet ja kohtelu valtionrahoituksessa uudistamalla toimintamalleja ja rahoitusinstrumentteja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taide- ja kulttuuriviraston apurahojen hakijoista/saajista, %	51/52	52/55	53/54	53/54
Pääkaupunkiseudulla rekisteröityjen yhteisöjen osuus kaikista Taide- ja kulttuuriviraston avustusten hakijoista/saajista, %	44/48	53/47	52/48	52/48
Kulttuuriammattien työttömät työnhakijat	7 193	14 794	15 000	15 000
Kulttuurialan työlliset (hlöä yhteensä)	121 000	120 000	119 000	118 000

Tavoite 3: Kulttuuri on jokaisenoikeus
Kulttuuriset oikeudet ovat perusoikeuksia, jotka kuuluvat osaksi ihmisoikeuksia ja takaavat yksilölle oikeuden nauttia kulttuurielämästä sekä ylläpitää omaa kulttuuri-identiteettiään. Kulttuuri- ja luovien alojen vaikutus sivistysyhteiskunnan eri sektoreilla ulottuu kasvusta kestävyyteen, demokratiakehityksestä hyvinvointiin, viennistä aluepolitiikkaan ja turvallisuuteen. Edistetään lasten ja nuorten sekä eri väestöryhmien osallisuutta kulttuuriin turvaamalla kulttuuripalvelujen saavutettavuutta ja kehittämällä osallistumis- ja toimintatapoja kulttuurisen moninaisuuden toimenpideohjelman mukaisesti.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet
— Huolehditaan kulttuurin luomisen, kulttuuripalvelujen tuottamisen ja sisältöjen tarjoamisen vaatiman kulttuurin fyysisen ja digitaalisen infrastruktuurin jatkuvuudesta ja uudistumisesta

— Parannetaan taide- ja kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta lapsille ja nuorille kaikkialla Suomessa ja edistetään kulttuuri-, taidekasvatus- ja opetustoimijoiden yhteistyötä

— Toimeenpannaan taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmän uudistus

— Vahvistetaan yhteistyötä saamelaisen kulttuurin, taiteen ja kulttuuriperinnön edistämiseksi

— Vahvistetaan kulttuurihyvinvoinnin roolia osana hyvinvointialueiden ohjausta ja kuntayhteistyötä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Yksityinen kulttuurin kulutus				
— kotitalouksien käyttömenot, mrd. euroa, Kulttuurisatelliitti	arvio 5,3	arvio 5,2	5,3	5,5
Kuntien kulttuuritoiminnan voimavarat				
— Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset: ka. euroa/asukas	173	174	175	175
Kansalliset taidelaitokset				
Suomen Kansallisooppera ja -baletti				
— esitysten määrä	542	665	665	600
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	214	215	212	215
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	262	300	300	300
Suomen Kansallisteatteri				
— esitysten määrä	772	600	600	880
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	146	139	142	145
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	160	155	160	160
Kansallisgalleria				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	19	19	19	19
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	697	580	620	620
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	918	800	840	840
Suomen kansallismuseo				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	2	2	1	9
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	271	263	270	516
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	532	543	564	949

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Valtionosuutta saavat esittävän taiteen toimijat ja museot				
— teattereiden, tanssi- ja sirkusesitysten määrä	11 200	11 700	12 200	12 500
— teatterin, tanssin ja sirkuksen kävijät, 1 000 henk.	2 080	2 120	2 200	2 250
— orkestereiden konserttien määrä	2 709	2 800	2 700	2 700
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk. (ei sis. striimejä)	1 178	1 200	1 100	1 200
— museoiden kävijät, 1 000 henk.	8 400	6 500	6 500	6 700
Elokuva				
— kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	48	37	35	30
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuva-teattereissa, 1 000 henk.	2 100	2 005	2 000	2 000

Tavoite 4: Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista

Luovien sisältöjen markkinat ovat muuttuneet globaaleiksi erityisesti monistettavien, skaalautuvien sisältöjen osalta. Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen ja kasvun mahdollistamiseksi tarvitaan rakenteiden ja rahoituksen strategista kehittämistä. Tätä tavoitetta varten kulttuuri- ja luovien alojen rahoituspohjaa pyritään laajentamaan mm. *Luovan talouden kasvustrategiassa* esitetyin keinoin. Toimijoiden keskinäinen yhteistyö toimialojen ja niiden rakenteiden kehittämisessä, rahoituksen kysymyksissä ja digitalisaation haasteiden selättämisessä tuottaa lisäarvoa kulttuuri- ja luoville aloille ja yhteiskunnan eri sektoreille. Kulttuurin talous avaa mahdollisuuksia kestävälle liiketoiminnalle, koska se perustuu aineettomiin tuotannontekijöihin. Kansainvälistyminen edistää uudistumista ja kasvua ja sen vaikutukset näkyvät niin taloudessa, kulttuuri-ilmaisujen moninaisuudessa kuin kulttuurin rikastumisessa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Toimeenpannaan Luovan talouden kasvustrategiaa ja kulttuurin poikkihallinnollista kansainvälistymisstrategiaa

— Vahvistetaan Suomen kulttuuria maakuvatyön ja laaditun toimintamallin avulla

— Vahvistetaan kansainvälistymisen ja viennin tukirakenteita

— Vahvistetaan luovien alojen kasvua tukevaa tekijänoikeusosaamista ja -koulutusta.

Tavoitteeseen liittyvät mittarit

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Kulttuurin talous				
— Kulttuuritoimialojen osuus bruttokansantuotteesta, %	3,2	3,2	3,2	3,3
— Luovien alojen liikevaihto, mrd. euroa	14,5	14,5	14,5	14,5
— Taidegallerioiden teosmyynti, milj. euroa	5,2	6	-	-
Kansainvälistymisen mittareita				
— Musiikin viennin kokonaisarvo, milj. euroa	149,8	163	178	192
— Tekijänoikeustulot ulkomailta (musiikki), milj. euroa	8,1	8,5	9	9

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 672 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun lain (194/2016) mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen

2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen

3) uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saa myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä, joista enintään kaksi on täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke on 1 637,26 euroa kuukaudessa vuonna 2026. Osaeläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2027 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3186).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden indeksitarkistus	625
Yhteensä	625

2027 talousarvio	23 672 000
2026 talousarvio	23 047 000
2025 tilinpäätös	21 605 653

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 559 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyskohteiden tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallismuseon lisärakennuksen vuokramenot	1 990
Yhteensä	1 990

2027 talousarvio	24 559 000
2026 talousarvio	22 569 000
2025 tilinpäätös	19 496 000

21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 576 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) taiteen ja kulttuurin kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) taiteen ja kulttuurin tilasto- ja tietopohjasta, tietoteknisistä palveluista, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä sekä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

3) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin

4) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Kokeilu-, tutkimus-, selvitys-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeilla tuetaan taiteen ja kulttuurin toimialan strategisia tavoitteita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 406 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 170 000 euroa.

2027 talousarvio	576 000
2026 talousarvio	576 000
2025 tilinpäätös	576 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 445 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen

2) yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin, valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja kirjastoalan järjestötoimintaan tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen

3) kirjastotoimen alueellisesta ja muusta kehittämisestä sekä palveluista aiheutuviin menoihin ja avustuksiin

4) yleisille kirjastoille kulttuurilehtien hankinnoista aiheutuviin menoihin

5) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset valtakunnallisiin ja alueellisiin kehittämistehtäviin	3 261 000
Avustukset erityisiin tehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja eräille kirjastojärjestöille sekä Lupa- ja valvontavirastolle kirjastotoimen alueellisesta ja muusta kehittämisestä aiheutuviin menoihin	5 628 000
Kulttuurilehtien tilaustuki kirjastoille	136 000
Avustus vangeille järjestettäviin kirjastopalveluihin	200 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	9 445 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 9 116 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 329 000 euroa.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	274	281	274	281
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	17	17	17	17
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,7	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	2 564	2 606	2 566	2 620
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	9,1	9	9,3	9,2
Verkkokäynnit, kpl/asukas[1)]	8,3	9,4	8,7	9,6
Lainaukset, kpl/asukas	15,3	15,7	16	17
E-aineistojen lainaukset, kpl/asukas	1,9	2	2,3	2,3
Toimintakustannukset, euroa/asukas	65,7	66,8	65,7	69

[1)] Verkkokäyntien osalta kävijätilastoihin tallentuvat vain evästeet hyväksyneet kävijät. Todellinen kävijämäärä on huomattavasti suurempi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %)	110
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	150
Yhteensä	260

2027 talousarvio	9 445 000
2026 talousarvio	9 185 000
2025 tilinpäätös	9 206 810

31. Valtionosuus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 162 747 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on esittävällä taiteella enintään 3 770 ja museoilla enintään 1 231.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on musiikilla 65 972 euroa, muulla esittävällä taiteella 71 296 euroa ja museoilla 97 158 euroa henkilötyövuotta kohden.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Esittävän taiteen valtionosuus	104 735 000
Museoiden valtionosuus	58 012 000
Yhteensä	162 747 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuurimuseon kiinteistön vuokrauksesta vapautuvan määrärahan siirto museon valtionosuuteen (siirto momentilta 29.80.53)	105
Indeksitarkistus (3,5 %)	6 253
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (museot)	-54
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (musiikki)	975
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus (muu esittävä taide)	315
Yhteensä	7 594

2027 talousarvio	162 747 000
2026 talousarvio	155 153 000
2025 tilinpäätös	147 062 268

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 107 632 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 1 210 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:ssä tarkoitettuihin valtionavustuksiin taiteen perusopetuksen järjestäjille ja muihin valtionavustuksiin taiteen perusopetuksen oppilaitosten ylläpitäjille

3) enintään 300 000 euroa valtionavustuksiin taiteen perusopetuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetun vastuutehtävän hoitamiseen

4) enintään 201 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

5) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on taiteen perusopetuksessa enintään 1 837 400 tuntia.

S e l v i t y s o s a : Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on 99,15 euroa opetustuntia kohden.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 107 431 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 201 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %)	3 715
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	-736
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	80
Yhteensä	3 059

2027 talousarvio	107 632 000
2026 talousarvio	104 573 000
2025 tilinpäätös	98 946 760

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

S e l v i t y s o s a : Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

2027 talousarvio	252 000
2026 talousarvio	252 000
2025 tilinpäätös	252 000

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 678 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 5 500 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 17 178 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytöstä sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poisto	-200
Yhteensä	-200

2027 talousarvio	22 678 000
2026 talousarvio	22 878 000
2025 tilinpäätös	22 878 000

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 89 401 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) taiteen ja kulttuurin edistämiseen

2) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja valtionavustuslain (688/2001) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

3) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuurin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) nojalla sekä Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuviin menoihin

4) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen tarkoitettuihin valtionavustuksiin

5) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta ja kulttuurimatkailun edistämisestä aiheutuviin menoihin ja avustuksiin

6) Paimion parantolan ylläpidosta, peruskorjaamisesta sekä toimitilojen kehittämisestä aiheutuviin avustuksiin

7) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoimintaa sekä valtion virastojen kulttuurin kokeilu- ja tutkimushankkeita koskevien menojen maksamiseen

8) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö	**58 232 000**
Elokuva, audiovisuaalinen kulttuuri ja luovat sisällöt	26 023 000
Esittävä taide, kirjallisuus, visuaalinen ja rakennustaide, muotoilu	2 364 000
Kulttuurivienti, kansainvälistyminen sekä pohjoismainen, EU- ja kansainvälinen yhteistyö	7 797 000
Taide- ja kulttuurialan valtakunnalliset yhteisöt	7 516 000
Lastenkulttuuri	2 256 000
Saamelainen kulttuuri	572 000
Kulttuuriperintö	591 000
Kulttuuritilojen investointiavustukset ja seurantalojen korjausavustukset	2 134 000
Taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus ja erityishankkeet	979 000
Paimion parantolan rakennusten peruskorjaus ja muutosvaiheen aikaiset ylläpitokustannukset	4 500 000
Taidetestaajat-toiminta	3 500 000
2. Taide- ja kulttuurivirasto	**26 561 000**
Taiteenalojen edistäminen	19 142 000
Kulttuuriin osallistumisen ja saavutettavuuden, kulttuurihyvinvoinnin sekä kulttuurin moninaisuuden edistäminen	7 097 000
Mediakasvatuksen ja lukutaidon edistäminen	322 000
3. Museovirasto	**4 608 000**
Näyttelypalkkiot	1 000 000
Museoalan edistäminen ja kulttuuriperinnön perusta ja jatkuvuus	2 843 000
Kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpano	765 000
Yhteensä	**89 401 000**

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 88 731 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 670 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	-9 500
Kertaluonteisten erien poisto	-4 380
Paimion parantolan ylläpito ja peruskorjaus	3 000
Suomen kansallisoopperan ja -baletin perusparannushankkeen aikana säästyvän määrärahan siirto (siirto momentilta 29.80.53)	400
Taidetestaajat-toiminta	3 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos (Taidetestaajat-toiminta)	-1 000
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	550
Yhteensä	-7 430

2027 talousarvio	89 401 000
2026 II lisätalousarvio	7 620 000
2026 talousarvio	96 831 000
2025 tilinpäätös	93 866 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin

3) enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	15 168 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Kuvataiteen tekijöiden apurahat (enintään)	960 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	613 000
Yhteensä	19 841 000

Taiteilija-apurahan suuruus on 2 296,25 euroa/kk ajalla 1.1.2027—31.7.2027 ja 2 351,36 euroa/kk ajalla 1.8.—31.12.2027. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkausten tarkistuksia vastaavasti Taide- ja kulttuuriviraston päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	397
Yhteensä	397

2027 talousarvio	19 840 000
2026 talousarvio	19 443 000
2025 tilinpäätös	18 758 654

53. Valtionavustus tilakustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 844 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtion omistamissa ja vuokraamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa on tarkoitus käyttää 11:n valtakunnallisesti merkittävän taide- ja kulttuurilaitoksen tilakustannusten avustamiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Hanasaaren ruotsalais-suomalaisen kulttuurikeskuksen tilakustannukset	2 435 000
Muut tilakustannukset	28 409 000
Yhteensä	30 844 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkkitehtuurimuseon kiinteistön vuokrauksesta vapautuva määräraha (siirto momentille 29.80.31)	-105
Suomen Kansallisoopperan ja -baletin perusparannushankkeen aikana säästyvä vuokra (siirto momentille 29.80.50)	-400
Yhteensä	-505

2027 talousarvio	30 844 000
2026 talousarvio	31 349 000
2025 tilinpäätös	31 421 000

55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin menoihin

2) museo- ja kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista sekä museoiden sisältötuotannon tukemisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

3) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palvelujen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä suomalaisten kulttuuriperintösisältöjen viemiseen osaksi Europeana-palvelua tarkoitettuihin menoihin ja avustuksiin

4) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin

5) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

S e l v i t y s o s a : Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 300 000 euroa.

2027 talousarvio	2 300 000
2026 talousarvio	2 300 000
2025 tilinpäätös	2 300 000

56. Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 70 257 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta kansallisille taidelaitoksille annetun lain (942/2022) mukaiseen rahoitukseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Kansallisgalleria	14 769 000
2.	Suomen Kansallisteatteri	12 747 000
3.	Suomen Kansallisooppera ja -baletti	42 741 000
Yhteensä		70 257 000

S e l v i t y s o s a : Kansallisgalleria vastaa Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta, harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa sekä osallistuu asiantuntijana taidemuseoalan kehittämiseen. Kansallisgalleriaan kuuluvia museoita ovat Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Tehtävänä on vahvistaa kulttuuriperintöä ja edistää taiteellista sivistystä sekä kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Suomen Kansallisteatteri ylläpitää teatteria, harjoittaa teatteritoimintaa sekä kehittää ja vaalii teatteritaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen teatteritaiteen edistäminen, korkeatasoisen teatteritaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa sekä teatteritaiteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Suomen Kansallisooppera ja -baletti ylläpitää ooppera- ja balettiteatteria sekä harjoittaa, vaalii ja kehittää ooppera- ja balettitaidetta. Tehtävänä on erityisesti kotimaisen ooppera- ja balettitaiteen ja niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen sekä korkeatasoisen ooppera- ja balettitaiteen esittäminen eri yleisöryhmille koko maassa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (2,7 %)	1 848
Kansallisgallerian vuoden 2025 alv-menon tarkentuminen	-23
Yhteensä	1 825

2027 talousarvio	70 257 000
2026 talousarvio	68 432 000
2025 tilinpäätös	68 246 000

72. Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 683 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansallisgallerian ja valtion taideteostoimikunnan kokoelmiin tehtävistä taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisiin valtion taideteostoimikunnan toiminnasta sekä kokoelman ylläpidosta ja turvaamisesta aiheutuvien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1.	Kansallisgallerian kokoelmaan tehtävät taidehankinnat	739 000
2.	Valtion taideteostoimikunnan taidehankinnat valtion kiinteistöihin ja valtion käytössä oleviin rakennuksiin	544 000
3.	Valtion taideteostoimikunnan kokoelman hoito ja valtion taideteostoimikunnan toiminta	400 000
Yhteensä		1 683 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan taidehankintoihin tarkoitettujen sijoitusmenojen osuudeksi 1 283 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa.

2027 talousarvio	1 683 000
2026 talousarvio	1 683 000
2025 tilinpäätös	1 683 000

75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta, uudisrakennushankkeista, sekä museolaivojen korjaamisesta ja kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 2 199 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 1 050 000 euroa.

2027 talousarvio	3 249 000
2026 talousarvio	3 249 000
2025 tilinpäätös	3 449 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 105 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkaamiseen muinaismuistolain toteuttamisesta aiheutuviin arkeologisiin tutkimuksiin ja kenttätöihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vantaan Stenkullan arkeologiset kaivaukset	-35
Yhteensä	-35

2027 talousarvio	105 000
2026 talousarvio	140 000
2025 tilinpäätös	104 912

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntapolitiikan päämääränä on väestön liikunnallisen elämäntavan lisääminen, liikunnan ja huippu-urheilun vastuullisuuden edistäminen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen. Liikunnallinen elämäntapa tarkoittaa arjessa tapahtuvaa fyysistä aktiivisuutta ja liikunnan harrastamista. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja liikuntaharrastuksissa. Liikuntaa edistetään liikuntaolosuhteita kehittämällä, arjen toimintaympäristöjä liikunnallistamalla sekä tukemalla liikuntajärjestöjä ja -seuroja sekä huippu-urheilua. Väestön liikunnallista elämäntapaa edistetään yhteistyössä eri hallinnonalojen toimenpiteillä. Liikuntapolitiikan tavoitteena on päätöksenteon perustaminen yhä vahvemmin tutkittuun tietoon sekä jatkuvaan seurantaan ja arviointiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Hyvinvoiva, terve ja liikkuva väestö

— Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä

— Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa

— Liikunta ja huippu-urheilu on vastuullista

— Suomalainen huippu-urheilu on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään suunnitelmallisesti. Liikuntapaikkarakentamisen avustamisessa painotetaan laajoille käyttäjäryhmille suunnattuja liikuntapaikkoja sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, esteettömyyden ja saavutettavuuden sekä kestävän kehityksen edistämistä.

Tuetaan liikunnan kansalaistoiminnan elinvoimaisuutta ja vastuullisuutta. Tuetaan liikunnan kansalaisjärjestötoimintaa sekä kaikille avointa paikallista seuratoimintaa. Edistetään kansalaistoiminnan vastuullisuutta. Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutustoimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjestää kestäviä kansainvälisiä urheilun suurtapahtumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnallinen elämäntapa lisääntyy eri ikä- ja väestöryhmissä. Tuetaan valtakunnallista Liikkuvat-kokonaisuutta liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä (Liikkuva perhe, Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu, Liikkuva opiskelu, Liikkuva aikuinen ja Ikiliikkuja). Avustetaan Liikkuvat-kokonaisuuden toimeenpanoa tukevia liikunnallisen elämäntavan hankkeita.

Kehitetään huippu-urheilu-uran edellytyksiä ja huippu-urheilun vastuullisuutta. Huippu-urheilua edistetään tukemalla urheilijoiden valmentautumista sekä kehittämällä valmennusosaamista, kaksoisurapolkuja, huippu-urheilun koordinaatiota, huippu-urheilun tutkimus- ja innovaatiotoimintaa, huippu-urheilun rahoitusta ja kilpailu- ja harjoitteluolosuhteita. Vahvistetaan liikunnan ja huippu-urheilun vastuullisuutta avustamalla Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimintaa.

Liikunnan tietopohjaa vahvistetaan ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliittisen päätöksenteon tarpeiden suuntaisesti. Vahvistetaan tiedon hyödyntämistä toimialan avustusvalmisteluissa sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaa ja arviointia. Kehitetään valtion liikuntaneuvoston toteuttamaa liikuntapolitiikan arviointitoimintaa.

Liikuntaa edistetään eri hallinnonalojen toimenpiteillä. Edistetään liikunnan laaja-alaisten yhteiskunnallisten yhteyksien tunnistamista. Liikuntapolitiikan koordinaatioelin koordinoi ja yhteen sovittaa liikunnan edistämisen toimia eri ministeriöissä. Vahvistetaan liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia sekä liikunnan edistämisen poikkihallinnollista huomioimista eri hallinnonaloilla ja -tasoilla.

Valtionavustukset ja -osuudet liikuntatoimen rahoituksessa valtion talousarviossa

Liikuntatoimen määrärahoista noin 75 % kohdentuu avustuksiin. Hankkeista riippuen kuntatalouteen tästä kohdentuu noin neljännes, yleishyödyllisille yhteisöille (säätiöt, yhdistykset) noin 55—60 % ja yrityssektorille alle 15 %. Lisäksi määrärahaa kohdentuu vähäisessä määrin kotitalouksille (urheilija-apurahat, ylimääräiset urheilijaeläkkeet) ja yliopistoille. Valtionosuudet, joiden osuus liikuntatoimen siirtotalouden kuluista on noin 23 %, kohdentuvat kuntatalouteen ja liikunnan koulutuskeskuksille.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2027 arvio
Urheiluseuroissa harrastavien lasten ja nuorten osuus, %[1)]				
9-vuotiaat				
— tytöt	65	67		67
— pojat	66	67		67
11-vuotiaat				
— tytöt	71	68		68
— pojat	69	72		72
13-vuotiaat				
— tytöt	53	58		58
— pojat	57	60		60
15-vuotiaat				
— tytöt	38	44		44
— pojat	47	44		44
Kansallisten liikkumissuositusten mukaisesti liikkuvien osuudet, %[2)]				
9-vuotiaat				
— tytöt	36	31		31
— pojat	59	56		56
11-vuotiaat				
— tytöt	25	19		19
— pojat	42	44		44
13-vuotiaat				
— tytöt	7	8		8
— pojat	26	17		17
15-vuotiaat				
— tytöt	3	4		4
— pojat	16	6		6
Koululaisten Move!-mittausten 20 m juoksutestin mediaanitulos (min:sek)[3)]				
11-vuotiaat				
— tytöt	3 min 37 s		3 min 51 s	3 min 51 s
— pojat	4 min 26 s		4 min 46 s	4 min 46 s
15-vuotiaat				
— tytöt	4 min 12 s		4 min 12 s	4 min 12 s
— pojat	5 min 47 s		6 min 00 s	6 min 00 s
Varusmiespalvelukseen astuvien miesten Cooper-juoksutestin tuloskeskiarvo (metriä)[4)]	2 376		2 414	2 414

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2022 toteutuma	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2027 arvio
Dopingtestien määrä/rikkomusten määrä (SUEK)[5)]	3 169/4		3 097/5	3 097/5
Suomen saavuttamat pisteet (sijat 1.—8.) olympialaisissa ja olympialajien MM-kisoissa[6)]	117 pist.		110 pist.	60 pist.

[1)] Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU 2024 -tutkimus (harrastan säännöllisesti ja aktiivisesti sekä harrastan silloin tällöin), sukupuolittain olevaa tietoa ei saatavilla. Vuosi 2022: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU 2018 sekä 2022 -tutkimukset (harrastan säännöllisesti ja aktiivisesti sekä harrastan silloin tällöin), lisäanalyysi KIHU 18.4.2023.

[2)] Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU 2024 -tutkimus (liikemittarilla mitattu liikkumissuosituksen saavuttaminen). Vuosi 2022: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018, 2022 sekä 2025 tutkimukset (liikemittarilla mitattu liikkumissuosituksen saavuttaminen). Lisäanalyysi Jyväskylän yliopisto 8.4.2025. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018—2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023. (liikkumisen suosituksen toteutuminen kyselytietojen mukaan).

[3)] 5.- ja 8.-luokkalaisten fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaustulokset. Mediaanitulokset. Vipunen.fi: Opetushallinnon tilastopalvelu -raportit

[4)] Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kuntotestien tulokset. Puolustusvoimat.

[5)] Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) tekemät kaikki dopingtestit sekä dopingrikkomusten määrä SUEKin kansallisessa dopingtestausohjelmassa.

[6)] Urheilumuseo -Tahto. Suomen saavuttamat pisteet (sijat 1.—8.) Olympialaisissa ja olympialajien MM-kisoissa. Vertailu tehtävä vertailemalla parittomia vuosia keskenään, koska silloin on pidetty hiihtolajien MM-kilpailuja.

16. Ylimääräiset urheilijaeläkkeet (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 459 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisten eläkkeiden maksamiseen.

Ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukainen eläkkeen suuruus on 1 671,82 euroa kuukaudessa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ylimääräinen urheilijaeläke on 1 631,86 euroa kuukaudessa vuonna 2026. Osaeläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä urheilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2027 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (3180).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ylimääräiset urheilijaeläkkeet (siirto momentilta 29.90.50)	459
Yhteensä	459

2027 talousarvio 459 000

20. Liikuntatoimen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 726 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015) perustuvien liikuntapolitiikan ja liikuntakulttuurin edistämisestä, kehittämisestä ja arvioinnista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) valtion liikuntaneuvoston menoihin

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 3) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikunnan osaaminen ja tietopohja	
Liikunnan yleiset kehittämishankkeet	500 000
Valtion liikuntaneuvosto	226 000
Yhteensä	726 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 290 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 436 000 euroa.

2027 talousarvio	726 000
2026 talousarvio	726 000
2025 tilinpäätös	7 210 000

30. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Valtionosuuden perusteena käytettävä kunnan liikuntatoiminnan yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Valtionosuuden perusteena oleva valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 253 953 ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Enimmäismäärien estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	20 037 000
Valtionosuudet valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille	23 638 000
Valtionosuudet alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille	571 000
Yhteensä	44 246 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 134,90 euroa ja arvonlisäverollinen keskimääräinen yksikköhinta on 143,61 euroa opiskelijavuorokautta kohden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,5 %), valtakunnalliset koulutuskeskukset	818
Lakisääteinen yksikköhintojen kustannuspohjan tarkistus	1 442
Liikuntapaikkarakentamisen avustusten lisääminen valtakunnallisten koulutuskeskusten opiskelijavuorokausia vähentämällä (siirto momentille 29.90.50)	-200
Valtionosuus kuntien liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin (asukasmäärän muutos)	59
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-100
Yhteensä	2 019

2027 talousarvio	44 246 000
2026 talousarvio	42 227 000
2025 tilinpäätös	36 504 160

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 131 041 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) perustuvien sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen

3) kokeilu-, kehittämis- ja selvitystoiminnan menoihin sekä yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, liikunnan aluehallinnon toiminnan sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden menoihin

4) liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin

5) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

6) Pro Urheilu -tunnustusten maksamiseen

7) avustusten maksamiseen Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen

8) enintään 20 000 000 euroa Suomi Liikkeelle -ohjelmasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

9) enintään 2 000 000 euroa Yleisurheilun EM -kisahaun avustusten maksamiseen

10) enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, josta enintään 1,5 henkilötyövuotta Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arviointiin.

Kohdan 2) määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdassa 10) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Suostumus
Suomen Urheilun tukisäätiön alaisuudessa toimivalle Olympiarahastolle osoitetaan valtion vastinrahaa Suomen Olympiakomitean edellisen vastinrahoituspäätöksen jälkeen vuoden 2027 loppuun mennessä rahastoon keräämää hyväksyttävää yksityistä rahoitusta vastaavasti.

Selvitysosa: Poikkihallinnollisen Suomi Liikkeelle -ohjelman tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Määräraha on tarkoitettu eri hallinnonalojen käyttöön ja sitä on tarkoitus käyttää ohjelman toimeenpanon tukemiseen sekä eri ministeriöistä ja virastoista myönnettäviin valtionavustuksiin. Ohjelman toimeenpanoa ohjaa ja seuraa ministerityöryhmä. Ohjelman toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus (liikuntapaikkarakentamisen avustaminen)	30 520 000
Liikunnan kansalaistoiminta	42 872 000
— liikuntajärjestöjen yleisavustukset	40 872 000
— seuratuki	2 000 000
Huippu-urheilu	15 215 000
Liikunnan ja urheilun suurtapahtumat	2 000 000
Yleisurheilun EM-kisahaku	2 000 000
Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta	5 212 000
Kansainvälinen yhteistyö	268 000
Koko väestön liikunnan edistäminen	6 240 000
Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointi	500 000
Liikunnan osaaminen ja tietopohja	6 214 000
— liikuntatiede ja tutkimus	2 054 000
— tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	3 660 000
— alueellinen liikuntatoimi	500 000
Suomi liikkeelle -ohjelma	20 000 000
Yhteensä	131 041 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2027	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeen lisärahoitus		
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	2,0	2,0
Menot yhteensä	2,0	2,0

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 127 541 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 3 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poistuminen	-1 430
Liikuntapaikkarakentaminen (Investointiohjelma)	15 000
Liikuntapaikkarakentamisen avustusten lisääminen valtakunnallisten koulutuskeskusten opiskelijavuorokausia vähentämällä (siirto momentilta 29.90.30)	200
Yleisurheilun EM-kisahaku	2 000
Ylimääräiset urheilijaeläkkeet (siirto momentille 29.90.16)	-459
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	320
Yhteensä	15 631

2027 talousarvio	131 041 000
2026 II lisätalousarvio	2 000 000
2026 talousarvio	115 410 000
2025 tilinpäätös	56 312 235

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat

— Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat

— Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa

— Nuorten elämän- ja arjenhallintataidot vahvistuvat.

Vaikuttavuustavoitteita toimeenpannaan tukemalla nuorisoalan toimijoiden toimintaa ja nuorten osallisuuteen ja itsenäisyyteen tähtääviä kohdennettuja toimia sekä kehittämällä toimialan osaamista ja sen mahdollisuuksia vastata nuorten ajankohtaisiin tarpeisiin.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet
— Valmistellaan nuorisotyön ja -politiikan pitemmän aikavälin visio

— Koordinoidaan nuorisolain (1285/2016) mukaisen valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2024—2027 nuorisopoliittisten tavoitteiden toimeenpanoa ja loppuun saattamista sekä valmistellaan tulevaa ohjelmakautta ohjelman arvioinnin pohjalta

— Toimeenpannaan asiantuntijaryhmän toimenpide-ehdotuksia nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi

— Kehitetään toimialan informaatio- ja resurssiohjausta.

Valtionavustukset ja -osuudet nuorisotyön rahoituksessa valtion talousarviossa
Nuorisotyön määrärahoista noin 90 % kohdentuu avustuksiin. Hankkeista riippuen kuntatalouteen avustuksista kohdentuu noin 40 %, yleishyödyllisille yhteisöille (säätiöt, yhdistykset) noin 50 % ja yrityssektorille alle 10 %. Nuorisotyön valtionosuudet, joiden osuus nuorisotyön siirtotalouden kuluista on noin 10 %, kohdentuvat kuntatalouteen.

Nuorisotyön ja -politiikan tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2027 arvio
Nuorisopolitiikka			
15—29-vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan, %[1)]	72	74	74
15—29-vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan, %[1)]	85	69	69
Yläkouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, %[2)]	11	8	5
15—29-vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi, %[1)]	38	47	47
15—29-vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana, %[1)]	14	16	18
15—29-vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti, %[1)]	61	62	62
Nuorisotyö			
Kuntien nuorisotyöntekijöiden määrä[3)]	3 235	3 349	3 350
10–29-vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa, %[4)]			
Etsivän nuorisotyön kautta tavoitetut nuoret[3)]	20 659	20 744	20 744

Nuorisotyön ja -politiikan tunnuslukuja

	2024 toteutuma	2025 toteutuma	2027 arvio
Nuorten työpajatoiminnassa olevat nuoret[3)]	12 475	11 632	11 632
Nuorisokeskusten ohjausyksikköjen määrä (yksikkö=väh.4 tuntia ohjausta) / ohjattujen nuorten määrä[3)]	120 889 / 46 795	110 597 / 45 600	132 000 / 51 000
Avustettavan koulu- ja oppilaitosnuorisotyön piirissä olevat nuoret[5)]	147 685	76 308	76 308

[1)] Nuorisobarometri 2025

[2)] Kouluterveyskysely 2025/THL

[3)] nuorisotilastot.fi

[4)] Vapaa-aikatutkimus 2024

[5)] Valtionavustusten tietojärjestelmä VaDi

20. Nuorisotyön yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 712 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorisolain (1285/2016) mukaisiin nuorisotyön ja -politiikan toimeenpanosta, kehittämisestä ja arvioinnista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) valtion nuorisoneuvoston sekä arviointi- ja avustustoimikunnan menoihin

3) kansainvälisestä nuorisoalan yhteistyöstä sekä yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisoalan yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 4) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion nuorisoneuvosto sekä arviointi- ja avustustoimikunta	212 000
Nuorisotyön ja -politiikan strategisten tavoitteiden toteuttaminen	500 000
Yhteensä	712 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 362 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 350 000 euroa.

2027 talousarvio	712 000
2026 talousarvio	712 000
2025 tilinpäätös	712 000

30. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 598 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisiin kuntien nuorisotyön valtionosuuksiin.

Kuntien nuorisotyön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionosuus kuntien nuorisotyön käyttökustannuksiin (asukasmäärän muutos)	-29
Yhteensä	-29

2027 talousarvio	7 598 000
2026 talousarvio	7 627 000
2025 tilinpäätös	7 642 832

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 62 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille, valtakunnallisille nuorisoalan osaamiskeskuksille sekä nuorisokeskuksille

2) nuorisokeskusten investointiavustuksiin ja sosiaalisen nuorisotyön avustuksiin

3) nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyviin tutkimus- ja selvitysmenoihin ja avustuksiin sekä palkintojen ja apurahojen maksamiseen

4) nuorisoalan tiedontuotantoa, yleistä kehittämistä ja viestintää tukevien järjestelmien, ml. etsivän nuorisotyön yhteydenottojärjestelmän, ylläpidon ja kehittämisen menoihin

5) nuorten osallistumista ja kuulemista tukevien tietojärjestelmien ja verkkopalvelujen ylläpidon ja kehittämisen menoihin

6) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tukemista edistäviin avustuksiin

7) nuorisotyön, -toiminnan ja -politiikan kehittämisavustuksiin

8) Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston menoihin sekä saamenkielisen kielipesätoiminnan ja nuorisotyön tukemista edistäviin avustuksiin

9) nuorisotyön ja -politiikan alueellisesti hoidettaviin valtionhallinnon menoihin

10) nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämisen avustuksiin

11) nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön tukemisesta ja kehittämisestä aiheutuviin avustuksiin ja menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	18 000 000
Nuorisokeskukset	4 668 000
Alueellinen ja paikallinen nuorisotyö	5 327 000
Saamelaisten kielipesätoiminta ja nuorisotyö	1 473 000
Nuorisotyön kehittäminen, tiedontuotanto ja palvelutoiminta	1 957 000
Nuorten työpajatoiminta	14 000 000
Etsivä nuorisotyö	13 000 000
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö	4 000 000
Erääät nuorisotyön määrärahoihin kohdennetut hankkeet	75 000
Yhteensä	62 500 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 62 065 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 435 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivä nuorisotyö (siirto momentilta 29.91.51)	13 000
Jippiimissio ry, lapsi- ja nuorisotyö	25
Kertamenon poistuminen	-580
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirto momentilta 29.91.51)	4 000
Nuorten työpajatoiminta (siirto momentilta 29.91.51)	14 000
Verso ry, Lapinlahti, sosiaalinen kuntoutus ja nuorten työpajatoiminta	25
ViaDia Pohjois-Savo ry	25
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	260
Yhteensä	30 755

2027 talousarvio	62 500 000
2026 talousarvio	31 745 000
2025 tilinpäätös	32 095 000

(51.) Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivä nuorisotyö (siirto momentille 29.91.50)	-13 000
Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirto momentille 29.91.50)	-4 000
Nuorten työpajatoiminta (siirto momentille 29.91.50)	-14 000
Yhteensä	-31 000

2026 talousarvio	31 000 000
2025 tilinpäätös	31 000 000

Pääluokka 30
MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus
Toimintaympäristössä vallitsevat monet vaikeasti ennakoitavat maailmanlaajuiset muutostekijät, jotka uhkaavat Suomen huoltovarmuutta ja turvallisuutta sekä lisäävät kansainvälisten markkinoiden epävarmuutta. Näiden muutostekijöiden voimakkuuteen ja nopeuteen Suomi ei juuri voi vaikuttaa, vaan niiden seurauksiin on sopeuduttava. Uhkien lisäksi niissä voi olla myös paljon uusia mahdollisuuksia.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu yhdeksän toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat 1) julkisen talouden tilanne, 2) globaalit jännitteet ja niiden vaikutukset, 3) arktisen alueen strategisen merkityksen kasvu, 4) luontokato ja ilmastonmuutoksen hillintä sekä siihen sopeutuminen, 5) bio- ja kiertotalouden voimistuminen ja energiamurros, 6) digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuudet, 7) erilaisten alueiden kehittäminen, 8) arvojen ja asenteiden muutos, 9) oikeusvaltion vakauden rapautuminen ja demokratiakehityksen heikentyminen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyyden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut jännittyneen geopoliittisen tilanteen vuoksi.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouden keinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen, arvoketjujen luomiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinojen kilpailukyvyn kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Laadukas ja turvallinen paikkatieto ja sen hyödyntäminen ovat tärkeässä roolissa tulevaisuuden teknologiaratkaisuja kehitettäessä. Digitalisaatio ja tiedon merkityksen voimakas kasvaminen korostavat luotettavien perusrekisterien, peruspaikkatietojen ja luonnonvaratiedon käytön edistämisen merkitystä osana ministeriön tehtäväaluetta. Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa sekä turvaavat omistusta ja kansallista vakuus- ja rahoitusjärjestelmää.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/ arvio	2026 tavoite	2027 tavoite
Biotalous tuottaa merkittävää arvonlisää ja kannattavaa yritystoimintaa			
— Biotalouden arvonlisäys, mrd euroa[1)]	27,9	29,0	30,1
— Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa)[2)]	39 330	kasvaa	kasvaa
Elinvoimainen maaseutu vahvistaa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta			
— Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %[3)]	(26,3)	kasvaa	kasvaa
— Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista (%)[4)]	(-)	kasvaa	kasvaa
Tietovarannoista ja tutkimuksesta vakautta ja vaurautta			
— Hallinnonalan T&K-rahoituksen määrä, milj. euroa[5)]	142,0	150,3	147,5

[1)] Vuoden 2025 arvio ja vuosien 2026—2027 tavoite perustuu Suomen biotalousstrategiassa asetettuun tavoitteeseen: tavoitteena on kiihdyttää biotalouden arvonlisän 3 prosentin vuosikasvutaso 4 prosenttiin.

[2)] Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpidon tulot ja tuotanto, yritysten tilinpäätösaineisto, teollisuuden ja palvelualojen liikevaihtokuvaajat, maatalouden taloustilit. Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Arviona on käytetty vuoden 2025 ennakkotietoa.

[3)] Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Tiedot koskevat Manner-Suomea. Vuodesta 2025 lähtien toteutumatietoja ei ole vielä saatavilla ja vuoden 2025 arviona on käytetty vuoden 2024 toteutumatietoja.

[4)] Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Tiedot koskevat Manner-Suomea. Vuodesta 2024 lähtien toteutumatietoja ei ole vielä saatavilla. Vuoden 2023 toteutumatieto on 34,1.

[5)] Sisältää hallinnonalan tutkimuslaitosten yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot.

Sukupuolten tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa yhdenvertaisuuden edistämistä sekä hallituksen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten tasa-arvoon.

Maaseudulla pääosa työikäisestä väestöstä on miehiä ja varsinkin harvaan asutulla maaseudulla miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Erot ovat suurimmat nuorten aikuisten ikäluokassa. Yhteisen maatalouspolitiikan, maaseudun kehittämisen ja luonnonvaratalouden toimeenpanossa on tavoitteena huomioida eri väestöryhmien tarpeet, vaikka tukijärjestelmiä tai tukien myöntämisen perusteita ei ole rakennettu sukupuolinäkökulmasta. Esimerkiksi nuorten viljelijöiden aloitustuessa seurataan yritystoiminnan aloittaneiden sukupuolijakaumaa. Erityisesti useissa

paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta toteutetuissa hankkeissa on tavoitteena erilaisten ryhmien kuten nuorten, vanhusten, maahanmuuttajien ja työttömien osallistuminen alueen kehittämiseen. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Leader-toiminnassa esimerkiksi seurataan päättävän elimen eli hallituksen sukupuolijakaumaa.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteita. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja.

Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa, vihreää siirtymää ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin 19 milj. euroa. Ympäristökorvauksiin ja luonnonmukaiseen tuotantoon kohdennetaan 278,8 milj. euroa, ekojärjestelmätukeen vähintään 86 milj. euroa, ravinnekierrätyksen edistämiseen ravinnekiertotuella 5 milj. euroa ja ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelmaan 3 milj. euroa. Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 5,2 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan mm. kansallista biotalousstrategiaa, kansallista metsästrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 11,0 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan yhteensä 6,1 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen kohdennetaan 38,7 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsästyslain sekä rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (HE 108/2026 vp)	30.01.05, 30.40.50, 35.10.21 ja 28.40.04
Hallituksen esitys laiksi metsityksen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta	30.40.47

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
30.10.40	*Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset* (siirtomääräraha 3 v)		
	— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	105,0	62,0
	— avustusten myöntämisvaltuus	-	3,6
30.10.41	*Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki*(arviomääräraha)		
	— korkotukilainavaltuus	250,0	200,0
30.10.64	*EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	135,4	159,4
30.40.44	*Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen* (arviomääräraha)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	20,0	15,0

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
30.40.45	*Metsäluonnon hoidon edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	0,8	2,0
30.40.47	*Tuki joutoalueiden metsitykseen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— avustusten myöntämisvaltuus	-	8,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto ja tutkimus**	**152 890**	**158 258**	**154 093**	**-4 165**	**-3**
01.	Maa- ja metsätalous-ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 359	22 630	22 614	-16	0
05.	Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	91 500	88 844	87 855	-989	-1
22.	Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 643	8 503	5 943	-2 560	-30
29.	Maa- ja metsätalous-ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio-määräraha)	31 151	32 652	32 652	—	0
40.	Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	0	1 390	790	-600	-43
66.	Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)	4 238	4 239	4 239	—	0
10.	**Maaseudun kehittäminen**	**474 396**	**441 111**	**489 805**	**48 694**	**11**
40.	Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	122 200	110 000	130 400	20 400	19
41.	Maaseutuelinkeino-toiminnan korkotuki (arvio-määräraha)	31 326	40 000	37 000	-3 000	-7
42.	Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	13 200	10 600	8 600	-2 000	-19
43.	Eläinten hyvinvointi-korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000	74 000	74 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
50.	Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämis-toimiin (siirtomääräraha 3 v)	4 651	3 751	3 576	-175	-5
51.	Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 223	2 183	2 123	-60	-3
54.	Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	31 092	27 242	28 000	758	3
55.	Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	4 005	4 035	3 805	-230	-6
63.	Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 350	3 390	4 040	650	19
64.	EU:n ja valtion rahoitus-osuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomäärä-raha 3 v)	188 349	165 910	198 261	32 351	19
20.	**Maa- ja elintarviketalous**	**1 757 178**	**1 725 547**	**1 741 181**	**15 634**	**1**
01.	Ruokaviraston toiminta-menot (siirtomääräraha 2 v)	80 373	80 440	77 607	-2 833	-4
20.	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	12 535	10 268	10 268	—	0
40.	Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirto-määräraha 2 v)	350 000	350 000	350 000	—	0
41.	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomäärä-raha)	528 965	526 200	526 200	—	0
43.	Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomäärä-raha 3 v)	275 716	265 016	270 716	5 700	2
44.	Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	479 815	463 815	472 815	9 000	2
46.	EU-rahoitteinen ruoka-ketjun kehittäminen (siirto-määräraha 3 v)	11 005	11 005	11 005	—	0
47.	Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 603	3 786	6 803	3 017	80

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
49.	Alkutuotannon tuotanto-panosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)	4 300	8 050	9 000	950	12
60.	Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400	400	400	—	0
62.	Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	6 467	6 567	6 367	-200	-3
40.	**Luonnonvaratalous**	**204 615**	**176 577**	**185 237**	**8 660**	**5**
20.	Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 582	3 512	3 511	-1	0
21.	Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	14 225	13 815	13 815	—	0
22.	Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 464	5 268	5 182	-86	-2
31.	Vesi- ja kalatalous-hankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 016	6 606	7 136	530	8
40.	Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 686	1 541	1 900	359	23
41.	Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 590	3 800	4 400	600	16
42.	Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	11 650	8 900	8 850	-50	-1
44.	Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	37 276	36 247	38 747	2 500	7
45.	Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 027	11 027	12 027	1 000	9
46.	Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirto-määräraha 2 v)	45 132	41 074	41 254	180	0
47.	Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	2 500	1 000	4 200	3 200	320
50.	Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 779	13 817	13 758	-59	0
51.	Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 360	9 915	10 113	198	2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
53.	Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 332	1 332	1 332	—	0
62.	Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	22 995	18 723	19 012	289	2
64.	**Metsähallitus**	**7 795**	**7 157**	**6 651**	**-506**	**-7**
50.	Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	7 795	7 157	6 651	-506	-7
70.	**Maanmittaus ja asuntoosakkeiden kirjaaminen**	**53 467**	**48 753**	**43 558**	**-5 195**	**-11**
01.	Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	51 467	45 253	41 558	-3 695	-8
40.	Kiinteistötoimitusten ukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 000	3 500	2 000	-1 500	-43
	Yhteensä	**2 650 341**	**2 557 403**	**2 620 525**	**63 122**	**2**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	4 217	4 257	4 254		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoiduin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja Ruokavirasto. Valtionavustusta saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä. Hallinnonalan tehtäviä hoitavat valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus sekä talousarvion ulkopuolisina rahastoina toimivat maatilatalouden kehittämisrahasto ja maatalouden interventiorahasto.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan myös elinvoimakeskuksissa, Lupa- ja valvontavirastossa, Turvallisuus- ja kemikaalivirastossa, Huoltovarmuuskeskuksessa sekä Suomen ympäristökeskuksessa, joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Lisäksi maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan kunnissa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa alustavasti seuraavat pääluokkaperusteluissa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tulostavoitteet.

Biotalous tuottaa merkittävää arvonlisää ja kannattavaa yritystoimintaa:

— Toimintaympäristö on kilpailukykyinen uusille yrittäjille sekä uudistuvalle ja vastuulliselle biotalouden arvoketjulle

— Uusiutuvia luonnonvaroja ja luontohyötyjä käytetään monipuolisesti ja kestävästi

— Luonnon monimuotoisuus on elpymisuralla

— Kotimaisia elintarvikkeita ja puhdasta vettä on riittävästi saatavilla

— Kannattava alkutuotanto luo perustan kotimaiselle ruoantuotannolle

— Toimivat markkinat mahdollistavat arvonlisän oikeudenmukaisen jakautumisen

— Eläintauti- ja kasvintuhoojatilanne on hallinnassa

— Ruoka on turvallista ja terveellistä

— Eläimet voivat hyvin ja eläinlääkkeiden käyttö on vähäistä

— Tuotantopanosten omavaraisuus kasvaa

— Viennin arvo ja jalostusarvo kasvavat

— Luonnon virkistyskäyttöön liittyvät harrastukset ja palvelut lisäävät hyvinvointia.

Elinvoimainen maaseutu vahvistaa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta:

— Maaseutu- ja saaristoalueet ovat hyviä paikkoja elää, asua sekä yrittää monipuolisesti

— Paikallisyhteisöt toimivat aktiivisesti

— Hiilinieluja ja -varastoja, kiertotaloutta ja resurssitehokkuutta vahvistetaan

— Ilmastonmuutokseen sopeudutaan ja varaudutaan

— Yhteiskunnan toimivuuden kannalta elintärkeät toiminnot turvataan (elintarvike- ja vesihuolto, tulva- ja kuivuusriskien hallinta, patoturvallisuus).

Tietovarannoista ja tutkimuksesta vakautta ja vaurautta:

— Luotettavat kiinteistöjen ja osakehuoneistojen rekisteritiedot turvaavat kansallista omistus- ja rahoitusjärjestelmää sekä edistävät uutta liiketoimintaa

— Paikantamisen perustan referenssijärjestelmät ja peruspaikkatiedot mahdollistavat kansallista paikannusta ja yritysten lisäarvopalveluja

— Korkeatasoinen paikkatiedon tutkimus tukee operatiivista toimintaa ja innovaatioiden syntymistä yrityssektorilla

— Huipputasoiset hyödynnettävissä olevat tietovarannot houkuttelevat kansainvälisiä investointeja Suomeen

— Luotettava tutkimus ja tietovarannot turvaavat luonnon kantokykyä ja luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tulostavoitteet
Hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi seuraavia toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tulostavoitteita:

— Toiminta on ennakoivaa ja vastuullista sekä toimintaprosessit ja resurssien käyttö ovat tehokkaita

— Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on korkealaatuista ja sen tulokset välittyvät tehokkaasti päätöksenteon, elinkeinojen ja kansalaisyhteiskunnan hyödynnettäviksi

— Digitaaliset ratkaisut ovat kustannustehokkaita, turvallisia, hyvin käytettäviä ja niissä hyödynnetään laajasti valtion yhteisiä palveluja

— Häiriötilanteisiin varaudutaan kattavalla riskien hallinnalla sekä kehittämällä jatkuvuudenhallintaa ja vahvistamalla selviytymis- ja palautumiskykyä

— Henkilöstö on osaavaa, arvostettua ja voi hyvin

— Toimitilahallinta ja toimipaikkaverkko sekä hankintatoimi ovat tehokkaita ja tukevat kestävyyttä.

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 614 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ministeriön yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö luo toiminnallaan luonnonvaroista kasvua, hyvinvointia ja turvallisuutta. Ministeriö ohjaa ja johtaa maataloutta, maaseudun kehittämistä, kalataloutta, metsätaloutta, erätaloutta, elintarviketurvallisuutta, eläin- ja kasvinterveyttä, vesivarojen käyttöä, maanmittausta, paikkatietojen yhteiskäyttöä sekä toimialan tutkimusta.

Ministeriö tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	27 446	23 980	23 964
Bruttotulot	3 691	1 350	1 350
Nettomenot	23 755	22 630	22 614

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 215		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 819		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsäbiotalouden asiantuntijatehtävät (1 htv) (siirto momentilta 30.40.22)	90
Suomen pysyvän edustuston Natossa resilienssiasioiden erityisasiantuntijan palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 24.01.01)	-20
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-209
Palkkausten tarkistukset	655
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-460
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-72
Yhteensä	-16

2027 talousarvio	22 614 000
2026 II lisätalousarvio	-164 000
2026 talousarvio	22 630 000
2025 tilinpäätös	21 359 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 87 855 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

2) talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin

3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen

5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrärahasta

7) maatilayritysten osaamisverkoston (AgriHubi) toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen ja toiminnan rahoittamiseen

8) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

— harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa

— tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluja yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi

— harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa

— tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle

— ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä

— hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä

— edistää kansainvälistä yhteistyötä

— hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Luonnonvarakeskus tukee pääluokkaperusteluissa ja luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2025 tilinpäätös			2026 arvio			2027 arvio		
	Kust.[1] 1 000 €	Tuotot[2] 1 000 €	Htv	Kust.[1] 1 000 €	Tuotot[2] 1 000 €	Htv	Kust.[1] 1 000 €	Tuotot[2] 1 000 €	Htv
Tutkimusprosessi	112 711	53 315	979	115 800	57 500	978	117 900	57 500	966
Viranomaisprosessi	29 668	6 967	245	30 200	7 000	244	30 600	7 000	242
Tilastoprosessi	5 842	155	56	5 500	500	53	5 600	500	52
Yhteensä	148 221	60 437	1 280	151 500	65 000	1 275	154 100	65 000	1 260

[1] Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,0—2,5 milj. euroa/v.

[2] Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Vaikuttavuus			
Referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	764	650	650
Luottamus- ja maineindeksi			
— Media (1—5)	3,67	-	-
— Yritykset (1—5)	-	-	3,70
— Kansalaiset (1—5)	-	3,50	-
— Päättäjät (1—5)	-	-	3,70
— Tutkimuskumppanit (1—5)	-	-	3,70

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset 1 000 €/ kokonaishtv	116	119	122
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,2	1,0	1,0
Muut julkaisut/tutkijahtv	0,9	0,8	0,8
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut julkaisut (sis. ammattiyleisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	578	550	550
Tilastojulkistusten määrä, kpl	152	120	120
Annetut lausunnot, kpl	573	400	400
Valiokuntakuulemiset, kpl	62	60	60
Tilastojulkistusten virheettömyys, %	95	98	98
Voimavarat			
Tohtoreiden osuus (%) tutkijoista	64	70	70
Työtyytyväisyysindeksi	3,14	3,15	3,15

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	151 071	157 444	154 755
Bruttotulot	62 945	68 600	66 900
Nettomenot	88 126	88 844	87 855
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 597		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 971		

Bruttotulot ovat yhteensä 66 900 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 47 000 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 7 500 000 euroa, EU-maataloustukia 600 000 euroa sekä muita tuloja 11 800 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	177	190	190
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	177	190	190

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	83	95	98
— osuus yhteiskustannuksista	77	95	92
Kustannukset yhteensä	160	190	190
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	17	-	-
Kustannusvastaavuus, %	111	100	100
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 014	7 910	7 310
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	7 014	7 910	7 310
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 868	4 150	3 700
— osuus yhteiskustannuksista	2 727	2 450	2 400
Kustannukset yhteensä	6 595	6 600	6 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	419	1 310	1 210
Kustannusvastaavuus, %	106	120	120

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	17 230	25 100	20 000
— EU:lta saatava rahoitus	13 437	13 000	14 500
— muu valtiontalouden ulkopuolinen rahoitus	12 364	8 800	12 500
Tuotot yhteensä	43 031	46 900	47 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	75 742	77 700	78 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-32 711	-30 800	-31 000
Omarahoitusosuus, %	43	40	40

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 87 755 000 euroa, josta kansainvälisiä jäsenmaksuja noin 40 000 euroa, ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 66 937 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afrikkalaisen sikaruton torjunta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-250
Enonkosken kalanviljelylaitoksen säilyminen ja sen toiminnan vahvistaminen	-170
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	1 846
Maatalouden ympäristöseuranta, CAP-suunnitelmakauden rahoitus	600
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-1 200
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	1 200
Puhdas energia ja materiaalivirtojen T&K-rahoitus (REPowerEU T&K)	-500
Selvitys turpeen korkean jalostusasteen tuotteiden kehittämiseksi, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Valkoposkihanhien ja merimetsojen seurantatehtävien siirron kertaluonteiset lisäkustannukset ja seurantatehtävien laajentuminen	233
Valkoposkihanhien ja merimetsojen seurantatehtävät (siirto momentilta 35.10.21) (BudjL)	111
Palkkausten tarkistukset	1 763
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-407
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-639
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-3 280
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-196
Yhteensä	-989

2027 talousarvio	87 855 000
2026 talousarvio	88 844 000
2025 tilinpäätös	91 500 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionavustusten myöntämiseen

2) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtiontalouden osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimustoiminta tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelmiin (Horisontti Eurooppa kumppanuudet, Life) liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Valtiontaloudelta saatavat rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulokertymäksi arvioidaan noin 1 500 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 3 780 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 2 163 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 459 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-2 560
Yhteensä	-2 560

2027 talousarvio	5 943 000
2026 talousarvio	8 503 000
2025 tilinpäätös	4 643 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 652 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	32 652 000
2026 talousarvio	32 652 000
2025 tilinpäätös	31 150 614

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 790 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elintarvikeviennin edistämiseen ja ruoka-alan arvoketjun kehittämiseen, kasvu- ja kuiviketurpeen sekä energiaturpeen huoltovarmuuden edistämiseen ja metsäsektorin arvonlisän kasvattamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 500 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 290 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.22)	2 560
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.47)	1 100
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-210
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 30.20.47)	-3 100
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.49)	2 000
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 30.20.49)	-1 000
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.05)	1 200
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentilta 30.40.22)	1 300
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 30.01.05)	-1 200
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 30.40.22)	-1 300
Ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartta (siirto momentilta 30.20.49)	450
Ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelman biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestoinnit osana Saaristomeri-ohjelmaa (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 30.20.49)	-400
Ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelman tutkimus- ja kehittämistoiminta (v. 2027 rahoitus) (siirto momentille 30.20.49)	-2 000
Yhteensä	-600

2027 talousarvio	790 000
2026 II lisätalousarvio	-1 390 000
2026 talousarvio	1 390 000
2025 tilinpäätös	—

66. Kansainvälinen toiminta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 239 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien sekä kulutusmenoluonteisten jäsenmaksujen että rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin

2) enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen

3) enintään 50 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin ja valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena ja siirtomenoina maksettavien jäsenmaksujen sekä rahoitusosuuksien osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

S e l v i t y s o s a : Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 139 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 100 000 euroa.

2027 talousarvio	4 239 000
2026 talousarvio	4 239 000
2025 tilinpäätös	4 237 641

10. Maaseudun kehittäminen

S e l v i t y s o s a : Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

Toimintaympäristö

Kriisit lisäävät toimintaympäristön epävarmuutta
Toimintaympäristössä pitkään vaikuttaneet häiriötilanteet (Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen ja Lähi-idän tilanne), kansainväliset kauppapoliittiset jännitteet sekä yleinen turvallisuustilanne ovat heikentäneet maa- ja elintarviketalouden toimintaympäristön ennustettavuutta sekä entisestään korostaneet varautumisen ja huoltovarmuuden merkitystä. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti tuotantopanosten ja maataloustuotteiden hintaan. Polttoaineiden, lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden sekä täydennysvalkuaisen kaltaisten rehukomponenttien kotimaisuusastetta on tarpeen lisätä. Huoltovarmuuden ohella tämä tukisi ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Tuotantopanosten lisäksi osaavan työvoiman saatavuus ja riittävän kausityövoiman varmistaminen etenkin puutarhataloudessa ovat merkityksellisiä tekijöitä kotimaisen tuotannon ylläpitämisessä.

Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa
Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua, mukaan lukien saaristoalueet. Maaseudulla asuu vakinaisesti runsas neljännes väestöstä. Väestökehityksen seuranta pohjautuu pysyvää asutusta kuvaavaan tilastoituun väkilukuun eikä siinä huomioida ihmisten monipaikkaisuutta. Maaseutu- ja saaristoalueiden väkiluku on vähentynyt jo pitkään, vaikka monipaikkaisuus ja siihen liittyvä kausiväestö on viime vuosikymmeninä kasvanut voimakkaasti erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Maaseudulla ja saaristossa on kausittain edelleen yli 1,1 milj. ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu.

Maaseutu- ja saaristoalueet toimivat sekä yritystoiminnan että vakituisen ja kausiasumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Yrityksistä noin 40 % (maatilat mukaan lukien) sijaitsee maaseudulla. Maaseutualueilla on keskeinen merkitys yhteiskunnallisten ja globaalien haasteiden ratkaisussa. Ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa maaseutualueilla on keskeinen merkitys sekä maankäyttösektorin että elinkeinotoiminnan osalta. Maaseutualueet mahdollistavat hyvät edellytykset vihreän siirtymän voimistamiseen niin toimintamahdollisuuksien kuin resurssien osalta. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen maaseutu- ja saaristoalueilla edellyttää, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun ja saariston hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palvelujen turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Toimintakykyiset maaseutu- ja saaristoalueet auttavat yhteiskuntaa vastaamaan mitä moninaisimpiin haasteisiin, liittyivät ne sitten turvallisuusuhkiin, muuttuvaan ilmastoon tai odottamattomiin pandemioihin. Myös paikallinen kansalaistoiminta ja yhteisöllisyys edistävät yhteiskunnan muutosjoustavuutta ja varautumista. Kylätoiminnassa ja maaseuturahaston hankkeissa tehdään merkittäviä määriä talkootyötä, jolla on sekä rahallista arvoa että hyvinvointivaikutuksia.

Maaseudun elinkeinojen monipuolistaminen ja maaseutuyhteisöjen vahvistaminen ovat tärkeitä maatalouden kehittämiselle. Elinvoimainen maaseutu on edellytys uusien yrittäjien saamiseksi maatalouteen ja muihin maaseudun elinkeinoihin. Elinvoimainen maaseutu ja saaristo ovat elintärkeitä Suomen kokonaisturvallisuudelle.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmän perusta
Suomen ruokajärjestelmä perustuu kotimaiselle maataloustuotannolle, jonka merkitys on entisestään korostunut epävarmassa kansainvälisessä tilanteessa. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti on laadittu suomalaisen ruuantuotannon pitkän aikavälin strategia, Kansallinen ruokastrategia 2040: Onnellisen ruuan maa sekä käynnistetty elintarvikevientiä lisäävä ruoka-alan kasvuohjelma, jotka muodostavat Kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä -kokonaisuuden. Strategiatyössä on luotu visio siitä, millainen ruokajärjestelmä Suomessa on vuonna 2040. Strategian lisäksi laaditaan ensimmäinen nelivuotinen strategian toimeenpanosuunnitelma vuosille 2026—2030, jossa konkretisoidaan, mitä toimenpiteitä sen strategisten päämäärien saavuttamiseksi tarvitaan ja millaisiin muutoksiin on syytä varautua.

Tuotannon jatkuvuuden turvaaminen edellyttää tuotannon kannattavuuden parantumista nykytilanteesta. Taloudellinen tulos vaihtelee kuitenkin tilojen välillä voimakkaasti. Pitkäjänteinen kannattavuuden turvaaminen edellyttää sitä, että markkinatuottojen osuus viljelijöiden kokonaistuloista olisi nykyistä suurempi.

Ruuan omavaraisuusaste on markkina-arvon perusteella noin 80 %, mutta ruuan tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoksia (mm. täydennysvalkuaista, poltto- ja voiteluaineita, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Maataloutta harjoitetaan edelleen koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan. Tuotantomäärät ja peltoala ovat säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maataloudessa tarvitaan panostusta rakenteen kehittämiseen ja kannattavuuden ylläpitämiseen
Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin ja jossain määrin myös alueellisesti. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 29 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen vuonna 2025 noin 57 hehtaaria (luomutilat noin 80 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla sekä rahoituslai-

tosten rahoituksen ja vakuuksien saannilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maatiloista lisää maatiloilla harjoitettavan muun yritystoiminnan määrää maataloustuotannon kasvattamisen tai erikoistumisen sijaan, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Nuorten viljelijöiden saaminen tilanpidon jatkajiksi on erityisen tärkeää. Riittävän maataloustuotannon kannattavuuden ohella palvelujen ja infrastruktuurin tulee mahdollistaa yrittäminen ja asuminen maaseutualueilla. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille. Investoinnit parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestävää käyttöä, ympäristön tilaa sekä ilmaston muutoksen hidastamista ja siihen sopeutumista.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on vaikeammin ennakoitavissa kuin aiemmin, koska tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen vaihtelu on aikaisempaa suurempaa. Viimeaikaiset kriisit ovat entisestään heikentäneet ennakoitavuutta. Vuoden 2025 alkupuolella alkanut Yhdysvaltojen asettamien tullien korotukset ja niille asetetut vastatullit ovat lisänneet yleistä talouden epävarmuutta. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta.

Epävarmassa toimintaympäristössä maa- ja puutarhatalousyrittäjien osaamisen ja yhteistyön merkitys korostuvat. Osaamista kehittämällä voidaan maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta parantaa markkinaehtoisesti mm. tuotantoa ja tuottoa kasvattamalla sekä kustannuksia alentamalla ja tuotantopanosten hintoihin vaikuttamalla (kilpailuttaminen, yhteisostot, vuokraus tai leasing hankinnan sijaan, yhtiöittäminen). Kilpailutilanteen takia maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat kuitenkin rajalliset. Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan sekä Lähi-idän konfliktien kaltaiset tapahtumat ovat nostaneet esiin myös uusia, ennakoimattomia haasteita ja riskejä myös ruuantuotannolle. Uudenlainen epävarmuus hankaloittaa elintarvikemarkkinoiden ennakointia ja edellyttää panostuksia tuotanto- ja kuljetusketjujen toimivuuden varmistamiseen.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden liikevaihdosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla.

Vuosien 2025—2027 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)	74,0	74,0	74,0
— valtion osuus	42,2	42,2	42,2
— EU:n osuus	31,8	31,8	31,8
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40)	345,4	344,8	346,0
EU-tulotuki (30.20.41)	529,0	525,0	525,0

Vuosien 2025—2027 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)[1)]

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto (30.20.43)[2)]	275,9	275,6	275,6
— valtion osuus	157,3	157,1	157,1
— EU:n osuus	118,6	118,5	118,5
Luonnonhaittakorvaukset (30.20.44)[2)]	487,1	487,1	487,1
— valtion osuus	413,2	413,2	413,2
— EU:n osuus	73,9	73,9	73,9
Yhteensä pinta-ala ja eläintuet	1 711,4	1 706,5	1 707,7
— valtion osuus	958,1	957,3	958,5
— EU:n osuus	753,3	749,2	749,2
— EU:n osuus, %	44	44	44

[1)] Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2025—2027 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua ao. tukivuoden alusta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun.

[2)] Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Kilpailukykyä kuluttajalähtöisyydellä, osaamisella, innovaatiolla ja tutkitun tiedon hyödyntämisellä

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja niiden nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, kuten uusien ruokateknologioiden kautta tuotetut ainesosat, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, mahdollistamalla tuotteiden, lisäarvoainesosien ja ruokateknologioiden vientiä tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointihyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Ruoka-ala — mukaan lukien maatalous, elintarviketeollisuus, tukku- ja vähittäiskauppa sekä ravitsemispalvelut — työllistää Suomessa noin 333 000 henkeä, mikä on lähes 13 % kaikista työllisistä. Elintarvike- ja juomateollisuus työllistää tästä 38 000 henkilöä. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa keskittynyt, ja Suomessa valmistettujen elintarvikkeiden kotimaisuusaste on keskimäärin noin 82 %. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva asema, vaikka lähes kaikki alan yritykset ovat pk-yrityksiä: noin 65 % elintarviketeollisuuden toimipaikoista työllistää enintään viisi henkilöä. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluisia ja kilpailukykyisiä yrityksiä.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokaketjun ruokahävikin määrä on tarkoitus puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Ruokahävikin kokonaismäärän elintarvikeketjussa arvioidaan olevan 350—380 milj. kiloa.

Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, ilmastovaikutukset, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Kuluttajahintojen nousu on jossain määrin muuttanut kulu-

tustottumuksia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tauteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla.

Maaseutualueet tarjoavat ratkaisuja ympäristön tilaan ja ilmastonmuutoksen liittyviin haasteisin
Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseuturahaston toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessakin keskeisinä haasteina säilyvät ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä tulee huomioida kaikki kestävyyden näkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Maaseuturahaston toimenpiteillä tuetaan Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraalista Suomesta.

Myös maatalousrahaston sekä kansallisen tuen toimenpiteet, esimerkiksi huoltovarmuuden kannalta tärkeän kotimaisen kasviperäisen valkuaistuotannon tukeminen sekä luonnon monimuotoisuutta sekä maaperään hiilensidontaa parantavien viljelymenetelmien tukeminen, ovat tärkeitä ilmastokestävän ruokajärjestelmämme rakentamisessa. Huoltovarmuutemme kannalta eläintuotannon EU:n suorat sekä kansalliset tuet ovat välttämättömiä. Myös luonnon monimuotoisuuden, maaseutumaiseman ja siihen liittyvän kulttuuriperinnön säilymiselle laiduntavat kotieläimet ovat tärkeitä.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta. Maailmanlaajuiset kriisit tulevat nopeuttamaan ja voimistamaan tätä kehitystä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tunnusluvut.

Maa- ja elintarviketalous

	2023	2024	2025	2026—2027 tavoite
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa)[1)]	2 200	2 311	2 438	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä (%)[2)]	82	83	82	nykytaso
— maitotuotteet yhteensä (%)[2)]	73	73	73	nykytaso
— viljat yhteensä (%)[3)]	113	122	131	kulutusta vastaava taso
— tomaatti (%)[4)]	59	63	59	kasvaa
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi)[5)]	18 100	11 300	28 000	kasvaa
Maatilojen keskikoko (ha)[6)]	54	55	57	kasvaa
Maatilojen tuettujen investointien määrä (milj. euroa)[7)]	210	358	348	kasvaa
Maatilojen aloitustukiavustusten määrä (kpl)[7)]	220	286	356	nykytaso
Luomutuotannon määrä				
— maito (milj. litraa)[8)]	73,3	66,6	65	kasvaa
— naudanliha (milj. kg)[8)]	3,6	3,7	3,7	kasvaa
— kananmunat (milj. kg)[8)]	4,4	4,9	5,0	kasvaa
— kaura (milj. kg)[8)]	86,6	91,1	106	kasvaa
— luomueläintilojen lukumäärä (kpl)[9)]	1 039	1 011	1 017	kasvaa
— luomutuotannon sitoumusala yhteensä (ha)[10)]	287 253	291 393	276 890	kasvaa
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten[11)]				
— lukumäärä (kpl)	2 328	2 401	(2 401)	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	695	781	(781)	kasvaa

[1)] Lähde: Tilastointi muuttunut. Tilaston lähde nyt Elintarvikeliiton vientitilasto.

[2)] Lähde: Kantar TNS Oy/Luke.

[3)] Lähde: Luke/VYR: Satokausittainen viljatase. Luvut sisältävät viljat: vehnä, ruis, ohra ja kaura sekä niiden kaikki kotimaiset käyttökohteet. Vuoden 2025 luku on arvio.

[4)] Lähde: Luke ravintotase.

[5)] Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,89 henkilöä tilaa kohti vuonna 2025). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2025 luku on ennuste.

[6)] Lähde: Luke. Vuoden 2025 luku on arvio.

[7)] Lähde Ruokavirasto

[8)] Lähde: Luke tilastotietokanta

[9)] Lähde: Ruokavirasto/luomuvalvonta (sisältää myös siirtymävaiheen pinta-alan).

[10)] Lähde: Ruokavirasto. Luonnonmukaisessa tuotannossa ja sen siirtymävaiheessa oleva peltopinta-ala. CAP-suunnitelman tavoitteena, että vuonna 2027 luonnonmukaisen tuotannon ala olisi 577 200 ha.

[11)] Lähde: Tilastokeskus. Vuoden 2025 lukua ei vielä saatavilla.

Ruokajärjestelmän ympäristökestävyys

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014—2022 keskim.	2023—2024 keskim.	2023—2027 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha[1)]	53,8	46,3	48,9	52,3	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha[1)]	7,6	4,0	4,6	4,1	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO_2/ekv[2)]	6,3	6,2	6,3	6,3	<6,3
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO_2/ekv[3)]	8,3	8,4	8,0	9,0	<9,0
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi[4)]	35,4	34,7	31,4	26,4	<26,4

[1)] Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori. Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarille käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta. Tavoite perustuu CAP-suunnitelmaan.

[2)] Lähde: Tilastokeskus Kasvihuonekaasut 2024, viralliset tiedot. Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt.

[3)] Lähde: Tilastokeskus Kasvihuonekaasut 2024, viralliset tiedot. Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelysmaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt.

[4)] Lähde: Kaukokulkeutumissopimukselle toimitettu inventaarioraportti — Finland's Informative Inventory Report, IIR 2026, Part 5 Agriculture.

Elintarvikkeiden laatu[1)]

	2023	2024	2025	2026—2027 tavoite
Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytysepidemiat (kpl)				
— epidemioiden lukumäärä	44	46	67	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	810	1 569	1 573	alle 1 000
Eläinten hyvinvointivaatimukset täyttävien tilojen osuus otanta-valvonnassa tarkastetuista tiloista (%)	73	63	64	yli 80
Vakavien eläintautien esiintyminen (kpl)[2)]				
— ihmisen pitämät eläimet (kpl)	71	0	0	vähenee
— luonnonvaraiset eläimet (kpl)	36	1	30	vähenee
Mikrobilääkeresistenssin määrä sioilla ja broilereilla (%)[3)]	25	24	22	vähenee

[1)] Lähde: Ruokavirasto

[2)] EU:n eläinterveyssäännöstön mukaiset A- ja B-luokan eläintaudit ja muut torjuttavat eläintaudit, sekä C-luokan eläintaudeista ne, joille Suomella on virallinen tautivapaus.

[3)] FINRES-Vet -ohjelmassa yhdelle tai useammalle tutkitulle antibiootille vastustuskykyisten E. coli -bakteerien %-osuus tutkituista indikaattori-E. coli -bakteereista sioilla ja broilereilla.

Maaseudun kehittämisen tunnusluvut[1)]

	2020	2021	2022	2023	2024
Työllisyysaste yhteensä, %[2)]	65,8	68,4	69,5	68,5	68,1
— harvaan asuttu maaseutu	63,2	66,2	67,2	67,0	67,5
— ydinmaaseutu	66,4	68,9	69,7	68,8	69,0
— kaupunkien läheinen maaseutu	69,8	72,1	73,2	72,4	72,4
— kaupungit	65,3	68,1	69,1	68,1	67,4
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	35,0	34,3	34,0	33,6	33,2

[1)] Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit. Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea.

[2)] Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15—64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä.

Talousarvion ulkopuoliset rahastot

Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)

Makeran avustusvaroja käytetään lain (657/1966) mukaisesti mm. maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen ja edellä mainittuihin tarpeisiin liittyvien maa- ja vesialueiden ostamiseen ja vaihtamiseen. Lisäksi rahastoa voidaan käyttää myös muihin Makera-lain mukaisiin tarkoituksiin sen mukaan kuin siitä erikseen lailla säädetään.

MAKERAn tunnusluvut 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 arvio	2027 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä[1)]	111,1	96,8	81,8
— omat tulot[2)]	4,6	4,1	3,7
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	105,5	91,7	77,2
— muut tulot	1,1	1,0	0,9
— siirto talousarviosta	-	-	-
MENOT			
Rakennetukiavustukset	10,7	9,5	4,0
Muut menot	8,6	7,6	8,0
LAINAT			
Valtionlainat	7,3	6,0	5,0
Valtiontakaukset	70,4	85,0	85,0
— josta maksuvalmiuslainat	1,3	0,0	0,0

[1)] Laskennalliset erot johtuvat pyöristyseroista.

[2)] Mm. lainojen lyhennykset ja korot. Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotoimien avulla. Interventiotoiminta on lähinnä tuottei-

den varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto* , jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 130 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamisavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen

3) kokonaan kansallisesti rahoitettavaan nuoren viljelijän aloitustukeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä 62 000 000 eurolla ja kokonaan kansallisesti rahoitettavan nuoren viljelijän aloitustuen myöntämispäätöksiä 3 600 000 eurolla.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2026 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2027.

S e l v i t y s o s a : Nuoren viljelijän aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla valtiontakauksilla.

CAP-suunnitelmaa toteutettavien avustusten myöntämispäätösten kokonaismääräksi vuonna 2027 arvioidaan 65 600 000 euroa. Tästä määrästä kokonaan kansallisesti rahoitettavaan nuoren viljelijän aloittamisavustuksia (HO 2023) arvioidaan olevan 3 600 000 euroa ja EU-osarahoitteisia 8 000 000 euroa ja investointiavustuksia 54 000 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2027 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	130 400 000
— EU-osuus	54 524 000
— valtion osuus	72 276 000
— kokonaan kansallisesti rahoitetut	3 600 000

Valtuuden käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)[1)]

	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	69,5	7,2	3,1	79,8
Vuoden 2027 sitoumukset, josta	30,8	26,2	8,6	65,6
— CAP-suunnitelma (EU 43 %)	29,0	24,8	8,2	62,0
— Kokonaan kansalliset maatalouden aloitustuet (HO 2023)	1,8	1,4	0,4	3,6
Menot yhteensä	100,3	33,4	11,7	145,4

[1)] Vuosien 2027—2029 menoihin käytetään aiemmilta vuosilta siirtyvää määrärahaa.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2023—2027 rahoituskehys				Määräraha	
Toimenpide	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023—2025 maksettu	2026 budjetoitu	2027 esitys
Aloittamis- ja investointi-avustukset	227,040	300,960	528,000	179,512	110,000	126,800

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelmaan perustuva muutos	16 800
Nuoren viljelijän aloitustuen vuotuisen yrittäjätulovaatimuksen kevennys, ajoitus-muutos (HO 2023)	3 600
Yhteensä	20 400

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	130 400 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	110 000 000
2025 tilinpäätös	122 200 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttalain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen raken-

netuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus
Vuonna 2027 korkotukea saa hyväksyä enintään 200 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnetyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnetyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnetyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisajankohdan mukaan. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2025 lopussa yhteensä noin 1,15 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2027 keskimääräiseksi korkotueksi 3,0 prosenttia korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 myönnetyt korkotukilainat	34,4	32,7	31,4	29,9	56,7	185,1
Vuonna 2027 myönnettävät korkotukilainat	2,0	3,9	4,2	3,8	9,0	22,9
Menot yhteensä	36,4	36,6	35,6	33,7	65,7	208,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-3 000
Yhteensä	-3 000

2027 talousarvio	37 000 000
2026 talousarvio	40 000 000
2025 tilinpäätös	31 325 772

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen

2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistettiin yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena oli myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää. Uusia luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää ollut mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2027 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kahdesta maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2027

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana: Tiloja	Luopujia	Eläkkeitä maksussa v. 2027 lopussa, arvio kpl	Keskimääräinen korvaus v. 2027, arvio euroa/kk
Luopumiseläke			2 104	287
Luopumistuki 2011—2014	2 067	3 277	27	208
Luopumistuki 2015—2018	626	849	17	422
Yhteensä	2 693	4 126	2 148	

Vuosina 2026 ja 2027 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2026 arvio	2027 arvio
Luopumiseläkkeet	9,37	7,95
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	0,54	0,19
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	0,43	0,21
Hoitokulu[1)]	0,14	0,07
Yhteensä	10,48	8,42

[1)] Hoitokulun perusteet ovat voimassa vuosille 2025—2027.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-2 000
Yhteensä	-2 000

2027 talousarvio	8 600 000
2026 talousarvio	10 600 000
2025 tilinpäätös	13 200 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 74 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa. Hyvinvointikorvausten tavoitteena on tuotantoeläinten hyvinvoinnin kohentuminen, lajinmukaisen hoidon edistäminen ja tiedon lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä nautaeläimistä, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on yksivuotinen, mutta se voidaan uusia vuosittain. CAP-suunnitelman mukaiseen järjestelmään on sitoutunut kotieläintiloja siten, että noin 90 prosenttia eläinyksiköistä on eläinten hyvinvointikorvausten piirissä.

Vuonna 2027 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 74 000 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 31 820 000 euroa ja kansallista osuutta 42 180 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		
Toimenpide	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023—2025 maksettu	2026 budjetoitu	2027 esitys
Eläinten hyvinvointikorvaukset	159,100	210,900	370,000	159,370	74,000	74,000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	74 000 000
2026 talousarvio	74 000 000
2025 tilinpäätös	74 000 000

50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 576 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalveluiden ja eräiden muiden kehittämistoimien valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (945/2023) mukaisesti neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin myönnettävien valtionavustusten maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa maatalouden kehittämistoimintaa harjoittaville yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavustuksella turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta- ja muu kehittämistoiminta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionavustusta saavien järjestöjen tavoitteiden toteutumista mitataan mm. neuvonta-, kotieläinjalostus-, tietämyksenvaihto- ja tiedotustoiminnan määrällä ja kattavuudella. Noin puolet maatalous- ja puutarhayrityksistä käyttää valtionavustusta saavien yhteisöjen tarjoamia palveluja.

Valtionavustuksen käytölle asetetaan alustavasti valtionavustuksen myöntöperusteita seuraaville yhteiskunnallisille vaikuttavuustavoitteille:

1. Biotalous tuottaa merkittävää arvonlisää ja kannattavaa yritystoimintaa

2. Elinvoimainen maaseutu vahvistaa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta

3. Tietovarannoista ja tutkimuksesta vakautta ja vaurautta.

Valtionavustuksen myöntöperusteena oleva valtioneuvoston asetus perustuu maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden ryhmäpoikkeusasetukseen (EU 2022/2472). Neuvontapalveluihin, kotieläinjalostusta koskevaan toimintaan sekä tietämyksenvaihtoa ja tiedotusta koskevaan toimintaan myönnettävä avustus on yleisavustusta.

Maatalousalan kehittämistoimintaan mahdollisesti myönnettävä avustus on erityisavustusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maitoyrittäjät ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-75
SLF Svenska lantbrukssällskapens förbund rf, ruotsinkielisen maatalousneuvonnan järjestämiseen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Suomen Hevostietokeskus ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Yhteensä	-175

2027 talousarvio	3 576 000
2026 talousarvio	3 751 000
2025 tilinpäätös	4 651 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 123 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon sekä aitatyön kannalta välttämättömien työmaa-asuntojen uusimiseen ja ylläpitoon myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää Suomen ja Norjan välisen poroesteaitoja koskevan valtiosopimuksen (SopS 92 ja 93/2016) toimeenpanosta aiheutuviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä. Valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen hallinnoinnista aiheutuvien kulutusmenojen osalta toimivaltainen viranomainen on Lapin elinvoimakeskus.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	1 247 000
Neuvonta- ja kehittämistyön tukeminen (sis. porotalouden koetoiminta)	856 000
Poroesteaitojen hallinnoinnista aiheutuvat kulutusmenot	20 000
Yhteensä	2 123 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 103 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 20 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Paliskuntain yhdistykselle Kutuharjun koeporotarhan toiminnan kehittäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-60
Yhteensä	-60

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2027 talousarvio	2 123 000
2026 talousarvio	2 183 000
2025 tilinpäätös	2 223 000

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen myönnettävistä avustuksista annetun lain (331/2023) mukaisten valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Valtionavustukset maksetaan hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämisestä annetun lain (331/2023) nojalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapeliuudistuksen siirtyminen	4 000
Rahapeliuudistus	-2 992
Suomenhevosen aseman turvaaminen palkintotukena, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Suomenratsut ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Yhteensä	758

2027 talousarvio	28 000 000
2026 talousarvio	27 242 000
2025 tilinpäätös	31 092 000

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla. Lisäksi 4H-toiminnalla edistetään maaseutu- ja kaupunkialueiden vuorovaikutusta.

4H-toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. ”Kolme askelta työelämään” -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus. 4H-toiminnan mahdollistama nuorten palkkatulo on ollut viime vuosina n. 4,3 milj. euroa ja 4H-yrityksiä yli 3 100 kappaletta.

4H-järjestöissä on yhteensä 193 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa suuren osan Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on noin 46 000.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

4H-toiminta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
SLF Svenska lantbrukssällskapens förbund rf, ruotsinkielisen 4H-toiminnan järjestäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-30
Yhteensä	-230

2027 talousarvio	3 805 000
2026 talousarvio	4 035 000
2025 tilinpäätös	4 005 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot

2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan

3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen ja paikallisten yhteisöjen varautumiseen

5) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan

6) päivittäistavarakauppapalveluiden tukemisesta monipalvelukeskuksina maaseutualueilla annettuun valtioneuvoston asetukseen (357/2019) perustuvien valtionavustusten maksamiseen maaseutualueiden päivittäistavarakauppapalveluille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	690 000
Kylätoiminnan valtionavustus	2 010 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	70 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	70 000
Päivittäistavarakauppapalveluiden tukeminen (Kyläkauppatuki)	1 200 000
Yhteensä	4 040 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 3 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 440 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 690 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kyläkauppatuki	200
Kyläkauppatuki, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-150
Kyläkauppatuki (siirto momentille 31.10.20), kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Kylätoiminnan valtionapu, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Paikallisten yhteisöjen varautuminen	1 000
Yhteensä	650

2027 talousarvio	4 040 000
2026 talousarvio	3 390 000
2025 tilinpäätös	3 350 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 198 261 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen

3) Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomessa tarvittavan enintään 50 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien hankkeiden myöntämispäätöksiä 159 426 000 eurolla.

Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2026 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2027.

S e l v i t y s o s a : Momentin varoin rahoitettavat maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyvät Manner-Suomen toimenpiteet sisältyvät Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 (CAP-suunnitelma). Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. CAP-suunnitelman toimeenpanoon tarkoitetun teknisen avun määräraha on tällä momentilla. Momentilta voidaan maksaa Suomen CAP-suunnitelman toteuttamiseen tarvittavan määräaikaisen henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoja ja muita välttämättömiä kulutusmenoja.

CAP-suunnitelmaa toteuttavien hankkeiden myöntämispäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 159 426 000 euroa, josta osoitetaan 23 526 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten, 113 760 000 euroa alueelliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 22 140 000 euroa teknistä apua varten. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2027 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	198 261 000
— EU-osuus	97 882 000
— valtion osuus	100 379 000

CAP-suunnitelman paikallisten ja alueellisten toimien valtuuden käytöstä aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
CAP-suunnitelman sitoumukset				
— ennen vuotta 2027 tehdyt[1)]	147,244	23,807	-	171,051
— vuonna 2027 tehdyt	51,017	76,524	31,885	159,426
Yhteensä	198,261	100,331	31,885	330,477

[1)] Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista (ml. tekninen apu) maksetaan vuodelta 2026 siirtyvällä määrärahalla.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		
Toimenpide	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023—2025 maksettu	2026 budjetoitu	2027 esitys
CAP-suunnitelma yhteensä	373,234	442,752	867,986[1)]	106,941	165,910	198,261
— josta tekninen apu	43,920	58,220	102,140	0,885	17,600	17,600

[1)] Sisältää kuntarahan osuuden 52 milj. euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 176 991 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 21 270 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP-suunnitelmaan perustuva muutos	46 851
CAP-suunnitelman kansallisen osuuden vähentäminen (HO 2023)	200
HO-säästön toimeenpano (HO 2023)	-14 700
Yhteensä	32 351

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	198 261 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	165 910 000
2025 tilinpäätös	188 349 000

20. Maa- ja elintarviketalous

S e l v i t y s o s a : Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 77 607 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) enintään 684 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin

2) enintään 800 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten hintojen alentamiseen tutkimuksissa, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja

3) sisämarkkinaohjelman perustamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) tuella maksettaviin kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyviin menoihin

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) Ruokaviraston yhteydessä toimivien lautakuntien ja muiden vastaavien toimielimien menojen maksamiseen

6) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 20 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin.

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myöntämä rahoitus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) tuella maksettavat sisämarkkinaohjelman mukaiset kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Ruokaviraston *tehtävinä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten vientiä. Virasto vastaa Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtävistä (maksajavirastotehtävät). Ruokavirasto vastaa tehtäväalueensa tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta sekä alue- ja paikallistason viranomaisten ohjauksesta. Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädetyt ja maa- ja metsätalousministeriön määräämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa, luvussa 30.01 sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Ruokavirastolle luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Viraston tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	93,4	100,5	101,0
Tuottavuusindeksi (2019=100)	98,8	100,5	101,0
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,38	1,25	1,38

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2025 toteutuma			2026 arvio			2027 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maatalous[1)]	21 008	4 685	153	22 172	4 317	153	21 819	2 304	153
Maaseudun kehittäminen	9 841	5 605	79	10 386	5 164	79	8 257	4 495	79
Metsätalous	515	46	6	543	42	6	540	45	6
Elinkeinokala-, riista- ja porotalous	448	84	5	473	77	5	470	83	5
Elintarvike-turvallisuus, josta	36 746	17 157	334	38 782	15 808	340	38 642	17 682	340
— valvonta	26 420	16 587	233	27 883	15 282	237	27 982	17 094	237
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	10 326	570	101	10 898	526	103	10 660	588	103
Eläinten terveys ja hyvinvointi, josta	25 772	5 207	213	27 200	4 798	280	27 401	5 336	280
— valvonta	12 920	4 243	87	13 635	3 909	155	13 885	4 342	155
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	12 853	965	125	13 564	889	125	13 516	994	125
Kasvintuotanto ja kasvinterveys, josta	12 049	5 361	113	12 716	4 939	114	12 471	5 525	114
— valvonta	7 903	3 786	69	8 340	3 488	70	8 111	3 901	70
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	4 146	1 575	44	4 376	1 451	44	4 360	1 624	44
Tutkimustoiminta	2 941	1 424	26	3 104	1 312	27	3 289	1 312	27
Ulkoiset IT-palvelut	5 472	5 360	14	5 775	4 938	15	5 754	4 938	15
Elintarvikemarkkina-valtuutetun toimisto	575	3	5	684	-	6	684	-	6
Yhteensä	115 368	44 932	948	121 835	41 395	1 025	119 327	41 720	1 025

[1)] Tiedot sisältävät Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) toimeenpanoon tarvittavan teknisen tuen. Taulukko ei sisällä varsinaiseen aineelliseen apuun ja siihen liittyviin tuensaajien hallintokustannuksiin käytettävää Euroopan sosiaalirahaston ohjelmarahoitusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	119 236	121 835	119 327
Bruttotulot	44 906	41 395	41 720
Nettomenot	74 330	80 440	77 607
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 611		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 654		

Bruttotulot ovat yhteensä 41 720 000 euroa, tästä yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja on 2 000 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 31 900 000 euroa ja muita tuloja 7 820 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)[1)]

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	22 592	24 551	24 595
— muut tuotot	82	-	50
Tuotot yhteensä	22 674	24 551	24 645
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 696	16 633	16 633
— osuus yhteiskustannuksista	8 275	8 174	8 174
Kustannukset yhteensä	24 970	24 807	24 807
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 297	-256	-162
Kustannusvastaavuus, %	91	99	99
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 019	4 050	7 230
— muut tuotot	32	-	25
Tuotot yhteensä	7 051	4 050	7 255
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 984	3 323	6 900
— osuus yhteiskustannuksista	2 491	1 558	2 000
Kustannukset yhteensä	9 475	4 881	8 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-2 424	-831	-1 645
Kustannusvastaavuus, %	74	83	82

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)[1)]

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Hintatuki	800	800	800
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	83	100	91

[1)] Vuodesta 2012 lähtien viraston kehykseen on sisältynyt 0,6 milj. euron määräraha pienten teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastusmaksujen kohtuullistamiseksi.

Elintarvikemarkkinalaissa (1121/2018) on säädetty elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi Ruokaviraston yhteydessä toimivasta elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Valtuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Ruokavirasto toimii Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) vähävaraisimmille suunnatun aineellisen avun välittävänä toimielimenä, työ- ja elinkeinoministeriön toimiessa hallintoviranomaisena. Toimeenpanoon tarvittaviin palkkauksiin (arvio 3 htv) liittyvä määrärahatarve katetaan osin työ- ja elinkeinoministeriön myöntämällä 115 000 euron teknisellä tuella ja osin toimintamenoista. Varsinaiseen aineelliseen apuun ja siihen liittyviin tuensaajien hallintokustannuksiin käytetään Euroopan sosiaalirahaston ohjelmarahoitusta, jonka suuruudeksi arvioidaan 7 900 000 euroa.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 800 000 euroa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) sisämarkkinaohjelman tuella maksettavat kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Momentilla on otettu huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/690) perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myönnettävän rahoituksen nettobudjetointi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa Ruokavirastolle osoitettu CAP-suunnitelman 2023—2027 tekninen apu noin 7 400 000 euroa sisältäen maaseutuverkostoyksikön osuuden noin 1 700 000 euroa. CAP-suunnitelman 2023—2027 teknistä apua saa käyttää henkilöstökulujen lisäksi ostopalveluihin (tietojärjestelmä-, koulutus-, viestintä- ja verkostokulut).

Määrärahasta on varattu 50 000 euroa Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettaviin korvauksiin tiettyjen Euroopan unionin ja kansallisten maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (1334/2022) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Lisäksi määrärahasta on varattu 20 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunni-

telmien laatimisesta maksettaviin korvauksiin. Kansainvälisiä jäsenmaksuja arvioidaan maksettavan momentilta noin 7 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 77 537 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 70 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 409 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afrikkalaisen sikaruton torjunta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-370
Aluehallintouudistus (siirto momentille 28.40.04)	-219
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	210
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	189
ICT- ja toimitilamenojen tarkentuneet arviot (siirto momentilta 28.40.04)	1
Toiminnan vahvistaminen	-100
Palkkausten tarkistukset	1 568
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-248
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-779
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 910
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-175
Yhteensä	-2 833

2027 talousarvio	77 607 000
2026 II lisätalousarvio	200 000
2026 talousarvio	80 440 000
2025 tilinpäätös	80 373 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 268 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eläinlääkintähuoltolain (285/2023) nojalla maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin

2) eläintautilain (76/2021) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) nojalla eläinten hyvinvoinnin edistämisestä ja eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuvien ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen

3) kasvinterveyslain (1110/2019) mukaisten korvausten maksamiseen

4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen

5) edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin

6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2016/429) 13 artiklan tai Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2017/625) 5 artiklan velvoitteiden

täyttämiseksi a-c luokan eläintautien, uusien tai muiden torjuttavien eläintautien aiheuttamien laaja-alaisten, kansanterveyttä tai kotieläintaloutta uhkaavien eläintautikriisien yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan eläinlääkintähuoltolain nojalla kunnille maksettavien korvausten osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella. Muiden siirtomenojen osalta määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Kulutusmenojen osalta määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 22 §:n nojalla maksetaan korvauksia eläinlääkärien eläintautilain (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain (1069/2021) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain, eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain, eläinten hyvinvoinnista annetun lain ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kartoitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Päätösosan kohdassa 6) tarkoitetussa tilanteessa määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen Ruokavirastoon erityisesti kentällä tehtäviä tarkastuksia ja näytteenottoja varten.

Vuonna 2027 momentille 12.30.04 ei arvioida tuloutuvan Euroopan unionin rahoitusosuuksia eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Eläinlääkintähuoltolain nojalla maksettavat korvaukset	8 800 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	1 368 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	10 268 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 1 418 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 8 850 000 euroa.

2027 talousarvio	10 268 000
2026 talousarvio	10 268 000
2025 tilinpäätös	12 534 870

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2026 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määrärahasta 4 000 000 euroa on varattu tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoidun tukimenekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaukset ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijärjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprosessiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	345,4	344,8	346,0
Etelä-Suomen kansallinen tuki	16,4	15,9	11,6
Pohjoinen tuki	321,0	319,6	325,1
Muu kansallinen tuki	8,0	9,3	9,3

2027 talousarvio	350 000 000
2026 talousarvio	350 000 000
2025 tilinpäätös	350 000 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 526 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) mukaisten suorien tukien maksamiseen

2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen

4) vuonna 2026 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikojen (komission delegoitu asetus (EU) 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista. Momentilta on mahdollista maksaa myös vuonna 2026 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjä EU-tulotukia ja EU-markkinatukia.

EU:n suorat tuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Suorien tukien ehdollisuusjärjestelmä sisältää ympäristöön, ilmastoon, kansanterveyteen sekä eläinten ja kasvien hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä perusvaatimuksia. Ekojärjestelmän osuus on vähintään 16,5 % EU-tulotuesta. Uudelleenjakotulotuki, jonka osuus suorista tuista on 5,0 % edistää suorien tukien tasapainoisempaa jakautumista pienille ja keskisuurille tiloille.

Nuorten viljelijöiden tulotuen osuus on 2,5 % ja tuotantosidonnaisen tulotuen osuus on 19,4 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä.

Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2026 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikojen (komission delegoitu asetus (EU) 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2027 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki[1)], josta	525 000 000
— Perustulotuki	297 900 000
— Uudelleenjakotulotuki	26 300 000
— Ekojärjestelmätuki	86 000 000
— Nuorten viljelijöiden tulotuki	13 100 000
— Tuotantosidonnainen tulotuki	101 700 000
EU-markkinatuet (EU-yksityisen varastoinnin tuki)	1 200 000
Yhteensä	526 200 000

[1)] Tukikelpoisten pinta-alojen määrät vaikuttavat määrärahan jakautumiseen EU-tulotuen eri tukimuotojen välillä.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	526 200 000
2026 talousarvio	526 200 000
2025 tilinpäätös	528 964 546

43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 270 716 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus
Mikäli Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 kohdistuvaa vuoden 2026 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvauksien sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2027.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma).

Ympäristökorvaukset jaetaan ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin. Sitoumus on viisivuotinen. Ympäristökorvausten toimenpiteet on sovitettu yhteen suorien tukien ekojärjestel-

miin, jotta järjestelmien toimenpiteet olisivat vaaditusti erilaisia. Kohdentaminen on lohkokohtaista, ei alueellista. Luonnonmukaisen tuotannon sitoumus voi kattaa tilan kasvintuotannon ja kotieläintuotannon. Sitoumus on viisivuotinen. Toimenpide toteuttaa luomuohjelmaa sekä Pellolta pöytään -strategiaa. Neuvontatoimenpiteessä myönnetään korvaus tehdystä neuvontapalvelusta hyväksytyille neuvojille. Ei-tuotannollisina investointeina tuetaan kosteikkojen perustamista. Ei-tuotannollisten investointien edellytyksenä on ympäristökorvauksen mukaisen ympäristösopimuksen tekeminen investoinnin jälkeen kohteen hoidon varmistamiseksi. CAP-suunnitelman mukaiseen järjestelmään on sitoutunut 77 % viljelijöistä ja sitoumusala yhteensä on 90 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Vuonna 2027 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 270 716 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 123 331 000 euroa ja kansallista osuutta 147 385 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2023—2027 rahoituskehys			Määräraha		
Toimenpide	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023—2025 maksettu	2026 budjetoitu	2027 esitys[1)]
Ympäristökorvaukset	428,855	568,483	997,338	267,864	177,930	183,630
Luonnonmukainen tuotanto	163,662	216,948	380,610	95,818	76,122	76,122
Neuvonta	17,136	22,716	39,852	20,483	7,964	7,964
Ei-tuotannolliset investoinnit	6,450	8,550	15,000	0,186	3,000	3,000
Yhteensä	616,103	816,697	1 432,800	384,351	265,016	270,716

[1)] Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Vuonna 2027 saa tehdä CAP-suunnitelmaan kohdistuvia uusia ympäristösitoumuksia ja -sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuodelta 2026 siirtyneestä valtuudesta.

CAP-suunnitelman ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2027[1)]	2028	2029	2030	2031	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	240,852	-	-	-	-	240,852
— ympäristökorvaukset	189,730	-	-	-	-	189,730
— luonnonmukainen tuotanto	51,122	-	-	-	-	51,122

CAP-suunnitelman ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2027[1)]	2028	2029	2030	2031	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Vuonna 2027 tehtävät sitoumukset ja sopimukset	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	150,000
— ympäristökorvaukset	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000
— luonnonmukainen tuotanto	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000
Menot yhteensä[2)]	270,852	30,000	30,000	30,000	30,000	390,852

[1)] Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

[2)] Vuodelle 2027 arvioidaan siirtyvän valtuutta noin 150 milj. euroa vuodelta 2026. Alkuperäinen koko CAP-suunnitelmakauden 2023—2027 kattava valtuus sisältyi vuoden 2023 talousarvioon (1 115 milj. euroa).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HO-säästön toimeenpano (HO 2023)	5 700
Yhteensä	5 700

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	270 716 000
2026 talousarvio	265 016 000
2025 tilinpäätös	275 716 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 472 815 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä Suomen CAP-suunnitelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavien luonnonhaittakorvausten maksamiseen

2) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Luonnonhaittakorvauksien tavoitteena on turvata maataloustuotannon jatkuminen pohjoisesta sijainnista aiheutuvista epäsuotuisista ilmasto-oloista huolimatta ja estää maatalousmaan hylkääminen viljelykäytöstä maksamalla korvausta näissä oloissa toimiville viljelijöille. Luonnonhaittakorvauksia voidaan maksaa EU:ssa epäsuotuisilla alueilla

sijaitseville tiloille. Koko Suomi katsotaan epäsuotuisaksi alueeksi. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2027 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	472 815 000
— EU-osuus	76 130 000
— valtion osuus	76 917 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	319 768 000

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

	2023—2027 rahoituskehys				Määräraha		
Toimenpide	EU	Valtio	Kokonaan kansallinen	Julkinen yhteensä	2023—2025 maksettu	2026 budjetoitu	2027 esitys[1)]
Luonnonhaittakorvaukset	381,406	505,584	1 596,154	2 483,144	1,442,073	463,815	472,815

[1)] Osa momentin CAP-suunnitelmaan liittyvistä menoista maksetaan aiemmilta vuosilta siirtyneestä määrärahasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HO-säästön toimeenpano (HO säästö)	9 000
Yhteensä	9 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	472 815 000
2026 talousarvio	463 815 000
2025 tilinpäätös	479 815 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen

2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) mukaisesti mehiläishoitoalan toimenpiteistä aiheutuviin menoihin

3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen

4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmästä aiheutuviin menoihin sekä koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämisohjelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 2021/2115) tarkoitettuun mehiläishoitoalan toimenpiteiden edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) perusteella.

Koulujakelujärjestelmään ja sen liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin maksetaan tukea Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 perusteella. Koulujakelujärjestelmän liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Vuoden 2027 määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä, EU-osuus
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU) N:o 1144/2014	2 200 000
Mehiläishoitoalan toimenpiteet (EU 2021/2115)[1)]	400 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 2021/2115)	4 000 000
Koulujakelujärjestelmä (EU) N:o 1308/2013	4 405 000
— josta koulujakelujärjestelmätuki	4 154 000
— josta liitännäis-, arviointi- ja tiedotustoimenpiteet	251 000
Yhteensä	11 005 000

[1)] EU-rahoitusosuus 50 %, joten sisältää 200 000 euroa kansallista rahoitusta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 10 754 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 251 000 euroa.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	11 005 000
2026 talousarvio	11 005 000
2025 tilinpäätös	11 005 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 803 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion avustuksesta ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 868/2023) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden valtionavustuksiin

2) elintarvikemarkkinatoimien rahoittamiseen

3) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokastrategian tavoitteiden toteutumista

4) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi

5) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokastrategian tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä. Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi sekä elintarvikemarkkinatoimien edistämistä.

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 3 203 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 3 600 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-1 100
Elintarvikeviennin edistäminen ja ruoka-alan arvoketjujen kehittäminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	3 100
Kertaluonteinen tasomuutos	-1 000
Pro Vege ry, kasvipohjaisen ruuan edistämistoimet, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Soulin suurlähetystön elintarvikeattasea (siirto momentilta 24.01.01)	299
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025), kertaluonteisen vähennyksen poisto	1 768
Yhteensä	3 017

2027 talousarvio	6 803 000
2026 II lisätalousarvio	1 190 000
2026 talousarvio	3 786 000
2025 tilinpäätös	7 603 000

49. Alkutuotannon tuotantopanosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kasvualusta- ja kuivikemateriaaleja koskeviin selvityksiin, kehittämis-, kokeilu- ja investointihankkeisiin sekä viestintään

2) ravinnekiertotuen maksamiseen kierrätettäviä biomassoja vastaanottaville ja käsitteleville laitoksille

3) biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukien maksamiseen

4) ravinteiden kierrätystä ja lannoitteiden huoltovarmuutta edistäviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä selvityksiin

5) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määrärahalla turvataan kotimaisten kuivike- ja kasvualustamateriaalien saatavuutta, lisätään alan osaamista, tuotekehitystä ja tuotantoa sekä edistetään omavaraisuutta.

Ravinnekiertotuella edistetään ravinteiden kierrättämistä ja kierrätyslannoitemarkkinoiden kehittymistä.

Ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelman biokaasu-, lannankäsittely- ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestointien sekä ravinteiden kierrätystä ja lannoitteiden huoltovarmuutta edistävien tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä selvitysten kautta toteutetaan ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartan mukaisia toimenpiteitä. Investointeihin osoitettu määräraha on osa Saaristomeri-ohjelman toteuttamista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ravinnekierrätyksen edistäminen ravinnekiertotuella	5 000 000
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen	1 000 000
Ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelman biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestoinnit osana Saaristomeri-ohjelmaa	1 000 000
Ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelman tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä selvitykset	2 000 000
Yhteensä	9 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-2 000
Kotimaisten kasvualustojen ja kuivikkeiden saatavuuden turvaaminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	1 000
Ravinnekierrätyksen edistäminen ravinnekiertotuella	5 000
Ravinnekierrätyksen edistäminen ravinnekiertotuella, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-5 000
Ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartta (siirto momentille 30.01.40)	-450
Ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelman biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierrätys- ja hiilensidontainvestoinnit osana Saaristomeri-ohjelmaa (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	400
Ravinteiden kierrätyksen kehittämisohjelman tutkimus- ja kehittämistoiminta (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	2 000
Yhteensä	950

2027 talousarvio	9 000 000
2026 II lisätalousarvio	3 300 000
2026 talousarvio	8 050 000
2025 tilinpäätös	4 300 000

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen

2) niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä mahdollisesta interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida etukäteen tarkkaan arvioida markkinatilanteen vaikean ennustettavuuden vuoksi. Mikäli nämä menot ovat suuremmat kuin budjettisiirto, ne katetaan rahaston omasta pääomasta.

2027 talousarvio	400 000
2026 talousarvio	400 000
2025 tilinpäätös	400 000

62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 367 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionavustukseen (VNA 998/2017)

2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin (VNA 166/2005)

3) valtionavustusten myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen

4) valtionavustusten myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen

5) valtionavustusten myöntämiseen käytettäväksi afrikkalaisen sikaruton ehkäisyyn, varautumiseen ja torjuntaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU) 1069/2009 vaatimusten mukaisesti.

Valtionavustuksia on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen. Lisäksi valtionavustusta myönnetään Tampereen yliopistolle (FHAIVE, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään koulutukseen sekä eläinkokeita korvaavien menetelmien validointiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 080 000
Valtionavustukset valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionavustus Helsingin yliopistolle	900 000
Valtionavustus Tampereen yliopistolle, FHAIVE	300 000
Yhteensä	6 367 000

Määrärahasta käytetään arviolta 200 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afrikkalaisen sikaruton torjunta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Villisioista aiheutuvan afrikkalaisen sikaruton riskin pienentäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Yhteensä	-200

2027 talousarvio	6 367 000
2026 talousarvio	6 567 000
2025 tilinpäätös	6 467 000

40. Luonnonvaratalous

Selvitysosa:

Toimintaympäristö
Luonnonvarataloudella tarkoitetaan metsiin, kaloihin, riistaan ja veteen pohjautuvien luonnonvarojen kestävää ja vastuullista hyödyntämistä. Yhteiskunnan toiminta ja huoltovarmuus edellyttävät toimivaa vesihuoltoa ja kotimaisiin luonnonvaroihin perustuvaa energian ja ravinnon tuotantoa.

Maailmanlaajuiset muutostekijät — ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos sekä turvallisuuspoliittisen tilanteen järkkyminen — muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia. Luonnonvaratehtäviin kuuluvat huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeiset vesihuollon, tulva- ja kuivuusriskien hallinnan sekä patoturvallisuuden varmistamisen tehtävät, joista huolehtiminen on muuttuvassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpää.

Ilmaston lämpeneminen ja muutokset sää- ja vesioloissa vaikuttavat suoraan luonnonvaratalouden toimintaedellytyksiin riskejä muuttaen, mutta tarjoavat onnistuneella sopeutumisella myös uusia mahdollisuuksia. Nopea teknologinen kehitys avaa luonnonvaratalouteen uusia ulottuvuuksia arvoverkon eri osissa, erityisesti siirryttäessä tuottaja- ja biomassalähtöisestä toiminnasta kohti kuluttaja- ja palvelulähtöistä luonnonvarataloutta. Luonnonvaratiedon määrä ja tarkkuus tulevat kasvamaan merkittävästi ja tiedon hyödyntämisessä on suuria mahdollisuuksia luonnonvarasektorin laajenemiselle ja kansainvälistymiselle. Globaali kilpailu niukkenevista luonnonvaroista ja kestävästi tuotettujen raaka-aineiden kysynnän kasvu ovat iso mahdollisuus luonnonvarataloudelle. Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään.

Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista. Suomen luonnonvarojen tila sekä luonnonvaratalouden toimintatavat tunnetaan huonosti rajojemme ulkopuolella, mikä voi johtaa Suomen luonnonvaratalouden kehittämisen kannalta haitallisiin ja ristiriitaisiin päätöksiin kansainvälisiä sopimuksia tai EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, kalatalous ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinvoimakeskuksissa sekä lupa- ja valvontavirastossa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot on otettu huomioon valtiovarainministeriön pääluokan momentilla 28.40.04, työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavartiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa luonnonvaratalouden (luku 30.40) politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tunnusluvut.

Tunnusluvut

	2023	2024	2025	2026—2027 tavoite
Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	4 274	4 566	- [1)]	nousee
Bruttokantorahatulot, milj. euroa	3 097	3 628	3 737	nousee
Puuston vuotuinen kasvu metsä- ja kitumaalla, milj. m^3	103	103	103	nousee
Metso-ohjelman edistyminen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla, %	79	80	84	nousee
Kuollut puusto metsämaalla, m^3/ha	6,9	6,9	6,9	nousee
Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	53,3	51,5	53,7	nousee
Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	115,6	125,1	131,1	nousee
Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	782	717	nousee	nousee
Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	- [1)]	85	- [1)]	ennallaan
Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien lukumäärä, milj. kpl	- [1)]	19,1	- [1)]	ennallaan
Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariski-alueilla	5 947	5 484	3 182	laskee
Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakennemuutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 139	1 103	1 089	laskee
Vesiliiketoiminnan arvo, milj. euroa	6 300	- [1)]	5 700	nousee
Riistasaaliin arvo, milj. euroa	55,5	57,5	57,5	ennallaan
Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	2,8	2,9	2,9	ennallaan

[1)] Tilastotietoa ei saatavilla.

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin.

Momentin menoihin liittyvät vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vesioikeudellisten kalatalousmaksujen väheneminen	-1
Yhteensä	-1

2027 talousarvio	3 511 000
2026 talousarvio	3 512 000
2025 tilinpäätös	3 582 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 815 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon, maa- ja metsätalouden vesienhallinnan ja muun vesitalouden kehittämiseen, havaintotiedon hankintaan ja vesitietopalveluun, vaikutusten arviointiin, varautumiseen ja riskienhallintaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella, valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön sekä Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamiseen maa- ja metsätalousministeriön toimialalla

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena

3) enintään 95 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

4) vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen

5) vesistörakenteiden siirtomenoihin tapauksissa, joissa vesistörakenteita luovutetaan paikallisille hyödynsaajille.

Momentille nettoutetaan yhteistyöosapuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinvoimakeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja vanhempainpäivärahat.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 87 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Momentilta rahoitetaan myös sel-

laisia valtion vesistörakenteiden ylläpito- ja perusparannusmenoja, jotka on tarkoitus luovuttaa paikallisille hyödynsaajille.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely	3 372 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	2 943 000
Valtion vesistörakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	300 000
Yhteensä	13 815 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 8 815 000 euroa, siirtomenojen osuudeksi noin 200 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 4 800 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 700 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2027 talousarvio	13 815 000
2026 talousarvio	13 815 000
2025 tilinpäätös	14 225 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 182 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien valtionavustusten maksamiseen

2) uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen

3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) enintään 6 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan kilpailukykyisen liiketoiminnan edellytyksiä. Määrärahalla toteutetaan kansallista metsästrategiaa, Suomen biotalousstrategiaa sekä ilmastolakia maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevien maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman sekä kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman osalta.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalla voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Tenojoen kalastusluvista kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41. Kalastuslupatuloista vesialueiden omistajille palautettava osuus on huomioitu momentilla 30.40.40.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet	474 000
Ilmastolain toimeenpano	800 000
Metsätuhojen ennaltaehkäisy	700 000
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen: osaamisen kehittäminen	500 000
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen: Metsäbiotalouden tiedepaneeli	800 000
Kansallisen metsästrategian toimeenpano ja muut kehittämishankkeet	1 439 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	204 000
Tenojoen kalastusta koskevien sopimusten valvonta ja lupamyynti	265 000
Yhteensä	5 182 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 4 192 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 990 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 2 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 30.01.40)	-1 300
Metsäbiotalouden arvonlisän kasvattaminen (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 30.01.40)	1 300
Metsäbiotalouden asiantuntijatehtävät (-1 htv) (siirto momentille 30.01.01)	-90
Tenojoen kalastuslupatulojen kasvu	4
Yhteensä	-86

2027 talousarvio	5 182 000
2026 talousarvio	5 268 000
2025 tilinpäätös	17 464 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 136 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa, vesienhallintaa sekä vesitalouden varautumista ja riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muiden hankkeiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävien kehittämis- ja investointihankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena

5) kansallisten ja kansainvälisten vesitaloushankkeiden vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena sekä kulutus- ja sijoitusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen sekä vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen ja vesienhallintaan. Erityisesti tukea suunnataan vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen. Vesiluonnonvarojen kestävää käyttöä edistävinä hankkeina tukea myönnetään vesitaloussektorin kokeilu-, investointi- ja vientitoimintaa sekä innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä toimintamalleja edistäville hankkeille. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 459 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 677 000
Yhteensä	7 136 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 5 657 000 euroa, kulutusmenojen osuudeksi noin 581 000 euroa ja sijoitusmenojen osuudeksi noin 898 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 300 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiiminkijoki ry, Kiiminkijoella valuma-alueen vedenlaadun parantaminen Nuorittajoella, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Simon kunta, Simojoki kirkkaaksi -hanke, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Vaelluskalaesteiden poisto Nousu-ohjelmaan kohdistaen (Investointiohjelma)	1 000
Vanajanveden vesistön Suojärven padon, Koskenkosken padon ja Vuolteenkosken padon purut ja alueen hoitokalastus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Ähtävänjoen valuma-alueen vesistön tilan parantamishankkeet, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-70
Yhteensä	530

2027 talousarvio	7 136 000
2026 II lisätalousarvio	770 000
2026 talousarvio	6 606 000
2025 tilinpäätös	7 016 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen

2) kalastuslain (379/2015) 60 §:n mukaisista saimaannorpan suojeluun liittyvistä kalastuksen rajoittamissopimuksista vesialueiden omistajille maksettaviin korvauksiin siten, että korvauksen suuruus on 2,5 euroa hehtaarilta

3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

4) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen

5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen sekä poroaitasopimukseen perustuvan poroesteaidan rakentamiseen liittyvien lunastustoimitusmenojen ja käyttöoikeuskorvausten maksamiseen erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisesti

8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen

9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

10) vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 17 §:n perusteella aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

11) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vesialueiden omistajille vuonna 2026 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi lohen kalastus ei ole ollut sallittua kesästä 2021 lähtien ja kalastusta on kohdennettu muihin lajeihin. Lohikantojen heikon tilanteen on arvioitu jatkuvan. Yksityisille vesialueen omista-

jille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, mikä on huomioitu momentin määrärahatasossa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrärahassa. Tenojoen kalastusluvista kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuskorvauksilla korvataan vapaaehtoisista kalastuksen rajoittamissopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Vuonna 2027 kalastuksen rajoitussopimuksia on voimassa noin 3 135 km^2 alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 1 515 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 385 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuosittaisten korvausmäärien kasvu	359
Yhteensä	359

2027 talousarvio	1 900 000
2026 II lisätalousarvio	110 000
2026 talousarvio	1 541 000
2025 tilinpäätös	1 686 384

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin

2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin.

Hirvieläinten pyyntilupamaksuista kertyväksi arvioidut tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	1 700 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	700 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	900 000
Riistavahinkorekisteri ja riistavahingot -palvelu	500 000
Hirvieläinkantojen hoito	600 000
Yhteensä	4 400 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 4 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hirvieläinten pyyntilupamaksujen kasvu	600
Yhteensä	600

2027 talousarvio	4 400 000
2026 talousarvio	3 800 000
2025 tilinpäätös	3 590 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2026 tapahtuneiden petoeläinten aiheuttamien poro- ja viljelysvahinkojen korvaamiseen ja vuonna 2027 aiheutuneisiin kotieläin-, mehiläis- ja irtaimistovahinkoihin sitä mukaa kuin niitä syntyy. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti.

Vuonna 2025 petoeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä oli yhteensä 12,96 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 11,98 milj. euroa ja kotieläin- ja viljelysvahinkojen osuus 0,98 milj. euroa. Vuonna 2026 porovahinkojen arvioidaan edelleen kasvavan. Myös kotieläin- ja viljelysvahinkojen arvioidaan nousevan erityisesti karhun kannanhoidollisen metsästyksen loppumisen johdosta. Metsästys on estynyt vuodesta 2024 lähtien. Karhun aiheuttamat kotieläin- ja viljelysvahingot ovat kaksinkertaistuneet kahdessa vuodessa. Kun porovahinkojen korvaamiseen on käytettävissä noin 7,5 milj. euroa, ei momentin määrärahataso mahdollista vahinkojen täysimää-

räistä korvaamista. EU:n asettama korvauskatto (C(2025) 8458 final) mahdollistaa porovahinkojen korvaamisen 12 milj. euroon saakka.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 500 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	650 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	700 000
Yhteensä	8 850 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 600 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 250 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen Metsästäjäliitto ry, koirien susiliivien käytön edistäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Yhteensä	-50

2027 talousarvio	8 850 000
2026 II lisätalousarvio	4 400 000
2026 talousarvio	8 900 000
2025 tilinpäätös	11 650 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 747 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) mukaisten avustusten myöntämispäätöksiä enintään 15 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) mukaisella tukijärjestelmällä (Metka) kannustetaan yksityisiä maanomistajia aktiivisiin ja oikea-aikaisiin toimiin, joilla lisätään metsien kasvua, edistetään metsätalouden vesiensuojelua, hillitään ilmastonmuutosta, edistetään metsien sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä pidetään yllä metsätalouden tieverkkoa.

Metsätalouden määräaikaisessa kannustejärjestelmälaissa taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea haetaan työn toteuttamisen jälkeen, jolloin sitä varten ei tarvita myöntämisvaltuutta. Myöntövaltuuden käyttöä edellyttäviä työlajeja ovat terveyslannoitus, suometsän hoitosuunnitelma, suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden tekeminen sekä yksityistien perusparannus.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 1 100 henkilötyövuotta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	13,3	4,2	1,0	0,5	0,5	19,5
Vuoden 2027 sitoumukset	4,0	6,0	3,0	1,5	0,5	15,0
Menot yhteensä	17,3	10,2	4,0	2,0	1,0	34,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsälannoituksen edistäminen	2 500
Yhteensä	2 500

2027 talousarvio	38 747 000
2026 talousarvio	36 247 000
2025 tilinpäätös	37 276 296

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) luvun 4 a mukaisten kokeiluhankkeisiin myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä enintään 2 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan Valtioneuvoston 16.4.2026 tekemää periaatepäätöstä vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmasta 2026—2040 (METSO) ja valtioneuvoston periaatepäätöstä Helmi-elinympäristöohjelmasta. METSO-ohjelman tavoitteena on turvata monimuotoisuutta yksityismetsissä metsätalouden ympäristötuella yhteensä 33 000 hehtaarilla ja luonnonhoito- ja kulotushankkeilla yhteensä 2 000 hehtaarilla vuoteen 2030 mennessä. Helmi-ohjelman tavoitteena on ennallistaa suojelualueiden ulkopuolisia soita 10 000 hehtaaria, tehdä vesienpalautuksia suojelusoille 100 kappaletta ja kunnostaa suojelualueiden ulkopuolisia kosteikkoja 100 kappaletta vuoteen 2030 mennessä. Määrärahalla toteutetaan myös metsätalouden vesiensuojeluhankkeita.

Vuonna 2026 otettiin käyttöön valtuudelliset työlajit suon ennallistaminen ja lehtojen luonnonhoito. Vuonna 2027 otetaan käyttöön uusi valtuudellinen suojavyöhykkeen jättämisen työlaji. Työlajeilla kokeillaan tulosperusteisten tukien käyttöä luonnonhoidossa vuosina 2026—2029.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2027 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella, metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla, maanomistajalähtöisillä hankkeilla ja kulotuksella noin 2 600 hehtaarin alueella

— vesienhoitoa turvataan suunnittelemalla monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita 10 kpl

— ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella 400 hehtaarin alueella

— palautetaan vesiä 5 suojelusuolle ympäröiviltä alueilta

— perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia monitavoitteisia kosteikkoja 8 kpl.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	300	240	100	-	160	800
Vuoden 2027 sitoumukset	750	600	250	-	400	2 000
Menot yhteensä	1 050	840	350	-	560	2 800

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	9 670 000
Metsäluonnon hoitohankkeet ja kulotus	1 550 000
Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteet	807 000
Yhteensä	12 027 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO)	1 000
Yhteensä	1 000

2027 talousarvio	12 027 000
2026 talousarvio	11 027 000
2025 tilinpäätös	11 027 000

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 41 254 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionavustustoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa

3) Suomen metsäkeskukselle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Suomen metsäkeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen metsäkeskus tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista

— hallinnoi valtion tukia metsätalouden toimenpiteisiin ja talousmetsien luonnonhoitoon

— kerää ja julkaisee kaukokartoitusperusteista metsä- ja luontotietoa

— tuottaa tietoa sekä asiantuntijapalveluita yhteiskunnan, yritysten ja metsänomistajien päätöksenteon tueksi

— edistää metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämistä

— parantaa toimialan ja oman toimintansa tuottavuutta tehostamalla metsä- ja luontotiedon käyttöä ja kehittämällä sähköisiä palvelujaan

— tarjoaa viestintää, koulutusta ja ratkaisuja metsäalan toimijoille ja metsänomistajille

— hoitaa muut erikseen säädetyt tai maa- ja metsätalousministeriö määräämät tehtävät.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Suomen metsäkeskukselle vuodelle 2027 seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tulostavoite	2027 tulostavoite
Vaikuttavuus			
Luottamus- ja maine -indeksi (1—5)	3,5	3,5	3,5
Avoimen metsätiedon hyödyntäminen laajenee			
— ladattujen aineistopakettien määrä, GiB	111 277	60 000	100 000
— rajapintakutsujen määrä rajapinnassa, kpl	143 668 644	60 000 000	150 000 000
— karttapalvelujen katselukerrat, kpl	269 004	150 000	250 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Metsälain mukaisten metsänkäyttöilmoitusten ja poikkeuslupien käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	12,5	14,0	16,0

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2025 toteutuma	2026 tulostavoite	2027 tulostavoite
Metsätalouden kannustejärjestelmän mukaisten taimikon ja nuoren metsän hoidon hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, €	120,3	113,0	112,0
Päätös metsätalouden kannustejärjestelmän taimikon ja nuoren metsän hoidon hankkeista, viikkoa vireille tulosta	10,4	2,5	2,5
Metsävaratiedon keruukustannukset €/ha[1)]	3,6	4,7	5,6
Metsävaratiedon keruutavoite, ha	2 630 000	2 040 000	1 680 000
Vuoden aikana Metsään.fi -palvelua käyttäneet, % yksityismetsien pinta-alasta	34	35	37
Aktiiviset sähköisen asioinnin yritykset, kpl	364	360	370
Voimavarat			
Metsäkeskuksen henkilöstötutkimuksen Efekti-indeksi (1—5)	3,66	3,7	3,7

[1)] Lainvalvonnan, tukien hallinnoinnin ja metsävaratiedon tuotannon euromääräisten tulostavoitteiden osalta on siirrytty seuraamaan toiminnon kokonaiskustannuksia, sisältäen hallinnon vyöryt ja järjestelmäkehityksen.

Määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2025 toteutuma		2026 arvio		2027 arvio	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Metsälait ja tiedontuotanto	14,7	194	15,8	176	15,5	189
Metsäohjelmat ja -osaaminen	3,7	46	4,0	46	4,0	45
Asiakkuudet ja viestintä	2,6	37	3,0	40	2,8	37
Järjestelmät ja tietohallinto	15,0	52	17,1	60	15,3	50
Hallinto	6,0	30	5,9	31	5,9	30
Yhteensä	42,0	359	45,8[1)]	353	43,5[1)]	351

[1)] Osa kustannuksista katetaan edelliseltä vuodelta siirtyneellä määrärahalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	680
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-168
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-264
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-68
Yhteensä	180

2027 talousarvio	41 254 000
2026 talousarvio	41 074 000
2025 tilinpäätös	45 132 000

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla myönnettyjen tukien maksamiseen ja metsityksen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä metsityksen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain mukaisia myöntämispäätöksiä enintään 7 959 000 eurolla.

Selvitysosa: Vuonna 2027 metsitystä jatketaan joutoalueiden metsitystukijärjestelmän nojalla. Tukea myönnetään yksityisille maanomistajille, jotka metsittävät maataloustuotannon ulkopuolelle jääneitä peltolohkoja ja muita avoimia alueita sekä turvetuotannosta poistuneita suonpohjia. Metsitystuki muodostuu perustamistoimenpiteiden korvauksesta sekä kahdessa erässä maksettavasta hoitopalkkiosta.

Vuonna 2027 tavoitteena on toteuttaa metsitystöitä 2 200 hehtaarin pinta-alalla ja vuodesta 2028 lähtien tavoitteena on vuotuinen 3 000 hehtaarin metsityspinta-ala. Momentin määräraha käytetään tehtyjen tukipäätösten mukaisten perustamiskorvausten ja hoitopalkkioiden maksatuksiin.

Vuosina 2021—2023 voimassa olleen joutoalueiden metsitystukijärjestelmän eli metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla tehtiin myönteisiä tukipäätöksiä yhteensä 6 650 hehtaarille. Momentin määrärahaa käytetään tehtyjen tukipäätösten mukaisten hoitopalkkioiden maksatuksiin.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	0,35	0,27	0,09	0,51	1,90	3,12
Vuoden 2027 sitoumukset	3,85	1,40	0,99	0,36	1,35	7,95
Menot yhteensä	4,20	1,67	1,08	0,87	3,25	11,07

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Joutoalueiden metsitystukijärjestelmästä luopuminen (HO 2023)	-200
Metsitystukijärjestelmän tarkentunut tarvearvio	-1 450
Metsäpinta-alan laajentaminen (BudjL)	3 850
Tukijärjestelmän tarkentunut tarvearvio, kertaluonteisen vähennyksen poisto	1 000
Yhteensä	3 200

2027 talousarvio	4 200 000
2026 talousarvio	1 000 000
2025 tilinpäätös	2 500 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 758 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksuina kertyväksi arvioidut tulot on merkitty momentille 12.30.45. Määrärahaan sisältyy riistanhoitomaksukertymän lisäksi määrärahoja Sotka-hankkeen toimenpiteisiin sekä ampumarataverkoston ympäristövaikutusten hallinnan ja ympäristölupatilanteen parantamiseksi. Määrärahasta maksetaan yleisavustuksena Suomen riistakeskuksen toiminnan rahoittaminen.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus
Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävää riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveysnäytteiden toimittamista tutkimuslaitoksille

— ylläpitää ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa sähköistä Oma riista -palvelua ja sen tietovarantoja lupahallinnon, saalistilastoinnin sekä riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustana joukkoistetun tiedonkeruun periaatteella

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä pysyy kohtuullisena mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	8 579 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 800 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	450 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet	
— riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, kansainvälinen vaikuttaminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	929 000
— Sotka-hankkeen toimeenpano	1 000 000
Yhteensä	13 758 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 13 258 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afrikkalaisen sikaruton torjunta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-120
Riistanhoitomaksutulojen väheneminen	-113
Valkoposkihanhien ja merimetsojen poikkeuslupatehtävät (siirto momentilta 28.40.04) (BudjL)	134
Valkoposkihanhien ja merimetsojen saalisraportoinnin edellyttämät tietojärjestelmien pysyvät ylläpitokustannukset	40
Yhteensä	-59

2027 talousarvio	13 758 000
2026 II lisätalousarvio	227 000
2026 talousarvio	13 817 000
2025 tilinpäätös	14 779 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 113 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2027 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitus perustuu näin ollen vuoden 2025 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen myyntimääriin.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelu, toimeenpano, ohjaaminen ja kehittäminen sekä kalastuksenvalvonta	2 500 000
Kalatalousalueiden toiminta	1 470 000
Kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestäminen (ml. osakaskuntien yhdistymisen tukeminen)	2 100 000
Kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	790 000
Kalavesien yleiskalastusoikeuksista sekä kalastusopastoiminnasta maksettavat korvaukset vesialueiden omistajille	3 100 000
Kalavarojen käytön ja hoidon tietovarannon rekisterit	153 000
Yhteensä	10 113 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 8 596 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 517 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kainuun Kalatalouskeskus ry, hoitokalastushanke Oulujärven kalatalousalueella erityisesti Vuolijoen-Manamansalon, Säräisniemen ja Niskan alueilla, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Kalastonhoitomaksukertymän kasvu	488
Kalatalouden keskusliitto ja Kalalla Kainuuseen -hanke, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-70
Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-80
Suomen Kalankasvattajaliitto ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-40
Yhteensä	198

2027 talousarvio	10 113 000
2026 talousarvio	9 915 000
2025 tilinpäätös	10 360 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 332 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista ja metsäpuiden siementuotannon kehittämistä varten myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

2) valtionavustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	640 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 332 000

Määrärahasta käytetään arviolta 270 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2027 talousarvio	1 332 000
2026 talousarvio	1 332 000
2025 tilinpäätös	1 332 000

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 19 012 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti

2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 7 891 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdennetyn meripolitiikan mukaisina menoina 17 581 000 euroa, joka on vuosille 2021—2027 Euroopan meri-, kalatalous ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 9 690 000 euroa.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) 2021—2027 ohjelman tuloja yhteensä 10 000 000 euroa.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston ohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää myös saimaannorpan suojelusta kaupalliselle kalastukselle aiheutuvien taloudellisten vaikutusten johdosta vuosina 2024—2027 myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (212/2024) mukaisiin avustuksiin sekä maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontukena EU:n säädösten mukaisesti. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen sekä elinkeinokalatalouden tietojärjestelmien ylläpitokuluihin. Vuonna 2027 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 1 431 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKVR)	Yhteensä
Euroopan meri, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston toimintaohjelma yhteensä, josta	7 891 000	9 690 000	17 581 000
— tekninen tuki	-	467 000	467 000
Kansalliset toimenpiteet	1 431 000	-	1 431 000
Yhteensä	9 322 000	9 690 000	19 012 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 14 012 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 5 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 4 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EMKVR 2021-2027 ohjelman mukainen vuosimuutos	289
Yhteensä	289

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	19 012 000
2026 II lisätalousarvio	13 783 000
2026 talousarvio	18 723 000
2025 tilinpäätös	22 995 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet
Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osaltaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

2. Peruspääoman muutokset
Metsähallituksen peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,178 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä
Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 30 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä
Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2027 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2027 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhempinä tilikausina enintään 20 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä
Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2 milj. euron arvosta.

S e l v i t y s o s a : Metsähallituksen yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytär- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet
Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2027 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2027 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 156,6 milj. euroa. Tavoite vastaa 6,3 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Alustava tuloutustavoite vuonna 2027 on 165,0 milj. euroa vuoden 2026 tuloksesta. Tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, että liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2026 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-alue-

kohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiensa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2025 lopussa 3 484 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 619 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 348 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 271 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2025 lopussa 127,4 milj. euroa.

Kiinteistökehityksessä huomioidaan yhteiskunnan kokonaishyöty mm. edistämällä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja luomalla lisää toimintaedellytyksiä matkailualalle.

Peruspääoman muutokset
Peruspääoman määrä oli 1.1.—31.12.2025 tilinpäätöksen mukaan 2 588,6 milj. euroa per 31.12.2025. Vuoden 2026 talousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman korottamisen 0,488 milj. eurolla.

Vuonna 2027 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi enintään yhteensä 0,178 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten nettovaikutuksena.

Investoinnit
Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 14,8 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat tuulivoimapuistojen rakenteet ja hankekehitys sekä puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Muita merkittäviä investointikohteita ovat maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma		2026 ennakoitu		2027 esitys	
	Liiketoiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus	Liiketoiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus	Liiketoiminta	Liiketoiminta-kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	145,0	518,1	139,2	479,2	142,2	495,8
— muutos, %	18	10	-4	-7,5	2	3,5
Käyttökate, %	94	47	95	39	95	40
Liikevoitto/tappio, milj. €	133,2	231,4	129,8	174,4	132,7	179,5
Tilikauden tulos, milj. €	181,3	208,1	178,8	158,5	156,6	166,3
— liikevaihdosta, %	125	40	128	33	110	34
— peruspääomasta, %	7,0	8,0	6,9	6,1	6,1	6,4
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €[1)]	125,0		138,0		165,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, %[2)]	7,3	9,0	7,1	6,9	6,3	7,2
Investoinnit liikevaihdosta, %	11	7	16	9	9	7

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma		2026 ennakoitu		2027 esitys	
	Liike-toiminta	Liike-toiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liike-toiminta-kokonaisuus	Liike-toiminta	Liike-toiminta-kokonaisuus
Omavaraisuusaste, %	99	98	99	98	98	98
Taseen loppusumma, milj. €	3 091	3 242	3 088	3 192	3 125	3 165
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	185	610	180	600	181	593

[1)] Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite. Vuoden 2026 tuloutus sisältää 8 milj. euron lisätuloutuksen ja vuoden 2027 tuloutus 30 milj. euron lisätuloutuksen.

[2)] Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sijoitetun pääoman tuotto-% sisältää tytäryhtiöosingot.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	125,000	138,000	165,000
Yhteensä	125,000	138,000	165,000
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	7,795	7,157	6,651
MMM:n hallinnonala yhteensä	7,795	7,157	6,651
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	52,325	49,071	45,719
YM:n hallinnonala yhteensä	52,325	49,071	45,719
Yhteensä (MMM ja YM)	60,120	56,288	52,370

Julkiset hallintotehtävät

Julkisten hallintotehtävien toiminnan yhteiset vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimialojen osalta ovat:

— Luonnon monimuotoisuutta suojellaan sekä lajien populaatioiden elinympäristöjen tilaa parannetaan niin maalla, sisävesissä kuin merillä

— Luonnonsuojelualueverkoston arvot sekä riista- ja kalavarojen kestävä käyttö turvataan ajantasaiseen tietoon perustuvalla suunnittelulla ja yhteensovittamisella

— Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö sekä metsästys ja kalastus on kestävää, eettistä ja vastuullista

— Monipuoliset ja asiakaslähtöiset luonto- ja eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat elinvoimaa

— Kulttuuriomaisuutta vaalitaan ja saamelaisten kotiseutualueella turvataan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset

— Luonnon arvostus lisääntyy ja yhtenäinen asiakaskokemus rakentuu monikanavaisen asiakaspalvelun kautta.

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 esitys
Rahoitus[1)]			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	6 695	7 157	6 651
Ympäristöministeriö (35.10.52)	50 595	49 071	45 719
Ympäristöministeriö (35.10.22)	609	440	440
Ympäristöministeriö (35.10.63)	65	200	-
EU-rahoitus	2 617	2 850	2 850
Muu ulkopuolinen rahoitus	4 519	4 200	4 200
Tulorahoituksella maksetut menot	11 915	11 300	11 300
Yhteensä	77 015	75 218	71 160

[1)] Rahoituseriin 2025—2026 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	13 275	12 600	11 880
Muut tuotot	5 613	5 540	5 350
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	56 638	55 100	51 847
Tuotot yhteensä	75 526	73 240	69 077
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	28 641	29 000	28 500
Muut kulut	46 130	45 540	41 957
Kulut yhteensä	74 771	74 540	70 457
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	755	-1 300	-1 380

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2025 toteutuma	2026 ennakoitu	2027 esitys
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi[1)]	-755	1 300	1 380
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	415	410	395

[1)] Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen (1368/2016) säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 651 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Metsähallituksesta annetun lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

4) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— toimii lajien ja luontotyyppien monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteuttaen mm. Helmi- ja Sotka- ja NOUSU-ohjelmien luonnonhoito- ja ennallistamistoimia

— vahvistaa Metsähallituksen vastuualueiden yhteissuunnittelun ja toteutuksen keinoin monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä

— vähentää vastakkaisasettelua metsästyksen ja muun käytön välillä

— kehittää kysyntälähtöisesti, kustannustehokkaasti ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja

— ennaltaehkäisee ja estää luonto- ja erärikollisuutta toteuttamalla valtion maiden ja vesien valvontaa yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten ja sidosryhmien kanssa

— vahvistaa kaupallisen kalastuksen kautta kotimaisen kalan tarjontaa ja huoltovarmuutta sekä luodaan edellytyksiä kalastusmatkailulle

— edistää eri asiakasryhmien mahdollisuuksia päästä luontoon sekä turvallisuuden tunnetta näissä kohtaamisissa

— parantaa monipuolisia ja kestäviä metsästyksen sekä vapaa-ajan ja kaupallisen kalastuksen mahdollisuuksia ja lupatarjontaa

— kehittää asiakaslähtöisesti eränkäynnin kestävyyden ja vaikuttavuuden seurantaa

— rakentaa yhtenäistä asiakaskokemusta monikanavaisen asiakaspalvelun kautta

— kehittää palveluja, prosesseja ja toimintaa asiakaslähtöisesti hyödyntämällä dataa, digitalisaatiota ja teknologioita.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 6 550 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 6 100 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 450 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen vuosittain 900 000 euroa. Metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 esitys
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet, milj. kpl	8,4	8,5	8,6
Asiakastyytyväisyys eränkäyntimahdollisuuksiin ja lupatarjontaan, asiakastyytyväisyyskyselyn luvat-osion tulos (asteikko 1—5)	3,64	3,73	3,75
Valtion kalastonhoitomaksujen vuosimaksut, lkm	193 707	200 000	205 000
Kaupallisen kalastuksen lupamäärä valtion vesialueilla, lkm	679	1 100	800
Erävalvonnan valvontakontaktit, kpl	9 158	7 000	7 000
Metsästyksen saalispalautteiden osuus lupien määrästä, %	45	56	57

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	2 484 000
Eräasiat	2 497 000
Muut tehtävät	1 670 000
Yhteensä	6 651 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kylmäluoman retkeilyalueen kalastus- ja retkeilypalvelujen kehittäminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Suomen Partiolaisten käyttämän Evon alueen sähköinfran yms. kehittämiseen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Palkkausten tarkistukset	67
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-28
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-86
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-300
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-9
Yhteensä	-506

2027 talousarvio	6 651 000
2026 talousarvio	7 157 000
2025 tilinpäätös	7 795 000

70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

S e l v i t y s o s a : Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö
Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin sekä niihin liittyvien tietopalvelujen kysyntään. Näillä kysyntämuutoksilla on merkittäviä vaikutuksia Maanmittauslaitoksen tulokertymään. Myös muuttunut turvallisuusympäristö vaikuttaa Maanmittauslaitoksen toimintaan.

Kiinteistöjärjestelmän ja osakehuoneistoja koskevan huoneistotietojärjestelmän ylläpidolla ja palveluilla luodaan edellytyksiä mm. toimivalle markkinataloudelle, luototukselle, kiinteistö- ja asuntomarkkinoille ja luonnonvarojen kestävälle hyödyntämiselle. Valtakunnallisilla peruspaikkatiedoilla on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana perustasoisena paikkatiedon hyödyntämisen yleisenä pohja-aineistona. Näillä tietovarannoilla on myös tärkeä rooli yksityisen sektorin palvelujen mahdollistajana. Tilusjärjestelyillä voidaan parantaa kiinteistörakennetta ja vaikuttaa heikon tilusrakenteen aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja haittoihin, ja siten parantaa maatalouden kannattavuutta.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat osaltaan MML:n palvelutuotantoa ja strategiset kehittämishankkeet painottuvat digitaalisiin palveluihin, IT-kehittämiseen ja ICT-korjausvelan pienentämiseen. Kehittämishankkeet ja tehtävät hoidetaan usein yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Palvelujen ja toiminnan jatkuvuuden turvaamisen, tietosuojan ja tieto- ja kyberturvan merkitys kasvaa edelleen, mikä edellyttää, että tähän työhön allokoidaan resursseja ja että vastuut ovat selkeitä.

Metsähovin geodeettisen tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin kehittämistä jatketaan muun muassa perustettavan uuden Avaruustilannekeskuksen vaatimusten pohjalta. Metsähovi ja Maanmittauslaitoksen FinnRef-verkko muodostavat kansalliset infrastruktuurit, joiden avulla ylläpide-

tään koordinaatti- ja korkeusjärjestelmien perustana olevia geodeettisia seurantajärjestelmiä ja tuetaan paikantamisen luotettavuutta Suomessa. Paikkatietoalaa tukevan tutkimuksen merkitys korostuu digitalisoituvassa yhteiskunnassa tuottaen laajasti hyötyä esimerkiksi turvallisuussektorilla, liikenteessä, metsätaloudessa ja maataloudessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen (luku 30.70) politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tunnusluvut.

Tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
KTJ perusparannusohjelman kattavuusindeksi	22	26	30
Tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	21	3	3
Sähköisten palvelujen häiriöttömyys, %	100	99,9	99,9
Uusien yritysten lukumäärä rajapintapalveluissa	597	520	400
Tie- ja rakennustietojen täydellisyys, %	97	94	97
Metatietopalvelun saatavuus, %	99	99	99

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 41 558 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Maanmittauslaitoksen omarahoitusosuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) viraston toimintaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Maanmittauslaitoksen *tehtävänä* on toimialallaan:

— huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta

— harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa

— huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluja yhteiskunnan käyttöön

— huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä

— huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön

— hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa luvun 30.01 selvitysosassa esitettyjen *yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta
Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tulostavoitteet.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2025 tilinpäätös			2026 arvio			2027 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	39 346	39 038	430	41 243	41 243	460	40 054	40 054	429
Tilusjärjestelytehtävät	3 675	-	38	3 300	-	43	3 900	-	40
Kirjaamistehtävät	44 578	43 995	556	41 000	41 000	518	45 820	45 820	535
Perustietovarantojen ylläpito	32 048	2 838	313	32 400	3 300	315	31 740	3 478	309
Tietopalvelu	14 450	24 097	99	16 571	17 400	102	21 235	23 358	109
Maanmittaus ja paikkatietosektorin utkimus, kehittäminen ja asiantuntijapalvelut	20 116	8 021	286	18 700	6 300	269	20 200	6 949	290
Yhteensä	154 214	117 989	1 722	153 214	109 243	1 706	162 949	119 659	1 712

Viraston tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Kokonaistuottavuus	100,6	101,5	101,5
Asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	92	90	90
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	0,96	1,01	0,92
Lohkominen, htp/toimitus	3,5	3,3	3,2
Lainhuutoratkaisuja kpl/htp	3,8	3,5	3,5
Kansallisen maastotietokannan ilmakuviin perustuva ylläpito, km2/htp	-	10	10

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	155 559	154 396	161 217
Bruttotulot	117 989	109 143	119 659
Nettomenot	37 570	45 253	41 558
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 688		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 584		

Bruttotulot ovat yhteensä 119 659 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 6 809 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 109 372 000 euroa ja muita tuloja 3 478 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	104 177	97 243	106 639
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	104 177	97 243	106 639
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	61 968	67 892	74 453
— osuus yhteiskustannuksista	34 885	29 351	32 187
Kustannukset yhteensä	96 853	97 243	106 639
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	7 324	-	-
Kustannusvastaavuus, %	108	100	100
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 400	2 700	2 733
— muut tuotot	482	-	-
Tuotot yhteensä	2 882	2 700	2 733
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 813	1 985	2 010
— osuus yhteiskustannuksista	707	580	587
Kustannukset yhteensä	2 520	2 565	2 597
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	362	135	137
Kustannusvastaavuus, %	114	105	105

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 805	4 151	4 790
— EU:lta saatava rahoitus	1 456	1 449	1 557
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	494	400	462
Tuotot yhteensä	6 755	6 000	6 809
Hankkeiden kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 568	5 699	6 467
— osuus yhteiskustannuksista	5 369	6 301	7 150
Kustannukset yhteensä	11 936	12 000	13 618
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-5 181	-6 000	-6 809
Omarahoitusosuus, %	43	50	50

Kansainvälisien jäsenmaksujen osuudeksi määrärahasta arvioidaan noin 40 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 10 578 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avaruustilannekeskus	-295
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	166
Palkkausten tarkistukset	1 059
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-348
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-2 307
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 850
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-120
Yhteensä	-3 695

2027 talousarvio	41 558 000
2026 talousarvio	45 253 000
2025 tilinpäätös	51 467 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014) mukaisten toimenpiteiden sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen osalta.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään pääosin peltotilusjärjestelyjen tukemiseen ja lisäksi joihinkin metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä osuus määrärahasta on noin 50 % ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 50 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 500
Yhteensä	-1 500

2027 talousarvio	2 000 000
2026 talousarvio	3 500 000
2025 tilinpäätös	2 000 000

Pääluokka 31
LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

S e l v i t y s o s a : Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala vastaa toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestävästi mahdollistaen hyvinvointia, kilpailukykyä ja kokonaisturvallisuutta.

Toimintaympäristö
Suurimman murroksen liikenteen ja viestinnän toimialalle aiheuttavat puhtaaseen energiaan ja vähäpäästöiseen liikenteeseen siirtyminen oikea-aikaisesti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä digitalisoituminen. Suomi on sitoutunut vähentämään päästöjään edelleen. Vähentämisen tulee jatkossa olla kansantalouden kannalta kestävää, eikä se saa kasvattaa arjen kustannuksia tai heikentää elinkeinoelämän kilpailukykyä. Digitaalisten ratkaisujen tarjoamat mahdollisuudet Suomen voimassa olevien kansainvälisten sitoumusten ja päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa ovat merkittävät. Digitalisaation vauhti on kiihtynyt, mikä on korostanut tietoturvallisuuden merkitystä yhteiskunnan palvelujen tarjonnassa. Tiedonhallinta sekä kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten palveleminen entistä paremmin ovat digitalisaation kehittämisen keskiössä.

Huoltovarmuuden ja varautumisen merkitys digitaalisten yhteyksien, liikenteen ja viestinnän kehittämisessä on korostunut. Kyberturvallisuuden uhkataso on korkealla ja sen ennustetaan olevan pysyvä asiantila. Liikenne- ja viestintäjärjestelmän toimivuus ja resilienssi edellyttävät kaikissa olosuhteissa markkinoiden toimivuutta ja kriittisen infran turvaamista. Yhteistyöhön ja eri sektoreiden keskinäisriippuvuuksien tunnistamiseen on yhä enemmän kiinnitetty huomiota.

Väylien kunto ja viestintäverkkojen kapasiteetti korostuvat digitaalisten palvelujen ja automaation kehityksen myötä. Erityisenä haasteena ovat taloudellinen epävarmuus, tuottavuuden heikko kehitys sekä rahoituksen rajallisuus. Julkisen talouden tervehdyttäminen on välttämätöntä ja se edellyttää koko hallinnonalan tuottavuuden kohentamista, tehtävien priorisointia sekä entistä parempaa riskien ja kustannusten hallintaa. Käytettävissä olevat määrärahat on kohdistettava entistä vaikuttavammin kansalaisten ja elinkeinoelämän sujuvan ja turvallisen arjen rakentamiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 arvio
Digitalisaatio ja datatalous luovat kestävää kasvua sekä vahvistavat luottamusyhteiskuntaa.			
— Maailman digitaalisen kilpailukyvyn vertailu (World Digital Competitiveness Ranking), Suomen sijoitus	11.	<=10.	<=10.
— Suomalaisten luottamus uutisia kohtaan (Digital News Report), kehitys, %:ia vastaajista	67 %	>=70 %	>=70 %
Tulevaisuuden liikennejärjestelmä on turvallinen, tietopohjainen ja kestävä.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys, toimijoiden määrä	237	>237	>v. 2026 toteutuma
— Liikenteen päästöjen kehitys, tCO_2-ekv. (WEM 09/22)	8 886 000	7 790 162	7 484 393
— Liikenneturvallisuuden kehitys, tieliikenteessä kuolleiden henkilöiden lukumäärä	187	Mahdollisimman vähän	Mahdollisimman vähän
— Liikenneturvallisuuden kehitys, tieliikenteessä loukkaantuneiden henkilöiden lukumäärä	3 204	Mahdollisimman vähän	Mahdollisimman vähän
Dataan perustuvat liikenteen palvelut ovat tehokkaita ja vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.			
— Liikenteen dataekosysteemin kehitys, välitys- ja yhdistämispalveluita tarjoavien yritysten määrä	73 kpl	>73 kpl	>v. 2026 toteutuma
Digitaaliset yhteydet ja liikenneverkko parantavat Suomen kilpailukykyä sekä kansainvälistä saavutettavuutta.			
— Viestintäverkkojen kattavuus ja peitto, kiinteän verkon laajakaistasaatavuus, %-osuus kotitalouksista	85 %	>85 %	>v. 2026 toteutuma
— Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa)	2 639	2 800	3 050
— Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa)	1 613	1 700	1 800
— Korjausvelka/vesiväyläverkko (milj. euroa)	29	29	30

Sukupuolten tasa-arvo

Liikenne- ja viestintäministeriön vuosien 2026—2027 henkilöstöpoliittinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma edistää ministeriön työntekijöiden välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sisällyttämällä ne osaksi päätöksentekoa, johtamista ja arjen toimintaa.

Kestävä kehitys

YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteiden edistäminen on mukana liikenne- ja viestintäministeriön toiminnassa.

Suomi tekee oman osansa päästöjen vähentämiseksi ja ekologisen kestävyyden parantamiseksi. Toimenpiteet liittyvät erityisesti vähäpäästöisen ja päästöttömän liikenteen hallittuun lisäämiseen teknologianeutraalisti ja teknistaloudellisesti kestävästi sekä logistiikan tehostamiseen tiedon avulla. Päästövähennyksiä tavoitellaan myös väylien turvallisuutta ja liikenteen sujuvuutta parantamalla.

Sosiaalisen kestävyyden kannalta ministeriön työ varmistaa ihmisten perustarpeiden toteutumista. Toimet liittyvät esimerkiksi liikenneturvallisuuteen ja liikenne- ja digitaalisten palvelujen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen.

Hallinnonala edistää taloudellista kestävyyttä sitoutumalla julkisen talouden tasapainottamiseen, tuottavuutta parantamalla, kilpailutuksia ja hankintoja tehostamalla sekä investointimäärärahoja laskemalla. Taloudellisen kestävyyden näkökulmasta digitaalisilla yhteyksillä, liikenteellä ja viestinnällä on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvylle ja uudistumiselle sekä koko Suomen elinvoimalle ja hyvinvoinnille.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
31.01.04	*Ilmatieteen laitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)		
	— sopimusvaltuus	1,5	1,5
31.10.30	*Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin* (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakentamisvaltuus	-	21,05
31.10.77	*Väyläverkon kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— maa- ja vesirakentamisvaltuus	590,2	758,5
31.20.20	*Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	30,0	-
31.20.21	*Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	76,0	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto ja toimialan yhteiset menot**	**781 720**	**806 885**	**793 568**	**-13 317**	**-2**
01.	Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 005	17 059	17 536	477	3
02.	Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	89 594	88 804	86 919	-1 885	-2
03.	Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	58 085	57 546	55 110	-2 436	-4
04.	Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 142	48 011	45 333	-2 678	-6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
29.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	554 344	588 465	588 670	205	0
(88.)	Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	10 550	7 000	—	-7 000	-100
10.	**Liikenne- ja viestintäverkot**	**2 398 650**	**2 183 500**	**2 067 667**	**-115 833**	**-5**
20.	Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 610 787	1 432 297	1 285 207	-147 090	-10
30.	Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	48 252	95 850	104 075	8 225	9
31.	Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	13 600	9 870	9 400	-470	-5
76.	Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	17 470	24 997	19 997	-5 000	-20
77.	Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	607 041	522 786	595 188	72 402	14
79.	Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	101 500	97 700	53 800	-43 900	-45
20.	**Liikenteen ja viestinnän palvelut**	**850 076**	**945 744**	**864 604**	**-81 140**	**-9**
20.	Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 886	19 886	17 886	-2 000	-10
21.	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	107 029	123 536	129 680	6 144	5
(22.)	Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	3 794	—	—	—	0
43.	Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	96 422	89 000	98 000	9 000	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
51.	Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	29 293	119 670	25 386	-94 284	-79
60.	Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)	593 652	593 652	593 652	—	0
	Yhteensä	**4 030 446**	**3 936 129**	**3 725 839**	**-210 290**	**-5**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 406	2 580	2 555		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 536 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) alueellisesta yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

— Digitalisaatiota ja datataloutta koskevan EU-sääntelyn toimeenpanolla on varmistettu tehokkuus, kilpailukyky ja ihmislähtöisyys

— Uusien teknologioiden käyttöönotossa ja turvallisuusympäristön muutoksessa on varmistettu, että digitaaliset palvelut, tuotteet ja verkot ovat käyttäjille luotettavia ja kokonaisturvallisia ja huomioivat sähköisen viestinnän tietosuojan

— Liikennejärjestelmän digitaalisen kaksosen kehitykselle, yhteentoimivuudelle ja hyödyntämiselle on luotu edellytykset

— Vaikutusten arviointi on systemaattista, tasalaatuista ja tukee asioiden valmistelua hallinnonalalla

— Rautatieliikenne on houkutteleva kulkumuoto ja sen yhteiskunnalle tuottamat hyödyt kasvavat

— Julkisesti tuetut liikkumispalvelut ovat tehokkaita, taloudellisia ja asiakkaiden liikkumistarpeita vastaavia

— Suomessa on käytössä kattavat, turvalliset ja kestävät tietoliikenneyhteydet

— Väyläverkko on toimintavarma ja kansainväliset yhteydet toimivat.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	20 498	17 309	17 786
Bruttotulot	211	250	250
Nettomenot	20 287	17 059	17 536
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 845		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 563		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansalliset kyberturvallisuusharjoitukset (siirto momentilta 31.10.20)	1 500
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-258
Ministeriön toiminnan ja talouden tasapainottaminen (siirto momentille 31.01.02)	-500
Suomen pysyvän edustuston Natossa resilienssiasioiden erityisasiantuntijan palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 24.01.01)	-20
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-231
Palkkausten tarkistukset	460
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-87
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-285
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-50
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-52
Yhteensä	477

2027 talousarvio	17 536 000
2026 II lisätalousarvio	-11 000
2026 talousarvio	17 059 000
2025 tilinpäätös	22 005 000

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 86 919 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen sekä EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen

4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta ml. liikennepalvelujen kehittämishankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen

6) liikennejärjestelmäsuunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistämisestä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Lentoliikenteen valvontamaksu ja katsastustoiminnan valvontamaksu tuloutetaan momentille 11.19.05. Tietoyhteiskuntamaksu, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, postitoiminnan valvontamaksu sekä varmennemaksu tuloutetaan momentille 11.19.04.

Määrärahasta käytetään arviolta 1,4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Liikenne- ja viestintävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

— EU:n digi- ja datataloussääntely ja niiden viranomaistehtävät on toimeenpantu tehokkaasti (DGA, DSA, TCO, DA)

— Kyberhäiriöiden sietokyky liikenteen ja viestinnän sektoreilla on vahvistunut

— Liikenteen yhtenäistä dataekosysteemiä on vahvistettu

— Liikennejärjestelmän tietopohjaa on parannettu kehittämällä vaikutustenarviointia

— Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano

— Henkilöjunaliikenteen kilpailutus on toteutettu hallinnonalalla

— Julkisesti tuetut kuljetukset ovat tehokkaita

— Suomi on 6G teknologian kärkimaa

— Liikennejärjestelmäanalyysia, erityisesti liikenneverkon strategista tilannekuvaa on kehitetty tavoitteellisesti.

Tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Asiakastyytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5, vähintään)	4,1	3,6	3,6
Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti	Toteutui	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään
Lupien myöntäminen määräajassa (%)	Alle 90	90	90
Asiakasyhteydenottoihin vastataan viraston asiakaspalvelusta viraston palvelulupauksen mukaisissa määräajoissa (%; kirjalliset yhteydenotot 5 arkipäivää, puhelut 45 s)	Alle 90	90	90
Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuvatuotteiden laatu ja vaikuttavuus (asiakastyytyväisyys asteikolla 1—5, vähintään)	4,7	>=4,7	>=v. 2026 toteutuma
Viraston sähköiset palvelut ovat valtionhallinnon digitaalisten asiointipalvelujen laatukriteereiden mukaisia	20/22	>=20/22	>=20/22
Ajoneuvojen sähköisen rekisteröinnin käyttöaste (%)	79,1	>=79,1	>=v. 2026 toteutuma
Viraston palvelujen digitaalisuuden aste (%-osuus viraston palveluista)	77,1	>=77,1	>=v. 2026 toteutuma
Viraston sähköisten palvelujen kehittämisestä aiheutuneet käyttökatkot suhteessa tehtyihin muutoksiin (%-osuus)	0	0	0
Sähköisen asioinnin tuen yhteydenottojen määrä/ asiointitapahtumien määrä (%)	0,46	<=0,46	<=v. 2026 toteutuma

Toiminnallinen tehokkuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Ajoneuvoverotuksen kustannukset/verokertymä (€/€)	0,0091	<=0,0091	<=v. 2026 toteutuma
Ajoneuvon rekisteröinti, yksikkökustannus (€)	4,70	<=4,70	<=v. 2026 toteutuma
Tietoyksikkö, yksikkökustannus (€)	0,0076	<=0,0076	<=v. 2026 toteutuma
Ajokorttihakemus, yksikkökustannus (€)	36,13	<=36,13	<=v. 2026 toteutuma
Kuljettajantutkinto, yksikkökustannus (€)	71,40	<=71,40	<=v. 2026 toteutuma
Verkkotunnus, yksikkökustannus (€)	5,46	<=5,46	<=v. 2026 toteutuma
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%, kolmen vuoden keskiarvo)	96	97—103	97—103
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%, kolmen vuoden keskiarvo)	131	116—122	116—122

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Liikenne- ja viestintäviraston toiminta	59 919
Kyberturvallisuuskeskuksen toiminta	27 000
Yhteensä	86 919

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	234 916	220 004	233 819
Bruttotulot	132 787	131 200	146 900
Nettomenot	102 129	88 804	86 919
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	44 268		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	31 733		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	112 094	122 300	126 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	121 313	125 000	126 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 220	-2 700	500
Kustannusvastaavuus, %	92	98	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	11 421	12 800	13 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	11 352	10 700	11 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	69	2 100	2 300
Kustannusvastaavuus, %	101	120	120

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muu maksullinen toiminta (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 513	8 000	4 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 586	8 000	4 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-73	-	-
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallinnon uudistus (siirto momentille 32.01.02)	-215
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentilta 31.20.51)	600
Liikenne- ja viestintäsektorin erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa Natossa (siirto momentilta 24.01.01)	160
Ministeriön toiminnan turvaaminen (siirto momentilta 31.01.01)	500
Rautatiealan sääntelyelin (siirto momentille 32.01.06)	-17
Saavutettavuusvalvonnan tehtävät	-45
Salaustuotearviointitoiminnan vahvistaminen (siirto momentilta 31.10.20)	800
Palkkausten tarkistukset	1 357
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-469
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 656
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 750
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-150
Yhteensä	-1 885

2027 talousarvio	86 919 000
2026 II lisätalousarvio	1 183 000
2026 talousarvio	88 804 000
2025 tilinpäätös	89 594 000

03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 55 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen

2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Väyläviraston tehtävänä on väylänpitäjänä vastata tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta ja kestävää kehi-

tystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Väylävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet vuosille 2024—2027:

— Kyberhäiriöiden sietokyky on vahvistunut

— Vaikutusten arviointia on kehitetty systemaattiseksi ja tasalaatuiseksi, ja viraston tuottama tieto tukee asioiden valmistelua hallinnonalalla

— Ympäristövastuullisuus on otettu osaksi väylänpitoa ja pitkäjänteistä liikennejärjestelmäsuunnittelua

— Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano

— Rautatieliikenne on houkutteleva kulkumuoto ja sen yhteiskunnalle tuottamat hyödyt ovat kasvaneet

— Väyläverkon toimintavarmuutta ja resilienssiä on parannettu.

Tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden kuntoon kesäkaudella (vähintään)	3,1	3,0	2,9
Tienkäyttäjien tyytyväisyys maanteiden kuntoon talvikaudella (vähintään)	3,0	3,0	3,0
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus			
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus kaukojunaliikenteessä, % junista väh. 6 min. myöhässä (enintään)	4,1	5,8	5,7
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus lähijunaliikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	1,6	2,7	2,6
Radanpidosta johtuvien myöhästymisten laskennallinen osuus tavarajunaliikenteessä, % junista väh. 16 min myöhässä (enintään)	0,9	1,7	1,5
Talvimerenkulun palvelujen odotusaika, h (enintään)	4,6	4,0	4,0
Väylien kunto			
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla keskimäärin (pääväylät/muu verkko), km (enintään)	50/52	75/200	70/150
Huonokuntoiset päällystetyt tiet (vilkasliikenteinen/ muu verkko), km (enintään)	944/9 761	950/10 250	1000/11 700
Huonokuntoiset sillat, maantiet/rautatiet, kpl (enintään)	880/148	980/170	930/160
Vesiväylien huonokuntoiset kiinteät turvalaitteet, % (enintään)	3,3	5,0	5,0

Tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Liikenneturvallisuus			
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet maanteillä (enintään)	1 361	1 480	1 390
Valtion rataverkon tasoristeysonnettomuusennuste (10 v. kumulatiivinen ennuste) (enintään)	136	142	132
Toiminnallinen tehokkuus			
Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa) (enintään)	2 639	2 800	3 050
Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa) (enintään)	1 613	1 700	1 800
Korjausvelka/vesiväyläverkko (milj. euroa) (enintään)	29	29	30

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	58 494	57 566	55 130
Bruttotulot	136	20	20
Nettomenot	58 358	57 546	55 110
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 703		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 430		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 982	6 408	7 284
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 945	6 392	6 621
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	2 037	16	663
Kustannusvastaavuus, %	134	100	110

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	52 901	15 367	28 446
Yhteisrahoitteisen toiminnan kokonaiskustannukset	17 730	8 827	7 190
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	35 172	7 080	21 256
Omarahoitusosuus, %	298	185	396

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	1 430
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-300
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-997
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 410
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-159
Yhteensä	-2 436

2027 talousarvio	55 110 000
2026 talousarvio	57 546 000
2025 tilinpäätös	58 085 000

04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 333 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

4) kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen

5) Suomen Akatemian ja muiden organisaatioiden rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

6) yhteisprofessuureista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen

7) valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi siirtomenojen maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille.

Valtuus
Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Määrärahasta käytetään arviolta 15,4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Ilmatieteen laitokselle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2024—2027:

— Kyberhäiriöiden sietokyky yhteiskunnassa on vahvistunut

— EU:n digitalisaation ja datataloussääntelyn täytäntöönpano on toteutettu

— Vaikutustenarviointi on systemaattista, tasalaatuista ja tukee hallinnonalan asioiden valmistelua ja päätöksentekoa

— Ymmärrämme merituulipuistojen vaikutukset Itämeren meriliikenteeseen ja olosuhteisiin

— Liikennejärjestelmätoimijat saavat tarvitsemansa tiedon ilmastonmuutoksen vaikutuksista

— Hallinnonalan yhteistyönä on laadittu tavoitetila sekä toimeenpano- ja rahoitussuunnitelma liikennejärjestelmän digitaaliselle kaksoselle ja käynnistetty suunnitelman mukainen toimeenpano

— Lentoasemien sääennustepalvelujen kustannustehokkuus ja palvelutaso on parantunut

— Tietopohjaiset liikenteen palvelut ovat tehokkaita

— Liikenne- ja viestintäsektorin huoltovarmuus on vahvistunut

— Avaruustilannekeskus lisää turvallisuutta Suomen avaruustoiminnoissa.

Tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,42	4,0	4,0
Sijoitus lämpötilaennusteiden osuvuudessa Ruotsin ja Norjan ilmatieteen laitoksiin verrattuna	1	1	1
1 vrk lämpötilaennusteiden osuvuus, %	90,9	90,0	90,0
Maa-alueiden tuulivaroitusten osuvuus 1—2 vrk (%)	88,0	80,0	80,0
Lentopaikkaennusteiden osuvuus (%)	92,4	91,0	91,0
Viittausten lkm web of science tietokannassa	32 401	28 000	29 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit (lkm)	410	320	360

Toiminnallinen tehokkuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	103	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus (%)	113	102	110
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	72	60	60
Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrä/vuosi (1 000 euroa)	28 150	22 000	26 000
Tutkimuksen aktiivisuus (julkaisuja/htv)	1,35	1,35	1,17
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (ei sisällä kv. jäsenmaksuja) (€/asukas)	2,12	3,40	3,40
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (sisältää kv. jäsenmaksut) (€/asukas)	3,45	4,90	5,00

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	95 222	87 811	92 733
Bruttotulot	51 001	39 800	47 400
Nettomenot	44 221	48 011	45 333
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 111		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 032		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	11 098	8 900	10 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 818	8 900	10 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	280	-	-
Kustannusvastaavuus, %	103	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	11 372	8 900	11 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 049	8 750	10 050
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 323	150	1 000
Kustannusvastaavuus, %	113	102	110

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	28 151	22 000	26 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	38 970	36 500	43 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 819	-14 500	-17 000
Omarahoitusosuus, %	28	40	40

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Vuonna 2027 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	1 000	1 000	2 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 36 833 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 8 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-764
Kansallisen avaruustilannekeskuksen jatkorahoitus	33
METNET/MOI määrärahatarpeen muutos	-22
Palkkausten tarkistukset	937
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-241
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-827
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 690
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-104
Yhteensä	-2 678

2027 talousarvio	45 333 000
2026 talousarvio	48 011 000
2025 tilinpäätös	47 142 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 588 670 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentilta 31.20.51)	205
Yhteensä	205

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	588 670 000
2026 talousarvio	588 465 000
2025 tilinpäätös	554 343 809

(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 II lisätalousarvio	4 464 000
2026 I lisätalousarvio	6 200 000
2026 talousarvio	7 000 000
2025 tilinpäätös	10 550 000

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylistä. Maantieverkon pituus oli 77 794 km, rataverkon pituus 5 916 km ja vesiväylien pituus 16 302 km vuoden 2025 lopussa.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	2025	2026 arvio	2027 arvio
Tiet	14 720	14 736	14 775
Radat	5 791	6 100	6 312
Vesiväylät	265	273	269
Yhteensä	20 776	21 109	21 356

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuoden 2025 lopussa yhteensä noin 4,3 mrd. euroa (ostovoimakorjaamaton).

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Perusväylänpito (20)	**1 610,8**	**1 432,3**	**1 285,2**
Tulot	60,6	62,0	75,5
— Ratamaksu	60,6	62,0	65,0
— Muut tulot	-	-	10,5
Menot	1 671,4	1 494,3	1 360,7
Kunnossapito	1 080,4	1 074,7	1 061,3
— Hoito	555,8	521,8	517,9
— Jäänmurto	77,0	85,0	89,0
— Korjaus	447,6	467,9	454,4
Parantaminen ja suunnittelu	162,8	73,0	67,4
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	136,6	40,4	53,9
— Suunnittelu	26,2	32,6	13,5
Liikennepalvelut	228,2	228,6	232,0
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	168,2	166,6	174,0
— Maantielauttaliikenne	60,0	62,0	58,0
Korjausvelan vähentäminen	200,0	118,0	-
Avustukset (30, 31)	**61,9**	**105,8**	**113,5**
Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (30)	48,3	95,9	104,1
Eräät avustukset (31)	13,6	9,9	9,4

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 79)	**726,0**	**645,5**	**669,0**
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	17,5	25,0	20,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	607,0	522,8	595,2
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	101,5	97,7	53,8
Nettomenot yhteensä	**2 398,7**	**2 183,6**	**2 067,7**
Bruttomenot yhteensä	**2 459,3**	**2 245,6**	**2 143,2**

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2025 toteutuma	2026 arvio	muutos	2027 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	81 039	87 600	8,0 %	87 600	0 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	1 726	-	-100,0 %	855	100,0 %
Kustannukset, 1 000 euroa	110 008	116 324	5,7 %	117 682	1,2 %
Kustannusvastaavuus	75,2 %	75,3 %	0,1 %-yks.	75,2 %	-0,1 %-yks.

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 285 207 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantielauttaliikenteestä, Väyläviraston hallinnassa olevaan kulttuuriperintöön kuuluvan omaisuuden ylläpidosta ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvauksien maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää kattamaan irtaimelle omaisuudelle tai henkilöille koituneiden vahinkojen kustannuksia tilanteessa, jossa Väyläviraston tai elinvoimakeskuksen sopimusurakoitsija ei ole saanut vakuutuksia toimintaansa. Liikenteenohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 175 000 000 euroa

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamenomäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevina varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitoimituksien maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

MAL-sopimukseen perustuvan määrärahan käytön edellytyksenä on, että Turun seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2024—2035 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja niiden rahoitukseen siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sekä sellaiset muut tulot, joista on syntynyt perusväylänpitoon vastaava meno, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, väylänpidon vahingonkorvaustulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen liittyen kohtaan 2).

Valtuus
Väylävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt valtuudet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Turvalaitteiden uusiminen Tampere—Seinäjoki -rataosalla	70 000 000
E18 Turun kehätie 2. vaihe Kausela—Kirismäki	59 000 000
Jyväskylä—Pieksämäki -radan peruskorjaus	124 000 000
Jäänmurtopalvelut	220 000 000

Lounais-Suomen elinvoimakeskus oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin valtuuksiin liittyen siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt valtuudet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Maantielauttaliikennepalvelut	1 450 000 000

Selvitysosa: Perusväylänpidon tarkoitus on varmistaa olemassa olevan väyläverkon liikennöitävyys ja kunto. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidon rahoituksella varmistetaan ensi sijassa koko väyläverkon liikennöitävyys (hoito ja liikenteen palvelut) sekä elinkeinoelämälle ja kansalaisille keskeisimmän verkon kunto. Toimenpiteissä huomioidaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman asettamat tavoitteet, joita ovat toimivuus, turvallisuus ja kestävyys, ja näitä yhdistävinä näkökulmina saavutettavuus, tehokkuus ja resilienssi.

Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään verkon vilkkaimmalla osalla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 75,5 milj. euroa, johon sisältyy 65,0 milj. euron ratamaksun perusmaksu ja 10,5 milj. euroa muita tuloja.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palvelujen yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 tilinpäätös			2026 varsinainen talousarvio			2027 esitys		
	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot	brutto-menot	brutto-tulot	netto-menot
Tienpito	939	-	939	787	-	787	649	-	649
Radanpito	452	61	391	415	62	353	412	75	337
Vesiväylänpito	113	-	113	125	-	125	124	-	124
Liikenteen ohjaus ja informaatio	168	-	168	167	-	167	175	-	175
Yhteensä	1 672	61	1 611	1 494	62	1 432	1 360	75	1 285

Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi noin 465 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 820 000 000 euroa. Lisäksi momentille voidaan kirjata joitakin satoja tuhansia euroja siirtomenoja.

Määrärahasta käytetään arviolta 5 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Inkoon Satamatien liittymä (Investointiohjelma)	-2 800
Inkoon Tähtelän liittymä (Investointiohjelma)	-3 200
Kansalliset kyberturvallisuusharjoitukset (siirto momentille 31.01.01)	-1 500
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-19 365
Korjausvelan purku (Investointiohjelma)	-118 000
Kriittisimpien kyberturvallisuustoimien rahoitus (siirto momentille 31.01.02)	-800
Kt 51 Kelan risteys (Investointiohjelma)	6 000
Kyläkauppatuki (siirto momentilta 30.10.63)	200
Liittymäratkaisut ja junaradan alitus vt 22 Muhoksen kohdalla (Investointiohjelma)	4 000
Luikonlahden raakapuuterminaali	-500
MAL Kupittaan kansiratkaisu (Investointiohjelma)	-3 250
Mt 455 ja 15323 Joroisten Järvikyläntien risteys (Investointiohjelma)	-2 200
Mt 476 Siikasalmen kevyen liikenteen väylä (välillä meijerin risteys-Siikasalmen koulu), Liperi	-875
Mt 484 Hammaslahden jalankulku- ja pyöräilyväylä, Joensuu	-1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mt 506 parantaminen Karjalankadun liittymässä, Juuka (Investointiohjelma)	1 000
Mt 5640 välillä Niskakylä-Kattalankylä	1 500
Mt 749 parantaminen välillä mt 7494 (Furuholmsvägen)-Risöhällvägen, Luoto	2 500
Norvajärven varalaskupaikan kiertotie (Investointiohjelma)	3 600
Pienet liikennehankkeet	-2 500
Sotilaallisen liikkuvuuden kehittäminen	20 550
Tasomuutos (Lisätoimet 2026, kevät)	-30 000
Vt 23 Rantala-Lajunlahti, Heinävesi (Investointiohjelma)	4 800
Vt 2 parantaminen Humppilan kohdalla (Investointiohjelma)	8 000
Vt 9 liittymäjärjestely Suonenjoen keskustan kohdalla (Investointiohjelma)	7 300
Tasomuutos	-20 550
Yhteensä	-147 090

2027 talousarvio	1 285 207 000
2026 II lisätalousarvio	13 370 000
2026 talousarvio	1 432 297 000
2025 tilinpäätös	1 610 787 000

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 104 075 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun hankkeelle Viikki—Malmi pikaraitiotie, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie), valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeelle Vantaan ratikka, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Tampereen seudun raitiotiet, valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Kupittaan joukkoliikennekansi sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeelle Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	17 400 000
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500 000
Kupittaan joukkoliikennekansi	875 000
Vantaan ratikka	48 400 000
Tampereen seudun raitiotiet	25 900 000
Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus	10 000 000
Yhteensä	104 075 000

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Liikenne- ja viestintävirasto saa sitoutua

1) Turun Kupittaan joukkoliikennekannen avustamiseen siten, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 6 750 000 euroa. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia Kupittaan joukkoliikennekannen suunnittelu- ja rakentamiskustannusten yhteismäärästä. Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Turun seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen

2024—2035 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja rahoitukseen siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa

2) Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaukseen siten, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 14 300 000 euroa ja aiemmin tehdyt sopimukset mukaan lukien enintään 29 300 000 euroa.

Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan myöntämään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia valtionavustuksia tai tekemään muita sitoumuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Länsi-Helsingin pikaraitioteiden mukaan lukien Vihdintien pikaraitiotie eli Länsiratikoiden suunnittelu ja rakentaminen on osa Vihdintien ja Huopalahdentien bulevardikaupungin suunnittelua ja toteuttamista. Hankkeen valtuus on 105 000 000 euroa. Hanke sisältää läntisen kantakaupungin raitioteiden kehittämisen sekä Vihdintien pikaraitiotien toteuttamisen. Hankesuunnitelma valmistui 2023 ja se hyväksyttiin Kaupunkiympäristölautakunnassa 9.1.2024. Hankkeen allianssitoiminta käynnistyi 12/2024. Länsiratikat-projektin kehitysvaihe on ollut käynnissä vuodesta 2025 lähtien ja tavoitteena on toteutusvaiheen aloitus vuonna 2026 neljällä aloitusalueella. Arvio hankkeen valmistumisvuodesta on 2030. Rakentamistoimissa pääpaino on vuosilla 2027—2029. Helsingin kaupunki ja Helen Sähköverkko Oy allekirjoittivat 15.2.2024 Läntisen bulevardikaupungin sähköverkkojärjestelyitä koskevan toteutussopimuksen, jossa sovittiin mm. nykyisten suurjännitteisten ilmajohtojen osittaisesta maakaapeloinnista, mikä on edellytys uuden pikaraitiotieyhteyden ja Läntisen bulevardikaupungin toteutumiselle. Pitäjänmäen sähköaseman rakentaminen alkoi kesällä 2025 ja rakennuksen pitäisi valmistua joulukuussa 2026. Asema on tarkoitus ottaa käyttöön syyskuussa 2028, jonka jälkeen vanha asema puretaan ja ilmajohtoja kaapeloidaan. Hankkeen hyödyt saadaan keskeisellä alueella tapahtuvan tiivistyvän maankäytön ja parantuvan joukkoliikenteen palvelutason myötä. Keskeisiä hyötyjä ovat kestävien kulkutapojen matkamäärän muutos ja liikenteen CO_2-päästöjen vähenemä sekä työvoiman saavutettavuuden paraneminen.

Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi Viikki—Malmi pikaraitiotien yleissuunnitelman 16.4.2025, ja hankesuunnittelu käynnistyi vuonna 2025. Ensimmäisen vaiheen hankesuunnitelma tuodaan kaupunginvaltuuston päätettäväksi valtuustokaudella 2025—2029. Hankkeen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on suunniteltu alkavan 2020-luvun loppupuolella, mutta tämä tulee vielä tarkentumaan jatkosuunnittelussa.

Vantaan raitiotie eli Vantaan ratikka on 19,3 km pitkä pikaraitiotieyhteys lentoasemalta Aviapoliksen ja Tikkurilan kautta Hakunilaan, ja siitä Länsimäkeen ja Helsingin Mellunmäkeen. Ratikalla pyritään varmistamaan, että koko ratikkakäytävä kehittyy Vantaan kaupungin yleiskaavan ja kaavarungon tavoitteiden mukaisesti. Ratikan kaavarungon alueen asukasmäärän on ennustettu kaksinkertaistuvan nykytilanteesta noin 124 000 asukkaaseen vuonna 2050. Työpaikkojen määrän on arvioitu kasvavan noin 83 000 työpaikkaan. Hankesuunnitelman mukaan raitiotie edistää kestävien kulkumuotojen saavutettavuutta ja kestävää liikennejärjestelmää, vähentää autoliikenteen suoritetta sekä parantaa yhdyskuntarakenteen kestävyyttä. Vantaan ratikan on arvioitu rakentuvan vuosien 2025—2030 aikana. Ratikan kustannusarvio on tarkistetun hankesuunnitelman (8.10.2025) mukaan yhteensä 750 milj. euroa, joista Vantaan kaupungin osuus on 591 milj. euroa ja Helsingin kaupungin osuus 15 milj. euroa.

Tampere ja Pirkkala ovat jatkaneet Pirkkala—Linnainmaa -raitiotien suunnittelua ja käynnistivät 11.12.2024 vaiheen 1 Partola—Niihama -yhteysvälin (valtionavustuspäätöksen jälkeen Niihaman pysäkin nimi on vaihdettu Ruotulaksi) toteutuksen. Valtio sitoutuu Pirkkala—Linnainmaa -raitiotien suunnittelun ja Partola—Ruotula -yhteysvälin toteutuksen avustamiseen enintään 55 milj. eurolla. Valtionrahoitusta on kohdennettu koko Pirkkala—Linnainmaa -raitiotien hankesuunnitelmaan 0,5 milj. euroa, toteutussuunnitteluun 4 milj. euroa ja kohdennetaan osuuden Partola—Ruotula rakentamiseen ja siihen liittyvään varikon laajentamiseen 50,5 milj. euroa. Raitiotien toteutuksen valtionavustus voi olla enintään 30 % Partola—Ruotula -yhteysvälin kiinteästi raitiotien rakentamiseen ja varikkoon liittyvistä kustannuksista ja Pirkkala—Linnainmaa -yhteysvälin suunnittelukustannuksista. Varikon osalta avustus kohdennetaan vain uuden yhteysvälin tuomiin varikon laajennustarpeisiin. Lisäksi valtio sitoutuu Lielahti—Ylöjärvi -raitiotien suunnittelun avustamiseen enintään 0,5 milj. eurolla. Valtionavustus voi olla enintään 30 % suunnittelukustannuksista.

Helsingin kaupunki on käynnistänyt metroasemien peruskorjausten toteutuksen. Metroasemien peruskorjausten kokonaiskustannusarvio vuosina 2024—2031 on 209 milj. euroa. Peruskorjauksiin käytetään vuosina 2024—2027 noin 123,5 milj. euroa. Tämän lisäksi Helsingin seudun rautatieasemia parannetaan sopimuskaudella ja valtio avustaa Helsingin kaupungin omistuksessa olevien asemakohteiden perusparantamisessa. Hankkeilla edistetään erityisesti matkustajien kannalta toiminnallisuutta, turvallisuutta, esteettömyyttä ja viihtyisyyttä asemilla. Valtio sitoutuu Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaukseen liittyvään suunnitteluun ja rakentamisen avustamiseen enintään 29 300 000 eurolla suunnittelu- ja rakentamiskustannusten yhteismäärästä, mutta avustusten yhteismäärä on kuitenkin enintään 30 % asemakohtaisten suunnittelu- ja rakentamiskustannusten yhteismäärästä.

Kupittaan joukkoliikennekansi on keskeinen osa Kupittaan kärki -kaupunkikehityshanketta, jossa Kupittaan aseman ympäristöä kehitetään uudeksi asumisen, työpaikkojen, palvelujen ja joukkoliikenteen keskukseksi. Joukkoliikennekannen tavoitteena on parantaa junien, bussien, pyöräilyn ja kävelyn yhteyksiä sekä mahdollistaa sujuvat matkaketjut Kupittaan aseman ympäristössä. Turun kaupunkiseudun MAL-sopimuksen 2024—2035 mukaisesti valtio sitoutuu joukkoliikennekannen rakentamisen kustannuksiin enintään 30 prosentin osuudella (arvio valtion rahoitusosuudesta 6,75 milj. euroa). Valtionavustus myönnetään Turun kaupungille joukkoliikennekannen suunnitteluun ja rakentamiseen välittömästi liittyviin kustannuksiin, kun kustannukset ja niiden jakautuminen ovat tarkentuneet. Turun kaupunginvaltuusto hyväksyi Kupittaan kärki -hankkeen toteutusvaiheen loppuvuonna 2025. Kupittaan kärjen kumppanuushankkeen esirakennustyöt ovat käynnistyneet keväällä 2026 ja joukkoliikennekannen rakentamisen on määrä alkaa vuoden 2026 aikana.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500			1 500
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	17 400	17 400	20 760	55 560
Vantaan ratikka	48 400	24 100	9 200	81 700

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Tampereen seudun raitiotiet	25 900			25 900
Kupittaan joukkoliikennekansi	875	875	5 000	6 750
Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus	10 000	6 300		16 300
Menot yhteensä	104 075	48 675	34 960	187 710

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaus (Investointiohjelma)	4 400
Kupittaan joukkoliikennekansi (Investointiohjelma)	875
Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdin pikaraitiotie)	1 650
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	-3 000
Tampereen seudun raitiotiet	4 300
Yhteensä	8 225

2027 talousarvio	104 075 000
2026 talousarvio	95 850 000
2025 tilinpäätös	48 252 000

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustusten maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toiminta- ja investointimenoihin

2) yksityistielain (560/2018) ja -asetuksen (1069/2018) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

3) tiekuntien neuvonnasta ja opastamisen tukemisesta ja sitä tukevan materiaalin ja palvelujen tuottamisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	900 000
Yksityistieavustukset lauttojen käytön ja kunnossapidon sekä perusparannuksen tukemiseen	3 500 000
Muut yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	5 000 000
Yhteensä	9 400 000

Määräraha budjetoidaan valtionavustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille myönnettäviin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtiontukisuuntaviivoista (EUVL 2014/C 99/03) sekä

komission asetusta 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahaa yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden ja siltojen parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Suomen tieverkosta lähes 60 % (noin 385 000 km) on yksityisteitä, josta vajaa puolet on järjestäytynyt tiekunniksi. Siltoja yksityisteillä on noin 12 000 kpl sekä avustettavia erityiskohteita noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat erityisesti tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen parantamiset ja tien vaurioitumisen korjaamiset sekä liikenneturvallisuutta parantavat hankkeet. Yksityisteitä koskevan valtioneuvoston asetuksen (1069/2018) mukaisesti avustuksen enimmäismäärä tavanomaisissa tien parantamiskohteissa on 50 % ja merkittävimmissä siltakohteissa ja muissa merkittävissä luonnonolosuhteiden aiheuttamissa yllättävissä korjauskohteissa enintään 75 %.

Yksityisteiden erityiskohteisiin, joita ovat lauttapaikat, vuosittain purettavat sillat sekä talvitiet, valtionavustusta myönnetään valtionavustusmäärärahan puitteissa ensisijaisesti pysyvää asutusta palvelevalle yksityistielle.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 9 150 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 250 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisten lisäyksien poistuminen	-470
Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitus (HO 2023)	-3 000
Yksityistieavustus (HO 2023)	3 000
Yhteensä	-470

2027 talousarvio	9 400 000
2026 II lisätalousarvio	2 000 000
2026 talousarvio	9 870 000
2025 tilinpäätös	13 600 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen

3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä

4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen

6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen

7) yksityistielain (560/2018) mukaisten korvausten maksamiseen.

Momentilta maksettavat ennakkokorvaukset budjetoidaan maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 15 000 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 4 900 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 97 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-5 000
Yhteensä	-5 000

2027 talousarvio	19 997 000
2026 talousarvio	24 997 000
2025 tilinpäätös	17 469 763

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 595 188 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin

2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä

3) palvelujen ostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen liikenteenohjauspalveluyhtiö Fintraffic Oy:lle tai sen tytäryhtiöille liittyen momentille budjetoituihin Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe sekä Digirata-pilotti (ETCS-testirata ja -laboratorio) -hankkeisiin sisältäen sekä yhtiöiden palvelutuotannon että yhtiöiden palvelutuotantoa varten tekemät investoinnit

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnittelu Tornio—Haaparanta—Kemi -hankkeessa Ruotsin ja Suomen välisen sillan osalta myös Ruotsin puolen suunnitteluun, yhteistyössä Trafikverketin kanssa.

Valtuus
Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen

1) Vt 8 leventäminen välillä Bäckliden—Brännbacken liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 19 000 000 euroa

2) Vt 9 parantaminen Ylämyllyn kohdalla liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 49 000 000 euroa

3) Vt 13 parantaminen välillä Savitaipale—Lemi liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 14 500 000 euroa

4) Loviisan meriväylän syventäminen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 18 000 000 euroa

5) Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjausinvestointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko, 2027) liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 655 000 000 euroa.

Lapin elinvoimakeskus oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen

6) Vt 21 suunnittelu välillä Tornio—Kolari siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 3 000 000 euroa.

Lisäksi Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia aiemmin päätettyyn hankkeeseen Karjalan radan kehittäminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 149 000 000 euroa, hankkeeseen Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnittelu liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 107 000 000 euroa ja hankkeeseen Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari—Atria liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 17 000 000 euroa.

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankkeet	
Vt 9 Vartiala—Riistavesi, Kivisillansalmen silta, Kuopio	42 000 000
Vt 6 Keltin silta, Kouvola	37 000 000
Vt 9 Tampere—Orivesi 1. vaihe	109 000 000
Vt 4 Vestonmäen kohta, Joutsa, Toivakka	18 000 000
Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa	8 400 000
Lieksanjoen sillan uusiminen	20 000 000
Vt 25 osuus Meltola—Mustio	17 000 000
Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari—Atria	17 000 000
Vt 27 Ylivieskan eteläinen ylikulkusilta	14 000 000
Mt 180 Kurkela—Kuusisto, Kaarinan läntinen ohitustie	103 200 000
E18 kt 40 Turun kehätie Raision keskustassa	190 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Vt 4 Palokan kohta, Jyväskylä	15 500 000
Vt 4 Lahden väylä välillä Kehä I—Kehä III ja Ilmasillan eritasoliittymä	64 000 000
Mt 101 Kehä I Maarinsolmun eritasoliittymä, Espoo	33 700 000
Mt 642 Äänekosken silta	15 000 000
Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola	122 000 000
Vt 21 Palojoensuu—Maunu	56 500 000
Vt 23 Karvion kohta	14 000 000
Vt 12 Mankala—Tillola	92 000 000
Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe	13 000 000
Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystien 1. vaihe	31 000 000
Vt 11 Koiviston silta ja Pikkuhaaran silta, Pori ja Ulvila	16 000 000
Vt 21 Ailakkalahti—Kilpisjärvi, Enontekiö	5 000 000
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	5 040 000
Vt 5 Leppävirta—Kuopio	212 000 000
Vt 8 Edsevö—Lepplax	26 200 000
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyväntuulentie)	12 670 000
Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka	14 000 000
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa	14 000 000
Vt 4 Oravasaaren eritasoliittymä, Jyväskylä	8 000 000
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla	30 000 000
Kt 68 Edsevö—Pietarsaari, vaihe 3	9 500 000
Mt 8155 Poikkimaantie	33 500 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikenne-järjestelyt	42 600 000
Vt 6 Korian kohta	15 500 000
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	133 000 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	50 000 000
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	17 000 000
Hailuodon kiinteä yhteys	121 000 000
Kt 68 Edsevö eritasoliittymän parantaminen	8 200 000
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta V-1879, Pedersöre	6 200 000
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	13 000 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	31 000 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	27 100 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	26 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	25 000 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	30 000 000
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	69 200 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi	143 000 000
Vt 5 Mikkeli—Juva	121 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	147 800 000
Ratahankkeet	
Liminka—Oulu kaksoisraide	199 000 000
Pääradan kehittäminen: kohtauspaikat Riihimäki—Tampere ja peruskorjauksen aloittaminen	100 000 000
Savon rata Kouvola—Kuopio kehittäminen	40 800 000
Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjausinvestointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko, 2026)	95 000 000
Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjausinvestointi (Digiradan toteutusvaihe, 2025)	10 000 000
Turun satamaradan siirto	19 000 000
Oulun henkilöratapiha	34 100 000
Karjalan radan kehittäminen	149 000 000
Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus	15 000 000
Rantaradan kehittäminen Karjaa—Kauklahti	80 000 000
Tampereen henkilöratapiha	183 000 000
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen	18 000 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	130 000 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	16 500 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	24 500 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	86 000 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	8 000 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	49 500 000
Oritkarin kolmioraide	15 600 000
Espoon kaupunkirata	178 500 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	26 500 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	102 000 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	12 500 000
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	62 000 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	133 500 000
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	66 000 000
Joensuun ratapihan parantaminen	83 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	163 000 000
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	383 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	210 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000
Vaasan satamaradan sähköistys	8 000 000
Vesiväylähankkeet	
Uuden jäänmurtajan hankinta	240 000 000
Inkoon meriväylän parantaminen	5 000 000
Tornion meriväylän geometrian parantaminen ja Vaasan meriväylän sisäosan leventäminen	11 500 000
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	41 700 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Koverharin meriväylän syventäminen	2 500 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000
Vaasan meriväylän syventäminen	15 000 000
Väylähankkeiden suunnittelu	
Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnittelu	107 000 000
Tornio—Kolari -rataosan sähköistyksen suunnittelu	7 500 000
Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu	4 200 000
Pääradan kehittäminen: Riihimäki—Tampere kehittämisen suunnittelu	22 000 000
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	4 200 000
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	6 800 000
Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	600 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	18 000 000
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	4 200 000
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	4 600 000
Yhteiset väylähankkeet	
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	174 000 000

S e l v i t y s o s a : Uusien hankkeiden perusteluina esitetään:

Vt 8 leventäminen välillä Bäckliden—Brännbacken
Hankkeessa valtatietä 8 levennetään välillä Bäckliden—Brännbacken noin 20 kilometrin matkalla. Hankkeen tavoitteena on parantaa valtatien 8 liikenneturvallisuutta ja liikenteen sujuvuutta sekä tukea alueen maankäyttöä.

Vt 9 parantaminen Ylämyllyn kohdalla
Hankkeessa valtatietä 9 parannetaan välillä Välikangas—Honkalampi, joka sijaitsee Liperissä Ylämyllyn taajaman alueella. Parannettava tieosuus on pituudeltaan 6 km. Suunnittelualueen keskellä sijaitsee Mt 4706 Liperintien tasoliittymä. Valtatie suunnitellaan 2+2 keskikaiteelliseksi tieksi, jossa on 100 km/h nopeusrajoitus. Liperintien liittymään suunnitellaan eritasoliittymä suo-

rin rampein. Suunnitteluratkaisut tukevat Liperin kunnan maankäytön ja liikenteen sujuvuuden pitkän aikavälin tavoitteita. Lisäksi hankkeen tavoitteena on liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden parantaminen.

Vt 13 parantaminen välillä Savitaipale—Lemi
Valtatie 13 on tärkeä yhteys Sisä-Suomesta Etelä-Karjalaan palvellen myös Savitaipaleen ja Lappeenrannan välistä työmatka- ja asiointiliikennettä. Maanteiden 380 ja 14774 välisellä osuudella parannetaan ns. Uskin mutkien kohtaa uudella tielinjauksella ja ohituskaistajärjestelyillä. Hankkeella valtatien liikenteellistä toimivuutta ja turvallisuutta parannetaan noin 5,5 kilometrin matkalta rakentamalla valtatielle pääosin uusi linjaus nykyisen tien pohjoispuolelle uuteen maastokäytävään. Yksityisteiden liittymät korvataan rinnakkaistieyhteyksin. Uuden tieosuuden valmistuttua syrjään jäävä vanha valtatieosuus muuttuu yleiseksi, rinnakkaiseksi maantieksi, jonka yksityistie- ja maatalousliittymäyhteydet säilyvät ennallaan. Hankkeen tavoitteena on parantaa etenkin raskaan liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta talviolosuhteissa, turvata matka-aikojen ennustettavuutta sekä alentaa kuljetuskustannuksia.

Loviisan meriväylän syventäminen
Hankkeessa syväväylä syvennetään 11 metriin. Hankkeen tavoitteena on turvata Loviisan sataman kehittämisedellytykset mekaaniseen metsäteollisuuteen, irtolasteihin ja uusiutuvien energialähteiden kuljetuksiin erikoistuneena palvelukeskuksena.

Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjausinvestointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko, 2027)
Digirata-hankkeessa mahdollistetaan tulevaisuuden turvallinen rautatieliikenne Suomen rautateillä toteuttamalla välttämätön korvausinvestointi, jossa modernisoidaan Suomen rautatiejärjestelmät sekä uudistetaan rautateiden kulunvalvonta eurooppalaisen järjestelmän mukaiseksi. Toteutusvaiheessa rakennetaan ERTMS-järjestelmä sekä uusitaan ja nykyaikaistetaan koko turvalaitekanta ja liikenteenhallintajärjestelmät erillisen toteutussuunnitelman mukaisesti koko Suomen rataverkolle. Digirata-hankkeen toteutusmallilla poistetaan myös suunnitelmallisesti asetinlaitteiden korjausvelka ja mahdollistetaan junaliikenteen kasvattamista kapasiteetin kasvun myötä. Vuoden 2027 valtuudella hankitaan pääasiassa koko rataverkon kattavat järjestelmät; keskitetyt turvalaitteet ja valtaosa tarvittavista ulkolaiteohjaimista. Lisäksi hankitaan seuraavana toteutusvuorossa olevien rataosa-alueiden valmistelevia rakennusurakoita, kuten laitetiloja ja kaapelireittejä. Hankkeen toteuttamiseksi tarpeelliset valtuudet ja määrärahat huomioidaan talousarvioissa vuosittain hankkeen etenemisen mukaisesti. Toteutusvaiheelle on osoitettu 10 milj. euron valtuus vuoden 2025 talousarviossa ja 95 milj. euron valtuus vuoden 2026 talousarviossa.

Vt 21 suunnittelu välillä Tornio—Kolari
Valtatie 21 on tärkeä yhteys Pohjois-Norjaan ja Jäämerelle. Hankkeessa suunnitellaan Tornio—Kolari välistä tieosuutta parannettavaksi pääosin nykyiselle paikalleen noin 170 kilometrin matkalta. Tietä levennetään, geometriaa parannetaan ja Karungin taajaman kohdalle suunnitellaan taajaman ohitustieyhteys. Tornio—Kolari -välille laaditaan tiesuunnitelmat ja Karungin ohitustieyhteydestä laaditaan yleissuunnitelma. Turvallisuus, liikenteen sujuvuus ja elinkeinoelämän toimintaedellytykset paranevat.

Aiemmin päätettyjen hankkeiden valtuuksien tarkistus:

Karjalan radan kehittäminen
Hankkeen valtuutta tarkistetaan 59 000 000 eurolla 90 000 000 eurosta 149 000 000 euroon. Valtuuden tarkistaminen aiheutuu: 1. Kaksoisraiteen rakentamisesta Lappeenranta—Lauritsala -välille, sisältäen Tirilän alikulkusillan ja alikulun, Oikotien alikulkusillan, Lauritsalan eteläisen alikulkusillan sekä Lappeenrannan pohjoispuolen meluesteet. Hanke on osa Luumäki—Joutseno kaksoisraide -kokonaisuutta, 2. Kohtausraiteen rakentamisesta Poiksillan liikennepaikalle. Hanke on osa Imatra—Joensuu -radan välityskyvyn parantamisen kokonaisuutta, 3. Radan sähköistyksestä Vuokatti—Kontiomäki -välillä, 4. Joensuu—Nurmes -välillä toteutettavista myös toimivuuden ja välityskyvyn parantamistoimenpiteistä Uimaharju—Nurmes -välillä sekä 5. Sähköistyksen suunnittelun aloittamisesta Joensuu—Uimaharju -välille.

Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnittelu
Hankkeen valtuutta tarkistetaan 46 000 000 eurolla 61 000 000 eurosta 107 000 000 euroon johtuen aiemmin päätetyn hankkeen laajentamisesta. Hankkeessa suunnitellaan yhteys eurooppalaisella raideleveydellä yhteysväleillä Kemi—Oulu ja Laurila—Rovaniemi—Misi. Suunnittelu sisältää tarvittavat tarkentavat esisuunnitelmat, yleissuunnitelmat ja ympäristövaikutusten arvioinnit.

Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari—Atria
Hankkeen valtuutta tarkistetaan 6 000 000 eurolla 11 000 000 eurosta 17 000 000 euroon johtuen muuttuneen rakentamissuunnitelmaratkaisun myötä tarkentuneesta kustannusarviosta. Muutos on aiheutunut ennakoitua haastavammista pohjavesi- ja pohjaolosuhteista.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha-tarve v. 2027 milj. €	Määräraha-tarve myöhemmin milj. €
Tiehankkeet						
Vt 5 Leppävirta—Kuopio	II LTA 2024/II LTA 2026	2029	212,0	57,0	48,0	107,0
Vt 8 Edsevö—Lepplax	II LTA 2024/II LTA 2026	2027	26,2	24,0	2,2	-
Mt 642 Äänekosken silta	TA 2025	2029	15,0	11,0	4,0	-
Vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola	TA 2025	2027	122,0	29,0	31,0	62,0
Vt 21 Palojoensuu—Maunu	TA 2025/II LTA 2026	2027	56,5	27,5	11,0	18,0
Vt 12 Mankala—Tillola	TA 2025	2029	92,0	11,0	30,0	51,0
Vt 8 parantaminen Kokkolan kohdalla, Kokkolan keskusta 1. vaihe	TA 2025	2027	13,0	7,0	6,0	-
Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystie 1. vaihe	TA 2025	2028	31,0	3,0	16,0	12,0

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha-tarve v. 2027 milj. €	Määräraha-tarve myöhemmin milj. €
Mt 180 Kurkela—Kuusisto, Kaarinan läntinen ohitustie	TA 2025	2028	103,2	65,0	4,0	34,2
E18 kt 40 Turun kehätie Raision keskustassa	TA 2025	2030	190,0	25,5	-	164,5
Vt 4 Palokan kohta, Jyväskylä	TA 2025	2027	15,5	10,0	5,5	-
Vt 4 Lahdenväylä välillä Kehä I—Kehä III ja Ilmasillan eritasoliittymä	TA 2025	2028	64,0	41,0	20,0	3,0
Mt 101 Kehä I Maarinsolmun eritasoliittymä, Espoo	TA 2025	2027	33,7	21,0	12,7	-
Vt 27 Ylivieskan eteläinen ylikulku-silta	II LTA 2025	2027	14,0	13,0	1,0	-
Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari—Atria	II LTA 2025/TA 2027	2027	17,0	10,0	7,0	-
Vt 25 osuus Meltola—Mustio	II LTA 2025	2028	17,0	2,5	10,0	4,5
Lieksanjoen sillan uusiminen	TA 2026	2029	20,0	0,5	1,0	18,5
Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170—Saaristotie, Loviisa	TA 2026	2028	8,4	0,4	7,0	1,0
Vt 4 Vestonmäen kohta, Joutsa, Toivakka	TA 2026		18,0	2,0	8,0	8,0
Vt 9 Tampere—Orivesi 1. vaihe	TA 2026	2031	109,0	22,0	-	87,0
Vt 6 Keltin silta, Kouvola	II LTA 2026/III LTA 2026		37,0	10,4	7,4	19,2
Vt 9 Vartiala—Riistavesi, Kivisillansalmen silta, Kuopio	II LTA 2026/III LTA 2026		42,0	1,0	5,0	36,0
Ratahankkeet						
Digiradan kehitys- ja verifiointi-vaihe	III LTA 2021	2027	130,0	121,0	9,0	-
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	IV LTA 2020/TA 2024	2030	383,0	284,4	25,0	73,6
Espoon kaupunkirata	IV LTA 2020/II LTA 2023	2028	178,5	140,8	31,5	6,2
Tampereen henkilöratapiha	TA 2024/II LTA 2025	2030	183,0	71,0	45,0	67,0
Rantaradan kehittäminen Karjaa—Kauklahti	II LTA 2024/TA 2025	2028	80,0	36,0	20,0	24,0
Karjalan radan kehittäminen	TA 2025/ TA 2027	2028	149,0	48,0	43,0	58,0
Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus	TA 2025	2029	15,0	3,0	3,0	9,0

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha-tarve v. 2027 milj. €	Määräraha-tarve myöhemmin milj. €
Turun satamaradan siirto	TA 2025/II LTA 2026	2026	19,0	11,0	5,0	3,0
Oulun henkilöratapiha	TA 2025/II LTA 2026	2027	34,1	21,0	6,7	6,4
Rautatieliikenteen kulunvalvonta-järjestelmän modernisointi ja perus-korjausinvestointi (Digiradan toteutusvaihe, 2025)	TA 2025		10,0	4,0	3,0	3,0
Rautatieliikenteen kulunvalvonta-järjestelmän modernisointi ja perus-korjausinvestointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko, 2026)	TA 2026		95,0	14,0	19,0	62,0
Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston toteutus	TA 2026	2029	40,8	1,0	8,0	31,8
Pääradan kehittäminen: kohtaus-paikat Riihimäki—Tampere ja peruskorjauksen aloittaminen	TA 2026		100,0	5,0	45,0	50,0
Liminka—Oulu kaksoisraide	TA 2026		199,0	10,0	35,0	154,0
Vaasan satamaradan sähköistys	II LTA 2026	2029	8,0	0,8	0,7	6,5
Vesiväylähankkeet						
Uuden jäänmurtajan hankinta	III LTA 2025/II LTA 2026		240,0	10,7	-	229,3
Vaasan meriväylän syventäminen	II LTA 2026		15,0	1,0	2,0	12,0
Väylähankkeiden suunnittelu						
Vt 4 Hirvas—Rovaniemi—Vika-järvi -hankkeen suunnittelu	II LTA 2023		4,6	4,4	0,2	-
Tornio—Kolari sähköistys suunnittelu	TA 2024		7,5	5,5	2,0	-
Savon rata välillä Kouvola—Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu	TA 2024/II LTA 2025		4,2	4,0	0,2	-
Pääradan kehittäminen: Riihimäki—Tampere kehittämisen suunnittelu	TA 2024		22,0	12,5	6,0	3,5
Eurooppalaisen raideleveyden rata-yhteyksien suunnittelu	II LTA 2025/II LTA 2026/ TA 2027		107,0	7,1	15,5	84,4
Muu kehittämisen hankesuunnittelu				-	17,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä			3 281,2	1 210,0	578,6	1 509,6

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha-tarve v. 2027 milj. €	Määräraha-tarve myöhemmin milj. €
Uudet väylähankkeet						
Vt 8 leventäminen välillä Bäckliden—Brännbacken	TA 2027		19,0	-	1,0	18,0
Vt 9 parantaminen Ylämyllyn kohdalla	TA 2027		49,0	-	-	49,0
Vt 13 parantaminen välillä Savi-taipale—Lemi	TA 2027		14,5	-	1,0	13,5
Loviisan meriväylän syventäminen	TA 2027		18,0	-	6,0	12,0
Rautatieliikenteen kulunvalvonta-järjestelmän modernisointi ja perus-korjausinvestointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko, 2027)	TA 2027		655,0	-	8,0	647,0
Vt 21 suunnittelu välillä Tornio—Kolari	TA 2027		3,0	-	0,5	2,5
Uudet väylähankkeet yhteensä			758,5	-	16,5	742,0
Keskeneräiset väylähankkeet ja uudet väylähankkeet yhteensä			4 039,7	1 210,0	595,2	2 251,6

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	561 688	688 294	382 031	439 300	2 071 313
Uudet väylähankkeet	16 500	66 000	44 500	631 500	758 500
Menot yhteensä	578 188	754 294	426 531	1 070 800	2 829 813

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 1 530 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alennetaan uusien väylähankkeiden rahoitustasoa (HO 2023)	-50 000
CEF-tukien ennustemuutos	17 847
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	7 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe (RRF pilari2)	-9 000
E18 kt 40 Turun kehätie Raision keskustassa (Investointiohjelma)	-2 500
Espoon kaupunkirata	23 376
Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnittelu	8 000
Eurooppalaisen raideleveyden ratayhteyksien suunnittelu (Investointiohjelma)	4 500
Helsinki-Riihimäki kapasiteetin lisääminen 2. vaihe -hankkeen sisällön ja valtuuden tarkistaminen (Investointiohjelma)	5 000
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentilta 31.20.51)	805
Karjalan radan kehittäminen (Investointiohjelma)	5 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kohtauspaikkojen kehittäminen Riihimäki-Tampere ja pääradan peruskorjauksen aloittaminen (Investointiohjelma)	40 000
Kt 67 ja Vt 19 Kivisaari-Atria (Investointiohjelma)	-2 000
Kt 68 välillä Edsevö-Pietarsaari (Investointiohjelma)	-5 500
Lieksanjoen sillan uusiminen (Investointiohjelma)	500
Liminka-Oulu kaksoisraide (Investointiohjelma)	25 000
Loviisan meriväylän syventäminen (Investointiohjelma)	6 000
MAL-hankkeiden rahoituksen aikaistus vuodelle 2025 (Investointiohjelma)	-10 000
Mt 101 Kehä I Maarinsolmun eritasoliittymä, Espoo (Investointiohjelma)	-7 300
Mt 1583 (Atomitie) rakentaminen välillä mt 170-Saaristotie, Loviisa (Investointi-ohjelma)	6 600
Mt 180 Kurkela-Kuusisto, Kaarinan läntinen ohitustie (Investointiohjelma)	4 000
Mt 642 Äänekosken silta (Investointiohjelma)	-6 000
Muu kehittämisen hankesuunnittelu	-1 900
Nimeämättömiin hankkeisiin käytettävissä olevan varauksen pienentäminen (Lisätoimet 2024)	-5 000
Nimeämättömän hankevarauksen käyttö	-17 500
Oulun henkilöratapiha (Investointiohjelma)	-13 300
Rantaradan kehittäminen Karjaa-Kauklahti (Investointiohjelma)	1 000
Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjaus-investointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko, 2026)	5 000
Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjaus-investointi (Digiradan toteutusvaiheen jatko, 2027)	8 000
Savon rata Kouvola-Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston toteutus (Investointi-ohjelma)	7 000
Savon rata välillä Kouvola-Kuopio nopeuden ja kapasiteetin noston suunnittelu (Investointiohjelma)	-1 500
Sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden suunnittelu (Investointiohjelma)	7 040
Suhangon kaivoksen tieyhteys, maksatusten ajoitusmuutos	1 575
Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus (Investointiohjelma)	1 000
Tampereen henkilöratapiha (Investointiohjelma)	11 000
Tasokorotus (Vaasan seudun hankkeet)	1 000
Tornio-Kolari sähköistys suunnittelu (Investointiohjelma)	-500
Uuden jäänmurtajan hankinta	-10 600
Vaasan meriväylän syventäminen (Investointiohjelma)	2 000
Vaasan satamaradan sähköistys	700
Vt 11 Koiviston silta ja Pikkuhaaran silta, Pori ja Ulvila	-4 255
Vt 12 Mankala-Tillola (Investointiohjelma)	20 000
Vt 13 Savitaipale-Lemi (Investointiohjelma)	1 000
Vt 15 Kotkan sisääntulotie (Hyväntuulentie)	-2 170
Vt 15 Rantahaka (Kotka)-Kouvola (Investointiohjelma)	3 000
Vt 21 (E8) Tornio-Kolari (suunnittelu)	500
Vt 21 Palojoensuu-Maunu	2 000
Vt 21 Palojoensuu-Maunu (Investointiohjelma)	-11 000
Vt 23 Karvion kanavan kohta (Investointiohjelma)	-13 000
Vt 25 osuus Meltola-Mustio (Investointiohjelma)	8 000
Vt 27 Ylivieskan eteläinen ylikulkusilta (Investointiohjelma)	-11 000
Vt 3 ja vt 19 liittymäjärjestelyt Jalasjärvi, Kurikka	-2 000
Vt 3 Moreenin eritasoliittymä, Hämeenlinna ja Janakkala	-3 000
Vt 4 Hirvas-Rovaniemi-Vikajärvi -hankkeen suunnittelu	-1 690

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vt 4 Lahdenväylä välillä Kehä I-Kehä III ja Ilmasillan eritasoliittymä (Investointiohjelma)	-20 000
Vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella (Investointiohjelma)	-2 000
Vt 4 Palokan kohta, Jyväskylä (Investointiohjelma)	2 500
Vt 4 Vestonmäen kohta, Joutsa, Toivakka (Investointiohjelma)	6 000
Vt 5 Leppävirta-Kuopio	3 000
Vt 6 Keltin silta, Kouvola	7 392
Vt 8 Edsevö-Lepplax (Investointiohjelma)	-10 800
Vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystie 1. vaihe (Investointiohjelma)	13 000
Vt 8 leventäminen välillä Bäckliden-Brännbacken (Investointiohjelma)	1 000
Vt 9 Lievestuoreen kohdalla (Investointiohjelma)	-14 000
Vt 9 parantaminen ja st 562 Lentokentäntien liikennejärjestelyt	-1 581
Vt 9 Tampere-Orivesi 1. vaihe	-22 000
Vt 9 Vartiala-Riistavesi, Kivisillansalmen silta, Kuopio	5 000
Väylähankkeiden rahoituksen aikaistus vuodelle 2025	12 000
Tasomuutos	49 663
Yhteensä	72 402

2027 talousarvio	595 188 000
2026 II lisätalousarvio	24 890 000
2026 talousarvio	522 786 000
2025 tilinpäätös	607 041 000

79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 53 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus
Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuuden edellyttämät määrärahat. Vuonna 2027 momentilta rahoitetaan kolmea elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimusvaltuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2027 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaarihankkeet						
E18 Muurla—Lohja	I LTA 2004/III LTA 2024	2008	725,0	634,1	26,8	64,1
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	644,8	-	5,2

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimusvaltuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2027 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014/IV LTA 2019/III LTA 2024	2018	525,0	260,0	25,0	240,0
E18 Muurla—Lohja, palvelutason nosto	IV LTA 2020		30,0	13,0	2,0	15,0
Yhteensä			1 930,0	1 551,9	53,8	324,3

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	53 800	54 000	75 086	195 217	378 103

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 39 milj. euroa. Valtuuksien uusiminen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

E18 Koskenkylä-Kotka	-44 000
E18 Muurla-Lohja	100
Yhteensä	-43 900

2027 talousarvio	53 800 000
2026 talousarvio	97 700 000
2025 tilinpäätös	101 500 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

S e l v i t y s o s a : Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palvelujen tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen

2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen

3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jääteiden kunnossapidon avustamiseen

4) aikaisempina vuosina myönnetyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Lounais-Suomen elinvoimakeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituisella väestöllä on käytettävissään kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden vakituisesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Lounais-Suomen elinvoimakeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2027 arvioidaan olevan n. 255 000. Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 79 euroa/matka ja avustetuilla reiteillä noin 10 euroa/matka. Kokonaispalvelusopimusten kustannus yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden on n. 20 000 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissään kiinteää tieyhteyttä tai varsinaista yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Vuoden 2026 aikana jatketaan vuonna 2025 myönnettyjen valtuuksien mukaisten 15-vuotisten liikennöintisopimusten kilpailutuksia Utön ja Nauvo eteläisen reittialueilla. Uudet, nykyistä pidemmät kokonaispalvelusopimukset mahdollistavat kaluston uusimisen, uuden teknologian käyttöönoton ja vähäpäästöisiin käyttövoimiin siirtymisen. Sipoon ja Porvoon reittien kilpailutus toteutettiin vuoden 2025 aikana ja uuden sopimuksen mukainen sähköistetty, vähäpäästöinen liikenne käynnistyy Sipoon reitillä keväällä 2027 ja Porvoon reitillä syksyllä 2027.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 17 352 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 534 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteysalusliikenteen laiturien korjaukset	-2 000
Yhteensä	-2 000

2027 talousarvio	17 886 000
2026 talousarvio	19 886 000
2025 tilinpäätös	19 886 000

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 129 680 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään

2) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille

3) junaliikenteen palvelujen ostoihin sekä kaluston vuokrauksesta ja kunnossapidosta aiheutuviin kustannuksiin

4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin

5) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin

6) suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen

7) keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen

8) liikennepalvelujen kehittämishankkeisiin ja muihin liikenteen palvelujen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen

9) yöjunarungon vaunukaluston hankintaa koskevasta sopimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2018) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti suoraan liikenteenharjoittajille. Kunnat maksavat osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2027 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 1 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	52 970
Yöjunarungon vaunukaluston hankinta	4 556
Alueellinen ja paikallinen liikenne	32 329
Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	9 750
Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	8 125
Lentoliikenteen ostot	20 600
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	600
Yhteensä	129 680

Junaliikenteen ostot
Liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt VR-Yhtymä Oy:n kanssa sopimuksen junaliikenteen hankinnasta vuosille 2022—2030. Lisäksi on sovittu, että VR-Yhtymä Oy hankkii uuden yöjunarungon vaunukaluston yöjunaliikenteen palvelutason parantamiseksi. Liikenteen palveluista annettua lakia on muutettu lailla (1000/2025) vuoden 2026 alusta siten, että rautatieliikenteen toimivaltaisena viranomaisena toimii liikenne- ja viestintäministeriön sijaan Liikenne- ja viestintävirasto.

Valtion ostoliikennesopimukseen sisältyviä palveluja ovat Etelä-Suomen taajamajunaliikenne, Yöjunaliikenne, markkinaehtoista liikennettä täydentävä IC-liikenne sekä sähköistämättömillä rataosilla ajettava kiskobussiliikenne. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on tosiasiallisen kilpailun lisääminen raideliikennemarkkinalla. Tarkoitusta varten valtio on perustanut junaliikenteen kalustoyhtiön, jolle on siirtynyt maaliskuussa 2026 valtion ostoliikenteen käytössä oleva junakalusto VR:ltä. Osana kauppaa kalustoyhtiölle siirtyi myös yöjunakaluston hankintaa koskeva sopimus. Liikenne- ja viestintävirasto on solminut vuoden 2026 alussa vuokrasopimuksen Suomen ostoliikennekalusto Oy:n kanssa ja päivittänyt sen ja VR:n välistä ostoliikennesopimusta.

Henkilöjunaliikenteen hankinnan tavoitteena on ylläpitää junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Ostoilla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden. Ostoliikenteen järjestämisestä aiheutuu kustannuksia valtiolle kalustoyhtiölle maksettavasta kalustovuokrasta, kaluston kunnossapidosta sekä ostoliikennesopimuksen mukaisista palvelumaksuista VR:lle.

Alueellinen ja paikallinen liikenne
Liikenne- ja viestintävirasto hankkii toimivalta-alueellaan lähtökohtaisesti kuntien välistä peruspalveluluontoista julkista henkilöliikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat ja muut tahot voivat osallistua. Liikenne- ja viestintävirasto voi myös myöntää toimivalta-alueensa kunnille tai kuntayhtymille valtionavustusta, minkä perusteista säädetään liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi rahoitusta voi käyttää lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen.

Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki
Valtio voi myöntää valtionavustusta suurten kaupunkiseutujen liikenteen palvelujen tukemiseen. Valtionavustuksen edellytyksenä on, että avustus kytketään maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevassa sopimuksessa sovittuihin liikenteen palvelujen kehittämistoimiin. Lisäksi valtio voi rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen julkisen henkilöliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki
Valtio voi myöntää valtionavustusta keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluja Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muille keskisuurille kaupunkiseuduille edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä.

Valtio avustaa keskisuuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Lentoliikenteen ostot
Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Suomen sisäistä lentoliikennettä kehitetään ensisijaisesti markkinaehtoisesti, mutta säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeitä yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot voivat osallistua kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus on voimassa 19.1.2026—15.12.2028.

Sopimukset lentoliikenteen järjestämisestä Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion ja Kokkola-Pietarsaaren lentoasemien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman välille ovat olleet voimassa 29.4.2024—28.3.2026. Sopimuksissa on optio 27.2.2028 asti. Sopimus Helsingin ja Porin välisistä reittilennoista on tehty ajanjaksolle 1.1.2025—27.3.2027 ja siinä on optio 27.2.2028 asti. Sopimuksia jatketaan optiokaudelle 27.2.2028 asti.

Kehittämishankkeet
Strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään julkisen henkilöliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus
Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan julkisen henkilöliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen. Keinoina ovat mm. informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 103 205 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 26 475 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöjunaliikenteen käynnistäminen Tampere-Rauma	2 500
Junaliikenteen palvelujen ostot	2 600
Lentoliikennepalvelujen ostot lisärahoitus	1 100
Yöjunarungon vaunukalusto	-56
Yhteensä	6 144

2027 talousarvio	129 680 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 I lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	123 536 000
2025 tilinpäätös	107 029 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 98 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle.

Selvitysosa: Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle maksettava tuki vastaa ennakonpidätyksenalaista merityötuloa saaneiden yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää. Muiden rajoitetusti verovelvollisten eli lähdeverotuksessa olevien merenkulkijoiden osalta tuki vastaa merenkulkijan alukselta saamasta palkkatulosta toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun määrää, joka palautetaan takaisin varustamotyönantajalle. Vastaavanlaisia järjestelmiä on käytössä myös muissa Euroopan maissa.

Vuonna 2027 tukea maksetaan 1.7.2026—30.6.2027 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sairausvakuutusmaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2026—31.10.2027.

Vuonna 2025 tukea maksettiin 96,4 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2027 olevan 100 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 84 on lastialuksia ja 16 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 612 000 tonnia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion tarkentuminen	9 000
Yhteensä	9 000

2027 talousarvio	98 000 000
2026 talousarvio	89 000 000
2025 tilinpäätös	96 422 103

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 386 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti

2) valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin

3) Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (561/2023) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen ja luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin

4) sanomalehtien määräaikaiseen jakelutukeen

5) liikenteeseen liittyvän tiedonvaihdon kansallisen yhteyspisteen ja liikennejärjestelmän perustietopalvelun tukemisesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan kohtien 1) ja 2) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Vuonna 2021 henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaisen avustuksen maksamiseen budjetoitua määrärahaa saa käyttää myös kohdan 2) mukaisiin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Sanomalehtien määräaikainen jakelutuki	7 500 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	9 900 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki ja luotsausvalmiuden ylläpito	600 000
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu	6 545 000
Yhteensä	25 386 000

Selvitysosa: Laki postilain muuttamisesta ja sanomalehtien jakelun tuesta kevensi yleispalvelukirjeiden jakelupäiviä kolmeen päivään koko maassa. Tiedonvälitystä tuetaan kilpailutettavalla ja määräaikaisella valtionavustuksella, jonka tarkoituksena on varmistaa sanomalehtien jakelun jatkuminen myös haja-asutusalueilla, joilla ei ole varhaisjakeluverkkoa.

Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun. Liikenneturvallisuusmaksu on 1,3 prosenttia vakuutusyhtiön vuosittain liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta ja se tuloutetaan momentille 11.19.05.

Rautatiealan koulutuksen määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaista rautatiealan ammatillista koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikköhinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen. Lisäksi määrärahalla korvataan luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuvia välttämättömiä kustannuksia.

Kansallisen yhteyspisteen ja liikennejärjestelmän perustietopalvelun toteuttaminen tehostaa liikenteeseen liittyvän tiedon vaihtoa ja parantaa siten liikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja infrastruktuurin kunnossapitoa sekä luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin (siirto momentille 31.01.02)	-600
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentille 31.01.29)	-205
Kansallinen yhteyspiste ja liikennejärjestelmän perustietopalvelu (siirto momentille 31.10.77)	-805
Kertaluonteisten lisäyksien poistuminen	-90 674
Merenkurkun laivareittien tukeminen saaripoikkeuksen käyttöönoton johdosta	-2 000
Yhteensä	-94 284

2027 talousarvio	25 386 000
2026 II lisätalousarvio	1 050 000
2026 talousarvio	119 670 000
2025 tilinpäätös	29 293 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 593 652 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

S e l v i t y s o s a : Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitetun ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien

palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	593 652 000
2026 talousarvio	593 652 000
2025 tilinpäätös	593 652 000

Pääluokka 32
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

S e l v i t y s o s a : Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan kestävää talouskasvua, joka edistää talouspoliittisesti vahvaa ja välittävää yhteiskuntaa.

Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotoutumista koskevat politiikka-alueet. Hallinnonalan politiikka-alueet tarjoavat perustaa hallitusohjelman mukaiselle tavoitteelle, jolla mahdollistetaan kilpailukykyinen ja yrittäjämyönteinen Suomi, joka houkuttelee investointeja sekä turvallinen Suomi, jolla on huoltovarmuudesta nouseva kyky vastata kriiseihin.

Taloudellisesti vahvan Suomen keskeisin haaste on kääntää velkaantuminen laskuun, saavuttaa 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä ja nostaa t&k-menojen osuus 4 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. Globaalien arvoverkostojen murroksessa huoltovarmuuden turvaaminen on noussut entistä tärkeämmäksi strategiseksi kysymykseksi.

Menestyvät yritykset työllistävät, maksavat kilpailukykyisiä palkkoja ja investoivat tulevaisuuden kasvun edellytyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee työtä eurooppalaisten sisämarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi ja edistää hallinnonalan toimenpitein yritysten markkinoille pääsyä myös kolmansien maiden kasvumarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää kotimarkkinoiden toimivuutta ja kilpailullisuutta, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kykyä menestyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyyteen sekä kykyyn hyödyntää uutta teknologiaa ja muuta osaamista kansainvälisen liiketoiminnan kasvattamisessa. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää myös kykyä ennakoida ja reagoida markkinoiden ja arvoverkostojen muutoksiin. Tki-toimintaan ja -yhteistyöhön pitkäjänteisesti kannustava ja ennakoitava kansallinen innovaatiojärjestelmä luo edellytyksiä yritysten uudistumiselle ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumiselle ja houkuttelee sekä kotimaisia että ulkomaisia sijoittajia ja tki-investointeja, osaajia ja yrityksiä. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat kannustavat yrityksiä vaikuttavuudeltaan kunnianhimoiseen ja aiempaa riskipitoisempaan t&k-toimintaan sekä monialaiseen yhteistyöhön tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti. Tavoitteena on uuden teknologian ja osaamisen kehittäminen, soveltaminen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen kestävää talouskasvua ja yhteiskunnan hyvinvointia tukien.

Suurten yritysten uudistuminen ja menestys ovat tärkeitä koko talouden kasvun kannalta. Pitkäjänteisellä teollisuuspolitiikalla huolehditaan logistisesta kilpailukyvystä, saavutettavuudesta ja markkinoiden toimivuudesta, jolla houkutellaan investointeja ja edistetään kasvuhakuisten ja vientiin tähtäävien yritysten kasvua. Yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää laaja-alaisesti yrittäjyyttä ja kasvua. Ekosysteemisessä ja monenkeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja muiden tki-toimijoiden, kuten kaupunkien, sitoutuminen yhteistyöhön pitkäjänteisesti.

Rahoituksen saatavuus ja pääomamarkkinoiden toimivuus tukevat kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan erityisrahoituksella täydennetään markkinapuutealoilla yksityisen rahoitus- ja pääomamarkkinan toimintaa. Suomen Teollisuussijoitus Oy:llä on aiempaa vahvempi kasvuun, uudistumiseen ja investointien edistämiseen keskittyvä teollisuuspoliittinen tehtävä. Finnveran julkisella vienninrahoituksella turvataan suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet globaaleilla markkinoilla sekä edistetään vientiä ja työllisyyttä. Finnveran kotimaan rahoitus täydentää yksityistä rahoitusta takauksilla ja lainoilla silloin, kun markkinaehtoisen rahoituksen saatavuus on rajallista. Suomen yritysrahoitusmarkkina toimii pääosin hyvin, mutta rahoituksen saatavuudessa on edelleen haasteita erityisesti pienillä, innovatiivisilla ja kasvuyrityksillä.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla ja jatketaan työvoimapalvelujen uudistamista. Työelämän lainsäädännön uudistaminen muun muassa työllistämisen esteitä purkamalla on keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta.

Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus sekä osaavan työvoiman riittävyyden ja saatavuuden turvaaminen tulevat olemaan kilpailukyvyn ytimessä ja välttämättömiä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän ja investointien tarpeisiin painopisteinä korkeakoulutetut ja työvoimapula-alat.

Puhdas siirtymä voi luoda Suomeen runsaasti uutta liiketoimintaa ja työpaikkoja, mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Luonnonvaroihin, puhtaaseen siirtymään ja niiden osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala työskentelee valtakunnan eri alueiden kestävää talouskasvua ja elinvoimaa parantavien erityisvahvuuksien hyödyntämiseksi. Työ- ja elinkeinohallinto edistää kaupunkien kanssa kumppaneina talouden vauhdittamista työllisyyden, innovaatiopolitiikan ja kansainvälistymisen keinoin.

Hallinnonala uudistaa myös toimintatapojaan ja edistää yritysten toimintamahdollisuuksia tarjoamalla helppokäyttöisiä ja ensisijaisesti digitaalisia, liiketoimintalähtöisiä palveluekosysteemejä ja osallistamalla myös yritykset palvelujen kehittämiseen. Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen on osa kasvustrategiaa.

Puhtaan talouden kasvattamiseksi ja hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi on edistettävä teollisuuden puhdasta siirtymää ja sitä palvelevia investointeja. Puhtaan siirtymän varmistamiseksi tarvitaan investointeja uusiutuvaan ja fossiilittomaan energiatuotantoon sekä tki-rahoitusta uusien energiaratkaisujen kehittämiseen. Sähköntuotantoa kasvatetaan samalla kun sen hintavaihteluja hillitään ja varmistetaan sähköjärjestelmän toimintavarmuus. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö tavoittelee elinkeinoelämän uudistumista ja alueiden elinvoiman vahvistumista, työllisyysasteen nousua ja osaavan työvoiman saatavuuden paranemista sekä puhtailla investoinneilla ilmastotavoitteiden edistämistä.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2027:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 arvio
Elinkeinoelämä uudistuu ja alueiden elinvoima vahvistuu			
— Viennin määrän muutos (%)	3,4	0,5	2,4
— Investointien muutos vuoden takaisesta (%)	0,8	7,3	4,5
— T&k-menot/BKT (%)	3,3	3,5	3,6
Työllisyys kasvaa ja osaavan työvoiman saatavuus paranee			
— Työllisyysaste, 15—64-v. (%)	71,4	71,1	71,4
— Työttömyysaste, 15—74-v. (%)	9,8	9,8	9,4
Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita			
— Fossiilivapaan energian osuus kokonaiskulutuksesta (%)	73	74	75

Sukupuolten tasa-arvo

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa.

Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään mm. työllisyyden ja yrittäjyyden toimenpiteiden avulla. Työvoimapalvelujen uudistusten jatkamisella tuetaan työllistymistä. Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

Eräitä tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2024 Naiset	2024 Miehet	2025 Naiset	2025 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	41	59	43	57
Työvoimakoulutuksen aloittaneet (%)	49	51	53	47
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	63	37	64	36
— palkkatuettu työ (%)	43	57	46	54
— starttiraha (%)	53	47	51	49
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	61	39	62	38

Kuluvan ohjelmakauden EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo. Kaikissa jäsenmaissa pitää lisäksi seurata tasa-arvoa edistävien hankkeiden rahoitusosuutta yhtenevän luokittelujärjestelmän mukaisesti.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua ja kehitystä sekä globaaleja kestävän kehityksen tavoitteita (Agenda 2030). Ministeriö edistää toimillaan erityisesti seuraavia kestävän kehityksen tavoitteita: uusiutuva energia (SDG7), ihmisarvoinen työ ja kestävä kasvu (SDG8), innovaatiot ja kestävä teollistuminen (SDG9) sekä ilmastonmuutoksen torjunta (SDG13).

Johdonmukainen energia- ja ilmastostrategia ja -politiikka ovat keskeinen osa kestävää kehitystä. Päästöttömillä ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille yhteiskunnalle. Ministeriö myös tukee ympäristöä ja hyvinvointia palvelevia innovaatioita sekä edistää uusia ja kansainvälisesti kiinnostavia kestävän kehityksen kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävää talouskasvua ja kestävää työllisyyttä.

Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan huomioon politiikan toteutuksessa. Ministeriö suojaa osaavaa työvoimaa muuttuvilla työmarkkinoilla, edistää työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä, ehkäisee rekrytointisyrjintää sekä vahvistaa harmaan talouden torjuntaa.

Nykyisellä EU:n alue- ja rakennepolitiikan Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 ohjelmakaudella 30 % Suomen EAKR-rahoituksesta kohdistuu EU:n toimintapoliittiseen tavoitteeseen Vihreämpi ja vähähiilisempi Eurooppa. Lisäksi EAKR-toimenpiteiden rahoituksesta 35 % tulisi kohdistua ilmastotoimenpiteisiin, mikä on siten viisi prosenttiyksikköä EU:n minimitasoa kunnianhimoisempi tavoite. Tämän lisäksi kaikki oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavat hankkeet katsotaan komission linjauksen mukaisesti täysimääräisesti ilmastotoimenpiteiksi.

Vuonna 2027 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 9,9 milj. euroa energiatukivaltuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän noin 176 milj. euroa.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle työneuvoston ja yhteistoiminta-asiamiehen toimiston lakkauttamista ja tehtävien siirtämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 132/2026 vp)	32.01.01, 32.01.07 ja 25.10.03
Hallituksen esitys eduskunnalle eräitä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi	32.01.02 ja 32.01.05
Hallituksen esitys sähkön kotimaisen tuotantokapasiteetin varmistamiseksi	32.40.41
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2026 vp)	32.50.03, 32.50.30, 28.90.30, 29.10.31 ja 28.89.31

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
32.01	**Hallinto**		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,4	8,4
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.01.04	*Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)		
	— rahoitusvaltuus	37,0	-
32.01.41	*Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	63,5	27,0
32.20.40	*Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	619,9	786,2
32.20.41	*Energiatuki* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	9,9	9,9
32.20.46	*Laivanrakennuksen innovaatiotuki* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	12,8	13,1
32.20.83	*Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	156,8	156,8
32.30.46	*Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	8,0	15,0
32.30.64	*EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	391,2	345,2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**688 844**	**684 527**	**702 641**	**18 114**	**3**
01.	Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 910	36 565	36 145	-420	-1
02.	Elinvoimakeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	240 892	186 145	181 641	-4 504	-2
04.	Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 250	36 403	61 764	25 361	70
05.	Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	71 948	72 895	70 213	-2 682	-4
06.	Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 658	21 396	20 418	-978	-5
07.	Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	15 829	12 954	9 035	-3 919	-30
08.	Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 417	22 658	22 375	-283	-1
09.	Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 014	11 421	11 045	-376	-3
10.	Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 563	6 570	1 000	-5 570	-85
11.	Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	24 708	24 821	113	0
20.	Siviilipalvelus (arviomääräraha)	5 386	5 600	5 600	—	0
29.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	41 020	49 072	49 072	—	0
40.	Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	3 543	2 858	2 093	-765	-27
41.	Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	12 089	45 061	61 950	16 889	37

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
49.	Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	131 259	127 914	121 807	-6 107	-5
51.	Merimiesten matkakulujen korvaukset (arviomääräraha)	1 555	1 500	1 500	—	0
53.	Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400	400	400	—	0
66.	Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	20 029	20 357	21 712	1 355	7
95.	Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	82	50	50	—	0
20.	**Uudistuminen ja vähähiilisyys**	**1 132 080**	**1 694 859**	**1 168 263**	**-526 596**	**-31**
20.	Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 400	3 400	—	0
40.	Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	477 794	691 319	657 431	-33 888	-5
41.	Energiatuki (arviomääräraha)	119 133	343 078	150 745	-192 333	-56
42.	Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet (arviomääräraha)	0	0	18 000	18 000	0
(43.)	Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	149 880	150 000	—	-150 000	-100
(44.)	Suomen elpymis- ja palautumisvälineen mukainen investointituki vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	90 901	—	-90 901	-100
46.	Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	15 383	20 900	10 813	-10 087	-48

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
47.	Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)	0	8 000	2 672	-5 328	-67
48.	Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	212 026	239 531	176 572	-62 959	-26
(49.)	InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	14 080	—	—	—	0
83.	Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	140 385	147 730	148 630	900	1
(87.)	Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoiminta-ekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
30.	**Työllisyys ja yrittäjyys**	**511 074**	**679 589**	**494 567**	**-185 022**	**-27**
(32.)	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)	4 500	—	—	—	0
38.	Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa (siirtomääräraha 2 v)	30	30	30	—	0
40.	Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	12 497	6 951	1 000	-5 951	-86
42.	Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	5 281	11 471	12 000	529	5
44.	Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 300	3 700	3 700	—	0
46.	Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen (arviomääräraha)	—	2 400	7 700	5 300	221

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
(50.)	Valtionavustus nuorten rekrytointitukeen (siirtomääräraha 2 v)	30 000	30 000	—	-30 000	-100
52.	Palkkaturva (arviomääräraha)	37 567	33 460	33 460	—	0
(56.)	Valtionavustus työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakennemuutostilanteissa (siirtomääräraha 2 v)	—	2 000	—	-2 000	-100
64.	EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	407 330	583 577	436 677	-146 900	-25
(95.)	Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	8 568	6 000	—	-6 000	-100
40.	**Yritysten erityisrahoitus**	**203 346**	**138 373**	**70 685**	**-67 688**	**-49**
41.	Kotimaisen energiakapasiteetin turvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	—	—	8 000	8 000	0
42.	Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	812	1 000	1 000	—	0
45.	Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset Ukrainaan myönnetyistä vientitakuista (arviomääräraha)	—	—	200	200	0
47.	Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	27 150	25 153	27 265	2 112	8
48.	Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	74 384	61 200	29 200	-32 000	-52
60.	Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	1 000	1 020	5 020	4 000	392
(82.)	Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	—	—	—	—	0
(88.)	Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	100 000	50 000	—	-50 000	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
50.	**Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen**	**379 853**	**351 693**	**189 489**	**-162 204**	**-46**
03.	Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 109	1 949	1 719	-230	-12
30.	Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)	377 744	349 744	187 770	-161 974	-46
	Yhteensä	**2 915 196**	**3 549 041**	**2 625 645**	**-923 396**	**-26**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	5 998	4 920	4 665		

01. Hallinto

Valtuus

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2027 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2027 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa toimenpiteitä, joilla tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää. Talouskasvun perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Hallinnonalan toimijoiden tavoitteena on rakentaa toimintaympäristö, jolla luodaan toimintaedellytyksiä kansainvälisen kilpailukyvyn ja talouden kestävän kasvun vahvistumiselle.

Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan.

Yrityksiä kannustetaan uudistumaan ja kasvattamaan puhdasta siirtymää tukevaa kansainvälistä liiketoimintaa uuden osaamisen, teknologian ja monialaisen yhteistyön avulla sekä hyödyntäen uusia arvonluonnin lähteitä ja digitalisaatiota. Yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden TKI-toimijoiden yhteistyötä vahvistetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten ekosysteemien kasvattamiseksi strategisesti merkittävillä kasvualoilla. Yhteistyöllä kasvatetaan osaamista

ja edellytyksiä markkinoita muuttavien innovaatioiden kehittymiselle ja vahvistetaan tutkimustulosten laajaa hyödyntämistä. Oleellista on kyetä tekemään kansallisia valintoja teemoista ja aiheista, joihin kansallisten innovaatio-, teollisuus- ja elinkeinopolitiikkojen voimavaroja strategisesti kohdennetaan.

Suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla tuetaan auttamalla yrityksiä tunnistamaan kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia, pääsemään osaksi globaaleja arvoverkostoja ja ekosysteemejä sekä rakentamaan kansainvälisiä kumppanuuksia. Tavoitteena on kasvuhakuisten, työllistävien ja vientiin tähtäävien yritysten määrän kasvu sekä teollisten työpaikkojen säilyminen Suomessa. Talouden ja viennin kivijalkaa vahvistetaan toteuttamalla toimia, joilla muun muassa merkittävästi lisätään kasvavien keskisuurten yritysten määrää vuosikymmenen loppuun mennessä.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava työlainsäädäntö, osaava työvoima sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan mm. työlainsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhalukkuutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Kansallisen huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palvelujen toimivuus siten, että ne kykenevät täyttämään väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet kaikissa olosuhteissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat tavoitteet vuodelle 2027:

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—4)[1)]		
	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Työ- ja elinkeinoministeriö	361	360	360	3,1	-	3,0
ELY-keskukset	3 426	-	-	3,9	-	-
Elinvoimakeskukset	-	2 530	2 270	-	-	-
Geologian tutkimuskeskus	464	460	465	3,2	-	3,2
Business Finland[2)]	635	446	440	3,3	-	>3,18
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	216	222	220	3,4	3,0	>3,0

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—4)[1)]		
	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Patentti- ja rekisterihallitus	435	443	434	3,3	>3,3	>3,3
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	248	<240	<240	3,1	3,1	3,1
Energiavirasto	112	114	>120	3,3	3,4	3,45
Huoltovarmuuskeskus	101	105	116	3,2	3,2	3,25
	5 998	4 920	4 665			

[1)] Työtyytyväisyysindeksin laskentatavan muutoksen vuoksi luvut eivät ole vertailtavissa aiempiin vuosiin.

[2)] Luvut sisältävät Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin ja Business Finland Oy:n henkilötyövuodet. Vuoden 2026 ja 2027 arvioissa on huomioitu Business Finlandin ulkomaanverkoston siirto ulkoministeriölle.

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 145 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä, työperäistä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotoutumista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	34 904	37 976	37 156
Bruttotulot	873	1 411	1 011
Nettomenot	34 031	36 565	36 145
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 493		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 372		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 35 645 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestäminen (siirto momentilta 23.01.01)	96
Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	-50
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	-50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistäminen (siirto momentille 32.50.03)	-80
Lääkekehityskeskuksen valmistelu (TA 2023)	-80
Tukiviranomaisroolin vaatimat hallintokulut (REPowerEU T&K)	-40
Työneuvoston kustannukset (siirto momentille 25.10.03) (BudjL)	-125
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-288
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-33
Palkkausten tarkistukset	1 004
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	735
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-326
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 072
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-111
Yhteensä	-420

2027 talousarvio	36 145 000
2026 II lisätalousarvio	-130 000
2026 talousarvio	36 565 000
2025 tilinpäätös	38 910 000

02. Elinvoimakeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 181 641 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen

3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

4) yrityspalvelutietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Määrärahasta on varattu 49 519 000 euroa Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen työllisyyden ja elinkeinojen edistämiseen.

S e l v i t y s o s a : Elinvoimakeskukset edistävät alueiden elinvoimaa hoitamalla niille säädettyjä kehittämis-, rahoitus- ja toimeenpanotehtäviä. Elinvoimalla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka kuvaa alueen ja sen elinkeinotoiminnan kestävää kasvua ja puhdasta siirtymää, uudistumista ja kilpailukykyä sekä yrittäjyyden toimintaedellytyksiä, ruuantuotannon ja muun elinkeinotoiminnan kannattavuutta ja toimivia liikenneyhteyksiä, luonnonvarojen kestävää käyttöä, luonnon monimuotoisuutta ja ympäristön hyvää tilaa, huoltovarmuutta ja turvallisuutta, työvoiman osaamista, työllisyyttä ja asukkaiden hyvinvointia sekä muita alueen vetovoimaa lisääviä tekijöitä. Elinvoimakeskukset toimivat asiakaslähtöisesti, digitalisaatiota hyödyntäen ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi elinvoimakeskuksilla on valtakunnallinen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus). KEHA-keskuksen vastuulla ovat edellä olevan lisäksi muun muassa työvoima- ja kotoutumistehtävien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen tuottaminen, tiedolla johtamisen tukipalvelut sekä työttömyysturvaan ja palkkaturvaan liittyviä tehtäviä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinvoimakeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2026 tavoite	2027 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	>4,2	>4,2
Elinvoimakeskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys(1—5)	>4,0	>4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	217 845	212 641
Bruttotulot	31 700	31 000
Nettomenot	186 145	181 641

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet		
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	4 600	4 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset		
— erilliskustannukset	4 000	2 600
— osuus yhteiskustannuksista	1 400	2 300
Kustannukset yhteensä	5 400	4 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-800	-100
Kustannusvastaavuus, %	85	98

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot		
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 000	5 000
— EU:lta saatava rahoitus	3 500	5 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 500	1 000
Tuotot yhteensä	9 000	11 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	10 000	14 000

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 000	-3 000
Omarahoitusosuus, %	10	21

Elinvoimakeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.40 ja 51, 30.20.49, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.31, 31.20.20, 32.01.20, 32.30.42, 44, 52 ja 64, 32.50.03 ja 30, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 23, 61 ja 63 sekä 35.20.64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallinnon uudistus (siirto momentille 28.40.04)	-483
Aluehallinnon uudistus (siirto momentilta 31.01.02)	215
Metsäpinta-alan laajentaminen	300
Metsäpinta-alan laajentaminen (siirto momentille 28.40.04)	-200
Työnhakija-asiakkaan ennakollisen muistutusjärjestelmän ylläpito	-259
Palkkausten tarkistukset	5 133
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-65
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-2 989
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-5 587
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-569
Yhteensä	-4 504

2027 talousarvio	181 641 000
2026 II lisätalousarvio	700 000
2026 talousarvio	186 145 000
2025 tilinpäätös	240 892 000

04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 61 764 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

2) tutkimustoimintaan liittyvien rahoitusosuuksien ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

4) yhteisprofessuureista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen

5) GTK Mintecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Valtuus
Mikäli vuoden 2026 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2027.

Valtuutta saa käyttää GTK Mintecin koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa, koota ja hyödyntää geotieteellistä tietoa, joka edistää maankamaran luonnonvarojen kestävää käyttöä. Tutkimuskeskusta kehitetään geotiedon tuottajana, kokoajana ja hyödyntämisen edistäjänä sekä eurooppalaisena geotieteellisen tutkimuksen huippuosaajana.

GTK tuottaa tieteellisiä tuloksia ja innovaatioita vauhdittamaan siirtymää kestävään, hiilineutraaliin maailmaan sekä syventää tutkimuslaitosten, yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamiseen.

Määrärahasta käytetään arviolta 46 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan, josta 30 000 000 euroa GTK:n uuden koetehtaan T&K infran toteuttamiseen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	56 875	58 103	84 764
Bruttotulot	21 208	21 700	23 000
Nettomenot	35 666	36 403	61 764
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 716		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 300		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 900	10 900	11 200
— muut tuotot	64	-	-
Tuotot yhteensä	7 964	10 900	11 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 941	5 700	5 850
— osuus yhteiskustannuksista	3 419	4 400	4 500
Kustannukset yhteensä	7 361	10 100	10 350
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	604	800	850
Kustannusvastaavuus, %	108	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 045	3 400	3 700
— EU:lta saatava rahoitus	4 792	3 800	5 300
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 084	1 000	1 600
Tuotot yhteensä	9 921	8 200	10 600
Hankkeiden kokonaiskustannukset	16 287	16 400	17 700
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-6 366	-8 200	-7 100
Omarahoitusosuus, %	39	50	40

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	30 000	10 400	6 600	47 000
Menot yhteensä	30 000	10 400	6 600	47 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-1 012
GTK Mintec, maksatusten tarkistukset	25 000
Mintec koetehdaskokonaisuuden tutkimusinfrastruktuurin toteuttaminen ja käyttöönotto, 1. vaihe	2 000
Palkkausten tarkistukset	717
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	23
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-318
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-970
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-79
Yhteensä	25 361

2027 talousarvio	61 764 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	36 403 000
2025 tilinpäätös	38 250 000

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 70 213 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 000 000 euroa Business Finland -yhtiön toiminnasta aiheutuvien sanktioluonteisten menojen, vahingonkorvausten, oikeudenkäyntikulujen, viivästyskorkojen, kurssitappioiden ja muiden näihin rinnastettavien menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa myös ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kestävää kehittymistä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa ja tuottavuutta, lisää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä, parantaa työelämän laatua sekä luo näin työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, joihin Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnalla sekä muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Business Finland edistää toiminnallaan myös Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua. Business Finland edistää kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantuntemuksen hyödyntämistä yritysten kasvussa, kansainvälistymisessä ja uudistumisessa sekä investointien kasvussa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestoinnit. Matkailun edistämisessä vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen vientiä ja kysyntää yhdessä matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Rahoitustyön kokonaiskustannus/myönnetty rahoitus, %[1)]	2,1	3,0	3,0
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhalukkuus (-100—100)	+67	+67	+67

[1)] Mittarin toteutumaan vaikuttaa vuosittaiset vaihtelut Business Finlandin rahoituksen määrässä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen, hanke- ja ohjelmatoiminta sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien edistäminen	59 475 000
Talent-toiminta (sisältäen Work in Finland -toiminnan)	2 921 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	7 817 000
Yhteensä	70 213 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	70 082	73 095	70 413
Bruttotulot	1 363	200	200
Nettomenot	68 719	72 895	70 213
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	38 289		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	41 518		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Business Finlandin ulkomaanverkosto (siirto momentilta 24.01.02)	590
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	-100
Matkailun edistäminen	-200
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-100
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-67
Palkkausten tarkistukset	682
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	40
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-584
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-2 868
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-75
Yhteensä	-2 682

2027 talousarvio	70 213 000
2026 talousarvio	72 895 000
2025 tilinpäätös	71 948 000

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 418 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annetussa asetuksessa (1100/2019) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

S e l v i t y s o s a : Kilpailu- ja kuluttajavirasto luo edellytyksiä talouskasvulle edistämällä markkinoiden toimivuutta. Hyvin toimivat markkinat kiihdyttävät tuottavuutta ja innovointia muodostaen edellytyksen menestyvälle kotimaiselle yritystoiminnalle ja kuluttajien hyvinvoinnille. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla vahvistaa yksityistä kysyntää.

Virasto ehkäisee kotimarkkinoiden liiallista keskittymistä yrityskauppavalvonnalla ja puuttuu jälkikäteen kartelleihin ja muihin kuluttajille haitallisiin kilpailunrajoituksiin. Kuluttajavastuualueen ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajansuojalla edistetään kuluttajien tietoisia valintoja sekä torjutaan harhaanjohtavia ja sopimattomia menettelyjä. Virasto hoitaa myös ku-

luttajaneuvonnan tehtäviä ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien aseman turvaamiseen.

Virasto tuottaa selvityksiä ja laskelmia eri sääntelyvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen vaikutuksista markkinoiden toimivuuteen ja kuluttajiin. Tämä vaikutusarviointityö tukee valtionhallinnon yhteistä tavoitetta vahvistaa julkisen sektorin tietopohjaista päätöksentekoa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuottaa yhteiskunnallista lisäarvoa kansantaloudelle ja kuluttajille			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,1	>4,0	>4,0
Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstön asiantuntijuus on vahvaa			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,1	>4,0	>4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	20 679	21 796	20 918
Bruttotulot	715	400	500
Nettomenot	19 964	21 396	20 418
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	882		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 576		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rautatiealan sääntelyelin (siirto momentilta 31.01.02)	17
Valtion aluehallinnon uudistus (TA 2025 momentti 28.40.01)	-27
Palkkausten tarkistukset	547
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-803
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-64
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-587
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-61
Yhteensä	-978

2027 talousarvio	20 418 000
2026 II lisätalousarvio	17 000
2026 talousarvio	21 396 000
2025 tilinpäätös	20 658 000

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 035 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Momentilta maksetaan 650 000 euroa säätiövalvonnan ja 80 000 euroa teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 720 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Valvontamaksut 4 490 000 euroa tuloutetaan momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Asiakastyytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	69 953	68 506	67 600
Bruttotulot	57 276	55 552	58 565
Nettomenot	12 677	12 954	9 035
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 919		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 071		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	55 718	53 864	56 270
— muut tuotot	1 316	1 641	2 258
Tuotot yhteensä	57 034	55 505	58 528

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	52 153	56 408	59 458
— osuus yhteiskustannuksista	14 611	15 784	15 798
Kustannukset yhteensä	66 764	72 192	75 256
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-9 730	-16 687	-16 728
Kustannusvastaavuus, %	85	77	78

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n yhtenäispatentin käyttöönottoon liittyvän määräaikaisen kompensaation lopettaminen (Lisätoimet 2024)	-2 700
Osakeyhtiölain muutokset	-400
Tietopalvelujärjestelmä Virre	-500
Palkkausten tarkistukset	279
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	74
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-280
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-361
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-31
Yhteensä	-3 919

2027 talousarvio	9 035 000
2026 talousarvio	12 954 000
2025 tilinpäätös	15 829 000

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 375 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

S e l v i t y s o s a : Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta keskeisillä toimialoilla toimiva lupa- ja valvontaviranomainen. Tukes on yksi kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta edistävä turvallisuusviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa ja edistää palvelujen, teollisen toiminnan ja tuotteiden turvallisuutta ja luotettavuutta. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja Tukesissa toimii kansallinen akkreditointielin FINAS-akkreditointipalvelu. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen turvallisuuden edistämiseksi ja henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu riski- ja tietoperusteisesti markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
— Asiakas- ja sidosryhmätyytyväisyys (1—5)	4,0	>4,0	>4,0
— Yrityksen itsearvio tehdyistä turvallisuutta edistävistä muutoksista	70	>71	>71

Osa maksullisen toiminnan tuloista on budjetoitu momentille 12.32.20.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	28 829	28 690	29 005
Bruttotulot	7 060	6 032	6 630
Nettomenot	21 769	22 658	22 375
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 847		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 496		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 tavoite
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 116	8 897	9 272
Tuotot yhteensä	9 116	8 897	9 272
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	4 112	3 892	4 122
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 452	4 397	4 472
— osuus yhteiskustannuksista	4 868	4 500	4 800
Kustannukset yhteensä	9 320	8 897	9 272
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-204	-	-
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metaaniasetuksen viranomaistehtävät (siirto momentilta 32.01.09)	20
Palkkausten tarkistukset	504
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	10
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-84
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-677
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-56
Yhteensä	-283

2027 talousarvio	22 375 000
2026 II lisätalousarvio	20 000
2026 talousarvio	22 658 000
2025 tilinpäätös	23 417 000

09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 045 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja kaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja kaasuverkkotoiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirastolle kuuluu myös muita energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Viraston lupaprosessien sujuvuus			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	242	<50	<50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	22	<30	<30
— Päästölupien (ETS1 ja ETS2) käsittelyaika (pv)	69	<50	<50
— Kestävyysjärjestelmien käsittelyaika (pv)	269	<110	<90
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja kaasumarkkinoiden valvonnan ja edistämisen toimintakustannukset sähkön ja kaasun kulutusta kohden (c/kWh)	0,0066	<0,0059	<0,0069
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan (ETS1 ja ETS2) hallinnoinnin toiminta-kustannukset päästökaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/unionin rekisterin Suomen osion tilien lukumäärä)	5 052	-	<5 000
— Uusiutuvan energian tukijärjestelmien hallinnoinnin toiminta-kustannukset uusiutuvalla energialla tuotettua energiaa kohden (euroa/MWh)	0,039	-	<0,04

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	12 474	14 610	13 245
Bruttotulot	2 981	3 189	2 200
Nettomenot	9 493	11 421	11 045
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 594		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 115		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metaaniasetuksen viranomaistehtävät (siirto momentille 32.01.08)	-20
Voimavarat lupamenettelyihin (REPowerEU luvitus)	-240
Palkkausten tarkistukset	281
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-86
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-280
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-31
Yhteensä	-376

2027 talousarvio	11 045 000
2026 II lisätalousarvio	-20 000
2026 talousarvio	11 421 000
2025 tilinpäätös	12 014 000

10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäuudistusten ja digitaalisten palvelujen kehittämiseen, käyttöönottoon ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon

2) digitalisaatiohankkeiden toimeenpanon tukemiseen ja arviointiin

3) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenoihin

4) taloustietojen viranomaisraportointi (VirTa) -uudistuksen valmisteluvaiheen tehtäviin ja sen edellyttämään hankehallintaan, vaatimusmäärittelyyn, määrittelyyn ja hankintasuunnitteluun sekä muihin käyttöönottoedellytysten valmistelutehtäviin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäuudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Määrärahalla rahoitetaan keskeisiä digitaalisuutta edistäviä uudistuksia, joita toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tai yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luvat ja valvonta -palvelu	500 000
Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen	500 000
Yhteensä	1 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luvat ja valvonta (REPowerEU) -hankkeen rahoituksen aikaistus	1 000
Luvat ja valvonta -palvelu	-2 000
Työvoimapalveluihin liittyvät tietojärjestelmämuutokset	-4 570
Yhteensä	-5 570

2027 talousarvio	1 000 000
2026 talousarvio	6 570 000
2025 tilinpäätös	11 563 000

11. Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 821 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuskeskuksen toiminnasta aiheutuvien kulujen lisäksi sektori- ja poolitoiminnan kuluihin.

Selvitysosa: Huoltovarmuuskeskuksen tehtävänä on kehittää julkishallinnon, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistoimintaa huoltovarmuusasioissa. Lisäksi virasto edistää sektori- ja poolitoimintaan liittyvää viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen varautumista ja valmiutta toimia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Virasto turvaa myös yhteistyössä muiden viranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa huoltovarmuuden kannalta välttämättömän kriittisen infrastruktuurin toimivuuden, välttämättömien tavaroiden ja palvelujen saatavuuden normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä sotilaallista maanpuolustusta tukevan tuotannon.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	24 718	25 921
Bruttotulot	10	1 100
Nettomenot	24 708	24 821

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoltovarmuuskeskuksen teknologiapoolin yritysten varautumisopas	-40
Palkkausten tarkistukset	405
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-215
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-37
Yhteensä	113

2027 talousarvio	24 821 000
2026 II lisätalousarvio	73 000
2026 talousarvio	24 708 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia

2) Siviilipalveluskeskuksessa työpalvelusta suorittavien siviilipalvelusvelvollisten ylläpidosta ja etuuksista aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Siviilipalveluskeskus toimii siviilipalvelusta toimeenpanevana viranomaisena. Siviilipalveluskeskus määrää siviilipalvelusvelvolliset palvelukseen ja täydennyspalvelukseen, järjestää velvollisten koulutusjaksot sekä valvoo ja huolehtii, että siviilipalvelustoiminta järjestetään siviilipalveluslain ja -ohjeiden mukaisesti.

Siviilipalvelusaika on 347 vuorokautta, johon kuuluu 28 vuorokauden mittainen koulutusjakso ja loppuajan käsittävä työpalvelus, jonka suurin osa velvollisista suorittaa palveluspaikoissa ja arviolta noin 40 velvollista Siviilipalveluskeskuksessa. Siviilipalveluslain muutoksia koskevassa lakihankkeessa on ehdotettu koulutusjakson pidentämistä 35 vuorokauteen. Muutoksen on suunniteltu tulevan voimaan vuoden 2027 alusta.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta yleensä viiden, mutta vuodesta 2024 alkaen tilapäisesti kolmen vuorokauden mittaisena koulutuksena vuoden kuluessa täydennyspalvelukseen hakeutumisesta. Täydennyspalvelushakemusten määrä vaikuttaa kääntyneen laskuun vuoden 2024 jälkeen.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	2 275	2 300	2 300
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 094	1 100	1 100
Siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	36	40	40
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	1 625	1 200	1 000
— koulutetut (hlöt)	2 256	1 600	1 200

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 3 330 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 2 270 000 euroa.

2027 talousarvio	5 600 000
2026 talousarvio	5 600 000
2025 tilinpäätös	5 386 068

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös momentilta 32.20.40 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	49 072 000
2026 talousarvio	49 072 000
2025 tilinpäätös	41 020 138

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 093 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

1) yrityksille ja muille yhteisöille kestävän kasvun edistämiseen

2) yhteisöille, jotka edistävät kestävää kasvupolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä (VNA 104/2021 ja 154/2024).

Määrärahaa saa käyttää myös valtionavustusten myöntämiseen Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Avustusta voidaan käyttää yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen, yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, julkisten hankintojen neuvontapalvelujen tuottamiseen, kestävän kuluttajakäyttäytymisen edistämiseen, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen ja suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Business Turku	-70
Etelä-Karjalan yrittäjät ry	-160
Helsingin seudun kauppakamari	-25
Kuluttajaliitto ry	-50
Marsalkka Mannerheimin Metsästysmaja ry	-60
Music Finland ry	-100
Rengonharjun säätiön West Avian -yritysalueen droonitestiympäristö	-200
Suomen mikro- ja yksinyrittäjät ry	-50
Suomen Yrityskummit ry	-50
Yhteensä	-765

2027 talousarvio	2 093 000
2026 talousarvio	2 858 000
2025 tilinpäätös	3 543 000

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 950 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa uusia rahoituspäätöksiä tehdä enintään 27 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) kvanttitietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin

2) Kvanttinova-Micronova puhdastilaympäristön yhteiskäyttöisten pilotointilaitteiden hankintaan ja käyttöönottoon.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Momentilta maksetaan myös ennen vuotta 2027 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kvanttitietokone	32 400
Kvanttinova-Micronova	29 550
Yhteensä	61 950

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	54 950	-	54 950
Vuoden 2027 sitoumukset	7 000	20 000	27 000
Menot yhteensä	61 950	20 000	81 950

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kvanttikoneen skaalaaminen (siirto momentilta 32.01.49)	1 000
Kvanttinova-pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankinta (T&K)	7 050
Kvanttitietokone (T&K)	10 400
Maksatusten tarkistukset	-821
Puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukkiin (REPowerEU T&K)	-240
Uuden kellon hankinta Suomen ajan varmistamiseksi	-500
Yhteensä	16 889

2027 talousarvio	61 950 000
2026 talousarvio	45 061 000
2025 tilinpäätös	12 089 000

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 121 807 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävänä on riippumattomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö harjoittaa soveltavaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakointitoimintaa, toimii kansallisena metrologialaitoksena, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrointipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista tutkimusta.

Määrärahaa kohdennetaan Suomen elinkeinorakennetta uudistavien alojen sekä kansainvälisesti merkittävien innovaatioekosysteemien kehittämiseen. VTT:n tavoitteena on ratkaista yhdessä asiakkaiden ja muiden tutkimuskumppanien kanssa aikamme suurimpia yhteiskunnallisia haasteita ja luoda siten kestävää kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos, resurssien riittävyys, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, teollisuuden uudistuminen sekä terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytykset. Lisäksi määrärahaa käytetään yhteisrahoitteisten EU-projektien kansallisena vastinrahoituksena.

Määrärahasta käytetään arviolta 97 877 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

Vaikuttavuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
— VTT:n merkitys asiakkaiden innovaatiotoiminnassa: uusien tuotteiden, palvelujen, prosessien ja teknologioiden luominen (% asiakkaista saavutti tavoitteensa)	75	75	75
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti asiakkaiden kytkeytymistä kansainvälisiin verkostoihin (%)	45	45	45
— Yhteistyö VTT:n kanssa edisti asiakkaiden kestävyys- ja vastuullisuustavoitteiden saavuttamista (%)	70	70	70
— Yhteistyö VTT:n kanssa lisäsi asiakkaiden osaamista ja tietopohjaa (%)	95	95	95

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
— Tuottavuus (kokonaistuotot/htv, 1 000 euroa)	138	139	143
— Kaupallisen toiminnan liikevaihto (milj. euroa)	73	76	88

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	87 192
Arvonlisäveromenot	27 580
Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) fuusiotutkimuksen koordinaatiotehtävä	250
Yleisavustus jäsenmaksuihin	75
Ydinenergiatutkimuksen laboratorioiden toimintaedellytysten varmistaminen	2 800
Tutkimuslaitosten post doc-ohjelma	3 910
Yhteensä	121 807

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäveromenot	3 760
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-4 937
Kansallisia tarpeita palvelevan valmiuden ja osaamisen kehittäminen pienydin-voimalahankkeiden teollistamisessa	-1 620
Kvanttikoneen skaalaaminen (siirto momentille 32.01.41)	-1 000
Maksatusten tarkistukset	-210
Puhtaan energiajärjestelmän siirtymä (REPowerEU T&K) (siirto momentille 35.01.01)	-740
REPowerEU-suunnitelman toteutus T&K (RRF pilari1)	-300
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 060
Yhteensä	-6 107

2027 talousarvio	121 807 000
2026 talousarvio	127 914 000
2025 tilinpäätös	131 259 000

51. Merimiesten matkakulujen korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin.

S e l v i t y s o s a : Valtio korvaa suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneistä kustannuksista 50 %. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

2027 talousarvio	1 500 000
2026 II lisätalousarvio	500 000
2026 talousarvio	1 500 000
2025 tilinpäätös	1 555 238

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Valtio korvaa matkustajien paluukuljetuksia ja maksaa korvauksia, mikäli matkapalveluyhdistelmien tarjoaja on maksukyvytön. Valtio voi maksaa paluukuljetusten kustannukset, mikäli se on matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi välttämätöntä. Lisäksi valtio voi maksaa myös muita matkustajien saatavia, jos matkapalveluyhdistelmien tarjoajan asettama vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) mukaisesti asetetuista vakuuksista, niihin perustuvista kiinteistä maksuista sekä matkanjärjestäjiltä kerättävällä veroluontoisella maksulla, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksuilla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Lisäksi peritään vakuusmäärään perustuvaa kiinteää maksua. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 700 000 euroa v. 2027.

2027 talousarvio	400 000
2026 talousarvio	400 000
2025 tilinpäätös	400 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 712 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen

2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	360 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 220 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	753 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu ja osuudet eläkemaksuista	5 140 000
Suomen maksuosuus ESA:n tiedeohjelmasta	10 200 000
Guianan avaruuskeskuksen maksut	1 010 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 700 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	741 000
Yhteensä	21 712 000

Määrärahasta käytetään arviolta 16 170 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 205 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 21 507 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan avaruusjärjestö ESAn maksut (siirto momentilta 32.20.40)	1 355
Yhteensä	1 355

2027 talousarvio	21 712 000
2026 talousarvio	20 357 000
2025 tilinpäätös	20 029 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) mukaisesta kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnosta tai kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) mukaisista oikeusprosesseista aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkinalaissa (588/2013), maakaasumarkkinalaissa (587/2017), maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetussa laissa (588/2017), sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetussa laissa (498/2023), sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetussa laissa (950/2012), laissa ener-

gian alkuperätakuista (1050/2021), sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetussa laissa (117/2011), energiatehokkuuslaissa (1429/2014), uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa laissa (1396/2010), valmiuslaissa (1552/2011), päästökauppalaissa (1270/2023), laissa fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta (1066/2024), laissa biopolttoaineista, bionesteistä ja biomassapolttoaineista (393/2013), laissa uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä (446/2007), laissa tuulivoiman kompensaatioalueista (490/2013), laissa biopolttoöljyn käytön edistämisestä (418/2019) ja laissa merituulivoimasta talousvyöhykkeellä (937/2024) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitetussa säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

5) eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), kyberturvallisuuslaissa (124/2025), rakentamislaissa (751/2023), eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetussa laissa (954/2012), laissa eräistä paloturvallisuuslaitteista (191/2024), laissa vaarallisten aineiden kuljetuksesta (541/2023), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetussa laissa (387/2013), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetussa laissa (1005/2008), jätelaissa (646/2011), jalometallituotteista annetussa laissa (1029/2000), laissa kuluttajatuotteiden turvallisuudesta (184/2025) ja laissa kulutuspalvelujen turvallisuudesta (185/2025), lelujen turvallisuudesta annetussa laissa (1154/2011), kemikaalilaissa (599/2013), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), kosmeettisista valmisteista annetussa laissa (492/2013), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun laissa (390/2005), kaivoslaissa (621/2011), painelaitelaissa (1144/2016), hissiturvallisuuslaissa (1134/2016), sähköturvallisuuslaissa (1135/2016), vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005), konttilaissa (762/1998) sekä mittauslaitelaissa (707/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ryhmäkanneprosessista valtiolle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, joita syntyy jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen. Lisäksi momentilta voidaan maksaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Energiaviraston, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvontatehtävien hoitamisesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, jotka on määrätty maksettavaksi vastapuolelle silloin, kun valvontaviranomainen on hävinnyt asian.

2027 talousarvio	50 000
2026 talousarvio	50 000
2025 tilinpäätös	81 662

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Selvitysosa: Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumista, energiatehokkaan teollisen tuotannon ratkaisujen käyttöönottoa sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On ke-

hitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiilisiksi. Tähän panostamalla yritykset voivat edistää Suomen omien ilmastotavoitteiden saavuttamista sekä tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja globaaleille markkinoille. Uusien puhtaiden ratkaisujen kysyntänäkymän vahvistaminen on olennaista.

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutuvan energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyyttä ja fossiilivapaan energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestävän kehityksen. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin tuloksilla on keskeinen merkitys.

Innovaatiojärjestelmän ennakoitavuutta ja kansainvälistä houkuttelevuutta kehitetään parlamentaarisen tki-työryhmän linjausten mukaisesti. Valtion t&k-rahoituksen monivuotinen suunnitelma ohjaa t&k-rahoituslisäysten kohdentamista yritysten, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja muiden tki-toimijoiden pitkäjänteisen ja laajapohjaisen tki-yhteistyön vahvistamiseen sekä yritysten kannustamiseen vaikuttavuudeltaan kunnianhimoiseen ja aiempaa riskipitoisempaan t&k-toimintaan.

Innovaatiopolitiikan toimenpiteillä lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä tuetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Alueellisia, kansallisia ja EU:n tki-rahoitusvälineitä hyödynnetään rinnakkain ekosysteemien tukena. T&k- ja innovaatiorahoitusta suunnataan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin, mm. data- ja alustatalouteen, murrosteknologioiden kehittämiseen sekä puhtaan siirtymän tukemiseen. Toimenpiteillä tuetaan myös tutkimustulosten jatkojalostamista ja tutkimuksessa syntyneen osaamisen hyödyntämistä kaupallisesti sekä laajemmin yhteiskunnassa. Yrityksiä kannustetaan luomaan kansainvälistä, korkean arvonlisän liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja hyödyntämällä uutta teknologiaa sekä uusia arvonluonnin lähteitä.

Tutkimus- ja innovaationeuvoston johdolla on tehty kansalliset tki-politiikan ja -toiminnan strategiset valinnat. Osaamisen ja panostusten ytimessä ovat teknologinen edelläkävijyys, kansainvälinen yhteistyö laadukkaiden kumppanien kanssa ja osaamispohjan laaja uudistuminen. Strategiset valinnat tuottavat ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja muodostavat tiiviin kokonaisuuden teollisuuspolitiikan valintojen kanssa.

Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja tki-toiminnan kannalta olennaisilla sovellusalueilla, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2027:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 arvio/toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteita			
— Kasvihuonekaasupäästöt yhteensä ilman maankäyttösektoria (Mt CO_2 ekv.)	40	38	36
T&k- ja innovaatiotoiminta vahvistuu			
— Yritysten t&k-investoinnit/BKT (%)	2,2	2,3	2,4

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämishankkeisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan

2) energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toimeenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat energiatehokkuusdirektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, kuluttajien energiataloudelliseen käyttäytymiseen vaikuttaminen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä vaikutusten arviointi ja kansainväliset raportointivelvoitteet ja yhteishankkeet.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa yhteistyössä kuntien, yritysten ja toimialajärjestöjen kanssa, hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatussa energian tehokkaaseen käyttöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä neuvonta- ja tiedotustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden kanssa sekä tuetaan alueellisia toimijoita.

Vaikuttavuus

	2026 tavoite	2027 tavoite	2030 tavoite
Kumulatiivinen energiansäästö vuodesta 2021— (TWh)	133	>133	>179

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Informaatio- ja neuvontatoiminta	1 500 000
Energiatehokkuussopimusjärjestelmä	850 000
Energiakatselmusjärjestelmä	200 000
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	200 000
Seuranta, vaikutusten arviointi ja kansainvälinen raportointi	600 000
EU-kehityshankkeet ja taustaselvitykset	50 000
Yhteensä	3 400 000

2027 talousarvio	3 400 000
2026 talousarvio	3 400 000
2025 tilinpäätös	3 400 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 657 431 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 786 232 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2026 valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2027 enintään 78 000 000 eurolla kasvu- ja työllisyyspaketin toteuttamiseen liittyviin IPCEI-hankkeisiin.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palvelujen kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä työelämän kehittämishankkeisiin

2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä niiden valmisteluun, osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen sekä kansainvälisille organisaatioille maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin

3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin

4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen

5) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin

6) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa

7) valtionavustuslain (688/2001), yrityksille myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (91/2024) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti kansainvälistymistä edistävien toimien toteuttamiseen

8) yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin

9) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin vuosina 2024—2026 annetun valtioneuvoston asetuksen (1203/2023) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamiseen, kehittämisen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille

11) valtionavustuslain (688/2001), kiertotalouden ja kestävän vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille myönnettävään kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukeen

12) valtionavustuslain (688/2001) ja annettavan valtioneuvoston asetuksen (2/2025) mukaisesti teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen liittyviin investointihankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi.

Momentilta voidaan maksaa rahoitustoimintaan liittyvien tavanomaisten ennakoiden lisäksi ennakoita Business Finland Oy:lle sen myöntämistä avustusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 75 000 000 euroa teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen liittyvien investointien tukemiseen.

Määrärahasta on varattu 14 000 000 euroa materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumista sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää kasvua nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan organisaatioita pitkäjänteiseen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan teknologian ja uuden osaamisen kehittämistä, kasvattamaan arvonlisää ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoituksella edistetään yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa sekä tutkimustulosten ja tutkimuspohjaisten ideoiden kaupallistamista. Rahoitusta kohdennetaan myös julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden esikaupallisiin, elinkeinoelämän kanssa verkottuneisiin tutkimushankkeisiin, joilta ei edellytetä välitöntä vientipotentiaalia. Rahoituksella edistetään myös luovien alojen t&k-intensiteetin lisäämistä ja luovilta aloilta syntyvien, tutkimuspohjaisten ideoiden kaupallistamista. Business Finland kohdentaa tutkimus- ja kehittämisrahoituksen valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022), tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston linjausten mukaisesti.

Momentin määrärahasta 14 000 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia.

Valtuudesta kohdennetaan arviolta 752 424 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan, mistä luovien alojen tutkimus- ja kehittämistoimintaan 9 000 000 euroa.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevia menoja vastaava EU:n rahoitusosuus ko. hankkeisiin on merkitty momentille 12.32.99.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Vaikuttavuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
— Business Finlandin yritysasiakkaiden yhteenlaskettujen t&k-panostusten kasvu (%)[1)]	-	>7	>7
— Projekteihin osallistuneiden kumppanien lukumäärä Veturi- ja yhteishanke-ekosysteemeissä (lkm)	231	>200	>200
— Business Finlandin rahoituksen kohdistuminen kansallisiin tki-politiikan ja -toiminnan strategisiin valintoihin (%)[2)]	70	>70	>75

[1)] Mittarin laskentaan saatavilla oleva tietopohja on mittausjakson osalta puutteellinen, minkä vuoksi v. 2025 toteutuma ei ole luotettavasti laskettavissa.

[2)] Näitä seurataan Business Finlandin strategian teemavalintojen kohdistumisen avulla.

Valtuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Rahoitus tutkimukseen ja kehitykseen (t&k-rahoitus)	**502 984**	**752 424**
— Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	125 746	258 164
— Muu t&k-rahoitus	333 536	450 558
— Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	43 702	43 702
Muu kuin t&k-rahoitus (innovaatiorahoitus, elinkeinorahoitus)	**35 447**	**33 808**
— AV-tuotantokannustin	7 000	10 000
— Muu innovaatio- ja elinkeinorahoitus	28 447	23 808
Puhtaan siirtymän investointitukiohjelma	**75 000**	
Kasvuohjelma IPCEI	**30 000**	
RRF-toiminta	**14 000**	
Yhteensä	657 431	786 232

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	599 638	335 050	213 885	142 581	-	1 291 154
Vuoden 2027 sitoumukset	57 793	238 528	193 041	114 372	182 498	786 232
Menot yhteensä	657 431	573 578	406 926	256 953	182 498	2 077 386

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 654 087 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 3 344 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöt (RRF pilari2)	-4 026
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-1 852
AV-tuotantokannustin	-289
Avustusvaltuuksien maksatusten tarkistukset	2 139
Business Finland, avustukset tutkimukseen (T&K)	27 800
Business Finland, avustukset yrityksille (T&K)	53 900
Euroopan avaruusjärjestö ESAn maksut (siirto momentille 32.01.66)	-1 355
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	13 000
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	-7 637
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	-2 700
Kasvu- ja työllisyyspaketin toteuttamiseen liittyvät IPCEI-hankkeet (Investointi-ohjelma)	30 000
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	-35 175
Laivanrakennuksen innovaatiotuki (siirto momentille 32.20.46)	-6 554
Luovien alojen tutkimus- ja kehittämistoiminta (TA 2025)	2 880
Maksatusten tarkistukset	-44 951
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	-2 728
Muiden kuin T&K-tukien vähennys	15 000
Puhtaan siirtymän investointitukiohjelma, maksatusten tarkistukset	35 000
Puhtaan siirtymän investointitukiohjelma (investointiohjelma)	-40 000
T&K-lisärahoitus, valtuuden maksatus (TA 2024)	14 500
T&K-rahoituslain muutos, EU-rahoituksen huomioiminen (Lisätoimet 2026, kevät)	-5 000
Talent Explorer (HO 2023)	-700
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	-710
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen ja teknologia (RRF pilari3)	-278
Tki-avustukset	-2 500
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	-542
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisalalle ilmastonmuutoshaasteisiin (RRF pilari1)	-3 600
Valtuuden maksatukset (siirto momentille 32.20.46)	-4 259
Valtuuden maksatukset (siirto momentilta 32.20.46)	14 638
Veturihankkeet (RRF pilari3)	-21 889
Yritystukisäästö, investointiohjelma (Lisätoimet 2025, syksy)	-56 000
Yhteensä	-33 888

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	657 431 000
2026 II lisätalousarvio	-7 967 000
2026 I lisätalousarvio	20 000 000
2026 talousarvio	691 319 000
2025 tilinpäätös	477 793 542

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 745 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 9 900 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2026 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2027 enintään 48 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (262/2023 ja myöhemmin annettava uusi asetus) mukaisesti investointeihin ja selvityksiin, jotka edistävät uusiutuvan ja puhtaan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa sekä liikenteen uusiutuvien polttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin

2) tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) sekä kiertotalouden ja kestävän vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) mukaisiin vetyhankkeisiin, akkuarvoketjuhankkeisiin sekä liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointihankkeisiin sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille unionin normit ylittäviin ympäristönsuojelun investointihankkeisiin tai ympäristönsuojelun tason parantamiseen sekä jätteen kierrätystä ja uudelleenkäyttöä koskeviin investointihankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen ja energiatehokkuusinvestointien tukemiseen.

Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Selvityshankkeessa vastaava korotus voidaan tehdä, kun tuki myönnetään kunnalle tai pk-yritykselle.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä			
Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä			
— Energiatuella myötävaikutetut investoinnit (milj. euroa)	326	232—290	40—50
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	68,3	57,9	9,9
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,8	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	149 755	108 632	30 333	3 670	292 390
Vuoden 2027 sitoumukset	990	3 960	2 475	2 475	9 900
Menot yhteensä	150 745	112 592	32 808	6 145	302 290

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energiainfrastruktuuri-investoinnit (RRF pilari1)	-67 321
Maksatusten tarkistukset	288
Myöntämisvaltuuden puolittaminen (HO 2023)	-2 100
Puhtaan siirtymän investoinnit (REPowerEU investoinnit)	-39 415
Teollisuuden prosessien sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	-24 422
Uuden energiateknologian investoinnit (RRF pilari1)	-41 393
Vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistäminen (RRF pilari1)	-15 870
Yritystukisäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-2 100
Yhteensä	-192 333

2027 talousarvio	150 745 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 I lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	343 078 000
2025 tilinpäätös	119 132 771

42. Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää teollisuuden bioperäisen hiilidioksidin talteenoton edistämiseksi myönnettävästä avustuksesta vuosina 2026—2032 annetun asetuksen (VNA 1174/2025) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hallitus on sitoutunut ilmastolain mukaiseen vuoden 2035 hiilineutraaliuustavoitteeseen. Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää aktiivisesti teknologisten nielujen laajamittaista käyttöönottoa Euroopassa ja Suomessa. Tukiohjelman tarkoituksena on edistää ensimmäisten teollisen mittakaavan hiilidioksidin talteenoton demonstraatiohankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatus (Investointiohjelma)	18 000
Yhteensä	18 000

2027 talousarvio	18 000 000
2026 talousarvio	—
2025 tilinpäätös	—

(43.) Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	150 000 000
2025 tilinpäätös	149 880 353

(44.) Suomen elpymis- ja palautumisvälineen mukainen investointituki vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistäminen (RRF pilari1)	-90 901
Yhteensä	-90 901

2026 talousarvio	90 901 000
2025 tilinpäätös	—

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 813 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 13 108 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (364/2015) mukaisiin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määrärahaa käytetään laivanrakennuksen innovaatiotukihankkeisiin. Laivanrakennuksen innovaatiotuki on tarkoitettu laivaprojektien innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	4 259	4 259	8 518
Vuoden 2027 sitoumukset	6 554	6 554	13 108
Menot yhteensä	10 813	10 813	21 626

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-6 262
Uuden hankkeen maksatukset (siirto momentilta 32.20.40)	6 554
Valtuuden maksatukset (siirto momentille 32.20.40)	-10 379
Yhteensä	-10 087

2027 talousarvio	10 813 000
2026 talousarvio	20 900 000
2025 tilinpäätös	15 382 571

47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 672 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sähköisen liikenteen, uusiutuvan kaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuurituesta annettavan asetuksen mukaisesti.

Määrärahasta on varattu 1 620 000 euroa julkisiin liikennesähkön lataus- ja vedyn tankkausinfrastruktuurihankkeisiin (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisten liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointien tavoitteena on laajentaa olemassa olevaa latausinfrastruktuuria. Kattava lataus- ja tankkausverkosto on edellytys sähkökäyttöisten ja kaasukäyttöisten ajoneuvojen yleistymiselle.

Osa-alue edistää merkittävästi puhdasta siirtymää tukemalla liikenteen siirtymää pois fossiilisista polttoaineista. Liikenteen päästövähennykset ovat keskeisessä roolissa taakanjakosektorin vuoden 2030 päästövähennystavoitteen ja EU:n vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa. Investoinnit toteuttavat kansallisen energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman tavoitteita taakanjakosektorin päästöjen vähentämisestä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	2 672	2 672
Menot yhteensä	2 672	2 672

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-1 328
Suuritehoisten latauspisteiden rakentaminen ja sähköbussien sekä muun raskaan kaluston latausinfran rakentaminen (Investointiohjelma)	-4 000
Yhteensä	-5 328

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	2 672 000
2026 II lisätalousarvio	-1 180 000
2026 talousarvio	8 000 000
2025 tilinpäätös	—

48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 176 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain (1396/2010) mukaisesti:

1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen

2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen

3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuotantotuella tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen tai puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi. Syöttötariffijärjestelmä on sulkeutunut uusien tuulivoimaloiden osalta 1.11.2017 ja biokaasu- ja puupolttoainevoimaloiden osalta 1.1.2019 sekä metsähakevoimaloiden osalta 15.3.2021. Tukea

maksetaan enintään 12 vuoden ajan tuotannon aloittamisesta. Siten viimeiset tuotantolaitokset poistuvat järjestelmän piiristä tuotantotavoittain 2029—2031.

Vuonna 2018 pidettiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti teknologianeutraali tarjouskilpailu uusiutuvan energian tuesta. Tukea myönnettiin seitsemälle hankkeelle, joiden yhteenlaskettu sähkön tuotantomäärä vuodessa on 1,36 TWh. Tuki maksetaan preemiona (keskihinta 2,49 euroa/MWh) voimalaitoskohtaisesti enintään 12 vuoden ajan tuotannon aloittamisesta. Preemion enimmäismäärä maksetaan sähkön kolmen kuukauden markkinahinnan keskiarvon ollessa enintään 30 euroa/MWh. Hyväksyttyjen hankkeiden enimmäistukimäärä on 3,5 milj. euroa vuodessa.

Euroopan unionin tavoitteena oli nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomelle asetettu tavoite oli 38 %, mikä ylitettiin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu, ns. RED II) määrittelee, että jäsenmaiden on varmistettava yhteisesti, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 % unionin energian kokonaisloppukulutuksesta v. 2030. Jäsenvaltioiden on asetettava kansalliset panoksensa, jotta ne voivat yhteisesti saavuttaa unionin yleistavoitteen. Suomi on ilmoittanut komissiolle kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassaan tavoittelevansa 62 prosentin uusiutuvan energian osuutta v. 2030.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	175 965 000
Biokaasuvoimalat	607 000
Yhteensä	176 572 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuetun tuotantomäärän väheneminen	-62 959
Yhteensä	-62 959

2027 talousarvio	176 572 000
2026 II lisätalousarvio	-69 031 000
2026 talousarvio	239 531 000
2025 tilinpäätös	212 026 147

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 148 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 2023/2831) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

1) tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palvelujen kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan

2) pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoisiksi lainoiksi osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojien suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Vuonna 2027 uusia lainoja saa myöntää enintään 156 823 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Lainat myönnetään enintään 10 vuodeksi. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy, voidaan laina-aikaa erittäin painavasta syystä pidentää enintään 20 vuoteen. Lainoista perittävän koron arvioidaan olevan 1,25 % v. 2027. Lainana myönnettävän käynnistystuen määrä on enintään 1,1 milj. euroa (nuorille innovatiivisille yrityksille enintään 2,2 milj. euroa) ja laina-aika enimmillään 10 vuotta.

Valtuudesta käytetään arviolta 141 000 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	2031—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	85 901	37 633	17 247	9 409	-	150 190
Vuoden 2027 sitoumukset	62 729	56 456	20 387	7 842	9 409	156 823
Menot yhteensä	148 630	94 089	37 634	17 251	9 409	307 013

Business Finlandin myöntämien lainojen lainakanta[1)]

	2023	2024	2025
Lainakanta vuoden lopussa (milj. euroa)	1 120,4	1 142,4	1 171,9
Tileistä poistetut perimättä jätöt (milj. euroa)	56,9	35,4	33,0

[1)] Sisältää myös momentilta 32.20.87 myönnetyt lainat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

T&K-rahoituksen maksatusten tarkistukset	900
Yhteensä	900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	148 630 000
2026 II lisätalousarvio	5 000 000
2026 talousarvio	147 730 000
2025 tilinpäätös	140 384 597

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Selvitysosa: Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Kuntien muodostamat työvoimaviranomaiset ovat vastanneet työvoimapalvelujen järjestämisestä vuodesta 2025 alkaen. Rahoitus työvoimapalvelujen järjestämiseen on siirretty momentille 28.90.30.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä. Myös tehtyjen työtuntien määrää pyritään kasvattamaan. Hallitus toteuttaa uudistuksia työllisyyden nostamiseksi vähintään 100 000 työllisellä. Työllisyyden kasvulla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista yli 2 mrd. eurolla. Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus toteuttaa laajan kokonaisuuden uudistuksia, joilla muun muassa parannetaan työnteon kannustimia, yksinkertaistetaan sosiaaliturvajärjestelmää, helpotetaan työllistämistä, kehite-

tään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla, parannetaan työhyvinvointia sekä työn ja perheen yhteensovittamista ja jatketaan työvoimapalvelujen uudistamista. Hallitusohjelman mukaan hallitus huolehtii, että TE-palvelujen rahoitus, ohjausjärjestelmä ja asiakaspalvelun lainsäädäntö turvaavat kuntien todelliset mahdollisuudet onnistua kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa kannustinjärjestelmän edellyttämällä tavalla.

Osana TE-palvelut 2024 -uudistusta työvoimapalvelujen ohjausmalli on muuttunut. Valtioneuvosto vahvisti työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet vuoden 2024 lopussa. Tavoitteet asetetaan hallituskausittain ja ne ovat voimassa siihen saakka, kunnes uudet tavoitteet asetetaan. Kuluvalle hallituskaudelle asetettuina tavoitteina taataan yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset palvelut kaikille asiakkaille molemmilla kansalliskielillä, nostetaan matalan työllisyysasteen asiakasryhmien työllisyyttä, tuetaan työnhakijan nopeaa työllistymistä vaikuttavilla ja etuusmenoja vähentävillä palveluilla, tuetaan ammatillista, alueellista ja kansainvälistä liikkuvuutta työvoimapula-aloille sekä vahvistetaan alueen elinvoimaa yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Työttömät työnhakijat (1 000 hlöä)	322	342	338
Päättyneiden työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto (vko)	26	26	25
Virta yli 3 kk:n työttömyyteen, %	54,1	54,7	52,4

Aluekehittäminen ja EU:n alue- ja rakennepolitiikka
Aluekehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Aluekehittämisessä eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Aluekehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävää kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Aluekehittämistoimintaa suuntaavat alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain lisäksi valtioneuvoston hallituskaudeksi määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet (aluekehittämispäätös) ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tuetaan EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 laadittujen ohjelmien toteutuksella.

Aluekehittämispäätös 2024—2027 sisältää pääministeri Petteri Orpon hallituksen aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Päätöksen painopisteet ovat: kestävä elinvoima ja investoinnit, hyvinvoiva väestö ja yhteisöt sekä vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto. Aluekehittämispäätös ohjaa eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen aluekehittämistoimintaa sekä näiden toimenpiteiden yhteensovittamista. Ministeriöt huomioivat päätöksen tavoitteet sekä omassa toiminnassaan että hallinnonalojensa suunnittelussa ja toimeenpanossa. Maakuntien liitot huomioivat päätöksen omissa strategioissaan yhteistyössä aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden kanssa. Valtakunnan tasolla aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu aluekehittämispäätöksen toimeenpanon seuranta, aluekehittämi-

sen strategisen kokonaisuuden linjaaminen sekä valtakunnallisen ja alueellisen yhteistyön edistäminen.

Valtion aluehallinto koostuu kymmenestä alueellisesta elinvoimakeskuksesta, joilla on toimipaikka jokaisessa maakunnassa. Elinvoimakeskukset tukevat alueiden kehittämistä niiden vahvuuksiin ja erityispiirteisiin perustuen yhteistyössä maakuntien liittojen kanssa. Toiminnassa huomioidaan valtakunnalliset aluekehittämisen painopisteet sekä alueiden maakuntaohjelmat. Elinvoimakeskukset toimivat monialaisesti. Tehtäviin kuuluvat muun muassa elinkeino- ja työllisyysasiat, maatalous, liikenne, ympäristö, aluekehittäminen, maahanmuutto ja kotoutuminen sekä EU-ohjelmien toteutus. Tavoitteena on vahvistaa alueellista elinvoimaa ja edistää kestävää kasvua koko maassa yhteistyössä alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa.

Aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden ja kaupunkien vahvuudet ja erityispiirteet. Kaupungit ovat kasvun vauhdittajia. Kaupunkien vahvuuksia tulee hyödyntää alueiden vahvistamiseksi. Monimuotoinen, vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka huomioi haasteiltaan ja kehitysedellytyksiltään erilaiset kaupungit. Kaupunkikehittämistä toteutetaan sekä kansallisesti että EU:n tasolla. Sopimuksellisuus ja kumppanuus ovat alue- ja kaupunkikehittämisen keskeisiä elementtejä.

Pohjoisen ja Itäisen Suomen ohjelmien tavoitteena on vahvistaa alueiden kasvupotentiaalia erityisesti talouden elinvoiman, investointien, osaamisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmista. Ohjelmat tukevat myös Suomen huoltovarmuutta ja omavaraisuutta sekä vastaavat muuttuneen geopoliittisen tilanteen turvallisuushaasteisiin. Keskeisenä päämääränä on lisätä Suomen kykyä houkutella elinkeinorakennetta uudistavia ja vihreää siirtymää edistäviä investointeja sekä varmistaa niiden onnistunut toteutus. Työtä tehdään laajassa yhteistyössä elinkeinoelämän, kaupunkien, alueiden, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja valtion kanssa. Ohjelmien toimikausi kestää koko hallituskauden.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelma "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. EAKR-toimien avulla kehitetään alueiden ja yritysten elinkeinoja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia, digitalisaatiota, pk-yritysten kestävää kasvua ja kilpailukykyä, energiatehokkuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista, kiertotaloutta ja paikallisen saavutettavuuden lisäämistä. Lisäksi tuetaan puolustusvalmiuksien vahvistamista. Ohjelman ESR-toimet tukevat työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. JTF-toimien avulla tuetaan niitä alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

38. Ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitaminen Ahvenanmaan maakunnassa (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien hoitamisesta ja ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määrärahasta 20 000 euroa kohdistuu ansioturvaan liittyvien työttömyysturvatehtävien hoitamiseen ja 10 000 euroa ulkomaisen työvoiman käyttöä koskevan alueellisen linjauksen laadintaan liittyvien tehtävien hoitamiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Työttömyysturvan ansioturvaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnalle maksettava korvaus perustuu Tasavallan presidentin asetukseen eräiden työttömyysturvalain mukaisten tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla (1088/2024).

Ahvenanmaan maakunnan hallitus hoitaa valtakunnan hallinnolle kuuluvaa tehtävää laatia ulkomaisen työvoiman käytön linjaukset Ahvenanmaata koskien. Tehtävän hoitamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään Tasavallan presidentin asetuksessa ulkomaisen työvoiman käytön linjauksista Ahvenanmaalla (1087/2024).

2027 talousarvio	30 000
2026 talousarvio	30 000
2025 tilinpäätös	30 000

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (757/2021) mukaisesti:

1) kansainvälistä rekrytointia edistävään sopimusperusteiseen yhteistyöhön kaupunkien kanssa

2) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Määräraha käytetään kansainvälistä rekrytointia edistävään sopimusperusteiseen yhteistyöhön kaupunkien kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ahveniston ampumahiihto- ja moottoriurheilustadionin kehittäminen	-200
Kutilan kanava	-2 000
Maksatusten tarkistukset	-3 221
Salpausselän urheilukeskuksen suurtapahtumien kehittäminen	-300
Selvitys Sundbådan alueen kehittämiseksi	-30
Työllistymistä edistävän mobiilisovelluksen kehittäminen	-200
Yhteensä	-5 951

2027 talousarvio	1 000 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	6 951 000
2025 tilinpäätös	12 497 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 annetun lain (758/2021) mukaisten avustusten maksamiseen yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	12 000	7 200	500	19 700
Menot yhteensä	12 000	7 200	500	19 700

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Brexit-mukautusvaraus	-6 771
Maksatusten tarkistukset	-3 700
Myöntämisvaltuuden lakkauttaminen	200
Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn lisääminen	10 800
Yhteensä	529

2027 talousarvio	12 000 000
2026 I lisätalousarvio	6 000 000
2026 talousarvio	11 471 000
2025 tilinpäätös	5 281 256

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla alueellisesta kuljetustuesta vuosina 2026—2028 annetun valtioneuvoston asetuksen (1331/2025) mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Imatran, Kannonkosken, Karstulan, Kinnulan, Kivijärven, Kyyjärven, Parikkalan, Pihtiputaan, Rautjärven, Ruokolahden, Saarijärven tai Viitasaaren kuntien alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä

kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten parantaa yritysten kilpailukykyä ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan matkan pituuden mukaan määräytyvänä prosenttiosuutena (7—15 %) hyväksytyistä kustannuksista.

Kuljetustukea maksetaan noin 140 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

Koska kuljetustukea haetaan ja maksetaan jälkikäteen vuosittain aina edellisen vuoden kuljetuskustannuksista, maksetaan kuljetustukea vuoden 2027 kuljetuskustannuksista vasta vuonna 2028.

2027 talousarvio	3 700 000
2026 talousarvio	3 700 000
2025 tilinpäätös	5 300 000

46. Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 700 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa uusia sitoumuksia tehdä enintään 15 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 annetun lain (758/2021) mukaisiin pienten ja keskisuurten yritysten sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman mukaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin myönnettäviin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Momentin valtuus on osa tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen rahoitussuunnitelman mukaista rahoitusta. Valtuus kohdennetaan valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain (1092/2022), tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevan monivuotisen suunnitelman sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston linjausten mukaisesti.

Valtuutta käytetään erityisesti kotimarkkinoilla vielä pääosin toimivien, mutta vientipotentiaalia omaavien, pk-yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Rahoitus kohdennetaan pk-yrityksille, jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti lisäämään ja vahvistamaan uudistavaa tutkimus- ja kehittämistoimintaansa. Lisäksi valtuutta voidaan käyttää korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaa koskeviin yhteistyöhankkeisiin. Tavoitteena on erityisesti lisätä tutkimus- ja kehitystoimintaa tekevien pk-yritysten määrää sekä vivuttaa pk-yrityksiä tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä kasvupolulle. Toimenpiteet tukevat tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen neljän prosentin tavoitteen saavuttamista.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	3 200	2 000	400	-	5 600
Vuoden 2027 sitoumukset	4 500	6 000	3 800	700	15 000
Menot yhteensä	7 700	8 000	4 200	700	20 600

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen	5 300
Yhteensä	5 300

2027 talousarvio	7 700 000
2026 talousarvio	2 400 000

(50.) Valtionavustus nuorten rekrytointitukeen (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 II lisätalousarvio	19 700 000
2026 talousarvio	30 000 000
2025 tilinpäätös	30 000 000

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen

2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen

3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannusten maksamiseen sekä työnantajien tilitoimistoille maksettaviin kustannuksiin, kun palkkaturvaviranomainen on pyytänyt työnantajan tilitoimistolta selvitystä palkkasaatavista

4) kulutusmenojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvollinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	33 270 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	60 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	130 000
Yhteensä	33 460 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 33 270 000 euroa on budjetoitu momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	8 400	8 400	8 400
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	7 218	7 500	7 500
Palkkaturvapäätöksen saaneet työnantajat (lkm)	2 121	2 100	2 100
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	292	290	270
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	11	12	20

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 33 380 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 80 000 euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	33 460 000
2026 talousarvio	33 460 000
2025 tilinpäätös	37 567 330

(56.) Valtionavustus työllisyyden edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen äkillisissä rakennemuutostilanteissa (siirtomääräraha 2 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	2 000 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 436 677 000 euroa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 345 230 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2026 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2027.

Määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää:

1) EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa”, ”Vihreämpi Eurooppa”, ”Yhteenliitetympi Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeudenmukaista siirtymää (JTF-rahasto) toteuttavan ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden sekä Interreg-ohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen tuen ja ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä kansallisen vastinrahoituksen hallinnointiin ja hallinnollisten tarkastusten tekemiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen

3) enintään 250 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin kausien 2014—2020 ja 2021—2027 ohjelmien toteuttamiseen

4) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 ENI CBC -täytäntöönpanoasetuksen 897/2014 71—76 artiklan (rahoitusoikaisut ja takaisinperintä) mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen, ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan, EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 139 artiklan mukaisten ennakkomaksujen maksamiseen, 143—147 artiklan mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen, EU:n ohjelmakauden 2021—2027 neuvoston asetuksen 1060/2021 103—104 artiklan mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen

5) hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltujen ennakoiden maksamiseen

6) Interreg-ohjelmien 2021—2027 teknisen tuen jäsenvaltion rahoitusosuuden korvaamiseen ohjelmien hallintoviranomaisille sekä teknisen tuen maksamiseen kertaluonteisena eränä ohjelman hallintoviranomaisena toimivalle maakunnan liitolle ohjelman maksatusten suorittamiseen tuensaajille määräajan puitteissa

7) Interreg-ohjelmien 2021—2027 jäsenvaltion velvoitteista aiheutuviin maksuihin.

Momentin myöntämisvaltuudesta 15 145 000 euroa ja määrärahasta 15 209 000 euroa kohdistuu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tekniseen tukeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 258 799 000 euroa on EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuutta ja 86 431 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 288 173 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 148 504 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027". Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3,1 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 61 % eli noin 1,9 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,2 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja ohjelmakauden 2021—2027 teknistä tukea.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa ohjelmakaudelle 2021—2027 määritellään Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) strateginen kohdentuminen ja ohjelmatyön organisointi.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepolitiikan rahoitus kohdentuu elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, toiminnan uudistumiseen ja liiketoimintaympäristön kehittämiseen, työnhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistämiseen, työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, oppimismahdollisuuksien kehittämiseen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantamiseen sekä niiden alueiden tukemiseen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi. Lisäksi rahoituksella vahvistetaan huoltovarmuutta ja parannetaan sotilaallista liikkuvuutta sekä puolustusteollisuuden ja kaksikäyttötuotteiden tuotantokapasiteettia.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan mm. raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" jakautuminen toimintalinjoittain (pl. InvestEU:n ja Interreg-ohjelmien osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)
TL 1. Innovatiivinen Suomi (EAKR)	25,3
TL 2. Hiilineutraali Suomi (EAKR)	12,2
TL 3. Saavutettavampi Suomi (ESR+)	3,1
TL 4. Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR+)	26,5
TL 5. Sosiaalisten innovaatioiden Suomi (ESR+)	1,0
TL 6. Aineellista puutetta torjuva Suomi (ESR+)	1,1
TL 7. Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi (JTF)	21,0
TL 8. Kaksikäyttöistä tuotantoa edistävä Suomi (EAKR)	3,2
TL 9. Turvallisuutta rakentava Suomi (EAKR)	6,6
Yhteensä	100,0

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2027	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ohjelmakausi 2021—2027					
Aikaisempien vuosien sitoumukset	94,995	31,665	63,320	-	189,980
Vuoden 2025 sitoumukset	108,338	36,113	72,225	-	216,676
Vuoden 2026 sitoumukset	164,298	331,396	592,552	572,372	1 660,618
Vuoden 2027 sitoumukset	69,046	120,830	86,308	69,046	345,230
Yhteensä	436,677	520,004	814,405	641,418	2 412,504

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämisvaltuus v. 2027	Määräraha v. 2027
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
Tekninen tuki	50,305	7,701	7,734
Valtakunnalliset teemat	314,941	137,257	169,327
Aluerahoitus	944,528	75,010	92,536
Kaupunkirahoitus	118,119	7,396	9,124
Yhteensä	1 427,893	227,364	278,721
InvestEU	31,571	-	-
Yhteensä	**1 459,464**	**227,364**	**278,721**
Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)			
Tekninen tuki	38,700	5,329	5,351
Valtakunnalliset teemat	164,552	12,583	16,089
Aluerahoitus	584,146	56,291	71,976
Aineellisen puutteen torjuminen	32,301	4,323	5,528
Yhteensä	**819,699**	**78,526**	**98,944**
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)			
Tekninen tuki	25,587	2,115	2,124
Aluerahoitus	591,692	37,225	46,888
Yhteensä	**617,279**	**39,340**	**49,012**
Interreg-ohjelmat[1)]	62,975	-	10,000
Interreg-ulkorajaohjelmat[1)]	-	-	-
Yhteensä	**62,975**	**-**	**10,000**
Kaikkiyhteensä	**2 959,417**	**345,230**	**436,677**

[1)] Koostuu valtion rahoitusosuudesta.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" ydinindikaattorit

	Toteutuma 2021—2025[1)]	Tavoite (2030)
Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	3 949	9 648
Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	2 893	13 727
Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	2 643	4 043
Yritykset, joissa on suurempi liikevaihto	*	4 777
Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut	230	702
Tuen piiriin kuuluvan kunnostetun maaperän pinta-ala (ha)	202	13 596
18—29-vuotiaat nuoret (JTF-toimenpiteet)	882	1 210
Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät	13 334	45 663
Työelämän ulkopuolella olevat	19 321	42 501
Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat	28 410	53 156

[1)] Tähdellä (*) merkittyjä EAKR- ja JTF-tuotosindikaattoreiden toteutumatietoja ei ole vielä saatavilla.

EU-tuen maksut on budjetoitu momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 420 677 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 16 000 000 euroa.

Valtuudesta käytetään arviolta 68 604 000 euroa ja määrärahasta arviolta 86 777 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ohjelmakauden 2021-2027 maksatusten tarkistukset	62 778
Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 rahoituskehys	-209 660
Vähennys Interreg -ulkorajaohjelmista	-18
Yhteensä	-146 900

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	436 677 000
2026 talousarvio	583 577 000
2025 tilinpäätös	407 330 180

(95.) Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	6 000 000
2025 tilinpäätös	8 568 000

40. Yritysten erityisrahoitus

Selvitysosa: Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, erityisesti kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla, uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla sekä toimintakykyisen vienninrahoitusjärjestelmän ylläpitämisellä.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloittavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä ja että vientiyrityksillä on rahoituksen puolesta tasaveroiset kilpailuedellytykset. Suomen yritysrahoitusmarkkina toimii pääosin hyvin, mutta rahoituksen saatavuudessa on edelleen haasteita erityisesti pienillä, innovatiivisilla ja kasvuyrityksillä. Ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistamista, puhtaan siirtymän rahoitusta sekä InvestEU- ja muun EU-rahoituksen hyödyntämistä yritysten elinkaaren jokaisessa vaiheessa.

Julkisella yritysrahoituksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimenpitein sekä turvata julkisen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaedellytykset. Julkista yritysrahoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvuyrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin. Hallitusohjelman mukaan vahvistetaan viennin edistämisen rakenteita ja Finnveran vientiä tukevaa roolia. Julkisella vienninrahoituksella turvataan suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet globaaleilla markkinoilla ja edistetään vientiä ja työllisyyttä. Finnveran kotimaan rahoitus täydentää yksityistä rahoitusta takauksilla ja lainoilla silloin, kun markkinaehtoisen rahoituksen saatavuus on rajallista. Hallitusohjelman mukaan valtion pääomasijoitustoimintaa on tehostettu keskittämällä se osaksi Suomen Teollisuussijoitus -konsernia (Tesi). Tesi toimeenpanee uuden sijoitusstrategian mukaista aikaisempaa vahvempaa kasvuun ja uudistumiseen ja investointien edistämiseen keskittyvää teollisuuspoliittista tehtävää. Teollisuustuki Oy on Tesin tytäryhtiö, joka voi myöntää valtiontukea sisältävää rahoitusta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2027:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle			
— pääomasijoitukset/BKT (%)	0,6	0,7	0,7

Finnvera-konsernin rahoitusvaltuudet
Finnvera Oyj:n ja sen tytäryhtiöiden rahoitusvaltuuksista on säädetty valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (1458/2025) 6 §:ssa.

41. Kotimaisen energiakapasiteetin turvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osarahoituksena investointituelle sähkön kotimaisen tuotantokapasiteetin varmistamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Jotta varmistetaan riittävä energian saatavuus ja toimitusvarmuus myös talvella valmistellaan tukimalli, jolla mahdollistetaan muun muassa biokaasukäyttöisten voimalaitosten rakentaminen ja bioenergiaa käyttävien CHP-laitosten käytön jatkuminen pidempään. Tukimalli perustuu halutun sähköntuotantokapasiteetin kilpailuttamiseen ja tarvittavan rahoituksen keräämiseen sähkön käyttäjiltä. Tukimallin käyttöönoton alkuvaiheessa rahoitus koostuisi määrärahan ja tariffirahoituksen yhdistelmästä. Määräraha mahdollistaa kokonaisuutena arviolta satojen miljoonien eurojen hintaisen tukijärjestelmän käynnistämisen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Talvienergiatuki (BudjL)	8 000
Yhteensä	8 000

2027 talousarvio	8 000 000

42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) perusteella Enontekiön alueelle sähköverkon korvausinvestointiin myönnetyn avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Enontekiön kunnan alueella tehtäviin sähköverkon korvausinvestointeihin v. 2021 myönnetystä 7 000 000 euron avustuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	1 000	1 050	463	2 513
Menot yhteensä	1 000	1 050	463	2 513

2027 talousarvio	1 000 000
2026 talousarvio	1 000 000
2025 tilinpäätös	811 698

45. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset Ukrainaan myönnetyistä vientitakuista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 6 §:n ja valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (1458/2025) 10 §:n mukaisista Ukrainaan myönnetyistä vienninrahoituksesta syntyneiden tappioiden korvaamiseen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Suostumus
Työ- ja elinkeinoministeriö voi korvata Finnvera Oyj:lle valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) ja valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (1458/2025) nojalla Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi vuosina 2024—2027 myönnetyn vienninrahoituksen luottotappioita yhteensä enintään 200 milj. euroa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi myönnettyjen vientitakuiden luottotappioita.

Suostumus korvaa vuoden 2026 talousarviossa annetun suostumuksen. Suostumuksella mahdollistetaan Finnveran vienninrahoitus vienninedistämiseksi Ukrainaan ja kehitysyhteistyöperusteiset korkotukiluotot, joihin liittyvän luottoriskin Finnvera kantaa. Arvioituun rahoituskysyntään liittyy merkittävää epävarmuutta. Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan johtuen vienninrahoitukseen liittyvät riskit ovat niin suuret, että rahoituksen myöntämiseksi tarvitaan erillinen tappiokorvaussitoumus toiminnasta mahdollisesti syntyvien luottotappioiden korvaamiseksi. Vienninrahoitukselle on tärkeitä elinkeinopoliittisia tai kilpailukykyyn liittyviä perusteita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut maksatusarvio	-4 800
Ukrainaan myönnettyjen vientitakuiden luottotappiot	5 000
Yhteensä	200

2027 talousarvio	200 000

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 265 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 3 kohdan sekä valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (1458/2025) 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisista laina- ja takausvastuista sekä muista vastuusitoumuksista syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioita. Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät.

Yksittäinen iso tappio tai yksittäiset isot tappiot saattavat kasvattaa määrärahatarvetta olennaisesti, vaikka Finnvera Oyj:n lainojen ja takausten vastuukannan suhteellisessa riskiasemassa ei tapahtuisikaan merkittävää muutosta.

Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän noin 5 000 rahoituspäätöstä vuonna 2027. Rahoitusta saavien kasvavien yritysten osuus arvioidaan olevan noin 1 000 yritystä. Finnvera Oyj:llä on noin 19 000 asiakasta, joista alle 10 henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 84 %.

Vaikuttavuus

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä olevien hankkeiden kokonaismäärä (mrd. euroa)	2,1	2,7	2,7
— josta Finnveran myöntämä rahoitus (mrd. euroa ja %)	0,9 (43 %)	1,2 (45 %)	1,2 (45 %)
— josta pankkien ja muun rahoituksen osuus (mrd. euroa ja %)	1,2 (57 %)	1,5 (55 %)	1,5 (55 %)
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	1 561	2 000	2 000
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	6 413	6 500	6 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lisäpanostus kasvuun ja tki-panostuksiin	2 000
Tappiokorvaukset	5 112
Tarvearvion muutos	-2 000
Tasomuutos (Lisätoimet 2026, kevät)	-3 000
Yhteensä	2 112

2027 talousarvio	27 265 000
2026 talousarvio	25 153 000
2025 tilinpäätös	27 149 645

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 29 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen

2) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista ja -päätöksistä aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen

3) Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion ja alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen julkisesti tuetun vienninrahoitusjärjestelmän olemassaolon, myötävaikuttaa vientiin perustuvaan suotuisaan työl-

lisyys- ja talouskehitykseen sekä edesauttaa vienninrahoitukseen liittyvien korkoriskien hallintaa.

Korontasauksessa Suomen Vientiluotto Oy solmii korontasaussopimuksia luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa tai tekee korontasauspäätöksiä. Korontasauksessa luotto- tai rahoituslaitos tai Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle korontasausluoton mukaista kiinteää korkoa ja valtio maksaa Suomen Vientiluotto Oy:lle tai luotto- tai rahoituslaitokselle kyseisen valuutan yleisesti käytettävää luoton korkojaksoa vastaavaa, yleensä kuuden kuukauden, viitekorkoa lisättynä hankekohtaisella marginaalilla.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on edistää Suomen taloudellista kehitystä turvaamalla suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Ennen valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (1458/2025) voimaantuloa voimaan tulleisiin korontasaussopimuksiin ja -päätöksiin sovelletaan mainitun lain 28 §:n mukaan julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annettua lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa, kunnes sitoumus on päättynyt tai korontasaukseen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet on siirretty yhtiön vastuulle.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Korontasaussitoumukset vuoden lopussa[1)] (milj. euroa)	5 404	4 900	4 400

[1)] Sisältää Vientiluoton korontasaussopimukset ja -päätökset sekä luotto- ja korontasausvaraukset.

Korontasaussitoumuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	25 600	18 900	18 500	17 400	80 400
Suojausmenot	3 600	2 900	3 100	3 100	12 700
Menot yhteensä	29 200	21 800	21 600	20 500	93 100

Korontasaustoiminnasta valtiolle kertyvät korkohyvitykset tuloutuvat momentille 12.32.99. Korontasaustoiminnan arvioidaan olevan 8 300 000 euroa ylijäämäinen vuonna 2027.

Korontasaussitoumuksista valtiolle kertyvät tulot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Suojaustulot	37 500	29 000	28 100	26 300	120 900
Tulot yhteensä	37 500	29 000	28 100	26 300	120 900

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotason muutokset	32 600
Luottokannan ja korkotason muutokset	-4 200
Vientiluottojen korkotuki ja suojausmenot	-60 400
Yhteensä	-32 000

2027 talousarvio	29 200 000
2026 talousarvio	61 200 000
2025 tilinpäätös	74 384 446

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain (1458/2025) 15 §:n 2 momentin mukaisten valtion vastuiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä annetun lain 28 § 3 momentin mukaisiin vastuisiin

2) huoltovarmuusvarastojen hoitokorvausten maksamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää valtion vastuiden maksamiseen Valtiontakuurahastolle, mikäli erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n taseessa olevan vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston varat, Suomen Vientiluotto Oy:n vapaa oma pääoma tai valtiontakuurahaston varat eivät riitä kattamaan Finnvera Oyj:n tappiollista erillistulosta.

Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää varmuusvarastojen hoitokorvauksen maksamiseen Huoltovarmuusrahastolle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuotantovaraustuki	4 000
Yhteensä	4 000

2027 talousarvio	5 020 000
2026 II lisätalousarvio	10 000 000
2026 talousarvio	1 020 000
2025 tilinpäätös	1 000 000

(88.) Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	50 000 000
2025 tilinpäätös	100 000 000

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

S e l v i t y s o s a : Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Kotoutumistoimien keskeinen tarkoitus onkin varmistaa mahdollisimman nopea siirtyminen työmarkkinoille riittävin valmiuksin. Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osaamista sekä osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi maahanmuuttajien neuvontaa ja ohjausta vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajanaisten mahdollisuuteen osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen työllistymisedellytysten vahvistamiseksi. Kotoutumista tehostetaan myös kotoutumispalvelujen laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla. Lisäksi hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvat kunnat huolehtivat ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisista palveluista.

Varmistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden nopea siirtyminen kuntiin ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Tehostetaan kiintiöpakolaisten kuntapaikkojen etsimistä myös ruotsinkielisistä kunnista. Hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2027 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Suomen menestys ja kansainvälinen kilpailukyky perustuvat korkeaan osaamiseen. Hallitusohjelman mukaan ensisijaisesti pyritään huolehtimaan Suomessa jo olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisestä. Lisäksi hallitus täydentää työvoimaa ensisijaisesti EU- ja ETA-alueelta. EU:n ulkopuolisen työperäisen maahanmuuton painopisteenä ovat korkeakoulutetut henkilöt ja työntekijät sellaisilla aloilla, jotka voidaan aidosti todentaa työvoimapula-aloiksi. Hallitus seuraa työperäisen maahanmuuton vaikutuksia työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen. Työperäisen maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta. Hallitus edistää työvoiman liikkuvuutta EU/ETA-alueen sisältä ja kohdentaa työperusteisen maahanmuuton toimia kumppanuusmaamallin maihin muun muassa sujuvoittamalla oleskelulupamenettelyjä samalla väärinkäytöksiä torjuen sekä vahvistamalla Suomen houkuttelevuutta osaajien kohdemaana. Työperusteisten oleskelulupien osalta tavoitellaan kuukauden enimmäiskäsittelyaikaa ja erityisasiantuntijoiden osalta viikon enimmäiskäsittelyaikaa. Ennakkovalvontaa, jälkivalvontaa ja osa-automaation käyttöä Maahanmuuttovirastossa kehitetään ja lisätään. Suomalaisten työmarkkinoiden mainetta paran-

netaan puuttumalla aktiivisesti ja ennakoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Hallitus varmistaa, että opiskeluperusteinen maahantulo on hallittua. Vuonna 2026 annetaan hallituksen esitykset säädösmuutoksiksi opiskelijoiden ja heidän perheenjäsentensä maahantuloa koskien mm. siten, että toimeentulotukeen turvautuminen johtaa lähtökohtaisesti opiskelijan luvan peruuttamiseen ja opiskelijan perheenyhdistämiselle asetetaan vuoden odotusaika. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan vuosien 2026 ja 2027 aikana. Huomiota kiinnitetään myös kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen integroitumiseen ja työllistymisen edistämiseen.

Valtion Work in Finland -toiminnalla (WiF) tuetaan mm. osaajakysynnän ja -tarjonnan kartoittamista, kansainvälisen rekrytoinnin palvelujen kehittämistä sekä rekrytointien eettisyyttä ja maakuvaviestintää erityisesti kumppanimaissa. Yhteensä WiF-toimintaan arvioidaan käytettävän 5,1 milj. euroa momenteilta 32.01.05 ja 32.01.02.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Kotoutuminen

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 tavoite
Ulkomaalaistaustaisten työllisyysaste (%)	58	58	71,9
Kansainvälisen suojelun perusteella maahan tulleiden työllisyysaste (%) 1/3/5/8 v maahantulon jälkeen	8/19/32/42	8/19/32/42	15/30/50/71,9
Työllisyysaste (%) 1/3/5/8 v kotoutumissuunnitelman saamisen jälkeen	17/31/43/53	17/31/43/53	20/40/60/71,9
Kotoutumissuunnitelman saaneiden nettotulonsiirrot 1/3/5/8 v suunnitelman jälkeen	-9 279/-8 118/ -6 169/-3 881	-9 279/-8 118/ -6 169/-3 881	-8 000/-4 000/ -2 000/0
Saavuttanut kotoutumiskoulutuksessa vähintään tavoitekielitaitotason B1 (%)	32	32	40

Kansainvälinen osaaminen

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Työperusteiset oleskeluluvat kumppanuusmaamallin maista (pl. kausityö) (kpl)	1 942	>2 000	>2 200
EU-kansalaisten rekisteröinnit, työ (kpl)	2 368	>2 000	>2 200
Kumppanuusmaamallin maiden oleskelulupien ja EU-kansalaisten rekisteröintien osuus työperusteisesta maahanmuutosta (pl. kausityö)	48 %	>48 %	>50 %

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 719 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kotoutumisen, työllisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen sekä EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen

2) kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen

3) kotoutumiseen ja työperusteiseen maahanmuuttoon liittyvään muun viraston tietojärjestelmän kehittämiseen

4) kotoutumisen kokonaisuuden ja kotoutumisen edistämistä koskevan politiikan seurantaan ja arviointiin

5) valtionavustuslain (688/2001) mukaiseen kunnille, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen, kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisyyn sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön

6) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) 13 §:ssä säädettyihin kunnan kotoutumisohjelman mukaisiin palveluihin osallistuvien työtapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

7) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

8) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua

9) kohdan 5) mukaisten siirtomenojen maksamiseen

10) valtion virastojen ja laitosten toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisesta sekä kotoutumista edistävien palveluiden velvoittavuutta lisätään. Parannetaan maahanmuuttajaäitien asemaa.

Työperäisen maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta. Työperusteisen maahanmuuton avulla panostetaan osaavan työvoiman saatavuuteen oikea-aikaisesti vastaten työmarkkinoiden tarpeisiin. Työvoiman houkuttelussa ja työmahdollisuuksien markkinoinnissa erityisiä kohderyhmiä ovat osaajat kumppanimaamallin maista, korkeasti koulutetut, EU-kansalaiset ja työvoimapula-alojen työntekijät. Keskeisinä toimina ovat osaavan työvoiman houkuttelu, maakuvaviestinnän kehittäminen, oleskelulupaprosessin sujuvoittaminen ja työn perusteella muuttaneiden asettautumisen ja kotoutumisen tukeminen sekä kuntien roolin kehittäminen.

Työ- ja koulutusperusteisten maahanmuuttajien sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja ja muita viranomaispalveluita, kehittämällä kansainvälisen rekrytoinnin palveluita, vahvistamalla työelämän vastaanottavuutta sekä lisäämällä Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien ja yritysten kohtaamista. Samalla puututaan aktiivisesti ja ennakoiden työmarkkinoilla esiintyviin väärinkäytöksiin. Lisäksi parannetaan ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön uhrien tavoittamista ja tunnistamista.

Maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessia, palvelutarpeen arviointia, osaamisen tunnistamista, ohjausta, monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, kotoutumiskoulutusta, kielitaidon testausta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluita sekä palvelujen yhdistämistä

kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Vahvistetaan mahdollisuuksia kotoutua myös ruotsin kielellä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen, työvoiman maahanmuuton ja työllistymisen edistäminen	1 519 000
Valtionavustukset	
— Työvoiman maahanmuutto ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön ehkäisy	200 000
Yhteensä	1 719 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 519 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 200 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistäminen (siirto momentilta 32.01.01)	80
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (siirto momentille 28.90.30) (BudjL)	-300
Yleinen kielitutkinto (siirto momentille 29.01.02) (BudjL)	-10
Yhteensä	-230

2027 talousarvio	1 719 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	1 949 000
2025 tilinpäätös	2 109 000

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 187 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) ja valtioneuvoston asetusten (577/2024 ja 872/2024) mukaisesti:

1) kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle maksettaviin laskennallisiin korvauksiin, jotka aiheutuvat lain 2 §:n 3 tai 4 momentissa määriteltyjen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan sekä alkukartoituksen järjestämisestä

2) tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta, vastaanottoon varautumisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle, hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen

3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä hyvinvointialueelle, Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle sekä Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalle kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 25 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen

4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua

5) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin

6) Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin

7) kohdan 3) mukaisten kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 3 tai 4 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kahden edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja kansainvälistä suojelua saavien perheenyhdistämisen kautta maahan tulleiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Tilapäinen suojelu jatkuu Euroopan unionin neuvoston päätöksellä 4.3.2028 asti. Vuoden 2027 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle ja hyvinvointialueelle kahdelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan kolmelta vuodelta. Henkilöistä, joista maksettavan laskennallisen korvauksen maksuaika on alkanut ennen 1.1.2025 korvausaika on kolme vuotta, kiintiöpakolaisten osalta neljä vuotta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on mahdollisuus hakea Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kansainvälistä suojelua saavien sekä tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sodissa vapaaehtoisina palvelleet	**1 000 000**
— Heimoveteraanit	1 000 000
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (9 572 henkilöä) **ja tilapäistä suojelua saavista** (13 950 henkilöä)	**104 072 000**
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	**82 698 000**
— Erityiskustannukset (2 960 euroa/vuosi/hlö)	40 213 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	42 485 000
Yhteensä	**187 770 000**

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 187 117 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 653 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korvausajan lyhentäminen (HO 2023)	-34 023
Kotoutumiskoulutuksen hintatason tarkistus (Lisätoimet 2024)	2 600
Kotoutumispalvelujen uudistus; kotoutumiskoulutus (siirto momentille 28.90.30) (BudjL)	-24 813
Kotoutumispalvelujen uudistus (siirto momentille 28.89.31) (BudjL)	-2 900
Kunnalle, hyvinvointialueelle ja Ahvenanmaan maakunnan terveys- ja sairaanhoito-viranomaiselle maksettavan laskennallisen korvauksen leikkaus	-35 173
Laskennallisen korvauksen muutokset (Lisätoimet 2024)	59 200
Opetus- ja kulttuuriministeriön siirtymäajan rahoitus vapaan sivistystyön toimijoille (siirto momentille 29.10.31)	-2 273
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-4 313
Pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön v. 2023	-1 100
Perustoimeentulotuki (siirto momentilta 33.10.57)	53 698
Tarkentuneet kustannusarviot	-19 173
Tilapäisen suojelun jatkuminen	22 525
Tilapäistä suojelua saavien siirtyminen kotoutumislain korvausten piiriin	-177 829
Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki (siirto momentilta 28.89.31)	1 600
Yhteensä	-161 974

2027 talousarvio	187 770 000
2026 talousarvio	349 744 000
2025 tilinpäätös	377 743 683

Pääluokka 33
SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 53, 54, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö
Hallinnonalan merkittävimmät toimintaympäristön muutokset liittyvät hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden haasteisiin sekä talous- ja työllisyyskehityksen vaikutuksiin palvelutarpeissa ja etuuksien käytössä. Toimintaympäristön merkittävimmät riskit pidemmällä aikavälillä liittyvät väestön ikääntymiseen sekä hyvinvoinnin sosioekonomisen ja alueellisen eriarvoistumisen kasvuun.

Suomessa taloudellinen eriarvoisuus on kansainvälisesti vertaillen vähäistä, mutta varallisuuserot ovat kasvaneet. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin että yhteiskunnan vakauden kannalta. Tämä on korostunut covid-19-pandemian sekä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman Ukrainan kriisin myötä, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisten hyvinvointiin. Erityisesti energiakriisi ja hintojen nousu vaikuttavat suomalaisten elintasoon. Monikriisinen aika haastaa ihmisten mielenterveyttä ja luottoa tulevaisuuteen.

Teknologista murrosta vie eteenpäin tarve löytää uusia kasvun, tuottavuuden ja hyvinvoinnin tekijöitä. Voimakas panostaminen teknologian kehittämiseen lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan ja palvelujen kehittymistä yhä vaikuttavampaan suuntaan. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla toiminnan, päätöksenteon ja kehittämisen tukena. Hyvinvointi, terveys ja työllisyys sekä niitä tukevat avut ja palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä.

Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta. Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyden ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuuksia ja tekoälyä hyödyntämällä toiminta tehostuu sekä palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikkatoimilla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveydentilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä etuuksien tarve muuttuu. Terveys- ja hyvinvointiala on myös kasvuala sekä teknologian, datatalouden, palvelujen ja hoitomuotojen kehittämisen moottori.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle
Sosiaali- ja terveysministeriön strategian tulevaisuuskuvan *Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi* mukaisesti ministeriön tehtävänä on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tätä tehtävää toteutetaan poikkihallinnollisen ja ratkaisuhakuisen yhteistyön, vuorovaikutteisen ohjauksen sekä lainsäädäntötyön keinoin. Ministeriö toimii aktiivisesti myös EU:ssa sekä maailmanlaajuisesti ja ottaa huomioon toiminnassaan kansainväliset velvoitteet. Ministeriön työssä korostuvat tiedolla johtaminen, avoin viestintä, mahdollistavat säädökset, innovaatiot ja digitalisaatio.

Sukupuolten tasa-arvo
Sosiaali- ja terveysministeriöllä on vastuu tasa-arvopolitiikasta ja -lainsäädännöstä sekä kansainvälisestä ja EU-yhteistyöstä sukupuolten tasa-arvoon liittyen. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on ministeriön strategisena toimintaperiaatteena ja läpileikkaavana tavoitteena osa kaikkea toimintaa, muun muassa sosiaali- ja terveyspolitiikkaa sekä työ- ja elinympäristöjen suojelua. Seurantaindikaattoreissa on sukupuolittainen tarkastelu.

Hallitusohjelman tasa-arvotavoitteita toteutetaan muun muassa koordinoimalla hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa ja samapalkkaisuusohjelmaa. Eduskunnalle annetaan tasa-arvopoliittisen selonteon väliraportti. Kansainvälinen tasa-arvopalkinto jaetaan. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta jatkaa sukupuolten tasa-arvon seuraamista ja edistämistä koko yhteiskunnassa. Lisäksi Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 -rakennerahasto-ohjelman valtakunnalliset tasa-arvohankkeet edistävät sukupuolten tasa-arvoa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa (THL) lakkautetun Tasa-arvotiedon keskuksen toimintaa jatketaan ja kehitetään sosiaali- ja terveysministeriössä vuosina 2024—2027. Palkka-avoimuusdirektiivin toimeenpanoa varten siirretään kolmea henkilötyövuotta vastaavat resurssit Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta tasa-arvovaltuutetulle.

Hyvinvointialueilla on lakisääteinen velvollisuus laatia toiminnalliset suunnitelmat yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Suurin osa alueista arvioi suunnitelmiensa valmistuvan 1—2 vuoden kuluessa.

Osana ministeriön valmistelemaa naisten terveyden strategiaa selvitetään gynekologisten sairauksien ja oireyhtymien hoitopolkujen yhtenäistämistä. Duodecimille varataan 90 000 euroa endometrioosin Käypä hoito -suosituksen laatimista varten.

Turvakotitoiminnan valtionrahoitukseen ehdotetaan 33,7 milj. euroa. Toiminnan saavutettavuutta vahvistetaan erityisesti lisäämällä turvakotipaikkoja alueille, joilla kapasiteetti ei ole riittävä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) varataan 150 000 euroa. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön osoitetaan 46 000 euroa.

Alaikäisille suunnatun Barnahus-toimintamallin taustalla olevan lainsäädännön uudistamisesta johtuviin kustannuksiin ehdotetaan 2,7 milj. euroa. Täysi-ikäisiä seksuaaliväkivaltaa kokeneita tukevat Seri-tukikeskukset rahoitetaan hyvinvointialueiden yleiskatteisella rahoituksella.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan erityisesti hallitusohjelman mukaisten uudistusten toimeenpanossa, sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjauksessa, sosiaaliturvauudistuksen ja tasa-arvo-ohjelman valmistelussa sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanossa.

Seurantaindikaattorit 2025—2027

VAIKUTTAVUUSTAVOITE	2025	2026	2027
Turvaamme väestön hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden kaikissa tilanteissa			
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0—80 vuotta/100 000 asukasta			
— Yhteensä	5 700[1)]	5 650[1)]	5 650[1)]
— Miehet	7 300[1)]	7 250[1)]	7 250[1)]
— Naiset	4 000[1)]	4 000[1)]	4 000[1)]
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus, (%) 20—64-vuotiaat			
— Yhteensä	52,0[1)]	52,0[1)]	52,0[1)]
— Miehet	51,0[1)]	51,0[1)]	51,0[1)]
— Naiset	53,0[1)]	53,0[1)]	53,0[1)]
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, (%) 8. ja 9. luokan oppilaista			
— Yhteensä	22,0	27,2[1)]	22,0[1)]
— Pojat	15,0	17,1[1)]	15,0[1)]
— Tytöt	28,0	28,0[1)]	28,0[1)]
Varmistamme vaikuttavat etuudet ja palvelut kestävällä tavalla			
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv. hoidon tarpeen arvioinnista, (%) toteutuneista käynneistä	48,3[1)]	48,5[1)]	48,5[1)]
Erikoissairaanhoitoa yli 6 kk odottaneet /10 000 asukasta[2)]	44,9	45,0[1)]	45,0[1)]
1.10.—31.3. välisenä aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, (%)	88,7	89,0[1)]	90,0[1)]

Seurantaindikaattorit 2025—2027

Ehkäisemme ja vähennämme ihmisten eriarvoistumista			
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18—24-vuotiaat, (%) vastaavan ikäisistä			
— Yhteensä	16,0[1)]	16,0[1)]	16,0[1)]
— Miehet	19,0[1)]	19,0[1)]	19,0[1)]
— Naiset	13,0[1)]	13,0[1)]	13,0[1)]
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet kotitaloudet vuoden aikana, (lkm.)	80 000[1)]	82 000[1)]	80 000[1)]
Pitkittyneesti pienituloisten lasten lukumäärä asuntoväestössä, (lkm.)	57 000[1)]	57 000[1)]	57 000[1)]
Pitkäaikaistyöttömät, (lkm.)			
— Yhteensä	137 695	142 000[1)]	142 000[1)]
— Miehet	81 123	84 000[1)]	84 000[1)]
— Naiset	56 556	58 000[1)]	58 000[1)]
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet työeläkejärjestelmän kautta, (lkm.)			
— Yhteensä	17 650	17 760[1)]	17 760[1)]
— alle 35-v.	1 942	1 950[1)]	1 950[1)]
Edistämme sukupuolten tasa-arvon toteutumista			
Palkansaajien säännöllisen työajan kuukausiansioiden ero sukupuolittain[3)]	14,8	15,7[1)]	15,7[1)]
Isien osuus kaikista korvatuista vanhempainpäivärahapäivistä, (%)	22,8	23,0[1)]	23,0[1)]
Kunnilla on voimassa oleva suunnitelma sukupuolten tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseksi, (%)	68,0	N/A	N/A
Parannamme elin- ja työympäristön terveyttä ja turvallisuutta			
Tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleet			
— Yhteensä	3 350[1)]	N/A	N/A
— Miehet	2 260[1)]	N/A	N/A
— Naiset	1 090[1)]	N/A	N/A
Työpaikkatapaturmataajuus[4)]	24,7	N/A	N/A
Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan, (%) 15—74-vuotiaista			
— Yhteensä	14,5[1)]	N/A	N/A
— Miehet	12,5[1)]	N/A	N/A
— Naiset	16,8[1)]	N/A	N/A

[1)] Arvio, sillä vahvistettu toteutuma ei ole tietokannasta vielä saatavilla.

[2)] Indikaattorin tulkinta: Keskimäärin noin 45 henkilöä 10 000 asukasta kohden oli odottanut erikoissairaanhoitoa yli 6 kk huhtikuun lopussa.

[3)] Indikaattorin tulkinta: Naiset tienaavat keskimäärin 84,3 % miesten vastaavasta palkasta.

[4)] Indikaattorin tulkinta: Työpaikkatapaturmien määrä on noin 25,4 tapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohti.

Lähteet: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos/Sotkanet, Tilastokeskus, Kela, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, TEA-viisari, Työ- ja elinkeinoministeriö ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia 61/2024).

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 129/2026 vp)	33.01.01, 33.03.04, 25.01.03 ja 28.30.01
Hallituksen esitys eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 49/2026 vp)	33.10.54, 33.10.57, 33.10.60, 33.30.60 ja 33.40.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (HE 109/2026 vp)	33.10.54, 33.10.57, 33.20.52, 32.50.03 ja 29.01.02
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi	33.20.31, 33.20.52 ja 28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	33.20.52
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 69/2026 vp)	33.20.52 ja 28.90.30
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	33.30.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vammaisetuuksista annetun lain, toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n ja sairausvakuutuslain 10 luvun 2 §:n ja 11 luvun 2 §:n muuttamisesta (HE 68/2026 vp)	33.40.60
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaali-huollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta	33.60.33 ja 33.03.63
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä (HE 63/2026 vp)	33.60.34
Hallituksen esitys laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	33.60.34, 33.60.36 ja 28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun lain muuttamisesta	33.70.20 ja 28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 54 ja 57 §:n muuttamisesta	28.40.04
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi	28.89.31
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 a §:n muuttamisesta	28.89.31

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Hallinto**	**152 179**	**153 394**	**152 920**	**-474**	**0**
01.	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 454	39 157	37 638	-1 519	-4
04.	Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 008	2 108	1 708	-400	-19
05.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 374	5 376	5 456	80	1
06.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 641	23 866	25 964	2 098	9
07.	Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	9 092	9 731	9 888	157	2
08.	Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)	9 508	8 527	9 583	1 056	12
25.	Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	26 050	21 355	18 619	-2 736	-13
29.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	31 173	37 000	38 000	1 000	3
66.	Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	5 879	6 274	6 064	-210	-3
02.	**Valvonta**	**85 213**	**60 990**	**74 844**	**13 854**	**23**
03.	Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 778	18 767	18 556	-211	-1
04.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	14 473	14 473	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
(05.)	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 434	—	—	—	0
06.	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 783	4 601	4 756	155	3
07.	Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 437	29 482	29 052	-430	-1
08.	Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 140	2 140	2 100	-40	-2
20.	Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	14 641	6 000	5 907	-93	-2
03.	**Tutkimus- ja kehittämistoiminta**	**121 598**	**118 470**	**97 594**	**-20 876**	**-18**
04.	Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	81 820	84 537	69 241	-15 296	-18
(25.)	Terveys- ja hyvinvointialan kasvuohjelma (siirtomääräraha 3 v)	5 000	—	—	—	0
(31.)	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 500	2 000	—	-2 000	-100
50.	Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	23 556	23 446	25 028	1 582	7
63.	Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	7 722	8 487	3 325	-5 162	-61
10.	**Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut**	**4 431 838**	**4 283 007**	**4 279 901**	**-3 106**	**0**
50.	Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 594 782	1 600 420	1 584 000	-16 420	-1
53.	Sotilasavustus (arviomääräraha)	22 997	25 100	27 900	2 800	11
54.	Asumistuki (arviomääräraha)	1 212 432	1 097 000	1 097 900	900	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
56.	Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	60 028	67 850	69 944	2 094	3
57.	Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	1 045 700	1 040 200	997 000	-43 200	-4
60.	Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	495 900	452 437	503 157	50 720	11
20.	**Työttömyysturva**	**1 923 147**	**2 071 784**	**2 045 500**	**-26 284**	**-1**
31.	Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	13 265	25 484	5 000	-20 484	-80
50.	Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	597 800	598 800	540 000	-58 800	-10
52.	Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 309 600	1 447 500	1 500 500	53 000	4
(55.)	Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	2 482	—	—	—	0
30.	**Sairausvakuutus**	**1 842 508**	**1 752 860**	**1 769 600**	**16 740**	**1**
50.	Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha)	44	2 000	2 000	—	0
60.	Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 842 464	1 750 860	1 767 600	16 740	1
40.	**Eläkkeet**	**5 532 612**	**5 522 300**	**5 637 000**	**114 700**	**2**
50.	Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	65 820	66 700	66 200	-500	-1
51.	Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	841 400	846 300	861 000	14 700	2
52.	Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	598 901	593 400	623 600	30 200	5
53.	Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	27 969	32 300	37 300	5 000	15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
54.	Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	11 328	14 200	13 800	-400	-3
60.	Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 987 194	3 969 400	4 035 100	65 700	2
50.	**Veteraanien tukeminen**	**115 702**	**89 250**	**71 703**	**-17 547**	**-20**
30.	Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	398	600	500	-100	-17
50.	Rintamalisät (arviomääräraha)	3 266	2 300	1 500	-800	-35
52.	Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	39 790	35 550	31 403	-4 147	-12
53.	Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	500	400	700	300	75
55.	Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	800	400	600	200	50
58.	Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)	70 948	50 000	37 000	-13 000	-26
60.	**Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen**	**515 784**	**371 475**	**432 189**	**60 714**	**16**
30.	Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 650	350	350	—	0
31.	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 405	17 550	26 297	8 747	50
32.	Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	39 996	40 000	40 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
33.	Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)	100 988	89 890	86 880	-3 010	-3
34.	Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)	14 795	15 100	17 840	2 740	18
35.	Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	72 732	73 348	70 690	-2 658	-4
36.	Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	2 662	2 687	2 062	-625	-23
37.	Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	455	1 600	1 100	-500	-31
38.	Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	104 300	7 500	67 240	59 740	797
39.	Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800	42 300	42 300	—	0
40.	Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	40 400	41 100	42 500	1 400	3
52.	Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	27 550	31 000	33 680	2 680	9
(61.)	Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	86 200	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
63.	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	1 450	1 450	1 250	-200	-14
(64.)	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 400	7 600	—	-7 600	-100
70.	**Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen**	**142 418**	**59 568**	**57 170**	**-2 398**	**-4**
20.	Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	123 410	40 710	36 510	-4 200	-10
21.	Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	430	430	400	-30	-7
22.	Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460	460	460	—	0
50.	Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 300	9 650	11 400	1 750	18
51.	Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900	2 900	2 900	—	0
52.	Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	918	918	800	-118	-13
53.	Valtion rahoitus pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirtomääräraha 2 v)	—	1 500	1 700	200	13
54.	Valtionavustukset ruokaaputoiminnan tukeen (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 000	3 000	—	0
80.	**Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta**	**127 961**	**128 400**	**123 640**	**-4 760**	**-4**
40.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	111 021	112 600	108 900	-3 700	-3
41.	Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 300	1 300	1 000	-300	-23

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
42.	Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	500	500	800	300	60
50.	Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	15 140	14 000	12 940	-1 060	-8
90.	**Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen**	**304 088**	**273 912**	**189 900**	**-84 012**	**-31**
50.	Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	304 088	273 912	189 900	-84 012	-31
	Yhteensä	**15 295 048**	**14 885 410**	**14 931 961**	**46 551**	**0**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä[1)]	4 163	4 049	4 074		

[1)] Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2027 maksullisen toiminnan osuus arvioidaan olevan 1 700 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 420 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloiden, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälki-

huolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 37 638 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

3) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon ja kansainvälisen tasa-arvopalkinnon hallintoon liittyviin kustannuksiin sekä maksamiseen valtionavustuksina

4) lapsistrategian toimeenpanosta, arvioinnista ja seurannasta sekä hallituskausittain laadittavan toimeenpanosuunnitelman koordinoinnista ja johtamisesta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen.

S e l v i t y s o s a : Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2027:

Toiminnallinen tehokkuus
— kehitetään yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa laskentatointa, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa mm. Kieku-tietojärjestelmän puitteissa ja hankintatointa Handi-periaatteiden mukaisesti

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta
— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman ohjelmia ja muita hankkeita

— ohjataan sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiselle asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Ministeriön johto ja erillisyksiköt	978	983	963
Strategia- ja talousyksikkö	2 829	2 844	2 783
Viestintäyksikkö	1 407	707	-
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	1 338	1 345	1 316
Kansainvälisten asioiden yksikkö	2 047	2 058	2 014
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	5 466	5 499	5 383
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	3 812	2 856	2 795
Työ- ja tasa-arvo-osasto	5 974	5 978	5 851
Turvallisuus ja terveys -osasto	4 549	4 573	4 476
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto	8 476	8 527	8 346
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto	3 782	3 787	3 711
Yhteensä	40 658	39 157	37 638

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	47 832	46 357	44 838
Bruttotulot	7 174	7 200	7 200
Nettomenot	40 658	39 157	37 638
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 171		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 967		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 37 338 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälinen tasa-arvopalkinto 2025	-500
Kansainvälinen tasa-arvopalkinto 2027	500
Markkinavalvonnan tehtävät (-1 htv) (siirto momentille 33.02.07)	-80
Palkka-avoimuusdirektiivin toimeenpano (siirto momentille 28.30.01) (BudjL)	-80
Puolustusvoimien terveydenhuollon toimeenpanon ohjaus (siirto momentilta 33.60.38)	200
Tehtäväsiirto informaatio-ohjauksessa (-7 htv) (siirto momentille 33.03.04)	-630
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-352
Palkkausten tarkistukset	1 058
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-355
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-209
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	195
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-399

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-750
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-117
Yhteensä	-1 519

2027 talousarvio	37 638 000
2026 II lisätalousarvio	-911 000
2026 I lisätalousarvio	200 000
2026 talousarvio	39 157 000
2025 tilinpäätös	40 454 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 708 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen

2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen

4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin

5) kuntouttavaan työterapiatoimintaan ja opiskeluun osallistumisesta potilaille maksettaviin korvauksiin.

Määrärahasta on varattu 1 200 000 euroa mielenterveyslain (1116/1990) 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

S e l v i t y s o s a : Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa hyvinvointialueiden maksamilla hoitomaksuilla. Hoitomaksut hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2027.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	htv	2026 arvio	htv	2027 arvio	htv
Toimintamenomääräraha	962	7	2 108	14	1 708	15
Liiketaloudelliset suoritteet	76 015	888	86 710	923	93 180	957
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	496	3	559	5	709	6
Yhteensä	77 473	898	89 377	942	95 597	978

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	77 473	89 377	95 597
Bruttotulot	76 511	87 269	93 889
Nettomenot	962	2 108	1 708
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	498		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	544		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/ henkilötyövuodet) kehitys

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Niuvanniemen sairaala	182	183	183
Vanhan Vaasan sairaala	172	160	160

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Niuvanniemen sairaala	474	547	537
Vanhan Vaasan sairaala	492	580	598

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	75 420	86 249	92 892
— muut tuotot	1 091	1 020	997
Tuotot yhteensä	76 511	87 269	93 889
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	75 903	86 710	93 336
— osuus yhteiskustannuksista	417	524	533
Kustannukset yhteensä	76 320	87 234	93 869
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	191	35	20
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik. os.)	149 999	154 220	154 542
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik. os.)	3 661	4 167	4 704
Mielentilatutkimuksia (aik. os.)	57	64	68
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 240	6 059	8 030
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	92	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	1	1	1

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat mm. psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 428 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 280 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ilman kotikuntaa olevien psykiatristen potilaiden tahdosta riippumattoman hoidon kustannusten kasvu	700
Vanhan Vaasan sairaalan uudisrakennuksen toiminnan käynnistäminen	-1 100
Yhteensä	-400

2027 talousarvio	1 708 000
2026 talousarvio	2 108 000
2025 tilinpäätös	1 008 000

05. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 456 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) valtion lastensuojeluyksiköiden sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen

2) sijaishuoltopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen

3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen

4) valtion lastensuojeluyksiköiden ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

5) valtion koulukoteihin sijoitetuille lapsille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen

6) valtion koulukotien toimitilojen kehittämiseen

7) kuntouttavan suljetun laitospalvelun perustamiseen ja kehittämiseen

8) enintään 600 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa 1.1.2023 lähtien hyvinvointialueiden ja kuntien maksamilla korvauksilla. Valtion koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Lastensuojelulain mukaan sijoitetuille lapsille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihuoltolakiin (1301/2014).

Hyvinvointialueilta ja kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liiketaloudellisin perustein.

Valtion lastensuojeluyksiköille asetettavat tavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja Valtion lastensuojeluyksiköiden välisessä tulossopimuksessa vuodelle 2027. Vuosille 2028—2029 laaditaan alustavat tulostavoitteet.

Vaikuttavuus
Vaativimman sijaishuollon tarpeessa olevien Valtion koulukoteihin sijoitettavien lasten tarpeita vastaavia palveluja kehitetään lastensuojelun, terveydenhuollon ja vaativan erityisen tuen perusopetuksen integroituna kokonaispalveluna, turvaamalla määrällisesti riittävät henkilöstöresurssit sekä jatkuvalla henkilöstön erityisosaamista vahvistavalla koulutuksella. Valtion koulukodit käynnistää vuonna 2027 kuntouttavan suljetun laitospalvelun tuottamisen lapsille, jotka aiheuttavat vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja. Valtion lastensuojeluyksiköt tekevät aktiivista yhteistyötä vaikuttavuuden arvioinnissa tutkijoiden ja erilaisten kehittämishankkeiden kanssa. Tutkimus- ja kehittämishankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Omavalvontaohjelmaa kehitetään jatkuvasti. Vuosien 2026—2027 aikana Valtion lastensuojeluyksiköissä uudistetaan laatujohtamista.

Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan muun muassa asiakaspalautetta keräämällä ja yhteistyötä tekemällä Rikosseuraamuslaitoksen sekä hyvinvointialueiden kanssa.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Valtion lastensuojeluyksiköt toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti.

Valtion lastensuojeluyksiköiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	htv	2026 varsinainen talousarvio	htv	2027 esitys	htv
Toimintamenomääräraha	7 931	1	5 376	3	5 456	17
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	29 625	382	39 415	417	29 465	433
Yhteensä	37 556	383	44 791	420	34 921	450

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	37 556	44 791	34 921
Bruttotulot	29 625	39 415	29 465
Nettomenot	7 931	5 376	5 456
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 635		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	78		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	26 745	36 115	26 250
— muut tuotot	2 880	3 300	3 215
Tuotot yhteensä	29 625	39 415	29 465
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	33 919	40 600	28 165
— osuus yhteiskustannuksista	2 480	2 500	2 500
Kustannukset yhteensä	36 399	43 100	30 665
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 774	-3 685	-1 200
Kustannusvastaavuus, %	81	91	96

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Hoitovuorokausi (vaativa)	18 239	16 000	14 000
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	12 508	15 000	17 000
Hoitovuorokausi suljettu palvelu	-	-	3 000
Koulupäivä	13 277	16 000	15 000
Jälkihuoltovuorokausi	2 317	2 500	-

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista. Lisäksi käytössä on kattavat työterveyshuollonpalvelut, joita on laajennettu vuonna 2026 erityisesti psykososiaaliseen kuormitukseen liittyvin lisäpalveluin.

Henkilöstön koulutustasoa on nostettu edeltävinä vuosina 2025—2026 ja koulutustason nostaminen on välttämätöntä edelleen vuonna 2027.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vankilan perheosaston toiminta	80
Yhteensä	80

2027 talousarvio	5 456 000
2026 talousarvio	5 376 000
2025 tilinpäätös	5 374 000

06. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 964 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto- sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

3) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen

4) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen

5) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

S e l v i t y s o s a : Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, jotka katetaan momentin 33.01.08 määrärahasta. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on ohjauksessaan asettanut vankiterveydenhuollolle tavoitteita, joilla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveyspalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	24 719	24 031	26 129
Bruttotulot	1 357	165	165
Nettomenot	23 362	23 866	25 964
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 419		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 698		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikosten rangaistusten tiukentuminen (siirto momentilta 25.40.01)	554
Ensikertalaisuussäännösten muuttaminen, kriminaalipolitiikka (HO 2023)	45
Lääkehoidon lisääntynyt tarve	400
Psykiatrisen sairaanhoidon vahvistaminen (6 htv)	336

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vankilapsykologien palkkausmäärärahat (4 htv) (siirto momentilta 25.40.01)	300
Vankimäärän kasvu (BudjL)	227
Palkkausten tarkistukset	490
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-200
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-54
Yhteensä	2 098

2027 talousarvio	25 964 000
2026 II lisätalousarvio	150 000
2026 talousarvio	23 866 000
2025 tilinpäätös	23 641 000

07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 888 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeensaajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä, vammaisten tulkkauspalvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitutkintostipendiä, palkkaturvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevissa asioissa. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koskevat hakemukset samoissa asiaryhmissä. Vuoden 2026 alusta lukien muutoksenhakulautakunta on käsitellyt myös opintotukea ja koulumatkatukea koskevat asiat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	241	233	218
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	400	415	415
Tulokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaika (ka/kk)	9,4	<10,0	<10,0
Muutosaste vakuutusoikeudessa	5 %	<12 %	<12 %
VMBaro:n tulokset (indeksi)	3,19	3,50	>3,6
Sairauspoissaolojen määrä (pv/htv)	5,0	<7,0	<7,0
Eläköitymisen keski-ikä (vuotta)	ei eläköitymisiä	65	66

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistymisen rahoitus	-13
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025) (TA 2026)	200
Palkkausten tarkistukset	248

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-250
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-28
Yhteensä	157

2027 talousarvio	9 888 000
2026 talousarvio	9 731 000
2025 tilinpäätös	9 092 000

08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 583 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 2 §:n mukaisesti ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palvelujen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, joiden määrä riippuu vankien määrästä ja heidän sairastavuudestaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aserikosten rangaistusten tiukentuminen (siirto momentilta 25.40.01)	156
Erikoissairaanhoidon kustannukset (vankimäärän kasvu)	600
Ulkopuolinen terveyspalvelu ja -laitoshoito	300
Yhteensä	1 056

2027 talousarvio	9 583 000
2026 talousarvio	8 527 000
2025 tilinpäätös	9 508 109

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 619 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisten Kantapalvelujen kehittämiseen ja kansallisten määrittelyjen valmisteluun ja ylläpitoon (Kela), sellaisten jatkuvien tehtävien ja ylläpidon kustannusten kattamiseen, joita ei voida periä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tai apteekeilta käyttömaksuina (Kela) sekä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) mukaisten Kelalle aiheutuvien kustannusten kattamiseen (Kela)

2) muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen

3) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)

4) sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden sekä muun tiedonhallinnan suunnittelutehtäviin ja ohjaukseen sekä digitalisaation toteutumisen arviointiin ja seurantaan (STM, THL)

5) sosiaali- ja terveysministeriön hankintoihin DigiFinland Oy:ltä, joilla toteutetaan julkisten palveluntarjoajien sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämis- ja ylläpitohankkeita.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen ja toteutuksia varten tarvittavien määrittelyjen laatiminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti. Uusien toiminnallisuuksien ja tietosisältöjen kehittämiseen tähtäävien kehittämishankkeiden lisäksi myös palvelujen tekninen infrastruktuuri, palvelujen jatkuvuuden varmistaminen ja tietoturva edellyttävät jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on lakisääteisiä tehtäviä kuten raportointi valvontaviranomaisille sekä kansainvälisiä tehtäviä, joita ei voida rahoittaa käyttäjien maksamilla käyttömaksuilla.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen hyvinvointialueille, kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen. Valtionapuviranomaisina voivat toimia THL ja STM.

Määrärahaa voidaan käyttää myös muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaatiokehityksen arviointien ja seurannan toteuttamiseen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 619 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 000 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 319 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	319
Kanta-palvelut (jatkuvat palvelut ja kehittäminen)	-2 555
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-500
Yhteensä	-2 736

2027 talousarvio	18 619 000
2026 talousarvio	21 355 000
2025 tilinpäätös	26 050 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 000
Yhteensä	1 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	38 000 000
2026 talousarvio	37 000 000
2025 tilinpäätös	31 173 307

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 064 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa mm. Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 20 % katetaan jäsenmaksuilla ja loput jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:n on tehnyt päätöksen jäsenmaksuosuuksien korottamisesta portaittain niin, että perusbudjetista 50 % katetaan jäsenmaksuilla viimeistään vuonna 2031. WHO:n rooli on noussut keskeiseksi maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Vuonna 2020 aloitettu prosessi pandemiavalmiuden ja -vasteen tehostamiseksi ja WHO:n rakenteiden toiminnan vahvistamiseksi edellyttää Suomen aktiivista osallistumista. Suomen kokonaisrahoitusosuus on huomattavan pieni verrattuna esim. muihin pohjoismaihin, mutta Suomi on pitkän aikajänteen työllä rakentanut itselleen vahvan roolin vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin. Suomen hallitus tukee WHO:n johtoroolia globaaliterveydessä ja terveysturvallisuudessa ja katsoo, että WHO:n rahoitus tulee varmistaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

STM:n osuus Nato-edustuston resilienssideskin rahoituksesta (siirto momentille 24.01.01)	-20
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-190
Yhteensä	-210

2027 talousarvio	6 064 000
2026 talousarvio	6 274 000
2025 tilinpäätös	5 879 000

02. Valvonta

S e l v i t y s o s a : Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosasto ja Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

— Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

— Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Vaikuttavuus
— yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen

— valvonnan painopiste on turvallisuutta, palvelujen järjestämistä ja omavalvontaa edistävässä ennakoivassa, riskiperusteisessa sekä laadultaan ja laajuudeltaan merkittävän toiminnan valvonnassa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 556 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) EU-rahastojen tuella toteuttavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden sekä lähialueyhteistyön toteuttamiseksi.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Euroopan unionin itärajan lähialueeksi luettavien maiden ydin- ja säteilyturvallisuutta edistävään kansainväliseen yhteistyöhön:

1) Suomen ja Euroopan unionin itärajan lähialueeksi luettavien maiden ydin- ja säteilyturvallisuustilanteen seuraamisesta ja arvioinnista, ympäristön säteilyvalvonta mukaan lukien, ja näitä tukevasta kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen kattamiseen

2) säteily- ja ydinturvallisuutta edistävien yhteistyöhankkeiden rahoitusosuuksien sekä kansainvälisen avun antamisesta ja siihen varautumisesta aiheutuvien menojen kattamiseen.

S e l v i t y s o s a : Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle (STUK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet
Ydinenergialaki ja sitä toimeenpanevat määräykset uudistetaan ydinenergian käyttöön liittyvien hankkeiden sujuvuutta ja Suomen kilpailukykyä investointikohteena tukevalla tavalla. Uudistuksen yhteydessä helpotetaan myös modulaaristen pienydinreaktoreiden (SMR) rakentamista ja kannustetaan ydinvoimaan liittyvien innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon Suomessa.

STUK toteuttaa valvonnassaan uutta ydinenergialainsäädäntöä, seuraa lainsäädännön toimivuutta ja tekee sen edellyttämät muutokset toimintaansa. STUK viestii muutoksista uusien ydinlaitosten rakentamista harkitseville ja nykyisille toiminnanharjoittajille sekä laatii ohjeita keskeisimmistä uudistetuista kokonaisuuksista kuten ydinlaitosten lupajärjestelmä. Uuden lainsäädännön mukaiset uusien ydinlaitosten ja niiden sijoituspaikkojen arvioinnit aloitetaan ydinlaitoshankkeiden etenemisen mukaisesti.

STUK osallistuu yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden varmistamiseen ja kriisinkestävyyden vahvistamiseen huolehtimalla oman toiminnan liittymisestä kansalliseen huoltovarmuuteen sekä huomioi valmiuslain kokonaisuudistusta sekä kokonais- ja kyberturvallisuuden johtamisrakenteen uudistamisesta seuraavat vaikutukset toiminnassaan. Hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden osalta STUK tukee asiantuntemuksellaan hallitusohjelman tavoitteita vahvistaa Suomen osaamista ydinaseisiin liittyvissä kysymyksissä sekä pyrkii vahvistamaan ja syventämään Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyötä. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti STUK edistää myös digitaalisten palvelujen ensisijaisuutta viranomaisasiointikanavana sekä huolehtii uuden omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen toteutumisesta STUK International Oy:n kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	htv	2026 varsinainen talousarvio	htv	2027 esitys	htv
Budjettirahoitus	22 863	158	18 767	152	18 556	150
Maksullinen toiminta	20 998	152	21 100	158	21 100	158
Yhteisrahoitteinen toiminta	667	8	600	8	600	8
Yhteensä	44 528	318	40 467	318	40 256	316

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	htv	2026 arvio	htv	2027 arvio	htv
Ydinenergia	19 850	71	19 400	77	19 476	79
Säteilytoiminta	7 660	26	7 000	26	7 000	26
Valmius ja turvajärjestelyt	3 897	14	3 300	14	3 300	14
Tutkimus ja kehitys	1 461	6	1 400	6	1 400	6
Palvelut	3 078	9	3 240	10	3 200	10
Viestintä	178	1	180	1	180	1
Ympäristö	3 723	9	3 347	9	3 200	9
Mittanormaali	1 603	6	1 400	6	1 400	6
Lainsäädäntö[1)]	3 078	13	1 200	6	1 100	4
Yhteiset palvelut ja tukitehtävät[2)]	-	106	-	106	-	104
Lomat ja poissaolot		57		57		57
Yhteensä	44 528	318	40 467	318	40 256	316

[1)] Varsinaisten tulosalueiden ulkopuolinen toiminto.

[2)] Yhteisten palvelujen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	44 528	40 467	40 256
Bruttotulot	21 665	21 700	21 700
Nettomenot	22 863	18 767	18 556
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 137		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 052		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	16 526	17 000	17 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	16 526	17 000	17 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet, säteilytoiminta, 1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	711	700	700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	653	700	700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	58	-	-
Kustannusvastaavuus, %	109	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	263	200	200
— EU:lta saatava rahoitus	381	350	350
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	63	50	50
Tuotot yhteensä	707	600	600
Hankkeiden kokonaiskustannukset	1 606	1 500	1 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-899	-900	-900
Omarahoitusosuus, %	56	60	60

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 18 356 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 200 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahasta käytetään arviolta 1,4 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pienydinvoimaloiden (SMR) turvalliseen käyttöönottoon valmistautuminen (HO 2023)	100
Ydinenergialain kokonaisuudistuksen valmistelu (HO 2023)	-100
Palkkausten tarkistukset	409
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-120
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	495
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-350
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-600
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-45
Yhteensä	-211

2027 talousarvio	18 556 000
2026 talousarvio	18 767 000
2025 tilinpäätös	20 778 000

04. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 473 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen sekä kuolemansyyn selvittämisen ohjaus- ja valvontatehtävän menojen maksamiseen

2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (133/2020) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen

3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) vastaa oikeuslääketieteellisistä toiminnasta Suomessa. Toiminta on sijoitettu THL:een, jotta riippumattomuus terveydenhuollosta, poliisista ja oikeuslaitoksesta toteutuu Suomen oikeuskäytännön ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Oikeuslääkintäyksikkö tekee poliisin määräämät oikeuslääketieteelliset ruumiinavaukset, ohjaa ja valvoo kuolemansyyn selvittämistä, tekee oikeuslääketieteelliset ikäarviot, kouluttaa oikeuslääkäreitä, obduktioteknikoita ja oikeushoitajia sekä antaa asiantuntijalausuntoja ja osallistuu viranomaisyhteistyöhön. Lisäksi oikeuslääkintäyksikkö ylläpitää ympärivuorokautista kliinisen oikeuslääketieteen päivystystoimintaa Etelä-Suomessa. Oikeuslääkintäyksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2027 esitys
Bruttomenot	15 973
Bruttotulot	1 500
Nettomenot	14 473

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 33.02.20	7 100
Siirto momentilta 33.03.04	7 373
Yhteensä	14 473

2027 talousarvio 14 473 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 756 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus

— mahdollistaa tietoperusteista rationaalisen lääkehoidon toteuttamista ja ohjausta

— osallistuu lääkkeiden käyttöönottoon liittyvien arviointiprosessien ja -kriteerien yhtenäistämiseen

— tukee apteekkijärjestelmän ja apteekkitalouden kokonaisuudistusta

— aktiivisesti mahdollistaa innovaatioita tukien kliinisiä lääke- ja laitetutkimuksia sekä IVD-suorituskykytutkimuksia

— tukee EU-lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa

— osallistuu geenitekniikkarekisterin uudistamistyöhön

— turvaa lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja infuusionesteiden saatavuutta osallistumalla huoltovarmuuden ylläpitoon, ennakoinnin kehittämiseen ja saatavuuden varmistamiseen

— tukee lääkkeiden velvoitevarastointilainsäädännön uudistamista.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)
Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = edellinen vuosi)

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	102,88	>100	>100
Kokonaistuottavuusindeksi	101,61	>100	>100

Viraston henkilötyövuodet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Maksullinen toiminta	262	286	286
Ei-maksullinen toiminta	72	84	84
Yhteensä	334	370	370

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	40 363	41 601	44 764
Bruttotulot	37 868	37 000	40 008
Nettomenot	2 495	4 601	4 756
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 024		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 312		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Budjettirahoitus	2 495	4 601	4 756
Maksullisen toiminnan tuotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	34 370	33 400	36 487
— liiketaloudelliset suoritteet	14	-	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 791	2 800	2 800
Muut tuotot	693	800	721
Yhteensä	37 868	37 000	40 008

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	34 384	33 400	36 487
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	19 390	21 010	21 913
— osuus yhteiskustannuksista	10 616	12 390	14 574
Kustannukset yhteensä	30 006	33 400	36 487
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 378	-	-
Kustannusvastaavuus, %	115	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	2 791	2 800	2 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 613	2 010	2 010
— osuus yhteiskustannuksista	1 008	790	790
Kustannukset yhteensä	3 621	2 800	2 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-830	-	-
Kustannusvastaavuus, %	77	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

— edistetään aktiivisesti organisaatiorajat ylittävää toiminnallista yhteistyötä eri toimijoiden kesken

— valmistaudutaan tuottavuussäästöjen/tuottavuusohjelman toteuttamiseen kestävällä tavalla sekä panostetaan ammattimaiseen johtamiseen ja henkilöstön hyvinvointiin

— huolehditaan henkilöstöpolitiikasta sekä strategisesta tulevaisuuden osaamistarpeista huomioivasta henkilöstösuunnittelusta.

Tunnusluvut

	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,33	yli valtion keskitason	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/ htv vähenevät	5,8	alle valtion keskitason	alle valtion keskitason

Määrärahasta 150 000 euroa on tarkoitettu tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitetut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahasta käytetään arviolta 2,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	39
Palkkausten tarkistukset	114
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-30
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	260
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-85
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-130
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-13
Yhteensä	155

2027 talousarvio	4 756 000
2026 talousarvio	4 601 000
2025 tilinpäätös	3 782 682

07. Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 052 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15, 18 ja 21 a §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojeluosastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027. Tarkennetut tulostavoitteet määritellään ministeriön ja Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosaston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Työsuojeluosasto pyrkii osaltaan ehkäisemään ja vähentämään ihmisten eriarvoistumista tukemalla ja edistämällä työpaikkojen omaa turvallisuustoimintaa työpaikkavalvonnan, ohjauksen ja viestinnän avulla. Valvonnan tavoitteena on vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla, toimintaympäristön muutoksiin reagoiden ja toimintaa kehittäen.

Valvonta perustuu toimintaympäristössä tunnistettuihin ilmiöihin, jotka ovat työolot, reilu työelämä ja psykososiaalinen kuormitus. Toiminta kohdennetaan riski- ja tietoperusteisesti niin, että valvonnan ja muun vaikuttamistoiminnan (ml. viestintä) keinoja yhdistelemällä saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus työpaikoilla.

Valvonnan keskeisin toimintamuoto on työsuojelutarkastus. Tarkastukset toteutetaan pääsääntöisesti työpaikalla tehtävinä tarkastuksina, mutta soveltuvissa asiakokonaisuuksissa tarkastus voidaan toteuttaa myös virtuaalisesti tai asiakirjojen perusteella tehtävänä valvontana. Tarkastusmäärä sovitaan vuosittaisessa tulossopimuksessa. Muulla vaikuttamistoiminnalla tavoitetaan myös niitä työpaikkoja, joihin ei kohdenneta valvontaa. Työperäisen hyväksikäytön torjumisessa jatketaan ulkomaisen työvoiman valvonnan lisäksi tietopohjaista viranomaisyhteistyötä.

Työsuojeluosasto vastaa täysimääräisesti asiakaskysyntään toimitusaikatavoitteidensa puitteissa ml. lausunnot ja luvat.

Toiminnallinen tehokkuus
Toiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet tulosalueittain

	2025			2026			2027		
Tulosalue	%-osuus	toteutuma	htv	%-osuus	tavoite	htv	%-osuus	tavoite	htv
Työpaikkojen valvonta ja asiakaskysyntään vastaaminen	70	20 205	286	70	20 637	293	70	20 336	282
Valvontaa tukeva toiminta	30	8 546	123	30	8 845	125	30	8 716	121
Yhteensä	100	28 751	409	100	29 482	418	100	29 052	403

Tuotokset ja laadunhallinta
Valvonnan vaikuttavuuden tehostamiseksi hyödynnetään ja analysoidaan tietoa nykyistä paremmin ja laaja-alaisemmin. Toiminnan tuottavuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
Työsuojeluosasto on vastuullinen, kilpailukykyinen ja uudistuva hyvän henkilöstöpolitiikan työpaikka, jossa huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista ja osaamisesta yhteisen arvopohjan mukaisesti.

Tulostavoitteita edistetään kehittämällä resurssien käyttöä, suunnittelua ja johtamista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	29 368	29 982	29 352
Bruttotulot	617	500	300
Nettomenot	28 751	29 482	29 052
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 789		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 474		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Markkinavalvonnan tehtävät (1 htv) (siirto momentilta 33.01.01)	80
Palkkausten tarkistukset	877
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-190
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-370
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-430
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-97
Yhteensä	-430

2027 talousarvio	29 052 000
2026 talousarvio	29 482 000
2025 tilinpäätös	29 437 000

08. Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen

2) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tietolupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Tietoluvan saajat maksavat luvista ja aineistopalveluista, kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelyistä, muokkaamisesta ja tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) ja STM:n antaman Findatan maksuasetuksen mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle luvansaajilta peri-

tyistä maksuista sille kuuluvan osuuden. Lupaviranomainen maksaa tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä järjestelmän toimittajille sopimuksen mukaisen korvauksen. Tietolupaviranomaisen tehtävistä säädetään laissa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019).

Toiminnalle on asetettu alustavasti seuraavat tavoitteet vuodelle 2027:

— lupaviranomainen hoitaa Tietolupaviranomaisen neuvonta-, lupa- ja aineistotoimitustehtävät lain sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä mukaisesti, kehittäen niiden tuottamisen sähköisiä palveluja edelleen

— lupaviranomainen kehittää teknistä käyttöympäristöä tietojen luovuttamiseksi ja koordinoi käyttöympäristöjen yhteistyötä

— lupaviranomainen vahvistaa rooliaan koko lupa- ja aineistoprosessin eri organisaatioiden koordinaattorina

— lupaviranomainen osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön eurooppalaisen terveystietoalueen toisiokäytön valmistelun ja toimeenpanon edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet osana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimusta lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	4 186	3 314	2 840
Bruttotulot	1 677	1 174	740
Nettomenot	2 509	2 140	2 100
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 634		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 265		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-40
Yhteensä	-40

2027 talousarvio	2 100 000
2026 talousarvio	2 140 000
2025 tilinpäätös	2 140 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 907 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen määrättyjen ruumiiden kuljetuksista tai poliisin tilaamista ruumiiden kuljetuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (862/2004) mukaisten eläville henkilöille tehtävien oikeuslääkeopillisten tutkimusten palkkioiden ja korvausten maksamiseen

3) poliisin tilauksesta oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden maksamiseen

4) Ahvenanmaan oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen sekä eläville henkilöille tehtävien oikeuslääkeopillisten tutkimusten menojen korvaamiseen valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välillä tehtyjen sopimusasetusten mukaisesti.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 33.02.04	-7 100
Siirto momentilta 33.03.04	7 107
Tasomuutos	-100
Yhteensä	-93

2027 talousarvio	5 907 000
2026 talousarvio	6 000 000
2025 tilinpäätös	14 641 111

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta ja valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalansa tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua sekä niiden toimeenpanoa ja informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja

erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu hallinnonalan strategisista tavoitteista erityisesti seuraaviin:

— hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet

— toiminta- ja työkyky ovat parantuneet

— elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

— oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin

— hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Vaikuttavuus
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta haetaan:

— päätöksenteon tuella, mm. hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arvioimisella

— tietotuotannon parantamisella

— tutkitun tiedon välittämisellä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kansalaisten käyttöön.

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 69 241 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuihin, biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksuihin, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen

3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen

4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen

5) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin

6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin

7) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjauksen ja arviointitoiminnon menoihin

8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjaustehtäviin, valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023), sähköisestä lääkemääräyksestä an-

netun lain (61/2007) sekä lain sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) mukaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2027. Tavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. THL toteuttaa tehtäväänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi THL toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. THL vastaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjaustehtävistä.

THL:n toiminnan perusta on laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strateginen visio kestävästä ja turvallisesta hyvinvointiyhteiskunnasta. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaineiston tehokas käyttöönotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tehokkuus
Voimavarojen supistuessa THL on tarkistanut toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon sekä asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit on minimoitu. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus ovat laitokselle tärkeitä. THL:n tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. THL:n tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. THL:n hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistumista. THL:n rahoitusrakenne on tasapainoinen laitoksen tehtäviin nähden.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen
THL kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. THL:n henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtamistehtävissä toimivien osaamista kehitetään, jotta johtaminen on ammattimaista ja kannustavaa. Henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja työnantajakuvaa kehitetään. Henkilöstösuunnittelun ennakoivuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiö	343 000
Suomalainen Lääkäriseura Duodecim	1 272 000
Suomen Syöpäyhdistys	1 107 000
Näkövammaisten keskusliitto	133 000
Hoitotyön tutkimussäätiö	742 000
Yhteensä	3 597 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	126 502	133 337	118 541
Bruttotulot	51 014	48 800	49 300
Nettomenot	75 488	84 537	69 241
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 574		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 906		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, myyntituotot	7 832	7 800	7 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 819	4 850	4 850
— osuus yhteiskustannuksista	1 982	2 000	2 000
Kustannukset yhteensä	6 801	6 850	6 850
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 031	950	950
Kustannusvastaavuus, %	115	114	114

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	31 746	30 000	30 000
— EU:lta saatava rahoitus	6 019	6 000	6 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	5 417	5 000	5 500
Tuotot yhteensä	43 182	41 000	41 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	57 496	54 700	55 300
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-14 314	-13 700	-13 800
Omarahoitusosuus, %	25	25	25

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2025 toteutuma	htv	2026 arvio	htv	2027 tavoite	htv
Sote	40 095	374	42 017	377	37 456	399
Väestö	31 947	298	33 797	301	31 076	304
Turva	29 910	279	31 637	281	18 698	183
Tieto	24 550	229	25 886	231	29 936	293
Yhteensä	126 502	1 180	133 337	1 190	117 166	1 179

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 65 644 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 3 597 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 23 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan .

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	-577
Hoitotyön tutkimussäätiö: hoitotyön tutkimus (TA 2026)	-300
Kansallisen laaturekisteritoiminnan kehittäminen, laajentaminen ja olemassa olevan laaturekisteritiedon hyödyntäminen huomioiden mm. kilpirauhassairaudet ja syöpärekisteri (TA 2026)	-400
Käypä hoito -suositusten lisärahoitus (TA 2026)	-100
Käypä hoito -suositusten päivitys - Duodecim, endometrioosin hoitosuositukset	90
Lakisääteisten tehtävien turvaaminen	-1 000
Palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpano (-3 htv) (siirto momentille 25.01.03) (BudjL)	-270
Pelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen	2 800
Puolustusvoimien terveydenhuollon toimeenpanon tukeminen (siirto momentilta 33.60.38)	360
Rikosasioiden sovittelutoiminta (siirto momentille 25.15.01)	-200
Siirto momentille 33.02.04	-7 373
Siirto momentille 33.02.20	-7 107
Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintasäädösten kokonaisuudistus	-90
Sähköinen terveyskysely	200
Tehtäväsiirto informaatio-ohjauksessa (7 htv) (siirto momentilta 33.01.01)	630
Palkkausten tarkistukset	1 845
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-420
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-580
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-700
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 900
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-204
Yhteensä	-15 296

2027 talousarvio	69 241 000
2026 II lisätalousarvio	710 000
2026 I lisätalousarvio	300 000
2026 talousarvio	84 537 000
2025 tilinpäätös	81 820 000

(31.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen terveyden ja hyvinvoinnin ohjelman tasomuutos (HO 2023)	-2 000
Yhteensä	-2 000

2026 talousarvio	2 000 000
2025 tilinpäätös	3 500 000

50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 25 028 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla suoritettavan valtionosuuden maksamiseen

2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen

3) enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

S e l v i t y s o s a : Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö, joka edistää työn terveellisyyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Työterveyslaitoksen tavoitteet noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ne vahvistetaan ministeriön ja Työterveyslaitoksen väliseen tulossopimukseen. Toiminnan painopisteet ovat työkyvyn varmistaminen työn murroksessa, työelämän digitalisaatiomuutoksen johtaminen sekä kestävän kehityksen huomioiminen työelämän kehittämisessä.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Työterveyslaitoksen toiminnallisen tuloksellisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat:

Työterveys
Kehitetään työterveyshuollon ennaltaehkäisevää ja työkykyä edistävää toimintaa sekä vahvistetaan tarvelähtöistä työterveysyhteistyötä. Uudistetaan kolmikantaisesti työterveyshuollon keinoja, menetelmiä ja toimintamalleja. Arvioidaan työterveyshuollossa käytössä olevien menetelmien ja prosessien toimivuutta ja vaikuttavuutta muuttuvassa työelämässä. Kehitetään ratkaisuja mielenterveyttä ja työkykyä tukevaan työterveysyhteistyöhön työpaikoille ja työterveyshuoltoihin.

Vahvistetaan julkisen terveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteistyötä ja työnjakoa työikäisten työkyvyn edistämisessä. Juurrutetaan TYÖOTE-toimintamalli valtakunnallisesti kaikkiin merkittäviin sairausryhmiin.

Työturvallisuus
Kehitetään ratkaisuja työpaikkojen riskien hallintaan tavoitteena suojella ihmishenkiä ja ehkäistä työstä aiheutuvia haittoja ja vakavia tapaturmia. Tuetaan työpaikkojen työturvallisuustyötä ja turvallisuusjohtamista työelämän kestävyyttä vahvistaen. Osallistutaan työturvallisuutta edistävään

asiantuntija- ja valmistelutyöhön sekä vahvistetaan tutkimustiedon kytkeytymistä päätöksentekoon. Tuotetaan ajantasaista tietoa ja käytännön työvälineitä työpaikoille työturvallisuustyön tueksi.

Työkyky ja työurat
Tuotetaan tietoa työkyvyn edellytyksistä, kehittymisestä ja työkyvyttömyyden syistä sekä kehitetään ratkaisuja työhön osallistumisen lisäämiseksi koko työuran pituudelta. Edistetään nuorten työelämään pääsyä ja onnistunutta työuran alkua sekä keski-ikäisten ja ikääntyvien työssä oppimista ja työssä jatkamista. Luodaan työpaikoille parempia valmiuksia mielenterveyden edistämiseen, riskien tunnistamiseen ja mielenterveysasioihin tarttumiseen. Edistetään henkistä työkykyä niin, että kaikkien työpanos saadaan käyttöön ja työyhteisöjen innovatiivisuus tuottaa kasvua yhteiskuntaan. Edistetään tasa-arvoa ja monimuotoisen työelämän ja työyhteisöjen toimivuutta. Osallistutaan työ- ja toimintakykyä ja työhön osallistumista edistävään asiantuntijatyöhön sekä parannetaan työkykyä viestinnän ja tietopohjaisen vaikuttamisen keinoin.

Kokonaisturvallisuus
Vahvistetaan työpaikkojen, huoltovarmuuskriittisten ja turvallisuuskriittisten toimijoiden kykyä varautua äkillisiin häiriöihin, monikriiseihin ja hybridiuhkiin. Kehitetään työelämälle suunnattuja ratkaisuja, jotka lisäävät organisaatioiden ja koko työelämän resilienssiä sekä tukevat toimintakykyä ja toiminnan jatkuvuutta vaihtelevissa ja kuormittavissa olosuhteissa. Edistetään työelämän omia valmiuksia ehkäistä häiriöitä, ylläpitää elintärkeitä toimintoja ja varmistaa palvelujen jatkuvuus yhteistyössä viranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja elinkeinoelämän kanssa.

Työn murros
Kehitetään työtä ja osaamista työn murroksissa. Tutkitaan, kehitetään ja luodaan ratkaisuja tekoälyn käyttöön ja algoritmiseen johtamiseen työssä sekä niiden työelämävaikutuksiin, hybridityömalleihin yritysten kilpailuetuna, digivihreän siirtymän mahdollisuuksiin työelämässä sekä veto- ja pitovoimatekijöiden vahvistamiseen ja digi- ja tekoälyperustaisten työvälineiden tuomaan muutokseen sote-alalla. Kehitetään työelämän laatua yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Tehdään yli 100 000 henkilön työhyvinvointikyselykokonaisuus, joka toimii kehittämisen pohjana ja perustana strategisessa työhyvinvoinnin tiedolla johtamisessa hyvinvointialueilla ja kunnissa. Tuetaan tutkimusperustaisesti veto- ja pitovoiman vahvistamista opetus- ja varhaiskasvatusaloilla. Edistetään osaamista, työhyvinvointia, innovatiivisuutta ja uudistumista työn muutoksissa asiantuntijatyöllä, tietoperustaisella viestinnällä sekä tutkimuspohjaisella vaikuttamistoiminnalla päätöksenteon tukena.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa talousarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Talousarvion rajoissa Työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionosuutta.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan vuonna 2027 olevan 46,7 milj. euroa, ehdotetaan myönnettäväksi valtionosuutta 25 028 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan tuottojen arvioidaan olevan suurempia kuin viidesosa valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan menoista. Ylimenevät tuotot käytetään Työterveyslaitoksen TKI-toimintaan ja vaikuttamistoimintaan.

Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan 2027 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2025—2027 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionosuus		
	2025 tot.	2026 arvio	2027 arvio	2025 tot.	2026 arvio	2027 arvio	2025 tot.	2026 arvio	2027 arvio
Tutkimus ja kehittäminen	19 620	15 400	12 814	10 789	7 400	6 000	8 831	8 000	6 814
Vaikuttaminen	20 636	24 750	23 858	5 911	9 304	5 644	14 725	15 446	18 214
Yhteensä	40 256	40 150	36 672	16 699	16 704	11 644	23 556	23 446	25 028
Liiketoiminta	11 262	10 550	10 000	11 262	10 550	10 000	-	-	-
Yhteensä	51 518	50 700	46 672	27 962	27 254	21 644	23 556	23 446	25 028
Rahoitusosuus, %							46	46	53

Määrärahasta käytetään arviolta 6,3 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	328
Palkkausten tarkistusten huomioiminen	2 812
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-155
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025)	-200
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-480
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-660
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-63
Yhteensä	1 582

2027 talousarvio	25 028 000
2026 talousarvio	23 446 000
2025 tilinpäätös	23 556 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 325 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen

2) hankkeiden läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein

3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen

4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen

5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen

6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen

7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin

8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti

9) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 2 788 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 537 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan eräät avustukset (TA 2026)	-1 175
Psykoterapeuttikoulutuksen kaksiportaisuus (siirto momentille 33.60.33) (HO 2023) (TA 2026) (BudjL)	-2 000
Psykoterapeuttikoulutuksen kaksiportaisuus (siirto momentille 33.60.33) (TA 2026) (BudjL)	-3 000
Vaikuttavuusrahan tasomuutos (HO 2023) (TA 2026)	1 500
Valtakunnallisen sairaanhoitajien kliinisen erikoiskoulutuksen pilotin jatkaminen (TA 2026)	-400
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-87
Yhteensä	-5 162

2027 talousarvio	3 325 000
2026 talousarvio	8 487 000
2025 tilinpäätös	7 722 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat perhe-etuuksista, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä, perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Perhe-etuuksiin kuuluvat äitiysavustus ja adoptiotuki, lapsilisät, elatustuki ja lasten kotihoidon tuki.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen, lapsilisien ja elatustuen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Elatustuen tavoitteena on lisäksi turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa ja tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota kuulonäkövammaisille, kuulovammaisille tai puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetuus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista on 50 %. Kunnan rahoitusosuus on kuitenkin 100 %, jos hakija on 18—24-vuotias ja perheessä on vain 18—24-vuotiaita henkilöitä. Kuntien osuus huomioidaan vähennyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta tilinpäätöstä seuraavana vuonna. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.89.31 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään hyvinvointialueiden yleiskatteiseen valtionrahoitukseen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2025—2027

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	45 103	48 900	47 000
Äitiysavustuksen euromäärä	170	200	210
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	30	60	60
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	923 851	918 400	906 600
Lapsia, joista maksettiin yksinhuoltajakorotus vuoden lopussa	173 536	172 000	169 800
Lapsilisää saavia perheitä	526 389	523 300	516 600

Toiminnan laajuus 2025—2027

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	112	100	100
Sotilasavustus			
Avustuksen saajien lukumäärä	10 118	10 300	10 400
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	397,20	427,00	446,00
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	306 463	253 300	264 100
Keskimääräinen tuki euroa/kk	326,40	334,00	335,00
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	86 410	83 600	80 000
— täysimääräisenä	70 534	69 200	68 900
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	16 883	14 600	11 400
Täysi elatustuki euroa/kk	198,13	197,71	202,00
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutetut	6 154	6 200	6 200
Perustoimeentulotuki			
Saajakotitalouksissa asuneet henkilöt vuoden aikana	365 029	367 600	366 500
Kotitalouksia vuoden aikana	256 916	257 800	257 700

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 584 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen

2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin

3) lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen

4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen

5) elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Noin 61 % ottaa avustuksen äitiyspakkauksena muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Lapsilisää maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Lisäksi alle kolmevuotiaasta lapsesta maksetaan lapsilisää korotettuna. Yhden vanhemman kotitalouksiin lapsilisä maksetaan korotettuna.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa ulkomaille maksetut tuet.

Elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperinnät tuloutetaan momentille 12.33.98.

Elatustuen ja lapsilisän osalta määräraha ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Äitiysavustus	12 500 000
Valtion tuki kansainväliseen adoptioon	400 000
Lapsilisä	1 346 100 000
Ulkomaille maksettava lasten hoidon tuki	400 000
Elatustuki	224 600 000
Yhteensä	1 584 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elatustukijärjestelmän uudistaminen (Lisätoimet 2024)	-2 000
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	400
Tarvearvion muutos	-15 260
Äitiysavustuksen korotus	440
Yhteensä	-16 420

2027 talousarvio	1 584 000 000
2026 talousarvio	1 600 420 000
2025 tilinpäätös	1 594 781 778

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Asumisavustuksen kulut ovat noin 96 % kaikista kuluista. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 2 % vuosittain.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 800
Yhteensä	2 800

2027 talousarvio	27 900 000
2026 talousarvio	25 100 000
2025 tilinpäätös	22 996 633

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 097 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotoutumistuki (HO 2023) (BudjL)	100
Sosiaaliturvan väärinkäytösten estäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-500
Tarvearvion muutos	-1 000
Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen, tarvearvion muutos (BudjL)	4 500
Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen (BudjL)	-4 500
Työttömyysturvaseuraamusten muutos (Lisätoimet 2025)	2 300
Yhteensä	900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	1 097 900 000
2026 talousarvio	1 097 000 000
2025 tilinpäätös	1 212 431 733

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 69 944 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 094
Yhteensä	2 094

2027 talousarvio	69 944 000
2026 talousarvio	67 850 000
2025 tilinpäätös	60 027 756

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 997 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin

2) väliaikaisesta epidemiakorvauksesta annetun lain (687/2020) mukaisten korvausten maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakasmaksujen muutos (Lisätoimet 2026)	3 000
Eläkeläisten asumistukeen tehtävät muutokset (Lisätoimet 2024)	100
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024)	1 300
Kotoutumistuki (HO 2023) (BudjL)	200
Perustoimeentulotuki (siirto momentille 32.50.30)	-53 698
Sosiaaliturvan väärinkäytösten estäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-1 300
Tarvearvion muutos	32 600
Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen, tarvearvion muutos (BudjL)	69 000
Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen (BudjL)	-69 000
Toimeentulotuen kokonaisuudistus, omaishoitajien siirtymäsäännös (HO 2023)	1 900
Toimeentulotuen kokonaisuudistus (HO 2023)	-81 000
Tasomuutos	53 698
Yhteensä	-43 200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	997 000 000
2026 talousarvio	1 040 200 000
2025 tilinpäätös	1 045 700 000

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 503 157 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen

3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin

4) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin

5) sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) 24 b ja 26 a §:n mukaisen biologisten lääkkeiden määräämisen ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttamiseen

6) Kelan järjestelmäkokonaisuudistuksen (Eepos-ohjelma) hankkeiden rahoitukseen.

Valtuus
Valtuuden käytöstä aiheutuvat menot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 54 %, sairausvakuutusrahaston osuus 36 % ja kansaneläkerahaston osuus 10 % vuonna 2027. Valtio rahoittaa 33,4 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	359 787 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	75 010 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	68 660 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Kelan ohjaus- ja valvontatehtävä	1 000 000
Yhteensä	503 157 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2027	2028	2029	2030—	Yhteensä vuodesta 2027 lähtien
Ennen vuotta 2027 tehdyt sitoumukset	9 400	48 500	29 500	121 900	209 300
Menot yhteensä	9 400	48 500	29 500	121 900	209 300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotason kasvu	10 263
Eläkekulujen kasvu	2 000
Kertaluonteinen menosäästö (Lisätoimet 2025)	50 000
Rahaston jako-osuuksien muutos	5 300
Sosiaaliturvan väärinkäytösten estäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-2 800
Valinnanvapauskokeilu (Investointiohjelma)	400
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-1 300
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-14 240
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-600
Tasomuutos	1 697
Yhteensä	50 720

2027 talousarvio	503 157 000
2026 talousarvio	452 437 000
2025 tilinpäätös	495 900 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä yleistuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko yleistukena tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 12 kuukauden työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Yleistuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Toukokuusta 2026 alkaen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki yhdistettiin työttömän yleistueksi. Yleistuki vastaa tasoltaan entistä peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Ansiopäivärahan taso on porrastettu päivärahan keston mukaan.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Kuntouttava työtoiminta lakkaa 1.1.2027 alkaen. Hyvinvointialue järjestää kuntouttavan työtoiminnan, sosiaalisen kuntoutuksen, vuoden 1982 sosiaalihuoltolain vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevan toiminnan ja vammaisten henkilöiden työtoiminnan tilalla uutta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelua.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on päätetty edistää poistamalla työttömyysturvan lisäpäivät vaiheittain vuoden 2023 jälkeen. Lisäpäivien maksaminen päättyy kokonaan vuonna 2030.

Toiminnan laajuus 2025—2027

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Työttömyysaste (%)	9,7	10,3	9,9
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	22 900	22 900	5 725
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	70	70	70
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	111 168	110 000	105 000
— miehiä	59 802	59 000	56 000
— naisia	51 366	51 000	49 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	26,1	25,8	24,6
— työttömyysajalta	24,6	24,3	23,2
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	1,5	1,5	1,4
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	69,84	65,00	60,00
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	31 104	13 000	
— miehiä	16 441	7 300	
— naisia	14 663	5 700	
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	8,3	3,0	
— työttömyysajalta	7,5	3,0	
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	0,8	0,0	
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	32,70	32,10	
— miehillä	34,14	33,70	
— naisilla	31,06	30,20	
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	192 257	90 000	
— miehiä	103 241	48 000	
— naisia	89 016	42 000	

Toiminnan laajuus 2025—2027

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	49,7	22,0	
— työttömyysajalta	38,7	18,0	
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	11,0	4,0	
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	36,17	36,00	
— miehillä	36,09	35,90	
— naisilla	36,26	36,10	
Yleistuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa		155 100	268 400
— miehiä		83 100	143 900
— naisia		72 000	124 500
Korvauspäiviä yht. milj. kpl		40,0	69,2
— työttömyysajalta		32,6	56,3
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta		7,4	12,9
Keskimääräinen yleistuki (€/pv)		36,40	36,30
— miehillä		36,30	36,20
— naisilla		36,40	36,40

31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Kuntouttava työtoiminta lakkaa 1.1.2027. Momentilta maksetaan edelleen korvauksia kuntouttavan työtoiminnan ennen 1.1.2027 aloittaneiden henkilöiden toimintapäiviltä. Hyvinvointialueille maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2027 noin 5 725 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen, kuntouttavan työtoiminnan lakkauttaminen (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-11 750
Tarvearvion tarkentuminen	-8 734
Yhteensä	-20 484

2027 talousarvio	5 000 000
2026 talousarvio	25 484 000
2025 tilinpäätös	13 265 394

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 540 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta

2) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti

4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen.

S e l v i t y s o s a : Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat, valtio ja kunnat. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 %. Valtio ja kunnat rahoittavat peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Kuntien rahoitusosuus perusosasta kasvaa työttömyyden keston pitkittyessä. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	490 000 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	30 000 000
Kulukorvaukset	7 000 000
Liikkuvuusavustus	3 000 000
Valtionosuus hallintokuluihin	10 000 000
Yhteensä	540 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-58 800
Yhteensä	-58 800

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	540 000 000
2026 talousarvio	598 800 000
2025 tilinpäätös	597 800 000

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 500 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yleistukilain (48/2026) mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen

4) työttömyysturvalain (1290/2002) perusteella maksettavien peruspäivärahan, työmarkkinatuen sekä niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Yleistukea maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Yleistuki rahoitetaan valtion varoista, kunnan rahoitusosuudella ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Yleistuki rahoitetaan valtion varoista, kunnes henkilölle on tullut maksetuksi yleistukea yhteensä 100 päivältä. Tämän jälkeen saajan kotikunnan rahoitusosuus kasvaa työttömyyskauden keston mukaan siten, että kunnan osuus on 10 prosenttia siihen saakka, kunnes henkilölle on tullut maksetuksi yleistukea yhteensä 200 päivältä. Työttömyyspäivien 200—300 väliseltä ajalta kunnan rahoitusosuus on 20 prosenttia, 300—400 työttömyyspäivän väliseltä ajalta 30 prosenttia ja 400—700 työttömyyspäivän väliseltä ajalta 40 prosenttia. Tämän jälkeiseltä ajalta kunnan rahoitusosuus on 50 prosenttia.

Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta yleistuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yleistuki	
— työttömyysajalta	1 974 300 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	471 000 000
— kulukorvaus	69 300 000
Kuntien rahoitusosuus	-870 900 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-150 000 000
Yleistuki yhteensä	1 493 700 000
Liikkuvuusavustus	2 500 000
Työttömyysetuuksien vähimmäismäärän muutos	4 300 000
Yhteensä	1 500 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotihoidontuen Norjan malli (BudjL)	400
Kotoutumistuki (BudjL)	-500
Pakolaiskiintiön alentaminen 850:stä 500:aan (HO 2023)	-400
Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen, ylläpitokorvaus kuntouttavan työtoiminnan ajalta (Lisätoimet 2025) (BudjL)	-3 500
Tarvearvion muutos	5 750
Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen, tarvearvion muutos (BudjL)	-90 000
Tilapäistä suojelua saavien oikeus yleistukeen (BudjL)	95 250
Toimeentulotuen kokonaisuudistus (HO 2023)	49 000
Yleistuen ensimmäinen vaihe, muutokset tarveharkintaan ja osittaiseen yleistukeen (Lisätoimet 2025)	-3 000
Yhteensä	53 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	1 500 500 000
2026 II lisätalousarvio	-300 000
2026 talousarvio	1 447 500 000
2025 tilinpäätös	1 309 600 000

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuluista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2025—2027

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	306 600	306 200	308 100
— miehiä	117 800	117 100	117 800
— naisia	188 800	189 100	190 300
Vanhempainpäivärahan saajat	151 400	160 500	163 600
— miehiä	70 200	74 700	76 100
— naisia	81 200	85 800	87 500
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	59,36	58,50	59,10
— miehillä	60,90	59,90	60,40
— naisilla	58,19	57,50	58,10
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	85,73	88,50	90,90
— miehillä	102,02	105,40	107,60
— naisilla	81,00	83,50	86,00
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	31,99	31,99	31,99
Lääkkeet			
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	32 900	33 300	33 600
Sairausvakuutuksen korvaama osuus lääkkeistä (%)	76,5	77,0	77,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	633,17	636,12	651,54
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	331 200	341 500	344 800
Sairaanhoitokorvaukset			
Vuonna 2025 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 23,2 %, hammaslääkärinpalkkioista 14,7 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 15,7 % sekä matkojen osalta 87,1 %.			

50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n nojalla henkilölle maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää tilanteessa, jossa henkilölle rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain nojalla maksetaan korvausta, kun hän varta vasten on matkustanut toiseen EU- tai ETA-valtioon, Sveitsiin tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan tarkoituksenaan käyttää siellä terveydenhuollon palvelua ja hän on itse maksanut kaikki palvelusta aiheutuneet kustannukset. Sen sijaan sitä ei käytetä tilanteissa, joissa henkilö on sairastunut äkillisesti tilapäisen oleskelunsa aikana tai hänelle on annettu EU-asetuksen 883/2004 20 artiklan tai kansainvälisessä sopimuksessa olevan vastaavan sisältöisen määräyksen mukainen ennakkolupa.

2027 talousarvio	2 000 000
2026 talousarvio	2 000 000
2025 tilinpäätös	43 669

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 767 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen

2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen

3) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 14, 19, 20, 20 a §:n sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 987/2009 25 artiklan mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää, valtion ja vakuutettujen rahoitusosuudet yhteensä huomioiden, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 80 700 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 8 300 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 51,4 % ja vakuutetut 48,6 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräisistä päivärahoista ja kuntoutusrahoista osuuden, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun etuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista sekä turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2027 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna kaikilta vakuutetuilta peritään 1,14 % tuloista, paitsi eläke- ja etuustuloista 1,53 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 17 840 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 0,86 % ja yrittäjiltä 1,05 %. Alle 17 840 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,19 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,91 %.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2027 (milj. euroa)

Menot	
Työtulovakuutus	
Sairauspäivärahat	932
Vanhempainpäivärahat	1 522

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2027 (milj. euroa)

Perhevapaakorvaus	64
Mata-päivärahat	4
Kuntoutusrahat	175
Työterveyshuolto	552
Yrittäjien lisäpäivät	11
Rahaston 8 %:n osuus	8
Yhteensä	3 268
Sairaanhoitovakuutus	
Lääkekorvaukset	2 127
Matkat	430
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	62
Lääkäripalkkiot	77
Hammaslääkärinpalkkiot	61
Muut sairaanhoitokorvaukset	30
Kuntoutuspalvelut	640
Rahaston 8 %:n osuus	14
Yhteensä	3 441
Menot yhteensä	6 709
Tulot	
Työtulovakuutuksen tuotot	
Vakuutettujen maksut	992
Työnantajamaksut	2 233
Yrittäjien lisäpäivät	9
Valtion rahoitusosuus	165
Vuoden 2026 maksuyli-/alijäämä	-10
Yhteensä	3 389
Sairaanhoitovakuutuksen tuotot	
Palkansaajien ja yrittäjien maksut	1 146
Etuudensaajien maksut	545
Valtion rahoitusosuus	1 546
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	4
Vuoden 2026 yli-/alijäämä	87
Yhteensä	3 328
Tulot yhteensä	6 717
Valtion osuudetyhteensä	1 768
Työtulovakuutus	
Osuus sairauspäivärahoista	40
Osuus tartuntatautipäivärahoista	-
Osuus vanhempainpäivärahoista	30
Osuus kuntoutusrahoista	93
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	2
Sairaanhoitovakuutus	
Osuus sairaanhoidosta	1 546
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	57

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harkinnanvarainen kuntoutus, kertaluonteisen säästön palautus	2 340
Harkinnanvarainen kuntoutus, toimeentulotukisäästöjen korvaaminen	-300
Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan korotus 16 vuodesta 18 vuoteen (Lisätoimet 2024)	-12 500
Kela-korvausten uudistaminen, 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilu (Investointiohjelma) laajennus (BudjL)	6 000
Lääkekorvausten ehdollisten palautusten arvion korottaminen (Lisätoimet 2026)	-15 000
Sosiaaliturvan väärinkäytösten estäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-100
Tarvearvion muutos	36 300
Yhteensä	16 740

2027 talousarvio	1 767 600 000
2026 talousarvio	1 750 860 000
2025 tilinpäätös	1 842 464 211

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuuajan rahoittamiseen sekä vammaisetuuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2025 yhteensä 1 643 340, joista vanhuuseläkkeellä 1 440 510, perheeläkkeellä 225 443, työkyvyttömyyseläkkeellä 174 565 sekä muilla eläkkeillä 3 254. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2023—2025 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2023	2024	2025
Yksityinen sektori	21 563	23 037	23 606
Kunnalliset eläkkeet	6 787	7 307	7 533
Valtion eläkkeet	5 279	5 547	5 587
Muut julkiset yhteensä	457	486	499
Työeläkkeet yhteensä	*34 086*	*36 377*	*37 225*
Solita-eläkkeet	462	477	474
Kelan eläkkeet	2 576	2 677	2 620
Lakisääteiset eläkkeet yhteensä	*37 124*	*39 531*	*40 319*
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	2 077	2 100	2 138

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalo-

usyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2025—2027

Eläkkeen saajia	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Merimieseläkkeen saajia	7 566	7 387	7 272
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	99 545	94 374	89 460
Yrittäjäeläkkeen saajia	149 474	150 217	151 381
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	3 001	2 939	2 886
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan päivärahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	8 052	7 891	7 717
Kelan eläkkeensaajat:			
Kansaneläkkeen saajia	508 400	504 600	503 200
— miehiä	190 400	190 100	191 000
— naisia	318 000	314 500	312 200
Takuueläkkeen saajia	116 000	117 800	120 700
— miehiä	54 000	55 200	57 000
— naisia	62 000	62 600	63 700
Lapseneläkkeen saajia	13 300	13 200	12 900
Leskeneläkkeen saajia	4 000	4 000	4 100
— miehiä	1 100	1 100	1 100
— naisia	2 900	2 900	3 000
Vanhuuseläkkeen saajia	398 900	396 800	396 000
— miehiä	133 800	134 100	135 100
— naisia	265 100	262 700	260 900
Työkyvyttömyyseläkkeen saajia	109 500	107 900	107 200
— miehiä	56 600	56 000	55 900
— naisia	52 900	51 900	51 300

Toiminnan laajuus 2025—2027

Vakuutettujen lukumäärä	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
MEL-vakuutettuja	7 811	7 566	7 483
MYEL-vakuutettuja	45 899	44 436	42 849
YEL-vakuutettuja	254 590	255 433	255 178
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 894	4 255	4 255
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	71 380	69 559	69 101

Toiminnan laajuus 2025—2027

Keskimääräisiä eläkkeitä	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 840	1 890	1 950
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	768	806	855
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	1 590	1 600	1 600
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalousyrittäjät	898	915	941

Toiminnan laajuus 2025—2027

Keskimääräisiä eläkkeitä	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Kelan eläkkeensaajat:			
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	363,47	364	371
— miehillä	399,83	402	411
— naisilla	341,70	341	346
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	225,83	234	249
— miehillä	221,39	227	239
— naisilla	229,71	240	257
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	182,28	187	190
— miehillä	188,28	183	187
— naisilla	186,90	188	192
Keskimääräinen vanhuuseläke (€/kk)	306,43	306	311
— miehillä	312,77	314	322
— naisilla	303,23	301	305
Keskimääräinen työkyvyttömyyseläke (€/kk)	571,18	576	592
— miehillä	605,74	611	627
— naisilla	534,27	539	553

Toiminnan laajuus 2025—2027, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	192 500	184 000	184 000
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	195 200	196 100	197 800
Vammaistuki, saajat	68 000	70 500	76 300

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan mm. sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perheenhuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansan-

eläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisetuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Vammaisetuuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täyttäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 66 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Valtion osuus merimieseläkemenoista on 29 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-500
Yhteensä	-500

2027 talousarvio	66 200 000
2026 talousarvio	66 700 000
2025 tilinpäätös	65 819 509

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 861 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

3) enintään 2 000 000 euroa maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 115 b §:n mukaisiin maatalousyrittäjien varhaisen tuen palvelujen tuotannon kustannuksiin.

S e l v i t y s o s a : Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2027 olevan 84,7 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	14 700
Yhteensä	14 700

2027 talousarvio	861 000 000
2026 talousarvio	846 300 000
2025 tilinpäätös	841 400 000

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 623 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2027 oletettu olevan 24,4 %, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 334 700 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 859 200 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 142 600 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	30 200
Yhteensä	30 200

2027 talousarvio	623 600 000
2026 talousarvio	593 400 000
2025 tilinpäätös	598 900 997

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

S e l v i t y s o s a : Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	5 000
Yhteensä	5 000

2027 talousarvio	37 300 000
2026 talousarvio	32 300 000
2025 tilinpäätös	27 969 078

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 31,1 % ja maatalousyrittäjien osuus on 37,3 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 24,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 6,8 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-400
Yhteensä	-400

2027 talousarvio	13 800 000
2026 talousarvio	14 200 000
2025 tilinpäätös	11 328 335

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 035 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen

3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen

4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen

7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Kansaneläkevakuutuksen arvioidut valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2027 (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 307
Takuueläke	362
Vammaisetuudet	736
Eläkkeensaajan asumistuki	630
Yhteensä	4 035
Tulot	
Valtion osuudet etuuksista	4 035
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	-
Yhteensä	4 035

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alle 18-vuotiaan keliaakikon oikeus lapsen perusvammaistukeen (BudjL)	1 100
Eläkeläisten asumistukeen tehtävät muutokset (Lisätoimet 2024)	-9 600
Sosiaaliturvan väärinkäytösten estäminen (Lisätoimet 2024) (BudjL)	-100
Tarvearvion muutos	74 300
Yhteensä	65 700

2027 talousarvio	4 035 100 000
2026 talousarvio	3 969 400 000
2025 tilinpäätös	3 987 193 694

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalideille sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa.

Kuntoutustoiminnan ja kotiin vietävien palvelujen tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoiden mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2025—2027 vuoden lopussa

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Sotainvalidien määrä	180	135	100
Sotilasinvalidien määrä	1 230	1 170	1 110
Rintamaveteraanien määrä (pl. sotainvalidit)	760	500	340
Sota- ja sotilasinvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	1 150	950	800
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	700	600	500
Puolisokuntoutukseen oikeutettujen leskien ja puolisoiden määrä	800	650	500

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit) että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään usein ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisu pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2027 olevan alle kymmenen. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotasiirtolaisten määrän vähenemisen huomioiminen	-100
Yhteensä	-100

2027 talousarvio	500 000
2026 talousarvio	600 000
2025 tilinpäätös	397 578

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen

2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

S e l v i t y s o s a :

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintamalisän korotuksen vaikutus	-200
Tarvearvion muutos	-600
Yhteensä	-800

2027 talousarvio	1 500 000
2026 talousarvio	2 300 000
2025 tilinpäätös	3 266 110

52. Sotilasvammalain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 403 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen

2) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen

3) sota- ja sotilasinvalidien avopalvelujen kustannusten korvaamiseen

4) sotilasvammalain (404/1948) 6 §:n 5 momentin mukaiseen laitoshoitoon ja laitoskuntoutukseen

5) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan korvauksen maksamiseen sekä sotainvalidien neuvontapäivien ja muun neuvontapalvelutoiminnan kulujen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista, sota- ja sotilasinvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä, laitoshoidosta sekä kotiin vietävien palvelujen kustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2027 alussa olevan noin 2 250, joista elinkoron saajia on noin 1 300.

Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan sekä hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien tai käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistukset	483
Laitoskustannusten sekä korvausten indeksikorotusten muutos	-2 000
Tarvearvion muutos	-2 630
Yhteensä	-4 147

2027 talousarvio	31 403 000
2026 talousarvio	35 550 000
2025 tilinpäätös	39 789 970

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisoiden ja leskien määrän arvioidaan vuoden 2027 alussa olevan noin 650 . Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti ja avokuntoutuksen hoitosarja 15 kertaa kuntoutujaa kohden.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolisoiden ja leskien poistuma sekä avokuntoutuksen yleistyminen	300
Yhteensä	300

2027 talousarvio	700 000
2026 talousarvio	400 000
2025 tilinpäätös	500 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan vuoden 2027 alussa olevan noin 600.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palvelutarpeen kasvu	200
Yhteensä	200

2027 talousarvio	600 000
2026 talousarvio	400 000
2025 tilinpäätös	800 000

58. Rintamaveteraanien kuntoutus ja kotona asumista tukevat palvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 2 500 000 euroa:

1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen

3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2027 alussa olevan noin 500 henkeä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palvelutarpeen väheneminen	-13 000
Yhteensä	-13 000

2027 talousarvio	37 000 000
2026 talousarvio	50 000 000
2025 tilinpäätös	70 948 354

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

S e l v i t y s o s a : Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion rahoituksesta lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtion yleiskatteinen rahoitus sisältyy valtiovarainministeriön pääluokkaan. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on momentilla 28.89.31.

Järjestelmäkuvaukset
Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella valtion korvausta kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta. Lisäksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) nojalla maksetaan valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille sekä suoritetaan yliopistoille korvausta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta (momentit 33.60.32 ja 33.60.33). Terveyden tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan hyvinvointialueille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kotihoito 75+, saajia vuoden aikana	86 000	87 000	88 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12.[1)]	1 500	1 000	500
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	52 645	53 000	54 000
Ympärivuorokautinen palveluasuminen 75+, asukkaiden määrä 31.12.	45 000	55 000	47 000
Vaikeavammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin	20 000	20 100	20 150
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	376	350	325
Kehitysvammaisten laitospalvelun pitkäaikaisasiakkaat 31.12.	300	280	260
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	81 816	80 000	79 000
Kansanterveystyö			
Hoitopäivät (milj.)	2,2	2,2	2,2
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	12,6	11,4	11,6
— Muun ammattihenkilön luona	23,1	21,1	22,0
— Hammashuollon käynnit	5,5	5,5	5,5
— Kotisairaanhoidon käynnit	6,6	5,0	6,0

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Somaattinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	2,1	2,1	2,1
Päättyneet hoitojaksot (milj.)	0,6	0,6	0,6
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,7	3,8	3,8
Avohoitokäynnit (milj.)	9,8	9,8	9,8
Psykiatrinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	1	1,1	1
Päättyneet hoitojaksot (milj.)	0,04	0,04	0,04
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	28,1	26,0	27
Avohoitokäynnit (milj.)	2,4	2,3	2,4

[1)] Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 900	1 600	1 500
Tutkintokorvaus, euroa	40 000	33 000	33 000
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	820	700	700

Mielentilatutkimustoiminta

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	93	100	105
— valtion yksiköt	56	68	60
— hyvinvointialueiden sairaalat	29	24	37
— vankiterveydenhuollon sairaalat	8	8	8

30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen

2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien häiriötilanteiden ja onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

S e l v i t y s o s a : Suuremmissa onnettomuus- ja erityisissä häiriötilanteissa yksittäisen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. STM on nimennyt ja valtuuttanut HUS-yhtymän sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiksi toimijoiksi erillistehtävien hoitamiseksi (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 52 §), ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinnälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen liittyviin tukitehtäviin kaikille hyvinvointialueille. Lisäksi STM on nimennyt Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen valtakunnalliseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valmiustoimijaksi, ja sen toteuttamia valtakunnallisen valmiussuunnitteluportaalin ylläpito- ja kehittämiskustannuksia voidaan kattaa tältä momentilta. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia häiriötilanteiden varautumiseen ja toimintaan liittyviä kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2027 talousarvio	350 000
2026 talousarvio	350 000
2025 tilinpäätös	6 650 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 297 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lastensuojelun hybridimallin kehittämiseen ja käynnistämiseen liittyvien valtionavustusten maksamiseen

2) enintään 797 000 euroa valtionavustuksina HUS-yhtymän, Varsinais-Suomen, Kainuun, Pohjois-Savon, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueiden lakisääteisiä tehtäviä tukeviin määräaikaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin

3) enintään 25 000 000 euroa määräaikaisiin hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin koordinoimiin valtionavustuksiin, jotka kohdentuvat alueelliseen sote-järjestötoimintaan sekä järjestöjen tekemän terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön kehittämiseen.

S e l v i t y s o s a : Momentilta kohdennetaan rahoitusta määräaikaiseen lastensuojelun hybridimallin kehittämiseen.

Lisäksi momentilta kohdennetaan rahoitusta EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen valtionavustuksina. Määräraha on tarkoitettu hyvinvointialueiden lakisääteisiä tehtäviä tukeviin määräaikaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, joita hyvinvointialueet voivat hyvinvointialueista säädetyn lain 6 §:n mukaisesti ottaa hoitaakseen. Valtionavustus HUS-yhtymälle sekä Varsinais-Suomen, Kainuun, Pohjois-Savon, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueille kohdistetaan siinä suhteessa kuin ko. organisaatiot ovat saaneet EU-rahoitusta T&K-hankkeisiin kuluvan puiteohjelmakauden aikana.

Määrärahaa käytetään myös valtionavustukseen, jonka tavoitteena on uudistaa alueellista hyvinvointialueen ja järjestöjen sekä järjestöjen keskinäistä yhteistyötä yhteisesti sovitun kohderyhmän tai kohderyhmien hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Avustusta voidaan myöntää hakemuksesta hyvinvointialueelle tai Helsingin kaupungille määrärahan puitteissa niin, että kukin hakija voi saada avustusta vain yhteen hankkeeseen. Avustuksella voidaan kattaa hyvinvointi-

alueelle tai Helsingin kaupungille hankkeen hallinnoinnista tulevat kohtuulliset kustannukset ja osatoteuttajina olevien sote-järjestötoimijoiden kustannukset. Valtionavustusta ei saa käyttää hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin lakisääteisiin tehtäviin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

C-hepatiitin eliminointi, rahoituksen päättyminen	-10 050
EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	197
Hyvinvointialueiden maksamat järjestöavustukset	25 000
Nuorten huumekuolemien ehkäisy, rahoituksen päättyminen	-6 400
Yhteensä	8 747

2027 talousarvio	26 297 000
2026 talousarvio	17 550 000
2025 tilinpäätös	7 405 000

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää yliopistotasoisen terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee terveyden tutkimuksen osalta tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta yhteistyöalueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille yhteistyöalueellaan hakemusten perusteella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet ja myöntää tutkimusrahoitusta tutkimushankkeille, joiden arvioidaan sopivan yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. Painoalueet ja tavoitteet valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa arviointiryhmässä, joka myös seuraa hankkeiden toteutumista.

Määräraha käytetään kokonaisuudessaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2027 talousarvio	40 000 000
2026 talousarvio	40 000 000
2025 tilinpäätös	39 996 325

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 86 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 66 540 000 euroa terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen

2) enintään 350 000 euroa terveydenhuoltolain 60 a §:n mukaisen rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen

3) enintään 990 000 euroa sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a §:n ja 60 b §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen

4) enintään 9 000 000 euroa sosiaalihuoltolain 60 d §:n ja terveydenhuoltolain 60 b §:n nojalla sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvän ammattitaitoa edistävän harjoittelun korvaukseen

5) enintään 10 000 000 euroa psykoterapiakoulutuksen ensimmäisen tason erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen kustannusten korvaamiseen yliopistoille, joilla on psykologian tai lääketieteellisen alan koulutusvastuu.

S e l v i t y s o s a : Määrärahasta on tarkoitus käyttää 43 100 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen hyvinvointialueelle, jossa on yliopistollinen sairaala ja HUS-yhtymälle, 20 340 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 3 100 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta sekä 990 000 euroa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoista erikoistumiskoulutusta antaville yliopistoille, 350 000 euroa rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen sekä 9 000 000 euroa korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille ja muille toimintayksiköille sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta. Määrärahasta 10 000 000 euroa on tarkoitettu psykoterapiakoulutuksen ensimmäisen tason erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen kustannusten korvaamiseen yliopistoille, joilla on psykologian tai lääketieteellisen alan koulutusvastuu.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kaksiportainen psykoterapiakoulutus (HO 2023) (BudjL)	5 000
Psykoterapiakoulutuksen rahoitus (siirto momentilta 33.03.63) (BudjL)	5 000
Tuottavuustoimenpiteet (2023)	-3 010
Vuodelle 2026 kohdennetun säästön korottaminen (Lisätoimet 2026)	-10 000
Yhteensä	-3 010

2027 talousarvio	86 880 000
2026 talousarvio	89 890 000
2025 tilinpäätös	100 988 475

34. Valtion korvaus erinäisistä terveydenhuollon kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen

2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen

3) lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä annetun lain mukaisten valtion korvausten maksamiseen

4) kohdissa 1)—3) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen

5) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista hyvinvointialueille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

6) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena hyvinvointialueille

7) terveydenhuoltolain 68 a §:ssä tarkoitettujen lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille niiden pyynnöstä ja asiaan liittyvästä todistelusta sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnoinnista yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille suoritettavien valtion korvausten maksamiseen

8) enintään 1 100 000 euroa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain mukaisten Pohjanmaan hyvinvointialueen Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 4 600 000 euroa, lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavien terveydenhuollon yksiköiden tehtävien korvauksina 11 640 000 euroa, Pohjanmaan hyvinvointialueen Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvauksina 1 100 000 euroa sekä potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 400 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi sekä 100 000 euroa lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen menoihin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 17 740 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laki lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä, toimeenpano (BudjL)	2 685
Pohjanmaan hyvinvointialueen Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaaminen (siirto momentilta 33.60.36) (BudjL)	1 100
Tarvearvion muutos	-1 045
Yhteensä	2 740

2027 talousarvio	17 840 000
2026 talousarvio	15 100 000
2025 tilinpäätös	14 795 050

35. Valtionosuus korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 70 690 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon tuottamiseen.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Kansaneläkelaitos huolehtii palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti. Säätiö tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, säätiö voi hankkia täydentäviä palveluja muulta palveluntuottajalta.

Koordinaatioasetuksen (EU 883/2004) piiriin arvioidaan kuuluvan noin 3 000 EU/ETA-opiskelijaa.

Hyväksyttävät kokonaiskustannukset perustuvat 306,0 euron opiskelijakohtaiseen hyväksyttävään kustannukseen ja 317 000 opiskelijan määrään. Määrärahan mitoitus perustuu 97 000 000 euron kokonaiskustannukseen.

Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon kustannukset

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Opiskelijakohtainen kustannus talousarviolla rahoitettu	305,0	305,5	306,0
Keskimääräinen opiskelijamäärä	307 588	308 000	317 000
Valtion rahoitusosuus	71 728 200	72 348 000	74 690 000
Valtion rahoitusosuus, %	76,5	77,0	77,0
Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen (erillinen valtionavustus)	1 000 000	1 000 000	

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteinen siirtyvien erien käyttäminen rahoitukseen (Lisätoimet 2026)	-4 000
Määräaikaisen opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen kohdennetun valtionavustuksen päättyminen	-1 000
Opiskelijamäärän kasvu	2 342
Yhteensä	-2 658

2027 talousarvio	70 690 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	73 348 000
2025 tilinpäätös	72 732 000

36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 062 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 562 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen

2) enintään 1 000 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueiden ruotsinkielisten palvelujen määräaikaiseen kehittämishankkeeseen

3) enintään 500 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi Varsinais-Suomen, Länsi-Uudenmaan ja Lapin hyvinvointialueille kaksikielisten palvelujen määräaikaiseen kehittämishankkeeseen.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on kehittää saamen- ja ruotsinkielisten sosiaali- ja terveyspalveluja sekä parantaa potilas- ja asiakasturvallisuutta. Valtionavustuksilla rahoitetut määräaikaiset kehittämistoimet täydentävät hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymällä olevia lakisääteisiä tehtäviä sekä velvoitteita sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä, mutta ovat lakisääteisistä tehtävistä erillisiä.

Ruotsinkielisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja kehitetään Porvoon ja Raaseporin sairaaloiden yhteyteen perustettujen verkostomaisten osaamiskeskittymien kautta. Tämän lisäksi toteutetaan määräaikainen kaksikielisten hyvinvointialueiden kehittämishanke Varsinais-Suomen, Länsi-Uudenmaan sekä Lapin hyvinvointialueilla. Edellä mainituilla käyttötarkoitukseen osoitettavilla valtionavustuksilla on tarkoitus rahoittaa määräaikaisia kehittämishankkeita, joiden tuella kyseisten kaksikielisten hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän toimintojen yhteydessä kehitetään ruotsinkielisten oikeuksia edistäviä uusia toimintamalleja ja Lapin hyvinvointialueen toimintojen yhteydessä saamenkielisten oikeuksia edistäviä uusia toimintamalleja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ruotsinkielisten palvelujen määräaikaisen hankerahoituksen laajennuksen päättyminen	-25
Pohjanmaan hyvinvointialueen Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaaminen (siirto momentille 33.60.34) (BudjL)	-1 100
Varsinais-Suomen, Länsi-Uudenmaan ja Lapin hyvinvointialueille kaksikielisten palvelujen määräaikainen kehittämishanke	500
Yhteensä	-625

2027 talousarvio	2 062 000
2026 I lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	2 687 000
2025 tilinpäätös	2 662 000

37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 a §:n mukaisiin hyvinvointialueille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksista.

Selvitysosa: Turvapaikkahakemuksia tuli Suomeen 2 790 kappaletta v. 2025 (sisältää uusintahakemukset). Vuonna 2026 hakemuksia arvioidaan tulevan 3 180 kappaletta ja v. 2027 2 920 kappaletta. Turvapaikkapäätöksiä tehtiin v. 2025 yhteensä 5 280. Vuonna 2025 kielteisten päätösten osuus turvapaikkapäätöksistä oli 34 %. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu

maasta, vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kiireellistä sosiaalipalvelua sosiaalihuoltolain nojalla. Hyvinvointialueet voivat hakea tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista korvausta Kansaneläkelaitokselta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-500
Yhteensä	-500

2027 talousarvio	1 100 000
2026 talousarvio	1 600 000
2025 tilinpäätös	455 028

38. Valtion korvaus Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 240 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 53 b §:n ja 53 c §:n mukaisten puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuteen ja varautumiseen liittyvien valtion korvausten maksamiseen hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille ja HUS-yhtymälle.

S e l v i t y s o s a : Sotilaalliseen voimakäyttöön varautuminen suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja Puolustusvoimien kesken. Tavoitteena on vahvistaa ja varmistaa terveydenhuollon riittävät suorituskyvyt sotilaallisen voimankäytön tilanteessa turvaten kansallisen terveydenhuollon toimivuus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Puolustusvoimien terveydenhuollon toimeenpanon ohjaus (siirto momentille 33.01.01)	-200
Puolustusvoimien terveydenhuollon toimeenpanon tukeminen (siirto momentille 33.03.04)	-360
Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen hankinnat	37 900
Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen ylläpito	22 400
Yhteensä	59 740

2027 talousarvio	67 240 000
2026 I lisätalousarvio	-500 000
2026 talousarvio	7 500 000
2025 tilinpäätös	104 300 000

39. Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 42 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) enintään 300 000 euroa itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoon

2) enintään 1 000 000 euroa matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelun määräaikaisista kehittämishankkeista aiheutuviin valtionavustuksiin seurakunnille ja järjestöille sekä hyvinvointialueille niiden lakisääteisistä tehtävistä erillisiin kehittämishankkeisiin

3) enintään 1 000 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja mielenterveyttä edistävien palveluiden toimintamallien sekä opiskeluterveydenhuollon palveluiden tuottavuutta parantavien digitaalisten työvälineiden kehittämisestä aiheutuviin valtionavustuksiin, joilla edesautetaan nuorten nopeampaa pääsyä palveluiden piirin

4) enintään 40 000 000 euroa hyvinvointialueille, HUS-yhtymälle ja Helsingin kaupungille myönnettäviin sosiaali- ja terveyspalvelujen määräaikaisia, lakisääteisistä tehtävistä erillisiä kehittämishankkeita koskeviin valtionavustuksiin, joita voidaan käyttää muun muassa omaishoidon kehittämiseen, hoidon jatkuvuuden ja omalääkärimallien kokeilu- ja kehittämishankkeisiin, pitkäaikaisasunnottomuuden torjumista edistäviin kokeilu- ja kehittämishankkeisiin, lasten ja nuorten palvelujärjestelmän kehittämishankkeisiin sekä arviointimenettelyssä olevien hyvinvointialueiden kehittämishankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan itsemurhien ehkäisyohjelmaa ja matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelujen -kehittämishanke. Matalan kynnyksen mielenterveysavun- ja palvelujen määräraha on tarkoitettu määräaikaisten kokeilu- ja kehittämishankkeiden valtionavustusten maksamiseen hyvinvointialueille, järjestöille, seurakunnille sekä muille toimijoille, joilla on yhteys julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Hyvinvointialueiden osalta uudet matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen ja -avun toimintamallit täydentäisivät lakisääteisiä tehtäviä, mutta olisivat lakisääteisistä tehtävistä erillisiä.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon valtionavustus on tarkoitettu opiskelijoiden hyvinvointia ja mielenterveyttä edistävien uusien toimintamallien sekä toiminnan tuottavuutta parantavien digitaalisten työvälineiden ja menetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa tukeviin määräaikaisiin kokeilu- ja kehittämishankkeisiin. Hankkeilla pyritään tehostamaan ja sujuvoittamaan potilastyötä tukevaa hallinnollista työtä ja siten parantamaan opiskelijoiden palvelujen laatua sekä nopeuttamaan palveluihin pääsyä.

Lisäksi määrärahalla toteutetaan kehittämishankkeita, joilla vahvistetaan henkilöiden omaa toimijuutta ja yhteisöllistä tukea, edistetään palvelujen vaikuttavuutta sekä hillitään palvelutarpeen kasvua. Avustusta voidaan myöntää muun muassa omaishoidon, hoidon jatkuvuuden ja omalääkärimallien, pitkäaikaisasunnottomuuden torjumisen, lasten ja nuorten palvelujärjestelmän sekä arviointimenettelyssä olevien hyvinvointialueiden toiminnan kehittämishankkeisiin. Lisäksi avustusta voidaan myöntää sosiaali- ja terveyspalvelujen, työllisyyspalvelujen ja työterveyshuollon yhteistyön vahvistamiseen työttömien työkyvyn tukemiseksi. Avustusten myöntämisessä otetaan huomioon alueelliset erityispiirteet, kielelliset oikeudet ja arviointimenettelyn tavoitteet. Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän osalta kehittämishankkeet täydentäisivät lakisääteisiä tehtäviä, mutta olisivat lakisääteisistä tehtävistä erillisiä.

2027 talousarvio	42 300 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	42 300 000
2025 tilinpäätös	2 800 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 42 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen ennakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, valtion omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yhteistyöalueiden ensihoitokeskukset vastaavat terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaisesti alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkintähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialuetehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasokorotus	1 400
Yhteensä	1 400

2027 talousarvio	42 500 000
2026 talousarvio	41 100 000
2025 tilinpäätös	40 400 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 33 680 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan koordinointi-, ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis-, koulutus-, arviointi- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 33 130 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 550 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 680
Yhteensä	2 680

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2027 talousarvio	33 680 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	31 000 000
2025 tilinpäätös	27 550 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaan osaamiskeskusten tehtävänä on alueellaan kehittää sosiaalialan osaamista sekä turvata perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolista yhteyttä.

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden ja vaikuttavien sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti osana yhteistyö- ja hyvinvointialueiden tutkimus- ja kehittämistoimintaa ja yhteistyössä hyvinvointialueiden, kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Yhteensä	-200

2027 talousarvio	1 250 000
2026 talousarvio	1 450 000
2025 tilinpäätös	1 450 000

(64.) Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rikosasioiden sovittelutoiminnan hallinnointi (siirto momentille 25.15.01)	-500
Rikosasioiden sovittelutoiminta (siirto momentille 25.15.61)	-7 100
Yhteensä	-7 600

2026 talousarvio	7 600 000
2025 tilinpäätös	7 400 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet
Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka-, geenitekniikka-, tupakka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten sisäolosuhteiden terveellisyyden varmistamiseen.

Tavoitteet:

— elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen

— turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus

— vähentää talousvesistä, lämpimästä käyttövedestä ja uimavedestä aiheutuvia epidemioita ja muita häiriötilanteita

— ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) tavoitteena on ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjata ja tukea tartuntatautien torjuntatyötä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä ja hyvinvointialueilla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tutkii tartuntatauteja, seuraa ja selvittää tartuntatautien ilmaantumista ja esiintymistä, kehittää niiden diagnostiikkaa, seurantaa ja torjuntaa sekä tiedottaa niistä ja antaa väestölle ohjeita tartunnan välttämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. THL huolehtii osaltaan rokotehuollosta, rokotteiden vaikutusten seuraamisesta sekä yhteistyössä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen kanssa rokotteiden ja rokotusten haittavaikutusten selvittämisestä.

Tavoitteet:

— rokotuksin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys ja hyvä rokotuskattavuus (esimerkkeinä hinkuyskän ilmaantuvuus ja yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)

— tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)

— Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautitilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)

— HIV- ja hepatiitti C-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV- ja hepatiitti C-tapausten ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus ja kansallisten strategioiden päivitykset

— pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallisen pandemian varautumissuunnitelmien päivitys)

— Suomen aktiivinen osallistuminen Euroopassa, lähialueilla ja globaalisti tartuntatautiuhkien torjuntaan, leviämisen ehkäisyyn, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

THL toimii Euroopan unionin tartuntatautien epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautien ilmoittamisesta vastaavana kansallisena toimivaltaisena viranomaisena.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) määrärahalla tuetaan kunnissa toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa sekä toimintaa, jota kunnat, hyvinvointialueet ja järjestöt toteuttavat yhdessä. Toiminnan tulee kohdentua lisäämään väestön kriisinkestävyyttä vahvistamalla arjen toimintakykyä, yhteisöjen toimivuutta sekä joustavuutta toimia nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Toiminnalla tulee vähentää väestöryhmien ja alueiden välistä eriarvoisuutta hyvinvoinnissa ja terveydessä. Toiminnan tulee tukea Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa ja siinä tulee huomioida hyvät väestösuhteet ja väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen parantaminen.

Sisällölliset painopisteet vuodelle 2027 ovat seuraavat:

1. Hyvinvointijohtamisen vahvistaminen kehittämällä kuntien ja hyvinvointialueiden johtamis- ja yhteistyökäytäntöjä.

2. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen lisäämällä lasten ja nuorten tietoisuutta oikeuksista ja väkivallattomuudesta seksuaalikasvatuksen keinoin.

3. Yhteisöpreventiota hyödyntävien ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen eri-ikäisille haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille eri toimintaympäristöissä.

4. Huumevalistustyön sisältöjen ja menetelmien kehittäminen vahvistamalla monitoimijaista jakautuvaa ja etsivää työtä.

5. Nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen ja erityinen huolenpito.

6. Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos (TTL) käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva uusien työterveyslääkäreiden koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2025—2027

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemiat, lkm.	-	2	2
— sairastuneet henkilöt	-	100	100
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	59	65	65
Hinkuyskätapaukset, lkm.	545	400	400
Kampylobakteerilöydökset, lkm.	2 362	3 000	2 600
Epidemioiden epäilyilmoitukset	98	100	100
Tuberkuloositapaukset, lkm.	157	200	200
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm.	182	200	170
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm.	182	200	170
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm.	1 009	1 200	800
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm.	393	400	300
Tippuritartunnat, lkm.	2 113	1 500	2 400
Kuppatartunnat, lkm.	328	400	300
Klamydiatartunnat, lkm.	12 052	17 000	13 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkinnot, lkm.	45	45	48

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 36 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntalain (1227/2016) 44 §:n—48 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokoteohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmän kehittämisestä, hankinnasta ja ylläpidosta sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta ja harvinaisten rokotteiden ja vasta-aineiden hankkimisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun

3) rokotteiden hankintapäätösprosessista, hankkimisesta, edelleen toimittamisesta ja välitystoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rokotuksilla ehkäistävissä olevien vakavien epidemioiden ja pandemioiden rokotteiden kustannuksiin

5) enintään neljää henkilötyövuotta vuosittain vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansalliseen rokotusohjelmaan sisällytettäväksi ehdotettujen rokotteiden arviointityöhön, rokotteiden hankintaan, rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi

6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin

7) covid-19-rokotteiden vastikkeettomaan luovutukseen sekä rokotteiden luovuttamisesta, myynnistä, hävittämisestä ja vakuutustakuukorvauksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy influenssapandemiarokotteen vuosivarausmaksu sekä muu varautuminen rokotuksilla estettäviin vakaviin epidemioihin. Rokotusohjelman arviointi, kilpailutus ja hankintojen toteutus ovat huomattavasti vaikeutuneet ja monimutkaistuneet uusien rokotteiden, rokotepulan ja muuttuneen maailmantilanteen vuoksi. Rokotteiden varastointiin, jakeluun ja välitystoimintaan on arvioitu käytettävän 1 400 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on budjetoitu momentille 33.03.04.

Käyttämättä jäävät covid-19-rokotteet pyritään ensisijaisesti ohjaamaan muille EU-maille, myymään tai lahjoittamaan kolmansiin maihin COVAX-rokoteyhteistyömekanismin kautta tai kahdenvälisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lääkkeiden velvoitevarastointia koskevan sääntelyn uudistaminen (siirto momentille 28.89.31) (BudjL)	-4 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-200
Yhteensä	-4 200

2027 talousarvio	36 510 000
2026 talousarvio	40 710 000
2025 tilinpäätös	123 410 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (859/2018), tupakkalain (549/2016) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 200 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 200 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-30
Yhteensä	-30

2027 talousarvio	400 000
2026 talousarvio	430 000
2025 tilinpäätös	430 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuosittain ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 368 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 92 000 euroa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

2027 talousarvio	460 000
2026 talousarvio	460 000
2025 tilinpäätös	460 000

50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, hyvinvointialueille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin (1 000 euroa/vuosi)

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointijohtamisen ja koordinaation kehittäminen	950	850	650
Ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen lapsille, nuorille ja perheille	800	850	400
Yhteisöpreventiota hyödyntävien ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen			600
Huumevalistustyön sisältöjen ja menetelmien kehittäminen	500	400	200
Nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen ja erityinen huolenpito	2 500	2 500	2 500
Iäkkäiden toimintakyvyn ja kotona pärjäämisen tukeminen sekä omaishoitajien hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja terveyden edistäminen	6 500	5 000	7 000
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	50	50	50
Yhteensä	11 300	9 650	11 400

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 11 350 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 50 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huumevalistustyön lisärahoituksen tasomuutos	-200
Ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukeminen, tasomuutos (Investointiohjelma) (HO 2023)	2 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-50
Yhteensä	1 750

2027 talousarvio	11 400 000
2026 II lisätalousarvio	1 400 000
2026 talousarvio	9 650 000
2025 tilinpäätös	11 300 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärien koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työnantajan ylläpitämät terveysasemat). Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Erikoislääkärikoulutuksen ja määrärahan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamiselle osuu jatkuvasti entistä suurempia työterveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen vaatimuksia muuttuvassa työelämässä. Koulutettujen lääkäreiden tarve ei ole vähenemässä lähivuosina. Määräraha on mitoitettu niin, että yhden erikoislääkärin pätevyyteen johtavan koulutuksen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Koulutustarpeeksi on arvioitu 45 uutta työterveyshuollon erikoislääkäriä vuosittain. Vuonna 2025 pätevyyden sai 44 erikoislääkäriä.

2027 talousarvio	2 900 000
2026 talousarvio	2 900 000
2025 tilinpäätös	2 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle annetun lain (1284/2010) 2 §:n mukaisen valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille.

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisena.

S e l v i t y s o s a : Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahoitustason muutos	-100
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-18
Yhteensä	-118

2027 talousarvio	800 000
2026 talousarvio	918 000
2025 tilinpäätös	918 000

53. Valtion rahoitus pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lakisääteisiä palveluja täydentävien sähköisten, anonyymien rahapeli- ja digipelihaittapalvelujen toimintaan

2) pelihaittoja vähentävän alueellisen työn kehittämiseen

3) pelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä tukevaan tieteelliseen tutkimukseen

4) rahapelilaissa (10/2026) säädettyjen tehtävien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin

5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa kohtien 1)—4) koordinointi-, toimeenpano- ja hallinnointikuluista sekä muista kulutusmenoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Määräraha käytetään rahapelilain 9 luvussa säädettyihin valtionavustuksiin pelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Valtionavustusten tarkoitus on tukea rahapelijärjestelmän muutokseen liittyvien tietotarpeiden täyttämistä, hyvinvointialueiden kehittämistyötä laadukkaiden ja riittävien pelihaittapalvelujen järjestämiseksi sekä edistää yhteistyötä sähköisten, anonyymien palvelujen ja hyvinvointialueiden välillä. Määrärahaa käytetään lisäksi sosiaali- ja terveysministeriölle rahapelilaissa määrättyjen tehtävien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin sekä valtionrahoituskokonaisuuden toimeenpanon käynnistämisen tukeen, kansalliseen koordinaatioon ja hallinnointiin kohtien 1)—3) osalta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 1 400 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus ja arviointi sekä ehkäisyn ja hoidon kehittäminen (siirto momentilta 33.90.50)	500
Valtion avustukset pelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen (siirto momentille 33.90.50)	-300
Yhteensä	200

2027 talousarvio	1 700 000
2026 talousarvio	1 500 000

54. Valtionavustukset ruoka-aputoiminnan tukeen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuksen maksamiseen ruoka-aputoimintaan

2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitettyjen, palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin.

Selvitysosa: Toiminnan tarkoitus on tukea edellytyksiä ruoka-aputoiminnan järjestämiseen, vahvistaa kuntien ja ruoka-aputoimijoiden yhteistyötä ja ruoka-aputoiminnan yhteyttä alueen hyvinvointityöhön.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 2 900 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 100 000 euroa.

2027 talousarvio	3 000 000
2026 talousarvio	3 000 000
2025 tilinpäätös	3 000 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjien sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tarkoituksena on tukea turkistuottajien ja poronhoitajien työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Maatalousyrittäjät ja turkistuottajat voivat valita joko kunnan paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut tai itse järjestetyt lomituspalvelut. Poronhoitajien sijaisapu on itse järjestetty lomituspalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä on oikeus 26 ilmaiseen vuosilomapäivään. Sijaisapua annetaan pääsääntöisesti muillekin kuin päätoimisille maatalousyrittäjille, jotka ovat sairauden tai muun laissa säädetyn tilapäisen syyn vuoksi estyneitä hoita-

masta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitään. Sijaisapua myönnetään vain tietyin edellytyksin ja siitä peritään palvelumaksu. Päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan lisäksi myöntää tuettua ja täysin maksullista lomittaja-apua. Muille kuin päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan myöntää vain täysin maksullista lomittaja-apua.

Turkistuottajien lomituspalveluista (vuosiloma ja lisävapaa) aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavien palvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavan palvelun enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin. Lomituspalveluja järjestäviä paikallisyksiköitä on vuoden 2027 alussa 11.

Toiminnan laajuus

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	10 265	9 650	9 070
Lomituspäivien lukumäärä	260 384	244 991	230 291
Lomituspäiviä/käyttäjä	25,37	25,39	25,39
Lomitustuntien lukumäärä	1 702 598	1 594 889	1 499 195
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,54	6,51	6,51
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	3 239	3 044	2 862
Lomituspäivien lukumäärä	144 689	136 007	127 847
Lomituspäiviä/käyttäjä	44,67	44,67	44,67
Lomitustuntien lukumäärä	1 002 834	952 053	894 913
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,93	7,00	7,00
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	5 261	4 945	4 900
Lomituspäivät	50 525	47 493	45 705
Lomituspäiviä/käyttäjä	9,60	9,60	9,33
Lomitustunnit	330 236	308 708	306 366
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,54	6,50	6,70

Toiminnan laajuus

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	160	160	160
Lomituspäivät	2 847	2 847	2 847
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,79	17,79	17,79
Lomitustunnit	20 791	20 791	20 791
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	7,30	7,30	7,30
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	119	119	116
Lomitustunnit	13 772	13 772	13 424
Lomitustunteja/käyttäjä	116	116	116
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	289	322	370
Lomitustunnit	24 219	26 300	37 210
Lomitustunteja/päätös	84	82	101
Käyttäjiä	208	240	275
Lomitustunteja/käyttäjä	116	110	135

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 108 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 420 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta ja uusien maatalouslomittajien perehdyttämisestä paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

S e l v i t y s o s a : Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2025 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2026 ja 2027. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lomittajapulan aiheuttama tarve oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-3 700
Yhteensä	-3 700

2027 talousarvio	108 900 000
2026 talousarvio	112 600 000
2025 tilinpäätös	111 021 425

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

S e l v i t y s o s a : Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 33.80.42	-300
Yhteensä	-300

2027 talousarvio	1 000 000
2026 talousarvio	1 300 000
2025 tilinpäätös	1 300 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Poronhoitajille järjestetään sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 33.80.41	300
Yhteensä	300

2027 talousarvio	800 000
2026 talousarvio	500 000
2025 tilinpäätös	500 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 12 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 50 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille

3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 11 321 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä eräille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueiden yhdistämisestä saatava tuottavuussäästö	-1 000
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-60
Yhteensä	-1 060

2027 talousarvio	12 940 000
2026 talousarvio	14 000 000
2025 tilinpäätös	15 140 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille niiden hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta, valvoo niiden käyttöä ja suorittaa avustetun toiminnan tuloksellisuusseurantaa. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettua määrärahaa on tarkoitus käyttää vuonna 2027 yhteensä 189,9 milj. euroa.

Vuonna 2026 avustuksia myönnettiin sosiaali- ja terveysalan yhdistyksille ja säätiöille yhteensä 273,912 milj. euroa. Määrä oli noin 30 milj. euroa edellisvuotta vähemmän.

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 189 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain (284/2023) 3 §:n 1 momentissa sekä mainitun lain nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen (1059/2023) 2 §:n 1 momentissa taikka 12 §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin. Määrärahan käyttöä rajoittavat mainitun asetuksen 3 §:ssä määritellyt avustuksen myöntämisen erityi-

set edellytykset ja sen priorisointia ohjaa mainitun asetuksen 2 §:n 2 momentissa määritelty painopiste.

Selvitysosa:

Avustetun toiminnan keskeisenä strategisena tavoitteena
— tunnistaa kohtaavan työn merkityksen järjestölähtöisessä työssä ja tukea sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytyksiä

— vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä.

Avustuskokonaisuudet
1) Järjestöjen toimintaedellytysten tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää järjestöjen ohjaavia ja koordinoivia toimintoja sekä jäsenjärjestöjen tukemista.

2) Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja ihmisten itsenäistä elämänhallintaa edistävää toimintaa. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeä ottaa huomioon ihmiset, joiden on vaikea saada tukea toimintakykynsä vajeisiin tai jotka eivät osaa itse ohjautua avun piiriin.

3) Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää ihmisten kohtaamisen ja osallisuuden mahdollistamista sekä yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn kohdentuvia toimintoja.

Avustuskokonaisuus sisältää erityisryhmien asumismahdollisuuksien ja -valmiuksien parantamista sekä asunnottomuuden poistamista. Erityisryhmät määritellään Avustusoppaassa.

4) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen

Avustuskokonaisuus sisältää toimintaa, jolla autetaan ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa ja ehkäistään arjen turvallisuutta uhkaavia ongelmia. Avustuskokonaisuuteen sisältyy myös vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja siihen liittyvä vapaaehtoisten koulutus.

Määrärahasta käytetään arviolta 1 milj. euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Avustustoiminnan avustuskokonaisuuksien toteutunut/arvio 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen	85	82	31
Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen	83	71	58
Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen	99	84	71
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	37	37	30
Yhteensä	304	274	190

Avustusmäärärahan käyttö avustuslajeittain toteutunut/arvio vuosina 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 toteutunut	2026 arvio	2027 arvio
Yleisavustukset	63	58	30
Kohdennetut toiminta-avustukset	220	212	155
Investointiavustukset	1	1	0
Hankeavustukset	20	3	5
Yhteensä	304	274	190

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Nuorten huumekuolemien ehkäisy (TA 2026)	-1 000
Raha-automaattiyhdistykseltä siirtyneen tase-erän loppuosan purkaminen 31.12.2026 mennessä (TA 2026)	-5 324
Rahapelihaittojen ehkäisy (siirto momentille 33.70.53)	-200
Suomen Meripelastusseuran avustus (siirto momentille 26.01.50)	-1 700
Säästön aikaistus (Lisätoimet 2024)	50 000
Voittovaroista purettava osuus	-25 788
Yleisavustusten alentaminen (Lisätoimet 2026, kevät)	-50 000
Valtionavustussäästö (HO 2023)	-50 000
Yhteensä	-84 012

2027 talousarvio	189 900 000
2026 talousarvio	273 912 000
2025 tilinpäätös	304 088 000

Pääluokka 35
YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastokriisin torjuminen ja luontokadon sekä saastumisen pysäyttäminen ovat aikamme suurimpia maailmanlaajuisia haasteita. Ne edellyttävät tuotanto- ja kulutusrakenteiden merkittävää muutosta sekä luonnonvarojen säästeliästä ja tehokasta käyttöä. Materiaalien suljettu kierto, energiatehokkuus ja luonnon ekosysteemipalvelujen turvaaminen ovat ratkaisevia toimia, joilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, jätteen määrää ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita niin maalla kuin vesistöissä. Jos luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ei voida välttää, tulee löytää keinot paineiden vähentämiseksi sekä tarvittaessa luonnon ennallistamiseksi ja aiheutettujen haittojen kompensoimiseksi. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää rakenteellisia uudistuksia, kansainvälistä ja alueellista yhteistyötä, uusia ohjauskeinoja sekä innovatiivisia kokeiluja, jotka edistävät vähähiilistä kierto- ja biotaloutta, puhtaita ratkaisuja sekä luonnonarvomarkkinoiden syntymistä. Samalla vahvistetaan suomalaisen osaamisen vientipotentiaalia.

Suomi on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n toimeenpanon vauhdittamiseen. Suomi vaikuttaa monenväliseen kansainväliseen ilmasto- ja ympäristöyhteistyöhön aktiivisesti osana EU:ta ja korostaa tarvetta vahvistaa kansainvälisten ilmasto- ja ympäristötavoitteiden ja -toimien johdonmukaisuutta. Siirtymä hiilineutraaleihin yhteiskuntiin tulee toteuttaa tavalla, joka tukee myös luonnon monimuotoisuutta sekä vahvistaa kokonaisturvallisuutta. Suomi korostaa ilmasto- ja ympäristökysymysten yhteyksiä rauhaan ja turvallisuuteen sekä edistää näiden tuomista vahvemmin osaksi eurooppalaista ja kansainvälistä turvallisuuspolitiikkaa. Johdonmukainen ympäristö- ja ilmastopolitiikka vahvistaa myös suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosiin 2030—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastosopimuksen puitteissa. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon. Suomi on sitoutunut EU:n päästöt ja pois-

tumat kattavan 90 prosentin 2040 nettopäästövähennystavoitteen toimeenpanoon, millä varmistetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähenemät. Kansallisella ilmastolailla varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Vuonna 2025 päivitetyllä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilisille teknologioille ja ratkaisuille. Ilmastotavoitteiden toteutumista edistetään konkreettisin toimin ja vaikuttavalla ilmastopolitiikalla kansallisesti, EU-tasolla ja kansainvälisiin sopimuksiin liittyen. Yhtenä ilmastopolitiikan painopisteenä on päästöjä vähentävien ja hiiltä talteen ottavien ratkaisujen kiihtyvä kehitys teollisuudessa ja energiantuotannossa. Kehittämällä Suomesta puhtaan energian edelläkävijää vauhditetaan investointipolitiikan lisäksi yhteiskunnan päästöjen vähenemistä. Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä päästöjä sekä lisäämällä puhtaan energian tuotantoa ja käyttöä. Luontaisten hiilinielujen lisäksi edistetään teknisten nielujen hyödyntämistä. Energiaomavaraisuudella ja -huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta maa- ja merituulivoimaan sekä aurinkoenergiaan.

Kansallisen ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteita toteutetaan vähentämällä rakennuksista ja asumisesta sekä liikenteestä aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisäämällä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Suunnataan rakentamista nykyisen yhdyskuntarakenteen osaksi tai sen läheisyyteen hyödyntäen olemassa olevaa infrastruktuuria. Energian omavaraisuudella ja huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys, mikä edellyttää panostusta maa- ja merituulivoimaan sekä aurinkoenergiaan. Yhdyskunnissa, erityisesti kaupunkiseuduilla, maankäyttöä, asumista ja palveluja yhteensovitetaan siten, että eri toimintojen saavutettavuus paranee ja kestävien liikennemuotojen käyttö lisääntyy.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittävä tarjonta hillitsee vuokra- ja hintatason nousua. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta jatketaan kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin.

Ympäristöministeriö jatkaa toimia rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi ja rakennuskannan elinkaaristen hiilidioksidipäästöjen pienentämiseksi. Keskeiset toimet liittyvät rakennusten energiatehokkuusdirektiivin muutoksen toimeenpanoon sekä rakentamislain sisältämän uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvo-ohjauksen toteuttamiseen. Rakentamisen kiertotaloutta edistetään kehittämällä edelleen rakentamislain edellyttämän purkumateriaali- ja rakennusjäteselvityksen tueksi käyttöön otettua purkumateriaali- ja rakennusjätetietojärjestelmää Rapua.

Yhden luukun mallissa, jota kohti edetään, asiointi ja ympäristöllisten lupien haku tapahtuu keskitetysti ja digitaalisesti yhden, toimivan ja käyttäjälähtöisen lupamenettelyn kautta. Ympäristölupakäsittely (lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät) on koottu juridisesti yhtenä viranomaisena toimivaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen. Uudessa valtakunnallisessa virastossa sovelletaan lakia eräiden ympäristöasioiden käsittelystä lupa- ja valvontavirastossa. Investointien vaatimille kaavoitus-, rakennus-, ympäristö- ja vesilupamenettelyille sekä niitä koskevien valitusten käsittelylle on määritetty käsittelyajat. Viranomaisten keskinäisiä valitusoikeuksia on rajoitettu sekä selkeytetty ja yhteensovitettu YVA-menettelyä ja lupakäsittelyä.

Arvioidaan varovaisuusperiaatetta sekä sen tulkinnan vaikutuksia lupamääräyksiin ja lupien hyväksymiseen. Tarkastellaan mahdollisuutta palauttaa lupamääräysten tarkistamismenettely osaksi lupamenettelyä. Selkeytetään lainsäädäntöä siten, että ympäristölupaharkinnassa voidaan rajatusti huomioida elinkeinonharjoittajan vapaaehtoiset kompensaatiotoimet. Edistetään teollisuuspuistojen perustamista kevennetyllä lupamenettelyllä tinkimättä ympäristövaikutuksista. Selvitetään mahdollisuus teollisuuspuistokohtaisiin ympäristövaikutuskiintiöihin ja ennakkoluvitukseen.

Huolehditaan kansalaisten osallistumismahdollisuuksista ja oikeusturvasta. Huolehditaan ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön toimeenpanosta. Toimeenpannaan valtakunnallista pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategiaa ja edistetään etenkin maamassojen kiertotaloutta ja kestävää kunnostamista. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030. Huolehditaan EU:n ilmanlaatudirektiivin, teollisuuspäästödirektiivin ja teollisuuspäästöportaaliasetuksen toimeenpanosta.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävän käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien, haavoittuvan Saaristomeren sekä muun Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpito edellyttävät erityisesti näihin ympäristöihin kohdistuvien paineiden vähentämistä, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien haittavaikutusten hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesien- ja merenhoidon toimenpiteet ovat keskeisiä myös ennallistamisasetuksen toimeenpanossa sisävesien ja Itämeren lajien ja luontotyyppien osalta. Vesien ja meren tilan parantamisen ohjelmalla (Ahti) vahvistetaan vuosille 2022—2027 päivitettyjen vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanoa ja edistetään ravinteiden kierrätystä sekä Saaristomeren tilan parantamista. Erityisesti toimia kohdennetaan Saaristomeren valuma-alueelle. Vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa laajennetaan mm. maa- ja metsätaloudessa sekä rakennetussa ympäristössä. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään ravinnekuormituksen hillitsemiseksi, vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi.

Pintavesien ja ympäristön kuormituksen ja vaarallisten aineiden kulkeutumisen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Myös Itämeren suojelu edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja Itämeren suojelun toimintaohjelman (HELCOM BSAP) yhteistä toimeenpanoa.

Luontokato pysäytetään ja luonnon suotuisa tila turvataan vuoteen 2030 mennessä toteuttamalla EU:n ennallistamisasetuksen edellyttämät toimet sekä toimeenpanemalla uusi kansallinen luonnon monimuotoisuuden strategia ja sen toimintaohjelma. Lisäksi vaikutetaan Suomen luonnon köyhtymisen suurimpiin syihin, elinympäristöjen heikkenemiseen ja vähenemiseen, jatkamalla Helmi-elinympäristöohjelmaa ja METSO-ohjelmaa sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Samalla kehitetään luonnonarvomarkkinoita ja tuetaan yritysten työtä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita vähennetään ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta edistetään ilmastoviisaasti.

Alueidenkäytön suunnittelulla vastataan toimintaympäristön muutoksiin, joista keskeisiä ovat ilmastonmuutoksen torjunta, uusiutuvan energian tarve ja huoltovarmuus, aluerakenteen erilaistu-

minen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros. Lainsäädäntöä uudistamalla sekä alueidenkäyttöä ja sen suunnittelua kehittämällä edistetään tarkoituksenmukaista maankäyttöä, hyvää elinympäristöä, kaavoituksen sujuvuutta, kaupunkien ja kuntien kasvua, riittävää asuntotuotantoa, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä ja Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Sään ääri-ilmiöt ja tulvariskit huomioidaan yhdyskuntarakenteen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Kiertotaloudella vahvistetaan Suomen raaka-aineomavaraisuutta ja talouden perustaa. Jätelainsäädäntöä kehitetään kiertotalouslainsäädännöksi hallitusohjelman ja EU-lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Kiertotalouden tavoitteiden ja elinkaariajattelun edistämiseksi sekä markkinoiden kehittämiseksi toteutetaan kiertotalousohjelmaa mm. eri toimijoille suunnattu kiertotalouden strateginen green deal -sitoumus.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2025 toteutuma/arvio	2026 arvio	2027 arvio
Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen			
— Helmi- ja METSO-ohjelmien edistyminen ympäristöministeriön hallinnonalalla vuoteen 2030, ohjelmien toimenpiteiden kokonaistavoitteesta keskimäärin saavutettu, %	73,8	26,6[1)]	31,0[1)]
— Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria, Mt CO_2-ekv.	36,5	36,0	34,5
Vihreä siirtymä on kasvun perusta			
— Materiaalien kiertotalousaste, %	5,5	6,0	6,0
— Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevien ympäristönsuojelulain mukaisten lupa-asioiden mediaanikäsittelyaika, kk	10,3	10	10
— Ympäristöliiketoiminnan liikevaihto, milj. euroa	47 800	48 000	48 200
Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa			
— Asuntoaloituksien määrä, kpl	18 000	19 000	22 000

[1)] METSO-ohjelman uusi kausi alkoi 2026, luvut eivät ole vertailukelpoisia aiempiin vuosiin.

Sukupuolten tasa-arvo

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin mm. rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö edistää ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävää alueidenkäyttöä, rakentamista sekä hyvää elinympäristöä. Ympäristöministeriö edistää kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Arvioidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisen määräaikaisen etusijamenettelyn ja muutoksenhakujen kiireellisen käsittelyn avulla saavutetut hyödyt puhtaan siirtymän hankkeille ja tehdään sen pohjalta tarvittavia lakimuutoksia.

Uudessa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa tarkastellaan taakanjakosektorilla tarvittavia toimia vuosien 2030 ja 2035 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi edistetään vuonna 2022 valmistuneen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanoa.

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelmalla myös hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista sekä edistetään luonnon monimuotoisuutta, kestävää kiertotaloutta ja kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jossa kiertotalous tehostaa luonnonvarojen käyttöä ja uudistaa Suomen taloutta.

Ympäristöministeriö torjuu luontokatoa mm. uudistetun luonnonsuojelulain, Helmi-elinympäristöohjelman ja METSO-ohjelman toimenpiteiden sekä muiden luontotyyppien ja lajien suojelutoimien avulla sekä kehittämällä luontoarvomarkkinoita.

Budjettilakiesitykset

Talousarvioesitykseen liittyvät hallituksen esitykset

esityksen nimi	taloudellinen vaikutus (momentti)
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta (HE 75/2026 vp)	35.10.22

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
35.10.63	*Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot* (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	10,0	10,0
35.20.58	*Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet* (arviomääräraha)		
	— korkotukilainat	1 135,0	500,0
	— vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksen takausvastuut	300,0	100,0
	— asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen takausvastuut	100,0	100,0
	— purkuakordit	8,0	8,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Ympäristöhallinnon toimintamenot**	**91 287**	**86 108**	**79 805**	**-6 303**	**-7**
01.	Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 953	38 038	36 189	-1 849	-5
04.	Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 658	34 260	30 156	-4 104	-12
29.	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	10 501	11 435	11 435	—	0
65.	Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 175	2 375	2 025	-350	-15
10.	**Ympäristön- ja luonnonsuojelu**	**151 334**	**138 675**	**140 737**	**2 062**	**1**
20.	Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	1 260	4 340	3 040	-1 300	-30
21.	Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	15 570	15 615	16 429	814	5
22.	Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	4 310	4 830	4 830	—	0
23.	Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 335	12 235	12 235	—	0
52.	Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	52 325	49 071	45 719	-3 352	-7
61.	Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	18 092	8 142	10 042	1 900	23
63.	Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	39 380	39 380	43 380	4 000	10
66.	Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	2 062	2 062	2 062	—	0
67.	Siirto Ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 000	3 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
20.	**Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen**	**42 999**	**271 565**	**257 610**	**-13 955**	**-5**
(01.)	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	860	—	—	—	0
31.	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 999	2 000	2 000	—	0
(33.)	Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)	3 650	4 650	—	-4 650	-100
(34.)	Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)	4 600	—	—	—	0
(35.)	Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)	3 700	3 700	—	-3 700	-100
(37.)	Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	60	—	—	—	0
55.	Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	7 550	6 985	9 550	2 565	37
(56.)	Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	13 050	—	—	—	0
57.	Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)	—	80 600	50 600	-30 000	-37
58.	Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)	—	152 020	124 850	-27 170	-18
59.	Avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	—	—	49 000	49 000	0
(60.)	Siirto Valtion asuntorahastoon	—	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
64.	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700	1 700	1 700	—	0
95.	InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	5 830	19 910	19 910	—	0
	Yhteensä	**285 620**	**496 348**	**478 152**	**-18 196**	**-4**
	Henkilötyövuosien kokonaismäärä	974	972	839		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestävää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestävän kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä muita lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen ja uudistamiseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristötehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.04.

Elinvoimakeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinvoimakeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
— Heikentyneiden elinympäristöjen tilaa ylläpidetään ja parannetaan aktiivisesti

— Luonnon monimuotoisuus vahvistuu alueellisella yhteistyöllä

— Vesien ja meren tilaa parannetaan toteuttamalla vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä yhteistyössä sidosryhmien kanssa

— Ilmastonmuutosta hillitään edistämällä ilmastolain mukaisten suunnitelmien tavoitteiden toteutumista alueella.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta
— Edistetään kiertotalousliiketoimintaa ja kestävää luonnonvarojen käyttöä vähentämällä uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, parantamalla materiaalien kiertotalousastetta sekä vaalimalla uusiutuvia luonnonvaroja.

Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa
— Alueidenkäytön ja liikenteen yhteensovittaminen tukee kestävää kasvua ja liikkumista sekä vähentää päästöjä

— Elinvoimainen maaseutu, kulttuuriympäristö ja turvallinen rakennettu ympäristö luovat hyvinvointia.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2025 toteutuma	2026 tavoite	2027 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	3 241	3 000	5 000
Soiden suojelu, ha	4 435	4 000	4 000
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	65,6	65,6	65,6

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 189 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

1) rakennustuotteet

2) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä

3) rakennustuoteyhteyspisteen ylläpito.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan sekä muiden siirtomenojen maksamiseen Metsähallituksen luontopalveluille yhteishankkeisiin

2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen, hankekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

S e l v i t y s o s a : Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
1. Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen	Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen keskinäiset riippuvuudet on tunnistettu ja ne ratkaistaan yhdessä. Hiilineutraaliustavoite on saavutettu, Suomi on hiilinegatiivinen. Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin ei kulkeudu haitallisia päästöjä. Ympäristöriskit ovat hallinnassa. Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastonmuutosta.
2. Vihreä siirtymä on kasvun perusta	Vihreän siirtymän ratkaisut ovat Suomen talouden veturi. Vihreä siirtymä vahvistaa luontopääomaa ja huoltovarmuutta. Kiertotalous on talouden valtavirtaa, ja luonnonvaroja käytetään planeetan kantokyvyn mukaan. Kiinteistö- ja rakennusalan tuottavuutta parannetaan ja rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.
3. Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa	Kunnat, kaupungit ja alueet luovat edellytykset kestävälle elämäntavalle. Asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita. Rakennettu ympäristö tukee ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea. Kestävien valintojen tekeminen on helppoa, houkuttelevaa ja taloudellisesti kannustavaa.
4. Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään	Lainsäädäntö ja hallinnon rakenteet tukevat kestävää muutosta. Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö ohjaa pääomia ja vihreän siirtymän toimia. Ympäristötietoa ja digitalisaatiota hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti — tieto ohjaa vihreää siirtymää ja kulutusvalintoja. Suomi vaikuttaa ennakoivasti ja tuloksellisesti EU:ssa ja kansainvälisesti. Oikeudenmukaista siirtymää valmistellaan vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan sekä sidosryhmien kanssa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	41 734	39 738	37 689
Bruttotulot	2 570	1 700	1 500
Nettomenot	39 164	38 038	36 189
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 452		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 241		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 35 289 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 3 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi	1 000
Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (HO 2023)	-350
Puhtaan energiajärjestelmän siirtymä (REPowerEU T&K)	-740
Puhtaan energiajärjestelmän siirtymä (REPowerEU T&K) (siirto momentilta 32.01.49)	740
REPowerEU YTY-digi	-1 000
Tuottavuuden parantaminen ympäristölupa- ja valvontamenettelyjen digitalisaatiota kehittämällä -hanke (LUVAKE) (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-749
VN viestinnän tehtävien kokoaminen (siirto momentille 23.01.01)	-268
Palkkausten tarkistukset	820
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	669
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-192
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-369
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 319
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-91
Yhteensä	-1 849

2027 talousarvio	36 189 000
2026 II lisätalousarvio	405 000
2026 talousarvio	38 038 000
2025 tilinpäätös	41 952 999

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 156 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen

3) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (Syke) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestävän kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi Syke tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. Syke huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

Syke hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Syken toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. Syken toimintamenomäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuoden ja erillisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Tuottavuusohjelma ja valtion säästöt vähentävät tehtävien hoitamiseen käytettäviä voimavaroja 2027—2030. Tästä seuraavia muutoksia tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

Syke keskittyy kansallisesti Agenda 2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -tavoitteen edistämiseen.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus
Syken yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet kiinnittyvät suoraan ympäristöministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteisiin, joiden toteutumiseen Syke vaikuttaa tuottamalla ja välittämällä uutta tietoa sekä uusia ratkaisumalleja. Tiedon keskeisiä käyttäjiä ovat valtioneuvosto, aluehallinto, kunnat, maakuntien liitot, elinkeinoelämä, tiedotusvälineet, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset.

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta

3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.

Toiminnallinen tuloksellisuus
Ympäristöministeriö asettaa Syken toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

Tuloksellisuusmittarit

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit/T&K-htv	0,71	0,9	1,0
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit ja blogit/htv	0,25	0,35	0,40
Julkaisut/htv	0,67	1,0	1,1
Julkisoikeudellisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	117	100	100
Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	99	105	105
Tutkimuksen ja asiantuntijatyön laatu			
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit (kpl)	250	210	230
Julkaisuiden tieteellinen vaikuttavuus (TOP 10 -viittausindeksi)	1,56	1,45	1,45
Tieteellisten julkaisuiden laatu (tasoille JUFO2 ja JUFO3 luokiteltujen artikkeleiden osuus, %)	50	50	50
Ammattiyhteisölle suunnatut artikkelit (kpl)	139	185	185
Dataa, aineistot ja sähköiset palvelut			
Verkkosivuvierailujen määrä — syke.fi (1 000 kpl/v), temaattiset verkkosivut yhteensä: ymparisto.fi, itameri.fi, vesi.fi (1 000 kpl/a)	3 700	Määrä pysyy ennallaan tai kasvaa edellisvuoteen verrattuna.	Määrä pysyy ennallaan tai kasvaa edellisvuoteen verrattuna.
Paikkatietoaineistojen rajapintojen käyttömäärä (milj. kpl)	314	>200	>200
Palvelukyvykkyys			
Tyytyväisyys Syken palvelukykyyn kokonaisuutena (YM, MMM, ELYt/elinvoimakeskukset)	3,64	Mitataan kahden vuoden välein	3,5/5
Tyytyväisyys Syken asiantuntijatukeen (YM, MMM, ELYt/elinvoimakeskukset)	3,44	Mitataan kahden vuoden välein	3,5/5

Voimavarojen hallinta

Syken kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan 580 vuonna 2027. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 315 henkilötyövuotta. Henkilöstön kokonaismäärä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2025—2027

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Henkilötyövuosien määrä (htv)	671	620	580

Syken tuloarvio vuodelle 2027 on n. 40,8 milj. euroa. Tuotoista 6 milj. euroa eli 15 % arvioidaan kertyvän maksuperustelain mukaisen toiminnan tuotoista, joista julkisoikeudellisten suoritteiden osuudeksi arvioidaan noin 1 milj. euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Bruttomenot	80 166	74 818	70 983
Bruttotulot	47 265	40 558	40 827
Nettomenot	32 902	34 260	30 156
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 068		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 825		

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertynee noin 15,2 milj. euroa, ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja noin 18,8 milj. euroa. EU:n osuus yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista on noin 7,9 milj. euroa ja yhteistoiminnan kustannusten korvauksista noin 0,1 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	10 562	9 500	9 100
— EU:lta saatava rahoitus	7 348	8 200	7 900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 987	1 800	1 800
Tuotot yhteensä	19 897	19 500	18 800
Hankkeiden kokonaiskustannukset	30 103	29 500	28 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 206	-10 000	-9 700
Omarahoitusosuus, %	34	34	34

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan. EU-rahoituksen merkitys yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoissa on kasvanut, ja vastaavasti muilta valtion virastoilta saatava rahoitus supistunut. Kehityksen myötä hankkeiden omarahoitusosuus on kasvanut, ja sen ennakoidaan olevan noin 34 %.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 30 066 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 90 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 22 889 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus	717
RepowerEU KV-YVA Lupa	-40
REPowerEU T&K	-1 670
Tutkimusprofessuuri	-169

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuus	-1 000
Palkkausten tarkistukset	774
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-570
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2025, syksy)	-383
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2026, kevät)	-737
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-940
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-86
Yhteensä	-4 104

2027 talousarvio	30 156 000
2026 talousarvio	34 260 000
2025 tilinpäätös	36 658 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 435 000 euroa.

S e l v i t y s o s a : Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	11 435 000
2026 talousarvio	11 435 000
2025 tilinpäätös	10 501 319

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille

2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille

3) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin

4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen

5) avustuksiin ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvään vapaaehtoistyöhön

6) kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

S e l v i t y s o s a : Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pidä Saaristo Siistinä ry	-200
Suomen Metsästäjäliitto ry	-150
Yhteensä	-350

2027 talousarvio	2 025 000
2026 talousarvio	2 375 000
2025 tilinpäätös	2 175 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
Jatketaan toimenpiteitä luontokadon pysäyttämiseksi. Edistetään ennallistamisasetuksen ja kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoa. Edistetään luonnonsuojelulain tehokasta toimeenpanoa ja sen tavoitteiden valtavirtaistamista. Edistetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaation ja luonnonarvomarkkinoiden käyttöönottoa.

Käynnistetään YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta laadittavan Suomen luonnon monimuotoisuuden strategian ja toimintaohjelman toimeenpano valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään vapaaehtoisin keinoin osana Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa 2026—2040 (METSO).

Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman 2021—2030 toimeenpanoa hallitusohjelman ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppejä kuten perinnebiotooppeja, arvokkaita lintuvesiä, rantoja, pienvesiä, lehtoja ja muita lajistollisesti arvokkaita metsäisiä ympäristöjä. Jatketaan luonnonsuojelulain mukaisten suojeltujen ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien inventointia, suojelupäätösten valmistelua ja maanomistajien tiedottamista tiukasti suojelluista luontotyypeistä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi ja viestitään tuloksista aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan. Lajien suojelua toteutetaan mm. turvaamalla ja hoitamalla uhanalaisten ja kiireellisesti suojeltavien lajien sekä luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkoja sekä täydentämällä tietopohjaa lajien esiintymisestä ja populaatioiden nykytilasta. Määrärahaa kohdennetaan erityisesti ennallistamisasetuksen toimeenpanon kannalta keskeisiin ennallistamis-, inventointi- ja suunnittelutarpeisiin.

Luontopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa tukee Suomen Luontopaneeli.

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat kuuden vuoden välein tarkistettavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat, monikansalliset ympäristösopimukset ja näiden sekä muiden kansainvälisten tahojen sitoumukset kuten HELCOM:in Baltic Sea Action Plan. Tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön hyvä tila.

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien ja kansainvälisten sitoumuksien toimeenpanoa vahvistetaan vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelman toteutuksella. Tavoitteena on hallituskaudella 2023—2027 saada ravinnekuormitus kuriin, maan rakenne kuntoon, haitta-aineet hallintaan sekä resurssit talteen ja käyttöön ravinteiden kierrätyksen edistämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi. Saaristomeren osalta tavoitteena on saada alueen maatalouden ravinnekuormitus pois Itämeren suojelukomissio HELCOM:in pahimpien kuormittajien hot spot -listalta. Vedenalaisen meriluonnon inventointeja (Velmu) jatketaan Itämeren suojelutoimien kohdentamiseksi ja luonnonvarojen kestävän käytön ohjaamiseksi. Vesien- ja merenhoidon seurantaa kehitetään vastaamaan uusia lainsäädännön tarpeita. Lisäksi vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan uudistustyö jatkuu.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Päästöjä ympäristöön vähennetään nollapäästötavoitteen mukaisesti.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa-alueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla. Jatketaan mainitun määrärahan puitteissa myös käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkempia kohdetutkimuksia, riskinarviointeja sekä vastuuselvityksiä.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin. Turvataan valtakunnallisesti hoidettavan ympäristövahinkopäivystyksen toiminta kahdella päivystysalueella. Valmistellaan ja toimeenpannaan uutta lainsäädäntöä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan jälkeisistä jälkitoimista (jälkitorjunta). Ympäristövahinkorahasto jatkaa toimintaansa toissijaisena ympäristövastuujärjestelmänä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Jatketaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpanoa ja varmistetaan ilmanlaatudirektiivin uudistuksen toimeenpano.

Vaikutetaan EU:n kemikaalistrategian aloitteiden valmisteluun ja valmistaudutaan niiden kansalliseen täytäntöönpanoon. Toteutetaan kansallista kemikaaliohjelmaa.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosien 2030—2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia kaikilla sektoreilla. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen tavoitteen mukaiseen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan aktiivisesti EU:n 2030 ilmasto- ja energialainsäädännön toimeenpanoon, tuetaan EU:n päästöt ja poistumat kattavan 90 prosentin 2040-nettopäästövähennystavoitteen toimeenpanoa ja edistetään EU:n 2050 ilmastoneutraaliustavoitetta. Korostetaan, että toimeenpanon pääpainon tulisi olla kustannustehokkaissa päästövähennyksissä, jäsenmaiden päästövähennysvelvoitteiden välisten erojen tulisi kaventua merkittävästi tai poistua vuoteen 2040 mennessä ja ydinenergian tulisi säilyä osana energiapalettia sekä tulisi luoda kannustimia teknisten nielujen käyttöönotolle. Lisäksi toimeenpanossa huomioitava maankäyttösektorin nykytilanne ja epävarmuudet sekä maatalouden haasteet ja sen ensisijainen ruoantuotantotehtävä.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämän vuonna 2025 valmistuneen uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpanoa edistetään; KAISU:n kustannustehokkailla ja vaikuttavilla toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan vuoteen 2030 ulottuvien EU-velvoitteiden täyttämistä sekä hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopolitiikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti vuosittain.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin sekä Saamelaisen ilmastoneuvoston avulla. Ilmastopaneeli edistää tieteen ja politiikan välistä vuoropuhelua. Se tuottaa, koostaa ja erittelee tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta. Paneeli tukee päätöksentekoa myös antamalla lausuntoja ilmastopolitiikan asiakirjoista.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa.

Jatketaan johdonmukaista kansallista ja EU-työtä kiertotalousmurroksen toteuttamiseksi. Kiertotalous tuo ratkaisuja niin ilmastonmuutoksen, luonnonvarojen tuhlauksen kuin luontokadon hillintään.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta
Jatketaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman, muovitiekartan ja valtakunnallisen jätesuunnitelman toimia sekä kansallista green deal -sitoumusta toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Toimilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kulutusta ja jätteiden syntyä sekä hillitään luontokatoa.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

Eräiden luonnon- ja ympäristönsuojelun kohteiden jakautuminen momenteittain (1 000 euroa)

	METSO	Helmi	Vedet	Ilmasto	Kiertotalous	Maaperä
35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	500	13 000				
35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)				1 260	520	1 250
35.10.23 Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)			12 235			
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)		5 000				

Eräiden luonnon- ja ympäristönsuojelun kohteiden jakautuminen momenteittain (1 000 euroa)

	METSO	Helmi	Vedet	Ilmasto	Kiertotalous	Maaperä
35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)			8 521			1 521
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	22 000	4 000				
Yhteensä	22 500	22 000	20 756	1 260	520	2 771

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johtuvista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin

2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesiirtojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia saada heti perityksi aiheuttajalta

3) menoihin, jotka liittyvät ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä

4) menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta, saneerauksien valmistelusta ja saneerauksesta

5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

6) valtakunnallisen ympäristövahinkopäivystyksen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat viranomaisille ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja jälkitoimista ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesiirtojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksien valmisteluun sekä ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen. Näistä vastaa Suomen ympäristökeskus, jolle aiheutuvia kuluja korvataan määrärahasta.

Määrärahasta 115 000 euroa on tarkoitettu ympäristövahinkopäivystyksen aiheuttamiin kustannuksiin, joita ovat päivystäjille maksettavat korvaukset, päivystyksen puhelinkulut, päivystykseen liittyvät koulutuskulut, arviointikulut sekä mahdolliset henkilöstön palkkakustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Panssarilaiva Ilmarisen hylyn öljyntyhjennysoperaation siirtyminen vuosille 2026-2027	-1 300
Yhteensä	-1 300

2027 talousarvio	3 040 000
2026 talousarvio	4 340 000
2025 tilinpäätös	1 260 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 429 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -alueiden ja direktiiviluontotyyppien, luonnonsuojelulain luontotyyppien sekä muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, suunnitteluun ja hoitoon sekä maisemanhoitoalueiden valmisteluun, suunnitteluun sekä hoitoon ja hoidon edistämiseen

2) Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toimeenpanon ja metsien vapaaehtoisen suojelun edistämiseen

3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen, EU:n CITES-asetuksen edellyttämiin kansallisen tieteellisen viranomaisen tehtäviin sekä rauhoitettujen vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen

4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja selvityksiin

5) Suomen Luontopaneelin toiminnan rahoitukseen

6) kohtiin 1)—5) liittyen enintään 120 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kuluihin

7) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

8) kohdissa 1)—3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään yksityisten luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -alueiden ja direktiiviluontotyyppien, luonnonsuojelulain luontotyyppien sekä muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, suunnitteluun ja hoitoon sekä uhanalaisten eliölajien suojeluun, seurantaan ja EU:n luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymis-

paikkojen hoitoon. Määrärahalla toimeenpannaan luonnonsuojelun toteutusta kuten METSO-ohjelmaa ja Helmi-ohjelman soidensuojelua. Lisäksi määrärahalla voidaan hankkia luonnonsuojelun ja luonnonsuojelusuunnittelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset.

Määrärahasta pääosa käytetään Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, ennallistetaan, kunnostetaan ja hoidetaan mm. soiden, arvokkaiden lintuvesien, perinnebiotooppien, pienvesien, rantojen ja metsäisten elinympäristöjen heikentyneitä elinympäristöjä ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta sekä lisätään heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamisen, kunnostusten ja hoidon edellyttämää tietopohjaa ja osaamista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 15 429 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Heinolan lintutarhan avustus	-15
Pyhtään lintuhoitola	-60
Vaelluskalaesteiden poisto Helmi-ohjelmaan kohdistaen (Investointiohjelma)	1 000
Valkoposkihanhien ja merimetsojen seurantatehtävät (siirto momentille 30.01.05) (BudjL)	-111
Yhteensä	814

2027 talousarvio	16 429 000
2026 talousarvio	15 615 000
2025 tilinpäätös	15 570 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 830 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoimintaan ja sen kehittämiseen sekä seurantaan

2) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen

3) ilmastopolitiikan selvityksiin, kehittämiseen ja toimeenpanoon

4) kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin

5) merialuesuunnitteluyhteistyöhön liittyviin kulutusmenoihin ja avustuksiin

6) ilmanlaadun seurantaan

7) enintään 55 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

8) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Valtionavustuslain (688/2001) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan enintään

150 000 euroa. Valtionavustuslain (688/2001) ja asetuksen (684/2020) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ja yhteistoiminnan tai yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta ilmastopaneelin toimintaan enintään 750 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristön kunnostaminen ja maaperänsuojelun kehittäminen	1 250 000
Ympäristöhallinnon ohjaus, kehittäminen ja ympäristötutkimuksen tuki	1 800 000
Kiertotalouden edistäminen	520 000
Ilmastopaneeli, saamelainen ilmastoneuvosto ja ilmastohankkeet	1 260 000
Yhteensä	4 830 000

Määrärahasta käytetään 1 250 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvään selvitys- ja puhdistustoimintaan sekä niiden kehittämiseen sekä valtion vastuulla olevien käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) seurantaan, selvityksiin ja riskienhallintatoimenpiteisiin.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon sekä mm. saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan (150 000 euroa). Ilmastopaneelin toimintaan käytetään vuositasolla 750 000 euron määräraha, jolla varmistetaan mm. tiedesihteeristön toiminta ja hankerahoitus.

Määrärahasta 1 800 000 euroa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin ja -tehtäviin elinvoimakeskuksissa, lupa- ja valvontavirastossa ja ympäristöministeriössä. Määräraha kohdennetaan osana tulosohjausprosessia tukemaan ympäristöhallinnon tehokasta toimintaa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 4 046 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 784 000 euroa.

Määrärahasta käytetään arviolta 500 000 euroa tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

2027 talousarvio	4 830 000
2026 talousarvio	4 830 000
2025 tilinpäätös	4 310 000

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Itämeren, pinta- ja pohjavesien suojelun edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja niiden kehittämiseen

2) vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen

3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi

4) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan

5) enintään 61 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

7) siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saaristomeriohjelma ja panostus vesiensuojeluun	3 000 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 210 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	5 025 000
Yhteensä	12 235 000

Määrärahasta käytetään 7 210 000 euroa vesien- ja merenhoidon järjestämiseen, vesien ja meren tilan parantamiseen Ahti-ohjelmalla, Saaristomeren tilan ja ravinteiden kierrätyksen edistämiseen, pohjavesialueiden tarkistamiseen sekä pohjavesien riskienhallinnan edistämiseen, vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden kartoitukseen ja kestävän käytön tukemiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Määrärahasta käytetään 5 025 000 euroa vesi- ja meriseurantojen maasto- ja laboratoriotehtäviin, seurannan kehittämiseen sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palvelujen hankintaan.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 11 735 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahasta käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan arviolta 1 000 000 euroa.

2027 talousarvio	12 235 000
2026 talousarvio	12 235 000
2025 tilinpäätös	15 335 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 45 719 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla sekä kulttuurihistoriallisilla kohteilla niiden suojelu- ja käyttötarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien kiinteistöjen hankkimiseen sisältäen rakennukset ja maa-alueet

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta

4) luontopalvelujen tehtäviin liittyvien tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon

5) edellä mainittuihin tehtäviin liittyen, EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Julkisten hallintotehtävien toiminnan yhteiset vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimialojen osalta ovat:

— Luonnon monimuotoisuutta suojellaan sekä lajien populaatioiden elinympäristöjen tilaa parannetaan niin maalla, sisävesissä kuin merillä

— Luonnonsuojelualueverkoston arvot sekä riista- ja kalavarojen kestävä käyttö turvataan ajantasaiseen tietoon perustuvalla suunnittelulla ja edunvalvonnalla

— Luonnon virkistys- ja matkailukäyttö sekä metsästys ja kalastus on kestävää, eettistä ja vastuullista

— Monipuoliset ja asiakaslähtöiset luonto- ja eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat elinvoimaa

— Kulttuuriomaisuutta vaalitaan ja saamelaisten kotiseutualueella turvataan saamelaisen kulttuurin harjoittamisen edellytykset

— Luonnon arvostus lisääntyy ja yhtenäinen asiakaskokemus rakentuu monikanavaisen asiakaspalvelun kautta.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä ennallistaminen ja luonnonhoito, osuus kokonaistavoitteesta vuosille 2020—2030, %	44	49	54
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista %	63	82	83
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl	49	50	50
Hyvässä kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet, %	54	54	54
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kävijää)	8,4	8,5	8,6
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa[1)]	412		

[1)] Uusi mittari kehitteillä.

Metsähallitus

— toimii lajien ja luontotyyppien monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa toteuttaen mm. Helmi-ohjelman luonnonhoito- ja ennallistamistoimia

— toteuttaa luonto- ja lintudirektiivin lajien ja luontotyyppien suojelutason parantamisen ja ylläpitämisen edellyttämiä toimenpiteitä

— vahvistaa Metsähallituksen vastuualueiden yhteissuunnittelun ja toteutuksen keinoin monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä

— kehittää kysyntälähtöisesti, kustannustehokkaasti ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja

— edistää eri toimenpitein eri asiakasryhmien mahdollisuuksia päästä luontoon sekä turvallisuuden tunnetta näissä kohtaamisissa

— rakentaa yhtenäistä asiakaskokemusta monikanavaisen asiakaspalvelun kautta

— ylläpitää kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden suojelu- ja käyttöarvoja

— vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien toimivuudesta, tietosisältöjen laadun parantamisesta sekä luonnonsuojelun tietojärjestelmän uudistamisesta JHT ARVO -hankkeessa prosessi- ja käyttäjälähtöisesti kehittäen

— pitää luontoarvoja esillä julkisessa keskustelussa viestimällä aktiivisesti

— tehostaa vastuullisen retkeilyn, kalastuksen ja metsästyksen asiakasviestintää yhteistyössä kumppaneiden kanssa.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 5 000 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnonsuojelu (Luontoarvot-arvovirta)	16 650 000
Luonnon virkistyskäyttö ja kulttuurihistorialliset kohteet (Luontoon-arvovirta)	15 260 000
Tietojärjestelmät ja digitaaliset palvelut	7 980 000
Muut	5 829 000
Yhteensä	45 719 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alv-kannan muutoksesta aiheutuva lisäys	-35
Kansallispuistot, luonto- ja kulttuurikohteet	-1 050
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2026 rahoitus) (siirto momentille 28.70.01)	-1 770
Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ARVO -hanke (v. 2027 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.01)	965
Pinkjärven Natura 2000-alueen kehittäminen	-150
Palkkausten tarkistukset	489
Toimintamenosäästö (Lisätoimet 2024)	-99
Tuottavuustoimenpiteet (HO 2023)	-1 641
Tuottavuusvähennys (Lisätoimet 2026, kevät)	-61
Yhteensä	-3 352

2027 talousarvio	45 719 000
2026 talousarvio	49 071 000
2025 tilinpäätös	52 325 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen ja tavoitteiden edistämisen avustuksiin ja tukiin sisältäen Ahti-ohjelman toiminnan, kuten ravinteiden kierrätyksen ja Saaristomeren tilan parantamisen sekä näiden myöntämisestä aiheutuviin kulutusmenoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen ja järjestämistehtävänä toteutettavaan maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

3) hankkeista aiheutuvien enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesien ja meren tilan parantamisen Ahti-ohjelma	7 000 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Yhteensä	10 042 000

Määrärahasta käytetään 8 521 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen pohja- ja pintavesien sekä meren hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Erityisesti panostetaan Saaristomeren tilaa parantaviin toimiin. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden sekä pilaantuneiden sedimenttien selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, järjestämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveysriskien kannalta merkittävissä kohteissa, jotka Lupa- ja valvontavirasto on priorisoinut ja joiden toteuttamisesta virasto vastaa.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 900 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 9 142 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lapuanjoen virkistyskäytön lisäämiseen tähtäävä kunnostushanke	-50
Rantamon ja Seittelin kosteikkojen kunnostus	-50
Saaristomeri ja vesiensuojelu (HO 2023)	2 000
Yhteensä	1 900

2027 talousarvio	10 042 000
2026 talousarvio	8 142 000
2025 tilinpäätös	18 092 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 43 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen luonnonsuojelulain (9/2023) 108 §:n mukaisesti

2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 47, 48, 64 ja 77 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä

3) korvausten maksamiseen luonnonsuojelulain 111 §:n mukaisista valtion korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvista haitoista

4) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 110 ja 113 §:n, alueidenkäyttölain (132/1999) 197 §:n sekä yksityistielain (560/2018) 21 §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin

5) maa-aineslain (555/1981) 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin

6) luonnonsuojelulain 124 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin

7) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin

8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 95 §:n 1 momentin mukainen

9) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain (15/2022) mukaisiin avustuksiin ja korvauksiin

10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua

11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus
Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2027 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2027 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Mää-

rärahalla toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti yhteensä 22 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaan alustavasti 4 000 000 euroa. Loput määrärahoista kohdentuvat Natura-verkoston ja vanhojen luonnonsuojeluohjelmien korvauksiin sekä muihin luonnonsuojelun korvauksiin. Lisäksi määrärahasta maksetaan rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot.

Luonnonsuojeluhankintoja tekevän määräaikaisen henkilöstön palkkauskulut sekä METSO-ohjelman edistämisen kuluja kuten viestintä- ja hankekuluja maksetaan momentilta 35.10.21.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2028	2029	2030	Yhteensä vuodesta 2028 lähtien
Vuoden 2027 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000
Menot yhteensä	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 380 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 43 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO)	4 000
Yhteensä	4 000

2027 talousarvio	43 380 000
2026 talousarvio	39 380 000
2025 tilinpäätös	39 380 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 062 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille

2) kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijaseminaareihin osallistumisen tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	300 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	510 000
Meri- ja vesiympäristö	790 000
Materiaalitehokkuus, kemikaalit ja jätteet	282 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	40 000
Muut maksut ulkomaille	30 000
Kehitysmaiden osallistumistuki	110 000
Yhteensä	2 062 000

2027 talousarvio	2 062 000
2026 talousarvio	2 062 000
2025 tilinpäätös	2 062 000

67. Siirto Ympäristövahinkorahastolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ympäristövahinkorahastosta annetun lain (1262/2022) 20 §:ssä tarkoitettuihin torjuntakaluston hankintakustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Ympäristövahinkorahasto myöntää avustusta ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen.

2027 talousarvio	3 000 000
2026 talousarvio	3 000 000
2025 tilinpäätös	3 000 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu rakentamisen ja asumisen edistämiseen tähtäävät määrärahat hallinnonalalla.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on huolehtia riittävästä asuntorakentamisesta, tukea talouskasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä kotitalouksien valinnanvapautta sekä vastata ihmisten asumistarpeisiin. Toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja luovat edellytyksiä seutujen taloudelliselle elinvoimalle sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto ylläpitävät asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan suhteen. Valtion tukeman kohtuuhintaisen asuntotuotannon perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä

hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, joilla tarve kohtuuhintaiselle asumiselle on suurin ja ihmisille, joiden on vaikea vuokrata asuntoa vapailta markkinoilta.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä hyödynnetään hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä, rakentamisessa ja elinympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Edistetään kulttuuriympäristöjen joustavaa käyttöä ja saavutettavuutta. Avustuksilla rakennusperinnön hoitoon säilytetään arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä osana kansallista kulttuuriperintöä ja tuetaan korjausrakentamisen työtapojen säilymistä.

Ikääntyneen väestön asumisen edellytyksiä edistetään ja huolehditaan ikääntyneiden tarpeita vastaavien asumisratkaisujen tarjonnasta. Erityisryhmien avustukset kohdistetaan hallitusohjelman ja kehysriihen linjausten mukaisesti erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen kohteisiin. Asunnottomuusohjelmalla vahvistetaan valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välistä yhteistyötä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen ja asunnottomuuteen. Asumisen jatkuvuuden turvaaminen helpottaa ratkaisemaan asukkaan taloudellisia ja muita elämänhallinnan ongelmia edistäen siten hyvinvointia ja ehkäisten syrjäytymistä.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Valtion tukema uudistuotanto			
Kasvukeskukset	5 600	4 300	1 800
Muu maa	800	600	350
Erityisryhmien investointiavustuksella rahoitetut asunnot valtion tukemassa asuntotuotannossa	2 000	1 400	1 200
Takauslainoitetut vuokra-asunnot	-	500	500

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	3 635	4 800	6 500

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2025 ja arvio vuosista 2026—2027

	2025 toteutuma asuntoa	2026 arvio asuntoa	2027 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitetut uudet asunnot yhteensä	18 010	19 000	22 000
— valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki	8 400	4 500	2 000
— takauslainoitetut vuokra-asunnot	110	500	500
— vapaarahoitteiset ym. asunnot	9 500	14 000	19 500
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	4 500	3 000	2 500
Perusparannuksen takauslainoitus	-	-	500
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	5 800	6 000	8 000
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus[1)]	7 000	7 000	9 000

[1)] Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion tukeman asuntotuotannon riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat.

Korkotukilainakanta oli vuoden 2025 lopussa yhteensä 25 785 milj. euroa, josta vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen määrä oli 20 832 milj. euroa. Asuntoyhteisöjen lainoihin liittyvien takausten määrä oli yhteensä 23 305 milj. euroa. Uusia lainoja hyväksyttiin vuoden 2025 aikana yhteensä 1 714 milj. euroa. Valtiokonttorin kuntien riskiluokitusmallin mukaan viime vuonna 92 % täytetakauksen sisältävistä lainoista suuntautui kahden pienimmän riskiluokan kuntiin. Maksuviiveiden määrää on saatu hallittua kohdistamalla talouden tervehdyttämistoimia maksuvaikeuksissa oleviin vuokrataloyhteisöihin ja tehostamalla maksuviiveiden perintää. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisten tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli vuonna 2025 noin 510 000 euroa.

Aravalainakanta ja valtion takaukset

	2025 toteutuma	2026 arvio	2027 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 700	1 500	1 200
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	19 400	21 000	22 000
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 500	1 500	1 480
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,2	0,2	0,2
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	2 000	2 000	2 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2025—2027 (milj. euroa)

	2025 toteutuma	2026 varsinainen talousarvio	2027 esitys
— Avustukset korjaustoimintaan 35.20.55	7,55	6,985	9,55
— Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen 35.20.31	2,0	2,0	2,0
— Yleinen asumistuki 33.10.54	1 212,4	1 097,0	1 097,9
— Eläkkeensaajan asumistuki 33.40.60	653	630	630
— Opintotuen asumislisä 29.70.55	165,1	379,1	368,0
Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet 35.20.58			
— asuntolainojen korkotuki	151,9	138,8	92,8
— aravatalojen purkuakordit	6,0	6,0	6,0
— aravatalojen rajoitusakordit	2,0	2,0	2,0
Valtion tukeman asuntokannan avustukset 35.20.57			
— avustukset erityisryhmille	15,0	15,0	15,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	0,6	0,6
— purkuavustukset	5,0	4,7	4,7
Korkotukilainojen ja takausten hyväksymisvaltuudet			
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 750	1 135	500
Takauslaina vuokratalojen rakentamiseen	100	300	100
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauslainoille	100	100	100

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 annetun lain (1036/2022) mukaisiin avustuksiin.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Selvitysosa: Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen.

Lain asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 mukaisesti avustuksen myöntämisessä painotetaan kuntia, joissa on suurimmat määrät asunnottomia ja häätöjä, tai muu erityinen perustelu avustuksen tarpeelle. Lisäksi painotetaan kuntia, jotka käynnistävät asumisneuvontatoimintaa uutena palveluna, jolla parannetaan asumisneuvonnan saatavuutta.

Avustuksen saaja voi tuottaa asumisneuvontapalvelua itse tai hankkimalla sitä sopimukseen perustuen muulta palvelun tuottajalta. Kunnan velvollisuudesta toimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen sekä muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021).

Avustusta asumisneuvontapalveluun myönnetään valtion talousarvion rajoissa enintään 80 % asumisneuvontapalvelun tuottamisen, laajentamisen tai kehittämisen aiheuttamista hyväksyttävistä ja kohtuullisista kustannuksista.

Avustukset vuosina 2024—2026 (euroa)

Kaupunki	2024	2025	2026
Helsinki	643 000	514 000	444 000
Espoo	271 000	208 000	157 000
Vantaa	183 000	147 000	122 000
Tampere	163 000	145 000	115 000
Turku	152 000	96 000	82 000
Muut kaupungit yhteensä	1 090 000	884 000	1 080 000
Yhteensä	2 502 000	1 994 000	2 000 000

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.01.01.

2027 talousarvio	2 000 000
2026 talousarvio	2 000 000
2025 tilinpäätös	1 999 091

(33.) Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	4 650 000
2025 tilinpäätös	3 650 000

(35.) Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirtomääräraha 3 v)

S e l v i t y s o s a : Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2026 talousarvio	3 700 000
2025 tilinpäätös	3 700 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyyden sekä turvallisuuden ja terveellisyyden kannalta välttämättömään korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa olemassa olevien hissien esteettömyyskorjauksia lukuun ottamatta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 565
Yhteensä	2 565

2027 talousarvio	9 550 000
2026 talousarvio	6 985 000
2025 tilinpäätös	7 550 000

57. Valtion tukeman asuntokannan avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 50 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisten avustusten myöntämiseen yhteensä enintään 15 000 000 euroa

2) vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisten avustusten myöntämiseen yhteensä enintään 600 000 euroa, josta saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin

3) valtionavustuslain (688/2001) nojalla asuntojen purkuavustusten myöntämiseen yhteensä enintään 4 700 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty

4) aiempina vuosina myönnettyjen avustusten maksatukseen

5) enintään 300 000 euroa saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Vuonna 2027 valtion tukeman asuntokannan uusia avustuksia voidaan myöntää yhteensä noin 20,3 milj. euroa. Erityisryhmien investointiavustusten kohdentumisessa turvataan vammaisten asumiseen liittyvien investointikohteiden avustukset.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 50 300 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiempina vuosina myönnettyjen avustusten maksatukset	-30 000
Yhteensä	-30 000

2027 talousarvio	50 600 000
2026 II lisätalousarvio	—
2026 talousarvio	80 600 000

58. Valtion tukeman asuntotuotannon valtuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 124 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettaviin vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, asuntosäästöjärjestelmästä annetun lain (339/2025), asuntolainan valtiontakauksesta annetun lain (340/2025), vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaisiin korkotukiin, korkohyvityksiin ja luottovarauskorvauksiin

2) vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitettujen valtionvastuiden kattamiseen.

Vuonna 2027 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa. Valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 400 000 000 euroa vuoden 2027 lopussa.

Valtuus
Vuonna 2027 saa valtion varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 500 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2027 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2027 saa asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla, tai mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2027 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 8 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yhteisöjen korkotukimaksut	92 770 000
Yhteisöjen takauskorvaukset	31 580 000
Yksityishenkilöiden takauskorvaukset	500 000
Yhteensä	124 850 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-27 170
Yhteensä	-27 170

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	124 850 000
2026 II lisätalousarvio	-26 950 000
2026 talousarvio	152 020 000

59. Avustukset asuinrakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 49 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla asuinrakennusten energiatehokkuusavustuksiin siten kuin annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Avustuksen myöntää ympäristöministeriö.

Selvitysosa: Avustuksella tavoitellaan suunnitteilla olevien remonttien nopeuttamista sekä uusia korjaushankkeita. Tarkoituksena on, että avustusta voitaisiin myöntää takautuvasti hankkeisiin, joiden tarjouspyynnöt on hyväksytty tai urakkasopimukset allekirjoitettu ja rakennustyöt alkaneet aikaisintaan 1.6.2026.

V. 2026 valmistellaan valtioneuvoston asetus myönnettäviä avustuksia varten. Asetuksen valmistelussa linjataan tarkennetut kriteerit: avustuskohteet, myöntämisen edellytykset, avustuksen määrä ja tekniset ratkaisut avustuksen myöntämiseksi.

2027 talousarvio	49 000 000
2026 II lisätalousarvio	24 537 000

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) alueidenkäyttölain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille

4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2027 talousarvio	1 700 000
2026 talousarvio	1 700 000
2025 tilinpäätös	1 700 000

95. InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää InvestEU-ohjelman kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

2027 talousarvio	19 910 000
2026 talousarvio	19 910 000
2025 tilinpäätös	5 830 000

Pääluokka 36
VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligaatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin. Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 752 milj. eurolla vuonna 2027.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2025—2027

		v. 2025 tilinpäätös 1000 €	v. 2026 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2027 esitys 1000 €	Muutos 2026—2027 1000 €	%
01.	**Valtionvelan korko**	**2 987 610**	**3 223 632**	**4 409 996**	**1 186 364**	**37**
90.	Valtionvelan korko (arviomääräraha)	2 987 610	3 223 632	4 409 996	1 186 364	37
09.	**Muut menot valtionvelasta**	**25 075**	**22 434**	**24 326**	**1 892**	**8**
20.	Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	25 075	22 434	24 326	1 892	8
	Yhteensä	**3 012 685**	**3 246 066**	**4 434 322**	**1 188 256**	**37**

01. Valtionvelan korko

90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 409 996 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2025 lopussa 184 553 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 1,86 prosenttia. Vuonna 2027 otettaville lainoille on käytetty 2,9 prosentin korkoa 3 kuukauden korkojaksolle ja 3,3 prosentin korkoa 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot, valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot ja käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sarjaobligaatiolainat	3 946 071
Muut obligaatiolainat	188 902
Velkasitoumuslainat	471 044
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-196 021
Yhteensä	4 409 996

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut korkoarvio	1 186 364
Yhteensä	1 186 364

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	4 409 996 000
2026 talousarvio	3 223 632 000
2025 tilinpäätös	2 987 610 311

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 326 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

S e l v i t y s o s a : Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2026—2027 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	22 125 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	1 000
Muut menot	2 200 000
Yhteensä	24 326 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 892
Yhteensä	1 892

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2027 talousarvio	24 326 000
2026 talousarvio	22 434 000
2025 tilinpäätös	25 074 588

Liite hallituksen esitykseen eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2027[1]

Taloudellinen katsaus

[1] Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Julkaisujen jakelu
Distribution av publikationer

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtiovarainministeriö
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-415-8
ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Kuvailulehti
21.9.2026

Taloudellinen katsaus
Syksy 2026

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:35		**Teema**	Talousnäkymät
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Kansantalousosasto		
Kieli	Suomi	**Sivumäärä**	116

Tiivistelmä

Suomen talouden kasvu on ollut odotettua nopeampaa, ja tilastorevisiot nostivat myös arviota vuosien 2024 ja 2025 kasvusta ja tuottavuudesta. BKT kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2026, 1,8 prosenttia vuonna 2027 ja 1,5 prosenttia vuonna 2028. Kotitaloudet ovat edelleen varovaisia kulutuksessa, mutta ostovoiman vahvistuminen ja luottamuksen paraneminen nopeuttavat kulutuksen kasvua erityisesti ensi vuonna. Puolustushankinnat, datakeskukset ja energiasiirtymä lisäävät investointeja, mutta asuntorakentaminen on edelleen heikkoa ja toipuminen alkaa vasta ensi vuonna. Työllisyys laskee vielä tänä vuonna ja kasvaa vasta vuodesta 2027 lähtien. Työttömyysaste on tänä vuonna yli 10 prosenttia.

Julkisyhteisöjen alijäämä oli 3,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2025. Suhdannetilanteen parantuminen lisää julkisen talouden tuloja, mutta menojen voimakas kasvu heikentää julkisyhteisöjen alijäämän 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen tänä vuonna. Taloussuhdanteen piristyminen kasvattaa välillisiä verotuloja, mutta toistaiseksi vaisu työllisyyskehitys hidastaa ansiotuloverotulojen kasvua ja työttömyysmenojen laskua. Vuoden alussa voimaan tulleet ansiotuloverotuksen kevennykset hidastavat verotulojen kasvua tänä vuonna ja yhteisöveron keventäminen ensi vuonna. Vuosina 2027–2030 alijäämä on noin 4,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Velkasuhteen arvioidaan nousevan tänä vuonna 90 prosenttiin, ja vuonna 2030 velan odotetaan olevan lähes 98 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Asiasanat talousnäkymät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettineuvottelut

ISBN PDF	978-952-367-415-8	**ISSN PDF**	1797-9714
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-415-8		

Presentationsblad
21.9.2026

Ekonomisk översikt
Hösten 2026

Finansministeriets publikationer 2026:35		**Tema**	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen		
Språk	Finska	**Sidantal**	116

Referat

Finlands ekonomi har vuxit snabbare än förväntat, och statistikrevideringar förbättrade också den beräknade tillväxten och produktiviteten för år 2024 och 2025. BNP växer med 1,6 procent år 2026, med 1,8 procent år 2027 och med 1,5 procent år 2028. Hushållen är fortsatt försiktiga med sin konsumtion, men en förbättring av köpkraften och förtroendet ökar konsumtionstillväxten framför allt nästa år. Försvarsanskaffningarna, datacentren och energiomställningen ökar investeringarna, men bostadsbyggandet är fortsatt svagt och börjar återhämta sig först nästa år. Sysselsättningen fortsätter att minska under innevarande år och ökar först år 2027. I år ligger arbetslöshetsgraden på över 10 procent.

De offentliga samfundens underskott år 2025 var 3,8 procent i förhållande till BNP. Det förbättrade konjunkturläget ökar inkomsterna inom den offentliga ekonomin, men en kraftig utgiftsökning försvagar underskottet hos de offentliga samfunden i år till 4,2 procent av BNP. Den positivare konjunkturutvecklingen ökar de indirekta skatteintäkterna, men den tillsvidare svaga sysselsättningsutvecklingen dämpar intäktsökningen från förvärvsskatt samt minskningen i arbetslöshetsutgifter. De lättnader i inkomstbeskattningen som trädde i kraft vid ingången av innevarande år bromsar upp ökningen av skatteintäkterna i år, och detsamma gäller sänkningen av samfundsskatten nästa år. Under åren 2027–2030 kommer underskottet att vara cirka 4,5 procent av BNP. Skuldkvoten beräknas öka till 90 procent i år och förväntas vara nästan 98 procent av BNP år 2030.

Nyckelord	ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförhandlingar		
ISBN PDF	978-952-367-415-8	**ISSN PDF**	1797-9714
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-415-8		

Description sheet
21 September 2026

Economic Survey Autumn 2026

Publications of the Ministry of Finance 2026:35		**Subject**	Economic Prospects
Publisher	Ministry of Finance		
Group author	Economics Department		
Language	Finnish	**Pages**	116

Abstract

The Finnish economy has been growing more rapidly than expected, and the revised statistics have also led to new estimates of the growth and productivity in 2024 and 2025. GDP will grow by 1.6 per cent in 2026, 1.8 per cent in 2027 and 1.5 per cent in 2028. Although households remain reluctant to spend more, higher purchasing power and stronger confidence will accelerate consumer growth, especially in 2027. Defence materiel purchases, data centres and energy transition will boost investments, but housing construction remains stagnant, and the recovery will only start next year. The employment rate will fall further this year, and growth can only be expected in 2027. Unemployment will pass the ten per cent mark this year.

The general government deficit amounted to 3.8 per cent of GDP in 2025. Although more rapid economic growth will boost general government revenue, strong expenditure growth will push the general government deficit to 4.2 per cent of GDP this year. Although the economic upturn will boost indirect tax revenue, high unemployment will slow both the growth in earned income tax revenue and the decrease in unemployment expenditure. The cuts in earned income taxation, which entered into force on 1 January 2026, will slow tax revenue growth this year, and cuts in the corporation tax rate will have the same effect in 2027. The deficit will stand at about 4.5 per cent of GDP in the period 2027–2030. The debt-to-GDP ratio will probably reach 90 per cent this year, and in 2030, the figure is expected to be close to 98 per cent.

Keywords economic prospects, public finance, economic developments, budget negotiations

ISBN PDF	978-952-367-415-8	**ISSN PDF**	1797-9714
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-415-8		

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

*	Ennuste
-	Puuttuva tieto
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

LUKIJALLE

Katsauksessa esitetään vuosien 2026–2028 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2030 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio ovat laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012). Lisäksi talouspolitiikan arviointineuvosto vahvistaa lain 1441/2025 mukaisesti valtiovarainministeriön ennustetoiminnasta vastaavalla osastolla laaditut valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnittelun perustana olevan makrotalouden ennusteen.

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen kesäkuussa 2026 julkaisemat kansantalouden neljännesvuositilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu luvussa 1 esitetyn reaalitalouden ennusteen osalta käyttöön 13.8.2026 mennessä ja luvussa 2 esitetyn julkisen talouden ennusteen osalta käyttöön 21.8.2026 mennessä.

Helsingissä syyskuussa 2026

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander, osastopäällikkö, ylijohtaja

Janne Huovari, finanssineuvos, reaalitalouden yksikön päällikkö

Seppo Orjasniemi, finanssineuvos, julkisen talouden yksikön päällikkö

Talouspolitiikan arviointineuvosto on vahvistanut tässä Taloudellisessa katsauksessa esitetyn makrotalouden syksyn 2026 ennusteen vahvistuskirjeellä 26.8.2026.

Sisältö

Lukijalle 7

Esipuhe 10

Yhteenveto 13

1 Talousnäkymät 22
1.1 Maailmantalous 22
1.1.1 Kasvunäkymät 22
1.1.2 Rahoitusmarkkinat ja raaka-aineet 24
1.1.3 Maailmankauppa 26
1.2 Ulkomaankauppa 28
1.2.1 Vienti ja tuonti 28
1.2.2 Vaihtotase 30
1.3 Hinnat ja kustannukset 32
1.4 Palkat ja tulot 36
1.4.1 Palkat 36
1.4.2 Kotitalouksien tulot 39
1.5 Kulutus 41
1.6 Investoinnit 47
1.7 Kotimainen tuotanto 52
1.7.1 BKT ja tuottavuus 52
1.7.2 Toimialat 55
1.8 Työmarkkinat 60
1.9 Keskipitkän aikavälin näkymät 2029–2030 67

2 Julkinen talous 75
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä 75
2.2 Julkisyhteisöjen velka 81
2.3 Valtionhallinto 86
2.4 Kuntahallinto 94
2.5 Hyvinvointialuehallinto 98
2.6 Sosiaaliturvarahastot 102
2.6.1 Työeläkelaitokset 102
2.6.2 Muut sosiaaliturvarahastot 105
2.7 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä 107

Liitteet

Liite 1. Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito 110
Liite 2. Verotulojen laskennan keskeiset oletukset 113
Liite 3. Liitetaulukot 115

Teemat:

Työllisyyskehitys ja suhdanteet 64
Riskiskenaarioita 71
Velkasuhde pitkällä aikavälillä 84
Vuoden 2027 budjetti ja valtiontalouden kehykset 91

Julkaisun ulkopuoliset liitteet:
Liitteet on tallennettu omana tiedostonaan osoitteeseen
https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-415-8

ESIPUHE

Odotimme, että huomenna hän tulee, mutta hän tulikin jo eilen.

Kesän aikana julkaistut tarkistetut tilastot Suomen talouden tuotannosta kertovat, että tuotanto on kasvanut lähes yhtäjaksoisesti vuoden 2024 alusta saakka. Vuosina 2024 ja 2025 tuotanto kasvoi keskimäärin vajaan yhden prosentin vauhtia. Kasvu oli selvästi nopeampaa kuin esimerkiksi Saksassa samaan aikaan.

Lisäksi tilastot kertovat, että tuotannon kasvu nopeutui selvästi Suomessa vuoden 2025 viimeisen ja vuoden 2026 kahden ensimmäisen vuosineljänneksen aikana. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan tuotannon kasvu jatkuu myös loppuvuonna ja talous kasvaa keskimäärin 1,6 % tänä vuonna viime vuoteen verrattuna. Ennuste on hyvin linjassa myös tuoreimpien 28.8. julkaistujen kansantalouden tilinpidon tilastojen kanssa.

Näyttäisi, että jarru, joka jumitti kysynnän ja tuotannon kasvua vuoden 2025 aikana, olisi hellittämässä ja taloudessa olisi nyt eväitä perinteiseen kunnon noususuhdanteeseen. Vienti vetää ja investoinnit tuotantolaitoksiin, koneisiin ja laitteisiin sekä aineettomaan pääomaan kasvavat hyvää vauhtia. Jos tuotannon vahva kasvu jatkuu ennustetusti, myös työvoiman kysyntä alkaa kasvaa ja työttömyys hellittää vähitellen loppuvuonna. Alakulo asuntomarkkinoilla päättyisi ensi vuonna.

Ennusteen mukaan talouden kasvu alkaa hidastua ensi vuoden jälkeen, kun kasvu lähestyy vähitellen talouden käytettävissä olevien voimavarojen määrittämää pidemmän aikavälin vauhtia.

Jos kotitaloudet innostuvat tulevaisuudenuskonsa kohentuessa kuluttamaan säästöjään enenevästi, suhdannenousu voi osoittautua ennustettua voimakkaammaksi. Toisaalta – kuten useasti viime vuosina – suotuisa kehitys voi tyssätä ikäviin yllätyksiin ulkomailta. Yhdysvaltojen kauppapolitiikan ja Lähi-idän konfliktin käänteitä eivät asianosaiset itsekään näytä osaavan ennakoida.

Julkisessa taloudessa käänne on jäämässä vaisuksi. Ennusteen mukainen suhdannenousu ei riitä oikaisemaan rakenteellista epätasapainoa, joka julkiseen talouteen on syntynyt. Julkisen talouden alijäämä pysyy vajaassa 4,5 prosentissa ennustejaksolla ja julkinen velka kasvaa lähelle 98 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2030.

Kesän aikana julkaistujen tarkistettujen tilastojen mukaan julkisen talouden alijäämä oli aiemmin arvioitua suurempi vuonna 2025. Talouden kasvun nopeutuessa verotulot toki kasvavat, mutta vain maltillisesti, koska talouden ennustettu kasvu perustuu enemmän vientiin, investointeihin ja tuottavuuteen kuin yksityiseen kulutukseen ja työllisyyteen. Lisäksi ansiotuloverotuksen keventäminen on hidastanut verotulojen kasvua tänä vuonna ja ensi vuonna verotulojen kasvua hidastaa yhteisöveron keventäminen. Julkisen talouden sitkeiden alijäämien taustalla ovat etenkin nopeasti kasvavat menot – puolustukseen, hoivaan ja korkoihin – joita hintojen ja kustannusten nousu kasvattaa entisestään.

Valtiovarainministeriön tuore ennuste ei muuta arviota siitä, mitä EU:n finanssipoliittisten sääntöjen ja niihin perustuvien EU:n neuvoston Suomea koskevien suositusten noudattaminen edellyttävät Suomelta ensi vaalikaudella.

Suositusten mukaan Suomen pitäisi rajoittaa julkisten menojen kasvu Suomelle asetetun korjaavan nettomenopolun mukaiseksi ja korjata liiallinen alijäämä viimeistään vuonna 2028. Ennusteen mukaan julkisen talouden nettomenot kasvavat kuitenkin vuosina 2027 ja 2028 nopeammin kuin korjaava nettomenopolku sallisi ja julkisen talouden alijäämä pysyy selvästi liiallisen alijäämän viitearvoa suurempana koko vaalikauden ajan.

Jos ennusteen arvio nettomenojen kasvusta osoittautuu oikeaksi, on riski, että Suomen ei katsota noudattavan saamiaan suosituksia ja ryhtyneen tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Samalla edellytykset sille, että Suomi saisi lisäaikaa liiallisen alijäämän korjaamiseen, eivät täyty.

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen maailmassa talouden noususuhdanne ei muuta Suomelle asetettua korjaavaa nettomenopolkua eikä auta pienentämään ensi vaalikauden sopeutustarvetta. Noususuhdanne luo kuitenkin aiempaa otollisemmat puitteet julkista taloutta vahvistaville nopeavaikutteisille toimille, joita EU:n finanssipoliittisten sääntöjen ja neuvoston suositusten noudattaminen Suomelta ensisijaisesti edellyttävät.

Nopeavaikutteiset toimet – säästöt ja veronkorotukset – heikentävät väistämättä ostovoimaa ja kulutusta, kasvua ja työllisyyttä lyhyellä aikavälillä. Toimille on kuitenkin paremmin tilaa noususuhdanteessa, kun talouden tuotanto, työllisyys ja tulot kasvavat nopeasti.

Suomen talouden ja julkisen taloudenpidon perusasetelma ja ongelmat tunnetaan hyvin. Myös tarpeet ratkaisuille tunnustetaan laajasti. Suomi on ajautunut tilanteeseen, jossa julkinen talous on raskaasti ja kroonisesti alijäämäinen ja talous on kasvanut luontevia pohjoismaisia verrokkejamme hitaammin samalla, kun teknologian ja toimintaympäristön globaali murros on avannut ketterille yrityksille ja kilpailukykyisille maille runsaasti uusia kasvumahdollisuuksia.

Kun näin on, väistämättömien säästöjen ja veronkorotusten vastapainoksi on tarpeen jatkaa uudistuksia talouden rakenteiden virittämiseksi nykyistä tehokkaammiksi. Markkinat kirittävät ja kilpailijamme etenevät nopeasti. Siksi kestävää talouspolitiikkaa ovat yhtäältä toimet, jotka pienentävät julkisen talouden rakenteellista rahoitusepätasapainoa nopeasti, ja toisaalta toimet, jotka kannustavat työllisyyden, tuottavuuden ja talouden kasvua ja purkavat kitkoja ja esteitä kasvun tieltä.

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen maailmassa uudistukset talouden rakenteiden virittämiseksi nykyistä tehokkaammiksi eivät auta pienentämään Suomelta ensi vaalikaudella vaadittua sopeutusta oleellisesti. Ne ovat kuitenkin aivan oleellisia, jotta suomalaiselle osaamiselle, ideoille ja ratkaisuille syntyy paremmat edellytykset vastata markkinoilla avautuviin mahdollisuuksin ja jotta suomalaisille vahvistuu kannustava visio omista mahdollisuuksistaan rakentaa itselleen vakaa ja vauras tulevaisuus Suomessa.

Kannustava visio ja kyky kääntää se kestäväksi kasvuksi kantavat suhdannenousua pidemmälle.

YHTEENVETO

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2026–2028

Suomen talouden kasvu on ollut alkuvuonna selvästi odotettua nopeampaa. Myös käsitys kahdesta edellisestä vuodesta on muuttunut, sillä kesäkuun tilastorevisiot nostivat arviota niin vuosien 2024 ja 2025 talouskasvusta kuin työn tuottavuudesta. Kasvun piristyminen näkyy laajasti kaikilla päätoimialoilla, ja näkymät ovat kirkastuneet sekä yrityksissä että kotitalouksissa. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,6 prosenttia vuonna 2026, 1,8 prosenttia vuonna 2027 ja 1,5 prosenttia vuonna 2028.

Kasvun vahvistumisesta huolimatta talouden kuva ei ole yksiselitteisesti myönteinen. Työllisten määrä alenee edelleen, asuntomarkkinoiden ja asuntorakentamisen toipumisesta ei ole vielä merkkejä eikä verotulojen kehitys viittaa erityisen nopeaan talouden kasvuun. Lisäksi hintojen ja korkojen nousu hidastaa kasvua sekä kuluvana että ensi vuonna. Tuotanto jää yhä selvästi potentiaalista tuotantoa pienemmäksi.

Suomen BKT ja kysyntäerät
vuosimuutos ja kontribuutio, %

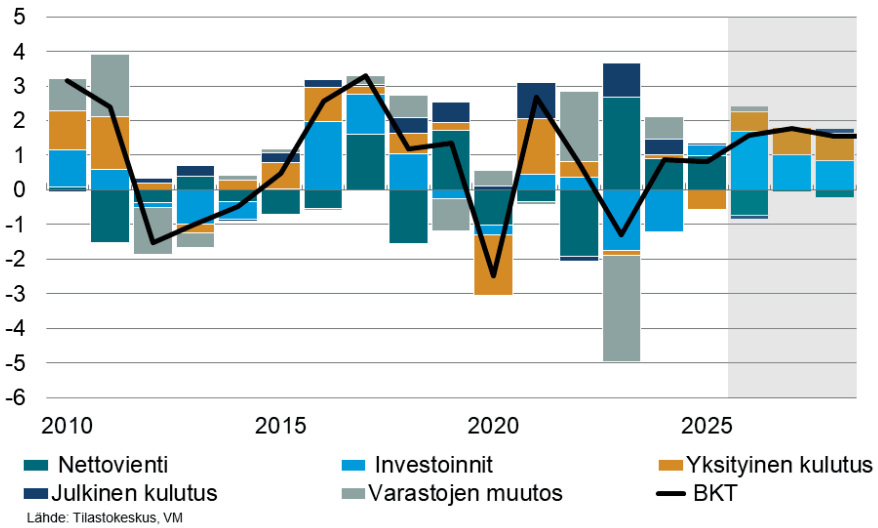

Lähde: Tilastokeskus, VM

Maailmantalouden kasvu on jatkunut odotettua vahvempana

Maailmantalous on kasvanut ennakoitua nopeammin. Euroalueen kasvu on piristynyt, eikä Yhdysvaltojen kasvu ole hidastunut odotetulla tavalla. Sekä Yhdysvaltojen kauppapolitiikan että Hormuzinsalmen sulun kielteiset vaikutukset maailmantalouteen ovat toistaiseksi jääneet pelättyä pienemmiksi. Lähi-idän tilanne pysyy silti kireänä ja ylläpitää energian korkeaa hintaa.

Maailman tavarakaupan kasvu jää kuluvana vuonna vaimeaksi, mutta kauppa elpyy ennustejakson jälkimmäisinä vuosina. Palvelukauppaa lisäävät erityisesti digitaaliset palvelut. Suomen vienti on kasvanut vientimarkkinoiden tahtiin, ja kysynnän piristyminen näkyy vientiyritysten tilauskannoissa. Tuonti kasvaa kuitenkin vientiä nopeammin, sillä hävittäjätoimitukset ja datakeskusinvestoinnit edellyttävät runsaasti tuontia. Nettoviennin kontribuutio talouskasvuun jää siten lievästi negatiiviseksi, vaikka vaihtotase pysyy lievästi ylijäämäisenä.

Inflaation kiihtyminen rajautuu energiaan

Inflaatio on kiihtynyt kuluvana vuonna erityisesti energian hinnan nousun myötä. Ennusteessa oletetaan kriisin jäävän melko lyhyeksi, joten öljyn kallistuminen ei välity laaja-alaisesti muihin kuluttajahintoihin. Pohjainflaatio pysyttelee vajaassa kahdessa prosentissa ja on selvästi hitaampaa kuin euroalueella keskimäärin. Kuluttajahinnat nousevat koko ennustejakson noin kaksi prosenttia vuodessa. Kriisin pitkittyminen on keskeinen inflaatioriski.

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen reaalikasvua ovat hillinneet heikko työllisyystilanne, hintojen ja korkojen nousu sekä julkisen talouden sopeutus, vaikka samaan aikaan ansiotuloverotus keveneekin. Ensi vuonna ostovoiman kasvu nopeutuu, kun työllisyys kääntyy kasvuun ja sopimuskorotukset nostavat palkansaajakorvauksia. Sosiaalietuuksien kasvu jää sen sijaan hyvin hitaaksi, ja reaalisesti etuudet pienenevät.

Kotitalouksien varovaisuus jarruttaa kulutusta

Kulutusta on lisäksi hillinnyt kotitalouksien varovaisuus, ja säästämisaste nousi viime vuonna kuuteen prosenttiin. Kuluttajien luottamuksen parantuminen, kohtuullinen palkkakehitys ja veronalennukset piristävät yksityistä kulutusta, jonka arvioidaan kasvavan noin prosentin kuluvana vuonna ja nopeutuvan sen jälkeen.

Säästämisaste laskee ennustejaksolla vain vähitellen ja pysyy aiempaa korkeammalla. Kotitalouksilla olisikin keskimäärin varaa selvästi ennustettua suurempaan kulutuksen kasvuun.

Datakeskukset ja puolustushankinnat vauhdittavat investointeja

Investoinnit kasvavat vahvasti koko ennustejakson ajan. Kuluvan vuoden kasvua vetävät julkisen sektorin hankinnat, erityisesti monitoimihävittäjien toimitukset, sekä lakisääteinen T&K-rahoitus. Koska hävittäjät hankitaan tuontina, niiden vaikutus kotimaiseen tuotantoon jää pieneksi. Vauhtiin päässeet datakeskushankkeet lisäävät sekä rakentamista, kone- ja laiteinvestointeja että aineettomia investointeja, ja myös teollisuuden energiasiirtymä tukee investointeja koko jaksolla. Lähiidän kriisin ylläpitämä energiamarkkinoiden epävakaus sekä hankkeiden ajoitus aiheuttavat kuitenkin epävarmuutta.

Talonrakentamisen pitkä taantuma alkaa väistyä toimitila- ja teollisuusrakentamisen sekä datakeskus- ja energiahankkeiden vetämänä. Asuntorakentamisessa käännettä ei sen sijaan ole vielä näkynyt, ja asuntomarkkinoilla on otettu ennemminkin takapakkia. Patoutunutta kysyntää on kuitenkin runsaasti, ja asuntorakentamisen toipumisen odotetaan alkavan ensi vuonna.

Työllisyys kääntyy kasvuun vasta vuonna 2027

Työllisten määrän, työtuntien ja työllisyysasteen lasku on jatkunut alkuvuonna. Työttömyys on 2000-luvun suurinta, ja työttömien määrä on selvästi rakenteellista tasoaan korkeampi. Työttömyysaste nousee 10,3 prosenttiin vuonna 2026 ja laskee sen jälkeen niukasti alle kymmenen prosentin. Työllisyysaste (20–64-vuotiaat) jää 75,5 prosenttiin kuluvana vuonna.

Tuotannon kasvun nopeutumisen odotetaan kääntävän työllisyyden kasvuun loppuvuoden aikana, mutta työllisyysennustetta ei ole nostettu yhtä paljon kuin BKT-ennustetta. Sekä tilastorevisiot että ennusteen tarkistukset ovat kohdistuneet enemmän työn tuottavuuteen kuin työpanokseen. Työvoiman tarjonta on samaan aikaan kasvanut ulkomailta muuttaneen työikäisen väestön ja työn tarjontaa vahvistavien politiikkatoimien myötä.

Tuotantokuilu sulkeutuu vuosikymmenen vaihteessa

Tilastorevisiot nostivat myös arviota potentiaalisesta tuotannosta ja sen vuotuisesta kasvusta noin yhteen prosenttiin. Tuotannon arvioidaan saavuttavan potentiaalisen tasonsa vuonna 2030, kun BKT kasvaa 1,5 prosenttia vuonna 2029 ja 1,3 prosenttia vuonna 2030. Potentiaalisen tuotannon kasvu nojaa pääomaan ja tuottavuuteen, työpanoksen vaikutus kasvuun on vähäinen.

Kasvun piristymisestä huolimatta julkisen talouden tila pysyy heikkona

Suhdanteen kääntyminen ja kasvun vahvistuminen kohentavat julkisen talouden synkkää näkymää vain hiukan. Ennusteessa suhdannekäänne heijastuu julkiseen talouteen erityisesti välillisten verojen kertymän aiempaa nopeampana kasvuna, mutta ei vielä vaikuta menokehitykseen. Julkisyhteisöjen menojen kasvu nopeutuu kuluvana vuonna erityisesti puolustusmateriaalihankintojen vuoksi. Menot kasvavat nopeasti myös tulevina vuosina, kun puolustus- ja hoivamenojen kasvu jatkuu ja velan määrän ja korkotason nousu kasvattavat korkomenoja.

Taloussuhdanteen piristyminen kasvattaa välillisiä verotuloja, mutta toistaiseksi vaisu työllisyyskehitys hidastaa ansiotuloverotulojen kasvua. Vuoden alussa voimaan tulleet ansiotuloverotuksen kevennykset hidastavat verotulojen kasvua tänä vuonna. Ensi vuonna verotulojen kasvua hidastaa puolestaan yhteisöveron keventäminen.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

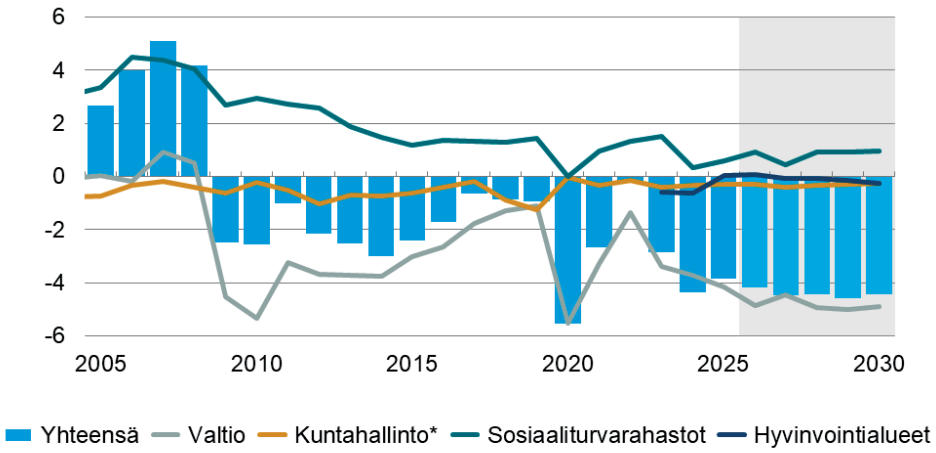

*Laaja paikallishallinto vuoden 2022 loppuun saakka
Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen alijäämä heikkenee tänä vuonna 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vuonna 2027 alijäämä syvenee 4,5 prosenttiin, kun erityisesti paikallishallinnon alijäämä kasvaa. Julkisen talouden alijäämä ei juuri pienene pidemmälläkään aikavälillä: puolustus- ja korkomenojen kasvu pitävät sen 4,4 prosentissa suhteessa BKT:hen vielä vuonna 2030.

Valtion alijäämä on syvä. Tänä vuonna alijäämä on 4,9 prosenttia suhteessa BKT:hen erityisesti puolustushankintojen sekä korkomenojen nousun seurauksena. Vuonna 2027 valtion alijäämää kohenee hetkellisesti Valtion eläkerahastosta tehdyn siirron seurauksena, mutta valtion alijäämä syvenee jälleen tulevina vuosina ja asettuu 4,9 prosenttiin ennustejakson lopulla.

Paikallishallinnon menoja kasvattavat ja alijäämää ylläpitävät ennustejaksolla pääasiassa hintojen ja palkkojen nopea kasvu. Hyvinvointialueiden rahoitusasema on hiukan ylijäämäinen tänä vuonna, mutta kääntyy alijäämäiseksi vuonna 2027, kun menot kasvavat rahoitusta nopeammin. Kuntahallinnon rahoitusasema pysyy vakaasti hiukan alijäämäisenä. Vuonna 2026 paikallishallinnon alijäämä on 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen ja ennustejakson lopulla alijäämä kasvaa 0,5 prosenttiin.

Sosiaaliturvarahastot pysyvät kokonaisuutena ylijäämäisinä erityisesti työeläkelaitosten vahvan rahoitusaseman ansiosta. Työeläkelaitosten ylijäämä rakentuu sijoituksista kertyvien omaisuustulojen ja työeläkemaksutulojen varaan. Muut sosiaaliturvarahastot ovat kuluvana ja ensi vuonna vielä alijäämäisiä, mutta kääntyvät sen jälkeen tasapainoon ja pysyvät lähellä tasapainoa loppuennustejakson ajan. Vuoden 2027 alijäämä johtuu erityisesti työttömyysvakuutusmaksujen alentamisesta. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa erityisesti työttömyysmenojen asteittainen pienentyminen ennustejakson loppua kohden.

Julkisyhteisöjen velkasuhde nousee tänä vuonna 90 prosenttiin. Velkasuhde kasvaa tasaisesti koko ennustejakson ajan, ja vuonna 2030 velka on jo lähes 98 prosenttia suhteessa BKT:hen.

EU:n finanssipoliittisen seurannan keskeinen indikaattori on julkisyhteisöjen nettomenojen kasvu. Ne kasvavat 4,1 prosenttia tänä vuonna, 3,4 prosenttia vuonna 2027 ja 3,3 prosenttia vuonna 2028.

Keskeiset riskit ennusteessa

Geopoliittiset jännitteet pysyvät korkealla sekä Lähi-idän kriisin että Venäjän hyökkäyssodan vuoksi, ja maailman monet kriisit voivat vaikuttaa talouteen ennustettua kielteisemmin. Ennuste perustuu oletukseen, että Lähi-idän kriisi jää lyhyeksi eikä öljyn kallistuminen välity laaja-alaisesti muihin kustannuksiin ja kuluttajahintoihin. Yhdysvaltojen kauppapolitiikkaan liittyvä epävarmuus pysyy korkealla. Sään koetun kaltaisten ääri-ilmiöiden laajeneminen hidastaisi kasvua maailmanlaajuisesti.

Tekoäly on noussut yhdeksi maailmantalouden merkittävimmistä kasvun ajureista, ja siihen liittyvät riskit ovat kahdensuuntaisia. Pidemmällä aikavälillä tuottavuushyödyt voivat olla merkittäviä ja nostaa kasvua ennustettua enemmän. Lyhyellä aikavälillä vaikutukset kasvuun voivat yllättää kumpaankin suuntaan. Osakemarkkinoiden korjausliike voisi hidastaa tekoälyyn liittyviä investointeja nopeasti ja selvästi, mikä näkyisi Suomessa erityisesti datakeskushankkeiden ajoituksessa. Ylipäätään investointien toteutuminen ja ajoittuminen on suuri epävarmuustekijä ennusteessa.

Kotimaassa keskeisin yläsuuntainen riski on kotitalouksien kulutus. Säästämisaste pysyy ennustejaksolla aiempaa korkeammalla, ja kotitalouksilla olisi varaa kasvattaa kulutustaan huomattavasti enemmän kuin ennusteessa on oletettu. Luottamuksen ennakoitua nopeampi palautuminen voisi siten vauhdittaa kulutusta ja talouskasvua tuntuvasti.

Kotitalouksien varovaisuus voi kuitenkin jatkua ja kulutus kasvaa ennustettua hitaammin, jos työllisyyden käänne viivästyy ja epävarmuus talouden näkymästä säilyy korkeana. Jos epävarmuus ja työllisten määrän lasku jatkuvat ennakoitua pidempään myös käänne asuntomarkkinoilla viivästyisi ja asuntojen rakentaminen elpyisi ennustettua hitaammin.

Pitkittyessään Lähi-idän kriisi voi nostaa kustannuksia ja hintoja ja kasvattaa julkisyhteisöjen menoja ennustettua enemmän. Jos käänne suotuisampaan viivästyisi työmarkkinoilla, työttömyysmenot kasvaisivat ennustettua enemmän. Lisäksi kriisin pitkittyminen voisi heikentää sijoitusten tuottoja rahoitusmarkkinoilla, mikä heikentäisi erityisesti työeläkerahastoja suhteessa ennustettuun. Toisaalta tuotannon, työllisyyden ja yksityisen kulutuksen ennustettua voimakkaampi kasvu kasvattaisivat sekä ansiotuloveroja että arvonlisäveroja ennustetusta.

Bruttokansantuotteen muutos
prosenttia

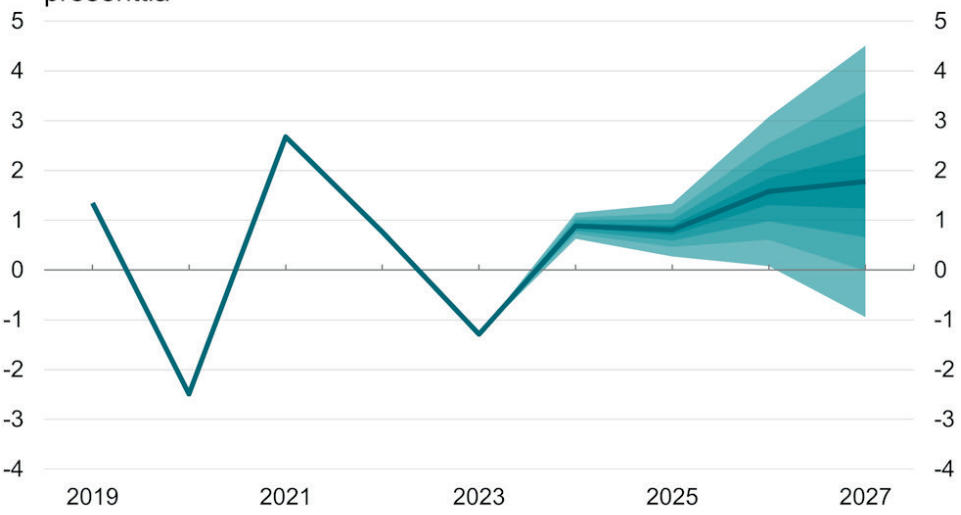

Lähde: Tilastokeskus, VM

Talouskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Luottamusvälit kuvaavat väliä, jolle toteutunut kehitys on aiemmissa ennusteissa osunut 80 prosentin todennäköisyydellä. Nämä luottamusvälit sisältävät kuitenkin vain normaalin ennusteisiin liittyvän epävarmuuden, eivätkä ne ota huomioon kullakin ennustekierroksella olevia erityisiä riskitekijöitä.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Volyymin muutos, %					
Bruttokansantuote markkinahintaan	0,9	0,8	1,6	1,8	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-0,8	2,6	4,0	1,7	2,5
Kokonaistarjonta	**0,4**	**1,3**	**2,3**	**1,8**	**1,8**
Tavaroiden ja palvelujen vienti	1,3	5,0	2,1	1,6	2,0
Kulutus	0,7	-0,7	0,6	1,1	1,2
yksityinen	0,2	-1,1	1,1	1,6	1,6
julkinen	1,8	0,1	-0,4	0,1	0,5
Investoinnit	-5,2	1,4	7,8	4,4	3,6
yksityiset	-8,7	1,0	4,7	5,4	4,3
julkiset	11,2	3,0	19,7	0,9	1,0
Kokonaiskysyntä	**0,6**	**1,3**	**2,3**	**1,8**	**1,8**
kotimainen kysyntä	0,3	-0,2	2,3	1,8	1,8

Taulukko 2. Julkisen talouden keskeiset ennusteluvut

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Suhteessa BKT:hen, %					
Julkisyhteisöjen menot	57,8	57,5	57,7	57,1	56,7
Veroaste	42,2	42,4	42,4	41,8	41,7
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-4,3	-3,8	-4,2	-4,5	-4,4
Valtionhallinnon nettoluotonanto	-3,7	-4,1	-4,9	-4,4	-4,9
Julkisyhteisöjen velka	82,5	88,5	90,1	91,2	93,1
Valtionvelka	61,3	66,6	68,7	70,1	72,4

Taulukko 3. Muut keskeiset ennusteluvut

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	276	282	293	305	317
Bruttokansantuotteen hinta, muutos, %	0,3	1,2	2,4	2,2	2,4
Palvelut, volyymin muutos, %	0,2	0,6	1,3	1,4	1,2
Koko teollisuus, volyymin muutos, %	4,9	-0,3	2,9	2,5	1,9
Työn tuottavuus, muutos, %	1,7	1,3	1,9	0,8	0,8
Työlliset, muutos, %	-1,0	-0,5	-0,5	1,1	0,8
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat), %	76,7	76,0	75,5	76,1	76,5
Työttömyysaste, %	8,4	9,7	10,3	9,9	9,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,6	0,3	2,0	1,9	2,1
Ansiotasoindeksi, muutos, %	3,4	3,1	3,6	3,2	3,4
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,8	4,2	1,3	1,7	0,8
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,6	1,5	0,4	0,5	0,2
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	3,6	2,2	2,3	2,9	2,8

1 Talousnäkymät

1.1 Maailmantalous

Maailmantalous kasvaa, vaikka näkymiä varjostaa erilaiset riskit. Lähi-idän kireä tilanne aiheuttaa epävarmuutta, ja konfliktin eskaloitumisen riski aiheuttaa huolta. Tästä huolimatta euroalueen talous on elpymässä. Yhdysvalloissa melko nopea kasvu jatkuu jännitteistä huolimatta. Kiinan ulkomaankauppa tukee kasvua, mutta kotimainen kulutus on vaatimatonta. Maailmankauppa elpyy riskien varjossa.

Maailmantalouden kasvunäkymät ovat varovaisen myönteiset riskeistä huolimatta. Lähi-idän tilanne jatkuu kireänä ja ylläpitää energian korkeaa hintaa. Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen Ukrainassa heikentää sentimenttiä Euroopassa. Yhdysvalloissa kasvu jatkuu melko vahvana jännitteistä huolimatta. USA asetti heinäkuussa uusia tulleja lukuisille maille. Maailman tavarakauppa elpyy Lähi-idän tilanteesta huolimatta etenkin nousevien talouksien vetämänä. Maailmantalous kasvaa 2,9 prosenttia 2026, ja kasvu kiihtyy 3,4 prosenttiin 2027.

1.1.1 Kasvunäkymät

Euroalueen talouden näkymät ovat varovaisen myönteiset. Talouskasvu elpyi hitaan ensimmäisen neljänneksen jälkeen kuluvan vuoden toisella neljänneksellä. Toteutunut tilastoaineisto oli laajalti odotuksia myönteisempää. Tämän lisäksi ennakoivat indikaattorit viittaavat kasvun elpymiseen edelleen. Saksa investoi voimakkaasti puolustukseen ja infrastruktuuriin. Lisäksi etenkin Etelä-Euroopan maissa palveluiden näkymät ovat myönteiset. Toisaalta sään ääri-ilmiöt, erityisesti erittäin kuuma kesä, kuivuus ja metsäpalot aiheuttavat kustannuksia ja vaimentavat elpymistä. Energian korkealla pysyttelevä hinta nostaa inflaatiopaineita, mutta toisaalta vauhdittaa energiasiirtymää. Euroalueen riippuvuus fossiilisesta energiasta onkin vähentynyt nopeasti. Euroalueen talouskasvu elpyy 1,0 prosenttiin kuluvana vuonna ja kiihtyy edelleen 1,4 prosenttiin ensi vuonna.

Yhdysvaltojen kasvu jatkuu melko nopeana pitkälti yksityisen kulutuksen vetämänä. Kuluvan vuoden ensimmäisen neljänneksen nopea kasvu hidastui hieman toisella neljänneksellä. Teollisuuden ja etenkin palveluiden näkymät ovat erittäin myönteiset. Erityisesti teknologiateollisuus ylläpitää kasvua siinä missä perusteollisuuden näkymät ovat vaisummat. Inflaatio on kiihtynyt viime kuukausina jonkin verran energian hinnan nousun ja tuonnille asetettujen tullien takia. Samaan aikaan työmarkkinoilla työllisten määrä kasvaa. Kuluttajien luottamus on edelleen melko vaatimatonta. Poliittinen ilmapiiri jatkuu kireänä, ja syksyn välivaalit aiheuttavat huolta. Kokonaistuotanto kasvaa kaksi prosenttia kuluvana ja ensi vuonna.

Kiinassa talouskasvu hidastuu tänä vuonna vaatimattoman kotimaisen kulutuksen takia. Teollisuuden ja etenkin palveluiden ennakoivat indikaattorit ovat laskeneet nopeasti kesän 2026 aikana. Samaan aikaan viennin kasvu on erittäin vahvaa. Yllättäen myös Yhdysvaltoihin suuntautuva vienti on elpynyt. Investoinnit tekoälyyn vahvistavat Kiinan asemaa teknologisen kehityksen kärjessä. Autoteollisuus on teknologisen kehityksen kärjessä ja haastaa etenkin Euroopan teollisuutta. Kuluttajahinnat ovat kääntyneet uudelleen laskuun viime vuoden lopulla alkaneen nousun jälkeen. Mittavat öljyvarastot lieventävät Lähi-idän kriisin vaikutuksia. Talouskasvu hidastuu 4,3 prosenttiin kuluvana vuonna ja edelleen 4,2 prosenttiin ensi vuonna.

Bruttokansantuote
volyymin muutos, %

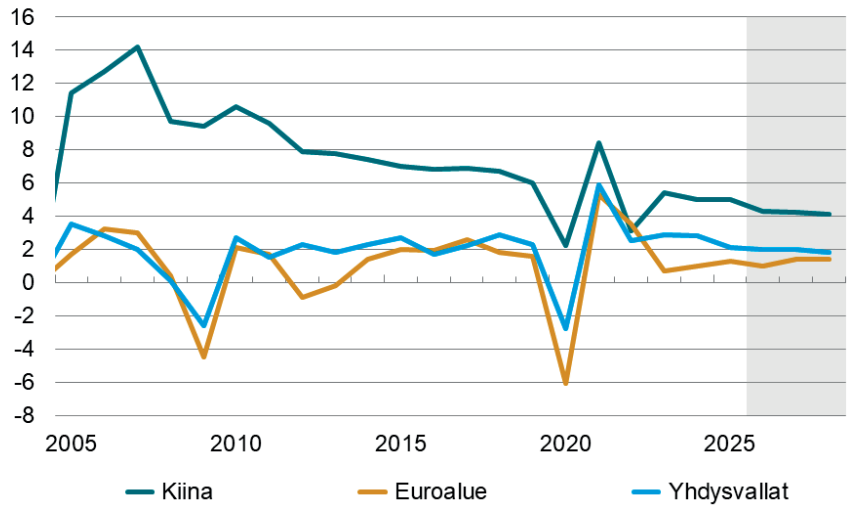

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Intiassa vahvana pysyttelevä yksityinen kulutus ylläpitää nopeaa kasvua, vaikka Lähi-idän kriisi vaikuttaa voimakkaasti talouskehitykseen. Japanissa voimakas elvytys tukee elpymistä samaan aikaan kun nousevat korot aiheuttavat kustannuksia. Iso-Britannian näkymiä varjostaa energiakriisi, mutta talous elpyy ennustejaksolla. Uuden hallituksen odotetaan tukevan pienituloisten toimeentuloa. Venäjällä sotatalouden ylläpitäminen syö yhä enemmän julkisia varoja ja syventää julkisen talouden alijäämää. Ukrainan iskut energiainfrastruktuuriin ja etenkin kulutushyödykevarastoihin lisäävät tyytymättömyyttä. Ruotsissa verrattain nopea kasvu jatkuu samalla kun investoinnit puolustukseen heikentävät julkista taloutta.

Talouden kuvaan liittyvät riskit painottuvat alasuuntaan. Geopoliittiset jännitteet pysyvät korkealla Lähi-idän kriisin ja Venäjän hyökkäyssodan takia. Lähi-idän kriisin eskaloituminen lisäisi jännitteitä. Siitä huolimatta energiakriisin pahenemisen riski näyttäisi hieman laantuneen. Yhdysvaltojen kauppapolitiikkaan liittyvä epävarmuus pysyy korkealla. Sään ääri-ilmiöiden laajentuminen hidastaisi kasvua maailmanlaajuisesti. Tekoälyyn liittyy sekä ala- että yläsuuntaisia riskejä. Osakemarkkinoiden korjausliike voi hidastaa investointeja, mutta pidemmällä aikavälillä tuottavuushyödyt voivat olla merkillepantavia.

Euroalueen talouden odotettua nopeampi elpyminen on keskeinen yläsuuntainen riski yllä esitettyyn talouden kuvaan. Aktiviteettia voi kiihdyttää odotettua suuremmat investoinnit puolustukseen ja infrastruktuuriin. Venäjän hyökkäyssodan loppuminen ja siitä seuraava Ukrainan jälleenrakennus lisäisi aktiviteettia ja kohentaisi sentimenttiä. Rauha Lähi-idässä laskisi energian hintaa maailmanlaajuisesti ja lisäisi luottamusta.

1.1.2 Rahoitusmarkkinat ja raaka-aineet

Rahoitusmarkkinoilla riskinottohalukkuus on säilynyt melko korkeana, vaikka markkinaympäristössä on epävarmuutta. Osakeindeksit ovat nousseet ja arvostustasot ovat historiallisen korkeita. Vaikka yritysten tuloskehitys on ollut vahvaa sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa, AI-syklin kestävyys painaa sijoittajien mieltä. Tekoälyliitännäiset osakkeet ovat volatiileja ja tekoälyinvestointien mittaluokka, kannattavuus sekä investointien rahoituksen osittainen läpinäkymättömyys ja monimutkaisuus herättävät huolia. Valuuttamarkkinoilla huomio on ollut pyrkimyksissä lieventää Japanin jenin heikkoutta. Yhdysvaltojen dollari on vahvistunut jonkin

verran. Korkomarkkinoilla volatiliteetti heijastaa epävarmuutta ja valtioiden velanhoitomenot ovat kasvussa. Yhdysvalloissa valtiovarainministeriö on kiihdyttänyt valtionlainojen takaisinostoja hillitäkseen 10 ja 30 vuoden korkojen nousua. Pitkien korkojen nousutrendi on huolenaihe laajemminkin. Pankkien kannattavuus on säilynyt hyvällä tasolla, ja markkinaepävarmuus on jopa tukenut tuottoja. Muiden kuin pörssiyritysten rahoituksen kestävyyteen liittyvä epävarmuus jatkuu.

Lähi-idän epävakaa tilanne varjostaa energiamarkkinoita. Toisaalta öljyfutuurit viittaavat tilanteen rauhoittumiseen lähivuosina. Maakaasun hinta Euroopassa on noussut, mutta futuurit viittaavat hinnan laskuun ennustejaksolla. Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat olleet nousussa, ja nousu-ura jatkuu ennustejaksolla. Ruoan hinta on ollut nousussa. Laajamittaiset häiriöt lannoitteiden saatavuudessa heikentäisivät erityisesti kehittyvien maiden ruokaturvallisuutta.

Raaka-aineiden hinnat

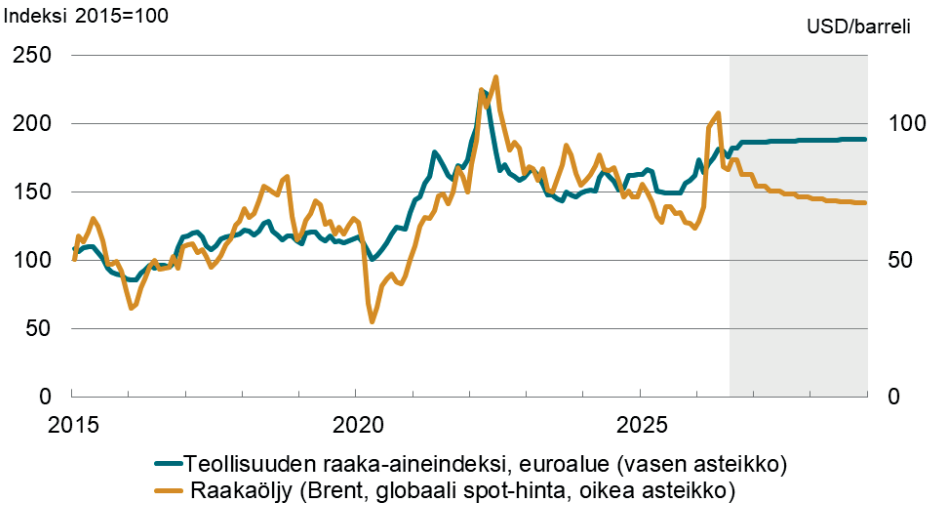

Lähde: HWWI, Macrobond, VM

1.1.3 Maailmankauppa

Maailman tavarakaupan kasvua kannattelee tänä vuonna nousevien talouksien, erityisesti Aasian maiden tuonti. Euroalueella ja Yhdysvalloissa kehitys on samaan aikaan vaatimattomampaa, mutta kauppa elpyy vuosina 2027 ja 2028. Toisaalta Hormuzinsalmen ja Kyynelten portin (Bab el-Mandeb) tilanne varjostavat kauppaa. Tavarakaupan kasvu hidastuu 0,7 prosenttiin kuluvana vuonna, mutta elpyy 2,2 prosenttiin ensi vuonna.

Maailman palvelukaupan näkymä on myönteinen pitkälti digitaalisten palveluiden kasvun ansiosta. Lähi-idän kireä tilanne hidastaa merikuljetusten kasvua. Kuumuus ja metsäpalot Euroopassa voivat jatkuessaan heikentää maanosaan kohdistuvaa matkailua. Näistä eristä digitaalisten palveluiden osuus on selvästi suurin palvelukaupassa. Palvelukauppa kasvaa 2,9 prosenttia 2026 ja kasvu kiihtyy 3,7 prosenttiin 2027.

Maailmankauppaan liittyvät riskit ovat pitkälti alasuuntaisia ja liittyvät geopoliittisten jännitteiden eskaloitumiseen edelleen. Lähi-idän epäselvä tilanne varjostaa näkymiä. Lisäksi sään ääri-ilmiöt jatkuessaan voivat hidastaa palvelukaupan kasvua.

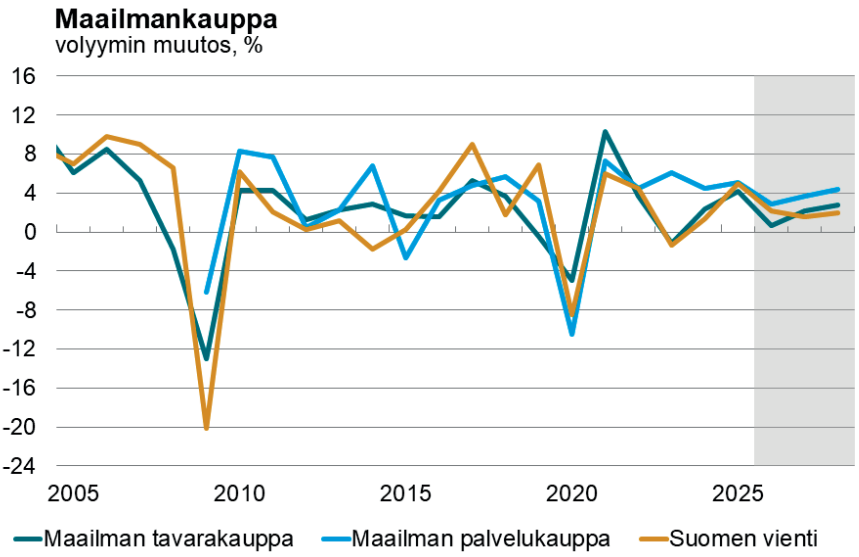

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, WTO, kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Volyymin muutos, %					
Maailma (PPP)	3,3	3,1	2,9	3,4	2,9
Euroalue	1,0	1,3	1,0	1,4	1,4
EU	1,1	1,4	1,1	1,4	1,4
Saksa	-0,5	0,3	0,7	1,6	1,1
Ranska	1,4	0,9	0,7	1,5	1,4
Ruotsi	1,9	1,7	1,9	2,4	2,2
Iso-Britannia	1,0	1,4	0,6	1,6	1,5
Yhdysvallat	2,8	2,1	2,0	2,0	1,8
Japani	-0,2	1,1	0,4	1,1	0,8
Kiina	5,0	5,0	4,3	4,2	4,1
Intia[1]	6,5	7,7	6,1	6,6	6,3
Venäjä	4,9	1,0	0,5	0,8	1,0

[1] Tilivuosi (1.4.-31.3)
Lähteet: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Maailman tavarakauppa, volyymin muutos, %	2,4	4,1	0,7	2,2	2,7
Maailman palvelukauppa, volyymin muutos, %	4,5	5,1	2,9	3,7	4,3
USD/EUR	1,08	1,13	1,16	1,17	1,19
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, %	3,5	-1,0	15,1	4,4	0,6
Raakaöljy (Brent), $/barreli	79,7	68,0	85,4	74,9	71,6
3 kk euribor, %	3,6	2,2	2,3	2,9	2,8
Valtion obligaatiot (10 v), %	2,9	3,0	3,3	3,3	3,2
Tuontihinnat, muutos, %	-1,0	-1,1	3,8	1,3	1,6

Lähteet: CPB, Macrobond, HWWI, WTO, kansalliset tilastoviranomaiset, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Suomen ulkomaankaupan näkymät ovat kesän aikana hieman parantuneet maailmankauppaan liittyvän epävarmuuden hälvetessä. Vienti ja tuonti ovat kehittyneet alkuvuoden aikana tasaisesti, etenkin tavarakaupan tukiessa kehitystä. Viennin kasvun odotetaan ennustejakson aikana asteittain tukevan vaihtotaseen kehitystä, joka säilyy lähellä tasapainoa.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Suomen ulkomaankauppa on kehittynyt kesän aikana varsin myönteisesti. Yhdysvaltojen ja Iranin välisen konfliktin laajempi eskaloituminen on toistaiseksi vältetty ja markkinat ovat osittain sopeutuneet tilanteeseen, mikä on vähentänyt toimitusketjujen häiriöitä ja maailmankauppaan liittyvää epävarmuutta. Näiden yhteisvaikutus on taas puolestaan laskenut raakaöljyn markkinahintoja huipustaan ja parantanut Suomen ulkomaankaupan näkymiä. Lähi-idän alueen tilanteen kiristyminen ja Yhdysvaltojen tullipolitiikan aikaansaama kauppapoliittinen epävarmuus säilyvät kuitenkin merkittävimpinä uhkina maailmankaupan tulevalle kasvulle.

Ulkomaankauppa

arvo, miljardia euroa

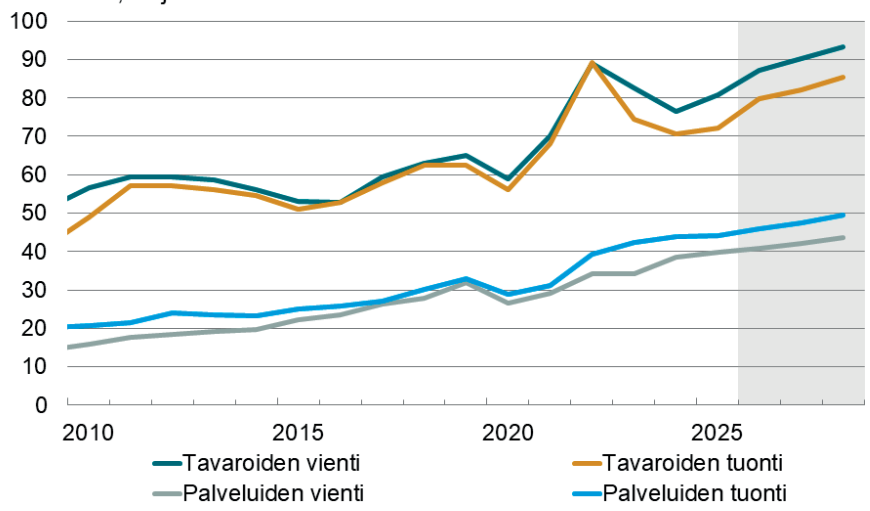

Lähde: Tilastokeskus, VM

Epävakaasta markkinaympäristöstä huolimatta Suomen viennin ja tuonnin arvo kasvoivat tasaisesti vuoden ensimmäisellä puoliskolla vuodentakaiseen verrattuna. Viennin arvo on kasvanut noin kymmenen ja tuonnin lähes 12 prosenttia. Investoinnit ovat tukeneet tuonnin kasvua, vaikka tuontitavaroiden hinnoissa on kevään aikana ollut nousupaineita. Palveluiden osalta kehitys on ollut maltillisempaa. Palvelutuonnin arvo on kasvanut vuodentakaisesta vajaan kuuden prosentin verran ja viennin arvo on lähes ennallaan.

Hyvästä kehityksestä huolimatta kysyntä on ollut alkuvuodesta hieman odotuksia vaisumpaa Suomen keskeisimmillä vientimarkkinoilla. Viennin kasvun odotetaan kuitenkin varovaisesti vauhdittuvan ennustejakson aikana, etenkin tavarakaupan vientimarkkinoiden kysynnän elpyessä. Vienti on keväällä kehittynyt tuonnin tavoin sekä hinnoissa että määrissä mitattuna tavarakaupan vetäessä viennin kasvua. Kesällä toimitettu risteilyalus nostaa etenkin kesän tavaravientiä merkittävästi.

Parantuneet näkymät vauhdittavat sekä viennin että tuonnin kasvua vuoden 2026 aikana. Kasvu jatkuu myös vuonna 2027, mutta jää kuitenkin varsin maltilliseksi epävarmuuksien jarruttaessa kasvunäkymiä. Vuoden 2028 aikana vienti ja tuonti kasvavat jälleen nopeammin, kun kasvua odotetaan laaja-alaisesti Suomen talouteen.

Yksikkötyökustannukset

nimelliset, muutos vuodentakaiseen, %

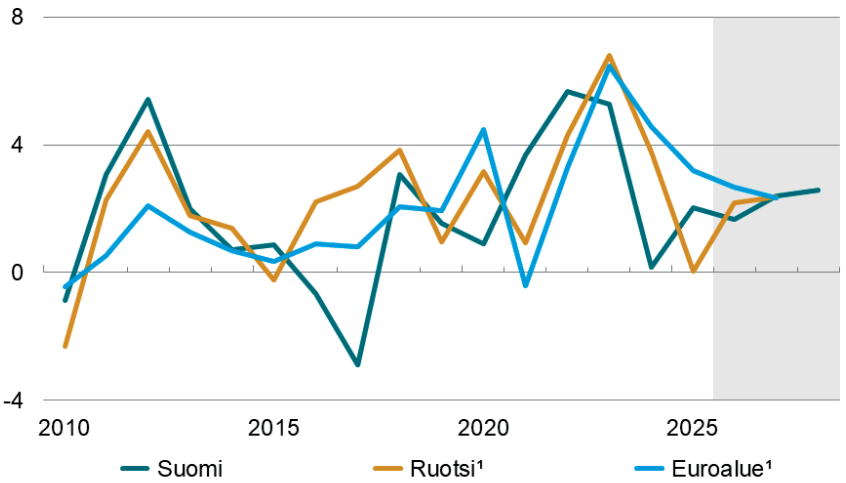

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Muutos, %					
Viennin volyymi	1,3	5,0	2,1	1,6	2,0
Tuonnin volyymi	-0,8	2,6	4,0	1,7	2,5
Vientihinnat[1]	-2,8	-0,1	3,9	1,6	1,6
Tuontihinnat[1]	-1,0	-1,1	3,8	1,3	1,6

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan.

1.2.2 Vaihtotase

Vaihtotaseen odotetaan ennustejaksolla pysyttelevän lähellä tasapainoa. Hormuzinsalmen tilanteen rauhoittuminen näkyy ennustejaksolla raaka-aineiden aiheuttaman inflaatiopaineen hellittämisellä, jonka vuoksi tuontihintojen kehitys maltillistuu hieman. Vaihtotase ei ole kevään aikana kuitenkaan juuri muuttunut, sillä tavarakaupassa nähdyt viennin ja tuonnin nousut ovat olleet karkeasti samansuuruiset. Kevään vaihtotase onkin ollut jonkin verran ylijäämäinen. Vaihtotase on kesän laivatoimituksen seurauksena ylijäämäinen myös kevään jälkeen, vaikka vuosittain tähän normaalisti ajoittuvat osingot ajavat vaihtotaseen tyypillisesti syvän alijäämäiseksi.

Viennin ja tuonnin hintojen kehitys on kevään aikana hieman heikentänyt vaihtosuhdetta, joka on vuodesta 2024 asteittain parantunut lähelle tuonti- ja vientihintojen tasapainoa. Muutokset ovat kuitenkin varsin pieniä eikä vaihtosuhde ole merkittävissä määrin heilahdellut. Vaihtosuhteeseen ei odoteta ennustejaksolla merkittävän voimakkaita muutoksia tuonti- ja vientihintojen kehittyessä jotakuinkin saman tahtisesti. Suomen tavaraviennin kysyntä on kehittynyt kevään ja kesän aikana palveluita myönteisemmin. Tämän takia kauppataseen suotuisa kehitys ohjaa vaihtotaseen ylijäämää kuluvan ja ensi vuoden aikana, kunnes se palautuu lähes tasapainoon ennustejakson lopulla.

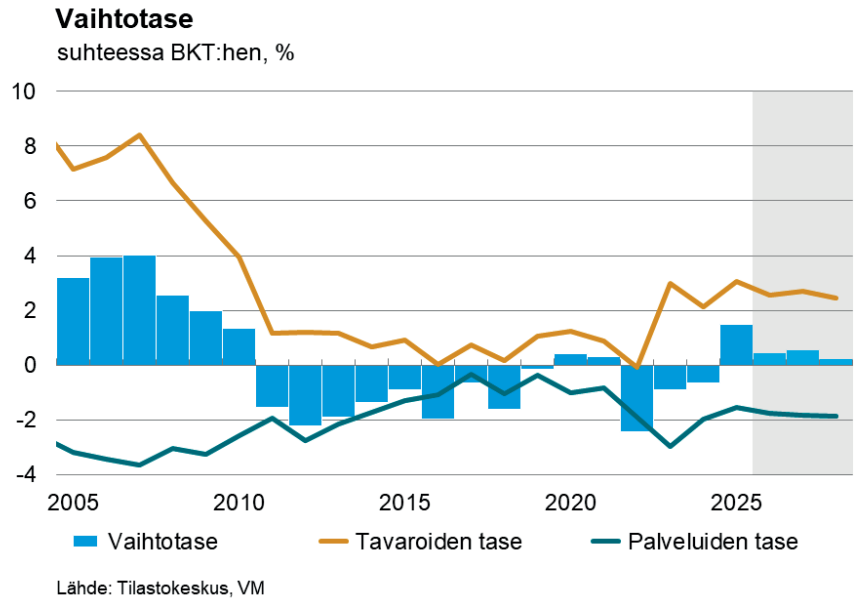

Taulukko 7. Vaihtotase

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,4	4,3	2,4	2,6	1,9
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-2,2	-0,1	-1,1	-1,0	-1,2
Vaihtotase	-1,8	4,2	1,3	1,7	0,8
Suhteessa BKT:hen, %					
Vaihtotase	-0,6	1,5	0,4	0,5	0,2

1.3 Hinnat ja kustannukset

Inflaatio kiihtyy kuluvana vuonna erityisesti energian hintojen nousun vuoksi ja ensi vuonna korkojen nousu nostaa omistusasumisen hintoja. Muuten hintapaineet ovat maltillisia, ja Suomen pohjainflaatio oli alkuvuonna euroalueen keskiarvoa hitaampaa. Riskit inflaation suhteen painottuvat kuitenkin ylöspäin, mikäli kohonneet kustannukset siirtyvät laajemmin kuluttajahintoihin.

Lähi-idän kriisin seurauksena öljyn hinta on noussut selvästi ja ennusteessa sen keskihinnan odotetaan tänä vuonna olevan euroissa 22 prosenttia korkeampi kuin viime vuonna. Tämä nostaa suoraan polttoaineiden hintoja, ja heijastuu jossain määrin myös muihin kuluttajahintoihin, kuten tuoreruokaan. Ennusteessa oletetaan kuitenkin, että kriisi ei pitkity, eikä öljyn hinnannousu välity sen vuoksi laaja-alaisesti muihin kuluttajahintoihin. Pohjainflaatio pysytteleekin tänä vuonna 1,8 prosentissa, ja nousee ensi vuonna maltillisesti vajaaseen kahteen prosenttiin. Riskinä on kriisin pitkittyminen, jolloin välittyminen muihin hintoihin nostaisi inflaatiota selvästi ennustettua enemmän.

Toistaiseksi yleiset hintapaineet ovat vielä maltillisia. Erityisesti yksityisissä palveluissa hintojen nousu on hidastunut suurimpien arvonlisäveron muutosten vaikutusten poistuessa vertailusta ja rahoituspalveluiden hintojen laskiessa. Myös tavaroissa hintojen nousu on ollut maltillista, joskin nopeutumassa. Lisäksi tavaroiden tuontihinnat ovat kääntyneet selvään nousuun. Suomessa pohjainflaatio oli kuitenkin tammi-kesäkuussa selvästi euroalueen keskiarvoa hitaampaa. Jalostettujen elintarvikkeiden hintojen nousu oli alkuvuonna hyvin lähellä pitkän ajan keskiarvoa. Sähkö oli kallista alkuvuonna kylmän sään vuoksi, mikä käänsi energian vaikutuksen inflaatiota kiihdyttäväksi jo ennen Lähi-idän kriisin alkua. Tämä nosti myös tuoreruoan hintaa. Matala vesivarastotilanne pohjoismaissa ja kalliimpi sähkön tuotanto Euroopassa ovat nostaneet selvästi odotuksia sähkön hinnan tulevasta kehityksestä.

Kuluttajahintaindeksi
prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

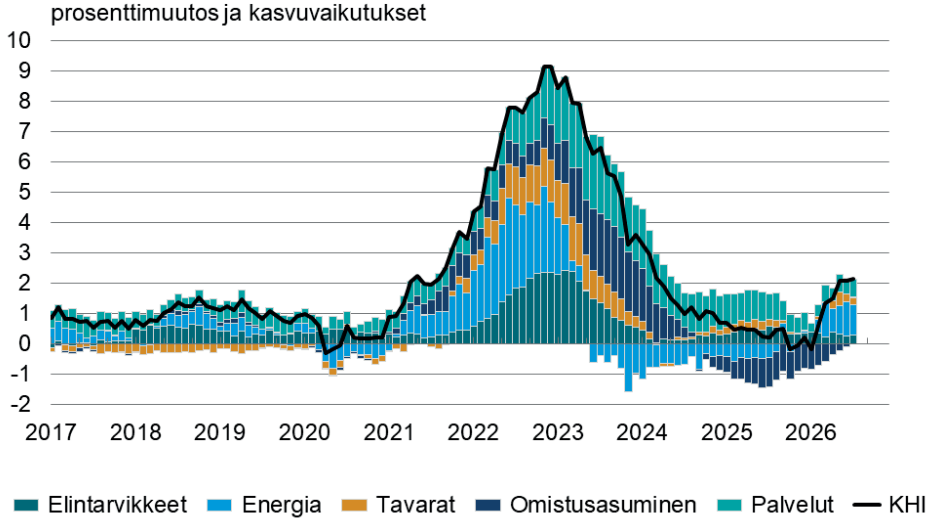

Lähde: Tilastokeskus

Eri inflaatiomittarit antoivat vielä alkuvuonna hintojen noususta hyvin erilaisen kuvan, mutta ero tasoittuu kuluvan vuoden loppua kohti. Kansallisen kuluttajahintaindeksin (KHI) vuosimuutos oli tammi-kesäkuussa keskimäärin 1,2 prosenttia, kun samaan aikaan yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI) mukaan hinnat ovat nousseet vuodessa 2,2 prosenttia. Eroa selittää pitkälti asunto- ja kulutusluottojen korkojen laskeva vaikutus. Korot sisältyvät KHI:hin mutta eivät YKHI:iin. Kuluvan vuoden aikana tämä KHI:ta hidastava vaikutus poistuu vähitellen lyhyiden markkinakorkojen käännyttyä nousuun keväällä. KHI nousee kuluvana vuonna energian hintojen lisäksi siis myös siksi, että nousevat korot nopeuttavat inflaatiota. Ruoan maailmanmarkkinahinnat kääntyivät keväällä nousuun kasviöljyjen ja viljatuotteiden kallistuessa. Lämmin kesä pienentää satoja Euroopassa ja aiheuttaa hintapaineita lyhyellä aikavälillä.

Ennustejakson alkupäässä inflaatiota ylläpitää erityisesti energian kallistuminen, mutta jo ensi vuonna energian hintojen lasku hidastaa inflaatiota. Öljyn hinnan odotetaan vuonna 2027 laskevan 13 prosenttia ja vuonna 2028 vielä 6 prosenttia euroissa. Vuonna 2028 polttoaineiden hintojen laskua hidastavat jakeluvelvoitteen nousu ja päästökaupan laajentuminen (ETS2). Suomen sähkön futuurihinnoissa on tapahtunut suuri nousu kesällä, joten vaikutus inflaatioon on suuri tänä vuonna ja positiivinen tulevina vuosina suhteessa kesän ennusteeseen.

Tavaroiden hintojen nousun odotetaan hidastuvan, joskaan niiden ei odoteta palaavan aiemmalle laskevalle trendille. Palveluiden tuottajahintojen nousu on nopeutunut alkuvuonna selvästi, mutta osittain teknisistä syistä. Työehtosopimusneuvotteluissa aiemmin saavutettu palkankorotusten yleinen linja ja vähitellen kasvava kysyntä ylläpitävät kuitenkin palveluhintojen nousua ennustejaksolla.

Vuonna 2026 KHI:lla mitattu inflaatio on keskimäärin 2,0 prosenttia, vuonna 2027 1,9 prosenttia ja vuonna 2028 2,1 prosenttia. Sen sijaan YKHI:llä mitattu inflaatio nousee tänä vuonna 2,5 prosenttiin. Ensi vuonna energian hintojen laskiessa tämän vuoden korkealta tasolta YKHI inflaatio hidastuu 1,4 prosenttiin, mutta pohjainflaatio kiihtyy hieman edellisvuoden energiahintojen nousun välittyessä maltillisesti muihin hintoihin.

Kuluttajahintaindeksejä
muutos vuodentakaiseen, %

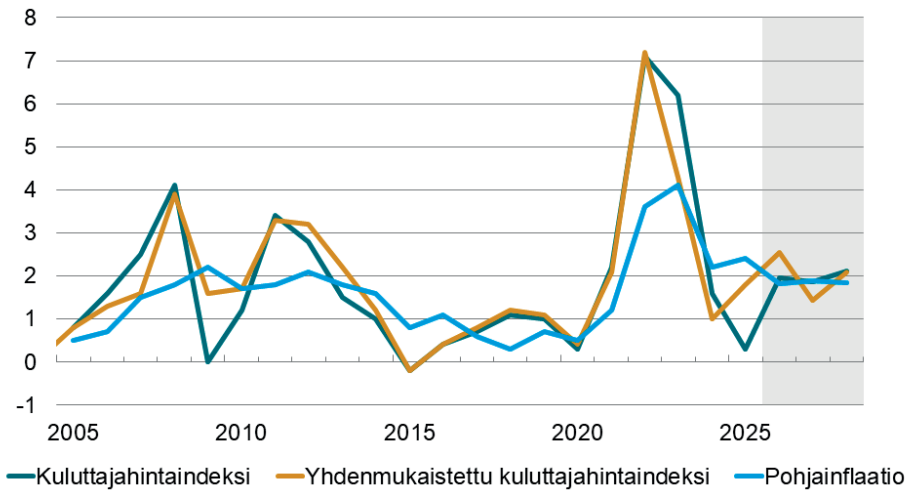

Lähde: Tilastokeskus, VM

Riskit inflaation suhteen painottuvat enimmäkseen ylöspäin Lähi-idän kriisin ja sen seurannaisvaikutusten vuoksi. Jos energian hinnat nousevat enemmän ja pidempiaikaisesti kuin ennusteessa on oletettu, välittyy se laajemmin muihin hyödykkeisiin. Myös esimerkiksi lannoitteiden ja joidenkin raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat ovat nousseet, mikä pitkittyessään nostaa elintarvikkeiden ja väli- sekä lopputuotteiden hintoja. Öljy on edenneestä vihreästä siirtymästä huolimatta edelleen keskeinen raaka-aine ja välituote monille aloille. Kun energian hinta

nousee, yritysten tuotantokustannukset kasvavat, mikä siirtyy vähitellen lopputuotteiden hintoihin. Nopeimmin ne siirtyvät kuljetusten ja maatalouden hintoihin, hitaimmin muiden tavaroiden ja palveluiden. Pidemmällä aikavälillä on mahdollista, että globalisaation hidastuminen edelleen, tuotantoketjujen kriisivarmuuden parantaminen, sekä ilmastonmuutoksen torjunta ja sen vaikutukset kuten myös talouden palveluvaltaistuminen nostavat hintoja totuttua enemmän.

Muuten riskit ovat osaltaan alasuuntaisia. Yhdysvaltojen kauppapolitiikan käänteiden jyrkentyminen entisestään, puolustusmenojen kasvattaminen Euroopassa ja Ukrainan uudelleenrakentaminen voivat toki nostaa hintoja, mutta suuri epävarmuus on toistaiseksi heikentänyt kysyntää ja hillinnyt inflaatiota. Kotimaassa riskit ovat alasuuntaisia. Kysyntää hillitsee edelleen heikko työllisyystilanne. Lisäksi kuluttajien käsitys inflaatiosta eroaa selvästi toteutuneesta inflaatiosta, mikä hillitsee kysyntää. Jos tilanne jatkuu, voi kysyntä jatkossakin vähentyä odotettua enemmän, millä olisi jatkossakin hintojen nousua hidastava vaikutus.

Taulukko 8. Hintaindeksejä

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Muutos, %					
Vientihinnat[1]	-2,8	-0,1	3,9	1,6	1,6
Tuontihinnat[1]	-1,0	-1,1	3,8	1,3	1,6
Kuluttajahintaindeksi	1,6	0,3	2,0	1,9	2,1
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,0	1,8	2,5	1,4	2,1
Pohjainflaatio[2]	2,2	2,4	1,8	1,9	1,8
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-1,2	-0,4	3,2	1,9	2,0
Rakennuskustannusindeksi	0,0	0,9	2,0	1,7	1,8

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan.
[2] Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, ilman energiaa ja elintarvikkeita.

1.4 Palkat ja tulot

1.4.1 Palkat

Palkkojen kasvuvauhti nopeutuu vuonna 2026 korkeampien sopimuspalkkojen vuoksi. Vuonna 2027 nousuvauhti on edellisvuotta hitaampaa, kun muilla sektoreilla kuin paikallishallinnossa sopimuskorotukset pienenevät. Reaalisten ansiotulojen kasvu hidastuu ennustejaksolla aiempaa nopeamman inflaation vuoksi.

Nimellisansiot kasvoivat 3,0 prosenttia vuonna 2025, eli vajaan puoli prosenttiyksikköä hitaammin kuin edellisenä vuonna. Tämä oli seurausta edellisvuotta pienemmistä sopimuspalkoista. Alkuvuonna 2026 nimellisansioiden kasvu nopeutui. Nimellisansiot kasvoivat noin 3,5 prosenttia, joka on noin puoli prosenttiyksikköä nopeammin kuin vastaavana ajankohtana vuosi sitten. Sopimuspalkkojen nousuvauhti nopeutui saman verran kuin ansiotasoindeksin eli palkkaliukumat säilyivät koko talouden tasolla noin puolessa prosentissa. Tulospalkkioiden muutos ei juuri heikentänyt ansioiden kasvua.

Ansioiden nousuvauhti oli ensimmäisellä neljänneksellä nopeinta hyvinvointialuehallinnossa ja hitainta valtionhallinnossa. Yksityisen sektorin ansioit nousivat suunnilleen samaa vauhtia kuin koko taloudessa keskimäärin. Erot johtuvat osin sopimuskorotusten ajoituksesta ja toisaalta paikallishallinnon palkkausjärjestelmien kehittämisohjelmasta. Toimialoista ansiot nousivat keskimääräistä nopeammin metalliteollisuudessa, rahoitus- ja vakuutusalalla sekä joissakin yrityspalveluissa. Vastaavasti keskimääräisen ansioiden nousun alle jäätiin kuljetusalalla, alkutuotannossa ja viihteen alalla.

Voimassa olevat työehtosopimukset ovat pääsääntöisesti kolmen vuoden mittaisia, joista viimeinen vuosi eli ensi vuoden työehdot on mahdollista irtisanoa. Tästä muodostaa poikkeuksen paikallishallinnon sopimus, jonka kesto on pidempi. Teknologiateollisuuden neuvotteluosapuolet ovat vahvistaneet alkukesällä, että työehtosopimukset ovat voimassa sopimuskauden loppuun saakka. Sopimuskorotusten yhteenlaskettu kustannusvaikutus on viime vuosi huomioiden keskimäärin noin 2,5 prosenttia vuodessa, ja suurimmat korotukset ajoittuvat monilla aloilla vuodelle 2026. Poikkeuksena on kaupan ala, jolla suurimmat korotukset ajoittuivat jo viime vuodelle. Vuonna 2026 paikallishallinnon palkankorotusten vaikutus pienenee suhteessa viime vuoteen. Palkkaliukumat ovat viime vuosina olleet keskimäärin noin

0,4 prosenttia vuodessa, ja saman tason odotetaan säilyvän jatkossakin. Näiden tekijöiden seurauksena nimellisansiot kasvavat tänä vuonna keskimäärin 3,6 prosenttia koko taloudessa.

Muilla sektoreilla kuin paikallishallinnossa sopimuskorotukset pienenevät vuonna 2027, jolloin sopimuspalkat kasvavat alle kolme prosenttia ja ansiotason nousuvauhti hidastuu keskimäärin 3,2 prosenttiin. Vuodelle 2028 ei vielä juurikaan ole yksityisen sektorin työehtosopimuksia. Tyypillisesti uusien sopimuskausien ensimmäisen vuoden sopimuskorotukset ovat edeltävää vuotta suurempia, kuten ennusteessa oletetaan vuodelle 2028. Paikallishallinnon sovitut sopimukset tuottavat yli kolmen prosentin korotuksia, joten koko talouden sopimuspalkkojen nousuvauhdin odotetaan olevan 3 prosenttia. Keskimääräinen 0,4 prosentin liukuma huomioiden nimellisansioiden oletetaan nousevan 3,4 prosenttia vuonna 2028.

Palkansaajien reaalinen ansiotaso nousi vuoden 2026 tammi-maaliskuussa 3,0 prosenttia, kun ansiotason nousu jatkui kuluttajahintojen nousua nopeampana. Vaikka nimellisansioiden nousu kiihtyy vuonna 2026, myös inflaatio on edellisvuotta nopeampaa, joten reaalisten ansioiden kasvu hidastuu ja pysyy noin 1,5 prosentissa koko ennustejaksolla 2026–2028. Reaaliset ansiot laskivat 6,6 prosenttia vuosina 2021–2023 ja vaikka ne ovat kasvaneet vuodesta 2024, vuoden 2021 taso saavutetaan vasta vuonna 2027. Jos huomioidaan työllisyyden kehitys, reaalinen koko talouden palkkasumma saavutti vuoden 2021 tason viime vuonna.

Palkkasummaan vaikuttavat nimellisansioiden kasvun lisäksi työllisyyden yleinen kehitys ja palkansaajien kohdentuminen eri toimialoille. Vuonna 2026 työllisyys heikkenee, joten palkkasumma kasvaa runsaat kolme prosenttia. Vuonna 2027 sekä ansioiden nousun että työllisyyden paranemisen seurauksena palkkasumma kasvaa yli neljä prosenttia samoin kuin vuonna 2028.

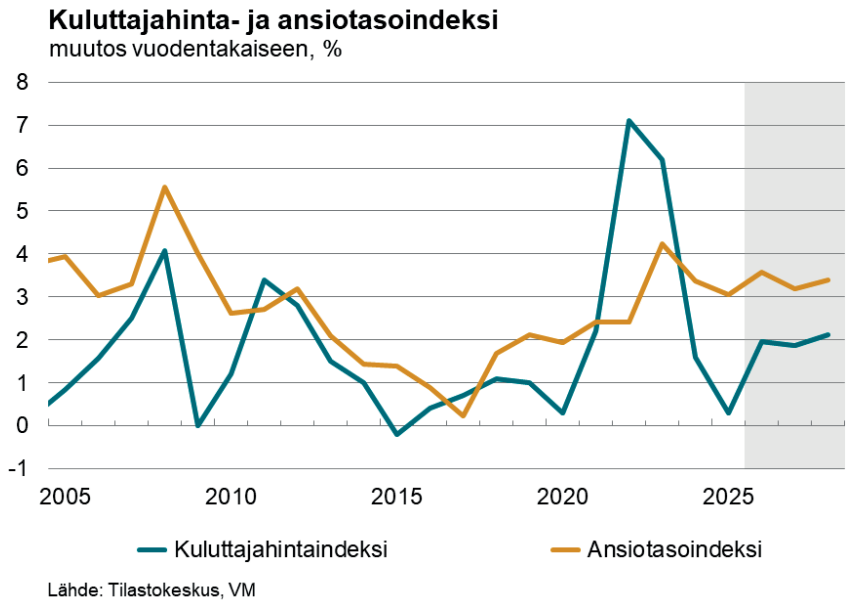

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 9. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Muutos, %					
Sopimuspalkkaindeksi	3,0	2,5	3,2	2,8	3,0
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4
Ansiotasoindeksi	**3,4**	**3,1**	**3,6**	**3,2**	**3,4**
Reaalinen ansiotaso[1]	1,8	2,8	1,6	1,3	1,3
Palkkasumma	1,9	2,1	3,1	4,3	4,2
Keskiansiot[2]	2,5	3,1	3,4	3,3	3,5
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa[3]	0,2	2,0	1,7	2,4	2,6

[1] Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.
[2] Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.
[3] Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.4.2 Kotitalouksien tulot

Kotitalouksien yhteenlasketun ostovoiman arvioidaan kasvavan hyvin niukasti tänä vuonna. Palkankorotukset ja ansiotuloverotuksen aleneminen nostavat käytettävissä olevia tuloja, mutta heikkona jatkuva työllisyystilanne ja polttoaineiden hintojen nousu puolestaan jarruttavat ostovoiman kasvua. Vuonna 2027 ostovoiman arvioidaan paranevan reippaammin inflaation hidastuessa ja työllisyystilanteen kohentuessa.

Vuonna 2026 kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaavan käytettävissä olevien reaalitulon ennustetaan kasvavan vain 0,1 prosenttia. Keskiansiot kasvavat kyllä kuluttajahintoja nopeammin, mutta työllisyyden lasku hidastaa palkkasumman kasvua. Iranin sodan pitkittyminen nostaa energiahintoja ja kiihdyttää inflaatiota, mikä myös jarruttaa ostovoiman kasvua. Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan 2,4 % kuluvana vuonna.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo
muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

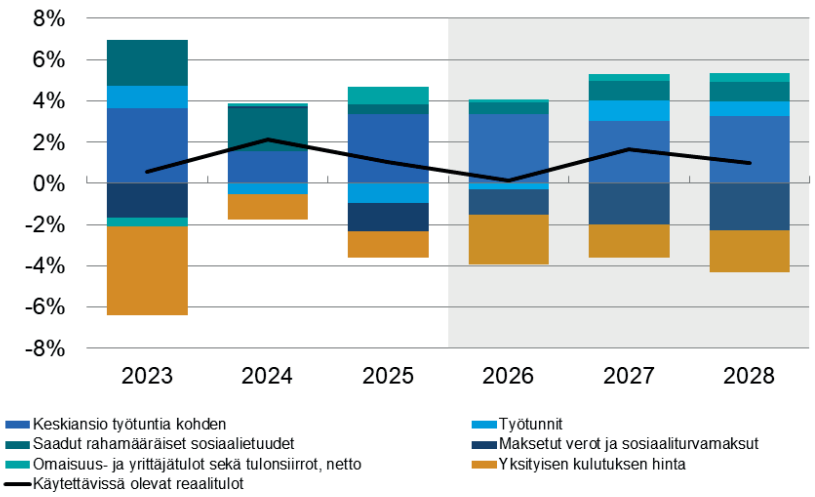

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo[1]

1 Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalituloa.

Ansiotuloverotuksen keventäminen nostaa käytettävissä olevia tuloja vuonna 2026, mutta toisaalta palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun nosto sekä ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuuden poisto heikentävät palkansaajien ostovoimaa. Sosiaalietuuksien kasvu on eläkkeitä lukuun ottamatta ennustejaksolla hidasta, johtuen työttömyys-, asumis-, opinto- ja lastenhoidon tukien jäädyttämisestä vuosien 2024-2027 aikana.

Vuonna 2027 ostovoiman ennustetaan kasvavan 1,7 prosenttia työllisyystilanteen parantuessa ja inflaation hidastuessa. Työehtosopimusten mukaiset palkankorotukset nostavat keskiansioita ja ostovoimaa. Iranin sodan aiheuttama hintojen nousu kasvattaa eläkkeiden indeksikorotuksia vuonna 2027, mikä puolestaan nostaa maksettuja sosiaalietuuksia.

1.5 Kulutus

Yksityisen kulutuksen näkymät ovat hieman kohentuneet kevään jälkeen. Kuluttajien luottamus nousi kesällä Iranin sodan jatkumisesta huolimatta ja vähittäiskauppa on alkuvuonna ollut selvässä kasvussa. Kotitalouksien säästämisaste on tilastojen tarkennuttua noussut aiemmin arvioituakin korkeammaksi. Yksityinen kulutus kääntyy kasvuun tänä vuonna ja reaalitulojen noustessa kasvu nopeutuu vuosina 2027–2028. Julkisen kulutuksen määrä supistuu vuonna 2026, mutta kääntyy vähitellen kasvuun sopeutustoimien vaikutusten pienentyessä.

Yksityinen kulutus kasvoi vuoden 2026 ensimmäisellä neljänneksellä 0,7 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Kasvu tuli pääosin lyhytikäisten tavaroiden kulutuksesta, jota puolestaan nosti tammi-helmikuun kovien pakkasten aiheuttama ennätyssuuri sähkön kulutus. Kesäkuussa Tilastokeskus tarkensi yksityisen kulutuksen volyymia vuoden 2025 osalta selvästi alaspäin, kun taas kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja ja säästämisastetta tarkennettiin reippaasti ylöspäin.

Kuluttajien luottamus nousi kesä-heinäkuussa, jääden kuitenkin edelleen keskimääräistä heikommaksi. Vähittäiskaupan myynti on alkuvuonna kasvanut yli kolme prosenttia. Toisaalta Iranin sodan aiheuttama energiahintojen nousu ja heikkona jatkunut työllisyystilanne hidastavat kotitalouksien reaalitulojen kasvua kuluvana vuonna, eikä ostovoiman arvioida juurikaan kasvavan. Euribor-korot ovat kääntyneet jälleen nousuun, mikä heikentää erityisesti asuntovelallisten kotitalouksien tilannetta. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 1,1 prosenttia tänä vuonna.

Vuonna 2027 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu 1,6 prosenttiin työllisyystilanteen kohentuessa ja työehtosopimusten mukaisten palkankorotusten nostaessa käytettävissä olevia tuloja. Korkotason ei ennusteta nousevan enää merkittävästi vuonna 2027. Yksityinen kulutus kasvaa keskimääräistä nopeammin myös vuonna 2028, kun kumuloituneita säästöjä puretaan.

Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan 2,4 prosenttia vuonna 2026 Iranin sodan nostaessa energian hintoja. Hintojen nousun arvioidaan hidastuvan 1,6 prosenttiin vuonna 2027 energiahintojen laskiessa.

Keskeiset riskit ennusteessa liittyvät Iranin sodan pitkittymiseen ja työllisyyden kehitykseen. Jos Hormuzinsalmi pysyy suljettuna kesän jälkeenkin, voi hintojen ja korkojen nousu olla ennustettua pitkäkestoisempaa. Mikäli työllisyys ei ensi vuonnakaan käänny kasvuun, jäävät kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ennustettua matalammiksi. Molemmissa tapauksissa yksityisen kulutuksen kasvu voi jäädä ennustettua hitaammaksi. Toisaalta erittäin korkeaksi noussut säästämisaste luo tilaa myös ennustettua nopeammalle kulutuksen kasvulle.

Kuluttajien luottamus

poikkeama keskiarvosta

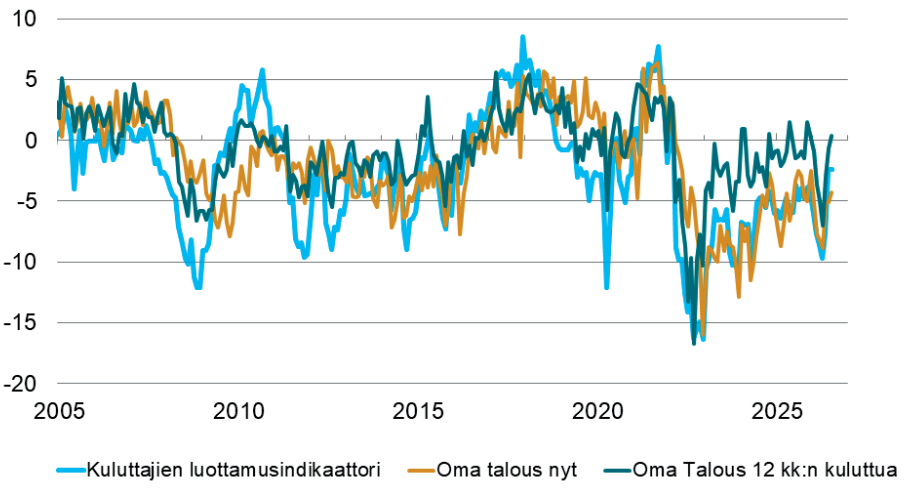

Lähde: Tilastokeskus

Kuluttajien luottamus nousi kesä-heinäkuussa etenkin Suomen talouden näkymien osalta. Luottamuksen pääindikaattori oli heinäkuussa korkeimmillaan sitten Venäjän hyökkäyksen, mutta edelleen keskiarvonsa alapuolella. Myös luottamus omaan talouteen palautui Iranin sodan aiheuttamasta pudotuksesta. Kuluttajien luottamusta painaa kuitenkin edelleen suureksi koettu työttömyyden uhka.

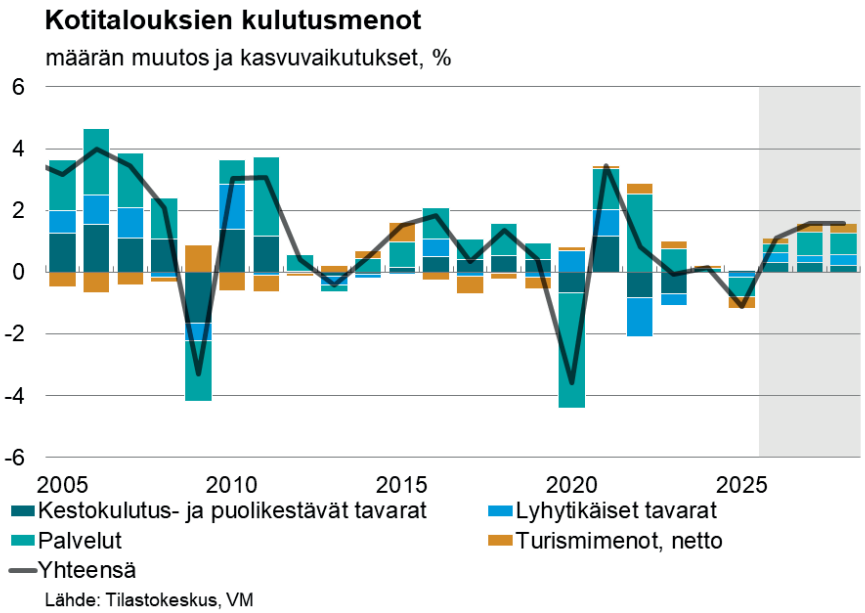

Kestokulutustavaroiden kulutus laski vuoden 2026 ensimmäisellä neljänneksellä, ja kuluttajien aikeet kestokulutustavaroiden ostamiseen ovat pysyneet keskimääräistä alempana. Vähittäiskauppa on kuitenkin kasvanut selvästi alkuvuoden aikana ja henkilöautojen ensirekisteröinneissäkin on ollut lievää kasvua helmikuun jälkeen. Kestokulutustavaroiden kulutuksen arvioidaan kasvavan noin prosentin vuonna 2026 ja kasvun ennustetaan kiihtyvän 3 prosenttiin ensi vuonna työllisyystilanteen kohentuessa.

Puolikestävien tavaroiden kulutus kasvoi selvästi vuoden 2026 ensimmäisellä neljänneksellä. Vähittäiskaupan kasvu on jatkunut myös toisella neljänneksellä ja puolikestävien tavaroiden kulutuksen arvioidaan kasvavan noin 3 prosenttia kuluvana vuonna. Ensi vuonna kasvun ennustetaan hidastuvan reilun prosentin vauhtiin.

Lyhytikäisten tavaroiden, kuten elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden kulutus kasvoi 3,5 prosenttia vuoden ensimmäisellä neljänneksellä vuoden takaiseen verrattuna. Tammikuussa 2026 Suomen sähkönkulutus nousi kaikkien aikojen ennätystasolle ja sähköä kului vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 17 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin (Lähde: Energiateollisuus, sähkön kulutus pois lukien teollisuuskulutus). Huhtikuussa sähkön kulutus on palautunut lähemmäksi normaalitasoa, joten lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen kasvu hidastuu loppuvuonna. Iranin

sodan arvioidaan nostavan energian hintoja selvästi tänä vuonna, mikä puolestaan voi vähentää kotitalouksien polttoaineiden kulutusta. Lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen arvioidaan kasvavan reilun prosentin vuonna 2026 ja noin prosentin vuonna 2027.

Palveluiden kulutus laski vuoden ensimmäisellä neljänneksellä prosentin vuoden takaiseen verrattuna. Palveluiden liikevaihtokuvaajan mukaan palveluiden myynnin määrä on kuitenkin kasvanut selvästi tammi-kesäkuussa, ja Nordean korttimaksutiedotkin viittaavat palveluiden kulutuksen piristyneen huhtikuun jälkeen. Palveluiden kulutuksen kasvu jää tänä vuonna noin puoleen prosenttiin. Ensi vuonna palveluiden kulutuksen kasvu nopeutuu selvästi työllisyyden ja reaalitulojen kasvun myötä.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen

osuus käytettävissä olevista tuloista, %

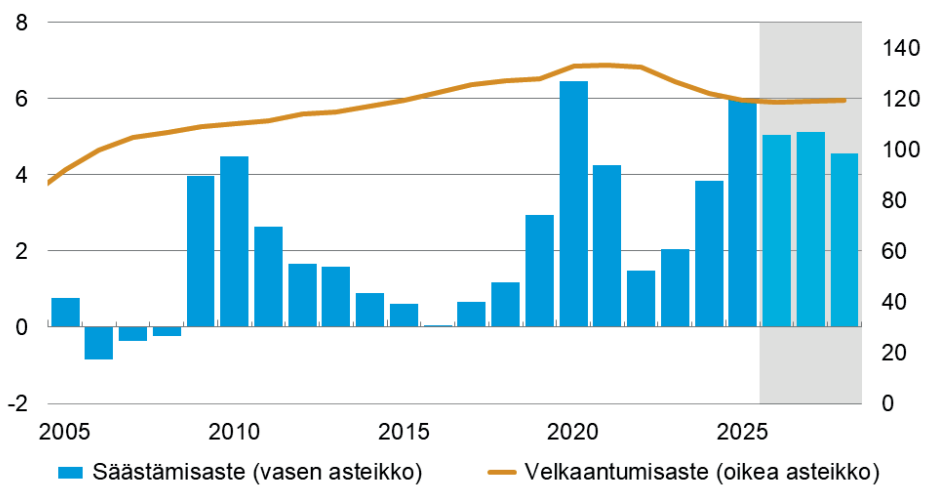

Lähde: Tilastokeskus, VM

Tilastokeskus tarkensi kesäkuussa vuoden 2025 tietoja kotitalouksien tuloista ja kulutuksesta, jonka seurauksena kotitalouksien nettosäästämisaste nousi kuuteen prosenttiin (aiemmin 4,1 %). Säästäminen oli viime vuonna selvästi korkeammalla kuin finanssikriisin aikaan vuosina 2009–2010 ja lähes samalla tasolla kuin koronavuonna 2020.

Kotitalouksien kulutuksen kasvaessa käytettävissä olevia tuloja nopeammin säästämisaste laskee asteittain ennustejakson loppua kohden, vaikkakin sen arvioidaan edelleen jäävän keskimääräistä korkeammaksi.

Kotitalouksien velkaantumisaste laski 119,2 prosenttiin viime vuonna. Kotitalouksien nostamien uusien asuntolainojen arvo ei ole alkuvuonna kääntynyt kasvuun ja kotitalouksien lainakanta on pysynyt vakaana viimeisten 12 kuukauden ajan. Velkaantumisasteen arvioidaan laskevan tänä vuonna edelleen hieman, kun lainakanta kasvaa käytettävissä olevia tuloja hitaammin. Velkaantumisasteen arvioidaan pysyvän alle 120 prosentin tasolla myös vuosina 2027–2028, lainakannan kasvaessa samaa tahtia käytettävissä olevien tulojen kanssa.

Julkinen kulutus kasvoi vuonna 2025 vain 0,1 prosenttia. Menojen kasvua hillitsivät hallituksen päättämät sopeutustoimet sekä kuntien ja hyvinvointialueiden omat talouden tasapainottamistoimet.

Julkisen kulutuksen kehitykseen vaikuttavat erisuuntaiset tekijät. Väestön ikääntyminen kasvattaa palvelutarvetta erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, ja puolustusmenojen kasvu lisää osaltaan julkista kulutusta. Samalla hallituksen päättämät julkisen talouden sopeutustoimet sekä kuntien ja hyvinvointialueiden omat sopeutustoimet hillitsevät kulutuksen kasvua. Kokonaisuutena julkinen kulutus supistuu vuonna 2026 arviolta 0,4 prosenttia. Ennuste sisältää paikallishallinnon omia sopeutustoimia kuluvalle vuodelle yhteensä noin 0,5 miljardia euroa.

Julkisen kulutuksen kehitys eriytyy sektoreittain. Hyvinvointialueilla väestön ikääntyminen lisää erityisesti ikääntyneiden palvelujen kysyntää, mikä ylläpitää julkisen kulutuksen kasvua. Kunnissa palvelutarve puolestaan vähenee nuorempien ikäluokkien pienentyessä, mikä osaltaan vaimentaa julkisen kulutuksen kasvupaineita.

Vuonna 2027 julkinen kulutus kasvaa noin 0,1 prosenttia sopeutustoimien vaikutusten vähentyessä. Kasvu kiihtyy noin 0,5 prosenttiin vuonna 2028 erityisesti puolustusmenojen kasvun vauhdittamana.

Vaikka julkisen kulutuksen volyymi supistuu kuluvana vuonna, kulutuksen arvo kasvaa koko ennustejakson ajan hintojen nousun seurauksena. Julkisen kulutuksen hinnat nousevat keskimäärin noin 3 prosenttia vuodessa. Julkisten alojen palkankorotukset lisäävät kustannuksia erityisesti paikallishallinnossa, jossa ansiokehitys ylittää lähivuosina yleisen työmarkkinalinjan.

Taulukko 10. Kulutus

	2024	2025	2026*	2027*	2028*	Osuus vuonna 2025
Volyymin muutos, %						
Yksityinen kulutus	0,2	-1,1	1,1	1,6	1,6	100,0
kotitaloudet	0,1	-1,1	1,1	1,6	1,6	96,0
kestokulutustavarat	-1,6	0,0	1,4	3,0	1,8	6,8
puolikestävät kulutustavarat	0,9	0,9	3,2	1,5	1,7	6,9
lyhytikäiset tavarat	-0,1	-0,7	1,4	1,0	1,5	28,7
palvelut	0,3	-1,3	0,6	1,7	1,6	53,6
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	2,4	-0,3	1,0	1,0	1,0	3,6
Julkinen kulutus	1,8	0,1	-0,4	0,1	0,5	
Kulutus yhteensä	**0,7**	**-0,7**	**0,6**	**1,1**	**1,2**	
Muutos, %						
Yksityisen kulutuksen hinta	1,2	1,3	2,4	1,6	2,1	
Julkisen kulutuksen hinta	0,5	1,2	2,8	3,3	3,5	
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo	3,3	2,3	2,5	3,3	3,1	
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo	2,1	1,0	0,1	1,7	1,0	
Prosenttia						
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käypiin hintoihin)	77,4	76,3	75,7	75,2	75,0	
Kotitalouksien säästämisaste	3,9	6,0	5,1	5,1	4,6	
Kotitalouksien velkaantumisaste[1]	122,2	119,2	118,8	119,0	119,2	

[1] Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.6 Investoinnit

Investointien ennakoidaan kasvavan vahvasti koko ennustejakson ajan, kun julkisen sektorin hankinnat, T&K-panostukset ja teollisuuden vihreä siirtymä kiihdyttävät kasvua. Talonrakentamisen pitkä taantuma alkaa väistyä toimitila- ja teollisuusrakentamisen vetämänä, kun taas asuinrakentamisen elpyminen käynnistyy vasta ensi vuonna. Julkisia investointeja nostaa erityisesti monitoimihävittäjien hankintojen toimitusten alkaminen ja T&K-rahoitus.

Suotuisaa kehitystä varjostavat kuitenkin ulkoiset riskit. Erityisesti Lähi-idän kriisin ylläpitämä energiamarkkinoiden epävakaus pitää hintapaineita koholla, mikä näkyy kuluttajien varovaisuutena asunnonostossa ja asettaa haasteita yritysten korkoriskien hallinnalle. Lisäksi epävarmuutta aiheuttavat hävittäjätoimitusten ajoitus sekä vihreän siirtymän investointisuunnitelmien lopullinen toteutumisaste ja aikataulu.

Investoinnit

volyymin muutos ja kasvuvaikutukset, %

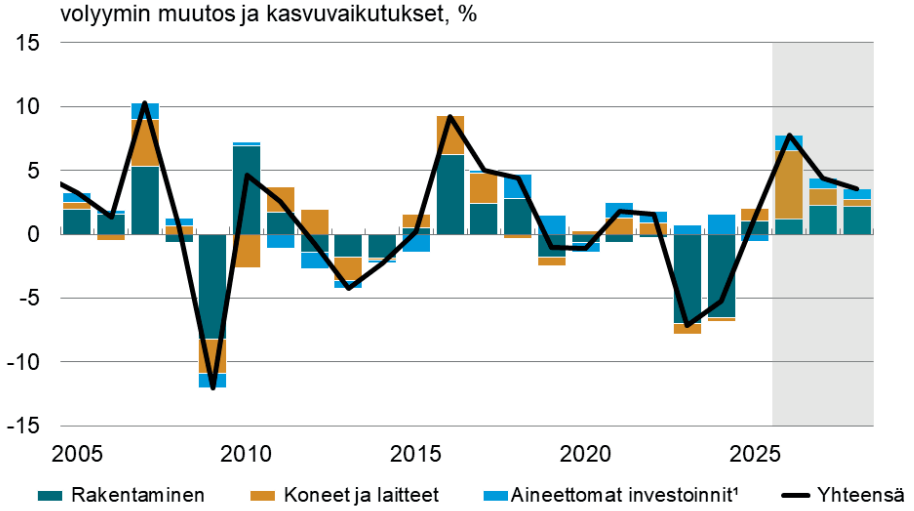

1) Sisältää T&K-investoinnit

Lähde: Tilastokeskus, VM

Viime vuonna rakennusinvestoinnit kasvoivat parisen prosenttia datakeskusten sekä huoltovarmuuteen liittyvien maa- ja vesirakennusinvestointien vetäminä. Talonrakentamisen syvä suhdannekuoppa alkaa kuluvasta vuodesta lähtien madaltua, ja kasvuvauhdin ennustetaan kiihtyvän seuraavina vuosina, kun myös asuinrakentaminen pääsee kasvu-uralle. Asuinrakennusinvestoinneissa pohjakosketus

saavutetaan jo kuluvana vuonna, minkä jälkeen volyymi elpyy aluksi maltillisesti ja vahvistuu selvemmin ennustejakson loppua kohden. Uustuotannon käynnistymistä hidastavat yhä asuntoaloitusten aiempi jyrkkä lasku sekä vanhojen asuntojen hintojen pudotus. Markkinaehtoisen tuotannon toipuminen tapahtuu viiveellä, ja valtion korkotukivaltuuksien supistukset rajoittavat ARA-tuotantoa, mutta aloitettavien kohteiden keskimääräisen pinta-alan kasvu tukee osaltaan rakentamisen reaalista volyymia.

Toimitila- ja teollisuusrakentaminen muodostaa talonrakentamisen keskeisen kasvumoottorin. Muun kuin asuinrakentamisen volyymin ennustetaan kasvavan reippaasti kuluvana vuonna ja vahvan kehityksen jatkuvan myös ensi vuonna. Kasvua vauhdittavat mm. datakeskusinvestoinnit, teollisuuden uuteen energiateknologiaan liittyvät hankkeet sekä puolustus- ja huoltovarmuuskokonaisuuteen kytkeytyvät infrarakennusprojektit.

Uudisrakentamisen volyymi-indeksi

muutos vuodentakaiseen, %

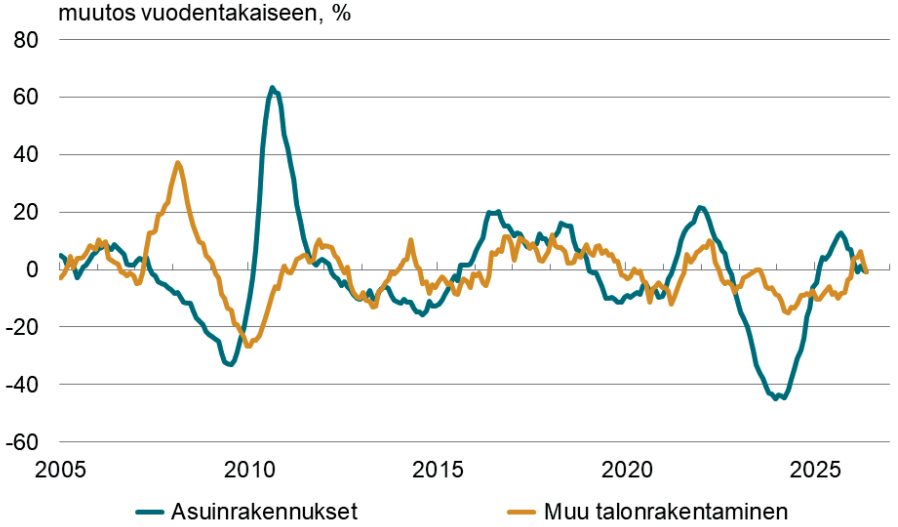

Lähde: Tilastokeskus

Viime vuonna maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvoivat voimakkaasti, mutta kasvun ennustetaan jatkossa maltillistuvan muun muassa maatuulivoimarakentamisen tasaantuessa. Valtion ja kuntien väylänpidon liikkumavaraa kaventavat julkisen talouden tiukka rahoituskehys ja kohonnut kustannustaso. Sektoria kannattelevat kuitenkin sähkön kantaverkkoinvestoinnit, teollisen mittakaavan

aurinkovoimahankkeet sekä ulkoisen turvallisuusympäristön muutosten edellyttämät pohjoisen alueen ja länsirajan logistisen infrastruktuurin parannukset, jotka pitävät maa- ja vesirakentamisen maltillisella kasvu-uralla.

Monitoimihävittäjähankintojen toimitus- ja kirjausajoitus nostaa kone-, laite- ja asejärjestelmäinvestoinnit kuluvana vuonna poikkeuksellisen korkealle tasolle. Hävittäjätoimitukset jatkuvat vuoteen 2030 asti, mutta niiden vaikutus investointitilastoihin painottuu voimakkaasti kuluvaan vuoteen, minkä jälkeen laiteinvestointien kasvuvauhti palautuu maltillisemmaksi. Investointikysynnän pohjaa ylläpitävät jatkossa erityisesti teollisuuden pääomakannan uudistamistarpeet sekä datakeskusten laitehankinnat.

Aineettomien investointien kasvu-ura pysyy vakaana tutkimus- ja kehityspanostusten (T&K) vetämänä. Sekä julkista että yksityistä sektoria kirittää Suomen strateginen tavoite nostaa T&K-menot neljään prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen taustalla on lakisääteinen T&K-rahoitus, ja yrityksiä kannustetaan investoimaan myös verokannustimien sekä EU-tason innovaatiorahoituksen keinoin. T&K-toiminnan lisäksi aineettoman varallisuuden eriä kasvattavat merkittävästi datakeskushankkeisiin liittyvät laajat ohjelmistoinvestoinnit.

Julkiset investoinnit kasvavat lähes 20 prosenttia tänä vuonna. Nopeaan kasvuun vaikuttavat erityisesti valtionhallinnon puolustukseen ja turvallisuuteen liittyvät hankinnat. Lisäksi edellä mainittu T&K-rahoituslaki kasvattaa valtionhallinnon investointeja tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Tämän vuoden julkisten investointien kasvua vauhdittavat ilmavoimien hävittäjien toimitukset. Toimitusten odotetaan jatkuvan usean vuoden ajan, mikä ylläpitää investointitasoa yhdessä muiden puolustusinvestointien kanssa. Paikallishallinnon investointinäkymät vaihtelevat alueittain merkittävästi. Kasvukeskuksissa investointipaineet pysyvät korkeina, mikä ylläpitää kuntasektorin investointien määrää. Toisaalta kohonneet rahoituskustannukset ja kuntatalouden haasteet voivat hidastaa investointien toteutumista. Hyvinvointialueilla investoinnit kohdistuvat erityisesti palveluverkkoon, rakennuksiin ja ICT-järjestelmiin, ja niiden arvioidaan kasvavan etenkin vuonna 2026. Investointien määrää vähentää työeläkelaitosten alkuvuonna tekemät asuntojen myynnit.

Julkisten investointien kehitykseen vaikuttavat keskeisesti hallituksen päätökset. Suurten hankkeiden ja toimitusten ajoitus voi aiheuttaa vaihtelua investointien määrässä ennustejakson aikana. Lisäksi puolustushankintojen jakautuminen investointeihin ja kulutukseen voi poiketa arvioidusta.

Investoinnit

suhteessa BKT:hen, %

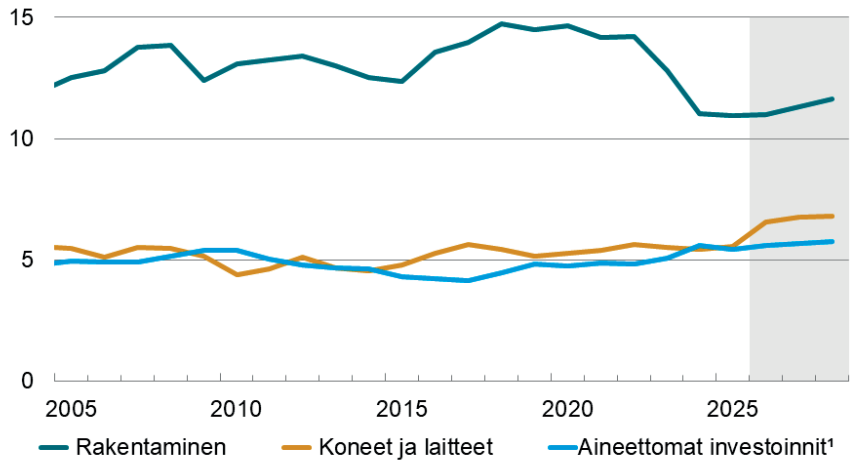

1) Sisältää T&K-investoinnit

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 11. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2024	2025	2026*	2027*	2028*	Osuus vuonna 2025
Volyymin muutos, %						
Talorakennukset	-14,3	-0,2	2,0	5,6	5,6	39,7
asuinrakennukset	-24,1	0,7	-3,0	3,0	7,5	18,6
muut talorakennukset	-1,6	-1,1	7,0	8,0	4,0	20,0
Maa- ja vesirakennukset	-1,4	11,1	4,0	2,0	1,0	10,3
Koneet ja laitteet	-1,2	3,9	21,0	4,5	2,0	24,7
Aineettomat investoinnit[1]	7,4	-2,3	5,0	3,5	3,5	25,3
Yhteensä	**-5,2**	**1,4**	**7,8**	**4,4**	**3,6**	**100,0**
yksityiset	-8,7	1,0	4,7	5,4	4,3	79,7
julkiset	11,2	3,0	19,7	0,9	1,0	20,3
Investointien hinta, yhteensä	0,5	0,1	1,9	2,2	2,2	
Investointien osuus BKT:sta (käypiin hintoihin), %						
Kiinteät investoinnit	22,0	21,9	23,1	23,7	24,2	
yksityiset	17,6	17,4	17,8	18,5	18,9	
julkiset	4,5	4,5	5,3	5,3	5,2	

[1] Sisältää myös T&K-investoinnit.

1.7 Kotimainen tuotanto

Kokonaistuotannon kasvu nopeutuu ja kasvussa ovat kaikki päätoimialat. Kasvun nopeutuminen on seurausta teollisuuden kasvun käynnistymisestä ja erityisesti rakentamisen tuotannon kasvun kiihtymisestä. Palvelutuotanto on tukenut talouden aktiviteettia koko matalasuhdanteen ajan.

1.7.1 BKT ja tuottavuus

Tammi-kesäkuussa koko talouden arvonlisäys kasvoi 1,2 prosenttia edellisestä vuodesta. Kasvu oli nopeinta puoleentoista vuoteen. Kasvu tuli ennen kaikkea yksityisten palveluiden suuremmasta arvonlisäyksestä. Alkutuotanto sen sijaan supistui selvästi. Kesän tilastorevisioiden myötä aiempi käsitys sekä rakentamisen että palveluiden tuotannon kehityksestä viime vuosina on muuttunut selvästi positiivisemmaksi.

Talouden tuottavuuskehitys on ollut heikkoa viime vuosina. Vuosina 2021–2025 arvonlisäys työtuntia kohti koheni keskimäärin 0,3 prosenttia, vähän enemmän kuin ennakkotietojen mukaan. Erityisesti teollisuuden aloilla tuottavuus keskimäärin heikkeni, rakentamisessa pysyi ennallaan ja palvelualoilla hieman koheni. Vuosina 2026–2028 tuottavuuden arvioidaan kasvavan keskimäärin runsaan prosentin vuodessa, kun talouskasvu käynnistyy ja työpanoksen kysyntä palautuu vasta viiveellä. Tuottavuuden odotetaan kohenevan kaikilla päätoimialoilla alkutuotantoa lukuun ottamatta.

BKT:n kasvu jaettuna työllisiin, tunteihin ja tuottavuuteen

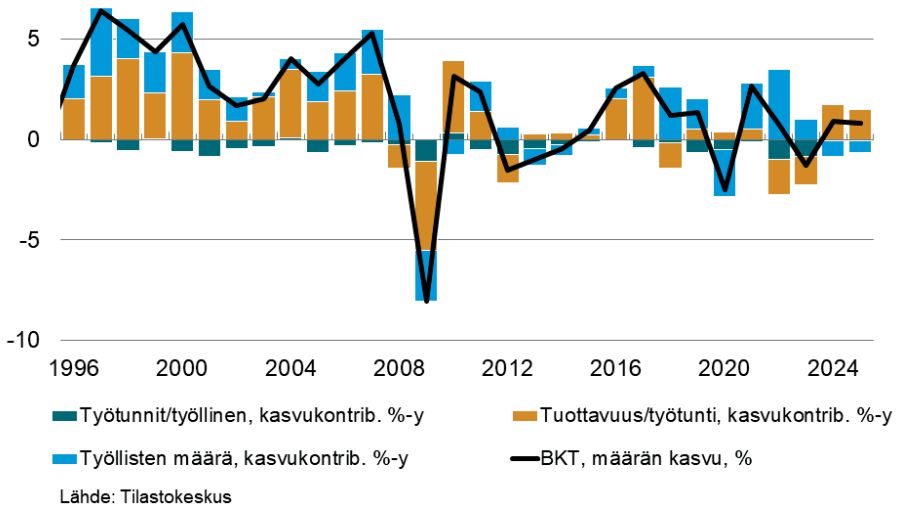

Lähde: Tilastokeskus

Kokonaistuotannon kasvunäkymät vuodelle 2026 ovat kohentuneet selvästi, sillä Lähi-idän kriisi ei ole vaimentanut maailmantalouden kehitystä yhtä paljon kuin alkuvuonna odotettiin ja Suomelle tärkeä vientikysyntä on siten kasvussa. Lisäksi rakennusinvestoinnit ovat selvässä kasvussa. Toisaalta kulutuskysyntä kotimaassa on vaimeaa. Kokonaisarvonlisäys kasvaa tänä vuonna runsaat 1½ prosenttia. Teollisuustuotanto hyötyy tilauskannan elpymisestä ja rakentaminen muun kuin asuinrakentamisen piristymisestä. Yksityinen palvelutuotanto ylläpitää talouden toimintaa, mutta julkisen palvelutuotannon kasvu on hitaampaa.

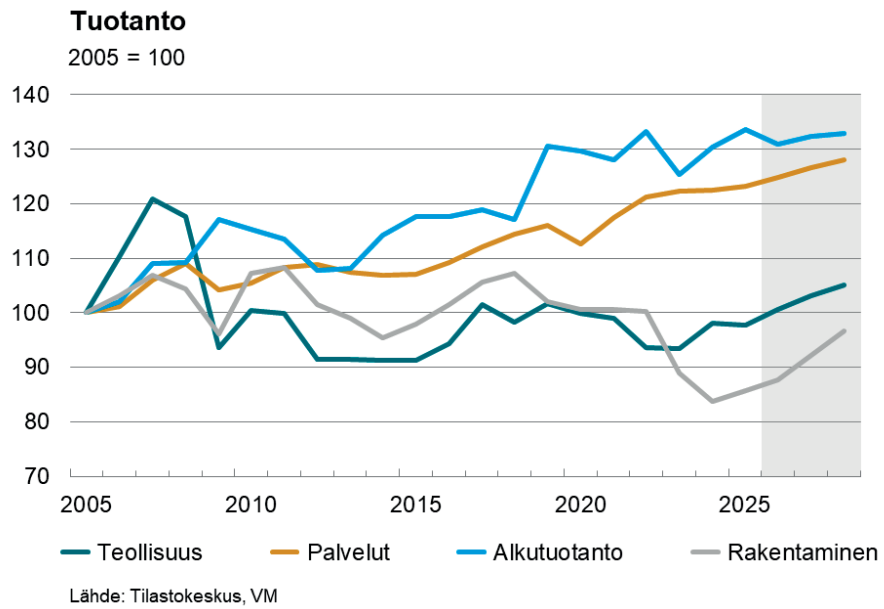

Vuonna 2027 rakentaminen nousee keskeiseksi talouskasvun vauhdittajaksi, kun koheneva luottamus sekä patoutunut kysyntä lisäävät myös asuntotuotantoa. Myös palvelujen tuotanto kasvaa nopeammin kulutuskysynnän ansiosta. Vuosina 2027–2028 kokonaistuotannon kasvuvauhdiksi arvioidaan runsaat puolitoista prosenttia vuodessa, mikä on merkittävästi enemmän kuin 2010-luvun keskimääräinen kasvuvauhti.

1.7.2 Toimialat

Teollisuustuotannon (TOL BCD) kausitasoitetun tuotannon kehitys on kuluvan vuoden toisella neljänneksellä jatkanut viime vuoden lopulla alkanutta kasvua. Kausitasoitettu tuotanto kasvoi huhti-kesäkuussa merkittävästi edeltävän kolmen vuosikymmenen keskiarvokasvua nopeammin: 2,7 prosenttia vuodentakaisesta.

Päätoimialoittain tarkasteltuna tuotanto kasvoi eniten metalliteollisuudessa, jossa etenkin koneteollisuuden kasvu on vuoden alkupuoliskolla ollut huomattavan vauhdikasta. Metalliteollisuuden tilauskannat ovat olleet pääsääntöisesti kasvussa jo lähes kolmen vuoden ajan. Tilauskantoja nostaa mm. infrastruktuuriin tehtävät automaatio-, modernisointi- sekä energiasiirtymää tukevat investoinnit. Myös tekoälykehityksen aiheuttama datakeskusten lisääntyvä sähköntarve lisää kysyntää tulevien vuosien aikana. Liikevaihto on puolestaan kesällä kasvanut n. kymmenen prosenttia vuodentakaisesta sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden että muun metalliteollisuuden osalta, vaikka arvonlisäys onkin molemmilla aloilla laskenut.

Kemianteollisuudessa tuotannon volyymi on laskenut kesän aikana hieman vuodentakaisesta. Liikevaihto on jatkanut keväällä alkanutta merkittävän nopeaa kasvua. Uusissa tilauksissa on kuitenkin palattu kesän aikana laskuun, vaikka kemianteollisuuden arvonlisäys on kevättalvella kehittynyt voimakkaan kasvusuuntaisesti. Vaikka vientinäkymien kehityksen lisäksi myös kotimaisen metsäteollisuuden suhdanteet vaikuttavat kemianteollisuuden tilaan, näkymät ovat pysytelleet metsäteollisuutta heikompina uusien tilausten laskiessa kesän aikana.

Metsäteollisuuden osalta sekä tuotanto että liikevaihto ovat kesän aikana kasvaneet vuodentakaisesta. Paperituotteiden tilauskannat kääntyivät laskuun viime vuoden loppupuoliskolla, mutta ovat kääntyneet kuluvan kesän aikana kasvuun. Paperituotteiden tilauskannat enteilevät metsäteollisuuden tulevalle volyymille ja liikevaihdolle yläsuuntaista kehitystä, mikäli sellupuun maailmanmarkkinahinnoissa ei tapahdu merkittäviä muutoksia. Kevään aikana alan arvonlisäys on kehittynyt nousujohteisesti.

Odotukset energiatuotteiden tuontihintojen tulevasta hintakehityksestä ovat kesän aikana parantaneet energiaintensiivisten toimialojen (esim. kemia- ja metsäteollisuus) kilpailuasemaa, vähentäen niiden tuotantokustannuksia. Energiatuotteiden tuontihinnat ovat yhä vuodentakaiseen verraten korkeat, mutta niiden hinnat ovat kääntyneet jo laskuun. Teollisuuden raaka-aineiden ja välituotteiden tuontihinnat

ovat kuitenkin kesän aikana nousseet, asettaen paineita teollisuuden hintakilpailukyvylle. Teollisuuden tuontihinnat ovat yleisesti kesän aikana nousseet vuodentakaisesta vientihintoja nopeammin.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

2021 = 100, trendi

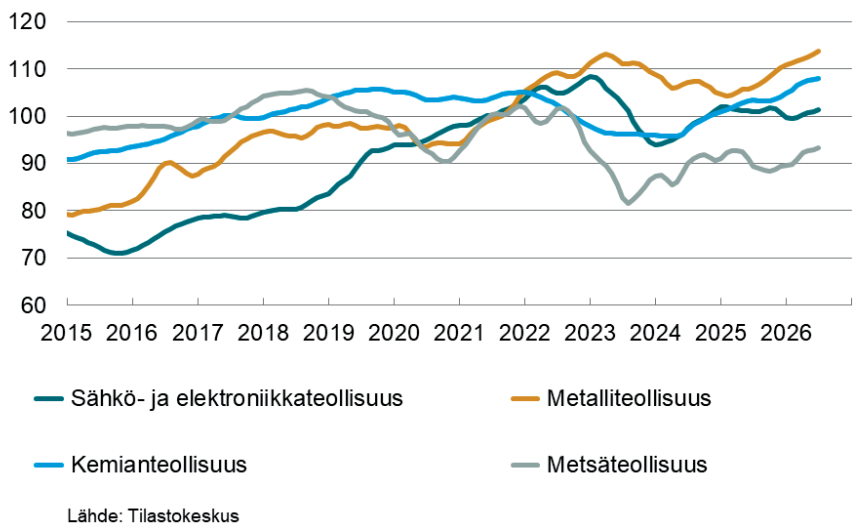

Lähde: Tilastokeskus

Rakentamisen arvonlisäyksen laskussa saavutettiin pohja vuonna 2024, minkä jälkeen se on kääntynyt kasvuun. Rakennusalan tulevaisuudennäkymät ovat kohentuneet tuntuvasti vuoden 2026 aikana, ja myös tilauskannat ovat kehittyneet suotuisasti. Arvonlisäyksen odotetaan kasvavan reippaasti koko ennustejaksolla. Kasvua vauhdittavat erityisesti datakeskushankkeet sekä energiasiirtymään ja huoltovarmuuteen liittyvät investoinnit.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto
kausitasoitettu saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

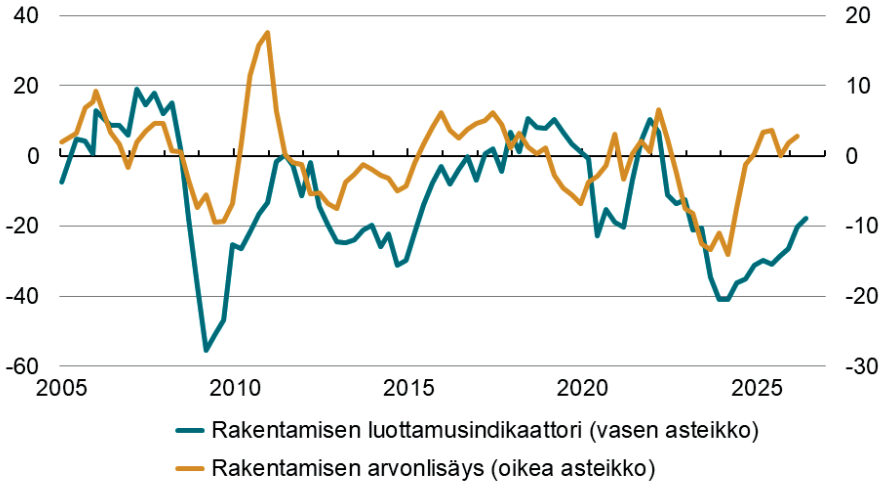

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Kaupan myynnin määrän trendi on alkuvuonna kääntynyt kasvuun sekä tukku- että vähittäiskaupassa. Kaupan liikevaihtokuvaajat –tilaston mukaan myynnin määrä oli tammi-kesäkuussa 3,7 prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. EK:n suhdannebarometrissa kaupan suhdannetilanne koetaan edelleen heikoksi, mutta suhdannenäkymät ovat kohentuneet ja myynnin odotetaan kasvavan edelleen.

Palveluiden luottamus ja tuotanto

kausitasoitettu saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Palveluiden myynnin volyymi on palvelujen liikevaihtokuvaajan mukaan alkuvuonna kasvanut 3 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Kasvua on tullut tasaisesti kaikilta yksityisten palveluiden toimialoilta lukuun ottamatta rahoituspalveluja, jossa asuntoluottojen heikko kysyntä painaa näkymiä. EK:n suhdannebarometrin mukaan palvelualan yritykset kokevat suhdannetilanteen edelleen heikoksi, mutta yritysten suhdannenäkymät ja myyntiodotukset ovat nousseet viime vuoteen verrattuna. Palvelualojen luottamusindikaattori oli heinäkuussa 2026 edelleen hieman keskimääräistä heikommalla tasolla, mutta kuitenkin nollan yläpuolella.

Vuonna 2026 palveluiden arvonlisäyksen (ml. kauppa ja julkiset palvelut) arvioidaan kasvavan 1,3 prosenttia, kun julkisten palveluiden arvonlisäys laskee edelleen ja yksityisten palveluiden arvonlisäys kasvaa noin kaksi prosenttia. Vuonna 2027 palvelujen arvonlisäyksen ennustetaan kasvavan 1,4 prosenttia, kun yksityisen kulutuksen kasvu tukee palvelujen kysyntää.

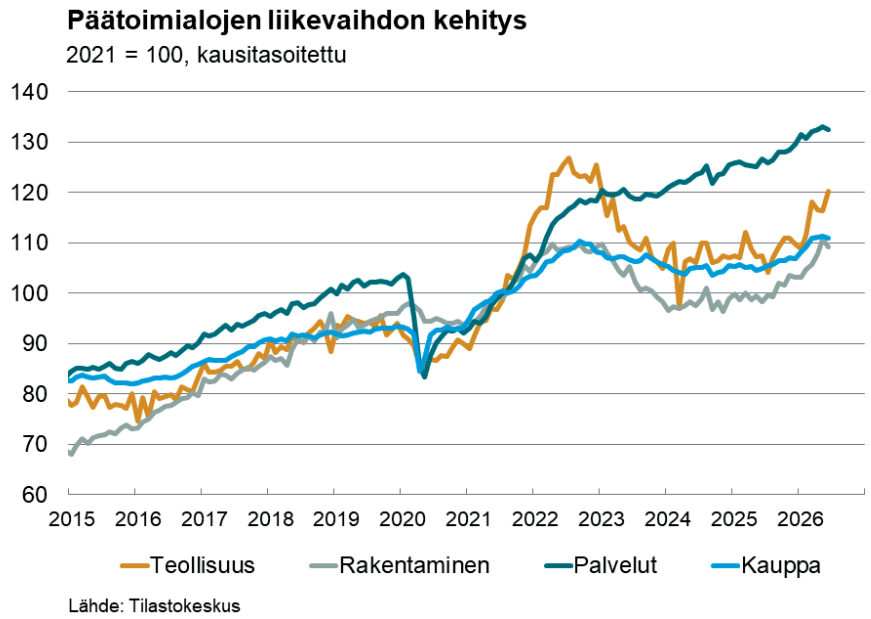

Taulukko 12. Tuotanto toimialoittain

	2024	2025	2026*	2027*	2028*	Osuus vuonna 2025[1]
Volyymin muutos, %						
Teollisuus	4,9	-0,3	2,9	2,5	1,9	20,1
Rakentaminen	-5,8	2,2	2,4	5,0	5,0	5,7
Maa- ja metsätalous	4,0	2,5	-2,0	1,0	0,5	3,0
Teollisuus ja rakentaminen	2,4	0,3	2,8	3,0	2,6	25,8
Palvelut	0,2	0,6	1,3	1,4	1,2	71,2
Tuotanto yhteensä perushintaan	**0,9**	**0,6**	**1,6**	**1,8**	**1,5**	**100,0**
Bruttokansantuote markkinahintaan	0,9	0,8	1,6	1,8	1,5	
Kansantalouden työn tuottavuus	1,7	1,3	1,9	0,8	0,8	

[1] Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

1.8 Työmarkkinat

Alkuvuonna nopeutunut talouden kasvu luo odotuksia työllisyystilanteen parantumisesta syksyn aikana. Alkuvuoden työllisyyskehitys oli kuitenkin heikkoa, joten vuositasolla työllisyys supistuu edelleen vuonna 2026. Vuodesta 2027 eteenpäin työllisyys kasvaa ja työttömyys vähenee. Työttömyys on kuitenkin rakenteellista tasoaan korkeammalla vielä vuonna 2028.

Talouden kehitys on ollut suotuisaa, mutta työmarkkinoita seuraavissa tilastoissa ei ole vielä nähty käännettä parempaan. Tammi-kesäkuussa työllisten määrä supistui 0,6 prosenttia, siis hieman enemmän kuin vuonna 2025 keskimäärin. Työllisyysasteen trendi ikäluokassa 20–64-vuotiaat oli kesäkuussa 75,2 prosenttia. Työllisyysasteen trendi on ollut alasuuntainen koko alkuvuoden, joskin lasku on pysähtynyt kesää kohti. Työttömien lukumäärän kasvu oli tammi-kesäkuussa hieman hitaampaa kuin viime vuonna keskimäärin ja ylsi 13,3 prosenttiin. Työttömyysasteen trendi nousi kesäkuussa 10,5 prosenttiin eli hieman suuremmaksi kuin viime vuoden lopussa. Työvoiman määrä kasvoi vuoden alkupuoliskolla yli puolen prosentin vauhtia ja työvoiman ulkopuolella olevien lukumäärä supistui noin prosentin. Työvoimaan osallistumisaste onkin lähes historiansa korkeimmalla tasolla.

Runsaimmin työllisten lukumäärä supistui vuoden alkupuoliskolla rakentamisen, teollisuuden ja informaatio- ja viestinnän toimialoilla. Teollisuuden toimialan sisällä työllisyystilanteen vaihtelu on kuitenkin ollut suurta. Työllisten lukumäärä taas kasvoi kuljetuksen ja majoitustoiminnan toimialoilla. Työllisten tehdyt työtunnit vähenivät kokonaisuudessaan alkuvuonna, mutta kasvua tilastoitiin erityisesti useilla palveluiden toimialoilla. Työttömien lukumäärä lisääntyi alkuvuonna yhä laaja-alaisesti ja runsaasti. Tammi-kesäkuussa lisääntyi erityisesti 45–54-vuotiaiden työttömyys edellisvuoteen verrattuna. Kesää kohti työttömien lukumäärän trendi on kuitenkin kääntynyt laskuun. Kesäkuussa työttömyys lisääntyi silti erityisesti nuorilla ja yli 64-vuotiailla. Ammattiryhmittäin työttömyyden kasvu kosketti kesäkuussa erityisesti erityisasiantuntijoita, johtajia sekä palvelu- ja myyntiammateissa toimivia. Alkutuotantoammateissa ja rakennusalalla työttömyys supistui.

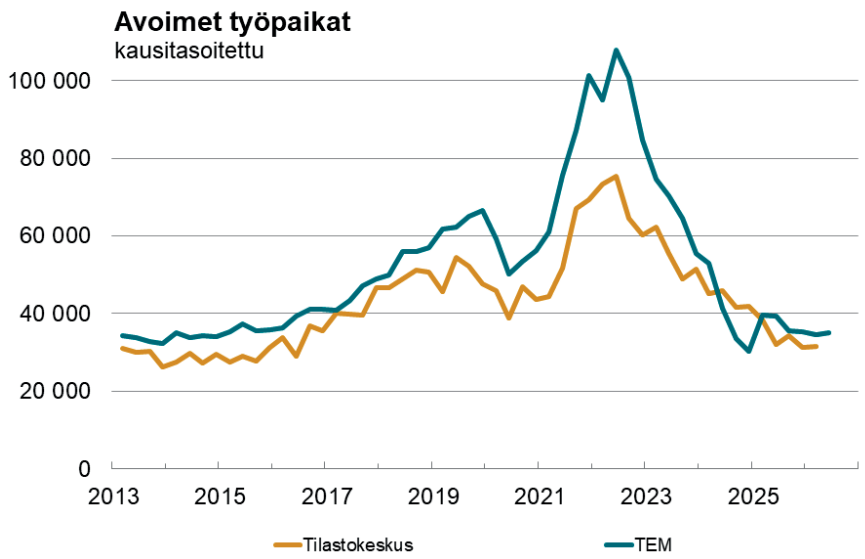

Lähde: TEM, Tilastokeskus, VM

Vaikka talouskasvu on ollut nopeaa alkuvuonna, työvoiman kysyntä on ollut vaimeaa. Yksityisen sektorin työllistämisaikomukset voivat kuitenkin kohentua nopeasti syksyn aikana. Tilastokeskuksen mukaan avoimia työpaikkoja oli kesäkuun alussa hieman enemmän kuin vuosi sitten. Avointen työpaikkojen lukumäärä lisääntyi vuodentakaiseen verrattuna erityisesti yksityisten yritysten toimipaikoissa ja toimialoista määrä lisääntyi rakennusalalla. Elinkeinoelämän, teknologiateollisuuden ja kaupan alan kyselyt ovat olleet keskimäärin myönteisiä henkilöstömäärän lisäämisaikomusten suhteen. Työvoiman tarjonta on ollut alkuvuonna työvoiman kysyntää vahvempaa. Tämä johtuu siitä, että ulkomainen työikäinen väestö on lisääntynyt, vaikka rekisterikorjausten vuoksi nettomaahanmuutto hidastuukin tänä vuonna selvästi. Lisäksi työn tarjontaa lisääviä politiikkatoimia on otettu käyttöön.

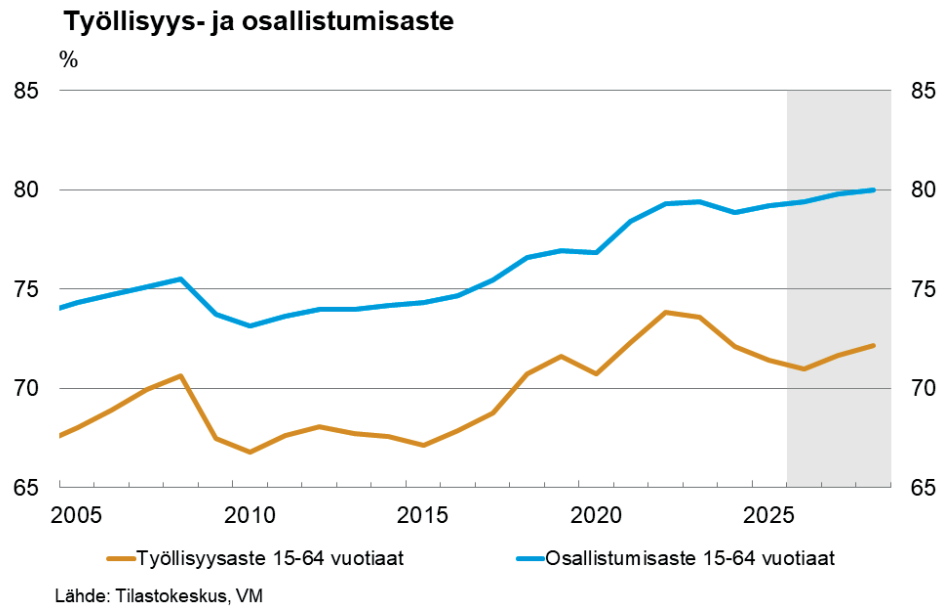

Alkuvuoden talouden nopea kasvu ja toimialojen kohentuneet näkymät luovat pohjaa työllisyyden kasvulle. Työllisyyden kasvun käänne seuraa kuitenkin viiveellä kokonaiskysynnän kehitystä. Alkuvuoden heikon kehityksen takia työllisten määrä supistuu ennusteessa vuonna 2026 keskimäärin 0,5 prosenttia. Seuraavina vuosina talouden kasvu vetää työllisyyden nopeampaan kasvuun, ja työllisyys lisääntyy vuonna 2027 reilun prosentin ja vuonna 2028 vielä vajaan prosentin verran. Työllisyysaste 20–64-vuotialle nousee 76,5 prosenttiin, jääden silti selvästi vuoden 2022 78,1 prosentin huipputasoa matalammaksi.

Vuonna 2026 työttömyys kasvaa edellisvuoteen verrattuna, sillä työllisten määrä on pienempi ja työvoiman ulkopuolelta siirtyy väestöä työvoimaan. Erityisesti julkisen palvelusektorin säästötarpeet hidastavat työllisyyden kohenemista ja osaltaan kasvattavat työttömyyttä. Työttömyysaste nouseekin 10,3 prosenttiin. Vertailukelpoisilla tiedoilla työttömyysaste ei ole viimeisen 17 vuoden aikana ollut yhtä suurta. Työ- ja elinkeinoministeriön määritelmän mukaisia rekisteröityneitä työttömiä oli viimeksi yhtä paljon vuosina 2015–2016. Vuosina 2027–2028 talouden piristyminen auttaa vähentämään työttömyyttä, kun työvoiman kysyntä lisääntyy. Vuonna 2028 työttömyysaste jää yhä yli yhdeksään prosenttiin, merkittävästi Suomen rakenteellisen työttömyyden tuona vuonna noin kahdeksaksi ja puoleksi prosentiksi arvioitua tasoa korkeammalle.

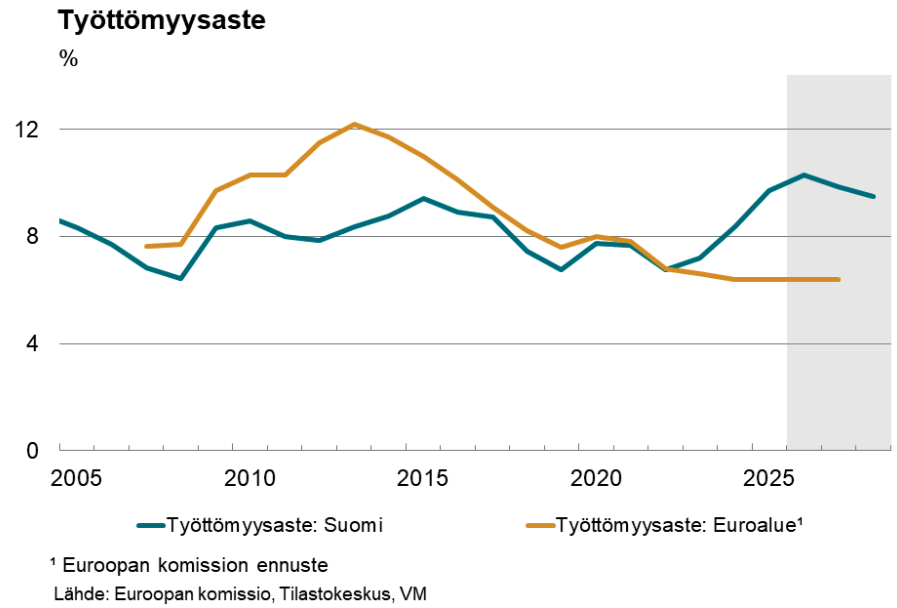

Taulukko 13. Työvoimatase

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
1 000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö (15–74-vuotiaat)	4153	4167	4175	4180	4185
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	3473	3493	3500	3504	3508
Työvoima (15–74-vuotiaat)	2 841	2 868	2 874	2 891	2 903
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2602	2590	2578	2606	2627
siitä 15–64-vuotiaat	2504	2495	2484	2510	2531
Työttömät (15–74-vuotiaat)	238	278	296	285	276
Määrän muutos, 1 000 henkeä					
Työikäinen väestö (15–64-vuotiaat)	31	20	7	4	5
Työlliset (15–64-vuotiaat)	-28	-9	-12	27	21
Prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	72,1	71,4	71,0	71,6	72,1
Työllisyysaste (20–64-vuotiaat)	76,7	76,0	75,5	76,1	76,5
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	8,4	9,7	10,3	9,9	9,5
1 000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	47	31	24	25	25

Työllisyyskehitys ja suhdanteet

Työmarkkinat ovat viime vuosina kehittyneet heikosti, eikä viimeisimpien toteutuneiden tilastojen perusteella ole vielä nähtävissä selvää käännettä, vaikka talous on piristymässä. Tässä tarkastelussa käydään läpi, miten työllisyys on aiemmin reagoinut suhdanteen käännyttyä myönteisemmäksi. Työllisyys reagoi tyypillisesti BKT:n kehitykseen muutaman vuosineljänneksen viiveellä.

Työttömyysasteeseen vaikuttavat työttömien määrän lisäksi myös työvoiman koko. Viime vuosien heikot työmarkkinaluvut selittyvät osittain työikäisen väestön koon työllisten määrää suotuisammalla kehityksellä, ja tähän ovat vaikuttaneet suhdannekehityksen lisäksi myös muut tekijät. Pidemmällä aikavälillä voi siis olla perusteltua tarkastella työllisten määrää, sillä työttömien määrä voi kasvaa pelkän työnhaun aktivoitumisen seurauksena. Toisaalta suhdannetarkastelussa työllisten määrä saattaa jättää työnteon intensiteetissä tapahtuvan vaihtelun huomioimatta. Tämän vuoksi yksi keskeinen työllisyyskehitystä kuvaava indikaattori on työllisten tekemien työtuntien määrän kehitys.

Alla oleva kuvio esittää tehtyjen työtuntien trendin neljännesvuosimuutokset vuosina 2005–2026, ja viimeisin havainto on vuoden 2026 ensimmäiseltä neljännekseltä. Pylväät kuvaavat myös toimialojen vaikutuksia työtuntien kokonaismuutokseen. Kuvion oikealle akselille on piirretty BKT:n ja viennin Hodrick–Prescott (HP) -suodattimella tasoitetut neljännesvuosimuutokset. Aikasarjat on laskettu logaritmisista erotuksista, minkä vuoksi ne kuvaavat prosenttimuutoksia likimääräisesti. Lisäksi harmaalla värillä on merkitty ajanjaksot, jolloin BKT-trendi on lähellä huippuaan. Tällaisia kasvujaksoja on neljä: finanssikriisiä edeltäneet vuodet, toipuminen finanssikriisin syvimmästä taantumasta, vuosien 2016–2018 korkeasuhdannehuipentuma sekä toipuminen koronapandemian aiheuttamasta talouskriisistä.

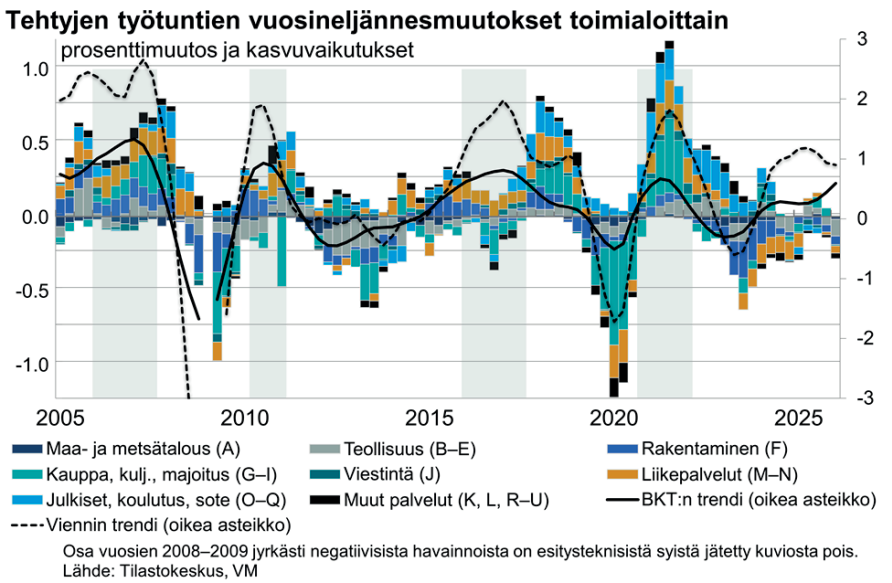

Yksi keskeinen havainto on, että tehtyjen työtuntien määrä kasvaa eniten vasta BKT-trendin saavutettua huippunsa. Viiveen pituus on edellä mainituilla kasvujaksoilla ollut 1–4 vuosineljännestä. Kuvatut kasvujaksot ovat keskenään hyvin erilaisia, mikä näkyy myös työtuntien kehityksessä. Talouden toipuessa finanssikriisin syvimmästä taantumasta ja koronapandemian aiheuttamasta talouskriisistä työtunnit reagoivat nopeasti. Finanssikriisiä edeltäneinä vuosina ja vuosien 2016–2018 korkeasuhdannehuipentuman aikana työtunnit puolestaan seurasivat perässä hieman pidemmällä viiveellä.

Toimialatarkastelu auttaa hahmottamaan menneen työllisyyskehityksen eri vaiheita. Erityisesti liikepalvelujen toimialat (toimialakoodit M ja N) ovat olleet merkittävässä roolissa tehtyjen työtuntien kasvussa etenkin kasvujaksoilla. Julkisen hallinnon, koulutuksen sekä sote-palvelujen muodostaman toimialakokonaisuuden (O, P ja Q) työllisyys on kasvanut tasaisemmin ja voimakkaasti erityisesti vuosina 2018–2024.

Työtuntien määrä on sen sijaan vähentynyt alkutuotannossa (A) ja myös teollisuudessa (C), erityisesti tarkastelujakson alkuvaiheessa. Tuntuvimmat vähennykset ovat ajoittuneet matalasuhdanteisiin. Kaupan, kuljetuksen ja varastoinnin sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialoilla (G–I) työllisyys on viime vuosia lukuun ottamatta ollut hienoisessa laskussa. Toimialojen (G-I) suuren osuuden vuoksi niiden vaihtelu heijastuu merkittävästi kokonaistyötuntien muutoksiin.

Vientikysynnän vaihtelulla on merkittävä vaikutus myös työllisyyteen. Kuvio osoittaa, kuinka vienti on piristynyt viime vuosina. Tilanne saattaa ensisilmäyksellä muistuttaa vuotta 2016, jolloin vienti vahvistui selvästi mutta työtuntien määrä kasvoi aluksi vain maltillisesti. Ajanjaksot eroavat kuitenkin toisistaan monin tavoin, kun työtuntien määrän kehitystä tarkastellaan toimialoittain.

Vuonna 2015 työtuntien määrä alkoi kasvaa pitkän taantuman jälkeen erityisesti rakentamisessa (F) sekä viennin vahvistumisen myötä myös liikepalveluissa (M ja N). Myöhemmin myös julkisen hallinnon, koulutuksen sekä sote-palvelujen toimialat (O, P ja Q) lisäsivät työllisyyttä merkittävästi. Vasta korkeasuhdanteen loppuvaiheessa havaittiin työllisyyskasvua kaupan, kuljetuksen ja varastoinnin sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialoilla (G–I).

Vuoden 2022 jälkeen tehtyjen työtuntien määrä on ollut trendinomaisessa laskussa. Suurimmat kielteiset vaikutukset ovat liittyneet rakentamisen (F) ja liikepalvelujen (M ja N) työpanoksen vähenemiseen, mutta kielteiseen kehitykseen ovat vaikuttaneet myös monet muut toimialat. Liikepalvelujen työllisyyden heikkeneminen on ollut jopa harvinaisen voimakasta. Havaittu työllisyyskehitys näyttää toistaiseksi hieman poikkeavan aiempien kasvujaksojen työllisyyskehityksen dynamiikasta. On syytä muistaa, että kaikki suhdanteet ovat erilaisia ja että viimeisimpien havaintojen sekä ennustetun kasvukauden huipentuman välillä on vielä verraten pitkä aika.

1.9 Keskipitkän aikavälin näkymät 2029–2030

Suomen talouden odotetaan kasvavan 1,5 prosenttia vuonna 2029 ja 1,3 prosenttia vuonna 2030. Työllisyysaste nousee 73 prosenttiin vuonna 2030. Bruttokansantuote kasvaa potentiaalista tuo-tantoa nopeammin tarkastelu-jaksolla, ja tuotantokuilu sulkeutuu vuonna 2030.

Keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset suhdan-neperiodin jälkeen.[1] Potentiaalinen tuotanto viittaa talouden pitkän aikavälin kas-vu-uraan tai kestävään, vakaan inflaation takaavaan tuotannon tasoon, joka on saavutettavissa talouden kapasiteetin ollessa normaalikäytössä.

Bruttokansantuote ja potentiaalinen tuotanto
volyymisarja, viitevuoden 2015 hinnoin, miljardia euroa

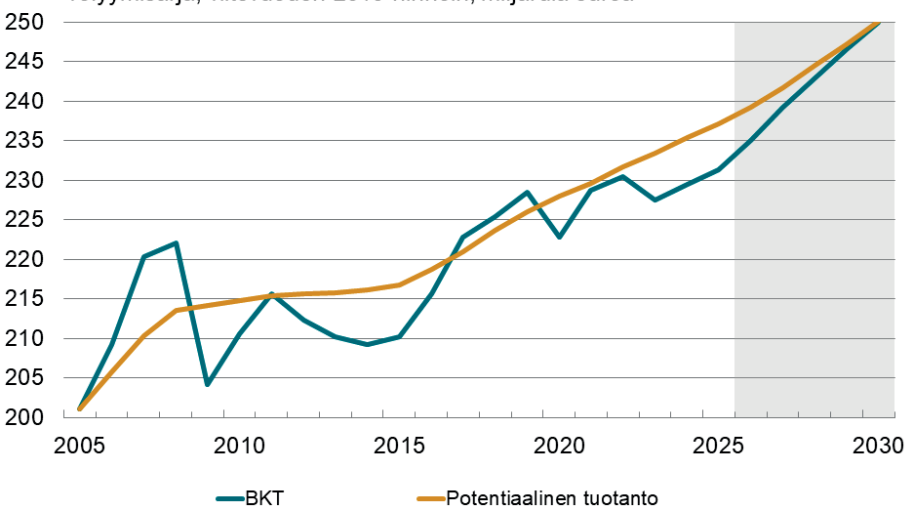

Lähde: VM

1 Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvi-oinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiome-netelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja potentiaalisen kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joi-den arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

Keskipitkällä aikavälillä Suomen talous jatkaa kohtalaista kasvua. Bruttokansantuotteen ennakoidaan kasvavan 1,5 prosenttia vuonna 2029 ja 1,3 prosenttia vuonna 2030.[2]

Työllisyysasteen (15–64-vuotiaat) arvioidaan kohoavan 72,6 prosenttiin vuonna 2029 ja 73 prosenttiin vuonna 2030. Työttömyysasteen arvioidaan puolestaan laskevan maltillisesti ja työttömyyskuilun odotetaan sulkeutuvan vuonna 2030, jolloin työttömyysasteen ennakoidaan olevan 8,5 prosenttia. Kuluttajahintojen nousun arvioidaan saavuttavan Euroopan keskuspankin 2 prosentin inflaatiotavoitteen jo vuonna 2029, ja pysyvän tällä tasolla myös vuonna 2030.

Potentiaalisen tuotannon kehitys nojaa keskipitkällä aikavälillä erityisesti pääomakannan ja kokonaistuottavuuden kehitykseen, kun taas työpanoksen kasvuvaikutus jää vähäiseksi työikäisen väestön määrän supistuessa. Vuosina 2026–2030 potentiaalisen tuotannon arvioidaan kasvavan keskimäärin 1,1 prosenttia vuodessa.

Työpanoksen kasvuvaikutuksen arvioidaan olevan keskimäärin 0,1 prosenttiyksikköä vuodessa. Työpanoksen kasvukontribuutiota heikentää työllistä kohden laskettujen työtuntien kasvuvaikutuksen jo pitkään jatkunut negatiivinen kehitys. Myös työikäisen väestön positiivinen kasvuvaikutus hiipuu tarkastelujakson lopulla.

Pääomakannan kehitys tukee potentiaalisen tuotannon kasvua keskimäärin 0,4 prosenttiyksikköä vuodessa vuosina 2026–2030. Pääomakannan kasvun merkitys on ollut koko 2000-luvun ajan melko vakaa.

Kolmantena kasvun lähteenä on kokonaistuottavuus, jonka kasvun ennakoidaan vahvistuvan tarkastelujakson lopulla verrattuna 2020-luvun alkuun. Kasvu jää kuitenkin vaatimattomaksi 2000-luvun alkuvuosiin verrattuna. Hidasta kehitystä selittävät muun muassa talouden rakennemuutos, jossa korkean tuottavuuden toimialojen supistuminen ja palveluvaltaistuminen ovat alentaneet

2 Tyypillisesti bruttokansantuotteen kasvu määräytyy keskipitkällä aikavälillä potentiaalisen tuotannon kasvun perusteella. Lähtökohtana on sovittaa bruttokansantuotteen kasvu niin, että tuotantokuilu umpeutuu tarkastelujakson lopulla. Tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteen mukaan olla positiivinen tai negatiivinen.

kokonaistuottavuuden kasvuvauhtia. Sama kehitys on ollut nähtävissä myös muissa kehittyneissä talouksissa, mutta Suomessa tuottavuuden kasvu on ollut erityisen hidasta. Vuosina 2026–2030 kokonaistuottavuuden kasvun vaikutuksen arvioidaan olevan keskimäärin noin 0,5 prosenttiyksikköä vuodessa, kun se 2000-luvun alussa oli keskimäärin noin kaksi prosenttiyksikköä vuodessa.

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät

EU–menetelmän mukaan, %

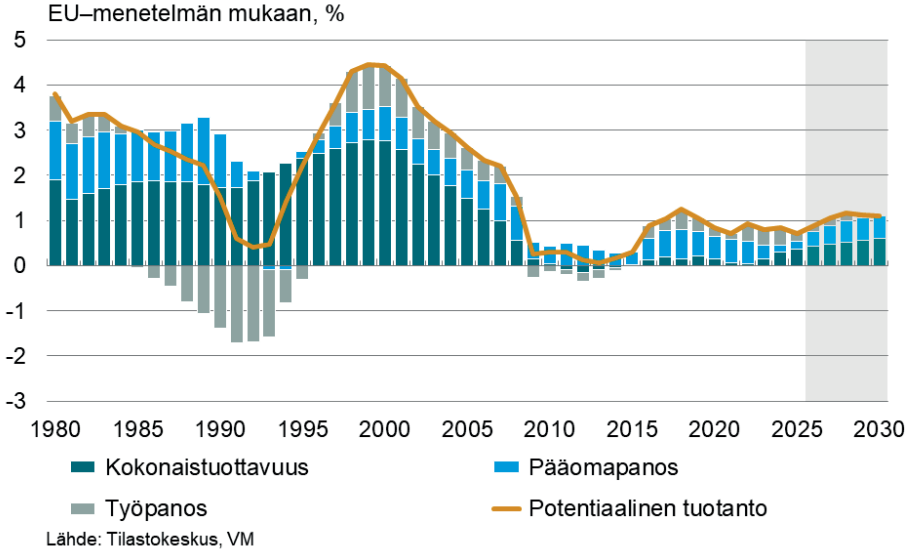

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 14. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
BKT markkinahintaan, volyymin muutos, %	0,9	0,8	1,6	1,8	1,5	1,5	1,3
Bruttokansantuote, arvo, mrd. euroa	276	282	293	305	317	329	341
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,6	0,3	2,0	1,9	2,1	2,0	2,0
Työttömyysaste, %	8,4	9,7	10,3	9,9	9,5	8,9	8,5
Työllisyysaste, %	72,1	71,4	71,0	71,6	72,1	72,6	73,0
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta[1]	-2,5	-2,4	-1,8	-1,1	-0,7	-0,3	0,0
Potentiaalisen tuotannon kasvu, %[1]	0,8	0,7	0,9	1,1	1,2	1,1	1,1

[1] Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä.

Taulukko 15. Keskeisiä julkisen talouden lukuja keskipitkällä aikavälillä

Suhteessa BKT:hen, %	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Julkisyhteisöjen rahoitusasema	-4,3	-3,8	-4,2	-4,5	-4,4	-4,6	-4,4
Valtionhallinto	-3,7	-4,1	-4,9	-4,4	-4,9	-5,0	-4,9
Kuntahallinto	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3	-0,2
Hyvinvointialueet	-0,6	0,0	0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	0,3	0,6	0,9	0,4	0,9	0,9	0,9
Valtion ja paikallishallinnon rahoitusasema	-4,7	-4,4	-5,1	-4,9	-5,4	-5,5	-5,4
Rakenteellinen rahoitusasema	-2,9	-2,4	-3,1	-3,9	-4,1	-4,4	-4,4
Julkisyhteisöjen velka	82,5	88,5	90,1	91,2	93,1	95,3	97,6
Valtionvelka	61,3	66,6	68,7	70,1	72,4	74,8	77,2

Riskiskenaarioita

Tässä laskelmassa kuvataan kaksi ennusteuran ympärille laadittua riskiskenaariota, jotka kuvaavat ennusteen negatiivisten ja positiivisten riskien mahdollisia vaikutuksia talouteen. Reaalitalouden laskelma on tehty valtiovarainministeriön kansantalousosastolla kehitetyllä KOOMA-mallilla, johon kriisin vaikutukset on mallinnettu hinta-, korko- ja kysyntäshokkien avulla. Julkisen talouden reagointia skenaarion mukaiseen talouskehitykseen arvioidaan julkisen talouden skenaariomallin avulla[1].

Negatiivinen skenaario: Maailmantalouden kustannuskriisi ja vientimarkkinoiden taantuma

Negatiivisessa skenaariossa Lähi-idän kriisiin liittyvät jännitteet kasvavat vuoden 2026 lopulla ja öljyn hinta nousee nopeasti. Maailmantalous kohtaa voimakkaan ja pitkittyvän kustannussokin, joka välittyy Suomen talouteen nousseina kustannuksina ja korkotasona sekä heikompana vientikysyntänä.

Skenaariossa kuluvan vuoden lopulla talousympäristö alkaa heikentyä Lähi-idän kriisin kiristyessä ja pitkittyessä. Öljyn hinta kohoaa vuoden loppuun mennessä 93 dollariin tynnyriltä. Vientimarkkinoiden kasvu hidastuu. Kustannusten nousu siirtyy hitaasti vientimarkkinoiden hintatasoon ja rahoitusmarkkinoilla nähdään ensimmäisiä merkkejä kiristymisestä 3 kuukauden euriborin noustessa ennusteuraa nopeammin.

Suurimmat negatiiviset vaikutukset ajoittuvat vuoteen 2027, jolloin negatiivinen kehitys kärjistyy varsinaiseksi kustannuskriisiksi. Öljyn hinta nousee alkuvuodesta 98 dollariin tynnyriltä ja olisi vuositasolla hieman yli neljänneksen korkeammalla tasolla kuin ennusteen perusurassa. Hintataso markkinoilla kohoaa ja vientimarkkinoiden kasvu hidastuu merkittävästi. Kiihtyvä inflaatio pakottaa kiristämään rahapolitiikkaa, jolloin lyhyet korot nousevat tarkastelujakson korkeimmalle tasolle, noin 0,4 prosenttiyksikköä ennusteen perusuraa

1 Julkisen talouden skenaariomalli on valtiovarainministeriön kansantalousosastolla kehitetty julkisen talouden ennustemalli.

korkeammalle. Negatiivinen kehitys heijastuu Suomen talouteen erityisesti heikompana kulutuskysyntänä sekä vähäisempinä investointeina. Bruttokansantuote on vuosien 2027 ja 2028 aikana 0,3 prosenttia perusuraa alemmalla uralla. Epäsuotuisampi talouskehitys heijastuisi julkiseen talouteen erityisesti pienempinä verotuloina ja korkeamman hintakehityksen myötä suurempina kustannuksina.

Kriisin akuutein vaihe alkaa väistyä vuonna 2028, mutta toimintaympäristö pysyy haastavana. Öljyn hinta alkaa laskea hiljalleen, mutta vakiintuu kriisiä edeltänyttä tasoa korkeammalle tasolle vielä vuosiksi. Pysyvästi korkeampi öljyn hinta pitää myös vientimarkkinoiden hintatason ennusteuraa korkeampana, mikä johtaa myös vaihtosuhteen heikkenemiseen. Vientikysyntä alkaa elpyä ja palautuu kohti ennusteen perusuran tasoa. Rahoitusolosuhteet normalisoituvat, kun 3 kuukauden euribor palautuu perusuran mukaiselle tasolle. Talous olisi kuitenkin kärsinyt merkittäviä menetyksiä edellisten vuosien aikana.

Positiivinen skenaario: Kustannusten lasku ja viennin veturi

Positiivisessa skenaariossa globaali talousympäristö ja kotimainen kysyntä kehittyvät ennusteen perusuraa suotuisammin.

Skenaariossa oletetaan, että Lähi-idän kriisi päättyy kuluvan vuoden lopulla, mikä johtaa välittömään öljyn hinnan laskuun kutakuinkin vuoden 2025 alussa vallinneelle tasolle. Energian hintojen lasku piristää Suomen vientimarkkinoita ja myös rahoitusolosuhteet kevenevät 3 kuukauden euriborin laskiessa suhteessa ennusteen perusuraan. Suotuisampi kehitys vahvistaa Suomen kotitalouksien luottamusta talouskehitykseen. Luottamuksen palautuminen johtaa säästämisasteen laskuun ja edelleen kulutuskysynnän ja investointien piristymiseen. Skenaariossa kotimainen kysyntä vahvistuu noin 0,3 prosenttiyksiköllä BKT:hen suhteutettuna.

Suotuisamman kehityksen vaikutukset näkyvät kokonaisuudessaan vuonna 2027. Laskeneet energian ja maailmanmarkkinoiden hinnat siivittävät yksityisen kulutuksen kasvua. Inflaatiopaineiden puuttuessa rahapolitiikkaa voidaan

keventää ja korkotaso käy 0,3 prosenttiyksikköä perusuraa matalammalla tasolla. Yksityisen kulutuksen vahvistuminen kasvattaa työvoiman kysyntää. Bruttokansantuote pysyy vielä vuonna 2029 ennusteen perusuraa korkeammalla tasolla.

Kuvio 1. Öljynhinta eri skenaarioissa, dollaria tynnyriltä.

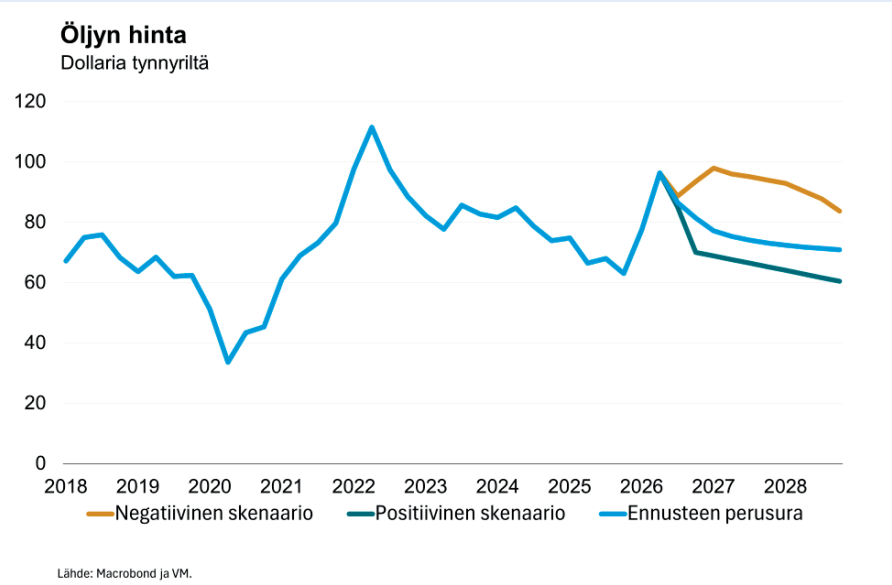

Lähde: Macrobond ja VM.

Taulukko 1. Skenaarioiden oletukset, ero ennusteen perusuraan

Ero ennusteen perusuraan, % tai prosenttiyksikköä	2026	2027	2028	2029
Negatiivinen skenaario				
Öljyn hinta, %	4,3	27,8	23,9	12,5
Vientimarkkinoiden kasvu, %	-0,1	-0,8	-0,7	-0,4
Vientimarkkinoiden hinta, %	0,1	0,7	0,6	0,3
3kk euribor, %-yksikköä	0,1	0,4	0,2	0
Positiivinen skenaario				
Öljyn hinta, %	-3,9	-10,5	-13,1	-10,1
Vientimarkkinoiden kasvu, %	0,1	0,3	0,4	0,3
Vientimarkkinoiden hinta, %	-0,1	-0,3	-0,3	-0,2
3kk euribor, %-yksikköä	-0,1	-0,3	-0,2	0
Kotimainen kysyntäsokki, % suhteessa BKT:hen	0,1	0,3	0,4	0,3

Taulukko 2. Talouden reaktiot, ero ennusteen perusuraan

Ero ennusteen perusuraan, % tai prosenttiyksikköä	2026	2027	2028	2029
Negatiivinen skenaario				
Bruttokansantuote, %	0,0	-0,1	-0,2	0,0
Yksityinen kulutus, %	0,0	-0,5	-0,5	-0,3
Julkisyhteisöjen jäämä, %-yksikköä	-0,1	-0,4	-0,5	-0,1
Velkasuhde, %-yksikköä	0,1	0,5	0,6	0,6
Positiivinen skenaario				
Bruttokansantuote, %	0,1	0,4	0,4	0,4
Yksityinen kulutus, %	0,3	1,1	1,2	1,1
Julkisyhteisöjen jäämä, %-yksikköä	0,1	0,4	0,4	0,4
Velkasuhde, %-yksikköä	-0,2	-0,8	-1,3	-1,5

Lähteet:

Koponen, Niemeläinen, Elmgren, Pönkä 2026, "KOOMA : A DSGE Model of the Finnish Economy", Publications of the Ministry of Finance, 2026:4, https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-425-7

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkinen talous pysyy sitkeästi alijäämäisenä. Menoja kasvattavat erityisesti puolustus- ja korkomenot, samalla kun veronkevennykset vaimentavat sopeutustoimien vaikutusta. Talouskasvun vahvistuminen tukee julkista taloutta, mutta vaikutus jää vielä rajalliseksi. Vuonna 2027 alijäämä on 4,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Julkinen velka jatkaa kasvuaan ja nousee vuonna 2027 91,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Tilastotiedot Suomen talouden kasvusta ovat alkuvuonna tarkentuneet aiempaa myönteisemmiksi. Julkisyhteisöjen talouden osalta tilastotiedot ovat kuitenkin heikentyneet. Vuoden 2025 alijäämä tarkentui 3,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun aiempi ennakkotieto oli 3,4 prosenttia.

Tänä vuonna julkisyhteisöjen alijäämä syvenee 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Alijäämää kasvattaa erityisesti puolustushankintojen voimakas lisääntyminen. Vaikka veronkevennykset hidastavat verotulojen kasvua, verotulojen kehitys pysyy talouskasvun vahvistumisen myötä melko hyvänä. Menojen kasvua hillitsevät osaltaan voimaan tulevat sopeutustoimet. Puolustusmenoja kasvattaa erityisesti F-35-hävittäjien hankinta, jonka arvioidaan heikentävän julkisyhteisöjen rahoitusasemaa noin 0,8 prosenttiyksikköä.

Vuonna 2027 alijäämä kasvaa edelleen 4,5 prosenttiin. Korkomenot kasvavat edelleen nopeasti. Investointimenoja lisäävät myös puolustusvoimien alushankinnat samalla kun hävittäjähankintojen menot jatkuvat korkeina. Eläkemenot palaavat myös takaisin nopeampaan kasvuun parin hitaamman kasvuvuoden jälkeen, kun nopeutuva inflaatio kasvattaa indeksitarkistuksia.

Vuodesta 2028 lähtien julkisyhteisöjen alijäämä pysyy 4½ prosentin tienoilla. Puolustusmenot kasvavat uudelleen erityisesti vuodesta 2029 alkaen. Perusjäämä eli rahoitusasema ilman korkomenoja pysyy alijäämäisenä, mutta alijäämä supistuu

2,4 prosentista kahteen prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisyhteisöjen korkomenot kasvavat edelleen korkotason välittyessä asteittain velan uudelleenrahoituksen kautta korkomenoihin. Lisäksi korkomenoja lisää velan määrän kasvu.

Valtionhallinnon alijäämä syvenee vuonna 2026 lähes viiteen prosenttiin suhteessa BKT:hen. Verotulojen kasvua hidastavat ansiotuloverotuksen kevennykset, mutta talouskasvun vahvistuminen tukee veropohjaa. Vuonna 2027 alijäämä pienenee tilapäisesti 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen, mitä tukee valtion eläkerahastosta saatava noin miljardin euron kertaluonteinen lisätuloutus. Lisäksi valtion menoja hillitsevät vuosina 2026 ja 2027 toteutettavat sopeutustoimet. Vuoden 2027 jälkeen alijäämä kuitenkin kasvaa uudelleen ja pysyy ennustejakson lopulla noin viiden prosentin tasolla suhteessa BKT:hen.

Paikallishallinnon menoja kasvattaa erityisesti hintojen ja palkkojen nopea nousu, minkä seurauksena sektori pysyy alijäämäisenä koko ennustekauden. Hyvinvointialueiden rahoitusasema säilyy vuonna 2026 lievästi ylijäämäisenä, mutta heikkenee vuodesta 2027 alkaen menojen kasvun vuoksi. Samalla hyvinvointialueiden tulojen kasvua hidastavat rahoituslain uudistus sekä valtion rahoituksen jälkikäteistarkistuksen pieneneminen. Ennusteessa jälkikäteistarkistus perustuu kehyksiin varattuun summaan, joka jää painelaskelman mukaista tasoa matalammaksi vuosina 2029–2030.

Kuntahallinnon rahoitusasema pysyy ennustejaksolla alijäämäisenä, keskimäärin noin 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Alijäämän taustalla ovat kulutusmenojen kasvu, korkea investointitaso ja valtionosuuksiin tehtävät leikkaukset. Alijäämä supistuu hieman ennustejakson lopulla, kun osa valtionosuuksiin kohdistuvista leikkauksista päättyy ja henkilöstömenojen kasvu hidastuu voimassa olevien palkkasopimusten päättyessä.

Sosiaaliturvarahastot pysyvät kokonaisuutena ylijäämäisinä koko ennustekauden ajan erityisesti työeläkelaitosten vahvan rahoitusaseman ansiosta. Työeläkelaitosten ylijäämä on ennustekaudella pääosin noin prosentin suhteessa BKT:hen. Ylijäämän taustalla on erityisesti omaisuustulot ja työeläkemaksutulot. Vuonna 2027 ylijäämä pienenee tilapäisesti 0,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen Valtion eläkerahastosta talousarvioon tehtävän kertaluonteisen siirron vuoksi. Muut sosiaaliturvarahastot ovat alijäämäisiä vuonna 2026 ja 2027, mutta palautuvat sen jälkeen tasapainoon ja pysyvät lähellä tasapainoa myös ennustejakson loppuvuosina. Vuoden 2027

alijäämän taustalla on pääosin työttömyysvakuutusmaksujen alentaminen. Tasapainon saavuttamiseen vaikuttavat muun muassa työttömyysmenojen asteittainen väheneminen ja saatujen sosiaaliturvamaksujen kasvu.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

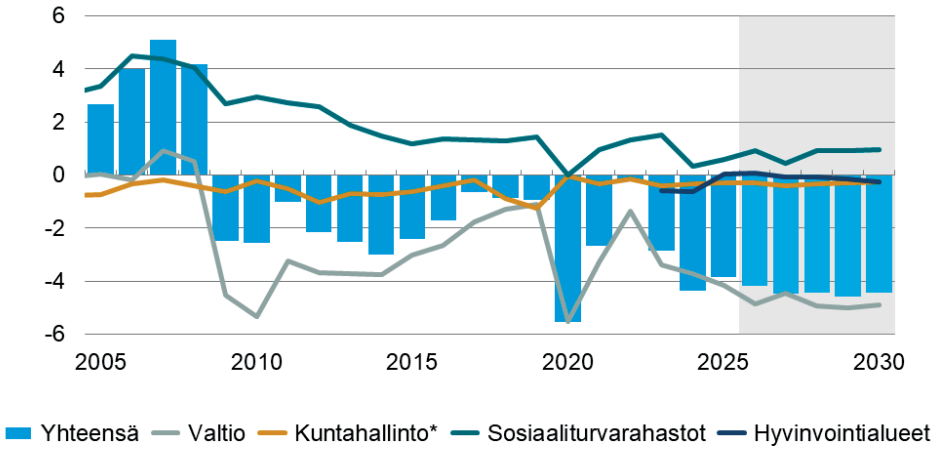

*Laaja paikallishallinto vuoden 2022 loppuun saakka
Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot

suhteessa BKT:hen, %

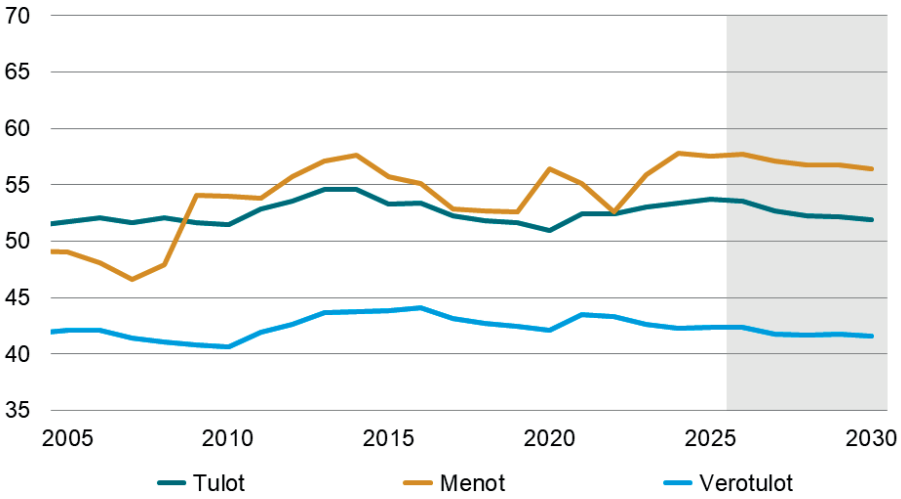

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen alijäämä ja velkaa kerryttävä alijäämä

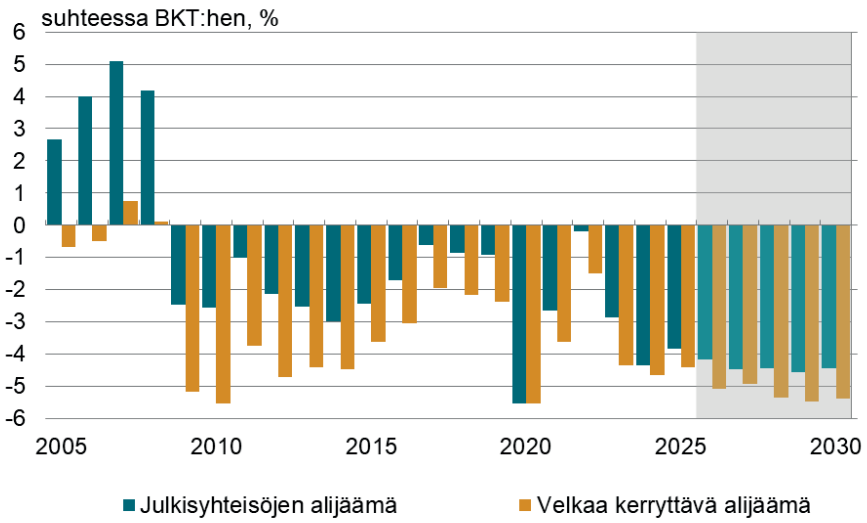

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 16. Julkisyhteisöt

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Välittömät verot	44,1	44,7	45,9	47,2	49,4
Tuotannon ja tuonnin verot	38,5	39,5	41,4	42,0	43,2
Sosiaalivakuutusmaksut	32,7	34,1	35,5	36,8	38,1
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä[1]	116,6	119,4	124,1	127,2	132,0
Omaisuustulot	11,0	11,2	11,6	12,2	12,4
Myynti- ja maksutuotot (ml. tuotos omaan käyttöön)	17,7	18,1	18,6	19,0	19,5
Muut tulot	2,2	2,4	2,5	2,0	1,7
Kokonaistulot	**147,5**	**151,2**	**156,8**	**160,4**	**165,6**
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	69,1	70,3	72,1	73,9	76,6
Tukipalkkiot	3,5	3,4	3,7	3,5	3,5
Sosiaalietuudet ja -avustukset	62,2	62,9	64,0	66,1	67,8
Muut tulonsiirrot	6,6	6,7	7,3	7,5	7,6
Omaisuusmenot	4,4	4,6	5,1	6,1	6,8
Pääoman bruttomuodostus	12,4	12,8	15,6	16,1	16,6
Muut menot	1,4	1,2	1,2	0,9	0,9
Kokonaismenot	**159,5**	**162,0**	**169,0**	**174,0**	**179,7**
Kulutusmenot	71,8	72,7	74,7	77,3	80,5
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	**-12,0**	**-10,8**	**-12,2**	**-13,7**	**-14,1**
Valtionhallinto	-10,2	-11,7	-14,2	-13,5	-15,6
Kuntahallinto	-0,9	-0,8	-0,9	-1,2	-1,1
Hyvinvointialueet	-1,7	0,1	0,2	-0,2	-0,3
Työeläkelaitokset	2,2	2,4	3,0	1,6	2,9
Muut sosiaaliturvarahastot	-1,3	-0,8	-0,2	-0,2	-0,1
Valtion ja paikallishallinnon nettoluotonanto	-12,9	-12,4	-14,9	-15,0	-17,0
Perusjäämä[2]	-7,7	-6,3	-7,1	-7,6	-7,3

[1] Sisältää pääomaverot.
[2] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Taulukko 17. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Suhteessa BKT:hen, %					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	42,4	42,4	41,8	41,7
Julkisyhteisöjen menot	57,8	57,5	57,7	57,1	56,7
Julkisen talouden nettoluotonanto	-4,3	-3,8	-4,2	-4,5	-4,4
Valtionhallinto	-3,7	-4,1	-4,9	-4,4	-4,9
Kuntahallinto	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3
Hyvinvointialueet	-0,6	0,0	0,1	-0,1	-0,1
Työeläkelaitokset	0,8	0,9	1,0	0,5	0,9
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,5	-0,3	-0,1	-0,1	0,0
Valtionhallinnon ja paikallishallinnon nettoluotonanto	-4,7	-4,4	-5,1	-4,9	-5,4
Julkisyhteisöjen velka	82,5	88,5	90,1	91,2	93,1
Valtionvelka	61,3	66,6	68,7	70,1	72,4
Perusjäämä[1]	-2,8	-2,2	-2,4	-2,5	-2,3
Rakenteellinen jäämä	-2,9	-2,4	-3,1	-3,9	-4,1
Julkisyhteisöjen nettomenot, vuotuinen muutos, %[2]	-	-0,1	4,1	3,4	3,3
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1 000 henkeä	706	700	699	695	695
Valtionhallinto	155	152	153	148	148
Kuntahallinto	262	262	261	261	260
Hyvinvointialueet	276	274	273	273	274
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13

[1] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.
[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263, 2 artikla 2 kohta.

2.2 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velkasuhteen kasvu hidastuu selvästi vuosina 2026 ja 2027, mutta velkaantuminen jatkuu edelleen. Velkasuhde nousee tänä vuonna 90 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja kasvaa ennustejakson loppuun mennessä lähes 98 prosenttiin. Velkaantumisen perimmäinen syy on julkisen talouden rakenteellinen alijäämäisyys. Talouskasvu hidastaa velkasuhteen kasvua, mutta velan vakauttaminen edellyttää myös julkisen talouden rahoitusaseman vahvistumista.

Julkisyhteisöjen velka nousi vuonna 2025 voimakkaasti ja oli vuoden lopussa 88,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuonna 2026 velkasuhteen kasvu hidastuu mutta jatkuu yhä 90,1 prosenttiin ja vuonna 2027 edelleen 91,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velkasuhde kasvaa tällöin enää 1,7 ja 1,1 prosenttiyksikköä vuodessa. Hidastumista selittävät osaltaan talouskasvun velkasuhdetta pienentävä vaikutus sekä vuonna 2027 toteutettava kertaluonteinen talousarviosiirto valtion eläkerahastosta. Samalla myös velkaa kasvattavien muiden tekijöiden vaikutus jää vähäiseksi ja on vuosina 2026–2027 jopa hieman velkasuhdetta alentava. Vuodesta 2028 alkaen velkasuhteen kasvu kiihtyy jälleen ja kasvaa keskimäärin runsaat kaksi prosenttiyksikköä vuodessa.

Velkaantumisen keskeinen syy on koko ennustejakson ajan valtion- ja paikallishallinnon heikko perusjäämä eli rahoitusasema ilman korkomenoja. Perusjäämä kasvattaa velkasuhdetta noin kolmella prosenttiyksiköllä vuosittain, vaikka sopeutustoimet ja talouskasvun vahvistuminen parantavat rahoitusasemaa vähitellen. Samaan aikaan korkomenojen vaikutus kasvaa edelleen 1,7 prosenttiyksiköstä vuonna 2026 noin 2,4 prosenttiyksikköön vuonna 2030. Talouskasvu puolestaan hidastaa velkasuhteen kasvua noin 3½ prosenttiyksiköllä vuodessa, mutta sen vaikutus ei riitä kompensoimaan perusjäämän alijäämää ja kasvavia korkomenoja.

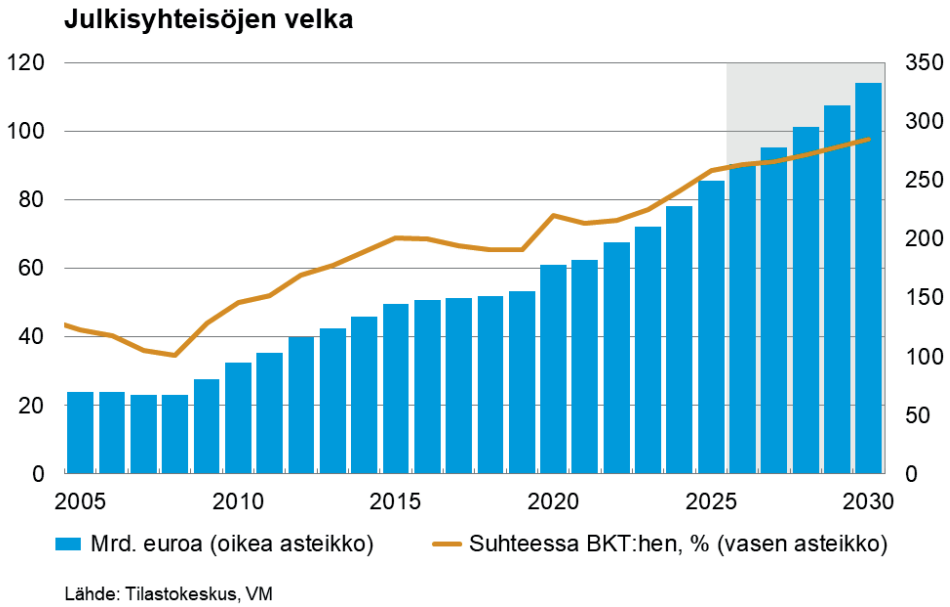

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen velkasuhteen kehitykseen liittyvää epävarmuutta voidaan havainnollistaa viuhkakuviolla, jossa talouden ennakoituun kehitykseen liittyvä epävarmuus on huomioitu simulointien avulla. Kuvio (kts. alla) esittää julkisyhteisöjen velkasuhteen ennusteen, jota on jatkettu julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelman mukaisesti. Lisäksi kuviossa esitetään velkasuhteen simuloitujen arvojen kehitys vuosille 2026–2036.

Viuhkakuviossa uloin väli kattaa 80 prosenttia velkasuhteen simuloidusta vaihtelusta ja sisimmän vaihteluvälin (tumma sinivihreä alue) sisälle jää vaihtelusta 20 prosenttia. Valtiovarainministeriön syksyn 2026 ennusteessa julkinen velkasuhde nousee lähes 98 prosenttiin vuonna 2030 ja on julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelmassa noin 111 prosenttia vuonna 2036. Epävarmuus on kuitenkin suurta, ja se kasvaa ajassa: julkisyhteisöjen velkasuhde on vuonna 2036 noin 80 prosentin varmuudella 95 prosentin ja 129 prosentin välillä ja noin 60 prosentin varmuudella 100 prosentin ja 123 prosentin välillä.

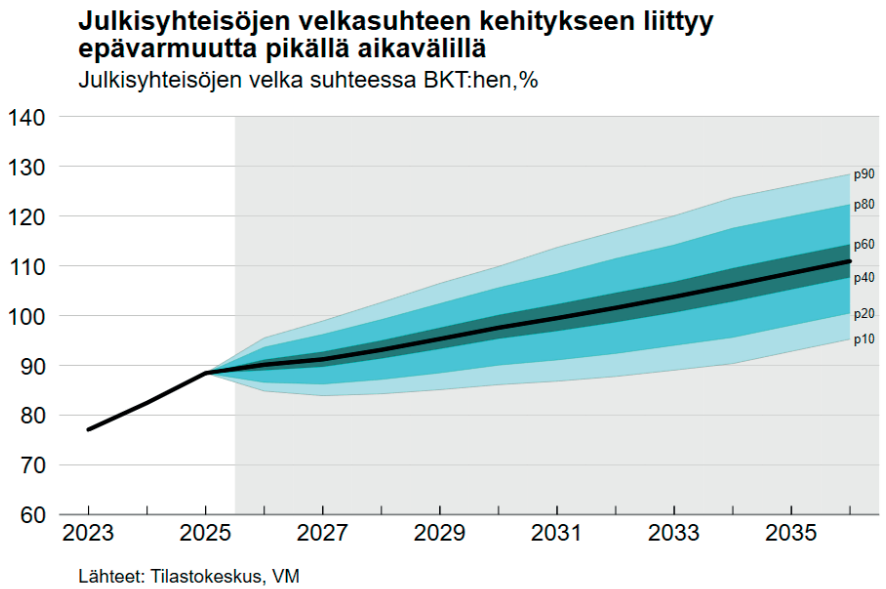

Taulukko 18. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	82,5	88,5	90,1	91,2	93,1	95,3	97,6
Velkasuhteen muutos	5,4	6,0	1,7	1,1	1,9	2,2	2,3
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	3,6	3,1	3,5	3,0	3,2	3,2	3,0
Korkomenot	1,6	1,6	1,7	2,0	2,1	2,3	2,4
Muut tekijät[1]	1,1	2,9	-0,1	-0,5	0,1	0,1	0,1
BKT:n arvon muutos	-0,9	-1,6	-3,4	-3,5	-3,5	-3,4	-3,3
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	0,8	0,9	1,0	0,5	0,9	0,9	1,0

[1] Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.
Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

Velkasuhde pitkällä aikavälillä

Julkinen velka kasvaa ennustekauden lopulla 98 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Pitkän aikavälin laskelmassa velkasuhde jatkaa tämän jälkeen tasaista kasvuaan ja nousee 111 prosenttiin vuoteen 2036 mennessä.

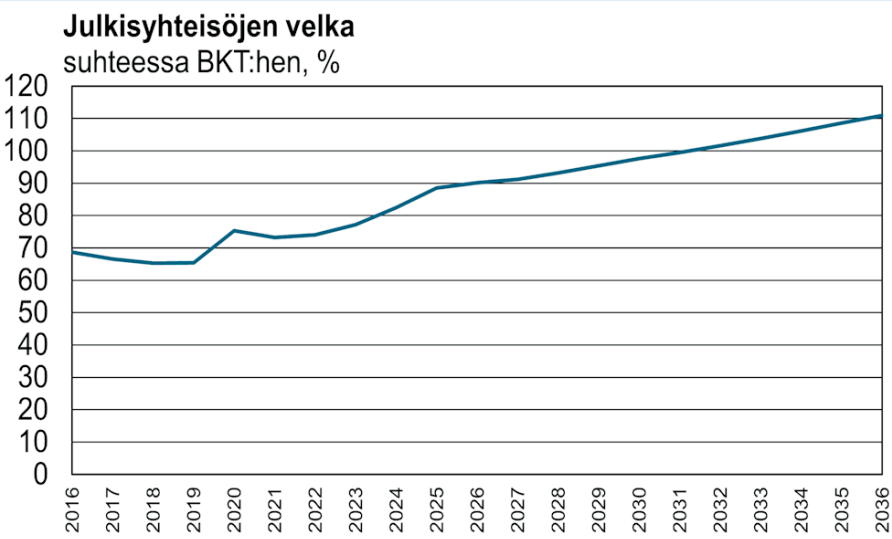

Vuodesta 2031 alkaen velkasuhteen kehitys perustuu kestävyyslaskelmissa käytettyihin pitkän aikavälin oletuksiin muun muassa talouskasvusta, perusjäämästä ja korkotasosta. Laskelmassa on huomioitu, että työeläkelaitosten yli- tai alijäämä ei vaikuta julkisen talouden velanottoon.

Painelaskelmassa valtion, kuntahallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlasketun perusjäämän muutos määräytyy ennakoitujen ikäsidonnaisten menojen muutosten perusteella. Ennusteessa puolustusmenojen BKT-suhde kasvaa viimeisimmän kehyspäätöksen mukaisesti noin 3,2 prosenttiin vuonna 2030. Lisäksi puolustusmenojen oletetaan kasvavan asteittain 3,5 prosenttiin vuoteen 2035 mennessä. Velka-arviossa oletetaan myös esimerkiksi, että velanhallintaan liittyvien käteisvakuuksien tarve pienenee hiljalleen kun uusia sopimuksia ei enää tehdä, mikä vähentää velanoton tarvetta.

Bruttokansantuotteen, eli julkisen talouden tulopohjan, odotetaan kasvavan potentiaalista vauhtiaan eli ilman suhdannevaihtelun vaikutusta. BKT:n määrän vuosikasvu on pidemmällä aikavälillä vaatimatonta, keskimäärin 1,3 prosenttia vuosina 2026–2036. Inflaation on oletettu olevan 2 prosenttia pitkällä aikavälillä. Nimellinen talouskasvu asettuu noin 3½ prosenttiin.

Jos julkisen velan suhde BKT:hen olisi 100 prosenttia, edellä kuvattu maltillinen talouskasvu edellyttää, että julkisen talouden velkaa kerryttävien sektorien alijäämä jäisi alle 3,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen, jotta velkasuhde ei kasvaisi. Tätä suurempi alijäämä kasvattaisi velkasuhdetta edelleen, kun taas pienempi alijäämä alentaisi velkasuhdetta. Vertailun vuoksi, kyseisen alijäämän ennustetaan olevan vuonna 2030 noin 5,4 % suhteessa BKT:hen.

Julkisen velan korkokulut ovat olleet pitkään erittäin alhaiset, mutta viimeaikainen korkotason nopea nousu on lisännyt merkittävästi korkomenoja, ja tämä kasvu jatkuu. Julkisen velan efektiivinen korko eli korkomenojen suhde velkaan nousee 2,6 prosenttiin 2030-luvun alussa ja 3 prosenttiin 2036. Tällä hetkellä julkisen velan efektiivinen korko on 2 prosenttia. Laskelmassa nimellinen markkinakorko nousee asteittain neljään prosenttiin seuraavien 30 vuoden aikana.

Kokonaisuutena velkauran kehitykseen liittyvä epävarmuus kasvaa tarkastelujakson loppua kohti, koska tulokset perustuvat useisiin pitkän aikavälin oletuksiin. Vaikka osa riskeistä voi johtaa esitettyä hitaampaan velkaantumiseen, velkasuhteen nykyinen nousu-ura merkitsee sitä, että jo suhteellisen pienet poikkeamat talouskasvussa, korkotasossa tai julkisen talouden rahoitusasemassa voivat vaikuttaa velkasuhteen kehitykseen merkittävästi. Korkean velkatason vuoksi velkaura on herkkä näissä tekijöissä tapahtuville muutoksille, mikä kasvattaa sekä julkisen talouden että velkakehityksen riskejä.

2.3 Valtionhallinto

Valtionhallinnon alijäämä pysyy syvänä koko ennustejakson ajan. Vuonna 2027 alijäämä pienenee väliaikaisesti 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen kertaluonteisen tuloutuksen ansiosta. Sopeutustoimet ja suhdannetilanteen paraneminen eivät riitä kattamaan puolustus- ja korkomenojen kasvua. Lisäksi veronkevennykset hidastavat tulojen kasvua erityisesti tänä ja ensi vuonna.

Tänä vuonna valtionhallinnon alijäämä suurenee 4,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Talouskasvu pysyy vaimeana, ja menoja lisää erityisesti puolustushankintojen yli kahden miljardin euron lisäys. Menojen kasvusta valtaosa liittyy F-35-hävittäjien toimituksiin ja niiden kirjaamiseen kansantalouden tilinpidossa. Budjettitaloudessa hävittäjien menot ajoittuvat osin eri vuosille. F-35-hankintojen odotetaan rasittavan valtionhallinnon menoja vuoteen 2030 saakka. Veronkevennykset puolestaan vähentävät tuloverojen tuottoa kuluvana vuonna.

Vuonna 2027 valtionhallinnon alijäämä pienenee 4,4 prosenttiin. Paranemista auttaa kertaluonteinen yhden miljardin euron lisätuloutus Valtion eläkerahastosta. Verotulojen kasvua hidastavat yhteisöveron kevennys ja vaimea yksityinen kulutus, mikä heijastuu arvonlisäverotulon kertymään. Vuonna 2028 alijäämä heikkenee jälleen 4,9 prosenttiin, kun kertaluonteinen tuloutus poistuu.

Puolustus- ja korkomenot kasvattavat menoja

Valtionhallinnon menojen kasvua vauhdittavat lähivuosina erityisesti puolustusmenot ja korkomenot. Menojen nousua hillitsevät hallituksen sopeutustoimet, joiden vaikutus näkyy erityisesti kuluvana ja ensi vuonna. Menot kasvavat tänä vuonna noin 6 prosenttia, mutta kasvu hidastuu ensi vuonna 1,6 prosenttiin. Seuraavien viiden vuoden aikana menot kasvavat keskimäärin 3,6 prosenttia vuodessa.

Puolustusmenot kasvavat voimakkaasti tänä vuonna ja kehyskauden lopulla, kun niiden taso nostetaan 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Korkomenojen nousua selittää edelleen kohonneen korkotason siirtyminen asteittain korkomenoihin sekä vuosittain suureneva velan määrä. Korkomenoja oli viime vuonna 3,7 miljardia euroa, ja niiden odotetaan nousevan vuoteen 2030 mennessä 7,0 miljardiin euroon.

Valtion merkittävin menoerä, hyvinvointialueille maksettavat tulonsiirrot, kasvaa tänä vuonna noin 1,2 miljardilla eurolla ja nousee lähes 30 miljardiin euroon. Ensi vuonna hyvinvointialueiden rahoituksen lisäys jää noin 0,2 miljardiin euroon rahoituksen jälkikäteistarkastuksen takia. Menoja lisää tänä vuonna myös EU-jäsenmaksujen kasvu.

Valtion investoinnit nousevat tänä vuonna ennätystasolle kolmeen prosenttiin BKT:sta. Kasvua on lähes 50 prosenttia edellisvuodesta. F-35-hävittäjien toimitukset selittävät valtaosan investointien kasvusta. Seuraavina vuosina myös muut suuret hankkeet, kuten rajavartiolaitoksen ja merivoimien alukset sekä yleinen määrärahatason nosto, lisäävät investointeja. Valtion investointien ajoittumiseen sisältyy epävarmuutta erityisesti puolustushankinnoissa.

Valtionhallinnon tulot kasvavat veronkevennyksistä huolimatta

Valtionhallinnon verotulojen kasvu kiihtyy 3,7 prosenttiin eli 2,6 miljardiin euroon tänä vuonna veronkevennyksistä huolimatta. Veroperustemuutokset pienentävät verokertymää vuonna 2026 noin miljardilla eurolla. Erityisesti yhteisö- ja arvonlisäveron kertymän kehitys on vahvaa. Myös perintöveron tuotto kehittyy hyvin.

Vuonna 2027 verotulojen kasvu hidastuu 1,7 prosenttiin. Hidastuminen johtuu erityisesti yhteisöveron tuoton pienentymisestä veronkevennyksen seurauksena. Myös ansiotuloverotukseen kohdistuu kevennyksiä. Yhteensä veroperusteiden muutokset pienentävät verokertymää noin yhdellä miljardilla eurolla vuonna 2027. Koko ennustekaudella verotulot kasvavat keskimäärin noin 3,3 prosenttia vuodessa.

Välilliset verot kasvavat ennustekaudella keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa. Tänä vuonna arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan noin kuusi prosenttia. Vaikka kulutuksen määrä kehittyy vaimeasti, hintojen nousu kasvattaa kulutuksen arvoa. Hävittäjähankinnat vaikuttavat myös arvonlisäveron tuottoon.

Välittömät verot kasvavat keskimäärin 3,4 prosenttia vuodessa. Veronkevennykset heikentävät kertymää tänä ja ensi vuonna. Ansio- ja pääomatuloverojen tuotto supistuu kuluvana vuonna, mutta kasvaa sen jälkeen lähes viisi prosenttia vuodessa. Yhteisöveron kertymä kasvaa tänä vuonna lähes 13 prosenttia, mutta supistuu ensi vuonna veronkevennysten seurauksena.

Valtionhallinnon tulot ja menot

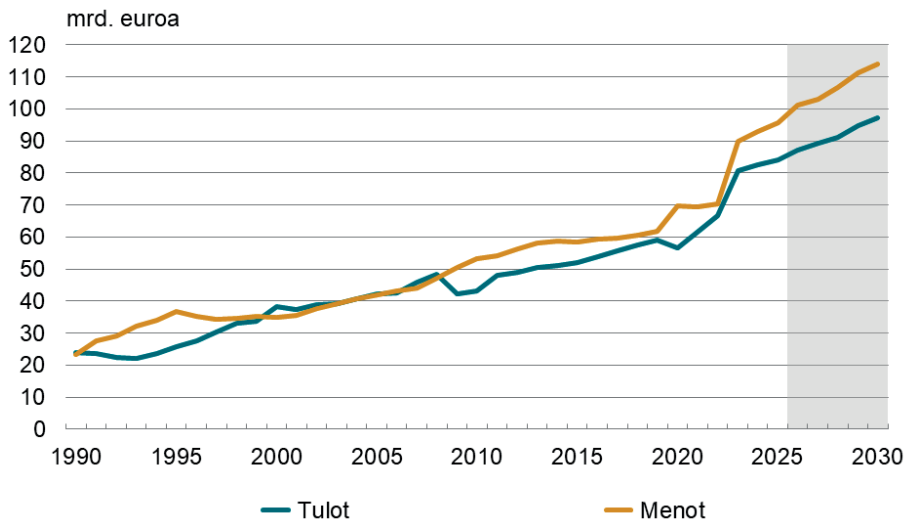

Lähde: Tilastokeskus, VM

Valtionhallinnon rahoitusasema

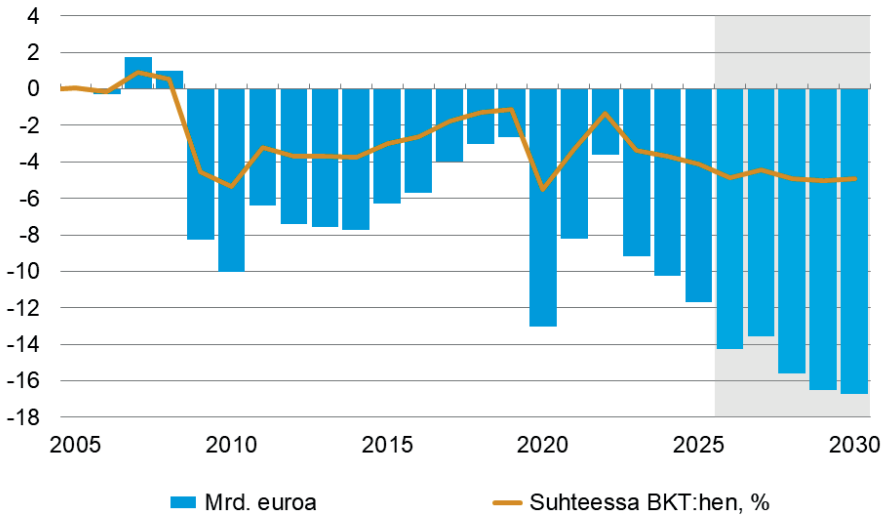

Lähde: Tilastokeskus, VM

Julkisyhteisöjen velka

suhteessa BKT:hen, %

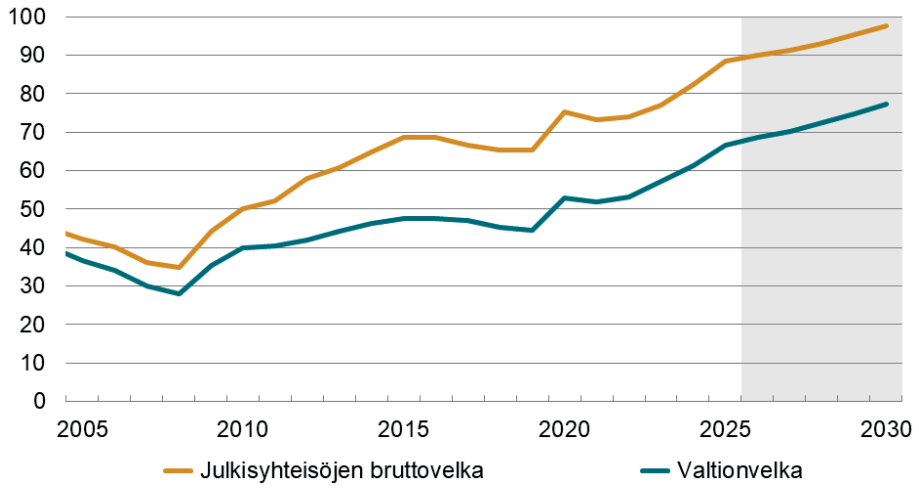

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 19. Valtionhallinto

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Välittömät verot	32,4	33,0	33,6	34,3	36,0
Tuotannon ja tuonnin verot	36,2	37,2	38,9	39,6	40,7
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä[1]	69,9	71,2	73,9	75,1	78,0
Myynti- ja maksutulot	4,9	5,0	5,2	5,3	5,4
Omaisuustulot	3,1	2,7	2,7	2,9	2,9
Muut tulot	4,7	5,1	5,3	6,1	4,9
Kokonaistulot	**82,7**	**84,0**	**87,1**	**89,4**	**91,2**
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	18,4	18,4	18,7	19,0	19,8
Omaisuusmenot	3,4	3,7	4,1	5,0	5,7
Tukipalkkiot	2,8	2,6	2,8	2,6	2,6
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	5,5	5,3	5,3	5,4	5,7
Muut tulonsiirrot	56,2	58,7	60,5	61,2	63,0
siitä muille julkisyhteisöille	50,6	53,3	54,5	55,1	56,8
Pääoman bruttomuodostus	5,3	5,9	8,7	8,8	9,1
Muut menot	1,3	1,2	1,2	0,9	0,9
Kokonaismenot	**92,9**	**95,7**	**101,3**	**102,9**	**106,8**
Kulutusmenot	18,9	18,7	18,8	19,5	20,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	**-10,2**	**-11,7**	**-14,2**	**-13,5**	**-15,6**
Perusjäämä[2]	-6,8	-8,0	-10,2	-8,5	-9,9

[1] Sisältää perintö- ja lahjaveron.
[2] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Vuoden 2027 budjetti ja valtiontalouden kehykset

Vuoden 2027 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuussa 2026 julkaistuun julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan. Vuoden 2027 talousarvioesitys on 12,3 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee noin 0,6 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon ja paranee noin 1,0 mrd. eurolla verrattuna vuodelle 2026 budjetoituun (ml. toinen lisätalousarvio). Vuoden 2026 alijäämäarvioissa ei ole huomioitu Valtion asuntorahaston lakkauttamisesta aiheutuvaa kertaluonteista tuloutusta (noin 2,3 mrd. euroa), jolla ei ole vaikutusta velanottoon.

Säästöt hidastavat budjettitalouden menojen kasvua

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 92,5 mrd. euroa, mikä on 1,7 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2026 verrattuna selittävät mm. lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,2 mrd. euroa) sekä korkomenojen nousu (1,2 mrd. euroa). Toisaalta menoja vähentävät pääministeri Orpon hallituksen linjaamat uudistukset ja menosäästöt (n. 0,9 mrd. euroa).

Kun huomioidaan ennakoitu valtion menojen hintaindeksin n. 2,2 prosentin nousu, hallinnonalojen määrärahojen (kaikki muut menot pl. korkomenot) volyymin arvioidaan vuonna 2027 supistuvan noin 1,5 % vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon nähden. Arvioitu menojen volyymin aleneminen johtuu hallituksen linjaamista menosäästöistä.

Vuoden 2027 menokehys on noin 79,5 mrd. euroa, josta noin 154 milj. euroa jää vuoden 2027 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisäksi vuodelle 2027 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Veronalennukset vähentävät budjettitalouden tuloja

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 80,2 mrd. euroa vuonna 2027. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on noin 69,6 mrd. euroa (87 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 2,1 % vuonna 2027 eli 1,4 mrd. euroa vuoden 2026 varsinaiseen talousarvioon nähden. Budjettitalouden tulojen ilman nettolainanottoa arvioidaan supistuvan 1,6 % eli 1,3 mrd. euroa vuonna 2027. Supistumista selittää merkittävin osin vuodelle 2026 kohdistunut kertaluonteinen lakkautetun Valtion asuntorahaston kassan tuloutus (noin 2,3 mrd. euroa).

Tuloarviossa on otettu huomioon hallituksen linjaamat veroperustemuutokset, joiden arvioidaan vähentävän valtion verotuloja nettona yhteensä noin 1 mrd. eurolla vuonna 2027, kun ei huomioida ansiotuloverotuksen indeksitarkistuksia. Verotusta keventävistä päätöksistä merkittävin on yhteisöverokannan alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin. Lisäksi pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään työtulovähennystä kasvattamalla.

Valtion budjettitalouden tulot, menot ja tasapaino, mrd. euroa

	TA 2026	TA 2026 + II LTA	TAE 2027
Tulot[1]	79,1	78,3	80,2
Menot	90,8	91,7	92,5
Tasapaino	-11,7	-13,4	-12,3

[1] Taulukossa vuoden 2026 tuloihin ei ole sisällytetty Valtion asuntorahaston lakkauttamisesta aiheutuvaa kertaluonteista, noin 2,3 miljardin euron tuloutusta, jolla ei ole vaikutusta velanottoon. Siten alijäämä kuvaa paremmin vuoden 2026 budjetoitua velanottotarvetta.

Budjetin alijäämäarvio on kohentanut kevääseen nähden

Budjettitalouden alijäämäarvio vuodelle 2027 on parantunut noin 0,8 mrd. eurolla kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmaan nähden. Tämä johtuu budjettitalouden tuloarvion kasvusta 1,4 mrd. eurolla ja menoarvion kasvusta 0,5 mrd. eurolla.

Menoarvion kasvu johtuu pääosin valtionvelan korkomenoarvion päivittymisestä (runsaat 0,3 mrd. euroa). Lisäksi hallituksen linjaamat menomuutokset (ml. investointiohjelman menolisäykset) kasvattavat menoja noin 0,1 mrd. eurolla kevään kehyspäätökseen nähden.

Verotuloja arvioidaan kertyvän keväällä arvioitua enemmän, mikä johtuu mm. ennakoitua paremmista kertymätiedoista ja kohentuneista näkymistä (0,8 mrd. euroa). Sekalaisia tuloja koskevaa arviota on korotettu 0,2 mrd. eurolla. Korko-, osinko- ja osakemyyntituloja ennakoidaan kertyvän 0,4 mrd. euroa keväällä ennakoitua enemmän.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2026 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2027
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma kevät 2026	**-13,2**
Menoarvion tarkentuminen	**-0,5**
Hallituksen päätösperäiset menotoimet, netto (ml. investointiohjelman menot)	-0,1
Velanhoitomenot	-0,3
Muu menojen muutos (netto), sisältäen mm. indeksitarkistusten tarkentumisen	-0,1
Tuloarvion tarkentuminen	**1,4**
Uudet veroperustemuutokset (netto)	0,0
Korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,4
Sekalaisia tuloja koskevan arvion muutos	0,2
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	0,8
Muutos yhteensä	0,8
Tasapainoarvio, talousarvioesitys 2027	**-12,3**

2.4 Kuntahallinto

Kuntahallinnon ennustetaan pysyvän keskimäärin noin 0,3 prosenttia alijäämäisenä suhteessa bruttokansantuotteeseen. Talouden epätasapainoon vaikuttavat erityisesti kulutusmenojen kasvu ja valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Kuntahallinnon alijäämä supistuu ennustejakson lopulla hieman määräaikaisten valtionosuusleikkausten päättyessä.

Kuntahallinnon rahoitusasema pysyy alijäämäisenä koko ennustejakson ajan. Alijäämä on 0,3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2026 ja syvenee 0,4 prosenttiin vuonna 2027. Ennustejakson lopulla alijäämä supistuu takaisin noin 0,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Alijäämän syvenemisen taustalla ovat erityisesti valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset sekä kulutusmenojen voimistuva kasvu. Kulutusmenot kasvavat 3,6 prosenttia vuonna 2027 pääosin hintojen nousun vuoksi. Kunta-alalle sovitut palkkaratkaisut kasvattavat henkilöstövaltaisen sektorin työvoimakustannuksia. Palkankorotukset ovat suurimmillaan vuosina 2027–2028, ja kuntasektorin ansiotason ennakoidaan nousevan yleistä ansiotasoa nopeammin lähivuosina.

TE-palvelu-uudistuksen myötä kuntien vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta on kasvanut, mikä tekee kuntataloudesta suhdanneherkemmän, sillä tulojen lisäksi myös menot reagoivat työllisyyskehitykseen. Kuntien työttömyysmenot aiheutuvat pääosin yli vuoden työttömyysjaksoista, sillä kunnan rahoitusosuus kasvaa työttömyyden keston mukaan. Työttömyysetuuksien rahoitusmenot pysyvät ennustejaksolla korkealla tasolla.

Kuntien peruspalvelujen painopiste säilyy sivistys- ja kulttuuripalveluissa, joiden yhteenlaskettu palvelutarve alenee. Tarpeen supistuminen välittyy menoihin kuitenkin vain osittain, sillä palveluverkon, henkilöstörakenteen ja lainsäädännöllisten velvoitteiden jäykkyydet hidastavat menojen sopeutumista palvelutarpeen mukana. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste ja erityisen tuen tarve ovat viime vuosina kasvaneet. Näistä syistä palvelutarpeen pienenemisen menoja laskevaa vaikutusta on ennusteessa hieman loivennettu.

Väestökehitys eriyttää kuntia toisistaan. Syntyvyyden lasku ja maan sisäinen muuttoliike heikentävät muuttotappiokuntien tulopohjaa ja vähentävät niiden työikäistä väestöä, kun taas kasvukeskuksissa väestön lisääntyminen ylläpitää voimakkaita investointitarpeita. Kokonaisuutena kuntahallinnon investoinnit pysyvät ennustejaksolla korkealla tasolla, vaikka investointinäkymät ovat osassa kuntia laskevia. Valtaosa panostuksista kohdistuu välttämättömään perusinfrastruktuuriin, kuten rakennuksiin ja teihin, ja tasoa ylläpitävät osaltaan myös vihreän siirtymän investoinnit.

Verotulot kattavat edelleen suurimman osan kuntien tuloista, ja ne koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, yhteisö- ja kaivosmineraaliverosta. Verotulojen kasvu kiihtyy 5,0 prosenttiin vuonna 2026 erityisesti kunnallis- ja yhteisöverotuottojen kasvun ansiosta, minkä jälkeen kasvu tasoittuu keskimäärin 3,7 prosenttiin vuosina 2027–2030.

Vuonna 2027 tulonsiirtojen kasvua hidastavat hallituksen päättämät toimet, kuten valtionosuuksien indeksijarru sekä kehysriihessä päätetty kertaluonteinen indeksijarrun tason korotus. Näiden lisäksi valtionosuuksia pienentää vuosina 2027–2030 kustannustenjaon tarkistus. Osa määräaikaisista valtionosuusleikkauksista päättyy, mikä kasvattaa tulonsiirtoja vuodesta 2028 lähtien. Lisäksi ennusteessa on oletettu, että vuodesta 2029 alkaen perustoimeentulotuen rahoitusosuutta ei enää vähennetä kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta, vaan rahoitusosuus laskutetaan kunnilta suoraan, mikä kasvattaa sekä valtion tulonsiirtoja kunnille että kuntien tulonsiirtoja sosiaaliturvarahastoille.

Ennusteeseen liittyy riskejä molempiin suuntiin. Suhdannevaihtelut välittyvät kuntatalouteen aiempaa voimakkaammin erityisesti verotulojen ja työttömyyskustannusten kautta. Kuntien omat sopeutustoimet voivat vahvistaa rahoitusasemaa ennakoitua enemmän, jos palveluverkon ja henkilöstömenojen sopeuttamisessa onnistutaan odotettua paremmin. Toisaalta sopeutustoimien epäonnistuminen, työllisyystilanteen heikentyminen tai geopoliittisen tilanteen kiristyminen voivat kasvattaa menoja ja heikentää tuloja ennustettua nopeammin.

Kuntahallinnon rahoitusasema
suhteessa BKT:hen, %

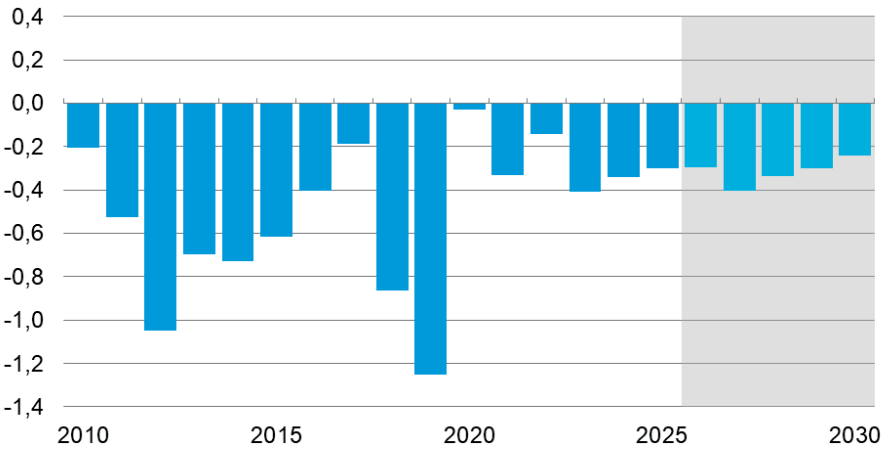

Laaja paikallishallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuntahallinnon velka

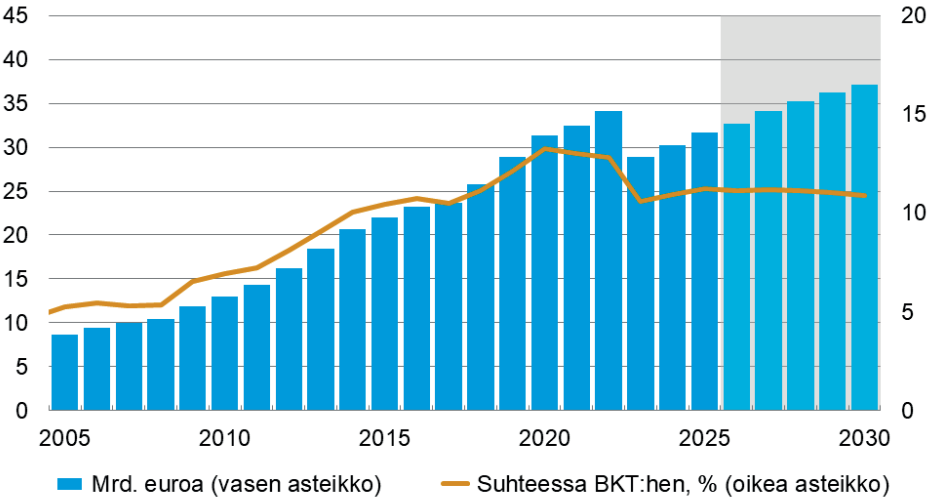

Laaja paikallishallinto vuoden 2022 loppuun saakka

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 20. Kuntahallinto[1]

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Verot	14,0	14,1	14,8	15,4	15,9
kunnallisvero	10,0	10,1	10,5	11,0	11,4
yhteisövero	1,7	1,7	1,8	1,9	2,0
kiinteistövero	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5
Myynti- ja maksutulot	6,2	6,4	6,4	6,5	6,6
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	8,3	9,3	9,4	9,3	9,8
Muut tulot	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4
Kokonaistulot	**30,6**	**31,9**	**32,9**	**33,5**	**34,7**
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	22,6	23,5	24,1	24,8	25,5
Sosiaaliavustukset ja luontoismuotoiset etuudet	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Muut tulonsiirrot	1,9	2,5	2,6	2,7	2,8
Omaisuusmenot	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9
Pääoman bruttomuodostus	5,6	5,5	5,6	5,8	6,1
Muut menot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kokonaismenot	**31,6**	**32,8**	**33,7**	**34,7**	**35,8**
Kulutusmenot	21,4	22,0	22,8	23,6	24,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	**-0,9**	**-0,8**	**-0,9**	**-1,2**	**-1,1**
Perusjäämä[2]	-0,1	-0,1	-0,1	-0,4	-0,2

[1] Pl. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi.
[2] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.5 Hyvinvointialuehallinto

Hyvinvointialueiden rahoitusasema pysyy vuonna 2026 hieman ylijäämäisenä, mutta alkaa sen jälkeen heikentyä vähitellen menojen kasvaessa tuloja nopeammin. Heikkenevän kehityksen taustalla ovat erityisesti palkankorotusten ja väestön ikääntymisen lisäämät menopaineet.

Hyvinvointialueiden rahoitusasema pysyy vuonna 2026 lievästi ylijäämäisenä, mutta kääntyy sen jälkeen vähitellen alijäämäiseksi. Alijäämä on noin 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2027 ja kasvaa vuoteen 2030 mennessä noin 0,2 prosenttiin eli 0,8 miljardiin euroon. Menot kasvavat vuosina 2026–2030 keskimäärin noin 3,3 prosenttia ja tulot noin 2,9 prosenttia vuodessa. Ennuste kuvaa hyvinvointialueiden keskimääräistä kehitystä alueiden välisten erojen ollessa suuria. Arviointimenettely on kahden viime vuoden aikana käynnistetty yhteensä kuudella hyvinvointialueella, mikä osaltaan kertoo hyvinvointialueiden taloudelliseen kantokykyyn liittyvistä riskeistä.

Kulutusmenoja lisäävät palkkaratkaisujen myötä nouseva kustannustaso sekä väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen lisääntyminen. Suurimmat menopaineet kohdistuvat ikääntyneiden palveluihin. Lisäksi menoja kasvattavat hyvinvointialueiden investointitarpeet erityisesti palveluverkon, rakennuskannan ja ICT-järjestelmien uudistamisessa. Investointien arvioidaan kasvavan vuonna 2026 huippuunsa.

Menojen kasvua hillitsevät hallituksen tehtäviä ja velvoitteita keventävät uudistukset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotukset, joiden vaikutukset painottuvat vuoteen 2027. Lisäksi menojen kasvua hillitsevät hyvinvointialueiden omat sopeutustoimet kuluvana vuonna. Ennusteeseen niitä on sisällytetty noin 0,4 miljardin euron edestä. Arvio on varovainen ja perustuu alueiden tilinpäätösennusteisiin sekä vuoden 2026 aikana kertyneisiin taloustietoihin.

Alueiden tulot koostuvat pääosin valtion rahoituksesta ja asiakasmaksuista. Valtion rahoituksen kehitykseen vaikuttavat hyvinvointialueindeksi, palvelutarpeen kasvu sekä lainsäädäntömuutokset. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus vuodelle 2027 on 2,71 prosenttia. Hyvinvointialueiden rahoituslain kolmannen vaiheen

uudistus hidastaa alueiden rahoituksen kasvua asteittain ennustejakson aikana muun muassa rajaamalla palvelutarpeen kasvun vaikutusta rahoitukseen sekä siirtämällä osan siirtymätasausten rahoitusvastuusta valtiolta hyvinvointialueille.

Valtion rahoitusta tarkistetaan jälkikäteen kahden vuoden viiveellä alueiden toteutuneen kirjanpidollisen tuloksen perusteella. Vuoden 2027 rahoitukseen tehtävä 0,9 miljardin euron jälkikäteistarkistus perustuu siten vuoden 2025 tilinpäätöstietoihin ja on noin 0,4 miljardia euroa pienempi kuin kuluvana vuonna. Seuraavien vuosien jälkikäteistarkistus perustuu julkisen talouden suunnitelmaan mukaan lukien jälkikäteistarkistukseen tehty tekninen kehysvaraus, ei painelaskelman mukaiseen kustannuskehitykseen.

Ennusteeseen liittyy epävarmuutta molempiin suuntiin. Menot voivat jäädä arvioitua pienemmiksi, jos säästötoimet ja toiminnan tehostaminen onnistuvat odotettua paremmin. Toisaalta sopeutustoimien viivästyminen tai epäonnistuminen sekä yllättävät menolisäykset, kuten kustannustason odotettua nopeampi nousu tai palvelutuotannon odotettua voimakkaampi kasvu, voivat heikentää hyvinvointialueiden rahoitusasemaa ennustettua enemmän.

Hyvinvointialuehallinnon tulot ja menot

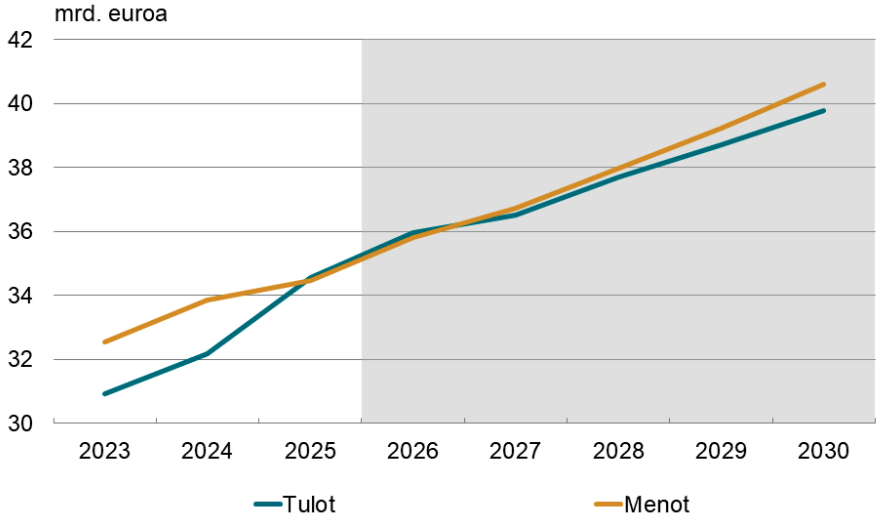

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 21. Hyvinvointialueet[1]

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Myynti- ja maksutulot	5,7	5,8	6,0	6,3	6,6
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	26,2	28,5	29,7	29,9	30,9
Muut tulot	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3
Kokonaistulot	**32,2**	**34,5**	**36,0**	**36,5**	**37,7**
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	25,8	26,2	27,0	27,8	28,9
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	6,4	6,5	6,8	7,1	7,4
Omaisuusmenot	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Pääoman bruttomuodostus	1,4	1,5	1,7	1,5	1,3
Muut menot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kokonaismenot	**33,9**	**34,5**	**35,8**	**36,7**	**38,0**
Kulutusmenot	26,7	27,2	28,1	28,9	30,1
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	**-1,7**	**0,1**	**0,2**	**-0,2**	**-0,3**
Perusjäämä[2]	-1,5	0,2	0,3	-0,1	-0,1
Hyvinvointialueindeksi, muutos %	2,53	3,00	3,25	2,71	2,98
Hyvinvointialueiden ansiotasoindeksi, muutos %	4,7	6,3	4,8	4,1	4,2

[1] ml. Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi.
[2] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Taulukko 22. Paikallishallinto (kuntahallinto + hyvinvointialueet)

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Myynti- ja maksutulot	11,9	12,2	12,4	12,8	13,2
Verot ja saadut sosiaaliturvamaksut	14,0	14,1	14,8	15,4	15,9
Tulonsiirrot valtionhallinnolta	34,6	37,8	39,1	39,2	40,7
Muut tulonsiirrot	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Muut tulot	2,1	2,1	2,2	2,2	2,3
Kokonaistulot	**62,8**	**66,5**	**68,8**	**70,0**	**72,4**
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	48,4	49,7	51,1	52,5	54,4
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	7,0	7,0	7,3	7,6	8,0
Muut tulonsiirrot	2,0	2,6	2,7	2,8	2,8
Omaisuusmenot	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1
Pääoman bruttomuodostus	7,1	6,9	7,3	7,4	7,4
Muut menot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kokonaismenot	**65,4**	**67,2**	**69,5**	**71,5**	**73,7**
Kulutusmenot	48,1	49,2	50,8	52,4	54,5
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	**-2,6**	**-0,8**	**-0,7**	**-1,5**	**-1,4**
Perusjäämä[1]	-1,7	0,1	0,3	-0,4	-0,3

[1] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.6 Sosiaaliturvarahastot

Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän arvioidaan kasvavan ennustejaksolla 0,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Työeläkelaitosten ylijäämän arvioidaan olevan koko ennustekauden ajan noin yhden prosentin suhteessa BKT:hen vuotta 2027 lukuun ottamatta, jolloin ylijäämä heikkenee tilapäisesti Valtion eläkerahastosta tehtävän kertaluonteisen siirron vuoksi. Muut sosiaaliturvarahastot pysyvät koko ennustejakson ajan lähellä tasapainoa.

2.6.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämän arvioidaan olevan vuonna 2026 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuonna 2027 rahoitusasema heikkenee tilapäisesti 0,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen Valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon tehtävän kertaluonteisen siirron seurauksena. Ennustejakson loppuvuosina ylijäämän arvioidaan palautuvan vähitellen 1,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Työeläkelaitosten kokonaismenojen arvioidaan kasvavan vuonna 2026 vain 0,9 prosenttia. Työeläkemenojen kasvu hidastuu selvästi alle kahteen prosenttiin edellisvuosia pienemmän työeläkeindeksin korotuksen vuoksi. Lisäksi työeläkesektorin toteuttamat kiinteistösijoitusten myynnit pienentävät sektorin kokonaismenoja.

Vuonna 2027 kokonaismenojen kasvun arvioidaan kiihtyvän noin 8,5 prosenttiin. Kasvu johtuu pääosin kevään 2025 puoliväliriihessä tehdystä päätöksestä kasvattaa Valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon tehtävää siirtoa kertaluonteisesti arviolta 1 050 milj. eurolla. Siirtoa lisätään myös pysyvästi vuodesta 2026 alkaen arviolta 66 milj. eurolla vuodessa. Syksyn 2025 budjettiriihessä linjattiin lisäksi siirron kasvattamisesta noin 100 milj. eurolla vuodesta 2027 alkaen. Tulonsiirtojen kasvun ohella työeläkemenojen kasvu nopeutuu vuonna 2027 noin neljään prosenttiin, koska työeläkeindeksin arvioidaan nousevan hintatason nousun seurauksena edellisvuotta enemmän.

Vuonna 2028 kokonaismenojen arvioidaan kasvavan alle prosentin, minkä jälkeen ennustejakson loppuvuosina menojen kasvu on keskimäärin 3,6 prosenttia. Työeläkemenot ohjaavat ennustejakson loppupuolella kokonaismenojen kehitystä ja kasvavat vuosina 2028–2030 keskimäärin hieman alle neljä prosenttia.

Työeläkemaksutulot ovat sektorin suurin tuloerä, ja niiden osuus kokonaistuloista on viime vuosina ollut keskimäärin hieman yli 70 prosenttia. Saatujen sosiaaliturvamaksujen kasvun arvioidaan hidastuvan vuonna 2026 noin 1,5 prosenttiin, koska keskimääräistä TyEL-maksua alennettiin vuodelle 2026. Vuonna 2027 kasvun arvioidaan nopeutuvan 4,3 prosenttiin palkkasumman kehityksen tukemana. Palkkasumman kasvu tukee sosiaaliturvamaksujen kasvua myös ennustekauden loppuvuosina, jolloin maksutulojen vuotuisen kasvun arvioidaan olevan keskimäärin lähes neljä prosenttia.

Myös omaisuustulojen kasvun arvioidaan hidastuvan vuonna 2026 geopoliittisen epävarmuuden vuoksi. Omaisuustulojen kasvun arvioidaan jatkuvan melko maltillisena myös ennustekauden loppuvuosina. Kokonaistulojen arvioidaan kasvavan vuonna 2026 2,2 prosenttia ja vuonna 2027 4,3 prosenttia. Ennustejakson loppuvuosina kokonaistulojen kasvun arvioidaan olevan keskimäärin hieman alle neljä prosenttia vuodessa.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema

suhteessa BKT:hen, %

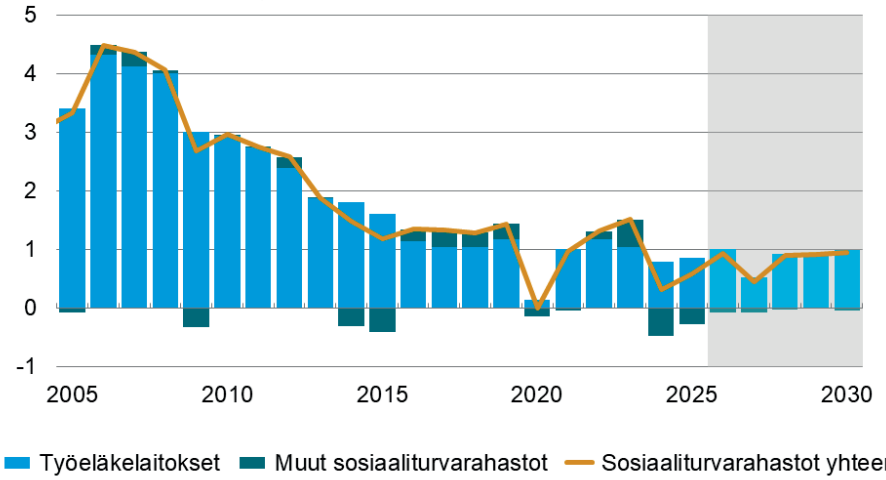

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 23. Sosiaaliturvarahastot

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Omaisuustulot	6,0	6,6	6,8	7,1	7,3
Sosiaaliturvamaksut	32,7	34,1	35,5	36,7	38,0
työnantajien maksut	20,6	21,6	22,5	23,3	24,1
vakuutettujen maksut	12,2	12,5	13,0	13,5	13,9
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	17,5	17,1	17,1	17,8	18,1
Muut tulot	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1
Kokonaistulot	**57,2**	**58,9**	**60,5**	**62,7**	**64,6**
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	2,2	2,2	2,2	2,3	2,4
Sosiaalietuudet ja luontoismuotoiset etuudet	49,8	50,6	51,4	53,0	54,2
Muut menot	4,3	4,4	4,2	6,0	5,2
Kokonaismenot	**56,4**	**57,2**	**57,8**	**61,4**	**61,8**
Kulutusmenot	4,8	4,9	5,0	5,4	5,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	**0,9**	**1,6**	**2,7**	**1,4**	**2,9**
Työeläkelaitokset	2,2	2,4	3,0	1,6	2,9
Muut sosiaaliturvarahastot	-1,3	-0,8	-0,2	-0,2	-0,1
Perusjäämä[1]	0,9	1,7	2,8	1,4	2,9

[1] Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.6.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman arvioidaan vuonna 2026 olevan -0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Sektorin rahoitusaseman arvioidaan olevan 0,1 prosenttia alijäämäinen myös vuonna 2027, mihin vaikuttaa muun muassa työttömyysvakuutusmaksujen alentaminen. Ennustekauden loppuvuosina sektorin rahoitusasema on tasapainossa. Rahoitusaseman tasapainottumista tukevat muun muassa työttömyysmenojen asteittainen väheneminen ja sosiaaliturvamaksujen maltillinen kasvu.

Sektorin kokonaismenojen arvioidaan kasvavan vuonna 2026 1,3 prosenttia ja vuonna 2027 2,2 prosenttia. Menojen kasvua ylläpitää useiden etuusmenojen kasvu, mutta sitä hillitsee erityisesti työttömyysmenojen vähittäinen pienentyminen. Vuonna 2028 kokonaismenojen kasvun arvioidaan hidastuvan alle puoleen prosenttiin, ja ennustejakson loppuvuosina kokonaismenot kasvavat keskimäärin hieman yli prosentin vuodessa. Sektorin menojen keskeinen riski liittyy työttömyyden kehitykseen sekä siitä aiheutuviin muutoksiin työttömyysmenoissa ja muissa etuusmenoissa.

Sektorin kokonaistulojen arvioidaan kasvavan vuonna 2026 neljä prosenttia erityisesti työttömyysvakuutusmaksujen korotuksen seurauksena. Saadut sosiaaliturvamaksut kasvavat ennustejakson loppuvuosina vuotta 2026 selkeästi hitaammin, mikä vaimentaa myös kokonaistulojen kasvua. Sosiaaliturvamaksujen kasvun hidastumisen taustalla on muun muassa Työllisyysrahaston esitys työttömyysvakuutusmaksujen alentamisesta vuodelle 2027. Esityksen mukaan työttömyysvakuutusmaksuja alennettaisiin yhteensä 0,3 prosenttiyksiköllä. Vuonna 2027 kokonaistulojen arvioidaan kasvavan vielä hieman yli kaksi prosenttia, mutta ennustejakson loppuvuosina vuotuinen kasvuvauhti hidastuu noin yhteen prosenttiin. Ennustejakson loppuvuosien kokonaistulojen maltillista kasvua tukee erityisesti sairausvakuutusmaksujen kehitys.

Taulukko 24. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2024	2025	2026	2027*	2028*
Sosiaalivakuutusmaksut[1]					
Työnantajat					
Sairausvakuutus	1,16	1,87	1,91	1,91	1,84
Työttömyysvakuutus	0,82	0,61	0,92	0,78	0,78
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,34	17,38	17,10	17,10	17,10
Kunta-alan eläkevakuutus	19,59	19,26	19,30	19,30	19,30
Palkansaajat					
Päivärahamaksu	1,01	0,84	0,88	0,86	0,81
Sairaanhoitomaksu	0,51	1,06	1,10	1,14	1,14
Työttömyysvakuutus	0,79	0,59	0,89	0,74	0,74
Työeläkevakuutus (TyEL)	7,47	7,47	7,30	7,30	7,30
Etuudensaajat					
Sairausvakuutus	1,48	1,45	1,49	1,53	1,53
Eläkeindeksit					
Työeläkeindeksi	3037	3077	3104	3186	3243
Kansaneläkeindeksi	1911	1930	1939	1986	2015

[1] Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.7 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee epätasapaino eli kestävyysvaje. Arvio kestävyysvajeesta on noin 3 prosenttia suhteessa BKT:hen eli n. 10 mrd. euroa vuoden 2030 tasolla.

Väestön ikääntyminen on jo viimeisen noin kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja aiheuttaa merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyyteen pidemmällä aikavälillä. Ikääntyneen väestön määrän kasvu lähivuosikymmeninä lisää hoiva- ja terveysmenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäisen väestön kasvun hidastuminen ja hidas tuottavuuden kasvu pitävät talouskasvun vaimeana, mikä heikentää veropohjaa, jota käytetään julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan rahoittamiseen. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen ennustettu kasvu lisää julkisen talouden riskejä.

Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee epätasapaino eli kestävyysvaje. Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Kestävyysvajearvio kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa.[1]

Kestävyysvaje on noin 3 prosenttia suhteessa BKT:hen eli n. 10 mrd. euroa vuoden 2030 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut.

[1] Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuotuisat kasvuvaikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

Kestävyysvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtöhetkellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevina vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin.

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2025, suhteessa BKT:hen, %

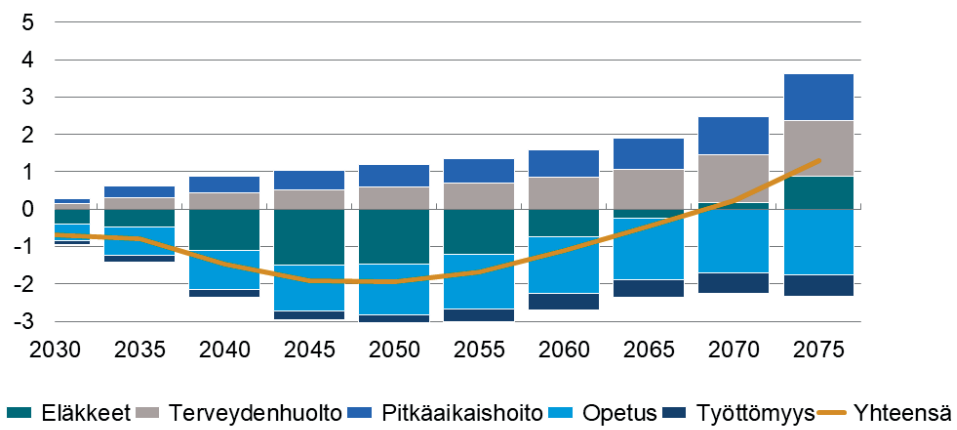

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

Taulukko 25. Julkinen talous pitkällä aikavälillä

	2025	2030**	2040**	2050**	2060**	2075**
Suhteessa bruttokansantuotteeseen, %						
Kokonaismenot	57,5	56,4	57,2	59,3	62,2	68,4
mistä ikäsidonnaiset ja työttömyysmenot	31,8	31,1	30,3	29,8	30,7	33,1
Eläkkeet	14,1	13,7	13,0	12,7	13,4	15,0
Työeläkkeet	13,2	12,8	12,1	11,7	12,2	13,5
Kelan maksamat eläkkeet	0,9	0,9	0,9	0,9	1,2	1,5
Terveydenhuolto	8,2	8,4	8,6	8,8	9,1	9,7
Pitkäaikaishoito	1,9	2,1	2,4	2,5	2,6	3,2
Koulutus	5,9	5,4	4,8	4,5	4,4	4,1
Työttömyys	1,6	1,5	1,4	1,3	1,2	1,1
Korkomenot	1,6	2,4	3,8	6,3	8,4	12,5
Kokonaistulot	53,7	51,9	53,8	55,5	58,0	63,0
mistä omaisuustulot	3,7	3,5	5,5	7,3	9,7	14,3
mistä eläkkeistä perityt verot	2,9	2,8	2,7	2,6	2,8	3,1
Nettoluotonanto[1]	-3,8	-4,4	-3,4	-3,7	-4,2	-5,5
mistä siirto työeläkerahastoihin	0,9	1,0	3,6	5,8	7,9	11,4
Julkisyhteisöjen velka	88,5	97,6	121,0	160,6	213,7	318,2
Julkisyhteisöjen varat, sulautettu	153,3	154,6	162,5	189,9	230,8	311,9
mistä työeläkerahastot, sulautettu	101,6	102,9	118,2	150,7	194,6	277,5

[1] Vuodesta 2030 lähtien suhdannekorjattu jäämä

Liitteet

Liite 1. Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Valtion budjettitalous oli 12,7 mrd. euroa alijäämäinen vuonna 2025. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon rahoitusasema oli -11,7 mrd. euroa. Tilinpidon rahoitusasema oli noin 1,0 mrd. euroa budjettitalouden alijäämää parempi.

Vuoden 2025 eroa tilinpidon ja budjetin välillä selittää erityisesti ajoituserot budjetin puolustushankinnoissa ja koroissa. Budjettiin kirjatut suurten puolustushankintojen menot eivät vielä rasittaneet kansantalouden tilinpidon rahoitusasemaa, sillä ne kirjataan tilinpidossa menoiksi vasta hankintojen toimitushetkellä. Tilinpidon rahoitusasemaa heikensi lisäksi budjettitalouden ulkopuolisten valtionhallinnon yksiköiden rahoitusasema.

Tänä vuonna budjetin tasapaino (-10,3 mrd. euroa) on selvästi tilinpidon rahoitusasemaa parempi (-14,2 mrd. euroa). Budjettiin kirjatut puolustushankintamenot ovat vuonna 2026 pienemmät kuin samana vuonna kansantalouden tilinpidossa kirjattavat puolustushankintojen menot. Lisäksi valtion asuntorahaston purkamisesta saatavat varat eivät vaikuta valtionhallinnon alijäämään, sillä asuntorahasto on ollut jo luokiteltuna valtionhallintoon.

Ensi vuonna budjettitalouden alijäämä (-12,4 mrd. euroa) on selvästi kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon alijäämää (-13,5 mrd. euroa) pienempi. Eron merkittävin syy liittyy puolustushankintojen, erityisesti F35-hankintojen menojen ajoittumiseen.

Yleistä tietoa budjetin ja kansantalouden tilinpidon eroista

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat

budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös korkojohdannaisten vaikutukset korkomenoihin.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion, kuten myös muiden julkisen talouden alasektoreiden, tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Liitetaulukko 1. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto[1]

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Miljardia euroa					
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-12,1	-12,7	-10,3	-12,3	-15,8
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,2
Finanssisijoitukset, netto	0,7	0,1	0,2	0,3	0,3
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-1,4	-1,4	-2,9	-0,6	-0,6
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	3,0	2,7	-1,2	-1,2	-0,9
Muut erät[2]	-0,2	-0,3	-0,1	0,3	1,2
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-10,2	-11,7	-14,2	-13,5	-15,6

[1] Kansantalouden tilinpidon mukaan
[2] Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen, superosingot

Liite 2. Verotulojen laskennan keskeiset oletukset

Liitetaulukko 1. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Verolaji			
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%	556, josta valtio 341 ja kunnat 93
	Eläketulot	1%	178, josta valtio 123 ja kunnat 43
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%	50
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%	73, josta valtio 54, kunnat 19
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%	154
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	1
Energiavero	Sähkön kulutus[1]	1%	9
	Bensiinin kulutus	1%	11
	Dieselin kulutus	1%	11
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1%	14
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1%	7

[1] Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Liitetaulukko 2. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*	2025-2030
miljardia euroa	tilinpäätös	ml. II LTAE					keskim. vuosimuutos, %
Verotuloarviot yhteensä	65,6	67,3	69,6	72,5	75,1	77,4	3,4
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	33,0	33,0	34,5	36,2	37,7	39,1	3,5
Liikevaihtoon perustuvat verot	23,9	24,7	26,1	27,3	28,5	29,5	4,3
Valmisteverot	6,5	6,6	6,6	6,4	6,3	6,2	-1,0
Muut verotulot	2,2	2,9	2,5	2,6	2,6	2,6	4,4
Sekalaiset tulot	7,9	10,1	8,0	6,9	6,6	6,6	-2,1
Korkotulot ja voitontuloutukset	2,8	3,1	2,5	1,9	1,8	1,8	-8,6
Tuloarviot yhteensä	76,6	80,5	80,2	81,4	83,6	85,9	2,4

Liitetaulukko 3. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Miljoonaa euroa						
Ansiotuloverot	-692	-1 629	-1 200	-827	-724	-715
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	80	52	0	0	0	0
Pääomatulovero	5	-2	-2	0	0	0
Yhteisövero	32	229	-506	-395	-180	-15
Muut välittömät verot	7	-84	106	110	-1	0
Arvonlisävero	1 266	16	-23	11	11	0
Energiavero	-20	24	14	-8	0	0
Muut välilliset verot	-136	227	222	71	31	4
Sosiaaliturvamaksut	702	227	-152	-144	-45	-3

Liite 3. Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

Vuosien 2021–2025	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %
BKT (määrä)	1,8	0,9
BKT (arvo)	3,9	3,7
Yksityinen kulutus (arvo)	4,2	3,7
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,6	-0,5
Inflaatio	2,1	3,5
Palkkasumma	3,8	4,1
Työttömyysaste	7,3	7,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	55,8	57,8
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-3,1	-3,2
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,9	-2,9

Keskimääräiset ennustepoikkeamat	Ennusteen ali- tai yliarviointi[1] %-yks.	Ennustepoikkeaman suuruus[2] %-yks.
BKT (määrä)	0,9	1,3
BKT (arvo)	0,2	2,0
Yksityinen kulutus (arvo)	0,5	2,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,2	2,0
Inflaatio	-1,4	2,6
Palkkasumma	-0,3	2,1
Työttömyysaste	-0,6	0,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	-2,0	4,5
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	0,1	0,8
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	0,1	1,5

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa). Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

[1] Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustepoikkeama.

[2] Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustepoikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	2024	2025	2026*	2027*	2028*
Käypiin hintoihin					
Bruttokansantuote markkinahintaan	276 151	281 674	292 902	304 591	316 874
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	114 652	116 335	125 642	129 510	134 955
Kokonaistarjonta	**390 803**	**398 009**	**418 543**	**434 101**	**451 829**
Tavaroiden ja palvelujen vienti	115 058	120 666	128 004	132 139	136 882
Kulutus	213 721	214 928	221 720	229 006	237 702
yksityinen	141 962	142 217	147 227	151 979	157 580
julkinen	71 759	72 711	74 493	77 027	80 122
Investoinnit	60 816	61 739	67 787	72 312	76 573
yksityiset	48 480	48 979	52 207	56 247	60 022
julkiset	12 336	12 760	15 580	16 123	16 544
Kysyntäerät yhteensä	**391 148**	**398 937**	**419 471**	**435 029**	**452 757**
Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	229 481	231 325	234 973	239 154	242 852
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	92 140	94 548	98 339	100 056	102 594
Kokonaistarjonta	**320 962**	**325 245**	**332 687**	**338 573**	**344 809**
Tavaroiden ja palvelujen vienti	93 981	98 671	100 781	102 394	104 432
Kulutus	179 090	177 879	178 929	180 857	183 049
yksityinen	118 920	117 623	118 899	120 763	122 663
julkinen	60 202	60 287	60 060	60 125	60 425
Investoinnit	47 970	48 651	52 431	54 729	56 690
yksityiset	37 996	38 380	40 170	42 346	44 173
julkiset	10 007	10 310	12 340	12 453	12 580
Kysyntäerät yhteensä	**321 375**	**325 620**	**333 053**	**338 933**	**345 162**